

YAŞAYAN ÂŞIKLIK GELENEĞİ

Derleyen: Timur YILMAZ

Âşıklardan Halk Hikâyeleri II

Âşıklardan Halk Hikâyeleri
Derleyen: Timur Yılmaz

ISBN
978-605-5472-25-2 (2.c)

Ankara 2011

Baskı
Eğiten Kitap
T: 0312 433 08 93

ÖNSÖZ

Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi'nin temel çıktılarından biri olan “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” adlı bu çalışma, hem sözlü hem de yazılı edebiyatımız açısından önem taşımaktadır.

Geleneksel kültür mirasımız içerisinde önemli bir yere sahip olan “Âşıklık Geleneği” konusunda Bakanlığımız tarafından UNESCO'ya sunulan dosya 2009 yılında “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi”ne kaydedilmiştir.

Usta âşıkların yanında çıraklık yaparak yetişen âşıklarımız, çeşitli olayları birbirine ekleyerek, aşk ve kahramanlık konularına sürükleyici bir bütünlük kazandırarak halk hikâyeciliği geleneğini sürdürmektedirler.

“Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi” verilerine dayanılarak hazırlanan “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” kitabı kırk hikâyeyi içermektedir. Kitapta yer alan halk hikâyelerinin bir bölümü bilinmekle birlikte, âşıklarımız tarafından yeni tasniflenen halk hikâyelerinin tespit edilerek esere dâhil edilmesi çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Kars'ta faaliyet gösteren ve somut kültürel mirasın yanı sıra somut olmayan kültürel mirası da koruyarak kültür turizmini harekete geçirmeyi amaçlayan Doğu Anadolu'da Kültür Turizmi İçin İttifaklar Birleşmiş Milletler Ortak Programı'nın faaliyetleri içerisine alınan “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” çalışması, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü ile İspanya Hükümeti tarafından sağlanan Binyıl Kalkınma Hedefleri Fonu Birleşmiş Milletler Ortak Programı'nın birlikte gerçekleştirdiği bir işbirliği ürününe dönüştürülmüştür.

Âşıklık geleneği içerisinde halk hikâyeciliği geleneğini yaşatan tüm âşıklarımıza şükranlarımı sunuyor ve zevkle okunmasını umduğum bu çalışmanın hazırlanmasına emeği geçen çalışma arkadaşlarımı gönülden kutluyorum.

Ertuğrul GÜNAY
Kültür ve Turizm Bakanı

ÖNSÖZ

Âşıklarımız sözlü şiiri, müziği ve hikâye anlatımını bilen çok yönlü sanatçılardır. Bu gelenek saz çalmayı, âşık makamlarını, irticalen şiir söylemeyi, iki âşığın atışması şeklinde cereyan eden icrada diyalogu ve merkezi konusunu aşk ve kahramanlığın oluşturduğu hikâyenin anlatımını içerir.

Âşıklık geleneği, Türkiye somut olmayan kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Halk hikâyelerinin gelecek kuşaklara aktarılması açısından âşıklık geleneği çok önemlidir. Gelgelelim, bir yandan hikâyecilik geleneğini besleyen düğünler, âşık kahveleri ve usta-çırak ilişkisi gibi âdetlerin çözülmeye başlaması; öte yandan usta âşıkların büyük şehirlere yerleşmeleri, iletişim araçlarının yaygınlaşması, geleneksel eğlenme biçimlerinde yaşanan farklılaşmalar gibi nedenlerle maalesef geleneğin hikâyecilik yönü işlevini yitirmektedir.

Bu nedenle UNESCO tarafından 2009 yılında “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi”ne kaydedilen Âşıklık Geleneği dosyanın koruma tedbirleri bölümüne “hikâyeci âşıkların teşvik edileceği” maddesi eklenmiştir.

Genel Müdürlüğümüz hikâyeci âşıkları teşvik etmek, halk hikâyeciliğinin günümüz koşullarındaki durumunu ve anlatılmaya devam eden âşık hikâyelerini belgelemek amacıyla, Ankara, Kocaeli, Kars, İzmir, İstanbul, Erzurum, Bursa ve Kayseri illerinde “Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi” alan araştırmalarını gerçekleştirmiştir.

Tamamı âşıklarımızdan sözlü olarak tespit edilen “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” adını taşıyan bu çalışmanın kültürlerarası barışçıl diyalogun geliştirilmesine hizmet etmesini ümit ettiğimi de özellikle belirtmek istiyorum.

Sözlü belleklerinde taşıdıkları halk hikâyeleriyle bu çalışmanın oluşmasını sağlayan gelenek temsilcisi âşıklarımıza, “Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi”ni gerçekleştirerek bu yayımı hazırlayan Timur YILMAZ’a ve “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” kitabının okuyucularla buluşmasına vesile olan Birleşmiş Milletler Ortak Programı yetkilileri ve çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Mahmut EVKURAN
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü

ÖNSÖZ

Türkiye, bütün dünyada tarihinin ve kültürel mirasının, ihtişamı ve köklülüğü ile bilinir. Âşıklık Geleneği ise Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirasında çok önemli bir unsuru oluşturmaktadır. Yemen'den Pakistan'a kadar asırlardır süregelen bu şiirsel ifade geleneği, içimizden gelen müziği çalmak ve topluma özgü konuları aktarmak kadar, bireysel ifadenin, yaratıcı iletişimin ve yörenin en bilindik ozanları arasındaki doğaçlama yoluyla diyalogun da bir aracı olduğunu kanıtlamıştır.

Kültür çoğu kez inançlar, gelenekler ve değerler sistemi içinde duyusal, maddesel, düşünsel değerlerin bütünü olarak tanımlanır. Âşıklık geleneği de asırlardır devam etmesine rağmen, Doğu Anadolu'nun kültürel unsurlarının dokusu, bu geleneğin 'anlık' doğası nedeniyle, şiirler ve halk şarkıları kaydedilmediğinden yitip gitmektedir.

Bu nedenle, Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesinden 40 hikâyesinin yer aldığı "Âşıklardan Halk Hikâyeleri" başlıklı iki ciltlik bu kitap ve CD, yaratıcı doğaçlama, bilgi zenginliği ve şiirsel ustalıklarının yanı sıra, üretim anının ruhunu korumak ve bu ruhu gelecek nesillere aktarmak amacıyla derlenmiştir. Bu girişim, bu zengin geleneğin kültürel sınırlarını genişletmesi ve ulusal sınırları aşarak, içeriği ve biçimiyle bütün insanlığın istifade edebileceği evrensel boyuta taşınması anlamına gelmektedir.

Hazırlanan bu CD, yerel bir geleneğin kayda alınması açısından, farklı kıtalarda yaygın biçimde uygulanmakta olan "Kültür için İttifaklar" Programı'nın özünü ve doğasını bütünüyle yansıtmaktadır.

Bu vesile ile halk hikâyeciliği geleneğinin korunmasına, yaşatılmasına ve tanıtılmasına katkıda bulunan âşıkları gönülden takdir ediyor, en derin teşekkürlerimi sunuyorum.

Shahid NAJAM

*Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörü
ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Mukim Temsilcisi*

SUNUŞ

Halk hikâyesi, âşıkların tabiriyle, geçmişte kalan söylentilerin, insanların başından geçen maceraların toplanıp bir araya getirilmesidir. Kısa kısa maceraların anlatılmasına “sergüšte”, içerisinde türkü bulunmayan hikâyelere “kara hikâyet” veya “kara düzen hikâye”, yarım saatlik bir oturumda anlatılan kısa hikâyelere de “serencem” denilmektedir.

Kültürel birikimimizin önemli ve renkli halkalarından birini oluşturan halk hikâyeleri anlatı, şiir ve müzik öğelerini bünyesinde barındıran geleneksel bir anlatı türüdür. Halk hikâyeleri içinde barındırdığı, dua-beddua, atasözü, deyim, şiir, masal, efsane, âşık havaları, anlatıcı-dinleyici ilişkisi ile tam bir sözlü kültür hazinesidir.

Günümüzde halk hikâyesi anlatma geleneğini âşıklar sürdürmektedir. Âşıklarımız, göç, iletişim araçlarının yaygınlaşması, geleneksel eğlenme biçimlerinde yaşanan farklılaşmalara bağlı olarak, hikâye anlattıkları düğünleri, âşık kahvelerini ve hikâye meraklısı dinleyicileri artık bulamıyorlar.

Yeni hikâyecilerin yetişmediği ve halk hikâyesi anlatma geleneğinin işlevini yitirmekte olduğu tespitinden yola çıkılarak, 2007 yılında, Türkiye’de yaşayan hikâyeci âşıklar ve anlattıkları halk hikâyeleri tek tek tespit ederek bu çalışmanın ön hazırlıkları yapılmıştır. 2008 yılında Ankara’da başlayan hikâye derleme çalışmalarımız, 2009 yılında Kocaeli, Kars, İzmir, İstanbul, Erzurum, Bursa ve Kayseri illerinde “Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi” alan araştırmalarına dönüştürülmüştür. Gerçekleştirilen alan araştırmaları, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Halk Kültürü Bilgi ve Belge Merkezi’nin halk hikayeciliği çalışmacıları için geniş ve kapsamlı bir başvuru arşivinin (sesli ve görüntülü veri kayıtları, diğer ek belgeler) oluşmasına hizmet etmiştir.

“Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi”nin bir çıktısı olarak hikâyecilik geleneğinin kurallarına bağlı kalınarak, 2009 yılında Ankara’da, “Türkiye Gezici Halk Hikâyeleri Festivali”nin düzenlenmesi de sağlanmıştır.

“Âşıklardan Halk Hikâyeleri” adını taşıyan bu çalışma Önsöz, Sunum, dışında Giriş, Metinler ve Sözlükten ibarettir. Giriş kısmında halk hikâyeciliği hakkında genel bilgilere yer verilmiş, yararlanılan kaynaklar giriş bölümünün sonunda belirtilmiş, halk hikâyeciliğinin bugünkü durumu üzerinde durulduktan sonra halk hikâyelerini anlatan hikâyeci âşıklar alfabetik sıralamaya göre kısaca tanıtılmıştır.

Metinler kısmında ise derleme tarihlerine göre sıralanan kırk halk hikâyesine yer verilmiştir. Metinler yazıya geçirilirken hikâyeci âşıkların ağız özelliklerine bağlı kalınmıştır. Ancak, hikâyeler yayıma hazırlanırken, okuyucunun anlayıp keyifle okuyabileceği bir şekilde gözden geçirilmiştir. Âşıkların hikâye metinlerinin dışında hikâyelere yaptıkları eklemeler köşeli paranteze alınmıştır. Böylece okuyucular âşıkların bilgilendirme, eğitime veya güldürme amacıyla hikâyelere yapmış oldukları müdahaleleri de okuma olanağı bulmaları sağlanmıştır. Hikâyelerin orijinal olarak dinlenmesini sağlamak amacıyla bazı halk hikâyelerinden kısa bölümler ses CD'si olarak kitaba eklenmiştir.

Kitabın sonuna eklenen Sözlük'te hikâyelerde geçen ve anlaşılmasında zorluk çekileceği düşünülen bazı kelimelerin anlamlarına yer verilmiştir.

Geçtiğimiz yıl kaybettiğimiz hikâyeci âşıklarımızdan Mehmet GÜLHANİ'yi rahmet ve saygıyla anarken, başta Canan DÖNMEZ olmak üzere, eserin temelini oluşturan çalışmalara destek veren Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Mahmut EVKURAN'a, Ali İhsan GÜLSER'e, yayını inceleyen Doç. Dr. Ali YAKICI'ya, kitabın yayımlanmasını sağlayan Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörü Shahid Najam'a, Ortak Program Yöneticisi Neşe ÇAKIR'a, UNESCO Program Uzmanı Matteo ROSATİ ve UNESCO Venedik Ofisi Ulusal Görevlisi Serra AYTUN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Timur YILMAZ

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	v
Sunuş.....	vii
Giriş.....	xv
Bahtiyar Hikâyesi.....	1
Kürşat Yüzbaşı Hikâyesi.....	11
Öksüz Vezir Hikâyesi	21
Abdullah Bey İle Cihan Hanım Hikâyesi	43
Hüseyin Bey İle Şahin Bey Hikâyesi.....	75
Söylemez Hanım Hikâyesi.....	85
Elmas İle Kahraman Hikâyesi.....	101
Mahir Hikâyesi	115
Yusuf İle Gülistan Hikâyesi	145
Ahmet İle Mehmet Hikâyesi	157
Hasret İle Ferhat Hikâyesi.....	181
Abdullah İle Gülizar Hikâyesi	203
Sümmani Ağa İle Gülgez Hanım Hikâyesi.....	219
Celali İle Kenani Hikâyesi.....	237
Dallıhan İle Nazanı Sultan Hikâyesi.....	259
Bayram İle Güldane Hikâyesi.....	275
Yusuf İle Elif Hikâyesi	287
Timur Han İle Maya Sultan Hikâyesi.....	331
Mete Han Hikâyesi	361
Çileli Âşık İle Nazlı Sultan Hikâyesi.....	381
Sözlük.....	403

GİRİŞ

GİRİŞ

I. Hikâye Hakkında Genel Bilgiler

Kültür birikimimizin önemli ve renkli halklarından birini oluşturan halk hikâyeleri anlatı, şiir ve müzik öğelerini bünyesinde barındıran geleneksel bir anlatı türüdür.

Halk hikâyeciliği; hikâye, anlatıcı ve dinleyici olmak üzere üç unsura bağlıdır. Türk halk edebiyatı içerisinde destanların yerini alarak 16. yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan halk hikâyeleri, meddahların, hekâtçıların, destancıların, hikâyecilerin, âşıkların sözlü belleklerinde saklanarak kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar taşınmıştır. Günümüzde halk hikâyesi anlatma geleneğini âşıklar sürdürmektedir. Usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişen âşıklık geleneği temsilcileri aşk ve kahramanlık maceralarının işlendiği halk hikâyelerini anlatarak, sözlü kültürel mirasımızın yaşamasına katkı sağlamaktadırlar. Bu açıdan âşıklık geleneği, eski ve yeni kuşaklar arasında kültürel birikiminin paylaşılmasında önemli bir yere sahiptir.

Hikâye terimi ilk defa dokuzuncu yüzyılda Cehiz tarafından kullanılmış olup; Arapça hakeve kökünden türeyen bu kelime, “anlatma, benzetme, tarih, destan, kıssa, masal, rivayet” manalarını ifade eder.¹ Destan ile hikâye arasında bir geçiş kabul edilen Dede Korkut’ta “boy” olarak ifade edilen hikâye kavramı Türkiye’de değişik terimlerle isimlendirilmiştir. “Anadolu sahasında kullanılan hikâye teriminden başka, türküsüz hikâyelere kara hikâye, kısa hikâyelere kıssa, serküşte (sergüzeştten bozma) dendiği bilinmektedir.”² Doğu Anadolu ve Azerbaycan’da “nağıl”da denilmektedir.

Halk hikâyelerinde konu, hikâye kahramanının etrafında gerçekleşen olaylardan oluşur. Halk hikâyesinde iki unsur vardır; birisi mazlum, birisi zalimdir. Halk hikâyesi bu iki unsur (mazlum- zalim) arasında geçen maceralar olarak devam eder. Halk hikâyelerinde mekân dünyadır. Hikâyelerdeki olaylar gerçek ve gerçeğe yakın olarak gerçekleşir. Hikâyelerdeki kahramanların doğumu ve başından geçen maceralarda sıklıkla olağanüstü olaylara rastlanılmaktadır.

Halk Hikâyesi; “göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden olup, aşk, kahramanlık, vb. konuları işleyen; kaynağı Türk, Arap-İslam ve Hint-İran olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım nesir karışımı anlatmalardır.”³

1 Alptekin, Ali Berat, Halk Hikayelerinin Motif Yapısı, Ankara, 2003, s.3.

2 Duymaz, Ali, Kerem ile Aslı Hikayesi, Ankara, 2001, s.1.

3 Alptekin, Ali Berat, Halk Hikayelerinin Motif Yapısı, Ankara, 2003, s.18.

1. Halk Hikâyelerinde Dil

Âşıklarımızdan tamamını sözlü olarak derlediğimiz halk hikâyesinin dili sade ve anlaşılır olmasına rağmen Kafkasya'dan göçen âşıkların Terekeme, Azeri ağız özelliklerini hikâye anlatımında korudukları görülmektedir. Halk hikâyelerinin içerisinde, yerel dilde yaşayan kelimeler, yer adları, fıkra, dua, beddua, bilmece, masal, efsane, atasözü ve deyimlere de rastlanmaktadır.

2. Halk Hikâyelerinde Diyalogla Anlatım

Hikâyeci hikâyelerde kahramanları ve kişileri karşılıklı konuşarak hikâyeyi canlandırırlar:

Size kimden haber vereyim; bir baktı ki, tellallar dolanıyor, bir şeyler söylüyorlar. Bu da hemen gitti oraya:

—Selamünaleyküm.

—Aleykümselâm.

—Buyur gardaş.

—Ben, padişaha çıkacağım.

—Nereden geliyorsun?

—Kars'tan geliyorum.

—Adın ne?

—Çileli Âşık.

—Ee babam, âşıksan, işte burada âşıklar kahvemiz var, geç, âşıklar kahvesine gir.

—Yok, efendim; benim elimde bir namem var, bunun mutlaka padişahımıza kavuşması lazım. **[Çileli Âşık İle Nazlı Sultan'ın Hikâyesi]**

3. Soru Cevaplı Anlatım

Âşıklar hikâyeleri anlatırlarken dinleyicinin ilgisini canlı tutmak amacıyla sık sık soru sorup cevabını kendileri verirler:

Olacak ile öleceğe çare olur mu? Olmaz. **[Rıza Bey]**

Nereden? Harziyan'dan kalkarlar. Nereye? Alagöz'e gelirler. **[Rıza Bey]**

4. Tasvirli anlatım

Âşıklar halk hikâyelerinde güzel ve çirkin tasviri, kalıplaşmış cümlelerle ifade ederler:

Söylemez Hanım girdi içeri. Ocağın batmasın kız! Söylemez Hanım'ın güzelliği odayı tamamen aydınlattı. Boylu poslu, kalem kaşlı, elma yanaklı, billur dudaklı, mışmış kokuşlu, keklik bakışlı, boyu bir seksen, omuzları seksene seksen... Öyle ki insan kıyamıyor Söylemez Hanım'a baka... **[Söylemez Hanım]**

Hasret öyle bir kızdı ki; leyla sekiş, turna gidiş, elma yanak, billur dudak,

boyu bir seksen, omuz genişliği seksene seksen, bel eski Türkçe sıfır beş, bel-
den aşağı yoksulun harmanı gibi açılmıştı. **[Hasret İle Ferhat]**

Ağanın evi yıkılsın. Zalim mi zalim bir ağa. Merhamet yağmuru yağanda
ağanın dağarcığına bir damla merhamet düşmemiş. **[Rıza Bey]**

5. Hikâyelerde Nesirden Nazma Geçiş

Halk hikâyeleri nazım nesir karışımı bir yapıya sahiptir. Halk hikâyelerinde olaylar nesirle anlatılırken, duygu yoğunlukları ve heyecanlar şiirle gerçekleşir. Hikâyelerde nesirden şiire geçilirken genellikle “aldı ...” gibi kalıplaşmış ifadeler kullanılır:

Bakalım, orada Necip, Telli’ye ne söylüyordu:

Telli ihramını aldın eline

Telli derim Telli küsmüş söylemez

Yoksa temelli mi geldin yanıma

Telli derim Telli küsmüş söylemez

Bunun üzerine Telli’nin kayını Ahmet, Telli’ye dönüp “Necip’in bu sözle-
rine bir karşılık ver,” dedi. Telli de Necip’e cevap verdi:

Necip'im sen beni yabana attın

Değerli altındım ucuza sattın

Taze bir gül idim kenara attın

Onun için küstüm Necip söylemem

Aldı Necip:

Ben gideli Telli çok mu geçti aradan

Sen ayrıldın edebinden töreden

Kötü haberini aldım Kara'dan

Telli derim telli küsmüş söylemez

Aldı Telli:

Ah Necip'im sen gideli altı yıl oldu

Bal veren ağaçlar verdi de soldu

Bize ne olduysa Kara'dan oldu

Onun için küstüm Necip söylemem

Ali Onbaşı da dinliyordu. Asker arkadaşları da, Necip’in annesi, bacısı da
ağlıyordu. Necip suçunu kabul ediyordu.

Aldı son sözünü:

Telli ben anladım bu benim suçum

Yüklensin mezara gelsin de göçüm

Komşuyu çağırın mezarımı açın

Telli derim Telli küsmüş söylemez

Telli aldı son sözünü:

Bir gün olsun ben dışarı çıkmadım

Yemin olsun Necip yâda bakmadım

Sözüne baktın Kara'nın bana bakmadım

Onun için küstüm Necip söylemem **[Necip İle Telli]**

6. Ara Sözler

Halk hikâyelerine hikâye metninin dışında âşıklar tarafından öğretme, açıklama, bilgilendirme, ilgiyi toplama amaçlı ara sözlere yer verirler:

Necip gece vakti amcasının evine vardığında, amcasının iki oğlu kalağın dibinde silahlarıyla nöbet bekliyorlardı [bizim buralarda, tezek yığınlarına kalak derler]. **[Necip İle Telli]**

[O zaman aracılık yapanlara, postacılık yapanlara gasit derlerdi.] Bana bir gasitlik yap, dedi. **[Diligam Yahya İle Yemen Hanım]**

Keloğlan, bir gün Köroğlu'nun hanımına gidip "Yenge hanım, Köroğlu'na söyle," dedi, "bana biraz, on tuluk kadar rakı versin." [O zaman rakılar tuluklara konulurdu, böyle şişelerde değil. Rahmetlik Behçet Emmi derdi ki "Allah devletimize zeval vermesin, o zaman rakılar tuluktaydı, şimdi şişelerde.]

[Köroğlu'nun Keloğlan Kolu]

[Silistre şehri, Silistre Kalesi, Tuna Nehri'nin kenarındadır. Tabii, malûmunuz, Tuna Nehri, büyük, deniz gibi bir nehirdir.] **[Köroğlu Hikâyesi Keloğlan Kolu]**

[Âşıklar sözün sonunda tapşıрма yaparlar, tapşıрма ne demek? Yani isim söylerler.] **[Çoban Süleyman İle Perişan Sultan]**

7. Halk Hikâyelerinde kullanılan Anlatım Kalıpları (Formeller)

Halk hikâyelerinin giriş, olaylar arasında geçişler masallardaki gibi kalıplaşmış sözlerle ifade edilir:

a. Başlangıç Formelleri

Derlediğimiz halk hikâyelerinin konusu ister aşk ister kahramanlık olsun, klişeleşmiş bazı ortak formeller belirli bir bütünlük içerisinde anlatılarak, hikâyenin geleneksel kompozisyon bütünlüğünün sağlandığı görülür. Halk hikâyelerinin girişinde belirli kalıplar kullanılır:

Aşgı meşgulat, seyri zulmet, yar koynu cennet, budur hikâyet. Ustalar böyle nizamı çekmişler. **[Alihan Hükümdar İle Peri Hatun Hikâyesi]**

Var varalım, sür sürelim, destursuz bağa girenin sopadandır ölümü... **[Köroğlu Hikâyesi Keloğlan Kolu]**

Olsun deminiz, olmasın gamınız, hayra dönsün serencamınız. **[Saraç İbrahim İle Perişan Sultan]**

b. Hitap Kalıpları

Halk hikâyelerine hikâye metninin başında ve hikâye anlatımı sırasında âşıklar tarafından sık sık hitap kalıplarına yer verirler:

Değerli dinleyenlerim! [**Çoban Süleyman İle Perişan Sultan**]

Evet efendim! [**Ülker Sultan**]

Evet sevgili muhteremler, aziz cemaat! [**Ülker Sultan**]

Ey aziz muhteremler [**Ülker Sultan**]

Evet, sevgili dinleyenlerim, değerli misafirler, değerli köy halkı, sevgili Aydıngünlüler!... [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Sevgili dinleyenlerim! [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Kıymetli dostlar! [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Aziz cemaat! [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Aziz dostlar, sayın hemşerilerim! [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Kıymetli muhteremler, aziz dostlar! [**Diligam Yahya İle Yemen Hanım**]

Muhterem cemaat! [**Diligam Yahya İle Yemen Hanım**]

c. Geçiş Kalıpları

Halk hikâyelerinde âşıklar olaylar arasında geçişlerde, bir zaman diliminden diğer bir zaman dilimine geçişlerde, nesir'den şiire geçişlerde ve dinleyicilere dönük dualarda kalıplaşmış sözler kullanırlar:

—Eyvah, dedi; ben bu köyde doksan yaş bir ömür yaşadım, hiç böyle bir sevdaya, böyle bir aşka rastlamamıştım, demesiyle beraber akşam olur, hayırlı akşamlar cümlemizin üzerine açılsın. [**Çoban Süleyman İle Perişan Sultan**]

Efendim, Necip İstanbul'da dursun, biz haberi nerden verelim, Tepeci köyünden verelim. [**Necip İle Telli**]

Âşık dili yürük olur, at ayağı külünk olur; tez getirir, menziline yetirir. [**Dallıhan İle Nazanı Sultan**]

Mirza Han yola koyuldu. Hikâyede çocuklar çabuk büyür, zaman çabuk geçer. Mirza Han günün birinde, bir kuşluk vakti Bayburt'a indi. [**Rıza Bey**]

Melek Sultan burada, Yunus Bey'in yanında kalmakta olsun, ben size haberi Salih Yağcı Yüzbaşının bölüğünden, Hamit Han Çavuştan vereyim. Nereye geleyim; İspir'e doğru geleyim. [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Efendiler, hikâye dillerde tez, yıllarda geç geçer hesabıyla, Keloğlan, günlerden bir gün Bolu Çamlıbel'e çıktı. [**Köroğlu Hikâyesi Keloğlan Kolu**]

Hikâyeyi fazla uzatmayayım sizleri rahatsız etmeyeyim. [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Kıymetli dostlar; sabah olur. Allah cümlemin üzerine hayırlı sabahlar açsın. Cenabı Allah, vatanımızı, milletimizi payitaht etsin. [**Şeyh Senan**]

On dört örüğünün birini göğsüne alıp, kamış parmaklarını mızrap eden Peri Hatun, bakalım burada kardeşine nasıl yalvarır. Alır, alır Peri Hatun, burada bakalım ne söyler:

Aman gardaş aman eyle merhamet

Yaradan rahmana başışla beni

Geceyi gündüzü var eden vardır

Okunan ezana başışla beni **[Alihan Hükümdar İle Peri Hatun Hikâyesi]**

Mürşit Şah kapıdan içeriye girer, Nur Sultan’la beraber ses sese verip fer-yat ederken; Nur Sultan, on dört örüğünün birisini alır göğsüne, “Eğlen Şahım, eğlen” der. Bakalım ki evladı taş olan ana burada Şaha derdini nasıl anlatır:

Yeri göğü arşı kürsü yaradan

Niye evladım taş oldu ağlarım

Kırk yıl sonra verdi bana bir evlat

Evladım beşikte taş oldu şahım

Ağlayıp da karaları bağlarım **[Şeyh Senan]**

Size haberi kimden verelim; Senan ülkesinde Mürşit Şah’ın hanımı Nur Sultan’dan. **[Şeyh Senan]**

ç. Bitiriş Formelleri

Halk hikâyelerinin başlangıcında olduğu gibi bitişinde de belirli kalıplar kullanılır:

Bizim hikâyemiz de burada sona erer. Onlar muradını aldı, cümmeniz sağ olun. **[Cihan Abdullah Hikâyesi]**

Düğün hazırlığı yapılıyordu. Eh, bu düğünün âlemini, bu geleneğini sürdürmek için, bu düğünde çalıp söylemek için bir âşık gerekiyordu. Naçizane ben, Karslı Âşık Sabri Yokuş’u bu düğüne aramıştılar

Çok teşekkür ediyorum. Elleriniz dert görmesin, alkışlarınız devamlı olsun, şu güzel simalarınız her zaman böyle gülsün. **[Celali İle Kenani Hikâyesi]**

Biz de öyle aldık, öyle sattık. **[Bahtiyar’ın Hikâyesi]**

Nihayet bizim hikâyemiz de burada bitti. Yine görüşmek üzere, dinleyenler var olsunlar, yine görüşmek üzere. **[Söylemez Sultan Hikâyesi]**

Sümmani Baba Narman’a gelmede olsun, Kahraman muradına nail olmuş olur, Aslan Bey’in de gönlü hoş olur, bu hikâye de şimdilik burada kalır. **[Elmas İle Kahraman Hikâyesi]**

Allah devletimize, milletimize zeval vermesin. Dinleyen beyler sağ olsunlar. Bu hikâye de burada bitmiş oldu böylece. **[Mahir’in Hikâyesi]**

Onlar erer muradına, bizler de çikalım kerevetine. **[Yusuf İle Elif Hikâyesi]**

Allah sizleri var etsin. Bu hikâyemiz de böyle bitti. **[Mete Han Hikâyesi]**

II HALK HİKÂyecİLİĞİNİN BUGÜNKÜ DURUMU

Halk hikâyeleri, âşık havaları, duaları, anlatıcı-dinleyici ilişkisi ile başlı başına bir hazine olduğu gibi, icrası zor bir sanat yapısıdır. Âşıklar ustasından öğrendiği ya da kendisinin tasnif ettiği hikâyeleri anlatırlar. Ne var ki; yeni yetişen âşıklarda hikâye öğrenme ve anlatma geleneği azalmaktadır. Kars-Erzurum-Ardahan ve çevresi, âşıklık geleneği ve halk hikâyeciliği bakımından zengin olduğu halde, hikâyecilik geleneğini besleyen düğünler, âşık kahveleri ve usta çırak ilişkisinin çözülmeye başlaması, usta âşıkların büyük şehirlere yerleşmeleri gibi nedenlerle hikâyecilik geleneği yeni yetişen âşıklara aktarılamamaktadır.

Âşıklarımız yüzyıllardır düğünlerde, uzun kış gecelerinde köy odalarında, âşık kahvehanelerinde hikâyeler anlamışlardır. Günümüzde, halk hikâyeleri daha ziyade Doğu Anadolu'da Kars, Erzurum gibi illerde yaşamakla beraber âşıklarımızın göç ettikleri yerlerde icrası azalsa da hikâye anlatmaya devam etmektedirler.

Âşık hikâye anlatma safhasına geldiğinde, cemaate, "Ağalar, hangi hikâyeyi istersiniz?" diye sorar. "Âşık, bize bir hikâyelerini say, görelim" derler, âşık bildiği hikâyeleri sayar. O zaman toplum bir hikâyeye karar verir. Diyelim ki, "Emrah'ı anlat" derler. Âşık halk hikâyesine başlamadan önce halk hikâyelerinin temeli olarak bilinen sersuhanasını, döşemesini söyler. Döşeme de âşık, dinleyicileri hikâyeye hazırlarken, geçmiş ustaları anar. Hikâyenin döşemesi 9 kıta, 12 kıta veya 17 kıtalı uzun olan şiirdir. Döşeme bittikten sonra âşık: duasına eder; "Olsun deminiz, olmasın gamınız, hayra dönsün serencamınız." der ve uygun âşık havalarını da kullanarak hikâyeyi canlandırmaya başlar. Hikâyenin sonunda Köroğlu okumak gelenektendir.

Proje kapsamında âşıklarımızın anlatıp, bu kitap çalışmasına aldığımız halk hikâyeleri ve âşıklarımızın özgeçmişleri şöyledir:

Alaattin ZAMAN

Alaattin ZAMAN Kars'ın Akbaba Köyünde 1950'de doğdu. Âşıklık sanatına 1960 yılında dayısı Âşık Şevki Halıcı'dan etkilenecek başladı. Halk hikâyesi anlatmayı Âşık Şevki Halıcı'dan öğrendi. Eserlerinde Zamanoglu mahlasını kullanmaktadır. 1979 yılında Kars'tan Kayseri'ye göç etti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Öksüz Vezir

Cihan Abdullah

Ali Rıza EZGİ

Ali Rıza EZGİ Kars'ın Arpaçay İlçesine bağlı Taşdere Köyünde 1949'da doğdu. Ali Rıza EZGİ, âşıklık geleneği bilgisini 1961-1973 yılları arasında aralıksız 12 yıl Âşık İlhami Demir'e çıraklık yaparak öğrendi. 1974 yılında ailesi ile birlikte Kars'tan İzmir'e göç ederek burada yaşamaya başladı. Saza hâkimiyeti, güçlü irticali, atışma yeteneği ve şiirleri ile dikkat çeken Âşık Ali Rıza EZGİ, başta Köroğlu kolları olmak üzere usta malı pek çok hikâye bilmekte ve anlatmaktadır. Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Alihan Hükümdar İle Peri Hatun
Kiziroğlu
Diligam Yahya İle Yemen Hanım
Şeyh Senan
Kerem İle Aslı
Bayram ile Güldane

Bayram DENİZOĞLU

Bayram DENİZOĞLU Kars'ın Arpaçay İlçesine bağlı Gülyüzü Köyünde 1958'de doğdu. Âşıklık sanatına 1963 yılında babasından etkilenecek başladı. 1976 yılında Kars'tan İstanbul'a göç etti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Uzakelli Garip Şah Hikâyesi
Dallıhan İle Nazani Sultan
Timurhan ile Maya Sultan
Mete Han
Çileli Âşık İle Nazlı Sultan

Celal BULUT

Celal BULUT Kars'ın Kağızman İlçesine bağlı Noruklu Köyünde 1949'da doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Lâçin Aladağlı'dan, halk hikâyelerini ise 1955-56 yılları arasında annesinden dinleyerek öğrendi. Şiirlerinde Celal Hoca mahlasını kullanmaktadır. Emekli öğretmen olan Celal BULUT 1990 yılında İzmir'e yerleşti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyesi şöyledir:

Söylemez Sultan

Cemal ALPER

Cemal ALPER Erzurum'un Oltu İlçesine bağlı Duralar Köyünde 1960'da

doğdu. Âşıklık geleneğini Oltulu Mevlüt İhsani'den öğrendi. Şiirlerinde Divani mahlasını kullanmaktadır. 1974 yılında Erzurum'dan Bursa'ya göç etti.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Yusuf İle Gülistan

Erzade KAPAN

Erzade KAPAN Kars Merkez İlçeye bağlı Adap Köyünde 1947'da doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Şevki Halıcı'dan öğrendi. 1973 yılından bu tarafa halk hikâyeleri anlatmaktadır. İstanbul'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Saraç İbrahim

Hüseyin YAZICI

Hüseyin YAZICI Erzurum'un Narman İlçesine bağlı Samkale Köyünde 1937'de doğdu. Âşık Sümmani'nin torunu olan Hüseyin YAZICI âşıklık geleneğini ve hikâyeciliği babası Şekip Çavuş ve amcası Fahri Çavuş'tan öğrendi. Şiirlerinde Sümmanioğlu mahlasını kullanmaktadır. 2003 yılında Erzurum'dan Bursa'ya göç etti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Elmas İle Kahraman

Mahir'in Hikâyesi

İhsan YAVUZ

İhsan YAVUZ Erzurum'un Oltu İlçesine bağlı Çamlı Köyünde 1960'da doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Yaşar Reyhani'den öğrendi. Şiirlerinde Yavuzer mahlasını kullanmaktadır. Erzurum'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Kürşat YÜZBAŞI

Bahtiyar'ın Hikâyesi

Mahmut KARATAŞ

Mahmut KARATAŞ Kars'ın Arpaçay İlçesine bağlı Geçit Köyünde 1961'de doğdu. Âşıklık geleneğini Sabri ŞİMŞEKOĞLU'ndan öğrendi. Kars'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Rıza Bey Hikâyesi

Maksut KOCA

Maksut KOCA Kars'ın Arpaçay İlçesine bağlı Taşdere Köyünde 1961'de doğdu. Maksut KOCA, İlkokul yıllarında saz çalıp türkü söylemeye başladı. Âşıklık geleneğini hikâye ve âşık makamlarını iyi bilen babası İskender KOCA'dan öğrendi. 1980 yılında Kars'tan İstanbul'a göç etti.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Akıllı Mehmet

Mehmet SARIGÜL

Mehmet SARIGÜL Erzurum'un Hasankale/Pasinler İlçesine bağlı Yukarı Kablas/Yayladağ Köyünde 1946'da doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Reyhanî, Mevlüt İhsani, Mustafa Ruhani'yi dinleyerek öğrendi. Şiirlerinde Gülhane mahlasını kullanmaktadır. Mehmet SARIGÜL 3 Mayıs 2010 tarihinde vefat etmiştir.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Ercişli Emrah İle Selvi Han

Gülizar Sultan İle Çoban Serdar

Koroğlu Hikâyesi Keloğlu Kolu

Mevlüt AKTAŞ

Mevlüt AKTAŞ Erzurum'un Oltu İlçesine bağlı İnci Köyünde 1950'de doğdu. Âşıklık sanatına 1964 yılında Mustafa Ruhani'ye çıraklık ederek başladı. Şiirlerinde Âşık Sefili mahlasını kullanmaktadır. Hikâyeciliği Behçet Mahir ve Yusuf Kemalî'den öğrendi. Erzurum'un Oltu İlçesinde ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyesi şöyledir:

Perizan Hikâyesi

Nevruz Ali ÇİÇEK

Nevruz Ali ÇİÇEK Kars'ın Akyaka İlçesine bağlı Çetindoğan Köyünde 1955'de doğdu. Âşıklık geleneğini Ali Rıza Ezgi'den öğrendi. İzmir'de ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Hüseyin İle Şahin Bey

Nuri Cihan KARATAŞ

Nuri Cihan KARATAŞ Erzurum'un Şenkaya İlçesine bağlı Çermik Köyünde 1948'de doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Mevlüt İhsani'den öğrendi. Şiirlerinde Nuri Çırağı mahlasını kullanmaktadır. Kocaeli'nde ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:
Ülker Sultan

Rahim SAĞLAM

Rahim SAĞLAM Erzurum'un Aşkale İlçesine bağlı Dere Köyünde 1961'de doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Yaşar Reyhani'den öğrendi. Erzurum'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:
Seyfet Çavuş

Sabri YOKUŞ

Sabri YOKUŞ Kars'ın Susuz İlçesine bağlı Gölbaşı Köyünde 1968'de doğdu. Âşıklık sanatına 1979'da Âşık Murat Çobanoğlu Kahvesinde başladı. 1978 yılında köyünden Kars İl merkezine göç etti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Çoban Süleyman İle Perişan Sultan
Necip ile Telli
Pervane'nin Hikâyesi
Hamithan ile Melek Sultan
Ahmet İle Mehmet
Hasret İle Ferhat
Abdullah ile Gülizar
Sümmani Ağa İle Gülgez Sultan
Celali İle Kenani

Veysel Karani YILDIZ

Veysel Karani YILDIZ Kars'ın Sarıkamış İlçesine bağlı Akören Köyünde 1970'de doğdu. Âşıklık sanatına babasının bacanağı Âşık Yaşar Reyhani'den esinlenerek 1985 yılında başladı. Saz çalmayı İhsan Yavuzer'den öğrendi. 1992 yılında Kars'tan Ankara'ya göç etti.

Proje kapsamında kitaba koyduğumuz hikâyesi şöyledir:
Hüseyin ile Senem

Yakup TEMEL

Yakup TEMEL Erzurum'un Horasan İlçesine bağlı Çamurlu Köyünde 1958'de doğdu. Âşıklık geleneğini Ahmet Fermani'den öğrendi. Şiirlerinde Temeli mahlasını kullanmaktadır. Ankara'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:
Yusuf İle Elif

Kaynakça

Alptekin, Ali Berat, Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı, Ankara, 2003.
Duymaz, Ali, Kerem ile Aslı Hikâyesi, Ankara, 2001.

BAHTİYAR HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık İhsan Yavuz.

Derleme Tarihi: 20 Mayıs 2009.

Derleme Yeri/Ortamı: Erzurum Kardelen Otel. Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık İhsan Yavuz hikâyeyi Gümüşhane'nin Kelkit İlçesinde Ahmet Bey'den dinleyerek öğrendi, hikâyedeki türküleri ise kendi yazdı.

E

fendim, Gümüşhane'nin Arpacık köyünde yaşanmış olan bir olayı, fakir fakat yiğit bir delikanlının, annesinin biricik evladı Bahtiyar'ın başından geçen hikâyeyi anlatacağız.

Bahtiyar'ın dünyada sadece bir gariban annesi vardı, babası ölmüştü. Annesiyle birlikte Arpacık köyünde yaşıyorlardı. Bahtiyar gariban bir çocuk olduğundan, onun her daim dertli olan gönlünde hep türkü söylemek vardı, bazen kendi kendine türküler söylerdi. Gelgelelim, iş çalışmaya gelince de eline tez, çalışkan bir delikanlıydı. Köyün bir ağası vardı, köy halkı genellikle ağanın bağında, bahçesinde ırgatlık yaparak veya hayvanlarına bakarak geçimini sağlardı. Bir gün ağa başkasına ait birinin tarlasının yanından geçiyordu, tarlada çalışan ırgatların içinde Bahtiyar da vardı, onun çalışkanlığı ağanın gözüne hemen çarptı. Ağa, Bahtiyar'a yaklaşıp "yavrum, burada çalışana kadar, gel bana çalış," dedi, "günde ne kadar alıyorsun, beş kuruş mu, ben sana on kuruş vereyim, gel bana çalış." Bunun üstüne hesap etmeye ne gerek var, Bahtiyar da "olur ağam," dedi ve ağa için çalışmaya başladı.

Peki, ne iş yapıyordu: Bir fakir, bir hizmetkâr köyde ne iş yaparsa onu; ya tarlada çalışıyor, ya ormandan odun taşıyor veya ağanın ahırındaki mallara, hayvanlara bakıyor, bazen de çobanlık ediyordu. Bir gün yine ormandan odun taşımış, ağanın evine getirmişti. Baktı ki ağanın kapısı kapalı, eyvanda da kimse yok [O zamanlar 'eyvan' derlermiş balkona.]. Ağanın komşusuna gidip "yahu, bu ev ahalisi nereye gitti," diye sordu, "ağa nerede, bu ev böyle çoluk çocuğuyla nereye gitti?" Ne yapacağını bilemedi, "ben dışarıda kaldım," dedi, merkebin sırtındaki odunları komşunun evinin önüne yıktı. Ağanın yedi oğlu vardı, komşular "ağa, oğullarıyla beraber şehre gitti," dediler, "işleri varmış." Ağanın kızının da yanına semaveri alıp arkadaşlarıyla beraber bağlara indiğini, kızların orada çay içtiklerini söylediler. Bahtiyar bunu duyunca çok sevindi. Ağanın kızında, Seher'de gönlü vardı, görür görmez âşık olmuştu ona, ama daha o anda aşkının ne kadar ümitsiz olduğunu da acıyla fark etmişti, "o kız kim, ben kim," demişti kendi kendine, "ben ki bir fakir âşığım." İşte şimdi de fırsat ayağına gelmişti, "hazır ağa yokken, Seher de bağa inmişken, sazımı alıp şu bağa ineyim, o kızların karşısında, uzaktan türkü söyleyeyim," dedi, "Seher benim ona âşık olduğumu anlatsın, belki o da bana âşıktır." Bu düşünceyle sazını aldı, karnını doyurmadan, aç susuz bir halde bağlara gitti.

Bahtiyar bağa varınca baktı ki kızlar orada oturmuş, semaverden çay içiyorlar. Onların görebileceği, duyabileceği bir uzaklıkta, bir kenara oturdu, başladı sazını çalmaya. Bahtiyar'ın türkü söylediğini gören kızlar, ağanın kı-

zına “seher, izin ver de şu garip âşık buraya gelsin,” dediler, “herhalde üç beş kuruş kazanmak istiyor, ona birkaç türkü söyletelim de para verelim.”

Seher bunu kabul etmedi, “kesinlikle olmaz,” dedi, “ağabeylerim duyarsa o zavallının kafasını vururlar.” Arkadaşları ısrar etti, “bir şey olmaz, kim haber verecek ki,” dediler, “burada biz bizyiz, birbirimizi tutan arkadaşlarız.” Sonra da gittiler, Bahtiyar’ı zorlayıp getirdiler.

Bahtiyar, bir iki türkü söyledi kızlara, sıra türküleri. Ama gözü hep Seher’deydi; saçlarını yüzüne dökmüş, bir kenarda öylece oturan Seher’in kirpikleri saçlarının arasından sanki bulutların arasından ay doğmuş gibi çıkmıştı.

Bahtiyar daha fazla dayanamadı, ona âşık olduğunu artık belli edecekti, “hele ben ona bir iki türkü söyleyeyim, eğer beni beğenirse işaret eder,” dedi, “beğenmezse de battı balık yan gider. Ben ona âşık olduğumu anlatayım da ondan sonra o ne yaparsa yapsın.”

Aldı sazı eline Bahtiyar, bakalım ona ilk türküsünde orada nasıl sesleniyordu, Seher’e neler diyordu:

Bu bağlarda gezen dilber

N’olur bana naz eyleme

Gözlerini süzen dilber

Seni sevdim söz eyleme

Bu sözlerin üzerine Seher, Bahtiyar’a, kendisine türkü söylemesini istemediği anlamında işaretler etti. Fakat Bahtiyar zannetti ki Seher türküden hoşlandığı için kendisine işaret ediyor. Daha da cesaretlenip devam etti türküsüne:

Kızma garibin sözüne

Ateşi koydun özüne

Saçların dökmüş yüzüne

Arasından göz eyleme

Bahtiyar türkü söyledim

Nice gurbette eğlendim

Âşık ettin alevlendim

Bu bağrımı köz eyleme

Bahtiyar son sözleriyle ilan—ı aşk edince Seher’le arkadaşları hemen ayrıldılar oradan. Onlar böyle apar topar kalkınca Bahtiyar, Seher’i kızdığını düşündü, “yoksa benden hoşlanmıyor mu,” dedi. Fakat kızlar biraz ilerlemişti ki Seher şöyle bir dönüp geriye, Bahtiyar’a baktı, gülümsedi. İşte o zaman Bahtiyar anladı ki Seher de ona âşık olmuş. Ya Rabbi, böyle bir şey görülmüş mü, bir zengin kızının bir fakir delikanlıya, bir gariban âşığa, yetim âşığa gönlü düşsün, hiç öyle bir şey olur mu? Olur. Demek sevda olunca, aşk olunca, olmayacak şey yok.

Bahtiyar zaten çalışkan bir delikanlıydı, ama şimdi daha bir şevkle çalışıyordu. O öyle çalışadursun, biz haberi kimden verelim, Seher'in kardeşlerinden. Tevekkeli dememişler "el ağzı, çuval ağzı" diye, Seher'in kardeşleri Bahtiyar'ın Seher'e âşık olduğunu çok geçmeden duydular, bu habere hiddetlendiler, "bu adam bizim kız kardeşimize, biricik bacımıza âşık olmuş," dediler, "ulan sen kimsin de bizim kardeşimize âşık olasın?"

Yayla zamanıydı değerli dostlar, köyde sadece yaşlılar vardı, diğerleri yaylaya gitmişti. Bahtiyar ise başına geleceklerden habersiz, kendi hayal âlemindeydi, yaylada olsun, köyde olsun çalışmaya devam ediyordu. Ağanın oğulları, Bahtiyar'ı öldürmeye karar verdiler, oturup bunu nasıl yapacaklarını kendi aralarında konuştular. Bir gün Bahtiyar ormanda çalışırken, yedi kardeş onu orada sıkıştırdılar, bıçaklarla Bahtiyar'a öyle bir saldırdılar, onu öyle bir hale koydular ki kanlar içinde kalan Bahtiyar'ın öldüğünü düşünüp onu oracıkta bıraktılar.

Ağanın oğulları gittikten sonra, Bahtiyar, kendini merkebin ipine güc bela bağladı, sonra da elindeki değnekle sırtına vurdu merkebin. Eşek başladı yürümeye, yolu biliyordu, onu çeke çeke köyün içine kadar getirdi. O anda Bahtiyar'ın aklında sadece anası vardı, ağlamaktan gözyaşları tükenmişti, her yanından kanlar akıyordu, çeşmenin başına kadar gelmişti. Kimse, hatta komşuları bile, korkusundan yanına koşamadı; biliyorlardı ki bunu ağanın oğulları yapmıştır ve ağanın oğulları da belalı insanlardır. Sevda çekmemiş kişi, sevdalı olanın, âşık olanın halinden ne anlar?

Neden sonra, Seher de çeşmenin başına su doldurmaya geldi. Bahtiyar öyle bir halde, öyle kanlar içindeydi ki yerde yatan bu adamı tanıyamadı Seher. Bahtiyar başını kaldırıp "ey Seher, sen beni tanımadın mı?," diye seslendi, "bak, senin yüzünden ne hallere düştüm, ne olur bana bir yudum su ver." Yaralı delikanlı sevdiği kızıdan ne istiyordu; su istiyordu. Bakalım Bahtiyar, Seher'den suyu nasıl istiyordu, Yavuzer de vekâleten seslensin:

*Çeşmenin başında duran sevdiğim
N'olur bir yudum su yüreğim yandı
Bu hale koyanlar Mevla'dan bulsun
N'olur bir yudum su yüreğim yandı*

*Yeniden ayrılık bizlere başlar
Âşık etti beni sendeki kaşlar
Halime ağladı gökteki kuşlar
N'olur bir yudum su yüreğim yandı*

*Sevmeyenler beni deli sanıyor
El vurmada ciğerlerim kanıyor
Vücutum sızlıyor içim yanıyor
N'olur bir yudum su yüreğim yandı*

*Bahtiyar'ım düştüm ben bu ahvale
Nasıl oldu düştüm kötü zevale
Kardeşlerin koydu beni bu hale
N'olur bir yudum su yüreğim yandı*

İşte âşık, sevdalı kişi, görüyorsunuz, yaralı bir halde ama yine de türküsünü söylüyor. Bunları duyan Seher feryatla koşup sarıldı sevdiğine, “Bahtiyar’ım, sana ne oldu böyle,” dedi dehşet içinde, “benim kardeşlerim mi seni bu hale koydular?” Başını salladı Bahtiyar, “evet,” demekle yetindi. Bahtiyar’ın gariban anası haberi almış, koştu, gözyaşları içinde kucakladı oğlunu, yerden kaldırmak istedi, fakat gücü yetmedi, onu eve sürükleye sürükleye götürdü. O kardeşlerin korkusundan kimse yardım edemiyordu.

Bahtiyar ölüm döşeğindeydi, anası oğlunun başında ağıt yakıyor, “aha bugün öldü, aha yarın öldü,” diye feryat ediyordu. Öldürmeyen Allah öldürmez. Ölmedi Bahtiyar, günler geçtikçe yaraları yavaş yavaş kapandı ve bir gün nihayet iyileşti. Bahtiyar içten içe biliyordu ki bu olay burada kapanmaz, ağanın oğulları peşini bırakmaz ve bir dahaki sefere de onu sağ koymazlar, daha bu gencecik yaşında ne Seher’ine ne de ömrüne doyamadan öldürürlerdi. Aldı anasını karşısına:

— Ana, sana bir şey söyleyeceğim, ama ne olur bana kızmayasın, sakın beni kınamayasın.

— Yavrum, ne söyleyeceksin?

— Ben bu köyü terk edeceğim ana.

— Yapma yavrum, sensiz anacığın ne yapar? Senden başka kimsem yok ki oğlum. Akrabam bile yok. Bir tek evladım sensin. Bir kız yüzünden ne halere düştün.

— Ana, yedi seneye geldimse geldim, gelmedimse anla ki ölmüşüm. Fakat bana inan ana, yedi sene içinde kuvvetlenip onlardan çok daha güçlü biri olarak geleceğim buraya.

Bahtiyar belki toyluğundan, gençliğinden, kanının deli akmasından böyle konuşuyordu, ama bir o kadar da yedi kardeşin bir olup kallesçe onun canına kast etmelerini içine sindiremeyecek kadar gururlu, yiğit bir adam olduğundan böyle konuşuyordu. Anası ne ettiyse vazgeçiremedi onu, gözyaşları içinde, “yavrum, gitme, hem nereye gideceksin,” dedi, “mekân belirsiz, gittiğin yer belirsiz, Allah aşkına nereye gidiyorsun?” Fakat Bahtiyar’ın kararı kesindi, “Allah nereyi nasip etmişse,” dedi, “oraya gidiyorum ana.” Sonra da yola koyuldu.

Köyün dışına henüz çıkmıştı, ardına dönüp baktı ki anası onu son bir kez daha görebilmek için evin damına çıkmış, terki diyar eden biricik oğlunun ardından ağlıyor, feryat ediyordu. Bakalım, orada Bahtiyar anasına ne sesleniyordu:

*Gidiyorum bu ellerden
Anam hakkın helal eyle
Muradım sor bu yerlerde
Anam hakkın helal eyle*

*Gelin de helalleşeyim
Yüce dağlardan aşayım
Düşmanlar koymaz yaşayım
Ana hakkın helal eyle*

*Dertli bülbül düşer zara
Haber verin nazlı yara
Dua edin Bahtiyar'a
Anam hakkın helal eyle*

Anasının feryadına karşılık o da türkülerini feryatla sesledi, söyledi anasına.

Dağın yamacında giderken sanki Seher'in sesi geldi ona, "hey gidi Seher," dedi kendi kendine, "acaba bir şey söylesem beni duyar mısın? Duy beni Seher!" Bakalım, Bahtiyar ne sesleniyordu Seher'e, ne diyordu:

*Genç yaşımda düştüm gurbet ellere
Ağlarım sevdiğim duy beni beni
Senin için gözyaşlarım sel oldu
Ağlarım Seher'im duy beni beni*

*Korkarım düşmanlar beni ararlar
Bu dert beni iflah etmez yaralar
Senin için giyer oldum karalar
Bağlarım Seher'im duy beni beni*

*Bahtiyar'ım sevda çekmek zorudu
Sevda yaktı beni bahtım körüdü
Yaprağım kurudu dalım kurudu
Bağlarım Seher'im duy beni beni*

Sevenin feryadını nerde olursa olsun sevgilisi duymaz mı? Duyar elbet. Türküsünü havaya, gönlünü rüzgâra saldı Bahtiyar, rüzgâr da aldı götürdü, Seher elbette duymuştu. Seher de feryat ediyordu. Gün geçtikçe güller gibi soluyordu. O güller gibi soladursun, biz haberi kimden verelim, Bahtiyar'dan.

Bahtiyar nereye gittiğini kendisi de bilmeden köylerden, yaylalardan geçerek yoluna devam ediyordu. Issız bir yerde bir dağın yamacından geçiyordu, kim bilir aklından neler geçiyordu, başı önünde, hiçbir yana bakmadan, dalgın dalgın yürüyordu, işte o anda bir ses, "delikanlı," dedi, "ellerini havaya kaldır." Bahtiyar şaşırıp kaldı. Biraz ilerisinde bir adam, elindeki silahı ona doğrultmuş, dikiliyordu. Bu adam, o bölgede mağaralarda, dağlarda, yaylalarda ker-

vanların, atlıların önünü kesen, onlardan haraç alan Eşkîya Kasım adında, nam yapmış bir eşkıyaydı. “Ellerini kaldır, yaklaş bu yana,” dedi Eşkîya Kasım. Bahtiyar, ona doğru yaklaştı. “Boşalt ceplerini,” dedi Eşkîya Kasım, “sökül bakalım paraları!” Bahtiyar bunu duyunca gülmek istedi, ama gülemiyordu, bir yandan da korkuyordu, “yahu, sen benim gibi bir garipten ne istiyorsun, bende para olur mu,?” dedi, “benim bir sazım, bir de sözümünden gayrı hiçbir şeyim yok. Ben sana para veya altın yerine başka bir şey vereyim, dinle.” Bakalım, orada Eşkîya Kasım’a nasıl yalvarıyordu. Eşkîya Kasım’ın elinde silahı vardı, acımasızca karışısında duruyordu. Bakalım, Bahtiyar ona ne söylüyordu:

Bizi duysun dağlar taşlar

N’olur kıyma canıma

Sorma yaralarım sızlar

N’olur kıymayın canıma

Hani bu derdime yanam

Yıkık viran kaldı binam

Yolum bekler garip anam

N’olur kıymayın canıma

Ben garibi kimler sora

Düşmemiştim böyle dara

Yetimlerde olmaz para

N’olur kıymayın canıma

Bahtiyar’ım ne yapayım

Kaybolmuş güneşim ayım

İstersen kölen olayım

N’olur kıymayın canıma

Bu sözlerin üzerine Eşkîya Kasım’ın gözlerinden yaşlar döküldü. Bahtiyar’a şöyle bir baktı, gerçekten de bir cana bir başa kalmış, gariban bir çocuktu bu, “yahu, nereden rastladım buna,” diye düşündü. Sonra da babacan bir tavırla, “gel hele delikanlı, senden özür diliyorum,” dedi, “gel, önce şöyle bir karnımızı doyuralım, ondan sonra Allah kerim, bakalım ne yapacağız? Bahtiyar’ın koluna girdi, onu bir mağaraya götürdü. Eşkîya Kasım orada tek başına yaşıyordu, elinde ne yoktu ki, silah doluydu mağara, içerde her çeşit yiyecekten bolca vardı.

Yediler, içtiler, sıra Bahtiyar’dan vaziyet almaya geldi, “yavrum, sen nereye gidiyorsun,” diye sordu Eşkîya Kasım, “daha on beşinde, on altısında bir insan alıp başını nereye gider?” Bahtiyar, başından geçenleri bir bir anlattı ona. Eşkîya Kasım, Bahtiyar’dan vaziyeti aldıktan sonra, şöyle bir düşündü, “Gel, sen bana arkadaş ol,” dedi, “sana silah tutmasını, ok atmasını, dövüşmek için ne gerekiyorsa, her şeyi öğreteceğim. Sonra da gidip Seher’ini seninle beraber alacağız o zalimlerin elinden.”

Bahtiyar ilkin pek inanmadı ona, ama Eşkiya Kasım'ın yanında gerçekten eğitim gördü, silah tutmasını, ok atmasını hakıyla öğrendi. Dört beş sene sonunda öyle bir hale geldi ki onun gözünden, okundan artık hiçbir kuş kurtulamaz oldu.

Nihayet hesap günü geldi çattı. Bahtiyar'la Eşkiya Kasım yola koyuldular, köye gidiyorlardı. Onlar gidedursunlar, biz haberi kimden verelim, Seher'den.

Seher, Bahtiyar gitti gideli hastalanmış, yatağa düşmüştü; her daim feryat ediyor, Bahtiyar'ın ismini sayıklıyordu, "Bahtiyar'ım, Bahtiyar'ım..." deyip duruyordu. Acaba Bahtiyar öldü mü kaldı mı, Bahtiyar nerede, ne halde, hiçbir bilgisi yoktu. Gelgelelim, Bahtiyar türkü söyler de Seher söyleyemez mi, söyler elbette. Bakalım, Seher aşk acısıyla yataklara düşmüş bir halde, sevdiğine, Bahtiyar'ına ne sesleniyordu:

*Bahtiyar'ım ne haldedir Allah'ım
Yarım başucuma geldi mi bilmem
Her saat dakika bakıp ağlarım
Bu ağlayan yüzüm güldü mü bilmem*

*Gezdiği ova mıdır, dağ mıdır?
Bu genç yaşta siyah saçı ağ mıdır?
Sevdiğim yar ölü müdür sağ mıdır?
Zalim gurbet elde öldü mü bilmem*

*Aslı'sına yandı kül oldu Kerem
Yalvardım Allah'ım kalmadı çarem
Gelsin Bahtiyar'ım yüzünü görem
Verdiği ikrarda kaldı mı bilmem*

*Babam kardeşlerim yüreği taşır
Âşıkları aşka yakan bu aşktır
Ya Rab Bahtiyar'ı bana yetiştir
İşte son nefesime geldi mi bilmem*

"İşte son nefesime geldi mi bilmem," diyordu Seher, bilmiyordu ama gerçekten de ölüm döşeginde yatıyordu, yıllar yılı feryat ede ede öyle bir hastalığa düşmüştü ki... Biz haberi kimden verelim, Bahtiyar'la Eşkiya Kasım'dan.

Bahtiyar'la Eşkiya Kasım atlarıyla geldiler, köyde konuşlandılar, Seher'in kardeşlerini bir bir öldürdüler. Bahtiyar, Seher'i atının terkesine aldı. Sonra da köyü terk ettiler. Bahtiyar'ın, Seher'in halinden hiç haberi yoktu. Köyden çıktıktan sonra Seher, Bahtiyar'a, "bana su ver," demişti sadece, "ağzıma bir iki damla su ver." Bir gözenin başına geldiler. İşte orada bir yandan Bahtiyar, bir yandan Eşkiya Kasım başladılar ağlamaya, feryat etmeye... Çünkü Seher gözlemini yummuştu. Biz de öyle aldık, öyle sattık.

KÜRŞAT YÜZBAŞI HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık İhsan Yavuz

Derleme Tarihi: 20 Mayıs 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Erzurum Kardelen Otel. Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık İhsan Yavuz hikâyeyi 1977 yılında Âşık Mevlüt İhsani'den dinleyerek öğrendi.

Kürşat Yüzbaşı aslen Vanlıymış, Kars'ta görev yaptığı alayda sevilen, doğru, dürüst, yiğit bir yüzbaşıymış değerli dostlar. O zamanlar yeni evlenmişti, hanımının ismi Elmas'tı, üç dört yaşlarında Fırat isminde bir oğlu, bir de Dilşad isminde bir kızı vardı. Anası da yanlarındaydı, babası ise vefat etmişti.

Bir baba, evine gelir, çoluk çocuğuna güler yüzle bakarsa, ondan daha iyi baba var mıdır? Ekmek getirse, ondan daha iyi baba var mıdır? Doğru çalışırsa, helalinden kazanırsa, ondan daha iyi baba var mıdır? Bunların hepsi Kürşat Yüzbaşı'da mevcuttu. Kürşat Yüzbaşı öyle sevilirdi ki savaşında da kahramanlığında da dövüşmesinde de çok sevilirdi. Bu bakımlardan ün kazanmıştı ve padişah tarafından her zaman ona takdirname verilirdi.

Kürşat Yüzbaşı'nın böyle sevilmesini kıskanan Mehmet isminde bir arkadaşı vardı. Hani bazı insanların ismi güzeldir, ama kendilerinde iş yoktur. İşte bu Mehmet de çok kıskanç, zalim bir insan. Bir gün kendi kendine der ki "yahu, bu Kürşat Yüzbaşı olmasa, bu alayda, bu orduda en çok sevillecek olan benim; bu adam benim başıma çok bela oluyor." Hâlbuki Kürşat Yüzbaşı, arkadaşı için canını bile verirdi, ama Mehmet öyle düşünmezdi, sadece bir kaza yapmasını isterdi, bir kurşunun gelip Kürşat Yüzbaşı'ya değmesini isterdi, onun ölümünü isterdi.

Kürşat Yüzbaşı bu durumun farkına varmıştı. "Ulan, bir gün bu Mehmet beni bir yerde öldürür, iyisi mi, o beni öldürmeden davranayım," diye düşündü, Mehmet'i karşısına alıp "çek silahını Mehmet, ben seni anladım," dedi. Mehmet silahını çeker çekmez, Kürşat Yüzbaşı önce davranıp onu vurdu.

Düşenin dostu olmaz. Bu olay üzerine Kürşat Yüzbaşı'yı Kars'tan İstanbul'a sürgün ederler. İstanbul'a gelir. Ailesinin haberi yok, çocuklarının haberi yok. Ne yapacaktı, ne edecekti? Bir mektup yazdı Kürşat Yüzbaşı, arkadaşlarının ağzıyla: "Kürşat Yüzbaşı'ya yirmi beş seneden fazla hapis cezası verdiler. Kürşat Yüzbaşı bize dedi ki "ben bu hapiste çürürüm, benim Elmas'ım, çocuklarım hiç olmazsa kendini kurtarsın, beni öldü bilsinler. Elmas Hanım da başka birine kocaya gitsin." Bir de şu sözleri eklemişti mektubuna Kürşat Yüzbaşı:

*Yıllardır yolumu bekleyen güzel
Düştü saçlarıma aklar gelemem
Hasretin gül benzin eyledi gazel
Geçti ahlar ile çağlar gelemem*

Beni kütah etti hasretin zarı

*Ah ile geçiyor ömrüm baharı
Sam değdi eridi dağların karı
Coş verdi dereleler çağlar gelemem*

*Şu dertli Kürşat'a bahar yaz olsun
Dilerim ki bu günler de tez olsun
Ovalar çakılır dağlar düz olsun
Bana yol vermiyor öldüm gelemem*

Sonra da İstanbul'un yolunu tutar Kürşat Yüzbaşı, alıp başını gider. Zaten Kürşat Yüzbaşı birkaç ay eve gelmeyince anası da üzüntüsünden vefat etmişti. Efendim, seven âşık ne söyler; "öldüm gelemem, dağlar yol vermiyor," der. İşte demek ki o insan kendinden umudu kesmiş. Bu mektup gider Elmas Hanım'ın eline düşer. Herkes, Elmas Hanım'a, "başın sağ olsun, Allah rahmet eylesin," deyince, Elmas Hanım bütün bunlara inanamadı, çocuklarının kolundan tuttu, bir kervancıya, bir yolcuya arkadaş oldu. "Beni de götür İstanbul'a, buralarda artık ne yapayım, Kürşat'ım öldü," diyerek o insanla arkadaş olmuş, İstanbul'a gelmişti. 93 Harbi dönemi, savaş zamanı İstanbul, yine büyük İstanbul. Bir mahalleye gider, bir muhtara sığınır. Ona ufacık bir ev verirler, kimisi hasır verir, kimisi halı verir, oradan buradan gelenlerle kendine bir ev düzer.

Dilşad daha küçüktü, Fırat biraz büyümüştü, on on bir yaşlarına girmişti, komşuların takdiriyle de mahallede oturan Mehmet isminde bir adam Elmas Hanım'la evlenir, onu kendine hanım eder. Adam kısa sürede, Elmas Hanım'ın Kürşat Yüzbaşı'dan kalma küpelerini, altınını bozdurur. İnsanlar da belli olmuyor, bu adam sarhoşun biriymiş meğer. Bir süre sonra Elmas Hanım'ı dövmeye de başladı.

İçine düştükleri bu durumu gören Fırat, "ben ne yapacağım, anamın durumu iyi değıl," der ve gider bir lokantaya çırak girer, bir lokantada çalışmaya başlar. Çok doğru, çok düzgün çalışırdı, aldığı parayı getirip anasına teslim ederdi, ama bu sarhoş baba, Mehmet, her defasında bu parayı Elmas Hanım'dan alıp içkiye, kumara verirdi. Bir yandan da Elmas Hanım'ı döverdi. Bu böyle kalsın, biz haberi nereden verelim; Fırat'tan.

Lokantacı o kadar sevmişti ki Fırat'ı. Kürşat Yüzbaşı'nın oğlunu çok sevmişti. Fırat artık sadece orada çalışmıyor, orada yaşıyordu; lokantanın kenarında bir yazıhane vardı, geceleri o yazıhanede yatıyordu.

Bir gün lokantanın sahibi, arkadaşlarına der ki "yahu, bu delikanlı ne kadar düzgün, ne kadar doğru çalışıyor, zaman gelir, belki de Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle kızımı ben bu Fırat'a veririm." Onlar da "madem o kadar seviyorsun, o kadar beğenmişsin, o kadar doğru buluyorsun onu, ondan iyisini mi bulacaksın? Ama biraz daha bekle, hele yaşı biraz ilerlesin, daha on iki on üç yaşlarında." Bunu duyan lokantanın şef garsonu, "vay be, yıllardan beri ben burada çalışayım, hizmet edeyim, ezileyim, üzüleyim; patron tutsun kızı-

nı buna versin. Ben bu çocuğun başına nasıl bir çorap öreyim, bunun ayağını nasıl kaydırayım,” diye düşünür. Bir akşam Fırat yatakta yatarken, şef garson lokantanın kasasından paraları alır, getirir onun yastığının altına koyar, paraların bir kısmını da cebine atıp kaçar gider.

Sabahleyin lokantanın sahibi gelip baktı ki lokanta ne hale gelmiş; kasa açılmış, paralar yok. “Yahu bu Fırat burada değil miydi,” deyip hemen Fırat’ın yanına gider, bakar ki, yastığın altında paralar var. “Demek ki bu işte onunda bir parmağı var,” diye düşünür, çocuğu uyandırır ve onu sorgusuz sualsiz o zamanın polisine, zabitasına teslim eder, “böyle bir hırsız buralarda yaşamaktan- sa hapislerde çürüsün daha iyi,” diye düşünür. Fırat’ı hapse atarlar.

Elmas Hanım günlerce yavrusunun yolunu bekledi. Haberi yok, ne olduğunu bilmiyordu. Sonunda dayanamadı, feryat etti, “yavruma ne oldu,” deyip mahallelere, şehrin içine düştü, fakat kimseden bir ipucu alamadı. Eli boş bir halde tekrar eve geldi, kahrından yataklara düştü. Allah böyle hastalık, böyle acı vermesin. Zavallı Elmas Hanım feryat etti, feryat etti ve birkaç hafta içinde bu dünyaya gözlerini yumdu. Geride bir kızı kalmıştı, Dilşad. Mehmet, o zalim baba, Dilşad’ın kolundan tutar, “benim sana yedirecek ekmeğim yok,” deyip onu sokağa atar.

Size haberi nereden verelim; Kürşat Yüzbaşı’dan.

Bu arada yıllar birbirini kovalamıştı, dostlar. Kürşat Yüzbaşı yirmi beş sene hapis yatmış, orada da ahlakının, doğruluğunun yüzünden sevilmiş, sonunda hapisten çıkmıştı. Kürşat Yüzbaşı bir başına, bekâr yaşıyordu. Bir müteahhidin yanında çalışıyordu. Patronu o kadar sevmişti ki onu. Bir gün Kürşat Yüzbaşı’ya dedi ki “sen ne kadar sevilen bir insansın. Sen bana yardım ettin edeli benim bereketim arttı, param arttı. Bundan sonra benim iş ortağım oluyorsun.” Böyle dedi ve Kürşat Yüzbaşı’yı kendisine ortak etti.

Biz size Dilşad’dan, kızından haber vereceğiz. Çünkü tek bir kızı kalmıştı, Fırat da atılmıştı hapse. Dilşad’ı bir ihtiyar almıştı evine; “Yavrum, Allah ne verdiyse beraber yiyip, beraber içeceğiz” demişti. Bu ihtiyar dede dileniyordu, ama dilendiğini Dilşad’a bildirmiyordu.

Kürşat Yüzbaşı bir gün evinde yatarken kapısı çalınır. Kapıyı açar bakar ki beyaz sakallı bir ihtiyar duruyor kapıda. “Selâmünaleyküm,” der dede, “aleyküm selâm,” diye karşılık verir Kürşat Yüzbaşı. Anlar ki bu adam para dilenmeye gelmiş. O zamanın insanları da öyle; “Amca, yanlış anlama, evde kimse yok, gel de kahvaltımızı beraber yapalım, senin harçlığını da bolca cebine koyarım,” dedi dedeye. İhtiyar anlamıştı; “yavrum, senin böyle iyi insan olduğun- u anladım da bu ihtiyar halimle ayağına kadar geldim. Ben senden para pul istemiyorum, yemek istemiyorum. Sadece senden bir ricam var yavrum. Bu etrafta seni anlatıyorlar, gariplerin babası diyorlar, yetimlerin babası diyorlar,” dedi. “Buyur amca, bir derdin mi var,” diye sordu Kürşat Yüzbaşı. “Ben, sokağa atılmış bir kız çocuğunu aldım, ona bakacak param yok yavrum, yerim yok. İşte

orada burada dileniyorum. Olmaz mı, o kız çocuğu senin yanına gelsin, sana hizmet etsin. İstersen bana gönder, istersen senin evinde kalsın. Kimsesi yok; anası ölmüş, babası ölmüş, bir garip kardeşi varmış, o da kaybolmuş. Bir zalim babalık elinde büyüdüler. Allah rızası için, olmaz mı,” deyince, Kürşat Yüzbaşı der ki “amca, git, o çocuğu al, getir.”

İhtiyar, Dilşad’ın elinden tutar, “yavrum, seni öyle bir adama götürüyorum ki ne babanı ne de ananı ararsın, bak, göreceksin,” der, kızı getirir. Kürşat Yüzbaşı, kapıyı açınca bakar ki karşısında bir kız çocuğu, ama tıpkı Elmas Hanım’a benziyor kaşları, gözleri. “Allah’ım, ya Rabbim, sen insanları çift mi yarattın,” diye yakarır. “Yavrum, neden düştün bu hale, baban yok mu, anan yok mu,” diye sorar Dilşad’a. “Amca, sen beni böyle fakir mi biliyorsun, beni dilenci mi biliyorsun, anam anlatırdı, benim babam Kürşat Yüzbaşı’yımış” dedi kız.

O böyle deyince, Kürşat Yüzbaşı, “Allah Allah! Bir isim benzerliği olmasın, acep,” diye düşündü. “Peki, annenin ismi ne,” diye sordu Dilşad’a. “Anam vefat etti,” dedi Dilşad, “adı Elmas Hanım’dı.” Bunun üzerine Kürşat Yüzbaşı, “yavrum, sen benim kuzumsun,” dedi. İşte, yavrusu karşısındaydı, feryat ediyordu, “yavrum, sen benim kuzumsun,” diyordu. Bakalım ki orada yavrusunu nasıl bağrına basmıştı, ne söylüyordu:

*Seni kundakta bıraktım
Yavrum sen benim kuzumsun
Çağladım sel gibi aktım
Yavrum sen benim kuzumsun*

*Neler çektin sen anasız
Ah bunları bir bilseniz
Deli koyun kuzu almayız
Yavrum sen benim kuzumsun*

*Derdimizi âlem duydu
Gözyaşım mermeri oydu
Kader bizi ayrı koydu
Yavrum sen benim kuzumsun*

*Baban Kürşat bahtı kara
Yüzü gülmez bağı yara
Haydi, cıkalım dağlara
Yavrum sen benim kuzumsun*

“Baba, inanamıyorum. Baba, senin yüzünü bile hatırlamıyorum,” dedi Dilşad. Çünkü babası hapse düştüğü zaman, kızı Dilşad daha iki üç yaşındaydı, nereden hatırlasın?

Kürşat Yüzbaşı yavrusuna kavuşmuştu, kızına kavuşmuştu; ama Elmas Hanım ölmüştü, oğlundansa haber yoktu. “Yavrum, kardeşinden nerede?

Anandan aklında kalan hiçbir hatıran yok mu yavrum, hiçbir şey mi yok,” diye sordu kızına Kürşat Yüzbaşı. Bunun üzerine Dilşad, anasının bohçasını açar, içinden bir kâğıt çıkarır. Ölmeden önce o kâğıda bir şey yazmıştı Elmas Hanım. Demek ki Kürşat Yüzbaşı’nın öldüğüne hâlâ inanamıyordu. Bakalım ne yazmış Elmas Hanım:

*Bahar geldi bizim dağlar
Seller bitti dön Kürşat’ım
Gözyaşlarım durmaz çağlar
Seller bitti dön Kürşat’ım*

*Yeter verdin beni kurda
Sen gurbette ben de burda
Daha dönmez misin yurda
Yıllar bitti dön Kürşat’ım*

*Yavruların yolun bekler
Buna dayanmaz yürekler
Siyah saçlar ağ çiçekler
Teller bitti dön Kürşat’ım*

*Dertli Elmas budur sözüm
Gülmedi gurbette yüzüm
Nazlı yârim iki kuzum
Yıllar bitti dön Kürşat’ım*

Allah, hasreti olanları birbirine kavuştursun. Vicdan azabı kadar kötü bir şey yoktur dünyada, her gün ölmektense, bir defa ölmek daha iyi. İşte Kürşat Yüzbaşı bunu istiyordu. Neydi bu olaylar, neydi bu acılar ya Rabbi? Hiç kimseye bir kötülük yapmamış nice yiğitler, bin bir türlü hileyle, iftiralar, yalanlar, yalancı şahitliklerle azaplar çekmiş, sonunda huzura ancak ölümden kavuşmuş. İşte Kürşat Yüzbaşı da bu şekilde hapiste yirmi beş seneden fazla yatmıştı. Kızına kavuşmuştu, ama ne olacak; bir yan yapılmıştı, bir yan yıkılmıştı. Kürşat Yüzbaşı’nın arkadaşı da çok üzüldü bu olaya, ona teselliler veriyordu. Aradan birkaç ay geçti. Size nereden haber verelim; Kürşat Yüzbaşı’nın arkadaşının oğlundan.

Kürşat Yüzbaşı’nın arkadaşının oğlu, Kürşat Yüzbaşı’nın kızına âşık olmasın mı efendim; işte dünyanın çarkı da böyle dönüyor. Hele bir de sevda, aşk olursa. Delikanlı, Dilşad’a âşık olmuştu. Oğlunun aşkından babasının da haberi vardı ama babası bakıyordu ki durum zor. Kürşat Yüzbaşı’nın bir tek kızı var, onu da nasıl istesin oğluna? Oğlan da vazgeçmiyor, “baba, ben senin bir tek evladınsam, o sevdiğimi bana kavuşturamazsan, bana da bu ev haram olsun. Ondan başkası bana haram,” diyordu. “Yavrum, onu sana isteyeceğim, ama dilim varmıyor,” diyordu babası da. Ne yapsın, çaresi yok, gün geldi Allah’ın emri,

Peygamberin kavliyle Dilşad'ı oğluna istedi. Kürşat Yüzbaşı da kızını verdi. Bir nişan merasimi kurulmuştu. İstanbul'un ileri gelen müdürleri, memurları, zenginleri, işadamları o ziyafetin başındaydı. Herkes yiyor, içiyor, eğleniyordu; ama Kürşat Yüzbaşı bir kenarda duruyordu. Kızını evermiş, en mutlu günü o günüydü, ama hayatı yıkılmıştı, siyah saçları bembeyaz olmuştu, yüzü bir türlü gülmüyordu. Uzaktan onun öyle bir kenarda oturduğunu gören hapishane müdürü kendi kendine der ki "ya Rabbi, sen insanları çift mi yaratırsın? Hapiste bir adam yatıyor, acaba bu adamın bir akrabası olmasın, bunun bir şeyi olmasın, çok benziyorlar çünkü. Acaba söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi? Söylemesem içime dert olur, hele bir söyleyeyim yahu, ayıp olursa da olur, ne yapayım?"

Yanına yaklaşıp, "Kürşat Bey, bir şey söyleyeceğim. Yanlış anlama, sana layık da görmüyorum; ama bizim hapiste yatan biri var, kaşı, gözü tıpkı sana benziyor," der. Eh, yıllar geçmişti, oğlu büyümüş, o ise yaşlanmıştı. Kürşat Yüzbaşı kendi kendine, "yahu, benim çocuğum da kayıp, ama nerede acaba, yirmi beş otuz sene geçmiş aradan, acaba o olabilir mi," diye düşünür, hapishane müdürüne dönüp o adamı bir görmem mümkün mü müdür bey," diye sorar, "merak ettim."

Bir faytona binerler, giderler, o zindandan içeri girerler. İçerde bir köşeye çekilmiş, elini çenesine koymuş bir delikanlı; ama saç baş beyazlamış, ihtiyar sanki. Ağlaya ağlaya göz pınarları tükenmiş. "Hele bir kalk delikanlı" der, Kürşat Yüzbaşı. Fırat şöyle bir başını kaldırır, "buyur amca," diye cevap verir. "Yavrum, sen kimsin, necisin, neden burada yatıyorsun," diye sorar Kürşat Yüzbaşı. "Suçumun ne olduğunu bilmiyorum, iftira yüzünden yatıyorum," diye cevap verir Fırat, "buna rağmen bir şeyi dert etmiyorum da, benim anam ne oldu, onu düşünüyorum, onu dert ediyorum. Bilseydim, anam yaşıyor mu, öldü mü, kaldı mı, hiç gam etmezdim." "Nerelisin sen," diye sordu Kürşat Yüzbaşı. "Aslen Vanlıyım," dedi Fırat. Bunun üzerine, "kimsin," diye sordu Kürşat Yüzbaşı. "Babamın adı Kürşat Yüzbaşı'ydı, ama şimdi görsem de tanıyamam, çok zor, yüzünü hatırlamıyorum. Anamın ismi ise Elmas," dedi Fırat. "Allah'ın hikmetine bak, kudretine bak, kuvvetine bak! Senden önce de bu zindanda baban yattı yavrum. Hele iyice bak babana, beni tanıdın mı," dedi Kürşat Yüzbaşı.

Ya işte değerli dostlar, meğer oğluymuş. O zaman, "Yavrum Fırat, sen de düştün bu derde. Ben de senden önce yatmıştım bu zindanda," dedi Kürşat Yüzbaşı, Bakalım, orada oğluna nasıl sesleniyordu:

Demir kapı penceresi dar olur

Her gün erken künyeler sorulur

İkinci de frengiler kurulur

Oğul Fırat sen de düştün bu derde

*Hangi zalim temeline taş koymuş
Harç yerine kan akıtmış yaş koymuş
Çok yiğitler bu virana baş koymuş
Yavrum Fırat sen de düştün bu derde*

*Kubbesini ah u feryat bürümüş
Mesut çoban Süleyman'dan hür imiş
Burda nice pehlivanlar çürümüş
Yavrum Fırat sen de düştün bu derde*

*Ben Kürşat'ım kader karlı dağ olur
Sabredenler rahat olur sağ olur
Talihsizin kollarında bağ olur
Yavrum Fırat sen de düştün bu derde*

*Kara dağlar kara dağlar
Yavrum bulutlar kara dağlar
Beni yardan ayırdınız
Kalasız kara dağlar*

Değerli dostlar, Kürşat Yüzbaşı oğluna da kavuşmuştu. Mahpushane müdürü diyordu ki “keşke baştan bileydik de bu durumu daha önce çözseydik.” İşte, zamanla her şey düzeliyor; ama iş işten geçiyor dostlar.

Kürşat Yüzbaşı eşi Elmas Hanım'ı kaybetmişti, ama iki yavrusuna kavuşmuştu. Yavrularını bağrına bastı, öpüp kokladı, sardı sarmaladı. O hasretler öyle gittiler, biz de böyle geldik. Sağ olsun, var olsun; bize bunu anlatıp bu türküleri veren üstadımız Mevlüt İhsani'ye teşekkür ediyorum efendim.

ÖKSÜZ VEZİR HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Alaaddin ZAMANOĞLU

Derleme Tarihi: 4 Ağustos 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Kayseri Kocasinan İlçesi, Beyazşehir Mahallesi'nde Âşık Alaaddin ZAMANOĞLU'nun evi. Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Alaaddin ZAMANOĞLU hikâneyi 1969 senesinde Âşık Şevki HALICI'dan öğrendi.

Saygıdeğer dostlar,

Bugün anlatacağım hikâye, *Öksüz Vezir* hikâyesi. Aslında adı önceleri *Öksüz* veya *Öksüz Molla* olan, fakat sonradan *Öksüz Vezir*'e dönüşen bir hikâye, Bursa da geçmektedir, başlangıç yeri Bursa'dır.

"Cengiz İstilas" denilen savaştan sonra Bursa harabeye döner, istila edilir, her tarafı yakılıp yıkılır. Birçok insan öldürülür. Bağları viraneye çevirirler, evleri yakarlar. İşte o dönemde anası, babası ölmüş bir çocuk henüz bir yaşındayken bağlara atılmış. İşte o çocuğun hikâyesidir bu hikâye.

Öksüz çocuk, bir rivayete göre, Bursa'nın bağlarında altı ay kalmış, orada Allah tarafından yedirilip içirilmiştir. Bu bağların sahibi, Mehmet Emin isminde bir âlim zattır. Mehmet Emin Bey ile hanımının çocukları yoktu. Bir gün bağ gezirlerken bağın içinde o çocuğu bulurlar. Bakarlar ki çocuk nerdeyse son nefesini verecek. Hemen alırlar, o devrin hekimlerine, doktorlarına götürürler, muayeneden geçirirler, ilaçla çocuğu tedavi ettirirler ve çocuk nihayet kendine gelir. Çocuğun anasıyla babasının o savaşta ölmüş olduğunu düşünüp çocuğu kendilerine evlat edinirler. Bir müddet çocuğun ismi koyulmaz. En sonunda çocuğun annesi Hayrûnisa Hanım, Mehmet Emin Bey'e der ki:

— Yahu beyim, sana bir şey söyleyeceğim. Biz bu çocuğun ismini koymuyoruz, ama öksüz kaldı bu çocuğum. Tüm milleti toplayalım, buna bir isim koyalım.

Mehmet Emin Bey der ki:

— Artık herkes onun öksüz olduğunu duydu, bildi; bu öksüzün ismi şimdilik Öksüz kalsın.

Böylece çocuğun ismi Öksüz kalır. Mehmet Emin Bey, çocuk yedi yaşına gelince, onu o devrin en iyi medreselerine gönderir ve medreselerde çocuğun tahsilini devam ettirmeye çalışır. Öksüz, bir müddet o tahsili yapar ve bir zaman sonra medresenin hocalık, müftülük kısmından mezun olur ve artık Molla derler ona. Öksüz Molla ismiyle bir müddet hocalık yapar.

Tabii, hikâye rivayeti çocukları böyle çabuk büyütüyor. Öksüz Molla ismiyle bir müddet görev yapar. Ama hiç kimse Öksüz'e geçmişinden, bebekken bağda bulunduğundan bahsetmez. Bir gün yaramaz adamın birinin nasıl olduysa Öksüz'e bir işi düşer, Öksüz de hani molla ya, adama doğruyu söyler, "senin bu düşündüğün şey dinimizce sakıncalıdır," falan der. Bu da adamın zoruna gider. Adam der ki:

— Yahu, sen şimdi kendini büyük bir âlim, müftü görüyorsun, ama senin aslın öksüzdür, öksüz. Hiç kendi isminden bir ibret almadın mı? Benim ismim

niye Öksüz Molla'dır diye düşünmedin mi? Sen bir bağ içerisinde bulundun. Şimdi o vaziyette, aslın astarın bile belli değil senin, kendini o kadar yükseklerde görme.

Adam böyle deyince Öksüz işte o zaman can evinden vurulmuşa döner. Bakar ki adam haklı. Zaten okulda da daha önce de bu Öksüz ismi onun kafasında soru işareti bırakmıştı. Öksüz, durumu anlar, hemen annesi Hayrünisa Hanım'ın yanına gelir. Annesi, Öksüz'ü daha önce hiç bu vaziyette görmemiştir.

— Hayrola evladım, niye ağlıyorsun, der.

Çünkü Mehmet Emin babasıdır, Hayrünisa Hanımmannesidir diye kimliği çıkarılmış; onların üzerine kayıtlı olduğu için Öksüz de durumu öyle biliyordu. Oysa gerçekte bir bağda bulunduğunu o zamana kadar hiç duymamıştı, bilmiyordu. Annesi, Öksüz'ün bu perişan haline bakıp, dedi ki:

— Evladım, sana ne oldu?

Dedi ki:

— Dinle hele ana, dinle.

İşte bu aşk, öyle bir aşk ki, bizden önceki üstatların dediğine göre, acıdan, ilhamdan, sevdadan doğar. Acıdan kalbinde aşk istidadı doğduğu zaman, bakalım, Öksüz orada anasına ne der, anası Öksüz'ü nasıl karşılar, nasıl bir cevap verir. Alır Öksüz, alır, başlar söylemeye. Var olsun toplanan cemaatimiz, sağ olun, var olun:

Canım ana gözüm ana

Bugün yürek yaralıdır

Neden Öksüz dedin bana

Benim aslım nerelidir

O zaman aynı dert anası Hayrünisa'nın da kalbine saplanır. Yakararak der ki kendi kendine: "Eyvah, eyvah! Çocuğunu al, bu yaşa getir, evlat de, sonra da böyle desin. Demek ki elden insana oğul olmuyor."

Bunu duyunca o acı onun kalbinde de doğar. Yanarak, o aşk ilhamını o da almış olur. Bakalım, anası Hayrünisa Hanım oğlu Öksüz'e cevabı nasıl veriyor:

Şaşma yavrum o ne sözdür

Senin aslın buralıdır.

Anan benim baban özdür

Künyen hattı tuğralıdır

Annesi dedi ki:

— Evladım, nüfustaki hüviyetine baksana.

— Yok, ana, yok, hele bir dinle:

Ana benim anam nerde

Dert ortağım yanam nerde

Evim barkım binam nerde

Babam kimdir nerelidir

Tekrar annesi alır:

*Demedim mi anan benim
Dert ortağın yanan benim
Baban belli Mehmet Emin
Ne sorarsan nerelidir*

Öksüz dedi ki:

— Yok, ana, etme, gel, doğrusunu söyle.

Alır, alır Öksüz, son bendini söyler:

*Bugün duydum bir kalemde
Usandım derdi âlemden
Ta ezel levhu kalemde
Öksüz bahtım karalıdır*

Anası son bendini der, bakalım ne söyler:

*Hayrünisa sev özünden
Kestin fermanı dizinden
Öksüz yavrum bu sözünden
Ciğerlerim parelidir*

Annesi anlamıştı birilerinin ona doğruyu söylediğini.

Öksüz dedi ki:

Ana, doğrusunu söyle, beni nasıl buldunuz?

Anasının artık inkâr etmesi ne mümkün, hemen ne sorduysa, nasıl bağda buldu, nasıl oldu, bu olayı baştan sona Öksüz'e anlattı.

Öksüz dedi ki:

— Ana, artık hakkınızı bana helal edin, ben bu yerlerde duramam, terk—i sıla edeceğim.

— Aman evladım, etme. Sen bizim canımız ciğerimizsin, kendi evladımızdan daha fazla sana düşkünüz, kendi evladımızdan daha fazla seni seviyoruz. Etme, burayı terk etme.

— Yok, ana, burada durmak bana haramdır. Bu ismi ben üzerimden atıncaya kadar, ayağımın tuttuğu kadar gideceğim.

Böyle diyerek anasından helallik alır. Anası ağlar, babası ağlar. Anasını babasını ağlayarak bırakır ve nereye gideceğini de bilmeden yola çıkar. Artık neresi rast gelirse gece gündüz yürümektedir. Mevsim yaz ayları olduğu için gece gündüz dışarıda yatıyor artık, hiçbir tarafı bilmiyor, nereye gideceğini bilmeden öylece yürüyor da yürüyor. Önüne gelen ne varsa, Allah ne vermişse, bir şeyler bulursa, bitkilerle beslenerek, ağaç kovuklarında, mağaralarda barına barına yol alıp gitmektedir. Rivayet edilir ki tam altı aylık bir zaman Öksüz Molla yol yürümüştür. Çünkü deyişlerde geçiyor, altı ay bir yol yürür gece gündüz. Artık öyle bir hale gelmiş ki Öksüz Molla'yı saç sakal basmış, babası

görse tanımaz, o hale gelmiş. Eh, altı ay yol yürüyen insanın durumunu siz bir düşünün.

Bir gün yolu bir kavşakta üç haneye, üç çeşit yola ayrılır, Hangi taraftan, hangi yoldan gideyim diye düşünürken, o anda her yolun üzerinde bir derviş insan zuhur eder, onun karşısına çıkarlar. Bakar ki üç derviş, her yolun başında bir derviş.

— Allah Allah! Ey Rabb—ül Âlemin, az önce bunların hiç birisi yoktu, bunlar nerden çıktı bu yola? Ben hangi yola gideceğim, benim sonum ne olacak? Bu, muhakkak gaipten gelen, İlahinin bana gösterdiği bir şifredir. Hele dur, ben halimi bu derviş babalara söyleyeyim. Bakalım, Öksüz, birinci yol üzerinde duran dervişe ne söyler:

*Yol üstünde duran derviş babalar
Baba ben yazığa bir yol öğretin
Ol Hak'ın sırrına ermiş babalar
Baba ben garibe bir yol öğretin*

Bakalım, birinci yolda duran derviş, Öksüz'e ne cevap verir:

*Şevketli halini sordum felekten
Şup celal olacak istikbal sana
Usanıp dilini çekme dilekten
Yakında parlaktır istikbal sana*

İkinciye sorar Öksüz:

*Altı aydır mekânım oldu çöl yaban
Dedim imdat eyle bana Yaradan
Uğruma rast geldiniz üç tek dervişan
Baba ben garibe bir yol öğretin*

Bakalım ikinci derviş ne söyleyecek Öksüz'e:

*Havada murgul yerde karınca
Emrine bağlıdır arşa varınca
Verip bir kuluna acısın görünce
Budur mukaddesi şol celal sana*

Öksüz son bendini son dervişten sorar:

*Bir Öksüzüm baba döndüm şaşkına
Rahim edin benim gibi düşküne
Sizi beni yaratanın aşkına
Baba ben garibe bir yol öğretin*

Son derviş bakalım ne söyler:

*Çilekeş Dervişem görmüşem ehli
Bir zaman çekecen felekten kahrı
Mekânın olacak şu Delhi şehri
Hup açılıp Hindistan'da gül sana*

Sonra da “yavrum, bak şöyle,” deyip elini uzattı üçüncü derviş, eliyle ilerdeki şehri işaret etti. Öksüz baktı ki çok muazzam bir şehir.

— Baba, burası nere?

— Yavrum, burası Hindistan, şehir de Yeni Delhi şehri. Sen ta buraya kadar gelmişsin, haberin yok. Hup açılıp Hindistan'da gül sana. Haydi, şimdi sana Allah kolaylık versin.

Böyle dedi dervişler ve sır olup gittiler. Öksüz, bir müddet ilerledi ve şehre dâhil oldu. Ama dedim ya, saç sakal birbirine geçmiş, altı ay çölde kalan bir insanın hali neyse öyle. Cebinde zaten para, metelik yok. Girdi şehre. Hiç olmazsa çölde, yabanda bir şeyler bulup barına barına geliyordu. Şimdi şehre geldi, para yok ki bir ekmek alsın da yesin. Üç gün şehirde dolandı, aç, susuz, parklarda, bahçelerde yattı, çöpten bir şeyler bulduysa yedi, bulmadıysa aç yattı. Açlık artık onun canına tak etti. O vaziyette kendi kendine düşündü:

— Ya Rabbi, bana böyle ne oldu?

Bu Öksüz hani ismini yok etmek için çıkmıştı ya, Öksüz o dervişlere selam verdiği zaman, o dervişler de Öksüz'e “Ve aleyküm selâm, Öksüz,” demişlerdi.

O zaman Öksüz demişti ki:

— Eyvah! Ben altı aydır yol yürüyorum, bu ismi üzerimden kaldırmak için. Altı ay sonra geldiğim yerde bana yine Öksüz diyorlar. Demek ki benim kaderim budur. Benim bu ismi artık yok edecek gücüm yoktur. İsmim artık bu kalmalıdır.

İşte, geliyor Hindistan'a. Hindistan'ın Yeni Delhi şehrine geliyor. Üç gün şehirde aç susuz geziyor. Epey gezer. Sağa gider, sola gider, ne iş ne de ekmek veren var. Kendi kendine dedi ki “eğer ben doyuncaya kadar bir yemek yemezsem, herhalde artık ömrümün sonudur. Artık bitkin hale düştüm. Kimden isteyeyim acaba, kim bana yardım eder?”

Düşünür, “Birinden isterim de, ya fakirse, acaba var mı, yok mu? Bu kadar düşüp de ekmek isteyecek dereceye geldikten sonra, bari bir zengin heneden isteyeyim de benim karnımı doyursunlar. Şehrin en zengini hangisiyse, en iyi yer hangisiyse ondan isteyim.” Kendi kafasında öyle bir hüküm kurar ve gezer mahallelerin, şehrin her tarafını, sonunda çok güzel bir saray bulur. Sarayın arka tarafından, bahçe kapısından içeri girer. Muazzam bir bahçe... Bal-konda nazan—ı dilber bir kız oturuyor. Kız, Öksüz'ü görür. Öksüz kıza bakar, evin yıkılsın, öyle bir kız ki boy bos, endam, kaş göz, melek gibi... Adeta gel beni gör diyor, o kadar güzel.

— Ulan, kadere bak hele! En iyi ev hangisi diye seçtiğim bu evde de bu

kız karşıma çıktı. Ben bundan nasıl ekmek isteyeyim şimdi, dedi Öksüz kendi kendine.

Artık tahammülü yok. Tam da balkonun karşısına geçer. Allah'tan korucular, bekçilerin hepsi ön taraftaydı, Öksüz arkadan dolanınca onların hiçbiri görmemiş, bahçe kapısını vurmuş, geçmiş gelmiş.

O kız kimdi, Ekber Şah'ın kızı Gülendâd Sultan. Öksüz, Hindistan Padişahı'nın kızı Gülendâd Sultan'ın sarayına gelmiş. Kız ona bir bakar ki saç sakalı birbirine geçmiş. O anda arkadan korucular görür Öksüz'ü, onu dışarı atmaya çalışırlar.

Kız der ki:

— Bırakın. Neyin nesidir, bir bakalım, onun derdi neymiş, bir sorun.

Öksüz, koruculara der ki:

— Ben bunu size söylemeyeceğim.

— Peki, kime söyleyeceksin?

— O karşıda duran hanımefendiye söyleyeceğim. Çünkü siz beni dışarı atıyordunuz, o bırakmadı.

Öksüz'ü balkonun altına getirirler:

Kız der ki:

— Buyur kardeşim, kimsin, nesin, derdin ne senin, buraya niye düştün, bu saç sakal vaziyetin nedir senin?

Öksüz der ki:

— Derdim şudur; ama ben asla dille söyleyemem, telle söylerim, anlarsan anla.

Bakalım, orada Öksüz, Gülendâd Sultan'a aşkını nasıl bildirir:

Güzel Allah'ı seversen acı bana yan bana

Takatim tek oldu yetiş ver bir lokma nan bana

Düşmüşem gurbet eline el uzak vatan uzak

Hak'tan özge bir teselli yoktur acıyan bana

Gülendâd Sultan, kendi kendine, “eyvah, hele şu delikanlıya bak, bu memlekette böyle aç insanlar da mı var,” diye düşünür ve gözlerinden yaşlar akmaya başlar.

O ara Öksüz, Gülendâd Sultan'a şöyle bir bakar, “Ulan, ne kadar güzel bir kızmış. Şundan ekmek isteyeceğime ölseydim keşke,” diye dövünür. Yani onun karşısında öyle bir halde ki perişan bir vaziyette. “Bu muhakkak ya padişahın ya da vezirin kızıdır,” diye kalbinden geçirir Öksüz. Bakalım ikinci kıtasını nasıl söyler:

El bilir âlem bilir ki bir mürüvvet kâr sayan

Gariplerin yardım eden hoş muhabbet kâr sayan

Açlıktan bitkin haldeyim derde kurban han sayan

Güzelliğin çok cemalin Yusuf'u Kenan bana

*Sen bilmezsin âlem bilir ben bir öksüz gedeyim
Kul senin ferman senindir emrine amadeyim
Açlıktan bitkin haldeyim takatim yok gideyim
Başın için kıl merhamet yetiş ey lokman bana*

Kız mutfakta çalışan kadınlara hemen emreder:

— Bu delikanlıya mutfaktaki en iyi yemeklerden derhal götürün, oraya bir sofraya kurun, karnını doyurun ve ondan sonra da ben onunla bir görüşeceğim.

Gülendam Sultan bunu söyledikten sonra, aşçı kadın yemekleri getirir, bir sofraya kurar bağ bahçenin içerisinde. Öksüz yemeklere şöyle bir bakar; “Eyvah, bu yemekler için mi ben öyle bir güzel kızdan bu vaziyette utanmadan ekmek, nan istedim,” diye dövünür, hiçbir yemeğe dokunmaz. Artık iştahı durulmuş. Gözünde sadece Gülendam Sultan’ın güzelliği, hayali vardır. Onun ta kalbine sanki kızın o güzelliğinden öyle bir ok vurulmuş. “Ben nereden geldim buraya, nasıl ölmedim de bu kızdan ekmek, yemek istedim,” diye dövünür.

Aşçı hanım dedi ki:

— Beyefendi, yemekleriniz geldi, buyurun, yiyin. Daha sonra, Gülendam Sultan, bizim Padişahımızın kızıdır, sizinle görüşecek. Sen hele bir yemeğini ye, o buraya gelecek.

Bunu da duyunca artık yemeği hiç yemedi. “Bu yemek bana zehir zıkkım oldu,” dedi içinden. İştahı kesilir, hemen oradan, bahçe kapısından, kenarından atlar, çeker gider. Kendine sitem eder, kahreder. “Hele bak, bula bula Padişahın kızı Gülendam Sultan’ı buldum!”

Öksüz, Gülendam Sultan’ı gördükten sonra bir karasevdaya yakalanır. Artık iştahı kesilmiş, gelen yemekleri yemeden Gülendam Sultan’ın bahçesini terk etmiş. Ama nereye gideceği meçhuldür. Yeni Delhi şehrinin içerisinde perişan bir halde dolaşmaya başlar. Ama kafasında bir şey vardır. Artık açlık yokluk değil, sadece Gülendam’ın aşkı vardır, sevdası vardır.

Bir gün böyle perişan halde dolandıktan sonra, amele pazarı denilen bir yere, köle pazarı denilen, gündelik işçilerin toplandığı bir yere gelir. Bir adam onu götürür, birkaç günlüğüne inşaat işlerinde çalıştırır, ona üç beş kuruş para verir ve onun saçını sakalını kestirir, banyosunu yaptırır, üstüne elbise falan alır. Öksüz’ün üç gün sonra işi biter, yine işsizdir. O arada, dedim ya, artık işsizlikten ziyade Gülendam Sultan’ın aşkıyla yanıp tutuşmaktadır. Der ki:

— Acaba o bahçeye gitsem, yine o kızı görebilir miyim?

Çünkü aslında orada bir yanlışlık yapmıştır. Kız aslında ona maddi yönden çok para verecekti. Yemeği bile yemeden, kendi gururuna yenilmiş ve yemeği orada bırakıp geldikten sonra, Gülendam Sultan gelmiş bakmış ki Öksüz yemeklere bile el sürmeden gitmiş. Çok da araştırmış, ama bulamamıştı. Bu sefer Öksüz, kızı görmeye çalışır. Gelir gece gündüz sarayın etrafında dolanır. İçeride korucular var, almıyorlar. Sağından, solundan bakar. Gülendam o arada

başka bir saraya, başka bir evine cariyeleriyle beraber gitmiş. Orada Gülen-dam yoktur ve onun için kızı göremez. Kızı görmediği için de sabahtan akşama kadar dolanıp durur; gelir parklarda, bahçelerde bir yer bulur kendine gece, gündüzleri yine kızın sarayının önünde beklemekle günü geçer.

Bir müddet üzere bu vaziyette kalan, perişan halde dolanan Öksüz bir gün bir neneyle karşılaşır. Nene bakar ki bir delikanlı, günbegün sararıp solmuş, sapsarı olmuş genç bir delikanlı. Der ki:

— Oğlum, ne işin var senin burada, niye amele pazarlarında, köle pazarlarında dolanıyorsun?

— Nene, benim ne işim ne evim ne de kimsen var.

— Oğlum, ben de perişan bir ihtiyar kadını, benim de hiç kimsem yok. Yalnız, bir evim var, barınacak da bir yerim var. Olmaz mı, sen bana oğul olasin, seni ben evime alayım. Ben sana annelik yapayım, sen de bana evlatlık, oğulluk yapasin.

— Olur, nene, zaten ben öksüzüm, önceden de aynı böyleydim. Birine oğul olmuştum, şimdi de sana olayım.

Neneye oğul olur. Nene onu kendi evine götürür, ona yemek hazırlar. Daha sonra onu bildiği bir yere de götürür, orada bir işe verir onu. Birkaç gün orada çalışır Öksüz, ama bu sefer de bir hastalığa yakalanır.

Bu hastalık sevda hastalığıdır. Allah hiç kimseye bu hastalığı vermesin. İşte karasevda dedikleri şey budur. Öksüz artık işinden de olur. Gelir evde yatar. Nene gidip onun bunun temizliğini yaparak Öksüz'ü geçindirmeye, barındırmaya başlar. Aradan bir müddet geçer; ama Öksüz'ün hastalığı gittikçe artmaya başlar.

Nene bir gün der ki:

— Oğlum, senin neyin var? Evladım, ne olur derdini bana söyle, neren ağrıyor? Gideyim sana doktor, hekim bulayım, getirip baktırayım.

— Nene, sen hiç bu işlere karışma. Benim derdimden ne doktor ne hekim anlar, hiç kimse bilemez, bu hastalık, bambaşka hastalıktır.

— Peki, oğlum, nasıl bir hastalıktır?

— Nene, sen telden anlar mısın?

— Anlarım evladım. Ben yaşlı bir kadını, diye anlamayacak görme beni, ben de anlarım.

— O zaman dinle bakalım nene, ben sana izah edeyim, bak bakalım, hastalığım neymiş.

Bakalım, Öksüz, neneye nasıl söyler derdini:

Sevda hastalığı yer tuttu canda

Ruhum kafesinde gezer ey nene

Gönül nusret umar can arzumanda

İşkence felekten hazar ey nene

Nene dedi ki:

— Oğlum, biraz daha açık söylesene, bundan hiçbir şey anlamadım.

— Peki, nene, dinle:

Sam değdi soldurdu bağı bostanı

Hazana yüz tuttu gül gülistanım

Bir vakit dillerde döner destanım

Kimler okur kimler yazar ey nene

Nene der ki:

— Evladım, çok ağır konuşuyorsun. Biraz daha aç, inan, pek anlayamadım.

— Sam değdi soldurdu bağı bostanı, yani öyle bir hastalık ki bu, sevdanın rüzgârı dokundu bana, soldurdu bağı bostanı. Hazana yüz tuttu gül gülistanım, yani hazan zamanlarındaki güller gibi soldu gönlümün bahçesi. Bir vakit dillerde döner destanım, kimler okur kimler yazar ey nene...

Nene dedi ki:

— Oğlum, bundan da bir şey anlayamadım.

Dedi:

— Nene, üçüncüsüne dikkat et:

Ben Öksüz'em gurbet elde kalırsam

Ayva gibi sararıp solursam

Ecel gelip bu hasretle ölürsem

Garip kabrimi kimler kazar ey nene

Ömürdendir

Geçen gün ömürdendir

Feleğin bir kuşu var

Pençesi demirdendir.

Nene dedi ki:

— Oğlum, ben senin derdinden bir şey anlayamadım. Ama dur gideyim, bir tane hekim var, onu getireyim, senin derdinden anlarsa ancak o anlar.

Nene kalkar, o devrin doktorluğunu yapan, hekim denilen bir zat var, gider onu bulur. Yalvarır:

— Ben düşkün bir neneyim, yaşlı bir kadını. Bir evladım var benim. Bir hastalığa yakalandı, kaç günden beri hasta yatıyor. Ne olur, bir gel Allah aşkına, bir bak ona, neyi var neyi yok diye.

Doktor da kalkıp Öksüz'ü görmek için nenenin evine gelir.

Nene hekimi getirir evine, yalvararak, rica minnet ederek. Hekim gelir nenenin evine, bakar ki Öksüz neredeyse cansız bir halde yatıyor. Sorar:

— Senin ismin ne?

— Benim ismim Öksüz, Öksüz Molla da derler.

— Peki, derdin ne, neyin var, neren ağrıyorsa bana izah edebilir misin?

— Hekim bey, gel, beni boşu boşuna meşgul etme, sen benim derdimi bilemezsin.

— Nasıl yahu, ben hekimim, bilmez olur muyum, anlat, neren ağrıyor? Hastalığına bir çare bulalım.

— O zaman dinle bakalım hekim bey, benim derdim işte budur.

Bakalım, Öksüz, hekime derdini nasıl söyler:

*Al kâğıdı öz hattınla yaz maceramı hekim
Güzel Allah'ın seversen açma yaramı hekim
Öyle bir derde düşmüşem kimse bilmez halimi
Sende yok derdime ilaç sarma yaramı hekim*

Hekim dedi ki:

— Yahu yavrum, biraz açık söyle, neler söylüyorsun sen? Neren ağrıyor, onu söyle.

Öksüz ikincisini söyler:

*Eyüp gibi derde düştüm Yakup narı candadır
Pervane oldum süzene aşkın teri tendedir
Ne veremim ne zatürree sevda şerri serdedir
İşim bir Mevla'ya kaldı bilmek çare mi hekim*

Hekim dedi ki:

— Yahu, biraz açık söylesene, sen nasıl hastasın.

Bakalım, hekime ne söyler son kıtasında:

*Bir Öksüz'üm bu diyarda yok ulusum el benim
Öyle bir derde düşmüşem bak perişan hal benim
Yanaram aşkın için ey görsen müşkül hal benim
Ümit dağına kar düştü kesti aramı hekim*

Hekim dedi ki:

— Nene, hiçbir şeyi yok bunun, sadece bir evhamı var. Sen buna iki metrelik bir keçe yap, boğazından ayaklarının ucuna kadar. Bir keçe de arka taraftan iki metrelik. Bunu da zeytinyağıyla veyahut artık başka bir yağla ona sar. Onu üç gün bu vaziyette tut, hiçbir şeyi kalmaz, üç gün sonra iyileşir.

Hekim çekti gitti. O da o zamanın hekimi.

Nene kalktı ki bu keçeyi bulmaya.

Öksüz dedi ki:

— Nene, ne yapıyorsun?

— Eh oğlum, hekimin dediğini yapayım sana.

— Nene, sakın ha sakın, boşuna zahmet çekme. Hekim bir şey bilmiyor. Sen bırak, ben iyi olacağım nene. Biraz yatayım, dinleneyim, inşallah iyi olurum. Senin o hekimin benim derdime çare olmasının mümkünatı yok.

Nene vazgeçti tabii. Ertesi gün nene çekti, yine evlere gitti. Onun bunun evine gidip hizmetçilik yapmaya, temizlik yapmaya, üç beş kuruş nafaka kazanmaya. Öksüz yine yatar. Yatar, ama ne yatsın. Hastalığı gittikçe ağırlaşıyor, artık kalkamaz oluyor. Nene bir gün baktı ki Öksüz artık çok ağır hasta.

Nene eve her gelişinde, Öksüz, Padişahın kızı Gülendam Sultan'ı neneden sorar. O gün de sanki bir son nefesi kalmış gibi:

— Nene, Gülendam'dan ne haber, dedi Öksüz.

— Oğlum, ne Gülendam'ı, sen yine Ekber Şah'ın kızını mı soruyorsun?

— Evet, nene,

— Yavrum, bugün Gülendam'ı mezara götürdüler, Gülendam öldü.

— Nasıl olur, nene?

— Evet, yavrum, Gülendam öldü.

Öksüz işte bunu duyar duymaz kendinden geçti, hemen bayıldı. Nene kendi kendine düşündü; “yahu, ben ne hata işledim, demek bir ağır hastanın yanında ölüm kelimesini söyleyince o da ölmüş. Ben büyük bir hata işledim.” Akşamüzeriydi. “Şimdi ben nasıl edeyim; bari gideyim, bir komşuda kalayım, konuya komşuya haber edeyim de yarın gelip şu Öksüz'ün cenazesini kaldırınsınlar.”

Gülendam hakikaten ölmüştü. Gülendam nasıl ölüyor? Halk dilinde buna kan tutması, tıp dilinde de ona benzer bir şey diyorlar işte. Gülendam ölüyor. Gülendam'ın ölümüyle artık bütün şehrin üstüne yas düşüyor. Halk olduğu gibi ahu zar eder. Toplanırlar, Gülendam'ı feryat figan ederek götürür, kabristana koyarlar.

Gülendam Sultan, Padişahın kızı vefat etmiş. Nene de bunu söyleyince Öksüz de sanki öldü, oldu cansız gibi. Biz gelelim Öksüz'e.

Öksüz bir müddet sonra, gecenin bir yarısında kalktı, uyandı öyle, yani ölmemişti Öksüz. Kalkmak istedi ama ne can var ne kalkacak öyle bir güç. Kendi kendine düşündü, sonra da “ya Rab, ben senin ne kadar günahkâr bir kulunum ki bu kadar çile çektim, bu ismi üstümden kaldırmaya uğraştım, doğduğumdan beri işte öksüz kaldım,” diye Cenabı Allah'a yakardı. Bakalım, orada nasıl bir münacat etti:

Göz açıp baba görmedim attın viran bağa beni

Gam kasavet ile geçti getirdin bu çağa beni

Soldurdun zefe rengini dönderdüm yaprağa beni

Müreffeh Kerem canı ya al canım ya ver yarım

Bir Öksüz'em bendiyem ya Rab sana kıldım bu münacatı

Halil'i nardan kurtardın Nuh'a verdin sen nacatı

Yakup'u perişan ettin kurtardın tümü afatı

Kerem canım ya al canım mihman et toprağa beni

Ya ver bu canıma sıhhat bir kaldır ayağa beni

Öksüz'ün Cenabı Hakk'a bu münacatı kabul olur ve Öksüz bir anda öyle hisseder ki sanki başparmağının tırnağından canına yeniden hayat gelmiş gibi olur. Öyle kendini çok iyi, hafif hisseder: "Acaba bir kalksam, kalkabilir miyim," diye düşünür, ama denemekten korkar. Bir iki kendini zorlar, dener, "Ya Allah, ya bismillah," der, üçüncüde hemen zıpladığı gibi kalkar. Sanki Öksüz'de hiçbir hastalık yok, hiçbir dert yok. Hâlbuki yatmaktan omzunda, belinin kenarlarında yaralar açılmıştı. Aylarca yatakta yatan Öksüz'ün hiçbir hastalığı yokmuş gibi, vücudu sapasağlammış, keyfine yatıyormuş gibi. "Ya Rabbi, sana şükürler olsun, hayat veren de öldüren de kaldıran da sensin," diye şükreder Allah'a. Öksüz kendi kendine bu hale çok sevinir, ama yine sevdiği Gülendâd Sultan kafasında; "Acaba nene bana mahsustan yalan mı söyledi," diye düşünür, "benim bu kızla olan ilişkimi nene biliyordu. Bundan vazgeçeyim diye, bu hastalıktan kurtulayım diye bana yalan mı söyledi?"

Öksüz, kendi kendine, "Nene bana kasten böyle söylemez, muhtemelen beni bu sevdadan vazgeçirmek için öyle dedi. Yoksa nasıl olur, bir padişahın kızı daha civan yaşında durup dururken ölür," diye bir şüpheyle kendi kafasında mütalaa eder. "Ne yaparım, bunun aslını nereden öğrenirim? Çok şükür, sıhhatime ulaştım. Ben en iyisi mezarlığa gideyim. Bakalım bugün yeni bir mezar var mı, yeni bir ölü var mı?"

Bu düşünceyle, Öksüz, gecenin bir vaktinde kalkar, şehrin mezarlığına iner. Şehir mezarlığında biraz dolaştıktan sonra bakar ki ne görsün; bir tane yeni mezar var o gün açılmış, toprağından belli. Mezarın başında der ki "demek ki benim sevdiğim Gülendâd Sultan'ın mezarı buradır."

Daha önce demiştim ya, kendisi medresede en yüksek mertebede okumuş, molla olmuştu, dini vecibelerin hepsini bilirdi. O mezarda sevdiği Gülendâd Sultan'ın başında şimdi Fatıha okuyacaktı. Bakalım, nasıl dua eder ve ne söyler:

*Gülüm gonca iken soldu nevrâğın
Açılsın laleler gül mezarında
Cennet—i Âlâda olsun durağın
Gülmedim dünyada gül mezarında*

*Gülün feryadında kulağın olsun
Sabah Buhara'ya bulağın olsun
Sekiz cennet senin durağın olsun
Çavlansın kevser de sel mezarında*

*Kime gidim
Kimim var kime gidim
Bu dert Mevla'dan geldi
Dermana kime gidim*

*Havva ana hülleye giydirdin şalı
Fatma zer kemeri bağlasın beli
Gülüm yattığın yer olsun nur gölü
Beyhuş cavidanı bul mezarında*

*Tubadan inestin Ebu Zülala
İcip de kanasın Hak Zülcalela
Orda müşahedeye Hakk'ı Celâl'a
Didarı müşerref ol mezarında*

*Öksüz Molla sen de yâd eyle gülü
Hatırdan çıkarma ad eyle gülü
Oku bir Fatiha şad eyle gülü
Ağla kanlı yaş dök gül mezarında*

Ses zamana erişir, ağlar sızlar, mezarın dört etrafını dolanır; “Acaba bu benim sevdiğim mi? Hadi ya başka biriye, nene yanlış duymuş olmasın? Olur ya, ne oldu ki bu kız durup dururken, daha on yedi on sekiz yaşlarında, civanım hemen ölsün?” Bir vesvese düştü onun içine, “bu vesveseden kurtulmak için ne yapayım? Madem kimse yok, en iyisi ben gideyim, bir kazma kürek bulayım, şu mezarı bir eşeyim, bakayım hakikaten orada yatan Gülendam Sultan mı?”

Öksüz nenenin evine gelir, orada bir kazma, bir kürek bulur, onları alıp haydi tekrar mezarlığa, başlar mezarı eşmeye. Eşer, önce tabuttan tahtaları falan çıkarır. Şöyle tahtanın birini açar ki ne açsın; mezar olduğu gibi kanla dolmuş nerdeyse. İşte halk dilinde kan tutması olayı dedikleri budur. Kızın kanı saçılmış, kanı her yana saçılmış. Şöyle bir bakar ki evet, bu Gülendam Sultan’dır. Öksüz’ün kendisi de, dedim ya, bilgin, âlim bir insandı, hemen onun nabzına bakar ki kızın nabzı kolunda hafiften atar. Atardamarı da var, ama çok zayıf. Artık kan da bir taraftan açılmış. “Ulan, bu ölmemiş,” der kendi kendine. Hemen onu kefenle sararak sırtına alır orada, doğru nenenin evine getirir. Getirir, ama can yok cesette, hafif bir nabız var sadece. Orada Allah’a yakarır:

— Yarabbi, ben ne yaptım böyle, ya ölmemişse? Ama gene de ölecek dereceye gelmiş. Gelmiş de ne yapalım yani? Az önce beni kurtaran ya Rabbim, ya Rabb—ül Âlemin inşallah buna da bir can verirsin.

Bakalım, orada ikinci bir münacatı nasıl yapar Yaradan’a, nasıl söyler:

*Yaşar emir erkânı hanlar sultanı
Ağlattığın bende gülse ne olur
Eshab—ı Keyf’leri diriltten kanı
Sevdiceğim hayat bulsa ne olur*

*Meyi zemzem beyti azem aşkına
Levh—u mahfuz arşı azem aşkına
Sekiz cennet darrüsselam aşkına
Solan gonca gülüm dinse ne olur*

*Halı solmaz
Gül solar halı solmaz
Ağlasana gözlerim
Dert bende halı solmaz.*

*Öksüz ağlar Mustafa hakkı için
Şair Necef Murtaza'nın hakkı için
Hatça Fatma pencebanın hakkı için
Çağlayan yaşıımız dinse ne olur*

*Kime gidim
Kimim var kime gidim
Dertlerin ilacı sen
Dermana kime gidim*

Bu münacat da Hakk—u Teâlâ'nın hoşuna gider. Cenabı Allah hakikaten hemen o kıza da can verir. Öksüz bakar ki Gülendam'ın nabzı gittikçe artıyor, az bir zaman sonra Gülendam nihayet gözünü açar. Gözünü açar, ama bütün vücutta kan bitmiş nerdeyse. Halsiz bir vaziyette önce gözü karanlık, sonra biraz daha dumanlı, sonra bir bakar ki Öksüz'ü nihayet görebilir; "Acaba bu adam neyin nesidir," diye düşünür. Bakalım, Gülendam hemen orada Öksüz'e ne söyler:

*Şanada bakider misin?
Bura nere ben nerdeyim
Bade veren Hızır mısın?
Ne yerdeyim ne gökteyim
İşte o zaman Öksüz ne söyler:
Bura değil han sarayın
Basık bir dam içindesin
Göremezsın sen o yeri
Saklı pünhan içindesin*

Kız şöyle bir etrafa baktı ki burası perişan bir ev, bir de Öksüz'ü görüyor. "Benim cariyelerim vardı, onlar ne oldu? Kırk cariyem vardı başımda, acaba onlar nerede," diye kendi kendine sorar. Bakalım nasıl sorar, burası karanlık bir ev, acaba gece mi, gündüz mü, bunu sorar:

*Gündüz müdür yoksa gece
Bildir bana bu hal nice
Hani Gülgez Fatma Hatça
Onlar nerde ben nerdeyim
Aldı Öksüz:*

*Onlar seni unuttular
Kara toprağa kattılar
Yüzün çevirip gittiler
Emri aman içindesin*

Gülendam son bendini söyler:

*Ekber Şah'ın bir kızıydım
Gülü değil nergisiydim
Semaların yıldızıydım
Solmuş muyum ben nerdeyim*

Öksüz son bendini söyler:

*Öksüz kurbandı dalına
Hem dalına hem gülüne
Ziyan gelmez bir teline
Saklı pünhan içindesin*

Gülendam az sonra biraz daha toparlanıp der ki:

— Sen kimsin delikanlı? Allah aşkına benim bu halim nice, bu vaziyetim ne?

Öksüz olayı baştan sona kadar hikâye eder, bu ülkeye gelişinden başlar da onun bu vaziyetine kadar anlatır. Size benim anlattığım gibi, başından geçen olayları; Gülendam'ın bu vaziyette öldüğünü düşündüklerini, bu vaziyette olduğunu, hatta işte bir zaman ondan ekmek istediğini, böyle bir aşkı zuhura düştüğünü, derdini, bütün olayları ona anlatır. Padişahın kızı tabii, bilinçli bir kız Gülendam, “demek ki benim kaderim, yazım bu Öksüz'müş. Eğer bu vaziyette olmasaydı, gelip beni babamdan isteseydi, babam onun başını vurdu-rurdu. Hakk—ı Teâlâ'nın yazdığı işte budur. Benim kaderim budur, yazgım da buymuş,” diye düşünür.

Öksüz der ki:

— Ben sana âşığım, benden hiç korkma.

— Yalnız, benim şimdi karı koca olacak hiçbir halim yok.

Öksüz der ki:

— Ben de senin kadar biliyorum. Sen şimdi benim sadece bir emane-timsin. Yalnız, benim tek bir ricam var, ben deyinceye kadar babana, hatta hiç kimse bir şey söylemeyesin.

Evet, onlar bu minval üzere anlaşırılar. Nenenin eski elbiselerini filan çıkarır kıza, bir şeyler yapar, üzerine olacak şekilde ayarlar, kıza giydirir, o kan-ları falan temizlerler. Sabah olur. Biz gelelim neneye.

Nene oradaki komşulara önce bir söylemek ister, ama bir yandan da söyleyemez, “belki de Öksüz dirilmiştir, hele bir gidip bakayım. Eğer gerçekten öldüyse, geleyim komşulara haber edeyim, belediyeye falan haber edeyim, gel-sinler onun cenazesini kaldırsınlar” der.

Nene bir gelir ki içeri, Öksüz sapasağlam, yanında da bir kız, kendi elbiselerinden giymiş. Nene şaşırır önce, korkar; “bu ölmüştü; demek ki hortladı,” diye düşünür.

— Gel nene, gel, korkma, ben Öksüz’üm, Allah’a çok şükür olsun, ben kurtuldum.

— Tamam, evladım, tamam inandım, sen kurtuldun da peki, o yanındaki kim?

— Nene, yanımda ki de o.

— De evladım, o kim?

— Nene, odur işte, o. Artık orasını da sen anla nene.

Nene yine anlamaz.

— Gel nene, otur da anlatayım. Yalnız, hiç kimseye bir şey söylemeyeceksin.

— Tamam, evladım, zaten ben seni evlat biliyorum. Senin sırrını da hiç kimseye aşikâr etmem, anlat.

Anlatır, işte bu padişahın kızı Gülendâd Sultan’dır filan diye her şeyi neneye anlatır. Nene de artık anlamıştır.

Yine de Öksüz özellikle tembih eder:

— Yalnız, hiç kimseye şimdilik bir şey söyleme.

Biz gelelim kime, padişaha.

Padişah ile hanımı sabahtan mezarlığa gidecekler. Malum, yeni ölüleri var. Mezara gidecekler. Kimileri gelip padişaha o mezarın kanlar içerisinde olduğunu haber ederler. Padişah, “Herhalde onu yırtıcı bir hayvan parçaladı, götürdü veyahut kurt, kuş yedi” diye düşündü. Bu haberi kızın anası duyduğu zaman feryadı kopardı. Hemen hücum eder mezara, gelir, mezarı görünce artık feryat figan bütün saray ahalisi ağlar, sızlar. “padişahın kızı öldü, ama bu ne kadar acı bir olay ki cenazesi bile parçalandı,” diye ağlayan anasını durduramıyorlar. Bütün millet toplanıp onu sakinleştirmeye çalışıyor.

Öksüz, bu olayı duyar. Söylese bir türlü, söylemese bir türlü, hesap eder, şimdi tam yeri değil. “Eğer bunu şimdi söylersem beni parça parça ederler,” diye düşünür.

Artık bir müddet nenenin evinden dışarı bile çıkmazlar. Nene sağdan soldan onlara bakacak kadar yiyecek bulur. Ondan sonra bu acı da biraz dinmişken, Gülendâd Sultan’ın anasının acısı da biraz dinmiştir. Ancak, anası gene de içinden kanlı yaş dökerek ağlıyor, ama acısını kimseye bildirmiyordu.

Aradan üç ay bir zaman geçer. Üç ay bir zamandan sonra, padişah bakar ki, hanımı ne yiyor ne de içiyor. “Artık dert onu sardı, o da hasta olacak,” diye düşünür:

— Hanım, bir kalk, bağa çıkalım, bir seyran edelim, bizim bağları bir gezelim. Biraz gamın kederin dağılsın.

Hanımıyla beraber tahtirevana binerler, konağın önündeki bahçeyi gezerler. Onlar gezerken, biz gelelim Gülendam Sultan'a.

Gülendam Sultan akşamdan Öksüz'e tembih etmişti:

— Biz şimdi devamlı böyle içerdeyiz, nene gidip sağdan soldan böyle yiyecek getiriyor, ben rahat edemiyorum. Biz de çıkalım bir gezelim. Babamın bağlarını gezelim, oradan en azından biraz sebze meyve toplayalım. Zaten garibanlar hep oradan meyve sebze toplayıp götürür. Hiç olmazsa gidip oradan biraz yararlanalım, bağı biraz gezelim.

Gülendam bunu deyince, Öksüz de kabul eder. Bu arada ona nenenin elbisesinden ayrıca bir elbise falan bulmuşlar, ama Gülendam'ın kendi elbisesi hiç yok. Çünkü başka bir kıyafette... Onlar da padişah ile hanımının gezdiği bağlara gelirler. Her ne kadar padişah, hanımını dolandırıyorsa da hanımının aklı fikri sadece kızı Gülendam'dadır, "işte şu ağacın altında Gülendam şöyle oynadı, şurada Gülendam böyle gezdi, şurada Gülendam'ın şu adresi var," diye anlatıyordu. O esnada Öksüz ile Gülendam da aynı bağda bir şeyler topluyorlar kendilerine yiyecek olarak. Bir bakarlar ki tam karşılarında padişah ile hanımı.

Gülendam'ın anası şöyle bir bakar, padişaha der ki:

— Şahım, şu karşıda duran kıza bir bak hele.

O da bakar.

— Ne olmuş hanım, kızın biri işte.

— Yahu, bak, gözlerine bak, tıpkı bizim Gülendam'ın gözlerine benziyor.

— Olabilir, insan insana benzer.

— Ne olur canım, demek ki durumları iyi değil, onu alalım, bir eve götürelim, Gülendam'ın elbiselerini de bir giydirelim, bir gönül gözüyle doya doya ona bakayım da avunayım.

— Yahu hanım, etme, tutma.

Ama hanımı, "bu isteğim muhakkak olacak," diye feryat figan eder. Padişah, adamlarına emreder:

— Gençlere seslenin.

Öksüz ile Gülendam'a seslenirler. Padişahın hanımı hemen arabadan aşağı iner, kızın yüzünü biraz daha açar. Yüzünü açınca, der ki:

— Şuraya bak, sanki Gülendam'ın ikizi.

Ona sarılır ağlar, onu öpüp kucaklar.

Padişah der ki:

— Dur hanım, kendine gel.

Hanım feryat eder:

— Onu eve götürelim.

— Peki,

Onları alıp saraya götürürler. Öksüz ile Gülendam gelir saraya. Ama Öksüz tembih etmişti, "Ben söyleyinceye kadar sakın ha sakın ağzından hiç bir şey kaçırma" diye. Gülendam'ın odası ikinci kattaydı. Hanım, Gülendam'ı alır:

— Kızım, gel, Gülendam'ın elbiseleri burada. Bu elbiselerini şu vaziyette giyerdi, şu örtüyü şöyle takardı. Bu elbiseleri bir giy.

Gülendam orada elbisesini giymede olsun, Padişah ile Öksüz de divanda, padişahın konağında otururlar. Padişah, Öksüz'e şöyle bir bakıp der ki:

— Evladım, sen hiç bizim bura halkına benzemiyorsun. Sen kimsin, neyin nesisin?

Öksüz der ki:

— Efendim, benim hiç böyle kelimeyle derdimi söylediğim yok, bütün derdimi telle anlatırım.

— Yani sen âşık mısın?

— Evet, efendim, âşığım.

— Eh, anlat o zaman. Ben de bir padişahım, herhalde senin telinden anlaram.

İşte o zaman, bakalım, Öksüz son bendini, son deyişini nasıl söyleyecek, padişaha kim olduğunu nasıl anlatacak:

*Vasfın kâmil senin dillere şahım
Adaletin beyhuş olup her yana
Hindistan elinin sensin penahı
Şöhretin yayılmış kavli mekâna*

*Er olan inkâr etmez aslını
Caş eyle söyleyim hayâ vasfımı
Ben yazığın sorarsanız neslini
Bursa şehrinde geldim cihana*

*İnsanların çok şey geçer başından
Ne sayıplar döndü didem yaşından
Cengiz İstilas harp savaşından
Bir yaşında anam atmış yabana*

*Altı ay kalmış idim o bağ içinde
Kırmızı gülleri firağ içinde
Cennet—i Âlâda durak içinde
Sonra oğul oldum bağı barana*

*Bursa'da eyledim elim ezberi
Bir gün Öksüz dedi yoldaştan biri
Ta o günden terk eyledim o yeri
Anladım ki ne babam var ne ana*

*Altı ay mekânım oldu çöl yaban
Dedim imdat eyle bana Yaradan
Uğruma rast geldi üç tek dervişan
Gösterdi yolumu bu Hindistan'a*

Üç gün şehrinizde gezdim aç susuz
Günüm gece idi gecem uykusuz
Bağı hümayuna girdim korkusuz
Nazarım düş oldu bir mahtabana

Hayâ perdesini yüzden kaldırdım
Gazel gemisini nehre daldırdım
Mahtabana açlığını bildirdim
İşaret eyledim bir lokma nana

Mahtaban lokmayı getirdi yedim
Bu ne güzelliği yayılak dedim
Aşkın ateşini sine koydum
Alışarak yandım narı süzene
Padişah hepsini çok dikkatli, olduğu gibi dinliyor ve anlıyordu:

Sevdası kalbimde bıraktı sızı
Zulümle geçirdim gece gündüzü
Nene geldi dedi öldü şah kızı
Bir daha ki olup düştüm yorgana

Anladım ki baki değil bu fani
Dökerdim didemden yaş ile kanı
Münacat eyledim ey kerem kânı
Hakk'ın hürmetiyle hayat ver bana

Hayatı bulunca dindi telaşım
Gece kabristanda yoktu yoldaşım
Bir kazma bir kürek eşem ha eşem
İndi tahtalara yerde yatana

Kan bürümüş gördüm yerde yatana
Unuttum sılayı Bursa vatana
Münacat eyledim ey kerem kânı
Hakk'ın hürmetiyle hayat ver buna

Feriştahlar etrafında dirildi
Bu mucize Hakk—ı Teala'dan görüldü
Ölmüş iken sevdiceğim dirildi
Hem de şükür ettim kanı Yezdan'a

Dedi ki düşündüm geçen çağları
Babamın var idi şen otakları
Lale sümbül mor menekşe bağları
Kalk biraz gidelim bağa seyrana

Bu arada tam kız da elbiselerini giydi, anasının feryadı dünyayı almış:

— Şuraya bak, işte Gülendâ, bu Gülendâ değil de kimdir?

Gülendâ'nın anası ağlayarak Padişahın huzuruna geldi. Padişah artık onu da unutmuş, Öksüz'ü dinliyordu:

Öksüz son bendini bakalım nasıl söyler:

Bu hayat destanı ben Öksüz'ündür

Bundan bele emir ferman sizindir

Karşınızda duran kendi kızıdır

Güendâ yavrına bak kana kana

Padişah hemen kızına sarıldı.

— Ya Rabbi, sana bin şükür. Şuraya bak, adam hikâyeyi destanla anlattı, dedi padişah. Şöyle bir baktı Öksüz'e, ona da sarıldı. Demek ki bu Allah—u Teâlâ'nın yazgısı, ilahi kader budur. Artık sen benim vezirimsin Öksüz. Önce Öksüz'dün, sonra Öksüz Molla oldun, şimdi de Öksüz Vezir olacaksın. Kızım da Allah'ın emriyle senin eşindir. Demek ki Allah—u Teâlâ onu sana yazmış, kızım da sana helal olsun.

Padişah onları evlendirir, yedi gün yedi gece Hindistan'ın, Yeni Delhi şehrindeki bütün halka ziyafetler, ganimetler dağıtılır. Öksüz Molla hikâyesi böylece sona erer. Allah cümlemize hayırlı yaşantılar versin. Hikâyemiz böylece son bulur.

ABDULLAH BEY İLE CİHAN HANIM HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Alaaddin ZAMANOĞLU

Derleme Tarihi: 7 Ağustos 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Kayseri'nin Kocasinan ilçesinde, Âşık Alaaddin ZAMANOĞLU'nun evi. Ortamda bulunanlar; derleyici, bir şoför, bir çocuk.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Alaaddin ZAMANOĞLU hikâneyi Âşık Şevki HALICI'dan öğrendi.

zerbaycan'ın Gence şehrinde Ziyet Han isminde bir han vardı. Ziyet Han, çok adaletli bir hükümdar ve halkının gözünde çok sevilen bir kişiydi. Ne yazık ki, Ziyet Han'ın elli yaşlarına kadar bir çocuğu olmadı, çocuktan mahrumdu. Ziyet Han'ı seven o devrin ulemaları, âlimleri toplandı. Ziyet Han'a dediler ki:

— Efendim, olmaz mı bir cuma günü toplanalım, bir yemek ziyafeti de verirsin, hepimiz Hakk—u Teâlâ'ya dua edelim. Allah—u Teâlâ inşallah sana bir evlat verir.

Ziyet Han bu teklifi kabul etti ve bütün şehrin ulemaları, âlimleri, o devrin hocaları toplandılar, Allah—u Teala'ya dua ettiler, niyaz ettiler; iki rekât hacet namazı kılıp, Allah'a münacat ettiler. Ziyafetler verildi, fakirler doyuruldu. Aradan bir müddet geçti, Ziyet Han'ın hanımının gebe olduğu söylenildi.

Efendim, rivayet edilir ki, hikâyede vakit çabuk gelir, dokuz ay dokuz gün dokuz dakika sonra, Ziyet Han'ın hanımı nur topu gibi bir oğlan çocuğu doğurdu. Bütün şehir toplandı, sevindiler. Şehirde fakirlere paralar, yiyecekler dağıtıldı, kurbanlar kesildi. Çocuğun ismini Abdullah koydular.

Aradan bir müddet geçti. Rivayet edilir ki Ziyet Han'ın bir lalası vardı. Lala, Ziyet Han'ın yardımcısıydı, çok sevdiği bir kişi ve aynı zamanda Ziyet Han'ın yardımcısı olduğu için, Ziyet Han, çocuğunun bakımını da lalaya tembih etti ve ona verdi. Abdullah yedi yaşına gelince, Ziyet Han, lala'ya dedi ki:

— Lala, bu çocuk sana emanet. Sen bu çocuğu yetiştir, eğitimiyle, yetiştirmesiyle ilgilen. İyi bir evlat olmasında bütün mesuliyet sana aittir. Onu sana veriyorum, Onu sana, seni de Allah'a emanet ediyorum; onu götür, nasıl yetiştireceksen öyle yetiştir.

Lala onu alıp götürdü, devrin en iyi medresesine yerleştirdi. Kendisi de ona göre hocalarını ayarladı. Ona belirli saatler dışında dışarı çıkmak yasaklandı. Yatması, yiyeceği, giyeceği hep içeriden temin edildi. Bir müddet hiç güneş yüzü görmedi; sadece sarayın bir köşesinde eğitimini alıyor, bir de spor yapıyordu. O zaman avcılık çok meşhurdur, sarayın bahçesinde avcılık yapıyor, yay ve ok kullanıyordu. Bir silahşor olarak, neredeyse bir ordu komutanı kadar iyi eğitim aldı. O zamanın en iyi hocaları ona eğitim verdiler. Abdullah on yedi on sekiz yaşlarına kadar böyle bir eğitimden geçmiş oldu. Ama dışarıyla ilgisi yoktu.

Tabii, her devirde olduğu gibi, o devirde de arabozucular vardı. Bir cadı nene, cadı karı, yaşlı bir karı, kendi kendine düşündü; “Han'ın bir oğlu var, tek evladı, daha delikanlı zamanında; ama hapisane hayatı gibi hayata mahkûm

edilmiş. Neymiş efendim, eğitimiymiş, tahsiliymiş. Onu dışarı bile çıkarmıyorlar. Ben bir fırsat bulup da Abdullah'a bu durumu anlatsam... Dışarıdaki bu güzellikleri, bu dünya nimetlerini bir söylesem, Abdullah bir dışarı çıksa, benim dünyalığımı verir."

Böyle düşünerek, devamlı bir fırsat kollayıp, Abdullah'ın kapısı açık olduğu zaman koruculardan, bekçilerden bir fırsat bulup girmeye çalışıyor. Öyle planlar düşünmüş. O amaçla durmadan, her gün onu kolluyordu.

Lala ise Abdullah'ı hiç boş bırakmıyordu. Bir gün nasıl olduysa, Ziyet Han, lalayı saraydan çağırdı. Lala, Ziyet Han'ın yanına gitmekteyken, o arada kapıyı açık gören bu cadı nene hemen içeri daldı. Abdullah'a şöyle bir baktı, Abdullah da neneyi görünce biraz afalladı, şaşırdı:

— Sen kimsin be kadın?

— Yavrum, korkma benden. Ben sana çok iyi bir niyetle geldim. Sana iyilik edeceğim.

— Hayrola? Kim müsaade verdi de sen geldin, laladan izinli misin?

— Yok. Zaten lala görse beni, olmaz, buraya bırakmaz.

— Peki, neden geldin?

— Ben sana iyilik için geldim evladım. Sen yazıksın, delikanlısın, henüz yaşın genç, senin hiç bir şeyden haberin yok. Şöyle bir dışarı çık, dünyaya bak, bu dünyada nice nimetler var, nice güzellikler var, ondan faydalanan, tam senin genç zamanın şimdi, sen ise burada bir zindan hayatı sürüyorsun. Tahsil bahanesiyle sokmuşlar seni buraya, ömrün burada geçiyor. Yarın ne olacaksın evladım, burada okuyunca sen ne olacaksın, biliyor musun?

— Nasıl nene, ne olacağım işte; ben bir hanın evladıyım. Yarın babam öldüğü zaman onun yerine ben geçerim.

— Peki, o ölmeyince ne olacak? Sen burada okursun, okursun, burada okumakla olsan olsan sen bir hoca olursun. Hoca ne yapar biliyorsun; namaz kıldırır. Ondan sonra ne yapar, biliyor musun?

— Ne yapar nene?

— Cenaze yıklar, ölüyü götürür gömer.

Bunu deyince Abdullah sinirlendi, canı başına çıktı.

— Öyle olur mu? Ben bir Abdullah olarak, hoca olup da gidip ölü mü yıkayacağım?

— Peki, oğlum, bana inanmıyorsun. O zaman, lalan gelince ondan sor. Abdullah ona inanmadı.

— Sana inanmıyorum. Defol git buradan.

Neneyi kovdu. Kovdu, ama kafası karıştı. Biraz düşündü, "Yahu, bu kadın niçin geldi acaba? Belki de doğrudur söyledikleri," dedi.

Lala gelince, Abdullah'ı düşünceli gördü:

— Hayrola oğlum Abdullah, ne düşünüyorsun?

— Lala, sana bir şey söyleyeceğim, yalnız, doğrusunu söyle bana.

— Buyur, evladım,
— Lala, ben burada okuyunca ne olacağım? Ben hoca olabilir miyim?
— Tabii ki, hocaliğa zaten başlamışsın, olsan şimdi de olabilirsin.
— Peki, ben ölü yıkayabilir miyim?
— Onu sana kim dedi evladım? Ölü de yıkayabilirsin, hoca da olursun.
— Lala, ben bir Ziyet Han oğlu olarak, demek ki bu kadar hayatımı zindanlarda geçirdim, şimdi olacağım bu mu? Şimdiden sonra derhal kapıları aç, ben dışarı çıkacağım.

— Oğlum, yapma, daha bitmedi, tahsilin az zamanda bitecek.
— Yok, olmaz.

Biraz da deli soy birisiydi. Dedim ya, silahşordu, avcılık eğitimi almıştı. Yani cengâver gibi bir insandı Abdullah.

Lala dedi ki:

— Yapma evladım, babandan uşağı...
— Baba falan dinlemem, Aç kapıyı.

Lala baktı ki bu hakikaten deli bir şey, biraz daha üstelese neredeyse ona tokat bile atar. Hemen emretti, kapılar açıldı. Abdullah dışarı çıktı, güneşe baktı, dünyaya baktı.

— Şuraya bak yahu. Demek ki bu kadının dedikleri doğruymuş, dışarıda neler varmış neler.

O zaman lala koşarak Ziyet Han'ın yanına gelir, Han'a bütün olayları anlatır. Han der ki:

— Lala, Abdullah'ın hakkıdır. Artık serbest bırakın Abdullah'ı. Şimdi bütün şehre haber salın, Elvanlı Dağı'nda herkese ziyafet var. Herkes yaya çıkacak Elvanlı Dağı'na, Abdullah'la beraber. Abdullah'ın bu serbestliğini kutlayalım, onun da hoşuna gitsin.

Şehrin her tarafından tellallar nidalar salıp ilan ettiler ki Abdullah Bey'in serbest kaldığı bu günü kutlamak için, Ziyet Han herkesi Elvanlı Dağı'na bekliyor, orada ziyafetler var. Şehrin halkı Elvanlı Dağı'na hücum etti. Elvanlı Dağı çok büyük bir dağdı. O zaman da tam yayla zamanıydı, bin bir çeşit nebatın, bitkilerin olduğu, çiçeklerin tam açma zamanıydı.

Bütün insanlar yaylaya toplandılar, koyunlar, kurbanlar kesildi, ziyafetler verildi, Abdullah Bey'in çıkışı kutlandı. Akşam herkes dağılınca, lala Abdullah'a dedi ki;

— Evladım, haydi eve dönelim artık.
— Yok, lala, artık benim yerim bura. Ben artık buraya kavuştum.

O kadar hoşuna gitmişti ki dağın havası, güzelliği, Abdullah'ı mest etmişti. Lala dedi ki:

— Yavrum, artık korkma,
— Yok, lala, artık ben senin sözüne inanmam. Şimdi götürür beni, yine o zindana sokarsın. Onun için benim yerim bu dağ, ben gitmem. Benim çadırımı

sakın kimse sökmesin, benim yerim bura. Sen de istersen kalırsın, istersen gidersin, müsaade veriyorum.

— Yok, evladım, ben gidebilir miyim, Padişah Ziyet Han seni bana emanet etti. Öyle iş olmaz. Sen ne kadar kalırsan ben de o kadar kalacağım.

Lala mecburi Abdullah’la beraber Elvanlı Dağı’nda kalmakta olsun. Oralarda bir de Çobanhan ülkesi vardı. Bu Çobanhan memleketi onlara o kadar da uzak değildi, ortalama yüz elli iki yüz kilometre uzaklıkta bir memleketti.

Çobanhan’da Cemal Bey diye biri vardı. O devrin ileri sayılan bir beyi, aynı zamanda da göçebe bir bey. Yaz olduğu zaman, bütün ailesiyle, arkadaşlarıyla ve başında toplanan kalabalığıyla, dostlarıyla bir grup kurar, bu ahali koyunları, sığırları önlerine katıp dağlarda yaylalarda gezerdi. Cemal Bey o devrin çok sayılan bir beyiydi. Çobanhan memleketinin hanı, hükümdarı Ağa Han’dı.

Cemal Bey’in bir kızı vardı, Cihan isminde. On yedi on sekiz yaşlarındaydı, ama çok güzeldi. Cihan’ın güzelliği her tarafa yayılmış, henüz daha on beş yaşlarında, on altı yaşlarındayken bir sürü yerden Cihan’a dünürçüler gelmiş; ama Cemal Bey gelen bütün dünürçüleri kovmuştu. Hiç birine bırak vermeyi, kapısını bile açtırmazdı. Gelenlere “niçin geldin,” diye sorar, dünürçü geldiğini duyunca, ağa da olsa, han da olsa, bey de olsa onları kovardı.

Cihan’ın bu güzelliği Ağa Han’a kadar yetmişti. Ağa Han da, Cihan’ın bu güzelliğini duyunca, dünür gönderdi, dedi ki;

— Gidin, bana onu isteyin. Ben buranın hanıyım. Cemal Bey herhalde beni de kovacak değil.

Kovmaz diye, adamlarını dünürçü gönderdi. Ağa Han da biraz yaşlıydı, Cihan’ı ikinci karısı olarak istiyordu.. Bunu duyan Cemal Bey sinirlendi, dedi ki;

— Bu adam hükümdardır diye benim kızımı almaya cesaret edip de alacağını mı zannetti? Derhal burayı terk edin!

Onları da kovunca, bu durum Ağa Han’ın çok zoruna gitti. Adam gönderdi, dedi ki;

— Cemal Bey’e söyleyin, bütün adamlarını alsın, derhal benim memleketimi terk etsin.

Cemal Bey’in ne kadar kavmi varsa, bütün akrabalar toplandı; mallarını sürülerini alarak doğrudan Çobanhan memleketini terk ettiler. Nereye geldiler; Gence’nin Elvanlı Dağı’nın öbür tarafına konakladılar. O dağ, çok büyük bir dağdı. Ora bir yayla yeri, bütün evlerini getiren göçerler orada sürülerini yayardı. Cemal Bey’in kızının, Cihan’ın başında kırk tane kız toplanmış, cariyeleri. Çadırlar bütün oraya kurulmuş, onlar da dağın o tarafında. Böylece orada geçimlerini sağlamaya ve ikamet etmeye başladılar.

Ama ne Abdullah’ın onlardan ne de onların Abdullah’tan bir haberleri vardı. Onlar bir tarafta, Abdullah da dağın öbür tarafında; ama birbirlerini görmez, bilmezlerdi. Abdullah, rivayet edilir ki bu dağa geleli otuz kırk gün olduktan sonra Cemal Bey’in kavmi gelmiş dağa. Abdullah lalasıyla beraber o

dağda çıkıp avlanırdı. Yayı, oku, tuzağı, artık kılıcı hazır avlanır. Akşam da dağda çadırdaki lalaya beraber kalır. Dağın bu tarafında da Cihan Hanım ve Cemal Bey'in adamları.

Cihan Hanım, bir gün kızları toplamış;

— Biraz yükseğe çıkalım, dağın en iyi yerleri yüksekleridir. Orada bu çimenlerin, güllerin en güzel açtığı yerler vardır.

Elinde de bir Terlan kuşu var Cihan Hanım'ın. Terlan kuşu elinde, yürüyorlardı. Öyle bir seyrangaha çıkıp gezdikleri zaman kuşu bıraktı. Terlan kuşu dağın üst tarafına doğru, Abdullah'ın olduğu tarafa doğru uçarak gitti. O zaman Abdullah'ın da bir kuşu vardı, av kuşu, o da kızılkuş. Abdullah, terlan kuşunu gördüğü zamana lalaya dedi ki;

— Lala, benim kızılkuşu hemen getir, bu kuşu avlayalım. Kızılkuşu bırak, terlan uçuyor başımızda.

— Oğlum, o terlan kuşu, bu kızılkuş. Terlan kuşu kızılkuştan kuvvetlidir. O, bu kuşu avlar. Senin kızılkuşunun gücü yetmez ona, yazıktır, kuşu bırakma.

— Peki, ne yapalım, bu kuş çok iyiye, o zaman bunu derhal yakalayalım.

— Oğlum, yakalamamız için tuzak yapmamız lazım.

— Lala, derhal bu kuşu bana yakala.

Lala önceleri biraz bu işle uğraşmıştı. Ona bir tuzak ayarladı. Bir sarp kayalığın kenarına bu tuzağı kurdu.

— Oğlum, sen burada bekle. Eğer bir daha gelirse ve tuzağa yaklaşırsa, muhakkak bu tuzağa düşer. Ama sen biraz da uykuna düşkün birisin; istersen ben bekleyeyim. Erzakımız tükendi, sen git, şehirden yiyecek, erzak getir. Artık sen nasıl olsa gitmiyorsun, beni de dağ adamı yaptın. Bari ben gideyim. Ya ben gideyim, ya sen git, dedi lala.

— Yok, lala, sen git, erzakı getir, ben beklerim. Eğer gelir de tuzağa düşerse o terlan kuşunu ben yakalarım.

Tuzak öyle kurulmada, lala da Gence şehrine inip erzak getirmede olsun, biz gelelim Cihan'a.

Terlan kuşu tekrar Cihan'ın yanına gitti. Bir daha kuşu bıraktı Cihan. Terlan kuşu bu sefer gelip tam da lalanın kurduğu tuzağa düştü. Abdullah da o arayan tarafta, sarp bir kayalığın yanında, kafasına ceketini dolamış, hava sıcak olduğundan, dayanamamış, orada uyuya kalmış. Kuş ne kadar çırpındaysa da tuzaktan kurtulamadı. Kuş kaldı tuzakta, Abdullah uykuda. Cihan kızlarla gelirken baktı ki kuş gelmiyor, terlan kuşu gelmiyor. Dedi ki:

— Kızlar, bu kuşun başında bir bela var. Bu kadar kalmazdı, nereye gitse döner gelirdi. Yoksa ona bir tuzak filan mı kurdular?

— Yok, canım, Cihan Hanım'ın kuşuna kim tuzak kurabilir; Cemal Bey'i herkes biliyor.

— Yahu, belki de delinin birisi kurmuştur. Haydi, biraz gezerek yukarı çıkalım.

Biraz yukarı çıktılar. Baktılar ki orada bir delikanlı uyuyor, yan tarafta da bir tuzak. Hakikatten tuzak, kuş tuzağına düşmüş. Kızlar hemen geldiler, baktılar ki orada bir delikanlı, başına sarmış ceketini bir delikanlı, yatıyor.

Sordular hanımlarına:

— Hanım ne yapalım?

— Kızlar, demek ki benim kuşuma tuzak kuran bu kişi, ileride bize de tuzak kurar. En iyisi her biriniz, gücünüzün yettiği kadar bir taş bulun getirin. Bunun kafasını öyle bir ezelim ki, bir daha ta öbür dünyada uyansın.

Kızların her biri bir taş bulmaya koştu. Cariyelerden Gülşah dedi ki:

— Hanım, hele bunun şu ceketini hafif açalım, bakalım, bu genç mi, ihtiyar mı? Hiç olmazsa ondan bir malumatımız olsun.

— Boş ver, genç de yaşlı da olsa öldürelim.

— Yahu hanım, ne olur yani hafiften şöyle bir açalım, dedi.

Açtılar yüzünü, baktılar ki ne kadar da güzel bir delikanlı, bu. Onu görür görmez cariyeye Gülşah'la Cihan Hanım'ın ikisi birden Abdullah'a vuruldular. Sanki bir aşk oku Abdullah'ın kalbinden bunların kalbine doğru saplandı gibi. İkisi de Abdullah'ı görür görmez âşık oldu. O arada kızlar taşları toplayıp gelmişler.

— Hanım ben vurayım, dedi birisi.

— Durun kızlar, aman aman, hiç biriniz vurmayın. Siz dağılın gidin, hepiniz birer deste çiçek toplayın.

Kızlar çiçek toplamaya çıkınca, o zaman Gülşah dedi ki:

— Hanım, bak, az daha öldürecektin; öyle bir delikanlı değil ki. N'olur bunu ben uyartayım.

— Sen uyartamazsın, ben uyartacağım.

— Yok, ben uyartayım.

— Ben buna âşık oldum, âşık, dedi Cihan.

— Ben senden önce âşık oldum, dedi Gülşah da.

— Dur hele, şöyle üç kıta bir şey söyleyeceğim, sen yaz, sonra da kâğıdı ona verelim.

— Yok, önce ben üç kıta söyleyeyim, ondan sonra seninkini yazayım, dedi Gülşah.

— Yalnız üç kıta söylemene müsaade edeceğim; ama sonra onu kalbinden sileceksin.

— Tamam, hanımım, artık sen olunca bize mümkünatı yok bu kısmet senin. Yalnız, müsaade et, dilime bir şeyler geldi, ben de söyleyeyim. Ne olacak, bunun bir zararı var mı?

Bakalım, o yerde ilk önce Gülşah ne söyler, vekâleten biz söyleyelim, var olsun toplanan cemaatimiz:

Özünden bihaber

Hub içinde yatan bihaber oğlan

Uyan oğlan uyan av vakti geçti

Seni gördüm bende takat kalmadı

Kalk sarıl gerdana bel vakti geçti

Bu sözler Abdullah'a bir ninni gibi geldi; gözlerini hafifçe araladı, fakat uykusu birse bine ulaşmış, daha da ağırlaşmıştı. Cihan'ı belli belirsiz gördü, ama gördüklerini rüya sanıyordu.

Bakalım Gülşah ikincisinde ne söyler:

Gel seninle gidek halvet otağına

Bak sinemde bu düğüne bu dağa

Gel vererek seninle dudak dudağa

Eğer zambur isen bal vakti geçti

Cihan dedi ki;

— Gülşah, yeter; iki tane söyledin, yeter.

Dedi;

— Öldürsen de son kıtayı söyleyeceğim:

Gülşah'ım dillerde olmuşam destan

Var mı ülkenizde ben gibi mestan

Ak sinem getirir bağ ile bostan

Eğer bağban isen bar vakti geçti

Cihan şöyle bir baktı, dedi ki;

— Çekil kız, bir daha benim yanımda böyle bir kelime söyleme. Yalnız, benim dediğimi şimdi yaz.

Gülşah dedi ki:

— Hanım, kusura bakma, ben böyle ağzıma geldi söyledim. Bu nasip senindir. Bu benim kardeşimdir. Kalbinden başka bir şey geçmesin. Şimdi söyle ben yazayım.

Bakalım orada Cihan ne söyler ve Gülşah cariye nasıl yazar. Cihan, uyku âlemindeki Abdullah'a ne söyler:

Hub içinde yatan bihaber seyyad

Terlan benim başka terlan isteme

Diğerler ki seven alır seveni

Seven benim başka seven isteme

Zülfüm ucu sana olsun nişane

Bu aşkın ateşi kâr etti cana

Diğerler ki yahşi gider yamana

Yahşisan yahşi sev yaman isteme

*Eğer gezer isen pünhan ve bünhan
Yerim Çobanhan'dır nişan be nişan
Babam Cemal Bey'dir öz adım Cihan
Sev Cihan'ı başka cihan isteme*

Bunu söyledi ve Gülşah cariyeye bu üç kıtayı yazdı. Az önceki deyişinde demişti ki, zülfüm ucu sana olsun nişane. Saç örüğünün bir parçasını kesti, bir de küçük fotoğrafı vardı, o resmini de koydu bir kâğıdın içerisine, tam Cihan Abdullah'ın göğsünü açtı, gömleğinin oraya koydu.

Dedi:

— Kalkın kızlar, gidiyoruz.

Cihan terlan kuşunu da tuzağı da aldı, sonra da kızlar gittiler. Onlar gitmede olsun, biz gelelim lalaya.

Lala şehirden erzakı alıp gelmiştir. Geldi baktı ki, Abdullah halen yatıyor, öyle yatıyor ki sanki gaflet uykusunda. Ayağından şöyle bir dürttü:

— Ulan Abdullah, kalk.

Abdullah kalktı.

— Ulan, hani biz buraya tuzak kurmuştuk. Baksana, terlan gelmiş, düşmüş; kuşun kanatları var burada, tüyleri var. Almış götürmüşler, tuzağı da götürmüşler.

Abdullah şöyle bir kendine geldi, göğsünden o kâğıt düştü, kızın resmi düştü. Abdullah resmi görünce, anladı ki rüyada gördüğü kız. Abdullah dedi ki:

— Lala, dinle hele beni. Artık terlan umurumda değil, ben terlanımı buldum. Bak şu resme; benim terlanım bu.

Bakalım başından neler geçmiş:

*Lala yatmış idim gaflet içinde
Uyandım ki nece yaz geldi gitti
Bir elinde süsem birinde sümbül
Kırk ince beliyle kız geldi gitti*

— Ey oğlum, sen ölmüş müydün? Buraya bu kadar kırk ince belli kız gelip gitmiş, kuşu götürmüş; sen ölüm uykusunda mıydın, diye sordu lala.

— Dinle hele lala, dinle:

*Ölüm lazım bu gençlikte bu günde
Sinem avlun olmaz dağ düğününde
Yalçın kayasında terlan önünde
Ürküşüp yuvadan gaz geldi gitti*

Lala dedi ki:

— Ulan oğlum, senin hiç nazın çekilmez; lalanı da perişan ettin.

— Hele dinle lala, hele dinle:

*Abdullah'ım kim çekecek nazımı
Elimle uçurdum şahan bazımı
Ben sevmişem Cemal Bey'in kızını
Cihan ismi gibi kız geldi gitti*

Söz tamama erişti. Zavallı lala baktı, dedi ki kendi kendine; “hele ben daha bunun kendisinden kurtulmadım, bir de Cihan çıkardı başıma.”

— Oğlum, Cihan da nerden çıktı?

— Lala, nereden çıktığını bilmem. Tek sözüm bu sana: Bu Cihan'ı bulup bana getireceksin. Cihan olmazsa artık yaşamak bana haramdır.

— Ulan oğlum, ben nereden bulayım? Bu bir mal değil, bu bir eşya değil; sen bana bir kız söylüyorsun. Maden kız geldi gitti, sen ölüm uykusunda mıydın, bir kalkıp bakaydın.

— Bilmiyorum lala, ama artık benim derdime çare sen olacaksın. Bu kızı sen gidip, bulup getireceksin.

Zavallı lala kalktı, düşündü taşındı; “Gideyim, bu durumu Ziyet Han'a anlatayım; yoksa bu deli benim başıma iş açacak. Önce kendi başına bir şeyler kurup beni perişan edecek, sonra da kendini öldürecek. Bu bir aşktan sevda-dan bahsediyor; kara sevda olur sonra, aman aman.”

Böyle düşünerek kalktı, doğrudan Gence şehrine geldi, Ziyet Han'ın makamına çıktı, Ziyet Han'a durumu birer birer izah etti. Ziyet Han dedi ki;

— Lala, Abdullah haklı, evlenme zamanı gelmiş. Ne güzel işte; mademki istiyor, evlendirelim.

Lala dedi ki:

— Han'ım, bu adamın dediği Cihan isminde bir kız. Babası da Cemal Bey diyor. Ben düşündüm; ne öyle bir kız var, ne de Cemal Bey diye biri. Bizim buralarda böyle bir isim duymadım, görmedim; bunu nasıl bulacağız? İlla bunu ya bulacaksın ya da ben kendimi intihar edeceğim, öldüreceğim diye, bana da böyle tehditler savurdu.

Bunu söyledince, Ziyet Han dedi ki;

— Lala, onun da kolayı var; dur bir araştıralım.

— Ne yapacağız?

— Kızın ismi ne?

— Kızın ismi Cihan Hanım.

— Babası kim?

— Cemal Bey.

— Belki babasında bir yanlışlık olabilir, ama kızın isminde olamaz. Bütün Gence'de Cihan isminde ne kadar kız varsa her tarafa ilan et. Tellal bağır-sın; cuma günü ne kadar Cihan isminde kız varsa Ziyet Han'ın sarayının önüne, Gülşen bahçesi'ne toplansın. Abdullah Bey evlenecek desin. Abdullah Bey de gelsin görsün, hangisiyse söylesin. Cihan isminde dediğine göre o kızların birisi muhakkak odur.

Lala baktı ki makul:

— Peki, dedi.

Hemen emretti, tellallar saldı:

— Cuma günü Abdullah Bey evlenecek, Ziyet Han'ın oğlu Abdullah bey. Yalnız, Cihan isminde bir kızı rüya da görmüş. Ne kadar Cihan isminde kız varsa Ziyet Han'ın sarayının önüne, Gülşen bahçesi'ne gelsin...

Tellallar Şehrin her tarafında bütün mahallelerde bağırıp ilan ettiler, cuma günü kızların toplanıp gelmesini söylediler. Biz gelelim Lalaya.

Lala, Ziyet Han'a dedi ki:

— Ben şimdi bir Abdullah'ın yanına gideyim, o yine başına bir iş alır, bir çorap örür. Bakalım ne yapıyor dağda.

Kalktı, Abdullah'ın yanına gitti. Abdullah döndü, lala'nın gelişini görünce:

— Lala, geldin mi? Ben sana demedim mi Cihan'ı bul getir. Hani, getir-medin.

— Ulan oğlum, bu bir eşyamı, bir kuş mu, bir hayvan mı ki alayım getire-yim? Hem sen bir kız söylüyorsun, kim olduğu meçhul; hem de diyorsun, Lala niye getirmedi?

— Bilmem lala. Bu işi bir tek sen yapabilirsin. Yapmadığın takdirde seni lalalıktan reddedeceğim.

— Oğlum, hele bir düşün, sabır et. Zaten baban da her tarafa ilan ettirdi. Cuma günü ne kadar Cihan isminde kız varsa toplanacak. O zaman sen de gidip göreceksin; hangisiyse gör bakalım.

— Öyle mi lala?

— Öyle,

Biz gelelim cuma gününe.

Cuma günü oldu, Gence'de Cihan isminde ne kadar kız varsa, Abdullah'a görücüye çıktı ve çıkacağı diye gitti elinde avucunsa ne varsa hepsini elbi-seye libasa verdi. Bütün bezendiler, kuşandılar, giyindiler, Gülşen bahçesi'ne toplandılar ki, "Abdullah acaba bizi beğenecek mi?" diye merak içindeydiler. Şehirde ne kadar Cihan isminde kız varsa toplandı. Abdullah geldi, hepsine baktı; hiç biri aradığı Cihan değildi. Geri döndü.

— Lala, ben sana demedim mi ki benim Cihan'ımı bul. Bunların hiçbiri benim istediğim Cihan değil. Bırakın bunları, hepsi gitsin.

Hepsini kovdu, hemen atına bindi, doğru tekrar dağa çıktı. Lala de bu-nun peşine gitti. Lala'yı da kovdu. Dedi ki;

— Git. Cihan'ı bana bulacaksın.

Lala bir daha geldi Ziyet Han'ın yanına:

— Han'ım; bu, kafayı üşütecek, buna bir çare bulalım.

— Dur bakalım Lala, düşünelim biraz, bir sabret bakalım. Yahu, bu, Ce-mal Bey falan diyor. Nerede olabilir bu Cemal Bey?

O arada Ziyet Hanın kapıcısı içeri girdi; dedi ki:

- Efendim, iki tane misafir sizinle görüşmek istiyor. Müsaaden varsa...
- Kimler?
- Yabancılar.
- Buyursun gelsinler.

İçeri iki adam geldi, terbiyeli, müsaade istediler. Ziyet Han'ın yanında oturdular, el pençe divan durdular.

Ziyet Han sordu:

- Buyurun, siz kimlersiniz?
- Biz Çobanhan memleketinden gelmeyiz, Cemal Bey'in adamlarıyız.

Elvan Dağının öbür tarafında bizim bütün hayvanlarımız sürülerimiz yayılıyor. Sizden bir ricaya geldik. Cemal Bey bizi gönderdi. Sizin korucular bizi rahatsız ediyor. Bizim hayvanlarımız, sürülerimiz çok; bu dağın yüzünü bir—iki seneliğine bize satın. Cemal Bey'in bir de bir mektubu var size. Onun için geldik. Ricamız, dileğimiz budur.

Cemal Bey deyince, Lala hemen atıldı:

- Bir dakika Han'ım; müsaadenizle bunlara bir şey sormak istiyorum.

Cemal Bey mi dediniz?

- Evet, Cemal Bey dedik.

- Cemal Bey'in oğlu, kızı, neyi var mı? Cemal Bey nerden olur?

- Çobanhan memleketinden.

- Oğlu kızı var mı?

- Cemal Bey'in oğlu yok, bir tek kızı var.

- Kızının ismi Cihan mı?

- Evet, Cihan.

— Han'ım, bak, adamlar tam üzerine geldi işte. Bizim aradığımız Cihan bu.

Han dedi ki:

— Lala, bak, sen şehirde, Gence'de kız arıyorsun; oysa Cihan kızı tam Elvanlı Dağı'nda, senin öbür tarafında, senin hiç haberin yok.

Hemen bunlara dedi ki:

— Sizin ne arzunuz varsa kabul olundu. Hemen derhal gidin, Cemal Bey'e selam söyleyin, gelsin. Onun kendisiyle bir tanışalım. Kendisi de ne arzu ederse onu yerine getireceğim. Cemal Bey'i yarın sarayda bekliyorum.

Cemal Bey'e haber ettiler. Cemal Bey ertesi gün geldi, Ziyet Han'la görüştü. Ziyet Han bu mevzuu açtı, Cemal Bey kabul etti; çünkü Cemal Bey Ağa Han'ın sürgünüyle gelmişti. Cemal Bey'le anlaştılar ve orada hemen şirinlik de içildi, bir de nişan merasimi yaptılar. Abdullah'ı dağdan indirdiler böylece. Cihan Hanım'ı Abdullah'a sözünü Cemal Bey verdi. Abdullah yine atına bindi, dağa çıktı:

- Lala,
- Ne var?

— Beni şimdi derhal götür, Cihan'la görüştür. Cihan nerededir?

— Ulan oğlum, dur bakalım; her işin bir zamanı var. On on beş gün sonra düğününüz olacak, ondan sonra her gün senin ailen olacak.

Lala baktı ki olacağı yok; dedi ki:

— Peki evladım.

Aldı bunu, dağın öbür tarafına indi. Çadırları geçti. Dedi ki:

— Ama kimse duymasın şimdi.

Bunlar Cihan'a nasıl haber salacağım diye düşünürken, bir çeşme başında bir yaşlı kadını buldular.

— Hanım, bak, bu delikanlının adı Abdullah, Ziyet Han'ın oğlu, sizin de damadınız olur. Bunu Cihan Hanım'la bir görüştürmek istiyoruz. Olmaz mı, bir Cihan Hanım'a haber salasınız da, Cihan Hanım bir gelse. Bir görmek istiyor, nişanlısıdır.

Bu da çok dalkavuk bir karıydı; bundan biraz para kopartmak için ağzına gelen her şeyi Lalaya söyledi.

— Edepsiz, utanmıyor musun; beni arabulucu mu zannettin?

Lala çıkartıp buna bir altın verince;

— Ondan iki tane daha verirsen size Cihan Hanım'ı getiririm.

— Tamam, iki tane daha vereceğim. Yeter ki git, Cihan Hanım'ı getir.

Bu geldi Cihan Hanım'a durumu anlattı. Dedi ki:

— Bak senin nişanlın ile Lala gelmiş; filan yerde çeşmenin yan tarafındaki yerdeler, ağacın altında seni bekliyorlar. Yalnız bana bir bahşiş ver.

İki altın da Cihan Hanım'dan aldı ve Cihan da sevinerek bu kadının arkasına düştü. Geldiler ki, Lala ile Abdullah orada. Abdullah orada bunu görür görmez hemen önüne koştı. Önüne koşunca Lala var yanında, bir de o kadın var. Taya Nene diyorlar kadına. Taya Nene hemen geldi Lalanın yanına:

— Lala, hani iki altın verecektin; bak, getirdim. Şu iki altını daha ver.

Lala iki altını verince, bu da Lalanın boynuna sarıldı. Abdullah'da öbür ağaca Cihan Hanım'ı aldı. Orada konuştular, dertleştiler. Abdullah artık Cihan'ı bırakmıyor.

— Artık gözümünden öte burada bir adım ileri gidemezsin.

Cihan dedi ki;

— Epey zaman geçti Abdullah, etme eyleme; bak, babam çok sinirli birisidir. Şimdi sürüler gelecek, inekler sağılacak. O sağılmalarda kızlar sağıyor, ben başlarında komuta ediyorum, nasıl sağıldığını gösteriyorum. Derhal gitmem lazım.

— Yok, biraz daha dur.

Baktı olacağı yok, Cihan dedi ki:

— Abdullah, son olarak söylüyorum, artık duramam. Çünkü eğer ben gitmezsem, babama gider söylerler. Babam çok sinirli bir adamdır, bu nişanı da burada keser, tekrar beni alır memleketimize götürür. Onun için gitmem lazımdır.

Böyle dedi ve vedalaştı Abdullah'la. Cihan gitmede olsun, Lala de Taya Neneyle vedalaştı. Bunlar hemen çıkıp çadıra geldiler. Yalnız, Abdullah'a terlan kuşunu verdi. Dedi:

— Bu terlan kuşu artık benden sana hediye olsun. Bu terlan kuşunu sakın bırakma. Birkaç gün, en az bir hafta, sana alışıncaya kadar bırakma; ondan önce bırakırsan seni terk eder, tekrar bana gelir.

Abdullah terlan kuşunu aldı, tekrar çadırlarına çıktılar. Aradan birkaç gün geçti, üç gün geçti. Abdullah dedi ki;

— Lala.

— Ne var?

— Bu kuşu bırakacağım.

— Niye bırakacaksın?

— Yahu, bakalım alıştı mı bize.

Lala dedi ki:

— Abdullah, bırak, delilik yapma; şimdi kuş doğrudan Cihan Hanım'a gidecek, sen de onun peşine gideceksin. Bak, Cemal Bey duyarsa halin kötü olur.

— Yok, kuş gitmez. Hele bir deneyelim bakalım.

Gayesi kuşun oraya gitmesi, bahane olarak da kendisinin gitmesi...

Kuşu bıraktı, terlan kuşu uçtu, hemen Cihan Hanım'ın çadırına gitti. Kuş oraya gidince, Abdullah dedi ki:

— Lala, bak, kuş gelmedi; şimdi gideyim de onu getireyim.

Lala dedi ki:

— Evladım, dur, ben gideyim. Şimdi seni görürler; daha dün bir bugün iki, buranın halkı seni dedikoduya boğar, işini bozar.

Lala böyle dediyse de Abdullah dinlemedi, ata bindiği gibi doğru Cihan Hanım'ın çadırına yaklaştı. O zaman da sabah zamanıydı. İneklerin sağım zamanı, bütün sürüler gelmiş. Hanımlar, kızlar inek sağıyor. Cemal Bey'in çok azgın köpekleri vardı, bunu görünce hemen saldırdılar. Saldırınca, Abdullah kılıcını çekti, Cemal Bey'in iki köpeğini öldürdü, ikisini de yaraladı. Bu köpeklerin sesine bu sefer de sürüler, inekler ürküştü. Ürküşünce, ineklerin danalarının bir kısmını kazığa bağlamışlar, o danalar ürküştü, sütler döküldü, kadınlar çiğnendi. Orada bir kargaşa koptu ki, bütün çadırlar sanki depreme döndü. Abdullah da bu olaya bakarak, güle güle kendinden geçti. Bu olay da Abdullah delikanlı, genç olduğu için epey hoşuna gider; çünkü böyle bir olayla hiç karşılaşmamıştır. Çok güler, kendine bir eğlence gözüyle bakar ve Cihan'ın çadırına kendini atar. Cihan'ın çadırına geldiği zaman, olayları Cihan da görmüş, ağlayarak bunu karşılar. Der ki,

— Abdullah, bunu da mı bize yaptın? Ben sana demedim mi bir daha buralara gelme. On beş güne kadar düğünümüz olacak. Sabredemedin mi?

Böyle diyerek ağlamaya başlar. Bakalım, bu vaziyette Cihan neler söyler:

*Özünden bihaber oğlan
Halından haberin var mı?
Beni senden ayırırlar
Zulümden haberin var mı?*

— Özünden bihaber oğlan, halından haberin var mı; beni senden ayırırlar, zulümden haberin var mı?

Abdullah daha gülüyordu. Dedi ki:

— Bak, bir—iki tane köpeğinizi öldürdüm diye mi beni senden ayıracaklar. Babamın yirmi tane köpeği var, en yamanlarını getiririm sana; istersen on tane köpek getiririm.

Abdullah böyle deyince, Cihan ikinci kıtasını söyler:

*Dağlarda çiçek açılır
Gül menekşeden seçilir
Gerdandan kemer açılır
Belinden haberin var mı?*

*Bu Cihan'ı dindirirsin
Gözyaşını sildirirsin
İtlerimizi öldürürsün
Ölümünden haberin var mı?*

— Bu Cihan'ı dindirirsin, gözyaşını sildirirsin; itlerimizi öldürürsün, ölümünden haberin var mı, diye ağlamaya başlayınca, Abdullah buna çok sinirlendi. Dedi ki:

— Yahu, az önce ben dedim ya, sana on tane köpek göndereyim. Babam Ziyet Han'ın bir sürü köpekleri var.

Böyle dedi ve sinirlendi, vedalaşmadan gitmek istediye de, Cihan ağlayarak, dedi ki:

— Gel bari terlan kuşuna gelmiştin.

Kuşu tekrar Abdullah'a verdi. Dedi ki:

— Al bu kuşu, götür, bir daha da sakın bırakma.

Abdullah sinirlenerek atını sürüp, Lalanın yanına, Elvanlı Dağına çıkmada olsun, biz gelelim Cemal Bey'e.

Cihan Hanım'ın çadırlarında olan olaylar çok büyük bir olay olmuştu. Epey hayvan ürkmüş, köpekler ölmüş, kadınların bir kısmı yaralanmış, o gün bütün gelen sığırların sütleri dökülmüş. Bu, Cemal Bey'e kadar intikal etmişti. Cemal Bey bunu duyunca, dedi ki:

— Dün bir, bugün iki kızımızı söz verdik, söz kestik diye, bugün benim itlerimi öldüren, yarın gelir, beni de öldürmeye kalkışır. Artık buna kızımı veremeyeceğim.

Bu nedenle emretti, çadırda bulunan bütün insanlarına:

— Hemen çadırlar sökülsün, sürüler toparlanın; yine geldiğimiz yere, memleketimize döneceğiz.

Çadırları söktüler, bütün sürüleri topladılar. Artık Çobanhan memleketine dönecekler. Yalnız, Cihan, kendi çadırında ağlıyordu. Baktı ki babasının bu işten dönüşü yok, yine Gülşah cariyeyi sesledi:

— Gülşah, gel bakalım; yine işim sana düştü. Dilime üç kıta bir şey geldi, bunu söyleyeyim, sen yaz; belki Abdullah gelirse, buralara gelirse, bari benden üç kıta bir deyiş ona hatıra kalsın.

Bakalım, o arada ağlayarak Cihan ne söyler, Gülşah ne yazar. Âşık Zama-noğlu vekâleten söylesin. Sağ olun, var olun.

Kağıt seni yazam yare yollayam

Görer isen o cananı de gelsin

Hiç uymasın zalimlerin sözüne

Varır isen o canana de gelsin

Yaz yaylakta kış koynunda kışlasın

Aşigayam benden henek başlasın

Her ne suçum var ise bağışlasın

Benim onun günahkarı de gelsin

Ömürdendir

Geçen gün ömürdendir

Feleğin bir kuşu var

Pençesi demirdendir.

Gör Cihan'ın neler geldi başına

Ne sahipler döndü didem yaşına

O düşürdü beni aşk ateşine

Kaldım böyle zulümlere de gelsin

Halı solmaz

Gül solsa halı solmaz

Ağlasana gözlerim

Dert bende halı solmaz

Söz tamama erişti. Cihan'ın bu söylediklerini Gülşah cariyeye yazar, çadırın bir kenarına, bir taşın üzerine, gözükmek üzere, Abdullah'ın eline geçecek şekilde gözükmek üzere bir kenara bırakır. O meyanda Cemal Bey'in adamları hemen Cihan'ı da seslenmeye gelir:

— Yola düştük, derhal sen de hazırlan, gidiyoruz.

Bunu demesiyle Cihan da hazırlanır, onlarla beraber yola düşer. Geldikleri gibi, kendi memleketleri Çobanhan'a geri dönerler. Biz gelelim Abdullah Bey'e.

Abdullah sinirlenerek, terlan kuşunu almış, Elvanlı Dağında bulunan çadırına gelmişti. Lala oturuyordu. İçeri girdi. Lalaya selam verdiyse de; Lala, geçten dedi:

— Aleykümselâm.

Ama Lala bunları konuşmak istemiyordu. Abdullah da sinirli olduğu için o gün o da bununla konuşmadı. Ertesi gün oldu. Abdullah geldi, dedi ki:

— Lala, bu terlanı yine bıraksam acaba uçup döner mi?

Gayesi, tekrar terlan kuşunu bırakacak, kuş Cihan'ın çadırına gidecek bu da o bahaneyle Cihan'ı görmeye gidecek.

Lala dedi ki:

— Oğlum, artık sen benim sözümü dinlemiyorsun, ben ne dersem de sen benim sözümü tutmuyorsun. O yüzden, nasıl biliyorsan öyle yap. Bir de sana şunu söyleyeyim: Dün ne yaptın sen? Gittin, ne oldu; onu bana anlatmadın. Bir anlatsana.

— Lala, dün çok güzel işler oldu, çok hoşuma gidecek olaylar oldu.

— Ne oldu evladım?

— Lala, dün o kadar güldüm ki, hatırıma gelince bugün de hâlâ gülüyorum, içimden gülüyorum.

— Peki, ne yaptın ki evladım?

Gidip köpekleri öldürdüğünü, hayvanların ürktüğünü, sütlerin döküldüğünü, kadınların yaralandığını falan söyleyince; Lala dedi ki:

— Evladım, artık o kuşu her zaman, her dakika bırakabilirsin. Çünkü sen çok çok gülmüşsün. Şimdi kuşu bırak, arkasından da sen getirmeye git. Bugün de çok çok ağlayacaksın çünkü.

— Lala, neden öyle söylüyorsun, ben niçin ağlayayım?

— Görürsün. Bırak şu kuşu.

Abdullah, terlan kuşunu bıraktı. Kuş yine hemen dağın öbür tarafına uçma da olsun, bu da atına biner Cihan Hanım'ın çadırına gelir. Gelir ki, Cihan Hanım'ın çadırının yerinde yeller esiyor, hiç kimse yok. Ağlar, saçını başını yolar.

— Ulan, Lalanın sözünü tutmadım; demek ki büyüklerin sözünü tutmamak böyleymiş.

Her ne kadar ahu figan ederse de, iş işten geçmiş. Lala da bunun peşinden geliyordu. Geldi baktı ki, bu ağlayıp kendini harap ediyor; Cihan'ın çadırının bulunduğu yerde oraları, taşı toprağı koklamaya başlıyor. Bir müddet sonra Lala geldi yetiştı. Dedi ki:

— Evladım, dur, sakın ol; inşallah sonu hayır olur.

Lala böyle diyerek bunu sakinleştirmeye çalıştı. Abdullah bir gözünü açtı ki, taşın üzerinde bir kâğıt. Kâğıda baktı ki, ne baksın; Cihan Hanım'ın yazdığı bu deyişleri görünce, Abdullah'ın gözünden yaşlar yağmur selleri gibi akmaya başladı.

Abdullah orada bu aşkın ateşine yanar. Bakalım, içi aşkın ateşiyle yanan Abdullah ne söyler:

*Yardan ayrılalı kan ağlar gözüm
Ant içerem gülmemişem Lala can
Yar seyran etti bizim bağımızı
Ne yazık ki bilmemişem Lala can*

*Mevla'm kulun gözlerini bağlarmış
Görüken alçakmış bizim dağlarmış
İşitim ki yar da buna ağlarmış
Bu halini bilmemişem Lala can*

*Biçare Abdullah odlara yandı
İnip leblerinden ne zaman kandı
Baksana gönlümde bir ah u zardı
Bu halimi bilmemişem Lala can*

— Yahu evladım, baştan bu Lalanın sözünü tutsaydın işte böyle ağlamazdın. Hep kendi kafana gittin, cezasını da böyle çekiyorsun. Yalnız, bilsen ne olur; baksana kız sana ne yazmış. “Eğer bende gönlü varsa gelsin, eğer benim için vefadarsa de gelsin” demiş.

Abdullah bunu duyunca bakalım ikinci olarak Lalaya ne söyler.

*Yardan bana gelen edalı kağıt
O yarın adını diyer gelirim
Malı mülkü ona ederem kurban
Bu şirin canıma kıyar gelirim*

Hani Cihan yazmıştı ya: “Fikri ben yazıktaysa de gelsin, eğer bana vefadarsa de gelsin” diye. Bu da böyle diyor; “Bu şirin canıma kıyar gelirim.”

Bakalım, ikincisini nasıl söyler:

*Bu suç bende oldu yar sende yoktu
Çekerem cezamı bu fani yaktı
Ayrılık hasreti cismimi yaktı
Han babamı ağlar koyar gelirim*

*Abdullah'am bindin aşkın atına
Aşkın ahı yakar can kütahını
Gözüm göre göre ölüm katını
Ecel kispetini giyer gelirim*

— Gelirim, dedi, ağlamaya başladı.

Lala dedi ki:

— Evladım gidersin, gidersin; ama nasıl gideceksin?

— Lala, n’olur, bunca yıl benimle beraber kaldın; şimdi de benimle gel, beraber gidelim, Cihan’ı tekrar alıp getirelim.

Lala dedi ki:

— Evladım, her şeyin bir usulü, kaidesi var. Şimdi artık bizim yapacağımız hiçbir şey yok. Gel inelim. Senin baban koskoca hükümdar, Gence şehrinin hanıdır. Babana durumu izah edelim, baban gerekeni yapar. O da senin nişanlın sayılır. Baban gerekeni yapar; gerekirse askerle gider, yine senin nişanlını getirir.

— Yok, Lala, babam yaşlı ihtiyardır. Babama bunları söyleyip, iyice hastalığa düşürmeyelim; bunu kendimiz gidip getirelim.

Böyle diyerek Lalaya ısrar edince, Lala dedi ki:

— Hayır, şimdiye kadar senin sözüne baktım, ama artık senin sözünü dinlemiyorum. Ben şimdi Gence şehrine gidiyorum. Sen ister gel, ister Cihan’ın peşine git.

Abdullah baktı ki Lala gidiyor; dedi ki,

— Peki, Lala, artık ben de seninle beraber geleyim.

Böyle dedi, ama bir yandan da kendi kafasında Lala’yi nasıl bu fikirden vazgeçiririm diye düşünüyor. İlerde de bir su kuyusu var, derin bir su kuyusu. Şöyle geçirdi kafasından; “Lala’yi işte bu kuyuya düşürürsem belki Lala’dan söz alırım. Hele bir oyun yapayım.”

— Lala, aman ben susaştım, bir su içelim.

— İyi oğlum, kuyu orada, sen orda, git suyunu doya doya iç.

— Tamam Lala.

Yalnız, böyle baktı ki, kuyuda hakikaten sadece bir ip var; su kabı kuyunun içerisinde, suyun üstünde.

Lala dedi ki:

— Bak, şimdi ben bu suyu nasıl çıkaracağım. Ey oğul, o zaman ipe seni bağlayayım da düş, ben seni çekerim, suyu çıkar.

Abdullah dedi ki:

— Yok, Lala, sen yaşlı adamsın, beni çıkaramazsın. Gel, ben seni bu ipe bağlayayım, seni bu kuyuya indireyim, sen çıkar, ben seni çeker kurtarırım.

Lala dedi ki;

— Eh, o da olur evladım.

Lalanın kalbinde bir şey yok. Lala’yi belinden, kollarının altından ipe bağladı Abdullah, bunu kuyuya salladı. Lala indi oradan, su kabını aldı, suyu doldurdu. Suyu verecek, önce ipe suyu verdi Lala, kendisi oralardan tutunarak.

— Oğlum, suyu iç, beni de tekrar çıkar.

Abdullah suyu içti, ipi de çekti, Lala kaldı kuyuda.

— Evladım, ipi salla, beni çıkar; kuyu çok soğuk.

— Lala, benim derdim su içmek değildi.

— Ya?

— Benim muradım seni kuyuya salmaktı, düşürmekti. Seni de kuyuya düşürdüm. Ya söz verirsin benimle geleceğine ya da bu kuyuda kalırsın.

— Yapma oğlum.

Ne kadar dil döktü, yalvardıysa da, baktı, yok, baş edemiyor. O zaman dedi ki kendine, “Herhalde aşk istidadı bunun da kalbinde doğdu.”

Şimdi bakalım, Lala, Abdullah’a ne söyler:

Başına döndüğüm Abdullah Beyim

Çıkar beni bir kenara bestibes

Bana zulüm ettiğin yeter be oğul

Çıkar beni bir kenara bestibes

— Lala, çıkarmam. Ancak bir şartla çıkarırım seni. Söz ver; benimle Cihan Hanım’ı getirmeye var mısın?

Lala ikinci bendini söyler:

Nöker olan kulluk eder ağası

Kalmadı gönlümün sığın ayvası

Bu suyun soğuğu kuyunun sesi

Tak etti bu cana oğul bestibes

Biçarelerin arzu kanısan

Tahta yaraşan bir adil hansen

Adalet balası canın canısan

Çıkar beni bir kenara bestibes

Bestibes, yetti demek, best budur. “Adalet balası...” Yani “Senin baban adaletli bir kişidir; sana yakışır mı bu olaylar?” demek istiyor.

Abdullah dedi:

— Lala, babam adaletli de olsa, ne olursa olsun, imkânı yok, sen söz vermedikçe ben bu kuyuda seni bırakacağım. Zaten gelen giden de yok; demek senin de ecelin bu kuyu olacak. Ama bir şans tanıyayım sana; benimle gelmeye söz ver, derhal seni çıkarayım.

Lala baktı ki, artık çaresi yok; dedi:

— Tamam, evladım, seninle beraber geleceğim; yeter ki beni çıkar.

Abdullah ipi salladı kuyuya, Lala bağlandı, çekti, Lala’yı çıkardı. Lala hakikaten bir donma tehlikesi geçirmişti.

— Haydi, Lala, söz verdin.

Lala biraz dinlendikten sora dedi ki:

— Oğlum, yapma; bak, tekrar söylüyorum, gel, babana gidelim, bu işi anlatalım, babanla beraber çözelim.

— Yok, yok Lala, ben gideceğim.

— O zaman ben yine gitmiyorum.

— Sen söz verdin.

— O söz hayatıma mal oluyordu. Sen beni kuyuya atmıştın. Ben şimdi tekrar Gence'ye gideceğim.

Abdullah baktı ki olmuyor; eh, Lala'yı öldürecek hali de yok. Dedi:

— Peki, sen birlisin Lala. Demek ki yollarımız burada ayrılıyor.

Abdullah bundan ayrılarak Cihan Hanım'ın peşine düşmede olsun; Lala, baktı ki yalnız, "Şimdi ben gitsem Ziyet Han'a ne diyeceğim? Demez mi, Abdullah'ı ben sana teslim etmiştim, bütün her şeyinden mesuldün, Abdullah'ı, daha toy delikanlıyı niye yalnız bıraktın diye beni azarlar, belki bana ceza da verir. Onun için, mecbur, Abdullah'la beraber gideceğim" diye düşünerek, tekrar atını Abdullah'ın gittiği yöne doğru sürdü. Bunlar beraber Çobanhan memleketine gelmede olsunlar, biz gelelim Cihan Hanım'a.

Cihan Hanım'ın babası Cemal Bey ne kadar mahlûkatı, komu, kardeşi, arkadaşları, erkânı varsa hepsiyle beraber tekrar memleketlerine geldiler. Zaten başta da söylemiştik, bir göçebe beyiydi Cemal Bey. Bütün takımı mahlûkatıyla geldiler Ağa Han memleketine. Kendi evleri vardı, oraya gelip dâhil olunca, hemen adamlar, bir kısım şehir görevlileri bunu gidip söylediler Ağa Han'a:

— Cemal Bey geri dönmüş Hanım, tekrar geldi; oysa sen bunu sürmüştün.

Ağa Han dedi ki:

— Geldiği iyi oldu, o kızda benim gönlüm vardı. Gidin, söyleyin, eğer kızı verecekse, evlerine girsinler; yoksa derhal burayı terk etsinler.

Ağa Han'ın adamları gelip Cemal Bey'e bunu söyleyince, Cemal Bey dedi ki:

— Herhalde buraya dönen bir kişi bir şeyler düşündü de döndü. Evet, kızımı ona vereceğim. Yalnız, kızımın da biraz gönlünü alsın. Kızımın şartlarını yerine getirirse kızımı ona vereceğim.

Böylece Cemal Bey ve mahlûkatı evlerine, kendi ikametgâh yerlerine gelip ikamet etmede olsun; Ağa Han derhal yeniden elçiler gönderdi, dünürçüler gönderdi. Gelen dünürçüler, Cemal Bey'in kızı Cihan Hanım'a Ağa Han'ın talip olduğunu söylediler, onu Allah'ın emriyle istediler. Cemal Bey de kaldırdı, Cihan Hanım'ın sözünü verdi ve Cihan Hanım'a söz kestiler, nişan yapıldı. Cihan Hanım dedi ki:

— Benim de bir şartım var.

— O şart neymiş?

— Ben sadece Ağa Han'la görüşmek istiyorum, Ağa Han'ının kendisiyle görüşmek istiyorum.

Ağa Han bunu duyunca çok sevindi. Bunu çıkardılar Ağa Han'ın makamına. Ağa Han dedi:

— Buyur Cihan, benimle mi görüşmek istiyorsun?

— Evet, seninle görüşmek istiyorum. Babamdan beni istemişsin, hiç

bana sormadan. Benim hiç hakkım yok mu?

— Var, senin hakkın var; buyur. Senin emrin baş üstüne dile ne dilek dilersen, o derhal yerine gelecek.

— Senden iki dileğim var.

— Neymiş dileğin?

— Birincisi, kırk gün kırk gece düğünüm yapılacak.

— Mümkün kırk gün kırk gece düğünü yapmam, ben bir hanım.

— Ve her gecede de bir tane âşık çalacak söyleyecek. Her akşam bir âşık devam edecek, ertesi gün başka bir âşık. Yani kırk gün tamam olunca kırk tane âşık benim düğünüme iştirak edip, çalıp söyleyecek.

O zaman zaten düğünlerin eğlencesi âşıktır. Âşık olmadan düğünler yapılmazdı.

— Yani kırk tane âşık gelip benim düğünümde çalacak. Her bir âşık sadece bir gece çalacak, ikinci gece o âşık tekrar ettiği zaman on gün daha tehir ettiririm.

Ağa Han dedi ki:

Ondan kolay ne var; kırk değil, isterse seksen tane olsun. Ben bir hanım.

— İkinci bir şartım da şu: Ben, düğünümde, düğünümün son gününde gelen bütün misafirleri kendi elimle ağırlayacağım. Onlara bir tatlı, bir şerbet sunacağım; bu şerbeti kendi elimle ve benim cariyelerimle, kendi yanımdaki cariyelerimle beraber kendim ikramda bulunacağım. Ondan sonra da senin ailen olacağım.

Ağa han dedi ki:

— Bunların hepsi benim için çok kolay. Sen git, derhal düğün başlasın. Gönlnü rahat tut.

Evet, Cihan Hanım bu sözleri söyleyip anlaştıktan sonra gelir. Cemal Bey'in evinde ertesi gün bunun düğünü başlar. Başlar her gün bir âşık çalıp söylemeye. Allah o zaman âşıklara gün doğurmuş, bütün âşıklar dünyalığını alıyor. Bir gece geliyor, bir âşık çalıyor, Ağa Han dünya kadar pul para veriyor, âşıklar bir senelik yiyeceğini bir günde alıyor. Devam etti bu böyle. Otuz sekiz tane âşık buldular, iki âşık bulunmaz oldu, gün de tam otuz sekiz gün oldu. Otuz sekiz âşık bulundu, iki âşık bulunmaz oldu. Bütün civarları, hepsini toparladılar, âşık yok. [Şimdiki gibi değil ki, Kültür Bakanlığına müracaat etsinler, altı yüz âşık gelsin.] İki âşığın kıyameti kopmuş. Onun için bir türlü Ağa da gerdeğe giremiyor, düğün bitmiyor. Artık her tarafa adamlar göndermişler, âşık arıyorlar.

O arada biz gelelim Abdullah Bey ile Lalaya.

Epey bir müddet yol aldıktan sonra, Çobanhan memleketine doğru yaklaşıncı, küçük bir kasabada misafir kaldılar bir gece. Orada bir handa eğlendiler. Tabii, akşam oldu, akşama hancı dedi ki:

— Yahu, bütün millet, herkes âşık arıyor. Siz yabancısınız; bildiğiniz bir âşık var mı? Bu kadar da para verilecek. Âşık görene, bilene, duyana da bu ka-

dar para verilecek, bahşış alınacak. Siz nerden geliyorsunuz? Hiç bildiğiniz bir âşık falan var mı?

Lala dedi ki:

— Hayrola, kim arıyor bunu?

— Ağa Han arıyor. İki tane âşığa ihtiyaç var. Otuz sekiz âşık bulundu, iki tane âşık bulunmadı. Nişanlısı şart koşmuş; iki tane daha âşık olacak, kırka tamamlayacak, ondan sonra düğün bitecek. Dünyanın parasını verecek. Bildiğiniz var mı; memleketinizde âşık mâşık var mı?

Lala dedi ki:

— Ben âşığım.

— Peki, sazın hani?

— Sazımı getirmedim. Bu da âşıktır, bu da benim çırağımdır.

Abdullah dedi ki kulağına:

— Lala, sen ne yapırsan?

— Sus oğlum, sus; derhal git, iki tane iyi bir saz bul, getir.

Abdullah gitti, aradı taradı, iki tane saz buldu. Lala, kıyafetini değiştirdi. Abdullah da biraz âşık kıyafeti gibi bir şey giydi, işte kendilerine bir âşık süsü verdiler. “İki tane âşık geldi” diye Ağa Han’a dört—beş yerden haber gitti. Giden tabii müjde haberleri veriyor. Ağa Han bunların yolunu dört gözle bekliyor. İki tane âşık gelecek ki son iki günde, düğün bitecek. İşte o zaman Ağa Han geldi bunları karşıladı.

— Hoş geldiniz, boş geldiniz.

Böyle baktı, biri yaşlı, biri genç. Sordu:

— Nereden geliyorsunuz?

Lala dedi ki;

— Biz Gence şehrinden geliyoruz. Ben, Âşık Lala; bu da Âşık Abdullah.

— Yahu, haydi sen neyse Lala, sen oturaklı bir âşığa benziyorsun; ama bu genç âşık çok gençtir, söyleyebilir mi?

— Çok güzel söylüyor.

— İyi, peki.

Bunları hemen aldılar, ağırladılar; bunları en iyi sarayın en iyi misafir odası olan kral dairesi gibi bir yere götürdüler, oturturdular. Cihan’a haber gitti ki, “İki tane âşık bulundu, ikisi de Gence’den gelmiş birisi genç, birisi ihtiyar.” Cihan derhal anladı, “Bunlar Lala ile Abdullah’tır.”

Dostlar; Ağa Han âşıklara kavuşmuştu, çok heyecanlı ve sevinçliydi. Çünkü düğünün son günüydü. İki âşık, ikisi birden söyleyecek ve düğün bitecekti. Nihayet muradına nail olacaktı. Hemen âşıkları kral dairesine yerleştirdi. Bunların bütün ihtiyaçlarını giderdikten sonra geldi, Lalaya dedi ki:

— Lala, şimdi hanginiz önce başlayacaksınız? Bak, ben haber gönderdim, nişanlım da az sonra cariyeleriyle beraber buraya gelecek. Hanginiz daha iyi söylersiniz?

Lala dedi ki:

— Abdullah daha güzel söyler, önce o başlasın, sonra da ben devam eder gelirim.

— Bak delikanlı, ben buranın hükümdarıyım. Benim nişanlım şimdi gelecek. Nişanlım geldiği zaman, öyle bir tarif söyleyeceksin ki, ebediyen dillerde destan olsun. Senin de dünyalığını vereceğim. Hoşuma giderse, dünyalığını vereceğim. Nişanlımı öyle bir methedeceksin ki, ebediyen dillerde destan olsun. Nişanlım gelecek, oturacak, arkaya geçecek cariyeleriyle beraber, sizin ikinizi dinleyecek.

— Peki, dedi Abdullah.

Bir müddet sonra Cihan Hanım'a haber gitmişti. Cihan Hanım, alttan zer, üstten envai çeşit elbiselerini giyinmiş, bezenmiş, cariyeleriyle beraber düğün sarayına geldi. Hepsi içeri girer girmez, Cihan Hanım başta, cariyeler arkada, ilk önce bunlara bir yer gösterdiler Abdullah'la karşı karşıya oturarak, bu methiyeyi tarifeyi dinleyip, ondan sonra bir tül perde gibi bir şey çekmişler, onun arkasına geçip âşığı dinleyecekti. Orada Abdullah şöyle bir Cihan'a baktı ki; Cihan önceki güzelliği bir ise şimdi olmuş bin güzellik. Serde de hasretlik var. Kızı görür görmez, gözünü ondan kaçırmadan, bakalım, Ağa Han'ın dediği o methiyeyi nasıl söyler:

*Sallana sallana gelen sevdiğim
Terlan gibi gelişinden bellidir
Kadir Mevla'm öz nurundan yaratmış
Canlar o da salışından bellidir*

Ağa Han dedi ki;

— Var ol âşık, var ol. Tam benim istediğim şekilde gidiyorsun, devam et. Cihan Hanım biraz da düğün zarafeti, üzerine ince bir tülünden kıyafet giymişti. Bakalım, ona da bakarak ikincisini ne söyler Abdullah.

*Sinen ağıdı Elegez'in karına
Bundan artık güzelliğin kârı ne
Yumrulukta benzer Gence narına
Ak memeler duruşundan bellidir*

Ağa Han tekrar dedi:

— Çok var ol âşık.

*Abdullah'ım aklım apardın serden
Gönlüm çeker böyle gam ahu zardan
Kadir Mevla'm özüm sakla nazardan
Bir ay doğup doğuşundan bellidir*

— Abdullah'ım aklım apardı serden, gönlüm çeker böyle gam ah u zardan; kadir Mevla'm özüm sakla nazardan, bir ay doğup doğuşundan bellidir.

Ağa Han dedi ki:

— Âşık, bravo; hakikatten çok güzel methettin. Yalnız, bak, sana söylüyorum, ikinci deyişlerde fazla özel şeylere girmeyeceksin.

Cihan Hanım hemen cariyeleriyle beraber kalktılar, bunlara ayrılan yere geçtiler. Bir perde çekilmiş, tül perdesi gibi bir şey; o tarafta bayanlar, başta da Cihan Hanım olmak üzere; bu tarafta da toplanan bütün düğün ahalisi.

Ağa Han hemen Abdullah’a dedi ki:

— Âşık, şimdi öyle bir düğün yapacağız ki, düğünün son günüdür, âşıklılığının son marifetini göstereceksin.

Yalnız, Abdullah’ın gözü de o perdede kaldı. Cihan Hanım da daha yakından daha iyi görmek için, tuttu, makasla, perdeden biraz kesti. Perdeden biraz kesince, bunu derhal karşıda Ağa Han gördü. Ağa Han gördü, biraz şüphelenir gibi oldu, “Neden kesti, acaba âşığı dinlemek için mi kesti?” diye; ama pek de fazla şeye girmede. Yalnız, bir şeyler kafasını karıştırdı bunun. Baktı ki, Cihan durmadan Abdullah’a bakıyor, Abdullah da Cihan’a bakıyor; Ağa Han sinirlendi:

— Âşık, ben sana ne dedim; durmak yok. Kalk, sazı eline al, edebince bu cemaati eğlendir. Bugün bu düğün benim düğünüm, ona göre söyle. Bu düğünde yapılan olaylar bir destan olarak kalacak.

Abdullah kalktı, sazı eline aldı. Bakalım, Abdullah ne söyler; Ağa Han ve toplanan cemaat nasıl dinler:

*Sallana sallana gelen sevdiğim
Yüz bin işve nazın kurbanı canım
İşvesi gamzesi canlar alan yar
Uğrun bakan gözün kurbanı canım*

— Sallana sallana gelen nazlı yar, yüz bin işve nazın kurbanı canım, işvesi cilvesi canlar alan yar, uğrun bakan gözün kurbanı canım.

Uğrun uğrun oradan baktığını görüyor kızın, gözü orada kalmış Abdullah’ın da. Bunu Ağa Han duyunca, “Demek bunda bir oyun var” diye hemen sinirlendi. Dedi ki;

— Ulan, kes âşık.

Ağa Han böyle deyince hemen Lala kalktı. Dedi ki:

— Ağam, bir dakika dur; bu delikanlı daha yeni, âşıklık heyecanıyla başladı. Dur, bunun cevabını ben vereyim.

Bakalım orada Lala ne söyler.

*Evvel baştan senden ikrar eyledik
Çok çok verdim sana nasihat oğul
Göze goruk olmaz dil başa bela
Dolandır şu serini selamet oğul*

— Ta ezelden senlen konuştuk, çok çok sana verdin nasihat oğul; göze goruk olmaz, [yani göze yasak olmaz, ama dil başa bela, diline dikkat et] dolan-

dır serini selamet oğul. Yani nerede olduğunu hatırla, bir aklını başına topla, ikimizi de öldürtürsün.

Bakalım, o meyanda Abdullah ne söyler:

Şöyle baktı, Lalanın sözünden sonra tekrar Cihan tarafına şöyle bir baktı. Cihan buna şöyle biraz dargın vaziyette bakar gibi. Yani biraz kendine dikkat et anlamında bakmış. Fazla yüz göstermediğini görünce, bakalım Abdullah ne söyler:

*Evvelden aşnaydık yâd olduk neden
Bir gece konuştuk sabaha kadar
Elma yanak kiraz dudak gül beden
Dadlı şeker dilin kurbanı canım*

Söyler Lala:

*Eğer yaren ise dönmez yarında
Herkes de utanır öz ilgarında
Ecel meydanında can pazarında
Hile gelir sana zarafet oğul*

Abdullah son kıtasını söyler; “Ulan, ne olursa olsun” der. Bakalım sonunu nasıl söyler:

*Abdullah’ım her kemali yerinde
Akıl huşu hür emeli yerinde
Güneş yüzlü mah cemali yerinde
Cihan adlı kızın kurbanı canım*

Ağa Han, “Cellât” demedi; ama nerdeyse “Cellât” demek esnasına gelmişti ki, Lala devreye girip, son bendini Lala söyledi. Çünkü burada diyor ki, “Abdullah’ım her kemali yerinde...” Hani önceden Lala demişti ki Ağa Han’a, “Bu gençtir, akli başında değil; bazen bir şeyler söyler, bunun kusuruna kalma.” O anlamda bir şeyler söylemişti. Abdullah da orada “Ben gerçeğini söyleyeyim” dedi ve son bendinde şöyle söyledi. “Abdullah’ım her kemalim yerinde, akıl huşu hür emeli yerinde; güneş yüzlü mah cemali yerinde, Cihan adlı kızın kurbanı canım.”

Öyle deyince, Ağa Han tam “Cellât” diyecekti ki, Lala kestirir, araya girer. Bakalım ne söyler:

*Lalanın aklını aldın başından
Doymak olmaz yarin o bakışından
Senin bu işinden bu tutuşundan
Korkirem gitmiyek selamet oğul*

— Lalanın aklını aldın başından, doymak olmaz yârin o bakışından; senin bu işinden bu tutuşundan, korkirem gitmeyek selamet oğul...

Bunu deyince hemen derhal Ağa Han kalktı, buna vurmak istedi. Bunlar Abdullah'la şöyle, güreşir gibi, birbirlerinin yakasından tutunca, Lala araya girdi. Araya girdi, iki tokat Abdullah'a vurdu. Dedi ki:

— Ağam, sen bir hükümdarsın; bu, daha genç delikanlı, toy bir çocuk; ne demekle buna saldırırsın? Bu bir âşıktır, ağzına geleni söyledi; bu bir hata ettiyse senin affetmen lazımdır. Yani âşıktır, bir şeyler söyledi. Bu düğün de senin düğünündür, bu düğünde kalkıp böyle yapmak olur mu? Hiç yakıştıramadım sana bu hareketi.

Ağa Han dedi ki:

— Yahu âşık, sen söyle, bu neyin nesiydi? Baksana, neler söylüyor.

Hemen o arada Cihan Hanım oradan, perdenin arkasından geldi. Ağa Han'a dedi ki:

— Sen burada haksızsın. Cihan adlı kız bir ben mi varım? Belki bu âşığın da sevdiği Cihan adlı bir kız var, onun için söylemiştir. Hiçbir şey yoktur, sadece yanlış bir anlaşma vardır. Ben senin nişanlım, sen de benim artık beyimsin, aynı zamanda bir hükümdarsın, hükümdarlara yakışır şekilde bu düğünümüz olsun. Kalbinden en ufak bir şüphe geçmesin.

Cihan Hanım olayı sakinleştirdi ve Ağa Han geçip yerine oturdu, âşıklardan da özür diledi.

— Ben yanlış anlamışım, düğün heyecanından olsa gerek.

Böyle diyerek oturdu yerine.

Söz tamamen eriştikten sonra Cihan geldi, dedi ki:

— Artık düğündeki eğlencemiz bitmiştir, düğünümüzün son aşamasıdır. Bu aşamada son olarak ben bir şerbet ikram edeceğim baş cariyemle beraber. Bütün gelen misafirlerimize bir ikramımız var. Bir tatlıyla tatlılığa bağlansın, düğünümüz de böyle sona ersin.

— Hükümdarım, artık düğünümüzün son anıdır. İkinci bir şartım vardı sana; elimle ikram edeceğim bir şerbettir. Bazı olumsuz olaylar oldu, bir tatlılığa bağlayalım diye, bütün gelen misafirlerimize ben ve baş cariyem olan Gülşah bir şerbet ikram edeceğiz. Herkes şerbeti içsin, tatlı olsun, bütün günümüz tatlı olsun.

Bu Ağa Han'ın da çok hoşuna gitti:

— Peki, bekliyoruz, dedi.

Bütün düğüne gelen, orada bulunan, yediden yetmişe herkes orada beklerken, bunlar bir şerbet ayarladılar. Şerbeti ikram ettiler Cihan Hanım ile Gülşah cariyeye. Yalnız, bunlar önceden düşünmüşler olayların böyle olacağını, o yüzden şerbetin içine öyle bir ilaç atmışlar, bulmuş ayarlamışlar ki, şerbet hem aynı şeker tadını veriyor, hem keyiflendiriyor, hem de aynı zamanda içeni derhal en az üç saat uykuya yatırıyor. Öyle bir ilaç bulmuşlar, ondan şerbet yapmışlar. Cihan ve baş cariyeye olan Gülşah servise başladı; yediden yetmişe kim varsa herkese şerbeti ikram ettiler. İlk önce Ağa Han'dan başlamak üzere

herkes bu şerbeti içti. Bir Lala, bir de Abdullah, bir de Cihan ile Gülşah'tan başka herkes şerbeti içti. Az zaman sonra hepsi uykuya daldı, düştüler. Tabii o arada atları da ayarlamışlar zaten, iki—üç tane at derhal hazır olarak beklemekte. Zaten Cemal Bey'in bir sürü atları vardı; oradan, seyislerden ayarlamıştı. Seyisin bir tanesi atları getirmişti.

Bunların üçü de atlara binerek, Ağa Han'ın sarayını terk edip, Gence yolunu tutup gelmede olsunlar. Aradan bir müddet, üç saat geçtikten sonra herkes uyandı. Uykudan uyanınca düğündeki kalabalık, herkes birbirinin yüzüne bakıyor; o diyor bana ne oldu, o diyor bana ne oldu, nasıl oldu. Sonunda herkes bu mevzuyu anladı; çünkü baktılar ki Cihan yok, âşık da yok. Anladılar ki, âşıklar cihanı kaçırmış. Ağa Han da uyandı. Dedi:

— Ne oldu?

Dediler:

— Durum böyle böyle...

Dedi:

— Derhal adamlarım toplansın, bunların peşine düşsün. Bunları canlı istemiyorum, kafalarını istiyorum.

En son Ağa Han da bir at istedi, o da içlerine karışıp, bunların peşine düştüler.

Gelelim Abdullah ile Cihan Hanım'a. Abdullah, epey bir müddet Cihan'la beraber, Lala'yle beraber geldikten sonra, dedi ki:

— Yoruldum, uykum geldi.

Lala dedi:

— Oğlum, etme eyleme, buralarda yatılacak yer yok. Şimdi bunlar gelirse hepimizi öldürürler.

— Yok, Lala, benim uykum gelince ben bir adım öteye gidemem. Gelirlerse gelsinler, ben de bir silahşorum. Yani ben onlardan korkacak değilim. Geleceği varsa, göreceği de var.

Lala'yı yine dinlemedi. Bunlar orada biraz uyumaya başladılar. Lala bekliyordu. Bir baktı ki, arkadan tozu dumana katarak atlılar, insanlar geliyor. İşte o zaman Abdullah'a dedi ki:

— İşte gördün mü başımıza geleni, yine sözümü dinlemedin; bak, adamlar geliyor.

Lala ağlamaya başladı.

— Lala, ne ağlarsın kadın gibi; sen erkek değil misin?

Hemen atına bindi, kılıcını çekti, bunları karşılamaya çıktı. Lala, "Kaçalım" derken, bu bir de bunlara karşı gidiyor. Bunlar askerlerle beraber geliyorlardı. Abdullah çok da gözü kara birisiydi. İlk gelen ne kadar kişi varsa epey bir askeri öldürdü, bir kısmını yaraladı. Ama Ağa Han'ın askerleri çoktu; en sonunda askerler etrafını sarıp Abdullah'ı yakaladılar. Abdullah'ı yakaladılar, artık Lala ile kızı arıyorlar. Bunlar bir kenarda, bir kayanın dibinde. Bunlara

görünmemek için kendilerini koruma altına almışlar, ama her taraftan kuşatılmışlar. Ağa Han'ın askerleri Abdullah'ı esir almışlar, bunları da arıyorlar.

Bunu gören Cihan Hanım, dedi ki:

— Eyvah ki eyvah! Bizi arıyorlar, demek ki bizimki de buraya kadarmış.

Orada Cihan ağlayarak, Lala ile beraber baş başa kaldığında, bakalım Cihan ne söyler:

Ağa Han boynum kırılınsın

Niye aldın yarı benden

Al iken kara giydirdin

Aldın iktidarı benden

— Ağa Han boynun kırılınsın, niye aldın yarı benden; al iken kara giydirdin, aldın iktidarı benden.

Al dili ilen aldattırdın

Yarı yardan usandırdın

Çarkifelek dolandırdın

Bu kara kaderim benden

Cihan tab etmez firağa

Kara giy baştan ayağa

Yarsız gitmem ağ otağa

Mevla'm al bu canı benden

— Cihan tab etmez firağa, kara giy baştan ayağa; yarsız gitmem ağ otağa, Mevla'm al bu canı benden, diye feryat eder.

Lala bir baktı, Gence tarafından öyle bir bulut, öyle bir toz duman, öyle bir bulut kalkmış gibi bir şeyler oluyor. İyi baktı ki, askerler geliyor. O zaman anladı ki, bunlar Gence'den geliyor ve bu askerler bizim askerlerdir, Ziyet Han'ın kuvvetleridir.

Dedi:

— Gözün aydın olsun Cihan. Korkma, hepimiz kurtulacağız.

Hakikaten olay Ziyet Han'a ulaşmıştı, mevzuu duymuştu. O da bunların bu vaziyetini anladığı zaman, ne kadar askeri kuvveti varsa bunların üzerine göndermişti. Az zamanda gelen asker arka taraftan bunların bir kısmını öldürdü, bir kısmını da, kalanların hepsini de esir olarak teslim aldı. Ağa Han'ın da kollarını bağladılar, o da esir olarak teslim alındı. Abdullah da bir—iki yerden yaralanmış, onu da kurtardılar, hepsini Gence şehrine getirdiler.

Ziyet Han vaziyete şöyle bir baktı. Ağa Han'a dedi ki:

— Bunların hepsini bırakıyorum, hepsini affediyorum. Yalnız, sen utanmıyor musun; sen de bir memleketin hükümdarısın. Bu benim gelinimdi, bunu ben nişanlamıştım.

Mevzuyu anlatınca, Ağa Han da dedi ki:

— Ben böyle olacağını bilseydim o zaman buna talip olmazdım.

Böyle diyerek o da kendini affettirdi.

Rivayete göre kırk gün kırk gece orada Abdullah ile Cihan'ın düğünü yapılır. O da öyle bütün âşıkları toplar, ne kadar âşık varsa hepsine ziyafetler verilir, âşıklar dünyalığını alır.

Bizim hikâyemiz de burada sona erer. Onlar muradını aldı, cümleiniz sağ olun.

HÜSEYİN BEY İLE ŞAHİN BEY HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Nevruz Ali Çiçek

Derleme Tarihi: 27 Ağustos 2009

Derleme Yeri/Ortamı: İzmir'in Bayraklı İlçesinde Bayraklı Karslılar Derneği.
Ortamda bulunanlar; derleyici, otuz Dernek üyesi.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

*ğaç var dalsız insan var halsız
Zevki töhmeti yeri belirsiz
Anlatsak size demeyin niye
Bu bir hikâye sizlere hediye*

Tabii ki gidip gezmedik oraları, gözle de görmedik; lâkin bizden önce yaşayan büyüklerimizin, üstatlarımızın bize aktarmasına ve anlatmasına göre, bu hikâye Azerbaycan'da, Kafkasya'da başlamış, Türkiye'de de devam etmiştir.

Şimdi biz haberi kimden verelim, Ali Bey'den. Ali Bey ile eşi Sem Sultan, Azerbaycan Fahralı'da yaşıyorlardı. Bir oğulları vardı, daha beş altı aylıktı, ismi Hüseyin'di. Fahralı, savaş altındaydı, herkes başka bir yere kaçıp kendisini, çocukluğunu, ailesini kurtarmak istiyordu. Ali Bey ile eşi Sem Sultan da bu düşüncededeydi. Nitekim bir gece yarısı, Ali Bey ile Sem Sultan, aldılar eşyalarını, yavaş yavaş yola düştüler, yola revan oldular.

Gece bir dağın yamacına gelmişlerdi ki Sem Sultan kollarında derman kalmadığından, kucağındaki Hüseyin'i, daha kundakta olan Hüseyin'i dağın yamacından aşağıya düşürdü. O gecenin içinde, o ıssız dağ yamacında, kollarındaki yavrusu bir anda düşüp uçurumdan yuvarlanınca, o anda Sem Sultan neler hissetti, nasıl bir acı duydu, bir o bilir, bir de ana olan bilir. [Baba çocuğuna her ne kadar yansa da ana kadar yanmaz, onu ana kadar sevmez, çünkü en büyük zahmetleri ana çeker, ana bilir.]

Dağın kenarında, aşağılarda bir dere akıyordu. Kundaktaki Hüseyin dağın eteğinden yuvarlanarak ta derenin dibine kadar gitmişti. Sem Sultan telaşla gerisin geriye dağdan inmeye başladı, yavrusunun peşinden gidiyordu. "Nereye gidiyorsun hanım," dedi Ali Bey, "kendimizi zor kurtaracağız, buradan ta o dereye gitmeye kalkarsak, biz de ölürüz çocuk da, kendimizi de kurtaramayız. Gidelim de hiç değilse kendimizi kurtaralım."

Arkasından gidip Sem Sultan'ı kolundan tutarak oğlunun peşinden gitmesine engel oldu Ali Bey. Sem Sultan ağlıyor, "Hüseyin'i bulalım!" diye eşine yalvarıyordu. "Benim de içim yanıyor, hanım," dedi Ali Bey, "ama çaresiziz, elimizden bir şey gelmez, gün atmadan buralardan çıkmazsak biz de ölürüz." Ali Bey hanımının kolunu tuta tuta, Sem Sultan ardına baka baka tekrar yola revan oldular. Sonunda geldiler, nereye, Durak şehrine kadar geldiler, orada ikamet ettiler.

Tıpkı onlar gibi daha nice insanlar da o yöreyi terk ediyordu, zalimin zulmünden kaçıp kurtulmak için. Bu insanlardan birisi de Samet Ağa'ydı, o da eşiyle beraber bölgeyi terk ediyordu. Sabah vaktiydi, bir gece önce Ali Bey'le

Sem Sultan'ın aştıkları o dağın yanından geçiyorlardı ki Samet Ağa derenin kenarında, kundaktaki Hüseyin'i fark etti. Gözlerine inanamadı önce, koşup bebeği yerden kaldırdı, kucağına aldı, biraz gerisinden gelen hanımına seslendi, "hanım, burada bir çocuk var," dedi, "Cenabı Allah bir çocuk gönderdi bize!" Hanımı çabucak yanına gelip kucağındaki kundağa baktı, gerçekten bir çocuktu bu. Şaşkınlıkla birbirlerine baktılar, acaba kimin çocuğudur, anası babası yakınlarda mıdır diye etrafa seslendiler, ama kimsecikler yoktu orada, o ıssız yerde sadece kendileri ve kundağa sarılı bu bebek vardı. Sonunda bebeğin ana babasının bilerek onu bu derenin kenarında bıraktıklarını düşündüler, "savaş demek kıtlık demek, bir de yoksulluk olunca..." dedi hanımına Samet Ağa, "Bebeğe bakamayacaklarını düşündüler, onu burada bıraktılar ki başkaları görüp yanlarına alsın." İkisi de Hüseyin'i bulduklarına çok sevindiler. Zaten evleneli beri, yedi sekiz yıldır çocukları olmuyordu. "Allah'ım sana şükürler olsun," dedi hanımı, "nihayet bizim de bir çocuğumuz oldu!" Samet Ağa'yla hanımı Hüseyin'i de alarak yanlarına yola revan oldular. Peki, nereye gittiler, Can şehrine. Can şehrinde hayli zaman kaldılar.

Samet Ağa'yla hanımı Hüseyin'i bulduklarında boynunda bir muska vardı. Ali Bey oğlunun boynuna içinde birkaç dua yazılı olan o muskayı doğduğunda asmıştı. Muskanın içine ayrıca kendisinin, eşinin ve çocuğunun isminin yazılı olduğu bir kâğıt da koymuştu. Ne de olsa savaş zamanıydı, felaketin nereden, nasıl geleceği hiç belli olmazdı. Ali Bey o duaları oğlunu korusun diye, isimleri ise olur da an gelir ayrı düşerlerse veya birbirlerini kaybederlerse bulabilsinler diye yazmıştı. Hüseyin yavaş yavaş büyüyordu, o muskayı da hiç çıkarmıyordu boynundan. Hüseyin büyüyedursun, biz haberi kimden verelim, Ali Bey'den.

Ali Bey'le Sem Sultan, Durak şehrine yerleşeli altı ay olmuştu ki Sem Sultan, çocuğunun hasretine daha fazla dayanamamış, bu dünyadan göçmüştü. Ali Bey bir başına kalmıştı. Baba bir başına, ayrı yerde, evlat bir başına, ayrı yerde; bakalım, birbirlerine nasıl kavuşacaklar? Acaba birbirlerini bulabilecekler mi, yoksa bulamayacaklar mı?

Hüseyin büyümüş, on iki on üç yaşlarına gelmişti. Avlanmayı çok seviyordu. Yaz vaktiydi, bir gün gene avlanmak için ormana gitti. Saatlerce kuş, ceylan, şu, bu arandı, ama bulamadı. Sonunda dinlenmek için bir ağacın altında oturdu, terlemişti, gömleğini çıkardı. İşte o anda kendini bildi bileli boynunda duran o muskaya ilk defa merakla baktı, "acaba içinde ne yazıyor," diye sordu kendi kendine. Açtı muskayı, okudu. Birkaç dua yazılı bir kâğıdın yanı sıra bir başka kâğıtta şunlar yazılıydı: "Fahralı'da yaşayan Ali Bey, eşi Sem Sultan ve çocuğu Hüseyin." Hüseyin bunları okuyunca çok şaşırdı, "demek ki benim adım aslında Hüseyin'miş," dedi kendi kendine, "eğer bu Hüseyin bensem, diğerleri de benim anamla babam oluyor. Demek ki Samet Ağa benim asıl babam değilmiş, benim asıl babam Ali Bey, anam da Sem Sultan diye biriymiş."

Hüseyin bunları öğrenince kalktı, kafası karışmış bir halde, yavaş yavaş Samet Ağa'nın yanına geldi. "Efendim, benim asıl babamın sen olmadığını öğrendim," dedi Samet Ağa'ya, "şimdi bana doğrudan söyle, gerçeği söyle, benim babam kimdir, nerededir, ne iş yapıyor?" Samet Ağa bu anın bir gün geleceğini içten içe biliyormuş gibi, korktuğu başına gelmiş gibi, teslim olmuş gözlerle oğluna baktı, "yavrum, madem sen sordun," dedi, "ben de doğruyu söyleyeyim. Evet, senin baban ben değilim, ama senin babanın nerede olduğunu da bilmiyorum. Biz, zalimin zulmünden kaçıp gelirken seni bir derenin kenarında bulduk, yanımıza aldık. Fakat sana da zorluk vermedik, zahmet vermedik, seni öz çocuğumuz gibi büyüttük, besledik, bugüne getirdik. Yavrum, Allah aşkına, bizden bir zarar gördün mü bugüne kadar?" Hüseyin başını eğdi, "hayır, görmedim," dedi, "ama ne olur kusura bakmayın, ben de anamla babamı bulmak, neredeseler onların yanına gitmek mecburiyetindeyim. Bendeki hakkınızı inkâr edemem, ne olur hakkınızı helal edin." O güne kadar anası babası diye bildiği Samet Ağa ve onun hanımıyla helalleşip yola revan oldu Hüseyin. Nereye gidiyordu, asıl anasıyla babasını arayıp bulmaya.

Aradan aylar, yıllar geçer. Kimden haber verelim, Ali Bey'den. Ali Bey, eşinin vefatının üzerinden bir yıl geçtikten sonra Dem Sultan isminde biriyle tanışmış ve bir süre sonra onunla evlenmişti. Bir yıl sonra bir çocukları dünyaya gelmiş, onun ismini de Şahin koymuşlardı. Ali Bey'le Dem Sultan sık sık münakaşa ediyordu, başlarda her evlilikte olabilecek kadar küçük olan bu tartışmalar artık o raddeye varmıştı ki bir gün ufak bir dil münakaşası sonucunda Dem Sultan, Ali Bey'e çok kızmış, Dem Sultan'ın babası da gelip kızı ile torununu almış, kendi evine götürmüştü. Şahin o zamanlar sekiz dokuz yaşlarındaydı.

Şahin, dede evine taşındıklarından bir yıl sonra anasını kaybetti, artık o da kimsiz kimsesiz, çaresiz kalmıştı. Öyle böyle büyüdü Şahin Bey, artık koca bir adam olmuştu. Bir gün dedesinin yanına gelip "dede, ben anamı kaybettim, buna yapacağım bir şey yok," dedi, "bari babamı da kaybetmeyeyim. Onu bulmalıyım, babamın yanına gitmeliyim." Dedesi Şahin Bey'in isteğini anlayışla karşıladı, "yavrum, o senin babandır," dedi, "elbette ki gitmek istersen gidebilirsin, ben sana bağ olamam."

Bunun üzerine Şahin Bey yavaş yavaş yola revan oldu. Peki, nereye gidecekti, tabii ki sekiz yaşında terk ettiği, babasının yurdu, yuvası olan şehre, Durak şehrine gidecekti.

Ama bakalım, gidebilecek mi, gidemeyecek mi? Hayat insanın önüne bir sürü engel çıkarır. İnsanoğlunun yaşamı sadece bir yapraktır, bir bakarsın o yaprağı rüzgâr alıp bir kayadan aşağı atar, bir bakarsın suya düşürür, sele verir. Hiç belli olmaz. İnsanoğlunun hayatının nereye gideceği hiç belli olmadığı gibi, Hüseyin Bey ile Şahin Bey'in başına gelecekler de daha belli değildi.

Şahin Bey yola revan olmuştu, Durak şehrine gidecekti, yolu üzerinde, Çayırılı'da bir handa durdu. Orada yemeğini yerken, dışarıda tellalların bağır-

diğını duydu. Tezgâhın arkasında yemeklerle meşgul olan aşçıbaşına seslendi Şahin Bey, “aşçıbaşı, bu gürültü de ne, dışarıda ne oluyor,” dedi, “bu tellallar ne bağıryorlar?” Aşçıbaşı, Şahin Bey’in yanı geldi, “efendim, şehrin dışında bir kale var, orada her yıl bir yarış düzenleniyor,” dedi, “onu bağıryor tellallar.” “Ne yarışdır bu,” diye sordu Şahin Bey. Aşçıbaşı oturdu Şahin Bey’in karşısına, “burada Kerimov diye biri var, o kalenin hâkimidir,” dedi, “yarışı düzenleyen odur. Kerimov’un Turna Han isminde bir kızı var. Yarışı kazanan kişi Turna Han’la evlenmeye de hak kazanıyor. Ama daha kazanan olmadı. Şimdi senin sualine geleyim: O kalede altı tane kapı var, bu kapıların beşinin önünde birer cengâver var. Yarışan kişi bu cengâverlerle tek tek dövüşerek o beş kapıyı geçerse, altıncı kapıda Turna Han’la karşılaşmaya, yani Turna Han’la evlenmeye hak kazanır.”

Şahin Bey bunları öğrenince hemen bir demirciye gitti:

- Selâmünaleyküm, usta,
- Aleykümselâm, buyur efendi,
- Ben buraya bir kılıç yaptırmaya geldim.

Şahin Bey orada demirciye güzel bir kılıç yaptırdı. Sonra da kılıcını, kalkanını alıp doğruca sözünü ettikleri o kaleye gitti. Yarışmanın şartlarını öğrenmişti Şahin Bey. Birinci kapının önündeki cengâverle cenk etmeye başladı, birinci kapıyı geçti; ikinci kapının önünde yine bir cengâver vardı, onunla da cenk etti, onu da geçti. Üçüncü, dördüncü derken, beşinci kapıya geldi. Beşinci kapının önünde tam dört saat cenk etti. Gelgelelim, Şahin Bey buradaki cengâveri bir türlü yenemiyordu. Sonunda canına tak etti, “ey yokları var eden Allah, sana sığındım, ne olur bana güç ver, kuvvet ver, bunca kapıyı geçip geldim de şu kapıyı geçemedim. Beni rakibimin önünde mağdur etme,” diye yalvardı Allah’a. Ardından bir nara attı Şahin Bey, önündeki cengâvere kılıcını salladı. Cengâverin başında bir kask, yüzünde de bir maske vardı, o kılıç darbesiyle kaskı bir tarafa maskesi bir tarafa uçtu. O anda Şahin Bey bir baktı ki ne baksın; bu karşısındaki bir erkek değil, bir kızdır. Şaşırdı kaldı, “ben, buraya kadar dört erkekle savaş ettim, cenk ettim, hiçbiri bana bir saat bile dayanamadı,” dedi kendi kendine, “şu kız bana dört beş saat nasıl dayandı, hayret!” Kızın gırtlığına kılıcı dayadı, “sen kimsin,” diye sordu. “Efendim, Turna Han dedikleri benim işte,” dedi cengâver. Şahin Bey kılıcını kınına soktu, Turna Han’ı ellerinden tutup kaldırdı, “eğer ki sen Turna Han isen, ben de bu yarış kazandım demektir,” dedi. Şahin Bey, Turna Han’ı da alarak yanına oradan yoluna revan oldu.

Onlar yollarına gidedursunlar, biz haberi kimden verelim, Kerimov’dan. Kerimov’un asıl amacı farklıydı. O yarış, kimsenin kazanamayacağını düşünerek düzenliyordu. Her yıl orada birçok gencin kellesi vuruluyordu, kalenin etrafında oluk oluk kan akıyordu. Kerimov’un eğlencesiydi bu, yoksa niyeti kızını evlendireceği yiğit bir adam bulmak filan değildi. Kerimov’un adamları, Şahin Bey’le Turna Han’ın yollarını çevirip ikisini de yakaladılar. Kerimov onları zindana attı.

Şimdi haberi kimden verelim, Hüseyin Bey'den. Hüseyin Bey yirmi iki yaşına gelmişti. O da babasını arıyordu. Bir gün Hüseyin Bey'in yolu Çayırılı'ya doğru düştü. Çayırılı'ya doğru gelirken yol üstünde bir çeşme gördü, çeşmenin başına gitti, orada elini yüzünü yıkadı, şöyle bir uzanıp yattı, dinlendi. Aradan yarım saat, bir saat geçmişti ki bir anda "hey efendi, sen," diye bir sesle uyandı. Başını kaldırdı, bir baktı ki ne baksın; başucunda biri var, yaşlıca bir adam. Üstelik adamın gözünün de kolunun da biri yok. "Kalk ayağa, sen kim oluyorsun da burada böyle yatıyorsun, nasıl yatarsın," dedi yaşlı adam, "sen bilmiyor musun, benden izinsiz buralarda kuş bile sekemez, sen ne cüretle, ne cesaretle burada yatarsın, sen kim oluyorsun?" Hüseyin Bey olan bitene bir anlam veremedi, öylece bakıyordu adama. Bunun üzerine, "çek kılıcını," dedi yaşlı adam. Fakat Hüseyin Bey kavga etmek istemiyordu. Adamsa hâlâ meydan okuyor, "sen benim adımlı hiç duymadın mı," diyordu, "bana Kolsuz Kahraman derler bu yörede. Sen benim namımı duymadın mı, çek kılıcını!"

Hüseyin Bey kavga etmek istemiyordu, fakat bir yerde belki de mecbur kalacaktı. Ne etti, ne dediyse de ihtiyarı ikna edemedi. O yaşlı adam, o Kolsuz Kahraman illa da çek kılıcını deyip duruyordu. Sonunda Hüseyin Bey "madem bu kadar istiyorsun, dur," dedi, "şimdi benim sineme birkaç söz geldi, bunları söyleyeyim de belki insafa gelirsin." Aldı sözü Hüseyin Bey, bakalım, orada ne dedi:

Mazlumlara değil mi?

Baba ben garip biriyim

Kimsesize kıyılır mı?

Baba ben garip biriyim

Senin bana çatman ne hak

Haksızlığa karşıdır Hak

Yeryüzünde hiç kimsem yok

Baba ben garip biriyim

Sende hiç yok mudur vicdan

Oğul Hüseyin'e inan

Senden olur mu kahraman

Baba ben garip biriyim

Bu sözler de kâr etmedi, Hüseyin Bey ne dediyse faydasızdı. Nuh diyor peygamber demiyordu ihtiyar, "ulan, ne kadın gibi ağlayıp duruyorsun," dedi, "sen nasıl bir erkeksin, çek kılıcını!"

Hüseyin Bey anladı ki kurtuluşu yok, eğer kılıcını çekip adamı öldürmezse bu adam onu öldürecekti. Çaresiz kalmıştı Hüseyin Bey, kılıcını çekme-siyle adama vurması bir oldu. Artık nasıl vurduysa, Kolsuz Kahraman'ın kellesi bir tarafa vücudu bir tarafta savruldu.

Hüseyin Bey oradan Çayırılı'ya doğru tekrar yoluna devam etti. Nereye geldi, daha önce Şahin Bey'in yemek yediği o hana geldi. Yarıştan sonra olanlar yüzünden ortalığı dedikodular, söylenmeler almış yürümüştü. Hüseyin Bey baktı ki herkes bir şeyler söylenip duruyor, garsonu çağırdı yanına, "nedir bu konuşmalar," diye sordu, "bu neyin şamatasıdır böyle?" "Efendim, yakın bir zaman önce burada bir yarış vardı," diye izah etmeye başladı garson, "Şahin Bey diye birisi, bir yiğit, bu yarışı kazandı. Yarışı kazanan, Kerimov'un kızıyla, Turna Han'la evlenmeye de hak kazanacaktı. Fakat o zorba Kerimov, Şahin Bey'le Turna Han'ın evlenmesine izin vermemiş, üstüne üstlük ikisini de zindana atmış, şimdi ikisi de zindandadır. Böyle haksızlık olur mu?"

Hüseyin Bey bu duyduklarını hazmedememişti. Oradan kalkıp yavaş yavaş nereye geldi, o kaleye geldi. Onu Kerimov'un karşısına çıkardılar. "Ne istiyorsun yiğit," dedi Kerimov. Hüseyin Bey yolda gelirken planını yapmıştı, "kervanımı soyan bir genci arıyorum, burada olduğunu duydum," dedi, "Şahin Bey diye birisi. Sordum soruşturdum, öğrendim, benim kervanımı soyan kişi oymuş. Şehir şehir dolaştım fakat onu yakalayamadım. Şimdi de burada olduğunu öğrendim." Kerimov bu habere sevindi, kendisine gün doğmuştu, "bu adamı onun karşısına çıkarayım," diye düşündü.

Şahin Bey'i tutup getirdiler Hüseyin Bey'in önüne. "İşte, senin aradığın adam budur," dedi Kerimov. Hüseyin Bey sinirlenmiş gibi yaparak "evet, benim kervanımı soyan adam, bu," dedi, "ulan, o gün seni yakalayamamıştım, ama bak işte şimdi karşımdasın, çek kılıcını!" Şahin Bey tabii ki tanımıyordu Hüseyin Bey'i, olan biten ne olduğunu da anlamış değildi. Ne kervanı, ne şeyi demeye kalmadan karşısındaki adam kılıcını çekti. Hal böyle olunca o da mecbur kaldı kılıcını çekmeye. İki kardeş birbirinden habersiz münakaşa ederken Hüseyin Bey, Şahin Bey'e "sen kimsin, ne arıyorsun burada," diye sordu, "neden geldin buraya?"

Bakalım, Şahin Bey orada ne söyledi:

*Gel su katma ekmeğime aşım
Geç git belam olma benim başıma
Nerde idin gelip çıktın karşıma
Seni ortadan ikiye bölmeye geldim*

Bunun üzerine Hüseyin Bey, Şahin Bey'in yakasına yapışır gibi yapıp eğildi kulağına, "yahu, ben aslında seni buradan kurtarmaya geldim," dedi, "o yüzden soruyorum, sen kimsin, ne arıyorsun burada, neden geldin buraya diye." Şahin Bey durumu yavaş yavaş anlamaya başladı, o da diğerlerine hiçbir şey belli etmedi, "o zaman dinle," dedi Hüseyin Bey'e:

*Bunca tepeleri dağları aşım
Nice kasabayla şehir dolaştım
Beşinci kapıda ona ulaştım
Turna Han'ı burdan almaya geldim*

Bu sözlerin üzerine Hüseyin Bey ona “yani sadece bir kadının uğruna mı geldin sen buraya,” diye sordu, “sen kimsin, nerelisin, kimin oğlusun?” Güldü Şahin Bey, “dinle, dinle,” dedi:

*Şahin Bey'im doyamadım tadına
Çok yanımdım hasretine oduna
Ali Bey diyorlar onun adına
Babamı bu elde bulmaya geldim*

Şahin Bey sözlerini bitirirken babasının isminin Ali Bey olduğunu da söylemişti. Hüseyin Bey kendi kendine “bu adam, ben Ali Bey’in oğluyum diyor,” dedi. İşte o zaman anladı, anladı ki bu adam onun kardeşidir. “Ey arkadaş, benim babamın da ismi Ali Bey, muhtemelen sen benim kardeşimsin,” dedi Şahin Bey’e, “seni buradan kurtaracağım!” İki kardeş, hasretle, gözyaşlarıyla birbirlerine sarıldılar. Sonra da hemen sırt sırta verip Allah’ın adını çağırdılar, orada dört saat cenk ettikten sonra Kerimov’u öldürdüler.

İki kardeş Turna Han’ı da alarak yanlarına oradan yola revan oldular. Nereye geldiler, Can şehrine geldiler. Bir iki gün sonra, iki kardeş pazarda dolaşırken bir tellalın “yarın bir yarışma vardır, kırk âşık yarışacaktır,” diye bağırdığını duydular, “kırk âşığın içinden Cengiz Ağa’nın baş âşığı seçilecektir!” Hüseyin Bey o gece yatarken rüyasında nur yüzlü bir baba, bir aksakal gördü. Bütün gece, rüyasında o pirin göğsünde yattı. Pir, Hüseyin Bey’e “bugünkü yarışmaya sen de katıl,” dedi. Hüseyin Bey o yarışmaya katıldı. Birbirinden hünerli kırk âşık bütün gün atıştı. Günün sonunda Hüseyin Bey, Ağa’nın baş âşığı olarak seçildi. Bunun üzerine Cengiz Ağa, Hüseyin Bey’in yanına gelip “yavrum, sen bu yarışmayı kazandın, bu anda benim de baş âşığımsın,” dedi, “benim yanımda kalmaya hak sahibi oldun. Fakat bir tanıyalım seni, sen kimsin?”

Şimdi haberi kimden verelim, Ali Bey’den. O yarışmada jüride oturanlar Cengiz Ağa’nın davetlileriydi, kendisi gibi ağa veya bey olanlardı, kültürlü insanlardı. İşte o jüri heyetinde oturanlardan biri de kimdi, Ali Bey’di, yani Hüseyin Bey’in babasıydı.

Cengiz Ağa, “yavrum, sen kimsin, nerelisin, nereden geliyorsun,” diye sordu Hüseyin Bey’e, “hele anlat bakalım, kendini bize bir tanı.”

Bakalım, burada Hüseyin Bey ne söyledi:

*Baba Çayırılı’ya gittim
Gidip sordum neredeyim
Kardeş sevgisini tattım
Hararetim budur benim
Baba cenge niyaz kıldım
Kerimov’u ikiye böldüm
Şahin Bey’i alıp geldim
Marifetim budur benim*

*Salih pir göğsümde yattı
Düşünceme fikir kattı
Sorarsanız büyük zattı
Kerametim budur benim*

*Hüseyin'in kaşı yaydı
Menzili Fahralı'daydı
Benim babam Ali Bey'di
Asaletim budur benim*

Ali Bey fark etti ki bu Hüseyin onun oğlu olan, öldü diye bildiği Hüseyin'dir. Kalktı yerinden, yavaş yavaş yaklaştı oğluna, "yavrum," dedi, "sen benim oğlumsun!" Ali Bey'in soyunun sülaleden gelme bir nişaneleri vardı; hepsinin elinin üstünde şöyle üç tane beni vardı. Ali Bey, Hüseyin Bey'in eline baktı ki gerçekten onun oğludur. "Pekâlâ, oğlum, senin bu Çayırılı dediğin nedir," diye sordu Hüseyin Bey'e, "Şahin Bey de kimdir? "O benim kardeşimdir baba," dedi Hüseyin Bey, "Şahin Bey, Çayırılı'da bir kalede mahpustu, oradan cenk ederek kurtulduk."

Bu arada, Cengiz Ağa'nın kız kardeşi Gül Sultan, Hüseyin Bey'le karşılaştığı anda onu sevmiştir. Hüseyin Bey de babasına Gül Sultan'ı sevdiğini söyledi. Bunun üzerine Ali Bey, Cengiz Ağa'dan Gül Sultan'ı istedi, Cengiz Ağa da Gül Sultan'ı verdi. Ali Bey, bir gün önce, memleketinden oraya tek başına gelmişti, şimdiyse iki oğlu, iki geliniyle beraber dönüyordu memleketine. Bak şu Allah'ın işine. Nihayet Ali Bey, her iki oğluyla birlikte mutluluğa erdi. Memlekete varır varmaz düğünler başladı, kırk gün kırk gece davullar, zurnalar çaldı, halaylar çekildi, hasretler birbirine kavuştu. Cenabı Allah aramızdaki hasretleri de birbirine kavuştursun. Gökten üç elma düştü. Biri kameraman kardeşimizin, biri dinleyicinin, biri de âşkın başına olsun.

SÖYLEMEZ HANIM HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Celal BULUT

Derleme Tarihi: 28 Ağustos 2009

Derleme Yeri/Ortamı: İzmir'in Konak ilçesinde İzmir Halk Ozanları Derneği binası.
Ortamda bulunanlar; derleyici, beş dernek üyesi.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Celal BULUT hikâneyi annesinden Kürtçe olarak öğrendi,
kendisi tasnifledi.

E

vet, değerli dostlar;

Allah, Türkiye Cumhuriyeti devletine zeval vermesin. Allah toyunuzu hayırlı etsin, birliğinizi bozmasın, hepinize sevgi ve sağlıklar versin.

Hikâyemize başlamadan önce bir türkü okuyalım, ondan sonra hikâyemize geçelim:

*Altı günde var eyledi cihanı
Hayran kaldım bu Mevla'nın işine
Oturmuş kâmiller sohbet ederler
Cahil insanların burda işi ne*

*Kovanda balları yapan arıdır
Bülbülü öldüren ah u zarıdır
Bura ehli kâmillerin yeridir
Çek git gardaş burda kendi işi ne*

*Laf getirme ecdadına atana
Rahmet eyle o kefansiz yatana
Canım kurban olsun böyle vatana
Yabancıların burda gardaş işi ne*

*Celal Hoca bu ellerden göçemez
Namert sofrasından suyu içemez
Sarrafklar da asla kıymet biçemez
Yârin ağzındaki altın dişine dişine*

Hikâye, Osmanlı döneminde, Türkiye ile Ermenistan arasında henüz sınırların olmadığı zamanlarda geçiyor. O vakitler oralarda Cafer Ağa adında bir zat yaşamış.

Cafer Ağa'nın ömrü hayatında yedi çocuğu oldu. Yedi çocuğundan altısının mürüvvetini gördü, hepsi de çoluk çocuk sahibi oldular. Lâkin en küçük çocuğu ki en çok sevdiği oğlu Mirza Han'ı everemedi, takdiri ilahi, Hak vadesi yetiştirdi, hastalanıp ölüm döşegine düştü. O vakit çocuklarını çağırdı baş ucuna, "yavrularım, gelin bakalım, benim size baba olarak bir nasihatim var," dedi, "ben öleceğim, bundan sonra Allah işinizi gücünüzü var etsin. Ben öldükten sonra siz bu memleketi, bu yerleri terk edip kökümüzün olduğu yere, vatanımıza gideceksiniz. Giderken, yolunuzun üzerinde bir yer var, orada Canpolat adında azılı bir dev var, onun hududundan geçmek zorundasınız; fakat orada bir de kara höyük var, işte o höyüğün içerisinde o gece sakın ola çadırlarınızı açmayasınız."

Bunları söyledikten sonra bu dünyadan göçtü Cafer Ağa. Çocukları, babalarını orada defnettiler. Hemen ertesi gün de kalkıp babalarının vasiyeti üzerine hep beraber çadırlarını düzdüler, sonra da kervan halinde yola koyuldular.

Bir iki gün sonra, mukadderat, gelip o azılı devin, Canpolat'ın hududuna vardılar. Gece oldu. Büyük kardeşler kervanın, orada, o kara höyükte gecelemesine karar verdiler. Mirza Han bu karara karşı çıktı, "babamızın bir vasiyeti vardı, unuttunuz mu," dedi, "burada kalmamalıyız, başımıza bir olay gelebilir." Fakat diğer kardeşleri onun uyarısını dikkate almadılar, o gece çadırlarını orada kurdular.

Herkes kendi çadırlarına çoluk çocuğuyla birlikte girip yattı, fakat Mirza Han uyumadan duruyor, babasının sözünü düşünüyordu. Gecenin bir vaktinde bir ses duydu Mirza Han, her adımında yerleri titreten bir dev çadırlara doğru geliyordu. Dev in gölgesi çadırlara vurduğunda Mirza Han kalkıp o yöne doğru koştu, Canpolat'ı karşıladı. Canpolat, Mirza Han'ı karşısında görünce, "ey insanlar, nereden gelip nereye gidiyorsunuz," dedi, "burasının kimin yurdu olduğunu bilmiyor musunuz, benden izinsiz bu çadırları burada nasıl kurdunuz?" Mirza Han ile Canpolat başladılar orada savaşmaya. Kılıç kalkan, kılıç kalkan, sabahı ettiler.

Sabah oldu, bütün kardeşler kalktılar. Mirza Han'ın Canpolat'la cenk ettiğini görünce onlar da müdahale ettiler. Lâkin Canpolat'la bir türlü başa çıkamadılar. Sonunda Mirza Han, "ey Canpolat, ben senin yanında kalayım, beni tutsak et," dedi, "fakat gel, benim kardeşlerime yol ver, onlar gitsinler. Allah onların işini var etsin, ben senin yanında tutsak, senin kölen olayım." Bunun üzerine Canpolat bu teklifi kabul etti. Mirza Han diğer kardeşlerinden ayrılıp Canpolat'a teslim oldu. Diğerleri ise kervanlarını yürütüp yollarına devam ettiler.

Aradan günler geçti. Mirza Han onu azat etsin diye boyuna Canpolat'a yalvarıyordu. Fakat Canpolat da çok sert, çok zalim bir adamdı, Nuh diyor peygamber demiyordu. Bir gün oturuyorlardı, Mirza Han bir türkü söylemeye başladı, Canpolat da dinliyordu. Bakalım, Mirza Han orada ne söyledi, Canpolat da nasıl dinledi:

*Yalvarırım sana dostum
Yol ver vatanıma gidem
Beni bekler gardaşlarım
Yol ver vatanıma gidem*

*Alnıma yazılmış kader
Böyle gelmiş böyle gider
Pirim bana verdi haber
Yol ver gardaşıma gidem*

Canpolat bunları duyunca, oturduğu köşeden Mirza Han'ı yanına çağırdı, "Mirza Han, gel buraya," dedi. Mirza Han onun yanına gitti. "Şimdi sen gitmek

mi istiyorsun,” diye sordu Canpolat. “Evet, izin verirsen eğer,” dedi Mirza Han, “ben kardeşlerime gideyim, vatanıma gideyim.” Şöyle bir düşündü Canpolat, sonra da “tamam,” dedi, “ama sana bir şart koşacağım.” Hiç düşünmeden hemen atıldı Mirza Han, “şartın nedir,” diye sordu. “Filan yerde Derviş Şah adında bir padişah var, o padişahın bir kızı var, ismi Söylemez Hanım’dır,” dedi, “sen eğer Söylemez Hanım’ı bana getirirsen, ben de gitmen için sana izin veririm.”

Mirza Han, Söylemez Hanım’ın yerini öğrendikten sonra kılıç kuşanıp ata bindi. Nereye gidiyordu, doğruca Derviş Han’ın padişah olduğu o memlekete. Mirza Han epey bir yol almıştı, akşam olmak üzereydi, düşünce düşünce, dalgın dalgın gidiyordu ki bir ses duydu: “Ey yolcu, nereden gelip nereye gidiyorsun?” Dönüp etrafına baktı, fakat hiç kimse yoktu. Şaşırdı kaldı, “Allah Allah,” dedi. Ardından aynı sesi tekrar duydu: “Ey yolcu, nereye gidiyorsun?” Mirza Han yine etrafına baktı, kimsecikler yoktu. Neden sonra, bir an yere doğru baktı ki atının ayağının dibinde, o da ne, bir gelincik fare, hem o kadar güzel ki parıl parıl parlayan alaca gözlerini Mirza Han’a dikmiş, masmavi bir gelincik fare konuşuyordu. “Mirza Muhammed, Mirza Han, ben biliyorum senin nereye gittiğini,” dedi gelincik fare, “fakat izin ver, ben de sana arkadaş olayım. Senin bu işinde sana ancak ben yardımcı olurum.” “İyi, Allah razı olsun,” dedi Mirza Han, “o zaman sen de gel benimle.”

Mirza Han, gelincik fareyi de yanına alıp yoluna devam etti. Günler geçti, sonunda Derviş Han’ın memleketine vardılar.

Mirza Han gidip atını bir hana bağladı, sonra da oradaki insanlara Söylemez Hanım’ın sarayının nerede olduğunu sordu. “Sarayı karşı tarafta, işte oradadır,” deyip gösterdiler. Bunun üzerine, “oraya herkes girebilir mi?” diye sordu Mirza Han. “Elbette, her akşam insanlar Söylemez Hanım’ın sarayında toplanırlar, birbirlerine hikâyeler anlatırlar, âşıklar da türkü söylerler.”

Mirza Han gelincik fareyi heybesine koymuş saraya doğru gidiyordu, yolda bir adama rastlayınca “bu Söylemez Hanım kimdir?” diye sordu, “neden ismi Söylemez Hanım’dır?” Adam bir yabancı olduğunu anladı bu delikanlının, “padişahımız Derviş Han’ın kızıdır,” dedi, “hiç konuşmadığı için ismi Söylemez Hanım’dır.” Mirza Han meraklandı, “Peki, Söylemez Hanım niye hiç konuşmuyor,” diye sordu adama. Adam, “orasını ben de bilmiyorum,” dedi, “fakat padişahımız Derviş Sultan kim kızını üç sefer konuşturursa, kızını ona vereceğini söylemiş.” Mirza Han, “güzel,” dedi, bunu öğrendiğine sevindi.

Derken, Mirza Han vardı saraya. Onu içeri aldılar, gelincik fare de heybesinde, kimse farkında değil farenin. Geniş bir odada cemaat toplanmış, oturuyordu, hoş beş derken, az sonra baktılar ki aha, bir kapı açıldı, Söylemez Hanım girdi içeri. Ocağın batmasın kız! Söylemez Hanım’ın güzelliği odayı tamamen aydınlattı. Boylu poslu, kalem kaşlı, elma yanaklı, billur dudaklı, mışmış kokuşlu, keklik bakışlı, boyu bir seksen, omuzları seksene seksen... Öyle ki insan kıyamıyor Söylemez Hanım’a baka...

Söylemez Hanım yerine oturunca, meclisi, cemaati idare eden kişi çıkıp “ey cemaat, hepiniz hoş geldiniz, sefalar getirdiniz,” dedi, “şimdi biz bir hikâye başlatacağız. Peki, hikâyeyi kim söylesin; yeni gelen misafirlerimizden biri söylesin. Eğer o kişi hikaye anlatırken Söylemez Hanım konuşursa, yani anlatıcı üç defa onu konuşturursa, padişahımızın da bir sözü var ki kızını, altından saraylarıyla ona verecektir.”

Cemaat oturdu. Yeni gelenlerin içinden Mirza Han’a söz hakkı verdiler. Mirza Han ayağa kalktı, “Allah cemaatinizi var etsin,” dedi. “Anlat bakalım,” dediler. Başım gözüm üstüne,” dedi, “heybem de benimle beraber anlatsın.” Sonra da başladı anlatmaya: “Üç arkadaş varmış. Biri terzi, biri marangoz, biri de imammış. Üçü her zaman birlikte dolaşır, beraberce bir köyden bir köye giderlermiş. Bir gün, gittikleri yol uzunmuş, yayan gidiyorlarmış. Gide gide, akşamüzeri bir ormanın kenarına varmışlar. Karanlık çökmüş, fakat oralarda ne yol bilirler ne iz, karanlıkta da gidilmez, ‘ne yapalım,’ demiş üç arkadaş, ‘biz bu gece burada konaklayalım.’ Bir ağacın kenarına oturmuşlar, içlerinden biri, ‘fakat şimdi üçümüz birden yatarsak, burada vahşi hayvanlar vardır, bizi yerler,’ demiş. Öteki ‘peki, ne yapalım,’ diye sormuş. Bunun üzerine üçüncüsü atılıp ‘her birimiz sırayla nöbet tutalım,’ demiş.

İlk nöbeti marangoz almış. Diğerleri de yatmışlar. Marangozun eşyası, alet edevatı da yanındaymış, orada hemen bir ağaçtan bir insan iskeleti yapıp yanı başlarına dikmiş, koymuş oraya. Aradan zaman geçmiş, marangoz uyanırmış terziyi, ‘Terzi, kalk, kalk, nöbet sırası senin,’ demiş.

Terzi kalkmış, marangoz da yatmış. Terzi bakmış ki Allah Allah, marangoz tutmuş, ağaçtan bir iskelet yapmış. O zaman ‘mademki ben de bir terziyim,’ demiş, ‘bu iskelete bir elbise dikeyim.’

İğnesini, kumaşını, bezini çıkarmış, ona güzel bir elbise dikmiş. Sonra nöbet sırası imama gelmiş. ‘Hoca, hoca,’ demiş terzi, kaldırmış imamı, ‘nöbet sırası sana geldi.’ İmam kalkmış, terzi de yatmış. Bu sefer imam bakıyor ki orada bir iskelet var hem de elbiseli, ‘demek ki marangoz kalktı, ağaçtan bir iskelet yaptı,’ demiş imam kendi kendine, ‘terzi de kalkıp buna bir elbise giydirdi. Ben de Allah—u Teala’ya dua edip namaz kılayım da Allah’ım bu iskelete bir can versin, onu bir kıza dönüştürsün.’

Takdiri ilahi, bizi yoktan var edenin hazinesinde yok mu, var tabii. İmam öyle bir kapıya yalvarıyor ki o Hikmeti Huda’dır. Hikâye bu ya, canlanmış o iskelet. Sabah olunca kalkıp bakmışlar ki karşılarında bir kız duruyor.

Terzi demiş ki ‘bu kız benimdir.’ Marangoz demiş ki ‘hayır, benimdir.’ İmam da demiş ki ‘asıl benimdir.’ Başlamışlar tartışmaya...” Hikâyenin bu yerinde Mirza Han durdu, baktı ki cemaat de karıştı o tartışmaya. Kimi “marangozun hakkıdır,” diyor, kimi “yok, terzinindir,” diyor, kimi de “imamındır,” diyordu. İşte o anda Mirza Han bir baktı ki Söylemez Hanım başını kaldırıp “ey

cahiller, ey insanlar,” dedi, “var olsun terzi; bir elbise dikti, var olsun marangoz; bir ağaç dikti, fakat mühim olan, Allah katında duası kabul olandır, yani orada imamdır, kız imama düşer.” Hemen koşup Derviş Sultan’a, “Söylemez Hanım konuştu,” diye müjdeyi verdiler.

O gece kapandı, ertesi gün oldu. Akşam vakti meclis yine toplandı. Her zamanki gibi başta hikâyeyi kimin anlatacağı üzerine tartışıldı. Bir önceki akşam Söylemez Hanım’ı söyletmiş ya, herkes Mirza Han’ın anlatmasını istedi.

Mirza Han da yeni bir hikâye anlatmak için ayağa kalktı. Başlamadan önce heybesine eğilip gelincik fareye fısıldadı, “haydi bakalım, anlatmaya devam edelim,” dedi. Elbette orada esas işi yapan gelincik fareydi, heybenin içinden hikâyeyi Mirza Han’a cümle cümle fısıldıyor, o da bu cümleleri cemaate yüksek sesle aktarıyordu.

Mirza Han hikâyesini anlatmaya başladı: “Bir zamanlar bir padişah varmış, bu padişahın da bir kızı varmış, zavallı kızcağız o kadar hastaymış ki ha öldü ha ölecek, ömrü bitmek üzereymiş. Sonunda padişah Allah—u Teala’ya yakarıp “kim ki kızımı bu hastalıktan kurtarırsa, kızımı ona vereceğim,” demiş. Padişah bu haberin tüm ülkeye duyurulmasını emretmiş. Haber kısa sürede yayılmış. O ülkede birbirleriyle sürekli atışan, hemen her konuda bahse tu tuşan üç arkadaş varmış: Biri bir adımcıymış, süratli koşan bir adımcı, öteki rüzgârı kokusundan anlayan bir rüzgârcıymış, nihayet üçüncüsü de bir bağbanmış. Bu arkadaşlar hep beraber bir handa yatarlarmış.

Bir gün rüzgârcı, sabah erkenden dışarıya çıkmış, rüzgârın esişine bakıp ‘ey ahali, vallahi bu rüzgâr çok acı esiyor,’ demiş, ‘bu, filan padişahın kızının ölüm haberidir. Ben bu rüzgârdan bu kokuyu aldım.’ Az sonra bağban çıkıp gelmiş, ‘ben kendi bağımda öyle bir elma beslemişim ki,’ demiş, ‘ha bu elmanın yarısı o kıza zamanında yetişse, kız bu elmayı yese, ölümden kurtulacak!’ O vakit adımcı varmış bunların yanına, ‘yahu, bundan kolay ne var,’ demiş, ‘verin elmayı bana, ben saniyede yetiştireyim.’

Hemen elmayı adımcıya vermişler, adımcı adımlamış; bir, iki, üç adımda kızın yanına varmış. Elmayı vermiş kıza. Kız, elmayı yer yemez ayağa kalkmış, o saat iyileşmiş. Hemen haberi ulaştırmışlar padişaha, ‘müjde Padişahım, kızınız iyileşti,’ demişler. ‘Kim iyileştirdi,’ diye sormuş Padişah, adımcıyı gösterip ‘bu adam,’ demişler.

Az sonra adımcının diğer iki arkadaşı da gelmiş saraya. Bir araya gelir gelmez de başlamışlar tartışmaya: Adımcı demiş ki ‘Padişahım, elma benimdir.’ Hemen öne atılmış rüzgârcı, ‘ben demeseydim ki padişahın kızı hastadır,’ demiş, ‘bu adam elmayı getirip vermeyecekti, elmada hak benimdir.’ Bu sefer bağban çıkıp ‘bu adamların biri haber aldı, biri de elmayı buraya yetiştirdi,’ demiş, ‘fakat elmayı esas yetiştiren, elmanın kendisini yetiştiren benim.’ Peki,

şimdi kız kime düşer burada? Bağban demiş ki ‘bana düşer,’ adımcı demiş ki ‘hayır, bana,’ rüzgârcı demiş ki ‘ille de bana,’

Hikâyenin bu yerinde Mirza Han durdu, baktı ki cemaat de karıştı o tartışmaya. Az sonra Söylemez Hanım’ın sesi duyuldu, onun sesi duyulur duyulmaz cemaatin sesi kesildi, herkes şaşkınlık içindeydi, görülmüş şey miydi, Söylemez Hanım iki günde ikidir konuşuyordu, “ey insanlar, bağban elmayı yetiştirmiş olabilir, rüzgârcı da hastanın kokusunu almış olabilir,” dedi, “fakat esasında elmayı kıza kim zamanında yetiştirmişse, kız ona düşer.”

Haber saldılar padişaha, “selam olsun padişahım,” dediler, “Söylemez Hanım bir daha konuştu.” Padişah bu habere sevinip “ey millet, ey cemaat, eğer Mirza Han bir sefer daha kızımı konuşturabilirse,” dedi, “Söylemez Hanım’ı ona vereceğim.”

Ertesi akşam cemaat yine toplanıp mecliste oturdu, yine birinin kalkıp hikâye anlatması bekleniyordu. Fakat bu sefer kimin anlatacağı zaten dünden belli gibiydi. Bugüne bugün Mirza Han, Söylemez Hanım’ı iki defa konuşturmuştu, kimse ne kalkıp bir hikâye anlatmayı ne de başka birinin anlatmasını teklif etmeyi düşünüyordu. Herkes ağız birliği etmişçesine o akşam da yine Mirza Han’ın bir hikâye anlatmasını istedi. Bu durumda Mirza Han da yeni bir hikâye anlatmak zorundaydı. Kaldı ki o bu işe dünden razıydı, “eğer Söylemez Hanım’ı bu sefer de konuşturabilirsem,” diye düşündü, “o artık benim demektir, böylece buraya gelme amacımı da yerine getirmiş olacağım.”

Mirza Han başladı anlatmaya: “Ey cemaat, zamanın birinde, iki kardeş varmış. Bu kardeşlerden biri evli, biri de bekârmış. Bunlar bir gün, köylerinden başka bir köye gitmek için yola çıkmışlar, evli olan kardeşin karısı da yanlarındaymış. Bir derenin içinden geçerlerken iki kardeş tartışmaya başlamış, derken kavgaya tutuşmuşlar. Sonunda iş o raddeye varmış ki birbirlerine kılıçlarını çekmişler, öyle vuruşmuşlar ki birbirlerinin kafalarını uçurmuşlar, cesetleri yere serilmiş, ikisi de oracıkta ölmüş. Her şey bir anda olup bitmiş, zavallı kadıncağız ne yapacağını bilememiş, orada öylece donup kalmış, sonra da ağlamış, ağlamış, ağlamış.

O esnada gökyüzünde üç güvercin; biri anne, diğer ikisi onun yavrusu, oradan geçiyormuş. Yavru güvercinler, aşağıda, derenin kenarında ağlayan kadını görmüşler, ‘Ana, bu zavallı kadın niye ağlıyor,’ diye sormuşlar. ‘Çocuklar, öyle bir olay başına geldi ki bu kadının,’ demiş, ‘Allah onun başına geleni kimsenin başına getirmesin. Ölenlerden biri kocası, diğeri de kaynıdır.’ Yavru güvercinler hem ölenlerin hem de kadının haline çok üzülmüşler, ‘Ana, acaba bizim bir yardımımız yetişmez mi ona,’ diye sormuşlar, ‘olmaz mı?’

Anneleri şöyle bir düşünüp ‘aslına bakarsanız bir yolu var çocuklar,’ demiş, ‘şimdi ben kanatlarımdan iki telek atacağım aşağıya, eğer kadın bayılmışsa sözlerim onun rüyasına illa ki girecektir, ayıksa zaten beni duyacaktır.

Kocasının başını kocasının boynuna, kaynının başını da kaynının boynuna ekledikten sonra o telekleri alıp adamların boyunlarının kesilmiş yerlerine sürerse, adamlar iyileşip ayağa kalkarlar.’

O esnada kadın da olayın şiddetine daha fazla dayanamayıp bayılmış. Anne güvercinin sözleri onun rüyasına girmiş. Bunun üzerine öyle bir telaşa uyanmış ki hemen koşup kocasının başını kaynının boynuna, kaynının başını da kendi kocasının boynuna eklemiş, o iki teleği de boyunlarının etrafına güzelce sürmüştü. Kardeşlerin ikisi de hemen canlanıp ayağa kalkmışlar. Gelgelim bu defa da her biri kadını kendi karısı olarak gördüğü için başlamışlar tartışmaya. Biri demiş ki ‘o benim karımdır,’ öteki demiş ki ‘hayır, asıl benim karımdır,’ baş demiş ki ‘benimdir,’ gövde demiş ki ‘benimdir.’

Hikâyenin bu yerinde Mirza Han durdu, baktı ki cemaat de karıştı o tartışmaya. Çok geçmeden cemaat yine birbirine girdi, salon karıştı. Sonunda Söylemez Hanım, “Ey sefiller, siz bunu da çözemediniz,” sesler bir anda kesildi, cemaatte çıt çıkmıyordu, “kadın esasında başa düşer. Baştır her şeyi idare eden. Göz görür, gövde değil; kız başa düşer.” Böylece Söylemez Hanım üçüncü defadır konuştu. Artık bu, düğünün ilanıdır. Az önce birbiriyle tartışan olan o kalabalık şimdi bir bayram coşkusuyla kol kola girmiş, eğleniyordu. Derviş Sultan’a Söylemez Hanım’ın üçüncü kez konuştuğunu hemen haber ettiler. Padişah, daha önce verdiği sözü tekrarladı, sonra da kızını Mirza Han’a verdiğinin duyurulmasını emretti.

Ertesi günün sabahı oldu, güneş çaldı, herkes aydınlandı. Mirza Han, Söylemez Hanım’ın yanına vardı. Ocağın batmasını Söylemez Hanım, güzelliğın dillere destan! Mirza Han, Söylemez Hanım’ı böyle yakından görünce o anda ona âşık oldu, o anda yüreğine birbirinden har iki ateş düştü; biri aşkıdan ötürü, diğeri de Canpolat’a verdiğı sözden...

Mirza Han’la Söylemez Hanım oradan ayrılıp yola çıktılar. Günler günleri, aylar ayları kovaladı. Bu arada Mirza Han, Söylemez Hanım’a onu nereye götürdüğünü, kendi başından geçenleri, Canpolat’a verdiğı sözü bir bir anlattı. Söylemez Hanım sessizce dinledi sadece, hiçbir şey söylemedi. Artık Canpolat’ın memleketine varmak üzereydiler, o esnada Mirza Han arkalarından gelen bir ses duydu. Dönüp baktı ki birkaç adım gerilerinden gelincik fare geliyor. “Ey Mirza Han, kimin malını kime götürüyorsun,” diye sordu gelincik fare. Mirza Han onu bir anda karşısında görünce afalladı, o son günün hengâmesinde tümünden unutmuştu gelincik fareyi, “nereden çıktın sen,” diye sordu şaşkınlıkla. Gelincik fare o alaca gözlerini süzüp hınzırca gülümsedi, “o mevzuu geçelim şimdi,” dedi, “asıl meseleye gelelim: Ben olmasam sen Söylemez Hanım’ı alamazdın. Demek ki o benim hakkımdır.” Mirza Han başını eğdi, mahcup bir şekilde “doğrudur,” demekle yetindi. Bunun üzerine gelincik fare sevecen bir tavır takındı, “aslında ben biliyorum Mirza Han,” dedi, “sen Söy-

lemez Hanım'ı kendine de götürmüyorsun. Her ne hal ise, ben yine de onun üzerindeki hakkımı sana bırakıyorum."

Mirza Han bunları duyunca sevindi, o mahcubiyeti attı üzerinden. "Gelgelelim," dedi gelincik fare, "ben aslında buraya başka bir şey için geldim, benim bir görevim daha var." Mirza Han "ne göreviymiş o," demeye kalmadan gelincik fare havaya sıçrayıp atının üzerindeki Söylemez Hanım'ın alnının ortasına öyle bir vurdu ki Söylemez Hanım'ın alnı yarıldı. Alnı açılır açılmaz o yarıktan iki kertenkele fırlayıp yere düştü. Gelincik fare hemen üzerlerine çullanıp kertenkelelerin ikisini de oracıkta boğdu. Meğer Söylemez Hanım'ı konuşturmayan aslında kafasındaki bu kertenkelelermiş. Şöyle bir silkelendi gelincik fare, "benim burada işim bitti," dedi, "haydi Mirza Han, Allah işini var etsin. Söylemez Hanım artık konuşabilir. Her ne kadar sen onu başkasına götürürsün da... Neyse, Allah işini var etsin."

Gün oldu, harman oldu, vardılar, kimin yanına vardılar; Canpolat'ın yanına. Mirza Han, Söylemez Hanım'ı artık Canpolat'a teslim edecekti, ama nasıl teslim edecekti, sanki canını teslim edecekti, öyle içi yanıyor... Bakalım, orada dertli dertli ne söyledi; bakalım, biz Celal Hoca olarak vekâleten ne söyleyeceğiz, Allah hepinizin işini gücünü var etsin, sağ olun, var olun:

*Dinle beni ey Canpolat
Söylemez Hanım sana geldi
Onun için cefa çektim
Söylemez Hanım sana geldi*

Mirza Han'ın sesini duyunca uykusundan uyandı Canpolat. Ocağı batmasın, gelip Söylemez Hanım'a doğru yaklaştı, onun gözlerine, endamına şöyle bir baktı, o anda ona âşık oldu. Söylemez Hanım ise Mirza Han'a âşıktı, fakat Canpolat'ın korkusundan hiçbir şey diyemiyordu. "Söylemez Hanım, Mirza Han seni bana getirdi," dedi Canpolat, "ben de Mirza Han'a verdiğim sözü tutuyorum, onu azat ediyorum. Allah onun işini gücünü rast getirsin."

Mirza Han'ı yolcu ettiler. Peki, Mirza Han şimdi nereye gidecekti? Gönlünü kaptırmış Söylemez Hanım'a, mümkün mü oradan ayrılın, Canpolat'ın mağarasına yakın bir yere yerleşti. Canpolat gündüzleri ava gidiyor, Söylemez Hanım ise evde yalnız kalıyordu. İşte o vakitler Mirza Han da Söylemez Hanım'ın yanına gelebiliyordu. Fakat yüreklerindeki korku sevgilerine müsaade etmiyordu. Nihayet bir gün, "bu böyle devam edemez," dedi Söylemez Hanım. Peki, ne yapacaklardı? Bir hal çaresini bulacaklardı. Düşündü Mirza Han, "bir yol buldum galiba," dedi, "Söylemez, sen, Canpolat'a onun ruhunun nerede olduğunu soracaksın." "Peki, ya ruhumu ne yapacaksın diye sorsa," dedi Söylemez Hanım, "ne diyeceğim ona?" "Şunu diyeceksin: Sen gündüzleri burada yoksun, ruhunun yerini bana söyle ki hiç olmazsa gündüzleri ben de senin ruhunla meşgul olayım. Ben sabahdan akşama kadar bu mağarada yalnız kalıyorum, hiç olmazsa ruhunla meşgul olayım," dedi Mirza Han.

Canpolat akşam gelip baktı ki Söylemez Hanım yüzünü dökmüş, öylece oturuyor, “Ne oldu Söylemez Hanım, niye yüzünü dökmüşsün,” diye sordu. “Sen gündüzleri gidiyorsun,” dedi Söylemez Hanım, “ama ben hiçbir şeyle meşgul olamıyorum.” Bunun üzerine, “neyle meşgul olmak istersin,” diye sordu Canpolat. Söylemez Hanım bu sefer daha da üzgün bir edayla, “senin ruhun nerede, ruhunun yerini bana söylesene,” dedi, “sen yokken bari senin ruhunla meşgul olayım.” Canpolat bunu duyunca bir kahkaha attı, “dert ettiğin şeye bak,” dedi. Sonra da daha ciddi bir tavır takınıp “benim ruhumu mu soruyorsun,” diye sordu. Köşede duran süpürgeyi gösterip “benim ruhum aha şu süpürgede,” dedi.

Ertesi günü Canpolat ava gidince, Söylemez Hanım süpürgeyi aldı, her yanını güzel çiçeklerle iyice bezeyip tekrar yerine koydu. Canpolat akşam gelip baktı ki Söylemez Hanım süpürgeyi ne kadar da güzel bezemiş öyle, dayanamayıp güldü. Söylemez Hanım alınmış gibi yapıp “niye gülüyorsun,” diye sordu. “Benim ruhum süpürgede değil ki,” dedi Canpolat, “kandırdım seni.” Bunun üzerine ağlamaya başladı Söylemez Hanım, “neden bana yalan söyledin,” diye sordu, “doğrusunu niye söylemedin?” Canpolat ciddileşti, Söylemez Hanım’ı alıp karşısına, “bak, Söylemez Hanım, Mirza Han buralardadır,” dedi, “korkarım, benim başıma bir iş çevire, bir iş yapa.” Söylemez Hanım iyice alınmış gibi yapıp “Mirza Han buralarda falan değil, olsaydı bugüne kadar zaten bilirdim,” dedi, “ama aslında sen ruhunun nerede olduğunu söylemek istemiyorsun bana, o yüzden bahane uyduruyorsun, söylesene ruhunun nerede olduğunu.”

Dostlar, tabii ki hikâye bu, Canpolat baktı ki Söylemez Hanım’ın gönlünü yapmanın başka yolu yok, “Söylemez Hanım, Kaf Dağı’nın arkasında bir alageyik var,” diyerek başladı anlatmaya. Hay ocağın batmasın Canpolat! “Alageyiğin karnında bir kutu, kutunun içerisinde de bir çift güvercin var. İşte benim ruhum o iki güvercindir.” Söylemez Hanım duyduklarına inanamayarak “oy, şimdi sen öyle bir şey söyledin ki,” dedi. Canpolat hiç istifini bozmadı, “eh, sen benden ruhumun yerini söylememi istemedin mi,” diye sordu, “ben de söyledim işte.” Söylemez Hanım vazgeçmiş gibi yaparak “peki, tamam,” dedi.

Aradan birkaç gün geçti. Mirza Han çıkıp geldi, “Söylemez Hanım, onun ruhunun yerini sordun mu Canpolat’a,” diye sordu. Söylemez Hanım yakasını silkeleyerek “sordum, ocağın batmasın, sordum Canpolat’a” dedi, “o da ruhunun yerini söyledi.” “Peki, neredeymiş,” diye sordu Mirza Han. “Kaf Dağı’nın arkasında bir alageyik varmış,” dedi Söylemez Hanım, “alageyiğin karnında bir kutu, kutunun içerisinde de bir çift güvercin varmış, Canpolat’ın ruhu işte oradaymış.” Bu işin zorluğu hiç gözüne gelmedi Mirza Han’ın, “hay hay,” dedi, “demek ki bana yol göründü.” Sevda bu ya, Ferhat’a dağları deldirmedi mi, Mecnun’u yıllarca çölde gezdirmemi mi, efendim, Kerem’i kül etmedi mi bu sevda?

Mirza Han atına binip Kaf Dağı'na doğru yol aldı. Fakat her ne olursa olsun, öncelikle Allah—u Teâlâ insanın işini rast getirmeli; eğer işin rast gelmedi mi, o iş ne kadar kolay olursa olsun, gerçekleşmesi mümkün değildir. Mirza Han yoluna devam ederken, bir gün sabahın erken saatlerinde, bir şehrin kenarına geldi. Bir baktı ki ne görsün; bir kurt, ağzında kundağa sarılı bir çocukla, şehrin dışına doğru kaçıyor, millet de peşine düşmüş, “ha yetişin, ha tutun, ha yetişin, ha tutun,” diye bağırıyordu. Mirza Han, hemen yayıyla okunu çıkardı, bir ok attı, attığı gibi de kurdu vurdu. Hemen yetişip kundağı kucağına aldı, baktı ki bir oğlan çocuğu. Bütün millet yetişip geldi, baktılar ki kurt orada boylu boyunca uzanıyor, çocuk da Mirza Han'ın kucağında sapasağlam duruyor. “Ey yolcu, seni Allah gönderdi,” dediler, “bu çocuk, padişahımızın oğludur. Bugüne kadar padişahımızın üç defa oğlu oldu, üçünü de bu zalim kurt gelip kaçırdı. Sen ki bu kurdu öldürdün, çocuğu da kurtardın, haydi padişahımızın yanına.”

Ahaliden birkaç kişi hemen koşup padişaha müjdeli haberi verdiler, “ey padişahım, bir garip yolcu, senin oğlunu kurdun elinden aldı ve kurdu da öldürdü,” dediler. Padişah da o yolcunun hemen kendi huzuruna çıkarılmasını emretti. Mirza Han'ı padişahın karşısına getirdiler. Mirza Han mütevazı bir şekilde, “selâmunaleyküm,” dedi. Padişah ise coşkuyla, “aleykümselâm,” diye karşılık verdi. Sonra da “ey yolcu, bu, kaçırılan üçüncü oğlumdu,” diye devam etti, “sen benim oğlumu o kurdun elinden kurtardın, dile benden ne diler sen.” Mirza Han boynunu eğdi, “padişahım, sağlığını dilerim,” dedi. Padişah güldü, “sen de sağ olasın,” dedi, “ama bu dünyada istediğin başka bir şey de vardır herhalde, ne istiyorsan söylemen yeterlidir.” Mirza Han hiç istifini bozmadı, “ben ne servet isterim ne de varlık,” dedi, “fakat doğrusunu isterseniz, benim çok acil bulmam gereken birkaç şey var.” Padişah meraklandı, “nedir onlar, evladım,” diye sordu. Mirza Han, sanki isteyeceği şeylerin bulunması çok zahmet gerektiriyormuş gibi, mahcup bir şekilde, “padişahım, bana on batman pamuk, on batman şarap ve bir şahin verirsiniz çok mutlu olurum,” dedi. Bunun üzerine padişah, babacan bir tavırla, “yavrum, bundan kolay ne var,” dedi, sonra da “başka bir şeyler de iste,” diye ısrar etti. Mirza Han'ın akli sevdiği kıza, Söylemez Hanım'a verdiği sözde, bir de bir an önce Kaf Dağı'na gitmekteydi, gözü başka bir şeyi görmüyordu, “hayır, başka bir şey istemem,” diye karşılık verdi. Padişahın ferman buyurdu, hemen on batman pamuk, on batman şarap ve bir şahin hazırlanıp Mirza Han'a verildi. Mirza Han bu yükü de yanına alıp tekrar yola koyuldu.

Sonunda bir gün Kaf Dağı'na vardı. Hemen kolları sıvadı, Kaf Dağı'nı aşmak için azimle tırmanmaya başladı. Günler sonra Kaf Dağı'nın zirvesine ulaştı. Bir de baktı ki Kaf Dağı'nın üzeri kocaman bir düzlüktür, tam ortasında da bir çeşme akmaktadır. Öyle bir çeşme ki suyu sanki billur, zenzem suyudur. Çeşmeye biraz yaklaşmıştı ki bir gürültü, bir ses duydu, olduğu yerde durdu. O anda bir baktı ki ne baksın; ocağın batmasın, alageyik çıkageldi. Alageyik

çeşmenin başına kadar geldi, biraz su içip oradan gerisin geri döndü.

Alageyiğin işi gücü Kaf Dağı'nı turlamaktı, bütün gün bir bekçi gibi Kaf Dağı'nı dolaşırdı. Mirza Han onu gördüğünde de bir turu tamamlamış, yeni bir tur atmak için çeşmenin oradan geri dönmüştü. Alageyik gittikten sonra Mirza Han çeşmeye koşup yanında getirdiği on batman pamukla çeşmenin ağzını hemen tıkadı. Sonra da çeşmenin döküldüğü havuzdaki suyu boşaltıp onun yerine on batman şarabı havuza boca etti. Daha sonra şahiniyle beraber bir kenara saklanıp alageyiği beklemeye başladı.

Nihayet öğle saatlerinde alageyik tekrar çıkageldi, ama nasıl geldi, o öğle sıcaklığında kavrulmuş, içi yanmış, su içmek için doğruca çeşmeye koştu. Fakat havuzdaki şeyi görünce bir an durdu, kokladı, baktı ki su değil, içmedi. Dönüp yeni bir tur için tekrar yoluna devam etti. Mirza Han da saklandığı yerden çıkmadı, sabırla beklemeye devam etti. Akşamüzeri tekrar göründü alageyik, tekrar çeşmenin başına geldi. Fakat sabahtan beri su içmemiş zavalılık, şarapla dolu havuza bu sefer mecbur ağzını dayadı. İçti, içti, içti, şarabın hepsini bitirdi. Sonra da yoluna gitmek için geri döndü, fakat adımını atmasıyla yere yığılması bir oldu. Alageyik yere yığılır yığılmaz, Mirza Han koşup onu yakaladı, oracıkta alageyiğin karnını yarı. Baktı ki karnında gerçekten bir kutu var. Kutuyu açıp baktı ki içinde iki güvercin var. Güvercinler uçuşunca, Mirza Han'ın şahini hemen onları yakaladı, sonra da getirip Mirza Han'a verdi. İşte sonunda Mirza Han, Canpolat'ın ruhunu, o iki güvercini elinde tutuyordu, nihayet Canpolat'ın ruhunu zapt etmişti, sevinçten havalara uçuyordu. Mirza Han sevinedursun, biz haberi kimden verelim, Canpolat'tan.

Canpolat, ruhu Mirza Han'ın eline geçer geçmez hastalanıp yataklara düştü. Çok geçmeden anladı ki bu geri dönüşü olan bir hastalık da değildir, "ben sana demiştim," dedi Canpolat, Söylemez Hanım'a, "keşke ruhumun yerini sana söylemeseydim. Fakat bu da kaderdir, biliyorum, takdiri ilahidir. Sanırım Mirza Han ruhumu zapt etti, Kaf Dağı'na gidip onu ele geçirdi."

Mirza Han hâlâ yoldaydı, yolunu yarılamıştı ki güvercinlerden birinin kafasını kopardı, Canpolat'ın ruhunun yarısını söndürdü. Günler çabucak geçti, Mirza Han sonunda Canpolat'ın mağarasının önündeydi, öteki güvercinin kafasını da orada kopardı. Canpolat da o anda ruhunu teslim etti. Mirza Han'la Söylemez Hanım, Canpolat'ı orada defnettiler. Sonra da atlarına binip Mirza Han'ın kardeşlerinin yanına gitmek üzere yola düştüler. Onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine. Hepiniz sağ olun, var olun.

Evet değerli dostlar, hikâyeler anlatılır, âşıklar hikâye anlatır. Bizim hikâyemiz de burada bitti. Fakat Köroğlu ne demiş, Köroğlu demiş ki "hangi âşık, hangi ozan, her kim ki hikâyeler anlatırken, türküler söylerken benim türkülerimden, benim hikâyelerimden birini de söylemezse, onun nenesine 'ıh!' ederim." O zaman, biz de Köroğlu'ndan bir türkü söyleyelim. Fakat önce bu türkünün hikâyesini bir anlatayım:

Köroğlu, Çamlıbel’de sefa sürer, gelen geçen bütün kervanlardan haraç alır, baş verir veya vermezmiş. O zamanlar Arabistan tarafında, Ahmet Hacıbaşı adında bir Arap şeyhi varmış. Köroğlu bir gün onun kervanını soymuş, elinden büyük bir servet koparmış. Ahmet Hacıbaşı da memleketine eli boş bir halde dönerken, Köroğlu’ndan intikamını almak için bir plan yapmış. Karakul adında bir fedaisini yanına çağırarak, “seni Çamlıbel’e göndereceğim,” demiş delikanlıya, “gideceksin, orada altı ay kalacaksın, Çamlıbel’in içerisinde Köroğlu’nun kaç askeri var, kalenin etrafında kaç geçidi var, Köroğlu kimlerle uğraşıyor, hepsinin sırrını toparlayasın, altı ay bittikten sonra tekrar bana döneceksin. Sana şu kadar da altın vereceğim.”

Karakul, bir ata binip yola çıkmış. Günler, haftalar sonra Çamlıbel’in hududuna varmış. Orada Köroğlu’nun korucuları, bekçileri onu yakalamışlar, “sen kimsin, nereden gelip nereye gidiyorsun,” diye sormuşlar. “Benim adım Karakul’dur,” demiş delikanlı, “ben gariban bir adamım, dediler ki Köroğlu çok mert bir adamdır, çok hürmetli bir adamdır, insanlara yardım eder; ben de Köroğlu’na sığınıp bir parça ekmek yiyeyim diye buraya geldim.” Korucular, Karakul’u şöyle tepeden tırnağa bir süzmüşler, “ulan, gözümüz seni tutmadı ama yine de götürelim seni Köroğlu’na,” deyip Karakul’u Köroğlu’na getirmişler. Köroğlu, “ne derdin var yavrum senin,” diye sormuş. “Ey Köroğlu, gelip sana sığındım,” demiş Karakul, “tavlanda bana da bir yer ver, atlarına bakayım, seyislik yapayım.” Köroğlu bu gariban adama şöyle bir bakmış, “iyi, ona bir yer verin,” demiş keleşlerine, “burada kalsın bu gariban, ekmeğini çıkarsın.”

Günler geçmiş, Karakul seyisliğe başlayalı neredeyse altı ay olmuş. Bu süre içinde her tarafı iyice öğrenmiş. Köroğlu’nun kaç keleş var, kalenin kaç kapısı var, hepsini öğrenmiş. Bir gün, gecenin bir vaktinde Köroğlu’nun has atını, kır atı çalmak için tavlaya girmiş, fakat onun yerine yanlışlıkla doru atı çalmış. Sonra da doru ata binip, o gece Çamlıbel’i terk etmiş. Doğruca nereye gitmiş, Arabistan tarafına, Ahmet Hacıbaşı’nın yanına.

Köroğlu’nun bütün keleşleri her zamanki gibi sabah erkenden kalkıp işlerinin başına geçmişler. Az sonra bakmışlar ki doru at yerinde değil, Karakul da ortalıkta görünmüyor. Hemen haber vermişler Köroğlu’na, “Köroğlu, biz sana demedik mi, bu adamı gözümüz tutmadı diye,” demişler, “bak işte, doru at yok, Karakul da kaçmış.”

Bunun üzerine Köroğlu öyle sinirlenmiş, öyle sinirlenmiş ki hemen çağırarak bütün askerlerini, keleşlerini toplamış, başlamış saymaya, “Demircioğlu, İsa Balı, Allah’tan Korkmaz, Kabre Sığmaz, Dil Tutmaz, Kiziroğlu, Bıyıklı Yusuf...” Derken içlerinden yirmi eli sağlam kılıç tutan keleşini kenara koyup “at binin,” diye emretmiş onlara, “yola çıkacağız.” Yaptığı hatadan dolayı kendisine hiddetleniyordu, oysa bir insanlık, bir iyilik yapmıştı. Askerler atlarına binmişler. Yola çıkmadan önce, “benim sazımı getirin,” demiş Köroğlu. Köroğlu’na

sazını getirmişler. Bakalım, Köroğlu oradaki keleşlerine ne söylemiş, bakalım, vekâleten biz, Celal Hoca olarak ne söyleyeceğiz:

*Bir kulum kaçmıştır Arabistan'a
Arayın tarayın kapın getirin
Eğer girmiş ise delikli taş
Çağırın Ferhat'ı çapın getirin*

Hani Ferhat dağları delmişti ya külüngüyle, Köroğlu da demiş ki “Ferhat'ı çağırın, Ferhat onu deler getirir.” Devam edelim, bakalım başka ne demiş:

*Yiğitler gelmesin asla nazara
Tutun da boynunu vurun hızara
Malını mülkünü dökün pazara
Değere değmeze satın getirin*

*Arayın Bağdat'ı bir de Mısır'ı
Altına sermişler kilim hasırı
Kollarından tutun alın esiri
Atların önüne katın getirin*

*Arayın tarayın göğün katını
İnsan hiç avlar mı yiğit atını
Lime lime tike tike etini
Koyun torbalara etin getirin*

*Köroğlu çıkar mı yüce bir dağa
Garip bülbül gibi iner her bağa
Kollarından tutun vurun çarmıha
Kolunu koluna çatın getirin*

Nihayet bizim hikâyemiz de burada bitti. Yine görüşmek üzere, dinleyenler var olsunlar, yine görüşmek üzere.

ELMAS İLE KAHRAMAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Hüseyin YAZICI.

Derleme Tarihi: 09 Eylül 2009.

Derleme Yeri/Ortamı: Bursa'nın Yıldırım ilçesinde Barış Manço Kültür Merkezi'nde bulunan Bursa Halk Ozanları Derneği binası. Ortamda bulunanlar; derleyici, üç dernek üyesi.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Hüseyin SÜMMANİOĞLU hikâyeyi babası ve amcasından duyarak öğrendi.

Efendim!

Bugün size, Elmas ile Kahraman isminde, dedem Âşık Sümmani'nin bize hatıra bıraktığı bir hikâyeyi anlatacağım. Âşık Sümmani'nin Kırım Seferi sırasında rastladığı bir gurbetçiden dinlediği, iki âşığın hikâyesini size aktaracağım.

Âşık Sümmani, Kırım'daydı. Kırım'da, Erzurum'a bağlı İspir kazası Türengeç Mahallesi'nden Muharrem Usta isminde birisinin misafiriydi, kahvehanesindeydi. Kahvede sazını açıp, sazlı sözlü sohbet yaparken, muhabbetin yarı çağlarında, otuz kırk yaşlarında, halinden çok vakur bir adam olduğu belli olan bir beyefendi gelmişti. Yiğitlerin vakuru gezmesinden, oturup kalkmasından bellidir. Bir kenara oturmuş, Âşık Sümmani söylediği müddetçe elini yüzüne koymuş, derin derin dinliyordu. Muhabbet sona ermeden ayağa kalkmış, "ah felek, ah!" demiş, çekmiş kapıyı, geçip gitmişti. Onun böyle, "ah felek, ah!" demesi, muhabbet bitmeden çekip gitmesi Âşık Sümmani'nin dikkatini çekmişti, gözü onu aramış, "bu da bizim bir hemşerimiz, bir gurbetçidir, ama kimdir, neyin nesidir acaba," diye merak etmişti.

Âşık Sümmani, ikinci akşam, muhabbet başlamadan önce aynı insanın yine gelip içeri girdiğini gördü. Adam selam verdi, bir kenara oturdu. Muhabbet başladı. Sohbet devam ettiği müddetçe, o, gözlerinden yaş akıtıp mendiliyle silmişti, dinlemişti. Muhabbeti yine sona erdiremeden ayağa kalkmıştı, "ah felek, ah!" demiş, bayılıp bir tarafa düşmüştü. Sümmani Baba, onun bir dert sahibi, bir gurbet çocuğu olduğunu fark etmiş, muhabbeti kısa kesmişti.

Muhabbet bittikten sonra, "Muharrem Usta, hele gel," dedi Sümmani Baba, "bu insan için benim yatakların yanına bir kat daha yatak hazırlıyorsunuz. Onu alıp götürelim, istirahat ettirelim, uyanсын, bakalım ki bunun derdi nedir? Hasta mıdır, başka bir derdi mi vardır, neyin nesidir, anlayalım."

Böyle baygın haliyle aldılar onu, götürdüler, yatağın üzerine koydular.

Aradan ne kadar zaman geçer, bunu bilemem, uyanmıştı. Sümmani Baba gelip adamın başının ucuna oturmuştu:

— Yahu arkadaş, hele anlat bakalım, sen kimsin, neyin nesisin, nedir bu ahın, vahın? Benim derdim bana yetmiyor mu ki sen ahla, ohla benim dertlerimi tazeliyorsun? Kimsin sen, neyin nesisin?

— Aman Sümmani Baba, ne olursun, değme, eski yaralarım el vurma, koy içimde kalsın. Nereli olursam olayım, ben bir insanım, bir gurbetçiyim. Hepsi bu...

— Yok, derdini söylemeyen derman bulamaz. Sen söyleyeceksin, ben de dinleyeceğim. Bakalım ki senin derdin mi daha çoktur, yoksa benimki mi? Bun-

ları teraziye koyup tartacağım, eğer senin derdin benim derdimden çoksa, ben artık dert sahibiyim demeyeceğim kendime.

Her ne kadar söylememek için uğraşıysa da adam, Sümmani Baba onu bırakmadı. Nihayet adam başladı anlatmaya: “Âşık, ben Trabzonluyum,” dedi, “Trabzon’dan Mehmet Bey isminde birisinin oğluyum. İsmim Kahraman. Dört kardeşiz; üç ağabeyim var, bir de ben dört. Babam derebeyiydi. Trabzon’da ya da Karadeniz’de Mehmet Bey denildiği zaman herkes onu tanırdı. Zengindi, şöhreti vardı, eşi dostu vardı. Ama gün geldi ki babam bu dünyadan ayrıldı. Daha sonra, kardeşlerim, babamın servetini kaybettikleri gibi, dostluklarını da kaybettiler. Ben daha küçük yaşıyordum. Annem ne kadar çırpındıysa da çare olamadı. Sonra kardeşlerim de Allah’ın emriyle yolcu oldu, onlar da vefat ettiler. Yani anlayacağın, babam da babamın sermayesi de kardeşlerim de gitti, yaşlı bir anne ile ben kaldım yalnız.”

“İyi dinle Âşık Sümmani,” dedi Kahraman, “annem beni aldı götürdü, bir medrese köşesine koydu. Medresede hoca efendiye ‘hocam, bunun eti senin, kemiği benim,’ dedi, ‘bunu okutacaksın, bir adam edeceksin, bir ilim sahibi olacak, ondan sonra bana teslim edeceksin.’ Medresede okumaya başlamıştım. Böyle bir müddet medreseye gidip geldim. Üç beş yaşımdan on beş on altı yaşına kadar bu böyle sürdü. On altı dediğim zaman bende bir başkalık olmaya, kafamda başka bir dünya kurulmaya başlamıştı.”

“Babamdan sonra, derebeylik Aslan Bey diye birisinin üzerinde dola-
nıyordu,” diye sürdürdü sözünü Kahraman, “Aslan Bey’in bir kızı vardı, ismi Elmas’tı. O da medreseye gelip gidiyordu, ders alıyordu, ama ben gönlümü ona kaptırmıştım. Biliyorsunuz, demişler ya, ‘tek taraflı sevdada adam öldürmez, illa iki başta var olmayınca.’ O da bana tutulmuş meğerse. Ne o bana açılabilir ne de ben ona açılabilirim. Böyle, bu duygular içinde bir müddet gidip geldik, ama artık o medreseye gelmez oldu, bense devam ediyordum. Yedi sene daha devam ettim. On beş on altı yaşlarında sevdada başlattım, yedi sene devam ettim.

“Bir gün medreseden çıktım, doğruca onların konağına doğru gittim. Dediğim gibi, Aslan Bey zengindi, konağı beş katlıydı. Beşinci katın balkonunda Elmas’ım bir o yana bir bu yana gidip geliyordu, sanki benim yolumu bekliyordu, sanki bana bakıyordu, beni gözetliyordu gibi. Balkona gözlerimi diktim, Elmas’ı gördüm, o akşamın içinde bir yıldız gibi parlıyordu. ‘Eyvah!’ dedim, ‘şimdi bu murat benim midir, acaba ben bu muradıma erecek miyim? Ya Rab, ne olursun, bana bir fırsat ver, ben de bu muradıma nail olayım.’ Bu sözleri der demez orada yığılıp düşmüşüm.

“Zaman geçmiş, uyandım ki akşamın içinde o sokağın köşesinde, yer-deyim, kendi kendime baygınlık geçirmişim. Kalktım, bizim eve doğru gittim. Vakitsiz olarak eve gittim. Annem telaşlanmış, kapıda karşıladı beni:

— Oğlum, nerede kaldın? Sen bu saate kadar kalmazdın, sana ne oldu, hasta mısın, bir yerde mi kaldın, arkadaşınla mı kaldın?

— Anne, sorma, yedi senedir gittiğim medresede çok kimseler hafız oldular, hoca oldular, şu oldular, bu oldular, bense hâlâ gidip geliyorum. Hiç sormuyorsun ki oğlum, sen neden bunu bir türlü bitiremiyorsun?

— Ne bileyim oğlum, ben onu bilemem.

— Anne, sen hiç medreseye gelip de sordun mu hocadan?

— Sormadım, oğlum.

— Anne, ben, Aslan Bey'in kızı Elmas'a âşık oldum. Aklım fikrim gece gündüz onunla, medrese bir bahanedir. Evden medreseye her gidişimde kapılarının önünden geçiyorum, her geçişimde kapıya gözümü dikiyorum, konaktan çıkışına ya da konağa girişine rastlıyorsam görüyorum, rastlamıyorsam öylece medreseye gidiyorum. Yarından tezi yok, gidip babasından Elmas'ı bana Allah'ın emriyle isteyeceksin.

“İyi dinle Âşık Sümmani,” dedi Kahraman, “bu sözlerim üzerine annem öyle bir ah çekti, öyle bir ah çekti ki:

— Eyvah yavrum, beni öyle bir yere gönderiyorsun ki! Aslan Bey'in kapısına gittiğimde, benim elçi olduğumu bilse, beni maşayla tutar, kapıya atar. Ben kim olurum da hangi cesaretle onun kızını sana isteyebilirim? Senin artık baban yok, onun serveti de yok, kardeşlerin de yok, şöhreti de dağıldı, hepsi geçti gitti. Bu, Aslan Bey'dir; beyler, paşalar çok onurlu, vakarlı olurlar. O, kızını bize verir mi? Aklını başını devşir oğlum, başka kapıyı çal.

— Yok, anne, ya öleceğim ya da Elmas'a yar olacağım, başka çarem yoktur.

“Annemi ne kadar sıkıştırdıysam da geri adım atmadı, ‘dur oğlum, bir dakika dur, ben şimdi gelirim,’ dedi, yanımdan hemen, aceleyle kalkıp kendi yattığı odaya gitti. Baktım ki elinde bir kama, gümüş saplı bir kamayla geri geldi:

— Al oğlum, babandan hatıra saklıyordum. Sen kemale erdikten sonra babanın hatırasıdır diye sana verecektim ki sen de saklayasın. Şu kamayı eline al.

— Başka?

— Başkası, aha da boynum, ya benim boynumu vuracaksın ya da beni o kapıya göndermeyeceksin.

— Yok, anne, yok, bu çare değil, başka çare söyle.

— Başka çaresi şudur oğlum: Seni okutan hocana gidip bu derdini arz edeceksin.

“Herhalde,” dedi Kahraman, Âşık Sümmani'ye, “annemin maksadı şuydu: Ben gider de hocaya söylersem, hoca bana kızar, beni bu işten, bu sevda-

dan vazgeçtirir. Halbuki işin aslı öyle kolay değil. ‘Gidip derdini hocana aç, ben bir kadını, gidemem,’ dedi annem. ‘Olur, anne,’ dedim ‘ver bakalım kamayı.’ Aldım elime kamayı, gittim, pazardan kefenlik bez aldım, lif aldım, sabun aldım, kamayla beraber koltuğumun altına koyup hocanın evinin yolunu tuttum. Kapısını çaldım, girdim içeri. Hoca beni o halde görünce hayretler içerisinde kaldı, herhalde aklımı oynattığımı düşündü:

— Hayrola oğlum, nedir bu kama, bu bez, bu sabun... Bunlar neyin nesidir?

— Aman hocam, ben bir maruzatım için geldim. Benim için eğer bu maruzata eğileceksen, yardımcı olacaksan derdimi söyleyeceğim; yoksa aha boyunum, aha kamam, aha kefenim, aha da lifim. Başka da çare bilmiyorum.

— Hayrola oğlum, nedir derdin, neyin nesidir?

— Hocam, gidip Aslan Bey’den kızı Elmas’ı bana Allah’ın emriyle isteyeceksin. Biliyorsun, Aslan Bey zengin adam, onun kapısına kimse yanaşamaz. Ancak, senin Aslan Bey’le samimi olduğunu biliyorum, onun için seni rahatsız ettim.

— Yahu oğlum, cehalet ne kadar kötü bir şey, hem Allah’ın emriyle diyorsun hem de bu kadar zorlanıyorsun söylemeye. Ver bakalım şu bezi, şu kamayı, şunu da, bunu da... Bunlarla senin bir işin yok. Haydi, oğlum, sen şimdi evine git, ben Aslan Bey’e giderim.

“İyi dinle Âşık Sümmani,” diye devam etti Kahraman, “hoca gidiyor Aslan Bey’in konağına. Aslan Bey’le hanımı beraber odalarına çekilmiş, pencereyi geri devirmiş, dışarıdan geleni gideni seyrediyorlardı, temiz havayı teneffüs ediyorlardı, bahçe kapısından hocanın içeri girdiğini gördüler. ‘Hanım, hanım, bak,’ dedi Aslan Bey, ‘hocayla epey zamandır görüşmemiştik, herhalde bizi özlemiş, geliyor.’ Sonra da kızına seslendi, ‘kızım Elmas, buraya gel,’ dedi, ‘hocan geliyor, hoca buraya çıkana kadar kahveleri pişir.’ ‘Baş üstüne beybaba,’ dedi Elmas, usulca dönüp kahveleri pişirmeye gitti. Hoca, Aslan Bey’le hanımının olduğu odaya geldi. ‘Selâmünaleyküm,’ dedi hoca. ‘Aleyküm selâm,’ diye karşılık verdi Aslan Bey. Sarıldılar, görüştüler, hoş beşten sonra oturdular, muhabbet etmeye başladılar. Kahveler geldi. Elmas, hocasıyla babasının önüne kahveleri koydu, karşılarında el bağlayıp durdu.

— Hocam, buyurun, kahve içelim, dedi Aslan Bey.

— Hayır, beyim, ben kahve içemem.

— Neden?

— Nedenini sonra anlatırım.

— Al kızım, al, hocanın bir mazereti vardır, kahve içmeyecekmiş, al da götür.

Bunun üzerine ‘yemek hazırlayın,’ dedi Aslan Bey. Hemen yemek hazırlandı, sofraya kuruldu.

— Buyurun, hocam, yemek yiyelim, dedi Aslan Bey.

— Hayır, beyim, ben yemek yiyemem.

— Neden?

— Nedenini sonra anlatırım.

— Yok, olmaz. Kahve içmedin, belki bir mazeretin vardır, bir rahatsızlığın vardır; ama yemeğimi de yemedin, oysa dost dostun lokmasını kesmelidir, nedenini de söylemiyorsun. Nedeni artık sonraya kalmasın, söyle.

“Bunun üzerine hoca artık dize geliyor,” diye sürdürdü hikâyesini Kahraman, “evine gittiğimde benden aldığı şeyleri sarıp sarmalamış, sonra da onları Aslan Bey’in konağına giderken beraberinde götürmüştü:

— Ben gelirken, elimde bir şeyler getirdim. Ama onları sana hediye getirmedim, dedi hoca, Aslan Bey’e.

— Ne getirdin?

— O sarılı olan bohçanın içinde bir kama, kefenlik bir bez, lif ve sabun var. Benim sana bir maruzatım var; ya benim bu maruzatımı burada göreceksin ya da boynuma bir kılıç vuracaksın ve mezarımı da bu konağın dibine koyacaksın. Mezar taşıma da ne yazacaksın, biliyor musun; muradına kavuşamayan hocanın mezarıdır diye yazacaksın mezar taşıma.

— Aman hocam, seninle Allah rızası için dostuz, bu ne demek oluyor şimdi, bu ne biçim bir sözdür? Evim ve ailem dışında her nede gözün varsa feda olsun sana. Canım bile feda olsun, elimde olsa canımı bile veririm.

— Allah razı olsun.

“Aslan Bey’den aldığı cevapla sevinen hoca efendi,” dedi Kahraman Âşık Sümmani’ye, “eline çatalı kaşığı aldı, girişti yemeye, paldır küldür yemeye başladı. Fakat hâlâ ne olup bittiğini anlamayan Aslan Bey’in boğazında düğümleliyordu lokmaları, mideye inmiyordu:

— Ey hocam, afiyet olsun. Senin yediğin yemeğin hesabını yapmıyorum da hiç bakmıyorsun ki Aslan Bey yemek yiyebiliyor mu, yiyemiyor mu diye? Allah aşkına, sen küçük bir şey için böyle işi derinden başlatmazdın. Ne ise maksadın söyle, ondan sonra yemeğimizi yiyelim.

— Allah’ın emriyle, Peygamberin kavliyle, senin kızın Elmas’ı Mehmet Bey’in oğlu Kahraman’a istemeye elçi geldim.

— Eyvah hocam! İnsanı böyle de tuzağa bırakırlar mı?

“Bilirsin Âşık Sümmani,” dedi Kahraman, “bey dudağı, padişah dudağı söz verdi mi, ya idamdır ya da sözünden dönmek yoktur. Aslan Bey de nasıl zor bir hal içine düştüğünü gördü, ‘hocam,’ dedi, ‘Allah’ın emrine bir şey diyeceğim yok, lakin benim bir şartım vardır. Biliyorsun, sekiz tane oğlum vardır, bir tane kızım vardır, sekizinin sevgisi bir taraftadır, Elmas’ın sevgisi bir taraftadır.’

“İmdi, cariye döneminde nasılsa,” diye sürdürdü sözünü Kahraman, “

bizim zamanımızda da beyler, paşalar cariyelerle değil, ama eşiyle, dostuyla, ahabplarıyla, kendi çığırında olan kimselerle çıkarlar, kendi odalarında onlarla gönül eyler, onlarla oturur, onlarla kalkar, zevkusefa içinde vakit geçirirlerdi. Elbette Aslan Bey'in kızı da payını alırdı bu zevkusefadan, ola ki sonradan demesin 'babamın sağlığında ben bir zevkusefa görmedim, murat almadım.' İşte Aslan Bey'in içine düştüğü müşkül de buydu, çünkü kızının şimdi gidip de Kahraman'ın bir kaz damına başını sokup orada ömrünü tamamlayacağını hesap edemedi. 'Bey, düşüp kalkmayan bir tek Allah'tır,' dedi hoca, Aslan Bey'e, 'Bu Kahraman'ın babası Mehmet Bey buralarda ferman okurken daha senin ismin yoktu. Ama döndü dönüştü, şimdi size geldi nöbet, şimdi de siz öylesiniz. Şartın neyse onu söyle.' 'Hocam, beş katlı bir apartman istiyorum,' dedi Aslan Bey, 'bir bahçe; dört taraftan dört tane çeşmesi akacaktır, ortada bir havuz olacaktır. Ondan sonra da geleceksiniz, gelininizi götüreceksiniz. Mademki kefil olarak sen geldin, benim şartım da budur.' Hoca bunu duyunca, 'eyvah ki eyvah! Bu bana ölümden bile zor,' diye düşündü. Fakat hiçbir şey belli etmedi, usulca çıktı konaktan, gitti.

Oradan doğruca bizim eve geldi. Hocayı kapıda karşıladı, içeri aldı, anneme selam verdikten sonra, benimle konuşmak istediğini söyledi, baş başa kalmak için bir odaya geçtik. 'Gel oğlum, Kahraman, gel,' dedi, 'iş bağladım, ama çok çetin bağladım.' 'Hocam, buyur,' dedim, 'nasıl bağladın?' Konak'ta olan bitenleri, hal mesele böyle böyle diye, bir bir anlattı, 'mesele bundan ibarettir,' dedi, 'eğer bu şartı kabul edeceksen, yerine getirebileceksen Elmas senindir, muradına ereceksin; ama getiremezsen, Aslan Bey'in kızını sana vereceğini hiç düşünme, ona da imkân yok.' 'Hocam, sen görevini yaptın,' dedim, 'Allah razı olsun. Bundan sonrası bana, aslında bana da değil; seni, beni, bütün kâinatı yoktan var eden Allah'a kaldı. Şu halime bak, benim neyim var, ne mal ne servet, elimde hiçbir şey yok.'

"Bunun üzerine gurbete atıldım," diye devam etti hikâyesine Kahraman, "gittim, çalıştım, çırpındım, yedi sene gurbette gezdim. Cenabı Allah bana çok büyük ticaretler nasip etti, geldim, söylendiği şekilde binayı, bahçesini yaptır-dım, Aslan Bey ne demişse, yani o şartların hepsini yerine getirdim. İçim rahat bir şekilde hocamın evine gittim, 'hocam, haydi bakalım,' dedim, 'ne kadar geç olduysa da yine de güç olmadı, Aslan Bey'e git, acaba şimdi de neyi bahane edecek.'

Hocam gitti, hal mesele böyle böyle diye Aslan Bey'e durumu izah etti. Onun şartı üzerine yaptırdığım binayı ve bahçeyi ona gösterdi, 'işte buyurun, bakın,' dedi, 'noksanlarımız varsa yine de tamamlayalım.' 'Tamamdır, hocam,' dedi Aslan Bey, 'yarından itibaren düğün başlasın.'

"Bilirsin Âşık Sümmani," dedi Kahraman, "eski beylerin, padişahların düğünleri kırk gün kırk gece devam edermiş. Bizim düğün de kırk gün devam etti. Kırk birinci günü zıfaz odasından içeri girdim ki Elmas'ım, duvağı başın-

da, ala yeşile bezenmiş, elleri kınalı, duvara dayalı, bir fidan gibi duruyor. Ben de abdest alıp rıza—i Hak için iki rekât namaz kıldım, namazı bitirmek üzere sağa selam verdim, sola selam verirken baktım ki pencerenin birinde iki silahlı adam gölgesi belirdi; biri geçti, öteki de geçmekteydi. Kendi kendime ‘eyvah!’ dedim, ‘Derler ki para ile güzelin dostu da çok olur düşmanı da. Benim Allah’tan başka kimsem yoktur. Bunlar beni uyutacaklar, ondan sonra bildiklerini yapacaklar. Ben bu düşmanı alt etmezsem, ben bu müşkülü halletmezsem, bu murat da bana helal olmasın.’

“Silahım belimde, mermisi cebimdeydi. Silahı elime aldım. Pencerenin birini geçtiler, ikincisinin önünde iki gölge birbirlerine sokuldular, böyle ağız ağza geldiler, hem de silahları omuzlarında, o anda çektim silahı vurdum ikisini de. Hemen koştum, kapıya çıktım baktım ki ne bakayım; sekiz kaynımdan ikisi, vurulanların biri en büyük kaynım, öteki de en küçük kaynımdı. Acaba o saatte orada niye gezerlerdi, ne için gelmişlerdi, niye vuruldular? Mesele işte bu sorunun cevabında...

‘Ulan,’ demişler, ‘bizim bacımızı ağası istedi, paşası istedi, beyi, bilmem kimi istedi, hiç kimseye vermedi babam ve bacımız da almadı zaten. En sonunda Kahraman’a verdi. Kahraman’ın Allah’tan başka kimsesi yoktur. Su uyur, düşman uyumaz derler. Olur ya, düşmanlarımız Kahraman’ı uyuttuktan sonra namusumuza bir hakarete bulunurlarsa, bir leke konarsa bize ölüm icap eder. Böyle döşek üstünde istirahat etme değil, namusumuzun bekçisi olma vaktidir, etrafı dolaşalım biraz. Peki, kimler gidecek? En küçük kardeş, sen gideceksin; en büyük ağabey, sen gideceksin.’ Anlayacağın, o yüzden onlar da silahlı olarak öylece dolaşırlarmış.

“İçeri geldim. Kanatlarım kırılmıştı, dizlerimde derman kalmamıştı yürümeye. Karşımda on dört senelik hasretim, duvara yaslanmış, duruyordu, duvağını başından kaldırdım, ‘ey Elmas,’ dedim, ‘Cenabı Allah dilemeyince, murat etmeyince murat almak çok kolay değildir. Dışarıda vurduklarımın biri büyük ağabeyin, biri de küçük kardeşin. Yarına kalırsam, Aslan Bey beni pare pere ettirir. Namusumu sana, seni Allah’a ısmarlıyorum, ben gidiyorum.’ ‘Ne zamana kadar,’ dedi Elmas’ım, ‘ne zaman gelirsin?’ O akşamın içinde pencereden görünen dağları gösterdim, ‘şu yüksek dağların karı ne zaman erirse,’ dedim, ‘ben de o zaman gelirim.’ Sonra da evden çıktım.

“Bir ihtiyar anam vardır, başka da kimsem yoktur. Yedi senedir bu gurbetteyim,” dedi Kahraman, Âşık Sümmani’ye, “en son da işte buradayım, Kırım’da. Bugüne kadar sılamdan tek bir mektup aldım, anam ağlaya ağlaya iki gözünü de kaybetmiş. Babası Elmas’a haber göndermiş, ‘gel yavrum, o gitti, geleceği yok,’ demiş, ‘kardeşlerinin de dirileceği yok. Sen bir genç olarak bir kaz damına başını sokup da ömrünü orada çürütme. Evlenmek istersen, daha yiğidine, daha gencine, daha zenginine, daha âlâsına verelim seni. Evlenmek istemezsen de bura senin evindir, babanın evinde, babanın ocağında kalırsın.’

Babasının bu teklifini kabul etmemiş Elmas, ‘yok, baba,’ demiş, ‘sen benim babamsın, sen beni bir defa verdin. Kadınıym diye benim vicdanım yok mu sanırsın? Benim kocamın başından böyle bir iş geçti diye, yurdunu yuvasını nasıl dağıttırım da düşmanlarını sevindiririm? Yüz tane ömrüm olsa, yüzü de burada geçer, saçımı süpürge eder yine onun yolunu beklerim.’ Mektuptan bu kadarını öğrenebildim. Şimdi kalkıp sılama gitsem bir türlü gitmesem bir türlü...

“Oğlum, senin de bir derdin var,” dedi Âşık Sümmani, “ama yine de benim derdime tay olmaz. Gel oğul, ben de sana anlatayım.” Peki, Âşık Sümmani buraya, Kırım’a nereden gelmişti; Bedişan’a doğru gitmişti, dört beş sene gurbet gezmiş, dönüşünde de oraya gelmişti. “Seni alıp götüreceğim Trabzon’a,” dedi Âşık Sümmani, “ama gitmeden evvel birlikte bir mektup yazacağız. Eğer sevgilin seni bekliyorsa, gel derse sana ve annen hayattaysa ben seni alacağım, götüreceğim, durumu anlayacağım, sonra Aslan Bey’i bulacağım ve seni affettireceğim,” diye Kahraman’a müjdelere başlamıştı. “Ancak,” dedi Âşık Sümmani, “Aslan Bey kalkar da eğer o adam elime geçerse onu böyle doğrarım, böyle vururum, böyle öldürürüm derse, seni tekrar Kırım’a getirir, cebine kahve harçlığını kor ve geri giderim.” “Nasıl bir mektup yazalım Sümmani Baba?” dedi Kahraman. “Sen kalemini çıkar,” dedi Âşık Sümmani, “ben ne söylersem onu yaz.”

İşte o zaman Âşık Sümmani sazı eline aldı, söylemeye başladı. O söylüyor, Kahraman da yazıyordu. Hele bakalım, o ne söylüyordu, o da ne yazıyordu; vekâleten biz söyleyelim:

Name selam olsun arzu canana

Bencileyin ah u zarı var mıdır?

Ben onun şem’ine oldum pervane

Acep yârin gam efkârı var mıdır?

“Yazdın mı Kahraman,” dedi Âşık Sümmani.

“Yazdım,” dedi Kahraman.

Aldı ikinci kıtayı:

Kabul eder mi benim namemi

Gözü yaşlı dertli bekler hanemi

Acep neylediler düşkün anamı

Ondan yakın vefadarım var mıdır?

“Yazdın mı Kahraman,” dedi Âşık Sümmani.

“Yazdım,” dedi Kahraman.

Aldı üçüncü kıtayı:

Bun etti bağrımı gurbet ateşi

Sallanır cananım düşmana karşı

Görünmez sılanın toprağı taşı

Göstermeye dost ikrarın var mıdır?

“Yazdın mı oğlum,” dedi Âşık Sümmani.

“Yazdım,” dedi Kahraman.

Aldı son kıtasını, bakalım ne diyordu:

Gözüme görünmez karye vatanın

Dertliler derdine ortaksın Sümman

Elmas'ı neyledin dertli Kahraman

Ağlamadan başka kârın var mıdır?

Kahraman söylenenleri bir bir yazdı. Mektubu bir zarfa koydular ve postaladılar. “Oğlum,” dedi Âşık Sümmani, “benim burada birkaç eşim, dostum, arkadaşım, hemşerim var, onlarla gezeceğim. Sonra haberleşiriz. Bakalım, mektup ne zaman gelir, sana ne zaman bir cevap gelirse, ondan sonra yola gideceğiz. Yine sözüm sözdür, sözümünden caymıyorum.”

Aradan epey bir zaman geçmişti. Bir gün Kahraman’la yine bir araya gelmişlerdi:

— Sümmani baba, müjde, mektup var.

— Ne diyor?

— Annem de eşim de sana daha önce anlattığım gibi...

— Ha, demek ki seni bekliyorlarmış.

— Yalnız, başka bir mektup daha var; bir name de eşim yazmış, göndermiş. İster misin okuyayım?

— Hele oku bakayım, ne yazmış da göndermiş.

Elmas da o sırma zülüflerini bir saz etmişti, kamış parmaklarını kalem, gözyaşlarını mürekkep edip bir name yazmıştı. Bakalım, ne yazmıştı, ne söylüyordu:

Yârim namen geldi bana ulaştı

Okuyup anlamaya dilim dolaştı

Cümle hasret sılasına kavuştu

Bilmem sana ne zor oldu gelmedin

Dağlara tay oldu efkârım gamım

Geçti civan ömrüm gülmedi cemalim

Hasret ateşine bu can bedenim

Kütah oldu çürüdü de gelmedin

Bizim eller portakallı sonalı

Başım duvaklı elim kınalı

Yüz sene beklerim viran haneni

Bilmem sana ne zor oldu gelmedin

Hicran otağım ile gelir paylarım

Öyle boşa geçti hafta aylarım

Akıl baştan alan siyah muyların

Ol nişanı bürüdü de gelmedin

Devam ediyordu mektubuna:

*Ben bilirim sensin benim erbabım
Senden ayrılalı gözde yok farım
Bin naz ile kestirdiğin zerbabın
Kol sokmadan çürüdü de gelmedin*

*Akar mı gözünden kanlı yaşların
Sılada bekliyor arkadaşların
Elin ile diktiğin ağaçların
Bahçe oldu bar verdi de gelmedin*

Son kıtasını söylüyordu:

*Elmas'ı yandırdın hasret narına
Beyim huşta oldum gurbet çarına
Müddet kestin şu dağların karına
Yetti bahar eridi de gelmedin gelmedin*

Elmas'ın mektubuyla Kahraman'ın yazdığı mektubu bir zarfa koydu Sümmani Baba, aldı Kahraman'ı yola revan oldu. Yolları bitmek üzereyken, Âşık Sümmani, Kahraman'ı Trabzon'a bir saat uzaklıkta bir yerde bıraktı, "sen burada dur," dedi ve sazını alıp Trabzon'a yollandı. Birkaç gün sonra, Âşık Sümmani bir kahvede çalıp söylerken Aslan Bey, onun yanına gelmiş, oturmuştu:

— Oğlum, sen kimsin, nereden gelip nereye gidersin?

— Efendim, ben, Erzurumlu Âşık Sümmani'yim.

— Nereden geliyorsun?

— Vallahi bilemem nereden geldiğimi.

— Ne demek oğlum, insan geldiği yeri bilmez mi?

— Efendim, ben dört beş senedir gurbet geziyorum, nereden geldiğimi, hangisini söylesem bilmiyorum.

— Oğlum, çok gezen mi, çok yaşayan mı bilir? Derler ki çok gezen daha çok bilir. Madem bu kadar gezmişsin, böyle böyle bir insan (Kahraman'ı tarif eder) sana rastlamadı mı?

— Vallahi, sanırım senin dediğin insan bana rastladı, hatta bir de buraya geleceğim zaman bana bir mektup verdi, o mektubu da burada bir Aslan Bey varmış, ona vereceğim. Eğer böyle birisini tanıyorsanız bana yardımcı olun da mektubu ona verelim, beni de bu mesuliyetten kurtarmış olalım.

— Oğlum, tam yerine geldin, Aslan Bey benim. Ver bakalım şu mektubu.

Aslan Bey'e hangi mektubu verdi Âşık Sümmani; Elmas'ın Kahraman'a gönderdiği mektubu verdi. Aslan Bey aldı, okudu mektubu. Ağlıyordu. Âşık Sümmani hiçbir şey bilmiyormuş gibi davranıyordu:

— Efendim, niye ağlıyorsunuz, hayrola, mektupta bir şey mi vardı da sizi ağlattı?

— Yahu âşık, bir bilsen ki neler var bu mektupta,
— Ne var, hayırdır?

Başladı Aslan Bey, geçmişte olanları şöyle oldu, böyle oldu diye anlatmaya. Sonunda “keşke o insanı da getireydin yanında,” dedi Aslan Bey, “ölenler gitti, kalanlar bizim. Ölenler de bizim, ama ne yapalım, takdir öyleymiş. O insanı getireydin, senin dünyalığını verip, ahiretliğine karışmazdım.” Âşık Sümmani işi usuldan alıyordu, “Bey,” dedi, “herhalde yanılmışım, iki tane mektup olacaktı; ben bir mektup daha vereyim sana.” Böylece Âşık Sümmani, Aslan Bey’e, Kahraman’ın Elmas’a gönderdiği mektuptu da çıkarıp verdi. Onu da aldı, okudu Aslan Bey, “oğlum,” dedi, “sen bu insanla çok iyi tanışmışsın, dost olmuşsun, arkadaş olmuşsun. Git, sözüm söz, nerede bulursan bul, getir, dünyalığın benden.” “Bey, buraya bir saat kala,” dedi Âşık Sümmani, “Gürsu’da bıraktım onu, geldim.” Öyle bir sevindi ki Aslan Bey, hemen ayağa fırladı, gitti, “çabuk gidin, Kahraman’ı alın gelin,” diye adamlarına emretti.

Devrin vesaiti neyse, o zaman faytonlar vardı, atlı arabalar, atlar vardı, onlarla gidip Kahraman’ı getirirler. “Düğün başlasın,” diye emreder Aslan Bey. Yeniden, sanki daha önce hiçbir olay olmamış gibi yeniden düğün başlar, bir hafta devam eder. Aslan Bey, Âşık Sümmani’yi misafir eder kendi konağında ve Sümmani Baba’yı dinler. Sümmani Baba da başından geçenleri birer birer anlatır ona. Ne Kahraman’ın derdi ne Sümmani’nin derdi, Aslan Bey dinleye dinleye bir dert sahibi olur ki uykuyu terk eder, gece gündüz “eyvah, nasıl insanlar varmış, nasıl bir derde duçarmış!” diye ağlar durur:

Bir hafta sonra Kahraman zifaf odasından, kendi evinden, hem kayınpe-
derini hem de Sümmani’yi ziyarete Aslan Bey’in evine gelir. Görüşürler, konu-
şurlar, sonunda Sümmani Baba, Kahraman karşısına geçip oturunca, “bak Kah-
raman,” der, “sen derdin ki benim derdim fazla, ben derdim ki benim derdim
fazla. Bak, senin derdine çare bulundu, desene Sümmani’nin boynu yine burul-
du. Bunu duyan Aslan Bey tekrar başladı ağlamaya, “ulan oğlum, bir haftadır
verdiğin yaralar yetmiyor gibi,” dedi, “yine yaraladın beni. En sonunda verdi-
ğin bu dert hiçbirine benzemedi. Yarından tezi yok, bir çuval manat atacağım
gemiye, seni Bedişan’a kavuşturacağım.” “Bey, müsaade et de, dilime birkaç söz
geldi,” dedi Sümmani, “söyleyeyim, ondan sonra ne yapacaksan yap”:

*Çoktan beri terki vatan olmuşum
Diyarı gurbette candan usandım
Gayrı çekmekten ömrüm hiç oldu
Aktı gözyaşlarım benden usandım*

*Gönül ister bu Narman’ı aşā
Ne kaldı gurbette gelmedi başā
Bende olan derdi yüklesem taşā
Taşlar dile gelir senden usandım*

*Canım kurban olsun mert oğlu merde
Benim emeklerim hiç oldu nerde
Sefil Sümman gider durmaz bu yerde
Aydan hafta değil günden usandım*

“Ey Beyim, ben şu kadar ömür tükettim, şu kadar gurbet gezdim, şu kadar çile çektim, fırsatını bulmadım kavuşmaya,” der Aslan Bey’e Âşık Sümmani, “senin üç beş manatın beni Bedišan’a götüremez. Bana müsaade et de artık gideyim, memlekete kavuşayım.” Bunun üzerine, Aslan Bey, Sümmani Baba’ya bir binek at ve biraz da harçlık verir, sonra da onu uğurlar.

Sümmani Baba Narman’a gelmede olsun, Kahraman muradına nail olmuş olur, Aslan Bey’in de gönlü hoş olur, bu hikâye de şimdilik burada kalır.

MAHİR HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Hüseyin YAZICI.

Derleme Tarihi: 11 Eylül 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Bursa'nın Yıldırım ilçesinde Barış Manço Kültür Merkezi'nde bulunan Bursa Halk Ozanları Derneği binası. Ortamda bulunanlar; derleyici, üç Dernek üyesi.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Hüseyin SÜMMANİOĞLU hikâyeyi babası ve amcasından duyarak öğrendi.

*Gelen gider ona küser
Bu dünyadan harıl harıl
Gönül bir kimseden bilme
Tevekkül başına sarıl
Ne senden kimse darılsın
Ne sen bir kimseden darıl.*

Âşık Sümmani, birçok kimselerin itibar ettiği, sevdiği bir insan, tarihe kendini kabul ettirmiş bir âşık. O, gurbete gidecekti. O, sevgilisine doğru gidecekti. Sevgilisi Afganistan Bedišan'daydı. Onun genç olduğunu bilen yaşlı insanlar, tecrübeli insanlar, o arif insanlar:

— Âşık Sümmani, sen gidersin de, gurbetin derinine dalarsın da, başaramazsan oralarda kalırsın, sen bizi de rahatsız edersin, biz de acırız. Gel, seni bir yere yollayalım, derler.

— Nereye yollayacaksınız?

— Seni gurbeti yirmi beş sene gezmiş bir âşığın yanına göndereceğiz. Gideceksin, ondan gurbetin halini ahvalini öğreneceksin, ondan sonra gurbete gideceksin. İnşallah faydalanmış olursun, derler.

O zaman sazını yanına alan Âşık Sümmani gitmiş Yusufeli'nin İphan köyüne ve orada birisine misafir olmuş. Misafir olduğu kimseye şunu demiş:

— Burada bir Âşık Mahir varmış; ben onun yanına geldim. Beni onun yanına götürebilir misin?

Misafir olduğu evin sahibi:

— Oğlum, iyi güzel de, o çok yaşlı bir insandır. Şimdi vakit geçti. Gel bu işi sabaha bırakalım. Sabahtan gündüz gözüyle götürürüm seni, gidip beraber ziyaret ederiz, demiş.

— Olur, demiş.

O gece sabahlar. Sabahtan, kuşluk zamanı, misafir olduğu evin sahibi onu alıp götürdü Âşık Mahir'in evine.

Âşık Mahir'in evinden içeri girdiler. Âşık Mahir tek başına bir odada yaşıyordu. Gurbetten daha yeni, bir—iki yıl önce dönmüştü. Âşık Mahir, gecenin geç saatinde mi, akşamdan mı, sabahtan mı bir postun üzerine oturmuş, sanki bir güvercin kuşu gibi guğulduyordu, kendi dünyasını yaşıyordu. Dışarıdan gelenleri hiç fark etmemişti. En sonunda fark etti, geri döndü:

— Buyurun oğlum, buyurun, içeri buyurun, misafirsiniz, hâlâ niye ayakta duruyorsunuz, diye sordu.

Geçtiler, oturdular, selamlaştılar.

— Nerelisin oğlum âşık, dedi Âşık Mahir.

— Kimsin sen oğlum, nerelisin?

— Efendim, ben Erzurum'un Narman kazasından, Samkale köyündemim, dedi.

— Peki, oğlum, bir şey soracağım sana: Bu birkaç sene zarfında Narman'da bir âşık ihdas olmuş, Sümmani diye bir âşık; bir Narmanlı olarak onu tanır mısın?

Böyle deyince Âşık Sümmani konuşmamıştı, sükût, dinliyordu.

— Oğlum, sükût ikrardandır. Yoksa sen misin?

— Efendim, bize diyorlar, dedi.

— Gel, otur oğlum, dedi. Sen de mi bu ateşle kavruldun?

Âşık Sümmani gitti, elini öptü, yanına oturdu.

— Peki, oğlum, nereden gelir nereye gidersin?

— Âşık amca, sizin ziyaretinize gelirken, benim de hayal dünyamda yattığım bir mesele vardı, onu size kadar getirdim. Sizden gurbetin ahvalini öğrenip geri gideceğim, dedi.

— Açık olarak söyle, hangi gurbete gideceksin oğlum, diye sordu Âşık Mahir.

Sümmani:

— Utanıyorum, ama yine de sevgilimin peşinden gitmek istiyorum, dedi.

— Bugün git, akşam gel; akşam seni dinleyecekler olur, onlara dinletirsin, gelirsin yatsıdan sonra, sabaha kadar otururuz, başımızdan geçenleri size anlatırım, dedi Âşık Mahir.

O gün de akşam oldu. Yatsıdan sonra, Âşık Sümmani'nin misafir olduğu adam, onu getirdi, Âşık Mahir'in yanına bırakıp geri döndü.

— Gel oğlum, başımdan geçenleri sana anlatayım şimdi. Ben, kırk sene bekâr gezdim. Benden küçük bir bacım vardı, bir annem vardı, babam erken ölmüştü. Kırk birinci sene bu aşka giriftar oldum, yani âşık oldum. Artık gece gündüz hayal ettiğim, gönlümdeki olan bir sihirli periydi. Acaba ne zaman, nerede kavuşurum, nasıl olur, nasıl yaparım; hep bunu düşünürdüm. Bir gün geldi, hayallerimi gerçekleştirmeye dönüştürdüm işi. Eşim dostum, ahbablarım çoktu, saltanatım iyiydi. Dünyalık bir ihtiyacım da yoktu. Ama anneme dedim ki:

— Anne, birkaç kap yemek hazırla, bu akşam dostlarla, ahbablarla biraz sohbet edeceğiz, oturacağız.

— Olur, evladım, dedi annem.

Annem ile kız kardeşim yemek hazırlamakta olsunlar, bir yandan da eşe dosta, yakınlarıma, ahbablara haber saldım. Akşam oldu, yedik içtik, çekildik. Çaydan sonra:

— Ey dostlar; hiç sormuyorsunuz ki Mahir size niye sesleniyor, diye sordum.

— Benim asıl adım Osman'dır; Mahir benim mahlasımdır.

Dediler ki:

— Vallahi Mahir, her zaman senin evine geliriz. Birkaç tane lafından daha ziyade çayını içeriz, yemeğini yeriz, muhabbetini dinleriz. Neden bunu böyle sordun bize? Senin ne derdin varsa sen söyle?

— Gönül gurbeti arz ediyor, gurbete gideceğim.

Ama bu arada şunu söyleyeyim ki:

— İhtiyar anam beni evlendirmeye zorlamıştı, evlenmiştim. Orasını söylemeyi unuttum, beni bağışlayın. Üç-beş sene zarfında iki tane kız çocuğum olmuştu, onlar da vardılar. Bu eşi dostu toplamam ondan sonra olmuştu.

— Senin içinden geçen neyse, ne derdin varsa sen söyle, dediler.

— Vallahi gönül gurbeti arz ediyor. Ben sevgilime, maşukama doğru gideceğim. Gideyim mi, gitmeyeyim mi; uygun mudur, değil midir? Sizden fikir almak için size seslendim.

Kimisi dedi ki:

— Mahir, senin bir ihtiyar anan var, artık elini dünyadan çekmiş, çok yaşlı, kendini dolandıramıyor. Bu bir. Bir bekâr bacın var, bu ara esen rüzgârdan kendisini sakınmakta. Bu iki. Bir ailen var, daha henüz elinin kınasının solduğu yok. Üç. İki tane çocuğun var; onların ayağının yer tutup gezebildiği yok. Dört. Diyelim bunlar varsa bile, senin burada yemeğin olmasa, çayın olmasa, ocağın yanmasa, gelip de senin başına toplanmayız işin gerçek tarafı bu. Sen ağır oturmaktan gelesin, senin gurbetliğin yok, sana gurbet yok. Senin gurbetin de çoluk çocuğunun başında olmaktır.

Kimisi de dedi ki:

— Canım, neden öyle diyorsun? Mahir'in parası mı yok, Mahir'in deb-debesi mi yok? Evini üç—beş sene idare edecek şekilde evinin ihtiyaçlarını temin etmiştir. Biz de sahabelik ederek, mademki Allah rızası için arkadaşsak, dostsak, üç ay birimiz, beş ay birimiz, gözümüz üzerlerinde olur. Bu da gurbette bir sene mi sürer, altı ay mı sürer, döner gelir. Bu da bir murattır, biz bunu muradından alıkoymayalım.

— İyi dinle oğlum Sümmani, böyleydi.

Baktım ki, birinin sözü birini tutmuyordu. O olur dedi, o olmaz dedi. O zaman dilime üç—beş kıta bir şey geldi:

— Söyleyeyim başımdan geçenleri, sen anla, dedi ve sazını eline aldı. Bakalım ne söyledi:

Eğer bırakırsam toprağı taşı

Terk olursam sahra yazı var size

Fikri hayalimden çıkarmam sizi

Name gönderirem bazılar size

Cem olsalar bir araya gelseler

Gece gündüz hal hatırım sorsalar

Diyarı gurbete cennet deseler

Çare yok bu gönül arzular sizi

*Mahir'im her dem artar zorluğum
Nazlı yar ile bir fikri hayalim
Size sığındır ehli ayalım
Emanettir çifte kuzular size*

— Size sığındır bir ehli ayalım, emanettir çifte kuzular size, deyince, eşlerim, dostlarım, ahabplarım, etrafımdaki insanlar, mendilini yüzüne tutan, gözünün yaşını silen, her neyse, dağıldılar, öylesine gittiler ki, hiç kimse kalmadı etrafımda.

Haber verelim kimden; ihtiyar anamdan, o garip anam, bacımdan, elinin kınası solmamış eşimden ve iki tane kuzumdan.

Onlar da şüphe etmişlerdi:

— Mahir, eşiyile dostuyla oturup kalkardı; ama böyle çok kalabalık kimseleri başına toplamazdı. Bakalım ki neyin nesidir, diyerek, onlar da gelmiş, pencerenin dışından dinlemişler. Herkes çekilip gittikten sonra içeri girdiler.

— Vay muhannet! Sen bizi ellerin yurduna bırakıp da, sahipsiz bırakıp da gurbete gideceksin; bizim halimiz ne olacak, diyerek, her biri bir taraftan sarıldılar, başladılar ağlamaya.

— Anne, işte dünya budur, böyle olur, şöyle olur, diyerek teselli etmeye çalıştım.

Sabah oldu, ahabplarım, eşim dostum toplandılar:

— Mahir gurbete gidiyormuş, diye. Hepsiyile helalleştim, vedalaştım da, bacım yoktu. Ahmetgildedir, Mehmetgile gitmiştir, Hasangildedir, Hüseyingile gitmiştir falan derken bütün komşuları dolandık, hiçbir yerde yoktu.

— Ulan eyvah! Acaba buna ne oldu? Ben eğer bununla uğraşırsam gidemem. Belki de ben gitmeyeyim diye mahsus bir yere saklandı, düşüncesiyle yola koyuldum, köyden ayrıldım.

Köyden biraz yukarıda, kendime ait olan bir bağım vardı, yolun kenarındaydı. Öylesine gittim ki, kız kardeşim, başındaki yazmasını yolun düzüne çekmiş, boynunu bükmüş, ellerini koynuna koymuş, gelecek yoluma bakıyordu. Karşısına gelince elini kaldırdı:

— Ey muhannet kardeş, burada bir dakika dur. Hele beni dinle, ondan sonra gideksen yine de git, dedi.

Durdum.

İyi dinle oğlum Sümmani.

— Söyle, dedim.

Dedi ki:

— Sen şimdi gurbete gidiyorsun, uzun bir gurbete gidiyorsun. Belki de bu gurbetin dönüşü de olmayabilir. Gidip gelmemek var, gelip görmemek var. Ancak, sana bir şey söyleyeceğim.

— Nedir?

— Köyde bıraktığın bir yaşlı ana, iki tane körpe kuzu, elinin kınası sol-

mayan bir eşin, bir de garip kız kardeşin var. Bizi Allah'tan başka kimsesiz bırakıp da gurbete gitmeye vicdanın müsaade ediyorsa git; yok, müsaade etmiyorsa dön geri, deyince, öyle ağır geldi ki:

— Oğlum Sümmani, belki bir kılıç yarası kadar bana ağır geldi.

— Eyvah, eyvah! Ne yapayım; bir türlü çıkamadım işin içinden. Dilime üç kıta bir şey geldi, söyleyeyim, başımdan geçenleri sana anlatayım, hele dinle:

Bağlama kolumu candan acizim

Ağlayarak düşen yollara bacı

Gönül arz ediyor eş arzusunu

Varıp gidem çölden çöllere bacı

Bacım ayağa kalktı. Kaysı ağacı yakındı. Uzandı, kaysıdan bir dal kopardı:

— Ey gidi kardeş, bir tek sen misin âşık? Senin dertlerin beni de âşık etti. Bir de beni dinle, dedi. Bakalım ne diyordu:

Daha el atacak dalımız yoktur

Yandı cismim döndü küllere gardaş

Kardaş hasretin kâr etti cana

Gözyaşlarım döndü sellere gardaş

Aldı gardaş:

Âşık oldum bir dilberin adına

Ağzım çeker lezzetine tadına

Benim için bir name kuşkanadına

Bağlayıp uçurasın yellere bacı

Aldı bacım:

Sen gidersen birgün ismin yok olur

Ara yerde fitneciler çok olur

Gülşene münasip bülbül zay olur

Yâd bülbüller konar güllere gardaş

Kardaş son kıtasını diyordu:

Ne yanar hasreti muhtacın sırda

Ben giderim bacı siz kalın burda

Ben gidersem Mahir ismim bu yerde

Gâh be gâh getirin dillere bacı

Bacım söylüyordu:

Harap olaydı böyle olan yazılar

Yüreğime dert bıraktı sızılar

Evde boynu buruk çifte kuzular

Muhtaç olur elden ellere gardaş

— Ey bacı, çok söz çok kurana yakışır, bundan ötesi yok, diyerek, eğilip bacımın gözlerinden öptüm.

— Allah’a ısmarladık. Dualarınızda unutmayın bizi. Sağ kalırsam yine de görürüz birbirimizi, diyerek yola koyuldum.

Geldim, Oltu’dan, Narman’dan, Kop Dağından aştım, Pasinler’in, yani Horasan’ın Gerek köyüne gittim. Köyde sağıma soluma baktım, hiç hoşuma gitmedi köyün yerleşimi. Çünkü bizde bazı şeyler vardır, müslümanlara ait nişaneler vardır; yani cami gibi, okul gibi, medrese gibi, her neyse. Baktım, orada hiçbirini göremedim. “Ulan, acaba başka milletlerden kimse mi vardır?” diyerekten hemen geriye çekildim. Bir baktım ki, geri dönüşüm çok az sürdü, köyden kaçıyorum, uzaklaşıyorum. Beş—altı tane delikanlı peşimizden geliyor:

— Ey âşık, nereye kaçıyorsun? Dur bakalım. Burası da bir köydür. Mademki geldin, köyümüze uğradın, burada kalacaksın, dinleneceksin, bize dinleteceksin, ondan sonra gideceksin. Kimden ne kötülük gördün ki kaçıyorsun? dediler.

Çaresizdim, düştüm önlerine. Götürdüler, beni bir ahır sekisine koydular:

— Haydi, bakalım, çıkar sazını, ne söyleyeceksen söyle, dediler.

İşte o zaman ne söylerdi âşık; âşık derdini söylerdi, gördüğünü söylerdi.

Oğlum Sümmani, ben buna devam ederken, karşımda öylesine cadaloz birisi oturuyordu, ayak ayak üzerine atmış bir külhani bey:

— Dur âşık, sadece sen âşık değilsin, bizim de bir âşığımız var. Ama o diyor ki, gerçek âşıklar bade içmişlerdir, ama badeyi birer bardak içmişlerdir. Ben badeyi kepçeyle, küple içtim. Şimdi bizim âşığı getireceğim, karşılıklı söyleyeceksiniz. Bizim âşık seni mat ederse, senin burada dersini ben vereceğim. Sen bizim âşığı mat edersen, onun dersini yine ben vereceğim, dedi.

Getirdiler, oturttular karşıma birisini; ama ne tanıyorum, ne biliyorum, ne de ne söyleyeceğini tahmin edebiliyorum. O cadaloz adam, affedersiniz, başıslayın;

— Âşık, sen şimdi bizim âşığa soru soracaksın; bizim âşık seni dinleyecek, cevap verirse, ondan sonra sıra ona gelecek, o da sana soracak. Ama bulamadığı bir şeye buldu dersen korkundan, Allah’a kul, Peygambere ümmet olmayasın. Bulduysa buldu, bulamadıysa bulamadı, dedi.

Öyle bir belaya çattık ki: “Acaba ne söyleyeyim? Masal gibi bir şey söyleyeyim, öyle dilden dile yaygın, herkesin bildiği, duyduğu bir şey olsun, bu da beni cevapsız koymasın. O da bana bir şeyler sorarsa, inşallah ben de onları geçerim, kimse kimseyi rahatsız etmemiş olur” diye düşündüm. Çünkü ne milleti oldukları belli olmuştu. Kimlerdi bunlar; o zaman o köyde Ermeni milletinden bir parça kalmıştı, onlar oturuyordular.

Şöyle başladım:

Ahvalidir ki meler gelir

O nedir ki eler gelir

O nedir ki meler gelir

Kanı çıkmaz yarası var

Karşımdaki âşık şunu söylüyordu:

O koyundur meler gelir

O elektir eler gelir

Dağı taşı deler gelir

Kanı çıkmaz yarası var

Desem ki oldu, buna inanacaklar; ama eğer yanlış olana doğrudur diye cevap verirsem, “Allah’ın kulu, Peygamberin ümmeti olmayasın” demişti. Mecbur kaldım tekrar etmeye. Aldım sazi, bir daha söyledim.

İyi dinle Sümmani:

Bu mu aşk ehlinin halı

Arşa çıkmalı feryadı

Âşık cevabın olmadı

Hele çok ararsın âşık

— Âşık cevabın olmadı, hele çok ararsın âşık, deyince, o külhanbeyi dedi ki; âşık, biz bilmeyiz dedik de, bu kadar da değil. Sen ona diyorsun ki meler gelir, o diyor ki koyundur, meler gelir. Ona diyorsun, eler gelir; eleği eline alırsın, onun hem elersin, hem de gelirsin. Deh dersin gelir, o da gelir. Ona dersin, deler gelir. O da der ki, koyun kuzusunu gördüğü gibi, dağı taşı deler gelir. Yetişmiş yaradır, kanı da gitmiş, suyu da gitmiş zamanında, ama yarası işliyordur. Öyledir yani, daha bunun ötesi mi var? Hele sen söyle bakalım; seninki mi doğru, onun ki mi doğru?

Aldım, son kıtasında şöyle diyordum:

O buluttur meler gelir

O yağmurdur eler gelir

Kötü sözdür deler gelir

Kanı çıkmaz yarası var

— Aferin âşık, bizim âşığınki uydurmaydı, gerçek cevap senin sözlerin oldu. Hele bizim âşığı ortaya getirin, dedi. Âşığı ortaya getirdiler. Her tarladan bir kesek oyunu vardır düğünlerde, kavuşan çalar. Buna o kadar vurdular ki, adam feleğini şaşırdı.

— Atın şunu dışarı, dedi. Attılar dışarıya. Ama onlar gittiler, dağıldılar, akşama vardık. Eh, bu akşam burada kalacağız. Getirdiler bir şeyler:

— Âşık, burada bu gece dinleneceksin, bizim misafirimiz olacaksın, sabahdan gideceksin, dediler.

Hâlbuki benim hiç de niyetim yoktu, geceyi yarı edip kaçacaktım. Kimdiler onlar; biraz evvel dediğim gibi, Ermeni milletinden bir parça.

Gece yarı olmuştu. “Kapıyı kilitleyelim, artık kimse gelmesin” dediler. Can korkusu beni uyutur mu? Benim başıma bir felaket getirebilirler diyerek gözümü kırpmadım. Biraz sonra kapıya doğru gittim, bir de baktım ki, yirmi—yirmi beş yaşlarında bir kız, bezenmiş, süslenip püslenmiş, geldi karşıma doğru. Hah, ben ne düşünüyordum; şimdiki gibi lamba filan yok, “Ola ki uyumuştı, uykuya kalmıştı, uyandı da ayak sesine ya da kapıya doğru gidiyor.” Ama yolu ters geliyor; yani kapı şu taraftaysa, böylesine dönüp geliyor.

— Evladım, galiba sen uyuyup kalmışsın. Dur, kapını açayım da sen git, dedim. Bir dedim, iki dedim, baktım ki ilerliyor, bana doğru geliyor; Evladım, sen hasta mısın? Ben bir şeyler söylüyorum sana, dedim.

— Ulan âşık, sen deli misin; bu zaman gelen kız daha nasıl geri gider? Ben senin için geldim. Ancak sen beni, ben seni alıp, birbirimizi kabulleneceğiz, başka da yolu yoktur, dedi.

— Aman kızım, sen benim evladım sayılırsın. Bizim dinimizde böyle şeyler yoktur. Ne olursun, beni bağışla, beni rahatsız etme. Dur, kapını açayım da, sen geçip git. Ben biraz istirahat edeyim, sabah erkenden yola gideceğim, dedim.

— Olmaz. Eğer beni alıp —çok affedersiniz, söylemek bile ar oluyor— yatağına kabul edersen et, etmezsen seni ifşa edeceğim, bağıracağım ki Türk âşığı geldi, bana şöyle böyle yaptı diyeceğim, dedi.

Belki merhametlidir diye yalvarıyordum, ağlıyordum, öylesine ağlıyordum ki:

— Biliyorum, başıma ne gelirse bunun yüzünden gelecektir, diyerekten.

Dedi ki:

— Âşık, gözlerinden yaş geliyor, fark ediyorum, ağlıyorsun. Yine acıyorum. Hele git şu yatağın üzerine, beni güzel bir methet, ben de ona göre üzerime düşeni yapacağım.

Yatağın üzerine oturdum, elimi yüzüme götürdüm, şöyle bir şey söyleyecektim ki:

— Yok, öyle değil. Şu sazını eline al, sazınla, özünle, nazınla öyle güzel bir methedesin ki benim menendimde, Ali Osman’ın Devletinde bulunmamış olsun, dedi.

Oğlum, burada dilime bir şeyler geldi, söyleyeyim, belki başıma geleni sana anlatırım:

Benim evladım ben sana kurban

Başkasına göster seyranın aksi

Ferman Eflatun dedeyle Lokman

Aranan canımdan dermanın aksi

*Ağ leke gelmesin şerefi şana
Güzellik hatm'olmuş o cismi cana
Ara hasmın gülsün senin meydana
Öyle okusun fermanın aksi*

*Emsalsiz güzelsin de ezel ezeli
Güzeller şahısın da şahlar bubani
Hazreti İsa'ya bağışla beni
Mahir olsun senin kurbanın aksi*

— Yeter mi evladım diye sordum.

— Hayır, bu methiye değil; bana nasihat ediyorsun. Beni methedeceksin. Öyle methedeceksin ki, Ali Osman Devletinde benim gibi bir tane daha olmaya, dedi.

— İyi bir belaya çattık, ama dur bakalım, dedim, başladım. Şöyle diyordum:

*Pasin yaylasındagerek paryası
Sallandıkça oynar her bir elması
Mest eder âlemi nazik cilvesi
Yanağına vurmuş şemsin şölvesi
Gözün koyu sürmelenmiş kaşın yay güzel
Yusuf'u Züleyha'nın tayısın güzel
— Şimdi biraz oldu, dedi.*

*Bir aylık kamaşa benzer parmağın
Parmağın ucunda sedef tırnağın
Cevherler karışsın yağla kaymağın
Gözün sürmelenmiş kaşın yay güzel
Yusuf'u Züleyha'nın tayısın güzel*

*Sana huri desem kim olsun baban
Dudular kumrular alsın merhaban
Açılmış göğsünde o mavi tavan.
Gözün sürmelenmiş kaşın yay güzel
Yusuf'u Züleyha'nın tayısın güzel*

*Batmıştır Mahir'i aşkın narı var
Ak gerdan üstünde cennet barı var
Kendi dudu kumru miski yarı var
Gözün sürmelenmiş kaşın yay güzel
Yusuf'u Züleyha'nın tayısın güzel*

— Yeter mi evladım, diye sordum.

— Bu, biraz oldu, ama bundan biraz daha güzel bir şey söyle, dedi.

Oğlum, iki kıta daha dilime geldi, onları da söyleyeyim, başımdan geçenleri sana anlatmaya devam edeyim:

*Senin kıymetinde yoktur noksanın
Güzellikte boyun ala göründü
Ay ışığı gibi şavkın vurdu konağa
İki yandan yahşi lale göründü*

*Kara bağlar
Gül çimen kara bağlar
Bu dünyada gülmeyen
Elbette kara bağlar*

*Gece yarısında çıktın karşıma
Merhamet et gözlerimin yaşına
Ben bilirdim gelen işi başıma
Dört etrafım insan kale göründü*

*Yar beni
Oyaladın yar beni
Vur hançeri sineme
Bölük bölük yar beni*

Son kıtasını diyordum:

*Sen bir şakıtansın bense evvelde
Çok cezalar var söyleyip gülmende
Gece yarı senin buraya gelmende
Mahir dedi bela göründü*

*Yaram az
Gibi senin yaramaz
Bütün dertler bendedir
Sen sanırsın yaram az*

Söz bitti, bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi tane delikanlı ortaya çıktı ellerinde birer tane sopa.

— Vay, namussuz adam, sen burada kız oynatıyorsun ha! dediler.

Meğer bunlar düşünmüşler; “Türk âşığı gelip de bizim âşığımızı yenecektir, ondan sonra da dışarı çıkacaktır, gidip ifşa edecektir ki kendi âşıklarını kendilerinin yerinde mat ettim. Ne yapalım; Hatun’un bacısı gayet güzeldir, onu giyindirip kuşandırırız, gece yarısından sonra karşısına yollarız, ondan sonra bunu bahane ederek bunu öldürürüz. Şurada camızların altındaki taşları kaldırırsak, taşların altına kuyu kazarız, oraya gömeriz, taşları üzerine, camızları da üzerine bağlar, geçer gideriz. Kim ne biliyor ki orada ne var.” Bu düzeni hazırlamışlar, ondan sonra her biri bir yere sinmişler. Birer tane vurduklarını

say, daha bilmiyorum, o kadar vurmuşlar ki, “Yeter, öldü,” demişler. Başlamışlar kuyu kazmaya.

Meğer o köyde bir tanesiyle de gizlice dindaşmışız, Müslümanlık dinine hizmet edermiş.

— Ulan, herkes geçti gitti, dinledi âşığı. Türk âşığı geldi. Ben de giderim, madem bu dine hizmet ediyorum, gider noksanlarımı ondan tamamlarım, diyerek eline bir meşale, çıra yakıp gelmişti. İçeri girdi ki, ohoo, kazma sesi azmana çıkıyor.

— Ulan, hayrola, bu neyin nesidir?

— Ne olacak; geldik, Hatun’un bacası uyumuş, bir köşede kalmış, bu da cebren alıp, ona hakarete bulunmak istiyordu, biz de vurup öldürdük. Bu taşların altına gömeceğiz, ondan sonra geçip gideceğiz, derler.

— Ulan, ne demek oluyor bu yahu, var mı böyle bir şey?

— İşte, gözümüzün önünde...

— Ulan, öldü mü?

— Ya ne olacaktı; ta akşamdan öldü.

Gelip bakar ki adam, tepeden tırnağa kadar al kan içerisinde yatıyorum.

— Ulan, bu adam ölmüş. Bu bir adamdır, biz köyüz; ama aynı zamanda bunlar bir devlettir, biz bir köyüz. Ona göre, aklınızı başınıza toplayın. Yanlış yapmışsınız. Ne yapacaksınız şimdi, yarın ne cevap vereceksiniz? der

— Kime cevap vereceğiz? Kimmiş burada taşların altında adamın yattığını kabul edecek? derler:

— Ulan, en birinci davacı benim, diyerek kapıdan dışarı çıktı.

— Ulan, bu serserinin biriydi zaten, gidip haber verir, derler.

Kime haber verecek; karakola haber verecek ya da oranın derebeyi var, anlı şanlı bir bey, Zaf Beyi; ona haber verecekti. Bunlar hemen her şeyden vazgeçerek çekildiler. Sabah oldu, meşveret kurdular:

— Bunu ne ederiz, nasıl ederiz, nasıl gömeriz? dediler.

Birisi dedi ki:

— Gelin, ben size bir akıl vereyim. Derebeyine yazın, deyin ki, Efendim, böyle böyle, bir âşığınız gelmişti. İtibar ettik, dinledik, misafir ettik. Bizim insanımız da burada uyuyakalmıştı, ona cebri olarak hakarete bulunurken bizim çocuklarımız da biraz yumuşatmışlar, benzetmişler. Bunun cezasını sen mi vereceksin, biz mi verelim?

Buna bir mektup yazdılar.

Zaf Beyine bir mektup gitmiştir. Zaf Beyi okuyordu. Yazılan mektup şuydu: “Bey, sizin âşığınız gelmişti. Sizin hatırınız için de olsa ya da bir misafir olarak, biz ona gereken hizmetlerin hepsini yapmıştık, onu rahat ettirmiştik. Ama işin bir tarafı vardı. Biz kadın—erkek beraber dinliyorduk. Çocuklardan birisi uyuyakalmış ahırın bir köşesinde. Onu fark eden sizin âşığınız, cebri olarak yatağına çekerek götürmekteyken, bizim insanlarımız, birkaç genç, kendi

muhabbetlerinden dağılıp evlerine giderken bunu fark etmişler. Bir bakmışlar ki, âşık, Hatun'un bacısın cebri olarak çekip sürüklüyor. Bunların da tabii ki vicdanları kabul etmemiş, dövmüşler, ezmişler. Şimdi ölü değil, ama sağ da değil. Bunun cezasını siz mi vereceksiniz, biz mi verelim? Ne emir buyuruyorsan, bize bir haber ver.

Bunu okuyan Zaf Beyi:

— Bu, insanlığa leke, Türk milletine daha büyük bir leke... Gidip getirin, der.

Kim getirecek; bekçi.

Bekçi geldi:

— Buyurun Bey,

— Karakola gideceksin, selam söyleyeceksin, dört tane jandarma tam teçhizat kuşanıp buraya kadar gelecekler.

Bekçi, beyin selamını söyledi; karakol komutanı dört tane jandarma görevlendirdi.

Geldiler:

— Buyurun beyim, dediler.

— Bu köyde böyle birisi varmış. Gideceksiniz, oradan buraya kadar, ikiniz bir bacağından, ikiniz de bir bacağından tutarak, sürükleyerek, çekip buraya getireceksiniz. Ölse bile, derisini sürüyüp getireceksiniz.

— Baş üstüne, diyen jandarmalar gelip bakıyorlar ki, ne ölü, ne de bir şey; ama çok yarası var.

— Acaba bu imansızların sözü mü gerçek? Bu bizim bir Türk kardeşimiz, Müslüman kardeşimiz. Bunu nasıl böyle sürüyerek götürürüz? Bey ne kadar derse desin, gelin, buna bir sedye yapalım, dediler.

Bir sedye yaptılar, dördü dört taraftan omuzlarına aldılar, doğru Beyin karşısına götürdüler.

Bey:

— Ulan, bunun canı var. Çok sopa yemiş bu, komalık; ama uyanacaktır. Bunu götürün, ahırda bir köşeye koyun, orada bir akli başına gelip dinlensin. Hele bir bakalım ki, mesele nasıldır? demiş.

Sabah olmuş, uyandım. Ne bakayım; baktım ki, tavladaki hizmetçiler başımda dönüyorlar, tavlanın hizmetini yapıyorlar.

— Siz kimsiniz, ben neredeyim? diye sordum.

İyi dinle oğlum Sümmani.

Dediler ki:

— Sen garip bir âşıksın. Gerek köyünde seni dövmüşlerdi, seni bu hale getirmişlerdi. Burası Zaf Beyinin tavlasıdır.

Zaf Beyinin ismini duymuştum.

— Aman, beni Beyin yanına götürün, dedim.

Gidip Beye söylediler ki:

— Bey, getirdiğimiz adamın akli başına geldi. Sizin yanınıza gelmek istiyor. Ne diyorsunuz?

Bey:

— Gidin, üstünü başını temizleyin, alıp getirin, der.

Gittim, selam verdim.

— Aleykümselâm, ulan oğlum, senin gibi kimseler de mi var bizim bu milletin içerisinde? Sen kimsin, neyin nesisin, nereden geldin?

— Efendim, ben gariban bir âşığım, dedim.

— Nerelisin sen?

— Erzurumluyum.

— İyi, bura da Erzurum.

— Ama Yusufeliliyim.

— Nereye gidiyorsun?

— Ben, Afganistan'a gidiyorum.

— Niye gidiyorsun Afganistan'a? Nasıl gidersin bu zavallı, biçere halinle? dedi.

— Benim orada bir maşukam var. Ben bir âşığım. Maşukamın peşine gidiyorum, dedim.

— Ulan, Narman ile Oltu'nun arasında, Pasinler'in arasında bu gibi işler yapıyorsun. Sen nereye gitsen, memleketleri harap edersin. Sen kimsin ulan?

— Beyim, benim yanlış bir şey yaptığım yoktur. Bir suçlunun ifadesini almak mı gerekir, yoksa ifade almadan mı cezaya müstahak edilir, dedim.

— Elbette ifade almak şarttır, dedi.

— O zaman, müsaade et, söyleyeyim, dedim.

— Söyle bakalım, dedi.

Başımdan geçenleri anlattım.

— Ya, demek seni öylesine, beni de böylesine aldattılar ha. Ben şimdi onlara kendimi bildiririm, dedi.

Tekrar bekçiye seslendi:

— Git, karakola selam söyle. Nerede merhametten kıt olan, ne kadar kötü olan, sopası yekte olan jandarma varsa, onlardan sekiz tanesi kuşansın, buraya getir.

— Baş üstüne, dedi bekçi, gitti.

Karakoldan sekiz tane jandarma geldi:

— Bey, ne emriniz vardır?

— Gideceksiniz, Gerek köyünü bir yaşından yüz yaşına kadar boşaltacaksınız. Affedersiniz, dana sürüleri gibi önünüze katıp getireceksiniz. Bir tane kalırsa karışmam. Dipte sinmişti, göremedik, hastaydı, yaşlıydı, sakattı, getir-medik demeyeceksiniz, hepsini getireceksiniz. Mademki onlar böyle bir fikirle, içimizde kurt olarak bizi uyuyorlarsa, ben de kendimi onlara tanıtacağım, dedi.

Onlar gitmede olsunlar. Aradan bir zaman geçer, ne kadardır bilmiyo-

rum; baktık ki sanki bir kara meşe gibi taramış geliyorlar. Her jandarmanın elinde silahından başka birer tane sopa, sağa sola dağılanı toplayıp, koyun sürüsü gibi getirdiler. Erkekler bir tarafa, kadınlar bir tarafa seçildiler, sıraya geçtiler.

— Oğlum âşık, seni vuranları tanır mısın?

— Hayır, Beyim, nereden tanıyayım; birer tane vurduklarını biliyorum, başka da bir şey bilmiyorum, dedim.

— Peki, karşına gelen aşığı tanır mısın?

— Onu tanırım, dedim.

Baktım, benim karşımdaki sıraya geçmiş, sağ başta, öyle aşağıya bakıyor. Elimle işaret ettim:

— Aha suydı, dedim.

Bey gitti, hemen usulca elinden tutup çekti, onlardan ayırdı.

— Gel yavrum, seni suçsuz olarak rahatsız etmişim. Seni götürüp istirahat ettireyim, bir dinlen, bir şeyler soracağım sana, dedi.

Aldı, misafir odasına götürdü.

— Bak kızım, bu âşık senin aşığınmış. Sen bunun maşukuymuşsun. Seni gelip kardeşlerinden istemiş, onlar kabul etmemişler. Sevdiğin kaçırmaya teşebbüs etmiş, kardeşlerin de bunu fark etmiş, iyice dövmüşler bunu, bu hale getirmişler. Gel şimdi, bana söz ver; ben kardeşlerinin gönlünü yapacağım, seni buna vereceğim, muradınıza ermiş olacaksınız. Buna ne dersin?

— Yok, Bey, ne bu benim aşığım, ne ben onun maşukuyum, ne kardeşlerimden istemişlerdir, dedi.

— Peki, nedir, olay nedir?

— Aman Beyim, ben bunu açığa çıkarırsam, söylersem, beni öldürürler, demiş.

— Kim yaptı buna bunu, bu kadar sopayı, bu kadar yarayı buna kim verdi?

— Aman Beyim, bunları söylersem sana, beni öldürürler. Ne olursun, ben de bir insanım, bir gencim, beni canıma bağışla, dedi.

— Söyle, seni onlara şikâyet etmeyeceğim, haberleri olmayacak senin verdiğin cevaptan, dedi Bey.

Kız cevap verdi:

— Falandır, filandır, diye söyledi; Bey de yazdı:

— Haydi, git şimdi onların içerisine, dedi.

O gitmede olsun, geldi Bey, isimleri yazılı olanları okudu:

— Falan filan feşmekân, sen gel, sen gel, sen gel, dedi, bunların yedi—sekiz tanesini seçti, aldı kenara.

— Gelin beyler. Kusura bakmayın, bir Arap için Arabistan yıkılmaz. Sizi suçsuz olarak getirmişim meğer. Gelin, sizi odada biraz istirahat ettireyim, size birer bardak çay vereyim, dinlenin, ondan sonra bakalım ne olacak, dedi.

Aldı onları, götürdü. Sekilerin kapılarını açtı:

— Buradan içeri dolacaksınız. Buraya gelip oturan birisi sizin nefesinizi dahi fark ederse, sizi kılıçtan geçiririm. Öyle sessiz duracaksınız ki, ben çıkın deyinceye kadar burada bekleyeceksiniz, dedi. Onları içeri koydu, kapıları kapattı.

— Gel kızım. Sen o zalimlerin korkusundan iyi bir ifade veremedin. Gelin, ikiniz bir arada olun, bana tekrar güzel bir ifade anlat da, ona göre işe bakayım, dedi.

Akça kız başladı bildiklerini söylemeye:

— Aman bey, ben de bir aşığım; ne olursun, müsaade et, dilime iki kıta bir şey geldi, söyleyeyim, ondan sonra o ne söylerse söylesin, dedim.

İşte orada Beyden müsaade aldım, dilime de iki kıta gelmişti, onları bir söyleyeyim, başımdan geçenleri sana anlatırım yine.

Şöyle başlamıştım:

*Bu fani dünyada benim derimden
Her kim istersen alasın Akçe
Mevla'm göstermesin eş acısını
İkiz bir yastıkta kalasın Akçe*

*İkimizi bir dut eylemiş avel
İşte bu derdedir devam avel
Ben bir Muhannetim sen iyihal
Meryem Ana'yı bulasın Akçe*

*Ecelimdir beni gurbete salan
Mahir'in gönlünü eyleme talan
Eğer ki bir söze katarsan yalan
Muradın gözünde kalasın Akçe*

Baştan sonuna kadar hiçbir hile katmayarak olanları anlattım.

— Âşık, böyle midir, diye sordu Bey.

— Evet, böyledir beyim, dedim.

O zaman kapıyı açtı:

— Ulan, gelin; Haço, Bohos, Boturos, hepiniz çıkın dışarı, dedi Bey.

Dışarıya çıktılar, ama dudakları patladı.

— Dinlediniz mi, diye sordu Bey.

— Dinledik, dediler.

— Niye yaptınız?

— Vallahi yanıldık, yaptık işte. Sen nasıl biliyorsun onu yap, dediler.

— Âşık, sen murat üstündesin madem, seni bir yolcu edeyim, gerisini ben hallederim, dedi Bey.

Bir binek at verdi bana, biraz para verdi, oradan yola koyuldum.

Köyden biraz ayrıldım, baktım ki bir ses geldi:

— Gel âşık, seni Bey istiyor.

— Yahu, yine mi bir bela çıktı? dedim kendi kendime. Gittim.

— Oğlum, gurbete gidiyorsun. Yüz sene ömrün olsa, yüzü de gurbette geçse, sen dersin ki belki de Bey benim bu hakkımı onlardan almadı, benim hakkım iptal oldu gitti. Vereceğim cezayı senin gözünün önünde vereyim. Onlar seni ölümle karşı karşıya koymuşlardı, ben de onları ölümle karşı karşıya koyacağım, dedi.

Kimdi onlar; altı—yedi kişi vardılar. Beyin bir havuzu vardı. O isimlerini saydıklarımı, onları birer birer havuza soktu:

— Haydi, yavrum, şimdi sana uğurlar olsun, dedi.

Oradan yola koyuldum. Günlerin birisinde gidiyordum. Beyin verdiği para bitti. Atı sattım, onu harçlık ettim, o da bitti. Artık başladım yürümeye. Gurbetin bir tarafından bir tarafına yürüyordum. Öyle aylarca yürüdüm. Günlerin birisinde Afganistan’a vardım. Şu andaki Afganistan’ın başkentindeydi, Kabil’deydi maşukam. Ben bir tarafından girdim Afganistan’a, ama neresidir bilmiyorum, bir şehirden içeri girdim. Ama gece gündüz, aylarca durmadan yol yürümüştüm, öylesine yorgunum ki. Bir binanın önünden geçerken, binanın gölgesi bir tarafa devrilmiş. Baktım ki, burada iki tane taş var; taşın birinin üzerinde bir kırmızı bez var, birinde de bir sarı bez var üzerine atılmış. Ama o gölgeler onların üzerine yayılmış ya, öyle hoşuma gitti ki, “Burada, bu taşın üzerinde otursam da, az serinlesem ne olur. Belki bu binanın sahibi de merhamet eder de, bana bir yudum su yollar, içerim, ondan sonra yoluma devam ederim, diyerekten oturdum. Nereye oturdum biliyor musunuz? O kırmızı bez sarılı olan taşın üzerine oturdum.

Aradan bir—iki dakika geçmeden, yukarıdan bir pencere açıldı:

— Yolcu, bu kapıda oturdunuz, ama yanlış oturdunuz, bizim kızımız yoktur, başka kapıya bak, dedi. Meğer biri misafir olarak giden insanların oturduğu taşmış, birisi elçi gidenlerin taşıymış. Tam tersine oturmuşum, kırmızı taşa oturmuşum.

Dedim ki:

— Efendim, ben bir yolcuym, garip bir yolcuym, garip bir dervişim. Benim kız için filan geldiğim yoktur. Yorulmuştum, azıcık serinlemek için buraya oturdum. Eğer suyunuz varsa, bana bir tas da su yollarsanız çok memnun olurum. Suyumu içip yoluma devam edeceğim.

Baktım, bir testi su getirdi,

— Buyurun derviş baba, suyunuzu için. Ama siz kimsiniz, nerelisiniz?

— Ben Türkiye’den geldim.

— Neresindensin Türkiye’nin?

— Ben Erzurumluyum.

— Erzurum’un neresindensin?

— Yusufeli'ndenim.

— Ben de senin hemşerimim, dedi.

— Sen kimsin, burada benim hemşerim olarak ne ararsın?

Tabii, o günkü insanların ulaşımı çok zordu ve o bir köylü kadınıydı, orayı bulma imkânları da yoktu. Hayretler içerisinde kalmıştı.

— Seni kurt mu getirdi, kuş mu getirdi, yel mi getirdi; sen burada ne ararsın? diye sordum.

— Ben, Oltu kazasının Sıkça köyünden Yeşilbaş Kadının kızıyım, dedi.

— Allah Allah! Peki, sen burada ne ararsın?

— Köyden aşağı bahçeler falan vardır köyümüzün; annem bahçelerin hizmetini yapmaya giderken, ben de üç—beş yaşlarında bir kız uşağıydım, annemin peşine takılıp gittim. Annemden ayrılmışım. Beni buraya getiren insanın o zaman bir çetesi var, çete kumandanı, harami başı. Benim güzelliğime heveslenerek, atının tergisine alıp ta buraya kadar getirmişti. Burada da ben olgunlaştıktan sonra kendisine helal etti. Ben şimdi onun hanımıyım. Biraz sonra gelecektir. Seni misafir olarak kabul ederiz, misafiri severiz; ama sakın demeyesin ki ben Üçüncü Ordudanım, yani Erzurumluyum. Türkiyeli olduğunu söyle, ama Erzurumluyum deme. Yoksa der ki, bu hanımın peşine gelmiştir; seni de öldürür, beni de öldürür. Peki, nereye gidiyorsun sen, hayırdır?

— Efendim, benim bir maşukam vardır; onun peşine gidiyorum, dedim.

— Nasıl gideceksin buradan öteye? Farsça bilir misin?

— Bilmem, dedim.

— Acemce?

— Bilmem, dedim.

— Öyleyse nasıl başaracaksın onu bulmayı, başaramazsın. Ya yolu geriye döneceksin ya da bu lisanlardan birisini bilmelisin ki başarasan. Dil bilmedikten sonra tek başına gidemezsin, dedi.

— Nasıl edeceğim?

— Şimdi benim bey gelir. Bizim bağın bahçıvanı çıktı yakında. Seni bahçıvan olarak getirebilirim, bir hemşerin olarak; o işine gücüne gittikten sonra sana ara ara Farsçayı öğretirim. Biraz dil bilir, kendini dolandıracak kadar öğrenirsen, ondan sonra belki işi başarırsın, yoksa başaramazsın, dedi.

— Olur,

O arada kapı çalındı. Beyi geldi, içeri girdi.

— Bey, misafirimiz var, dedi hanımı.

— Kimdir, nerelidir?

— Türkiye'den gelmiş, dedi kadın.

— Neresinden?

— Birinci Ordudan gelmiş.

— Hoş geldin, dedi adam.

— Hoş bulduk, dedim.

Güzel Türkçe konuşuyordu.

— Neresindensin?

— Birinci Ordudanım, dedim, bir vilayet söyledim.

— Ben, Türkiye'nin çok ekmeğini yemişimdir. Sen nereye gidersin, kim-sin, neyin nesisin?

— Ben seyyar dervişlerden birisiyim, böyle seyyar gezerim nerede akşam orada sabah. Bir dost, bir post, başka bir şeyim yoktur. Garip bir dervişim, dedim.

Biraz konuştuk ya, hoşuna gitmiş konuşmalarımız:

— Yahu, derviş baba, sana bir şey arz edeceğim. Şu bizim bağın bahçıvanı yakında gitti, bağımız sahipsizdir. Eğer bu işleri becerebilirsen, biraz da öğrenirsen, burada ölene kadar benim yanımda kal. Benim bağıma hizmet et, ben de seni memnun ederim. Olur mu?

— Olur, efendim, dedim.

Orada kaldım. O çeker gider, kendi işlerine gider, hemşerim bana ara ara Farsça öğretir, lisan öğretir.

Aradan birkaç yıl geçti, olmuyor, öğrenemiyorum. Kırkından, ellisinden sonra dil öğrenmek de çok kolay değildir. Beş—altı sene, belki de yedi sene geçti ki, artık çok güzel konuşmaya başladım.

Hemşerim olan Yeşilbaş Kadının kızı dedi ki:

— Derviş baba, bu dili ki öğrendin, bundan sonra nereye gidersen git sen başarısın.

Oradan yola koyuldum.

Günlerin birisinde gitmeyi tasarladım. Harami başı geldi. Dedim ki:

— Bey, ben de bir duvar arasından değil, bir anneden babadan dünyaya geldim, bir memleketin çocuğuyum. Her ne kadar çoluk çocuğum yoksa da, benim sılam vardır. Sılamın taşına toprağına hasretim. Müsaade et de ben de yavaştan çekilip yoluma gideyim.

— Olur, dedi harami başı. Hesap defterine yazmış idi, hesabımı çıkardı; Aha şu senin paran, aha bu da peşkeşin, dedi, güzel bir para verdi bana, uğurladı. Yola koyuldum.

Gidiyordum, nereye gidiyordum; Kabil dedik ya biraz evvel, oraya. O devrin şahının kızıydı maşukam. Gece gittim gündüz gittim, az gittim uz gittim, dere tepe düz gittim. Gecenin seher zamanıydı, öyle baktım ki, şehirde ışık var, çok hafif hafif, ama öyle bir pencere yanıyor ki, sabahyıldızı gibi pırıl pırıl pırıldayan bir bina var. Dedim:

— Belki de aradığım maşukam orada olabilir, belki bir işaretidir. İyisi mi o kapıya kadar gideyim.

Oradan yolu tuttum, ta kapının önüne kadar gittim. Zaten iki tane bez vardı ya, onları öğrendim artık, misafir olacağım bir taşın üzerine oturdum. Sabahın seheriydi, rüzgârlar esiyordu, sabah kuşları yavaştan uyanmış, cıvı cıvı

ötüyordu. Rüzgârlardan gelen bir ses, kuşlardan gelen bir ses, ağaçların dallarından, yapraklardan gelen bir ses benim ruhumda sanki bir çalgı, bir müzik oluşturmıştu. Hâlbuki benim içimden gelen bir ses hiçbirine benzemiyordu.

Oğlum Sümmani, hele bir dinle, dilime iki kıta bir şey geldi, onu söyleyeyim, sonra başımdan gelenleri sana anlatmaya devam ederim.

Şöyle başlıyordum:

Eğer Sıtkı sadıksam

Uyan nazlım seher oldu

Hak yolunda yanılısam

Uyan nazlım seher oldu

Seherde öter bülbüller

Açılır bağında güller

Hak bağına gider yollar

Uyan nazlım seher oldu

Mahir'em yüzüm kara

Ne yüz ile gidem yara

Ta ezeldenim avara

Uyan nazlım seher oldu

Sözü bitirir bitirmez, öyle baktım ki, yukarıdan, beşinci kattan kapı açıldı:

— Derviş baba, seni Şahım çağırıyor, diye bir ses. Şah kim, bu kapı kim, ben kim, tesadüf kim. Ey Allah'ım! Meğer tam hedefe isabet etmişim. Şah, her sabahın seherinde, alışkındır, uykudan uyanır, bir acı kahve içer, ondan sonra tekrar istirahatına çekilir. O arada maşukam olan kız, babasının kahvesini pişirmiş, getirmiş, gümüş tabla içerisinde, yakut fincanlarla kahveyi babasına uzatmış. Babası elini uzatıp kahvesini alırken, ben bu yanda bir gazel tutturmuşum. Ya o sabahın seheri hoş gelmiş ya da başka bir şey, yani bir şey olmuş; Şah sihirlenmiş, büyülenmiş gibi bir hale girmiş. Kız, bu sabahın seherinde temiz hava teneffüs etmek için pencereyi açmış ya, o ses Şahın kulağına kurşun gibi akmış.

Şah:

— Aman yavrum, bu sabahın seherinde o nasıl bir ses idi, ne biçim bir firkat idi yavrum. Kahveyi bana ver de, çabuk bu sesin sahibini bana getir, demiş.

İşte o arada, kız çıktı kapıdan:

— Derviş baba, seni Şahım istiyor, dedi.

Döndüm, tıklar tıklar, yavaş yavaş merdivenin en üst basamağına çıktım. Şöyle bir kafamı çevirip baktım ki, ne bakayım, tam hedef beş, daha ötesi yok. Ama "Aman, işte ben geldim" diyebilir miydim? Hayır. Böylece içeri girdim.

Şah, doğrulduğu yerden:

— Aman derviş baba, sen Hızır mısın, rüzgâr mısın, nesin, rüya mı görüyorum? Bu sabahın seherinde bu nasıl bir ses idi, beni yaraladın. Gel otur şöyle, dedi.

Oturdum orada.

— Haydi, bakalım, bir kahvede dervişe getir kızım, dedi.

Bir kahve de biz içtik.

— Oğlum derviş, sen ne geziyorsun buralarda, sen kimsin, neyin nesisin? diye sordu Şah.

— Şahım sağ olsun. Ben, seyyar dervişlerdenim, ömür boyu gezerim. Nerede gün biterse orada her şey biter benim için. Malım varım üstümdekilerdir, başka bir şeyim de yoktur, dedim.

— Yahu dervişim, sana ben bir müracaatta bulunacağım, bir isteğim var senden?

— Hayırdır Şahım, sağ olasin, nedir isteğin?

— Oğlum, her sabahın seherinde gideceksin, o taşın üzerinde oturacaksın, aynı makamla aynı gazeli söyleyeceksin, o andan sonra geleceksin, istirahatına bakacaksın, ölene kadar da benim maiyetimde yaşayacaksın. Kabul ediyor musun?

— Şahım sağ olsun. Sen emrettikten sonra ben nasıl reddederim; öyle olsun haydi bakalım, dedim ve orada kalmaya başladım.

— Ey oğlum Sümmani, dinliyorsun değil mi?

— Dinliyorum baba, dinliyorum, dedi Sümmani.

Üç günde, beş günde bir ya da her gün görsem bile böyle göz ucuyla, ya girerken, ya çıkarken birbirimizi izleyebiliyoruz, sanki radarla izler gibi; yoksa bir şah kıızıdır, öyle sallapati gezenlerden değildir. Şahın karakolları vardı, Şahın istihbaratı vardı; başka türlü cesaret edemezdim.

Yedi sene bu Şahın maiyetinde kaldım. Bir gün geldi, maşukam dedi ki:

— Yahu Mahir, sen ne kadar cesaretsiz bir insansın babamın tavlada atı çok, hazineye parası çok. Sen bir şey uydur, anahtarlarını da veririm sana, tavladan iki tane at ayarla, takımını kur, ben de hazineden biraz para çekeyim, gecenin bir yarısında çekip gidelim. Senin bir kaz damın da mı yok ki, bir—iki gün olsun onu başımıza siper edelim de kendimize bir yuva kuralım? Babamın evinde böyle yüz sene kalsak bizim muradımıza ereceğimiz yok.

— Yahu, olur mu?

— Olur,

Ben atları ayarladım, maşukam üç—beş para ayarlamış, gecenin bir yarısında yola düştük. Ama ne o yolu biliyor, ne ben yolu biliyorum. Dolanmış durmuşuz, yine şehre doğru dönmüşüz; dolanmış durmuşuz, yine şehre doğru dönmüşüz.

Seher vakti, Şah alışkındır, kahve içecektir, uyanmıştır; kahve yoktur, kız yoktur, derviş yoktur, gazel yoktur, o âlem yoktur, o düzen yoktur.

— Yahu, bu kıza ne oldu? Sonuçta bir gençtir, oldu ki uyanamadı. Kaldıysa kaldı, bir sabah da kahve içmeyeyim. Ama derviş de gazel söylemedi. Yahu, o da bir insandır, ya o da uykuda kaldıysa; o da uyanmayıversin, bu sabah da böyle geçsin, diye düşündü.

Epey zaman geçer, tavla hizmetçileri gelir:

— Şahım sağ olsun, tavlada iki tane at yok, takımlarıyla beraber.

Haznedarı gelir:

— Şahım sağ olsun, hazine açılmış, bir miktar para yok.

— Ulan, desene biz hırsız kendi elimizle besledik. Öyle ya, benim kızımı filan şahın oğluna istemişlerdi, demişti ki, baba, beni bekleyen var, beni kimseye verme. Demek ki beklediği bu dervişti. Geldi, derviş kıyafetine girdi, beşten divandan sonra da yol erkân öğrendi, kızı aldı, kaçtı.

On tane oğlu vardı Şahın. Her birini yanına çağırır:

— Birer at binin, birer kılıç kuşanın, nerede bulursanız dervişini bulun, öldürün, kızı buraya getirin, onun cezasını ben veririm, diye emir verdi. Fakat her tarafa ilan etmişti ki, “Bu biçimli bir insan var, nerede rastlanırsa yakalanıp bana haber yollansın.”

Ey oğlum Sümmani, biz de kuşluk zamanına kadar yürüdük; ama epey uzaklaştığımızı zannediyorduk. Öyle yorgun düştük, acıttık ki, atlardan indik, atlar biraz dinlensin, birazcık da kahvaltı yapalım dedik. Kahvaltı yaparken gözüme bir uyku çöktü. Sevgilimin dizine başımı koydum, yüzüne yukarı bakarken öylece uyumuşum.

Ne bakayım; baktım ki, sanki yağmur yağar gibi, şıpır şıpır yaşlar yüzüme iniyordu. Uyandım ki, sevgilimin yüzü aşağı düşmüş, gözlerinden yaşlar akıyordu.

— Hayrola, niye ağlıyorsun? Babanın maiyetinde yedi sene beraber kaldık, yedi sene daha kalaydık, ömrümüzün sonuna kadar kalaydık. Mademki ağlayacaktın, neden ayrıldın; sen beni yola çıkardın, dedim.

— Ey canım sana kurban Mahir'im, baksana karşıdan gelenlere, dedi.

Karşıdan on tane atlı geliyordu.

— Onlar benim on tane kardeşimdir, sen onları tanımazsın. Onlar eli silahlıdır, kılıçlıdır. Onların peşinden de bir sürü asker geliyor, onlar da babamın askerleridir. Sen kaç, canını kurtar; ne yaparlarsa bana yapsınlar.

Dere yoktu, tepe yoktu, sinecek bir taraf yoktu demeye kalmadan, aradan az zaman geçti, o on kişi atlardan inmeye de tenezzül etmediler, kılıçlarla sağdan soldan vurdular. “Öldü, yeter,” diyerekten beni orada bıraktılar, bacılarını attılar atlarının tergisine, doğru babalarının yanına götürdüler.

Onlar bacılarını babalarına götürmekte olsunlar, o kaldığımız yerin davar çobanları davar otlatmaktan dönerken, öyle bakıyorlar ki, bir adam yatıyor, ama al kan içerisinde. Fakat güzel bir heybe var başımın altında. Beni vurup, içindeki paraya da tenezzül etmeyip, o heybeyi de başıma yastık gibi koyup

geçip gitmişler. Çobanlar korkmuşlar:

— Allah Allah! Bu dost idiyse bunu bu hale niye soktular, düşman idiyse bunu niye götürmediler? Gidip köyün muhtarına haber veriyorlar, köylüler geliyorlar, beni alıp götürüyorlar.

Köyde bakıyorlar bana, canım var mı, yok mu diye:

— Yarası var, ama canı var adamın, yaşıyor, diyorlar. Öldürmeyen Allah. Yara insanı öldürmez.

— Kimin neresine götürsek? diyorlar; kimin evine götürseler, hiç kimse kabul etmez. Yaşlı bir nene vardı, nenenin hekimliği de vardı.

— Nenenin evine götürelim, koyalım. Ölürse devlet de sormaz, millet de sormaz. Deriz ki kendi yarası, derdi vardı; kim bilir, belki düşmanı vardı, onu bu hale soktu deriz, dediler.

Aradan az zaman mı, çok zaman mı geçti, bilmiyorum; şöyle gözümü açtım ki, bir evde yatıyorum, ama başımda yaşlı bir ihtiyar nene var.

— Nene, burası neredir; sen kimsin, ben neredeyim?

— Oğlum, burası merkez köylerinden birisidir. Muhtar ve azalar seni yaralı olarak getirdiler, benim evime koydular. Sen yaralı olarak bulundun; asıl sen kim olduğunu söyle? dedi nene.

— Nene, ben bir gurbetçiyim, bir garibanım, bir dervişim, fakir bir dervişim.

— Ya oğul, ben sana az hizmet etmedim. Her gün yaralarını yıkadım, sardım, temizledim bezle, merhem sürdüm; ama geçmiş olsun, Allah tekrar sana hayat verdi, ayağa kalktın. Hele gez, bakalım gezebiliyor musun?

Aldım bastonu elime, üstünde başladım yavaş yavaş yürümeye. Bir—iki gün böyle yavaş yavaş yürüdüm.

— Nene, günlerden hangi gündür, aylardan hangi aydır, neredeyiz?

— Oğul, yarın bir bayram vardır, bugün arifedir. Seni ben yönlendiririm, camiye gösteririm, buranın camisi vardır, cemaati vardır, gidersin, camide namazını kıalarsın, üç—beş hayır sahibi de seni götürürler, yemek falan yersin, onlarla biraz gönlünü eğlendirirsin. Ben de komşulara doğru giderim, akşama doğru gel, ben de evdeyim.

Bastona basarak yürüdüm, camiye gittim. Camide namazı kıldık. Namaz bittikten sonra herkes çekildi; giden gitti, giden gitti, ben yerimden kıpırdanana kadar herkes camiden çekti gitti, hiç kimse kalmadı. Caminin önünde oturdum bir taşın üzerine. Baktım ki, bahçelere sergi sardılar, sofrayı koydular, kurbanlar kesildi, yemekler yenildi; ahab ahabıyla, dost dostuyla sohbet etti, bayramlaştılar. Eyvah! Bizim de dostumuz, eşimiz, ahabımız vardı. Annem vardı, çocuklarım vardı, bacım vardı, ailem vardı; onlar da acaba bu bayramı yaşıyorlar mıydı?

Orada dilime iki kıta daha geldi oğlum Sümmani; onu söyleyeyim, başımdan geçenleri sana yine anlatırım.

*Vatan garip ülke garip ben garip
Garibin devran edem kim ile
Gelen garip geçen garip çöl garip
Ben garibim eşgam edem kim ile*

*Varlıklar atlas libas giyerler
Türlü tevir yemeklerden yerler
Bugün güne aziz bayram diyerler
Ben garibem bayram edem kim ile*

İki tane ihtiya r yavaş yavaş geldiler, oturdular bir tarafıma. Ben devam ediyordum.

*Ahbap ahbabında dostu dostunda
Eşi eşindedir desti destinde
Cami avlusunda bir taş üstünde
Ben garibim devran edem kim ile*

*Garibe her yerden samyeli eser
Hasretin kılıcı sinemi keser
Herkes yavrusunu bağrına basar
Gözü yaşlı benim s byan kim ile*

*Garibin gözünden tükenmez yaşlar
Gözüne kor olur haki nakışlar
Sılada ahbaplar kavim gardaşlar
Bir dem ki Mahir bana kim ile*

Dediler:

— Baba, Mahir falan bilmeyiz; sen hele nerelisin onu söyle.

*Mevla'm beni bu yerlere düşürdü
Acep gezmediğim yerler mi kaldı
Yaktın sinemi ateş ile pişirdi
G nl me değmeyen yeller mi kaldı*

Bir-iki ihtiya r daha geldi. Böyle oturdular onlar da bir tarafa, dinliyorlardı. Ama anlıyorlar, ama anlamıyorlar, bilmiyorum; devam ediyordum.

*K tip lazım dertlerimi yazmaya
Anam odur doğru yoldan azmaya
Erinirdim memlekette gezmeye
şimdi d şmediğim çöller mi kaldı*

*Zalim felek açın attı başıma
Deryalar dayanmaz gözüm yaşına
Kurban olum Livane'nin taşına
Mahir için helal mallar mı kaldı*

— Baba, biz Mahir Tahir, Livane mivane bilmeyiz; hele sen vilayetini şöyle de tanıyalım, bakalım sen kimsin.

*Vilayetim Erzurum kazam Livane
O yar beni sever de bilmem ele ne
Razıyam taksime de bana verene
Dünyalık mekân ayıp han dediler*

*Nedeyim dünyada serveti malı
Ölene dek çekerim bu katma halı
Ne etmeli yabanda biten sümbülü
Vurup yaralayıp yat han dediler*

*Mahir badeyi de çabadan içti
Terk edip diyarı canından geçti
Yârin ateşinden bu sinem pişti
Yar diyarı Afganistan dediler*

— Ulan, bu bizim Şahın kızını kaçırın derviş olmasın mı? Ulan, tam da kendisi, bakın. Düşmanımızı kendi elimizle saklamışız. Ulan, daha ne duruyorsunuz?

Kimisi dedi:

— Vurun, kırın.

Kimisi dedi:

— Şaha haber gönderelim.

Kimisi dedi:

— Baba, zaten bu adam ölmüş. Bırakın, kovun gitsin buradan, nerede kalırsa kalsın, belası bize dokunmasın.

Attılar cami avlusundan beni dışarı. Yola revan oldum. Şura senin, bura benim diyerekten Şam’a geldim. Yedi sene de Şam’da kaldım. Orada Şam Müftüsüne gittim. Beni orada evlendirdi, üç tane de çocuğum oldu. At arabası işletiyordum. Bir gün bir de baktım ki, bir kadın, böyle sokaktan geçiyor, sanki Livane’de evlendiğim hanımın ta kendisi. O kadar benziyor. Düştüm bunun peşine, giderken, “Yahu, bu buraya nasıl geldi?” diye düşündüm. Kadın, iffetli kadın, geri döndü, dedi ki:

— Ulan adam, sen aklını mı kaçırdın; ne geliyorsun benim peşime, ben sahipsiz miyim?

O zaman jeton düştü:

— Ulan, burası Şam, orası Yusufeli; o burada ne arar? Bu benziyordur. Geri döndüm. Ama artık her şeyden çarem kesildi. Hemen iki satır yazı yazdım, serginin altına koydum, üç—beş kuruş para kazanmışım, neyse, kazandığımı da yanına koydum:

— Benim halim bu, ben buyum, seni tebrik ediyorum, bana allahaısmarladık. Oradan geldim.

Şura senin, bura benim diyerekten, günlerin birisinde geldim Erzurum’a, Livane’ye. Livane’nin Han köyünde bacımla karşı karşıya söylediğimiz bağın doğusuna geldim.

Güneş de yeni çılmış. Baktım ki, bir kız çocuğu, eline kovaları almış, su götürmeye geliyor, ama bir şeyler mırıldanarak geliyor. Ne bakayım, bir de baktım ki, bacımla benim karşılıklı söylediklerimizi söyleyerek geliyor. Başladım ağlamaya. Sanki gün o gündü, saat o saatti.

Gözlerimden akan yaşları gören kız çocuğu dedi ki:

— Derviş baba, sabah sabah burada ne ağlıyorsun; kimsin sen?

— Yavrum, seni dinledim de o kadar meraklandım ki ağlayasım geldi. Bu ne meraklı bir şeymiş, bu neyin nesiymiş, bunu bana anlatır mısın?

— Derviş baba, bizim burada bir Mahir Baba varmış da, gurbete gidiyormuş, bacısı engel olmuş, buradan geri döndermek istemiş. O da bacısına bir şeyler söylemiş, bacısı da cevap vermiş. İşte bu aklıma geldi, bunları söylüyordum, dedi kız.

— Yavrum, şimdi kimi var onun?

— Annesi ölmüş, bacısı ölmüş. İki tane kızı varmış; kızının birisi ölmüş, birisi de İşhan’da Mehmet Ağa’nın oğluna kocaya varmış. Hanımı da hâlâ yaşıyormuş, Kerceli’de bir tane yaşlı çobanla evlenmiş, orada yaşıyormuş, dedi kız.

Bu haberi aldım, oradan döndüm, doğru İşhan’a gittim. İşhan’da:

— Mehmet Ağa’nın evi nerede, diye sordum. Tarif ettiler, evine gittim. Evin içine girdim. İçeri girdim ki, yirmi—otuz yaşlarında bir kadın, başına yazmasını dolamış, tandırın üzerinde ekmek pişiriyordu. Ama öylesine kan ispat etti ki, kızım olduğundan daha ötesi yoktu. Dolmadım, gidiyordum, kendimi eğleyemiyordum, hasretine dayanamıyordum.

Dedi ki:

— Derviş baba, dışarı çıkacaksın, erkeklerimiz orada; burası harem tarafı, sen yanlış gelmişsin.

Hiç dinlemedim, biraz daha ilerleyince:

— Ulan adam, sen aklını mı kaçırdın? dedi, başladı evin içinde nacağını aramaya. O ararken ben hemen seyirttim, boynuna sarıldım, başladım yüzünden gözünden öpmeye:

— Vay anam, iffetime el uzattı, diye bağırdı. Yanında bulunan bir çocuk erkeklere haber verir, hepsi odaya doluşur.

— Ulan, neyin nesidir bu; şaşkın mıdır, deli midir?

Gelir bakarlar, halimi görenler der ki:

— Durun, bu adamda bir şey var. Bunu öldürmek bir şey değil, zaten ihtiyar, yaşlı bir insan. Ama bir anlayalım bakalım, neyin nesidir.

Öyle baktım ki, orta boy, kara yağız bir delikanlının elinde balta, tersine dolanıyor. “Ulan, benim damat olsa olsa bu olacak. Ben buna bir—iki kıta bir şey diyeyim, belki anlar, bu adamların elinden kurtarır,” dedim kendime.

*Aldı yanağın izinden
Oy balam şirin sözünden
Öpeyim iki gözünden
Yavru ben seni sen beni*

Dedi:

— Canım, öptüğü yetmiyormuş gibi, bir de öpeyim diyor.

O delikanlı baltayı dolandırıyor; ama “Dur, bir bakalım, kim bu,” diye engel oluyorlar ona.

*Gelmişim Şam’ın elinden
Hata çıkmıyor dilimden
Sarın kolumu boynumdan
Yavru sen beni ben seni*

*Bunca gurbet gezdim özüm
Yalan değil gerçek sözüm
Ben Mahir’im budur kızım
Yavru sen beni ben seni*

Uyanan kız:

— Vay baba, geldin mi; yollarına kurban olayım, dedi. Ağladı, sarıldı. Görüştüler, hasret giderdiler.

— Yavrum, annenden bana bir haber ver; ölenlerin haberini alayım.

— Baba, bir gece benim misafirim ol, dedi, zorla bir gece misafir etti beni. Ertesi gün Kerceli’ye gittim. Dana çobanının evini sordum. Çoban maldan yeni gelmişti. İçeri girdim. Bir de baktım, ne bakayım; çoban ile hanımı ocağın başında oturmuşlar. O da yeni gelmiş, zavallı insan, dinleniyor; ya önüne bir parça ekmek koymuş, yemek yiyor ya da dertleşiyorlardı. İçeri girer girmez, kadın dedi ki:

— Herif, ocağın sönsün, Mahir geldi.

Aradan yirmi beş sene geçmişti. Yirmi beş sene sonra yine de beni, kocası Mahir’i tanıyan hanım başına yazmasını aldı, çekildi bir kenara. Selam verdim bir, bir tarafa oturdum çoban bir tarafta, ben bir tarafta; ne ondan ses, ne benden ses.

— Yahu, derviş baba, kusura bakma; bu kadın böyle bir şey söyledi, ama sen gerçekten Mahir misin? dedi çoban.

— Evet, dedim.

Dedi:

— Nikâh üzerine nikâh olmaz. Benim artık nikâhımdan çıktı, şimdi bu hanım senindir. Nasıl düşünürsen öyle düşün.

Dedim ki:

— Otur çoban. Sen Allah’ın emrini madem bilen bir kimsesin, dilime iki kıta bir şey geldi, söyleyeyim, ondan sonrasını bana bırak.

O eskiden saltanatıyla, demiyle, devranıyla, sefayla yaşadığı günleri hatırladım; şimdi ise sağına çeker solundan etleri gözüktür, solundan seker sağından etleri gözüktür, öylesine perişan bir halde gördüm ki bunu, buna dayanamayıp şu kıtaları söyledim:

*Hani senin hani benim diyerdin
Türlü tevir yemeklerden yiyerdin
Aydan aya taze erbap giyerden
Hani senin o devranın bozulmuş*

*Eda ile cilve ile gezerdin
Eser rüzgârların beni çözerdin
Nazik fincanlarda şerbet ezerdin
Hani senin o devranın bozulmuş*

O kadar severdik ki birbirimizi. Dedi ki:

— Mahir'im, ecel gelse, senin yerine beni kabul etse, ben canımı veririm; sana bir taahhüde gelmişim.

Yalvarıyordum:

— Şöyle bir çift gözünü, yüzünü seyredeyim, ondan sonrasını bana bırak. Ama yüzünü kaçırıyordu.

*Kimse güvenmesin devlet varına
Güvenenler düşer Hak'ın narına
Derdin Mahir ölem senin yerine
Hani senin o lisanın bozulmuş*

Çoban ağlıyordu, ben ağlıyordum, hanım oradan kalkıp başka bir tarafa gitmişti. Çobanın iki göz yeri vardı; hanım kaçıp, arkadan kapıyı kilitlemişti. Çoban gitti, kapıyı kırdı, hanımı getirdi. Elini yüzüne attı:

— Aç gözlerini, dedi.

— Açmam, dedi.

Vallahi oğlum Sümmani, son olarak iki kıta daha dilime geldi, söyleyeyim de senle işi bitirelim.

*Şam diyarından bu yana
Çekti getirdi gözlerin
Gönlümü hicrana koyma
Hemen yetirdi gözlerin
Dersin başı bismillahtır
Yardım eden o Allah'tır
Bugün bana beytullahtır
Bir aç göreyim gözlerin*

— Açmam, dedi; iki elini böyle yüzüne tutmuş, yere kapanmış duruyordu. Ama artık dayanamıyordum gayrı. Şöyle diyordum:

*Mahir'im ne günde kaldım
Seri taştan taşa çaldım
Şen dilimi gama saldın
Kapansın senin gözlerin*

— Vay anam, vay anam! dedi, her iki gözü de yerinden evin yüzüne aktı. Hikmet Allah'ındır. Eşref saatine rastladık ve köylüler misafir odasından haber alırlar ki, çobanın evine Mahir gelmiş. Gelirler, alırlar, götürürler, bir sürü hengâmeler falan. Neticede orada işi bıraktım, öylece geldim. Ancak burada şimdi karar ettim, bu şekilde idare ediyorum. Gurbetin ahvalini böyle göreceksin, böylece yazacaksın, böyle de ezberleyeceksin. Şimdi istersen git, istersen gitme.

Sümmani Baba bunu dinlemişti, bunları not etmişti. Sümmani Baba. Yani Mahir Baba tekrar dönüp Narman'a gelmişti, burada kalmıştı. Hikâyenin sonu da burada kalmıştı.

Allah devletimize, milletimize zeval vermesin. Dinleyen beyler sağ olsunlar. Bu hikâye de burada bitmiş oldu böylece.

YUSUF İLE GÜLİSTAN HİKÂYESİ

Anlatan: Cemal ALPER

Derleme Tarihi: 12 Eylül 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Bursa'nın Yıldırım ilçesinde Barış Manço Kültür Merkezi'nde bulunan Bursa Halk Ozanları Derneği binası. Ortamda bulunanlar; derleyici, üç Dernek üyesi.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığının kendi tasnifidir.

K

ıymetli dinleyenler, tarihte isimler vardır, hiç unutulmaz; kişiler vardır, dünya durdukça adları yaşar. Size anlatacağım hikâye, Selçuklu İmparatorluğu zamanında bugünkü Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşamış bir babayiğidin, bir koç yiğidin hikâyesi olacak.

Ezel bahar gelmiş, çiçekler açmış, kelebekler uçuşuyor, kuzular yaylaya doğru yol alıyor, çobanlar kaval çalıyor, dağlar yeşillenmiş, sular coşmuş, tabiat ana bayram ediyordu. Yer neresiydi; Cırcın Vadisi'nin kıyılarıydı. Buralarda bahar gelince, gelinler, kızlar çeşmelere, yaylalara, vadilere doğru iniyorlardı.

Botan Kalesi komutanlarından Yakup Bey'in bir oğlu vardı, adı Yusuf'tu. Yusuf, on dört on beş yaşlarına vardığında artık bir arkadaş çevresi edinmişti. O arkadaşlarıyla beraber her gün ata biner, Cırcın Vadisi'ne inip at koştururdu, kılıç talimi yapardı. Niye; gelecekte Selçuklu Ordusu'nda iyi bir komutan olurum ümidiyle.

Sık sık vadiye gidip geliyorlardı, gide gele bir gün, Cırcın Vadisi'nde, kızlar pınarın başında su doldururken, bir güzele rastladı Yusuf, görür görmez de ona tutuldu. Kızın adı Gülistan'dı. Artık her gün o vadiye gider oldu, her gidiş gelişinde de illa ki Gülistan'ı görmek istiyordu. Eğer onu görmezse, o gece ne rahat bir uyku uyuyabiliyordu ne de karnı doyaya bir ekmek yiyebiliyordu.

Günler günleri kovalarken, Yusuf ve arkadaşları bir gün ava çıktılar, avlandılar. Vakit ikindiye yaklaştığı zaman, atlarını döndürüp Botan Kalesi'ne doğru yol aldılar. Giderlerken yollarının üstünde bir kızılca kıyamet koptu. Önlerinde bir bölük süvari gidiyordu. Nereye gidiyorlardı bu atlılar? Birilerini atlara bağlamışlar, peşlerinden sürüklüyorlardı, koşturuyorlardı atlarını. Yusuf ve arkadaşları, acaba bunlar kimdir, neyin nesidirler diye, olan biteni anlamak için atlarını mahmuzladılar.

Önlerindeki kabile Kara Çöl'e doğru gidiyordu. Atlarını daha hızlı koşturdular, baktılar ki sekiz on babayiğit, beş altı kızı bağlamışlar atlara, götürüyorlar. Gençler bir mana veremediler buna. Olayı anlamak için daha bir yaklaştılar. Yaklaştıklarında, Yusuf, atlara bağlanmış olan kızların arasında Gülistan'ı fark etti, "Allah Allah, bunlar da kim," dedi, "nereye götürüyorlar bu kızları?"

O adamlar askerdi, o kızları da vadide yakalamış, kendi yurtlarına kaçırıyorlardı. Askerler kendilerine yaklaşan gençleri görünce onları kızların sahipleri sanıp onlara saldırdılar. Yusuf ile arkadaşları da askerlere saldırdılar, kıyamet koptu. Dört beş delikanlıya karşı sekiz asker, o vadide alabildiğine kılıç çalıyorlardı birbirlerine. Arkadaşlarından ikisi düşmüştü Yusuf'un, kendisi

de ağır bir yara almıştı. Atının üzerindeydi, kendini kaybetmiş, son kalan gücüyle atını mahmuzlamıştı. At, onu aldı bir tarafa doğru çekip götürdü. Nereye gittiğini kendisi de bilmiyordu.

Kendine geldiğinde tanımadığı bir yerde, bir sedirinin üzerinde yatıyordu, yanı başında da uzun sakallı, uzun boylu yaşlı bir adam duruyordu. Bu adam o yörenin şeyhiydi, adı da Hüseyin'di, "Uyu evladım, uyu," dedi yaşlı amca, "sabaha olsun görelim, Mevla'm neyler, neylerse güzel eyler." Bir mana verememişti olan bitene. Kendi kendine, "ben çöldeydim," dedi, "arkadaşlarım vardı yanımda. Biz bir cenge girmiştik, Gülistan gitmişti. Ben yaralandım, ama beni buraya kim getirdi?"

O gece yatmış, ertesi gün de yatmış mıydı, yatmamış mıydı, orasını bilemem; fakat bir ara gözlerini açtı, gözlerini açtı ki o yaşlı adamın hayretler içinde kendisine baktığını gördü. Yaşlı şeyh, bir yandan da "olamaz, böyle bir şey olamaz, böyle bir şey olamaz," deyip duruyordu. Bunun üzerine Yusuf da hayretler içinde kaldı, "ne oldu acaba?" diye düşünerek adama baktı. "Evladım, buralarda ne arıyorsun sen," dedi yaşlı şeyh, telaş içinde, "buralarda işin ne, bu yara ne, bu halin ne?" "Amca, ben de bilmiyorum," dedi Yusuf, "arkadaşlarımla ben ava çıkmıştık, avdan gelirken birileriyle bir cenge tutulduk. Sonrasını bilemiyorum. Peki, beni buraya kim getirdi?" "Seni buraya bir çoban getirdi," dedi yaşlı şeyh.

O yörenin çobanı dağda sürülerini otlatırken, bir at, gayri ihtiyari, sırtında yaralı bir delikanlıyı getiriyor. Çoban atı yakalamak için elini uzatıyor, Yusuf attan düşüyor. Çoban, Yusuf'u kucaklıyor, sırtına alıyor, sonra da şeyhe kadar getiriyor.

"Oğlum, söylediklerini buraya kadar anladım, tamam," dedi ihtiyar, "ama ben sende bir işaret gördüm, dalında bir nişan var senin. Eğer bu nişan doğruysa, yani sen Yakup Bey'in oğluysan, senin buralarda işin ne?" "Orasını ne sen sor ne de ben söyleyeyim," dedi Yusuf.

İhtiyar, çevredeki otlardan, bitkilerden günlerce ilaç topladı, Yusuf'un yaralarını iyi etti; fakat asıl yara Yusuf'un içindeydi, neydi bu yara; Gülistan'ın yarası. O askerler Gülistan'ı götürmüşlerdi, ama nereye götürmüşlerdi, hiçbir fikri yoktu. Onun derdi kendi yarası değildi; onun derdi, Gülistan'ı kimlerin, nereye götürdüklerini bilmemekti.

On gün, yirmi gün, bir ay derken, Yusuf kendini toparladı. Artık oradan ayrılmasının vakti gelmişti. Şeyh Hüseyin onu kapının önünde durdurdu, "evladım, senin yanına bir refakatçi katayım," dedi, "seni Yakup Bey'e götürsünler." Fakat daha Yusuf'un kendisi de bilmiyor ki nereye gideceğini, "gerek yok," dedi, "ben tek başıma Yakup Bey'e giderim." Ancak, ayrılmadan önce Şeyh Hüseyin'e bir şeyler söylemek istiyordu. [Türklerde töredir bu: Türkler, ta Orhun abidelerinden beri bir şeyler söylerler ve çoğu da âşık değildir; ama bu söz söyleme âdetini tarih içinde yine de âşıklar sürdürmüş, yaşatmıştır.] Bakalım Yusuf, Şeyh Hüseyin'den ayrılırken, ona ne söylüyordu:

*Şeyhim babam gelir beni sorarsa
Bilmiyorum gördüğünü anlatma
Fani dünya nicesini yok etmiş
Bu bir sırdır erdiğini anlatma*

*Bana verdiği bin türlü yara
Hak fırsat verirse gideceğim yâre
Bilmem ki yâr gitti hangi diyara
Benim yâre sorduğunu anlatma*

*Yusuf'um düşmüşüm ah ile zara
Gülmek haram bana dost bundan sonra
Asıl içeride çektiğim yara
Dış yaramı sardığın anlatma*

Yusuf sözlerini bitirdikten sonra şeyhin elini öptü, "Allaha ısmarladık," dedi, atına bindi, sonra da "ey gurbet, geliyorum sana," diyerek yola koyuldu. Yusuf gidiyordu ama nereye gittiğini kendisi de bilmiyordu. Botan Kalesi'ne, Yakup Bey'in yanına dönseydi, Yakup Bey, "oğlum, bu kadar zamandır nerelerdeydin, bu yaralar nedir," diye sormayacak mıydı? Genç yaşında bir güzele âşık olup böyle yaralanmak filan, bunlar eski törelerde yoktu.

Gidiyordu, bir daha geri dönmek niyetinde de değildi. Ne zamana kadar; Gülistan'ı bulana kadar. Atını sürdü, yol aldı, günlerden bir gün Tebriz'e vardı. Tebriz'de dolaşıyordu; ama garipti, kimi kimsesi yoktu. Bir nalbandın önünden geçerken, gayri ihtiyari dönüp nalbanda baktı, "acaba girsem, bu nalbanda buraları sorsam, bu olayları anlatsam, buralarda böyle bir hadise olup olmadığını sorsam, bana cevap verir mi, vermez mi?" diye düşündü. Sonra durdu, şöyle bir kendi halini düşündü: Kendisi çok gururlu bir adamdı, bir komutan oğluydu, öyle dışarıda kalıp şundan bundan faydalanmak da istemiyordu. Sonunda, "en iyisi, gidip nalbanda, 'beni işçi alır mısın,' diye sorayım," dedi, "belki beni buraya işçi alır, burada çalışırım." İndi nalbandın yanına:

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm, evladım,

— Amca, acaba sizin bir çırağa ihtiyacınız var mı? Burada kalsam, sizin yanınızda çalışsam, olur mu?

— Evladım, bizim çırağa ihtiyacımız var, ama siz kiminiz, necisiniz, buralarda ne ararsınız?

Nalbant, Yusuf'a ekmek getirdi, karnını doyurdu Yusuf, sonra da oturdular, konuştular. Onlar konuşmaya devam etsinler, biz haberi kimden verelim, Yakup Bey'den.

Yakup Bey, oğlu kaybolduktan sonra etrafa askerler çıkarmış, aratmıştı onu; fakat çok sevdiği oğlu Yusuf'un ne izine ne ölüsüne ne de dirisine rast gelmişti. Askerler bulamamışlardı Yusuf'u, sadece iki arkadaşının cenazesiyle

karşılaşmış, onları götürmüşlerdi. Fakat Yakup Bey'in asıl korkusu Yusuf'un ölmesinden değildi, "düşman eline geçer de esir olursa, olur ya, bir gün bu çocuğu bize karşı koz olarak kullanırlar," diye düşünüyordu. O zamanlar Selçuklu'nun sınırları doğuda Taşkara'ya, batıdaysa Ege kıyılarına kadar ulaşıyordu; imparatorluk çok büyük bir coğrafyaya yayılmıştı.

Şimdi neredeyiz; Yusuf'un yanındayız. Yusuf, demircide çalışıyor. Bir gün, beş gün, on gün derken vakit geçiyor. Günlerden bir gün, demirci, Yusuf'a:

— Oğlum, bugün köle pazarı var. Gel, seninle köle pazarına gidip bir gezelim, dedi.

— Ne yapacağız köle pazarında?

— Evladım, burada, ayın belirli bir gününde köleler satılır.

— Köleyi ne yapacağız?

— Benim evimde kimsem yok, münasip bir köle bulursam alacağım; evimizin hizmetine baksın.

Ancak, Yusuf'un korkusu pazara gitmek değildi, "pazara gidersem," diye düşünüyordu, "olur ya, Gülistan da bu kölelerin arasında olursa, getirilip bu pazarda satılırsa, Gülistan'ı görürsem, benim halim nice olur?"

— Sen git usta, köle pazarını gez, ben burada biraz çalışayım, olmaz mı?

— Yok, oğlum, beraber gidelim. Hem de sen şehri tanımış olursun.

Usta ile çırak köle pazarına gittiler. Pazarda birçok güzel kız satılıyordu. Nasıl satılıyordu bu güzeller; ülke sınırlarının içindeydi, ama bu coğrafyalarda kölelik hâlâ devam ediyordu. Günümüzde de hâlâ devam ediyor, etmiyor mu? Bugün bile köle satılıyor, satılmıyor mu? Pazarı gezerlerken üç beş köle satıldı, pazarı idare eden adam, "efendiler, iki gün sonra buraya çok güzel kızlar gelecek," diye bağırdı, "bu güzeller Cırcın Vadisi'nden gelen güzellerdir, ancak çok büyük paralar verirsiniz alırsınız." Yusuf'un kafasında o anda şimşekler çaktı, "olmaya ki Gülistan da bu güzellerin arasında mı," diye düşünmeden edemedi.

Ustası o gün köle almadı. Dükkâna geldiler. Yusuf'u bir telaştır tuttu. İçi pır pır ediyor, yanıyor içi. Yusuf'taki bu değişikliği fark ediyor ustası:

— Oğlum, senin bir sıkıntın var, sana bir hal oldu, bu köle pazarına gidip geldikten sonra sana bir hal oldu.

— Üstadım, sana doğrusunu söylesem, ya beni vurup öldürürsün, buradan dışarı çıkarmazsın ya da bana bir fenalık yaparsın.

— Oğlum, anlat bakalım. Senin bir sıkıntın var.

— Ben, Botan Kalesi komutanlarından Yakup Bey'in oğluyum.

— Peki, oğlum, buralarda ne arıyorsun?

"Böyle böyle evrelerden geçtim, şu vadide çarpışmaya girdim, yaralandım, filan adam beni kurtardı, oradan buraya geldim, buradan da geçerken, tesadüfen sana rastladım, ben aslında sevgilimi arıyorum," diye durumunu anlattı Yusuf. "Oğlum, ondan kolay ne var," dedi nalbant, "haftaya gideriz oraya, bakarız. Eğer senin sevgilin onların içindeyse, bu dükkânı da bu varlığı da sa-

tarım, senin sevdiğin kimse onu sana alırım, sonra da seni buradan yolcu ederim. Çünkü ben, Yakup Bey'i çok yakinen tanıyorum. Ava çıktığı zaman mutlaka bana uğrar. Benim çok samimi bir dostumdur." Yusuf'un üstünden duman kalkmıştır, "Allah'ım sana şükür, bu iş oldu," demiştir.

Aradan iki gün geçti, köle pazarına gittiler; fakat Gülistan köle pazarında yoktu. Gülistan nereye satılmıştı; Cimin Kalesi'ne satılmıştı, Cimin Kalesi komutanına köle olarak satılmıştı. Yusuf, bunu oradaki kölelerden bizzat öğrenmişti. Ustayla çırak elleri boş bir halde dönüp dükkâna geldiler. Yusuf kararını vermişti:

— Üstadım, bana müsaade edeceksin, ben Cimin Kalesi'ne gideceğim.

— Olmaz oğlum,

— Niye olmasın,

— Senin Cimin Kalesi'ne girmeye ne bir şansın ne bir varlığın ne de bir kahramanlığın var.

— Ne yapacağız peki,

— Dur hele, bir sabah olsun. Allah elbet bize de bir kapı açar.

O gece yattılar, sabah oldu. Ustası Hasan Bey, Yusuf'a, "oğlum, benim Cimin Kalesi'nde bir arkadaşım var," dedi, "seni ona göndereceğim, gideceksin, sana söylediklerimi kalede nöbetçilere söyleyeceksin. Sana yazılı bir kâğıt, bir pusula vereceğim, bu pusulayı oradaki komutana verecekler. O adam eğer bir yolunu bulur da seni o kaleye sokabilirse, artık orada işini halledebilirsen, sevgilini oradan çıkarabilirsen çıkarırsın; çıkaramazsan da benim yapacağım hiçbir şey yok."

Yusuf bu karardan memnun oldu. Hasan Bey'den o pusulayı, mektubu aldı, atına bindi, sonra da "Cimin Kalesi, geliyorum sana," diyerek yola düştü.

Yol çok uzaktı, nasıl uzaktı; Karaçöl'den geçecekti. Karaçöl'den geçmek de o kadar kolay değildi, niye kolay değildi; çölün belirli yerlerinde, vadilere yakın yerlerde haramiler yol tutuyordu, gelenleri soyuyor, gidenleri kesiyorlardı. Ama Yusuf, ölümü de göz almıştı bu yolda, kararı kesindi, Karaçöl'den geçecekti, sevgilisi Gülistan'a bir şekilde ulaşacaktı.

Çöle vardı, baktı ilerilere, içini bir kara bulut kapladı, "bu çölü geçmeme imkân yok," dedi, "ne yapacağım?" Çölün önünde atından indi, oturdu, bir münacatta bulundu, bakalım ne diyordu:

Kadir Mevla'm budur senden niyazım

Bu çölü geçmeye de ömür isterim

Ciğerim kavruldu da içimde sızım

Bu çölü geçmeye de ömür isterim

Bir garibim bugün döndüm şaşkına

Şahı çıkarırsın sevda köşküne

Ol Habibi Muhammet'in aşkına

Bu çölü geçmeye de ömür isterim

*Yusuf'um beynimde şimşekler çakar
O yârin hasreti de sinemi yakar
Belki Gülistan'ım yollara bakar
Bu çölü geçmeye de ömür isterim*

Fakat burada bir şeyi daha açıklayalım. Yusuf oradan ayrılırken Demirci Hasan Bey ona bir kama hediye etti, “oğlum, bunu atının eyerine sakla,” dedi, “gün gelir, bu kama sana lazım olur; sen bir cenge gidiyorsun, bir yola gidiyorsun ama yanında bir çakı, bir bıçak dahi götürmüyorsun.”

Nihayet gözünü kararttı ve atını Karaçöl'e vurdu Yusuf. Atını sürdü de sürdü. Akşama doğru, başta gözüne ucsuz bucaksız bir kum deryası gibi gelen o çölün çıkışına yakın bir bölgedeydi artık. Tam o anda birkaç harami etrafını sardı, “dur yolcu!” dediler, “Öyle kolay değildir Karaçöl'den geçmek, Kızılçöl'e dalmak ve buradan bir rüşvet vermeden geçmek. Böyle bir şey yok. Bugüne kadar bu çölden sağ salım geçen kimse olmadı. Bizim haracımızı ver, ondan sonra nereye gidersen git.”

Fakat Yusuf'un cebinde ne bir kuruş parası ne de altını vardı verecek, hiçbir şeyi yoktu; Allah'a verecek canından başka hiçbir şeyi yoktu, onun yerine bir türkü tutturdu haramilere. Harami türküden anlar mıydı, belki de anlardı:

*Yolumdan çekilin ey haramiler
Niyetim var nazlı yâre gitmeye
Açın bu bağrımda neler var neler
Niyetim var benim yâre gitmeye*

*Gülşen bulamadım gülün dermeye
Kale bulamadım oraya varmaya
Servetim bulunmaz size vermeye
Niyetim var benim yâre gitmeye*

*Yusuf'um dünyada görmedim rahat
İstersen al canım zebani cellât
Kadir Mevla'm eğer verirse fırsat
Niyetim var benim yâre gitmeye*

Bu sözlerin üzerine haramiler kahkaha attılar, “Ulan, deli mi bu,” dediler, “bir şeyler söylüyor, bir şeyler anlatıyor, yar filan bir şeyler diyor.” Haramiler türküden anlamadılar, sıkıştırdılar Yusuf'u, “ya canını ya malını,” dediler. Artık, Yusuf'un yapacağı hiçbir şey kalmamıştı, atının eyerindeki o kamayı yavaşça çıkardı, sonra da atını mahmuzladı. Haramiler, Yusuf'u kovalamaya başladılar, onun peşine kâh kavuştular kâh kavuşamadılar. Sonunda Yusuf bir yerde geri dönmek mecburiyetinde kaldı, haramilerle bir cenge tutuştu. İki haramiyi halletti, fakat oradan çölün çıkışına kadar dayanacak gücü de kalmamıştı. Atının

gemin i gevşetti, “Allah bir fırsat verirse,” dedi, “bu çölü de aşarım.” Sonra da atını mahmuzladı, gitti.

Nereye gidiyordu; Cimin Kalesi’ne gidiyordu, fakat Cimin Kalesi’ne girmek o kadar da kolay değildi. Sonunda kaleye vardı Yusuf, kalenin kapısına gitti, ustası Hasan Bey’in ona verdiği pusulayı nöbetçiye uzattı. Kalenin bekçisi pusulayı alınca, “sizi oraya götürürüm,” dedi, “fakat sizin aradığınız komutan şu anda orada yok. O gelene kadar sizi nezarete tutmak zorundayım.” Kaleye girip çıkmak öyle kolay değ il. “Olsun,” dedi Yusuf, “benim için nezaret de saray da suyun iç i de aynıdır, hiçbir yerin diğ erinden farkı yoktur.”

Yusuf kendi ayaklarıyla gitti, nezarete girdi. Bir gün, üç gün, beş gün derken ne gelen var ne giden. Yusuf ise ümitliydi, kendi kendine hayaller kuruyordu, “nöbetçi, gidip komutana haber verecek,” diyordu, “komutan beni sesleyecek, ben gideceğim komutanın yanına, halimi komutana anlatacağım, komutan bir yol bulacak, beni ya Gülistan’la görüştürece k ya da bir haber salacak etrafa, sonunda mutlaka Gülistan’a erişeceğ im.” Fakat nöbetçi merhametsiz bir adamdı, belki Yusuf’u unutmuştu bile. Yusuf hâlâ nezarete yatıyordu. Bir gün uyurken, rüyasında, ustası Hasan Bey hayaline geldi, “oğlum, senin oradan çıkman bir hayli zorlaştı,” dedi, “o nöbetçiye seslen, ondan seni Mustafa Bey’le görüştürmesini iste.” Halbuki Yusuf’un nezarete girmesini gerektirecek hiçbir suç u yoktu; tesadüfen gitmiş, kalenin zindanına girmişti.

Yusuf, nöbetçiye seslenip Mustafa Bey’le görüşmek istediğ ini söyledi. Kaledeki komutan Mustafa Bey zindanın kapısına geldi, “hayrola, bir isteğ in, bir arzun mu var,” dedi, “benimle görüşmek istediğ in şey nedir?” “Efendim, Tebriz’den, Hasan Bey’den bir mektup getirmiştim size,” dedi Yusuf, “mektubu kaledeki nöbetçiye verdim, fakat nöbetçi size verdi mi, vermedi mi, bilemiyorum. Benim size söyleyeceğ im asıl şey o mektubun iç inde yazılıydı.” Soruşturdular, o nöbetçiyi bulamadılar. Bunun üzerine, “o mektubu almadan,” dedi Mustafa Bey, “sana yardımcı olamam.” “O zaman, eğ er mümkünse bana bir kâğıt verin,” dedi Yusuf, “bir dilekçe yazayım, o dilekçeyi size vereyim, siz de o dilekçeyi yazdığ ım insana ulaştı rın, olmaz mı?”

Yusuf’a bir kâğıt verdiler. O da kâğıdın iç ine bir şeyler yazdı. Bakalım ne yazmıştı:

*Cimin Kalesi’ne esir olmuşum
Sana anlatacak sözüm yok baba
Gül misali sararmışım solmuşum
Yüzüne bakmaya yüzüm yok baba*

*Çiğ erimi yaktı yâr ile sızım
Garip kaldım gurbet elde öksüzüm
Aynı şekildedir gece gündüzüm
Yüzüne bakacak yüzüm yok baba*

*Bu fani dünyada sürmedim sefa
Günde beni sorar bin defa
Yakup Bey'den himmet garip Yusuf'a
Bunun için cilve nazım yok baba*

Mektubu yazıp Mustafa Bey'e verdi. Mustafa Bey okudu mektubu:

- Oğlum, iyi, güzel de bu Yakup kim, necidir, ne iş yapar?
- Efendim, kendisi Botan Kale komutanlarından Yakup Bey'dir.
- Oğlum, Yakup'un oğlu musun sen?
- Evet, efendim, oğluyum.

Duydukları karşısında şaşkına dönen Mustafa Bey yanındaki askere hemen emretti, "çabuk açın şu kapıyı," dedi, "çıkarın delikanlıyı." Kapıyı açtılar, Yusuf'u zindandan çıkardılar. "Peki, sen burada ne arıyorsun," dedi Mustafa Bey, "buraya niye geldin, burada derdin ne, Botan Kalesi nere Cimin Kalesi nere, buradaki sıkıntın ne?" "Dur baba dur," dedi Yusuf, "dur da anlatayım." Bakalım, Yusuf, Mustafa Bey'e derdini nasıl anlattı:

*Kimse inanmasın kahpe feleğe
Cümle kula eza eder efendim
Hiç murat vermemiş ağaya beye
Âleme çektirir çile efendim*

*Takatim yok yükseklerde uçamam
Onun için ağ karayı seçemem
Yüz bin kere cehd eyledim kaçamam
Bahtım benim ile bile efendim*

*Ben Yusuf'um çiçeklerim solmazdı
Elin oğlu muhanneti bilmezdi
Hazinele bahşetsen buraya gelmezdi
Sevdiğim burada köle efendim*

Böylece Mustafa Bey'e durumu anlattı. Nihayet, Mustafa Bey, Gülistan'ı buldu, onu satın alan komutana belirli bir miktar para ödeyerek Gülistan'ı kölelikten azat etti, sonra da Gülistan ile Yusuf'u oradan yolcu etti. İki sevgili memleketlerine dönmek için yola düştüler.

Fakat gel haberi nereden verelim; Botan Kalesi'nden. Saraydan gelen emirle Botan Kalesi boşaltılmış, birlikleri çoktan yol almıştı. Kalenin komutanları Çağrı Bey ile Yakup Bey batıya gidiyordu. Yusuf ile Gülistan, Botan Kalesi'ne vardıklarında Yusuf ne anasını ne babasını ne de arkadaşlarını, hiç kimseyi bulamadı. Peki, nereye gitmişti babası; Erzurum'a gitmişti Yakup Bey, Oltu Kalesi'ne komutan tayin edilmişti.

Yıllar sonra, günün birinde, Gülistan ile Yusuf da Oltu Kalesi'ne ulaştılar, ne zaman ulaştılar; Yusuf da Oltu Kalesi'ne komutan tayin edildiğinde. Yusuf,

Oltu Kalesi'nde bir süre kaldıktan sonra, Oltu'ya yakın bir köyde, Kemerkaya köyünde bir çarpışma esnasında şehit düştü. İşte o şehit, şu anda Kemerkaya köyüyle Duralar köyü arasında bir yerde bir mezarda yatmaktadır.

Kadir Mevla'm, bu toprak için çarpışan, bu vatan için kan akıtan, bu vatan için şehit olan bütün ecdada rahmet eylesin. Sizin kalmışlarınız da sağlık, mutluluk, huzur içinde olsun.

AHMET İLE MEHMET HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Sabri YOKUŞ

Derleme Tarihi: 20 Ekim 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Kars İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü binası. Ortamda bulunanlar; derleyici, iki kurum personeli.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Sabri YOKUŞ hikâyeyi 1985 yılında Murat Çobanoğlu'dan öğrendi.

şıklar hikâyeye başlamadan önce üç kıta bir divan okurlar. Bu, âşıklık geleneğinde vardır. Âşık Reyhanî'den bir divan okuyacağım sağlığınıza.

Âşığın sözü nasihattir, âşığın sözü insan hayatında her zaman istikamet gösterir. İşte bu da istikamet gösteren bir söz olduğu için, sağlığınıza arz edeceğim. Sağ olun, var olun:

*İlahi sendendir yazım düşürme garip beni
Âlemin şahı adına kılma muzdarip beni
Derdı senden alır isem dermanı kim neylesin
Sen bana benim demezsen kurtarmaz tabip beni*

Öyle ya, işte âşığın çilesi, cefası, hayatı, işte âşığın öyküsü:
Alır, alır ikinci bendini:

*Gafleti ile geldi geçti bunca yıllar seneler
Hep senin emrinde döner yorulmaz pervaneler
Dergâhına talip olmuş tabiri divan eller
Ne olur eyle ya Rabbim aklıma sahip beni*

Alır, alır son sözünü:

*Reyhanîyim durmaz akar senin göz pınarların
Bütün dünya benim olsa olmasa benim yârım
Bir gün olur okununca cümlesi âşıkların
Yunusların arasında eyleme kayıp beni*

İşte âşık budur değerli dinleyenlerim. Allah rahmet eylesin, dönüyoruz, nereye dönelim; Çobanoğlu'na dönelim.

Evet, ne söyledik; Ahmet ile Mehmet.

Ahmet nereli, Mehmet nereli? Ahmet, Erzincanlı; Mehmet ise Kayserilidir. İkisi de, o zamanki döneme göre tabii, İstanbul'da kaymakamlık okulunda okuyorlar. On yıl beraber ömür geçirdiler o okulda.

Bir gün şöyle oturmuşlar, kendi aralarında, arkadaş arkadaş sohbet ediyorlar. Ama bunlara arkadaş demek ne mümkün; kardeş muhabbeti bile öyle değil.

Ahmet dedi ki:

— Mehmetçiğim,

— Buyur kardeş,

— Ben sana bir şey söylemek istiyorum, içimde bir arzu var.

— Ne demek Ahmetçiğim, ne demek, arzunu bilmek istemez miyim, biz seninle kardeş değil miyiz, on yıldır burada bir arada bir yastığa baş koyuyoruz, bir lokma ekmeği paylaşıyoruz. Bu ne demek?

— Mehmetçiğim, zamanı gelince söyleyeceğim sana.

O an söylemek istedi, ama diyemedi. Neden diyemedi; kendi kendine:

— Ulan, ben onu söylersem, babamdan, anamdan izin almamışım, hele onlardan bir haber alayım, ondan sonra Mehmet kardeşime söyleyeyim.

Ne söyleyecekti? Ahmet'in içinden geçen arzu buydu ki, o yıl tatillerini beraber güzel şehrimiz olan, güzel vilayetimiz olan —ki o zamanlar Erzincan'ın deprem görmediği zamanlar— Erzincan'da birlikte geçirsinler.

Ahmet, babası Mahmut Bey'e bir mektup yazdı: "Baba, eğer senin de müsaaden olursa, bu sene, benim can kardeşim olan, can arkadaşım olan, ileride meslektaşım olacak olan kardeşim, Kayserili Mehmet'le bizim memlekete bizim vatana gelmek istiyoruz, tatilimizi Erzincan'da geçirmek istiyoruz."

Mahmut Bey mektubu alır, okur, gözyaşları döker. Sevinç gözyaşlarıydı bunlar tabii. Hemen hanımına seslendi:

— Hanım, Gamlı Sultan, görüyor musun, oğlumuz evimize bir misafir getirecek.

Çünkü misafirin yükü çok ağırdır. Her insan, herkes misafir ağırlayamaz.

Gamlı Sultan, hemen döner, kocası Mahmut Bey'e der:

— Mahmut Bey, ne demek, hemen evladım Ahmet'e bir mektup yaz, bir arkadaş değil, bin tane arkadaş da olsa evimize getirebilir, bizim kapımız, bizim hanemiz herkese açıktır.

Babası bir mektup yazar oğluna: "Oğlum, Ahmet, sen bu kelimeyi bana yazmakla bile yanlış yaparsın evladım. Sen babanı bilmez misin, sen hanemizi bilmez misin, sen geleneğimizi, töremizi, örf ve âdetimizi bilmez misin; bizler misafirperveriz evladım. Bir tane arkadaşın değil, birkaç tanesini getir."

Ahmet mektubunun karşılığına çok sevinmişti. İşte o zaman:

— Mehmetçiğim, hatırlarsan, ben sana bir ara içimde geçen bir duygudan bahsetmiştim.

Mehmet ise unutmuş o anda, hatırlamıyor:

— Ahmetçiğim neden bahsetmiştin?

— Mehmetçiğim, o zaman söyleyemedim sana, ama eğer sen de istiyor-san kardeşim, ben babama da bu haberi verdim, bu sene tatilimizi bizim memleketimizde, yani Erzincan'da geçirelim.

Mehmet dedi ki:

— Ahmetçiğim, ben size zahmet vermiş olurum kardeşim. Çok teşekkür ederim, ama böyle bir şey yapmazsak daha iyi olur.

— Olmaz, ben babama haber vermişim, mecburuz gitmeye kardeş, dedi Ahmet.

Hazırlandılar günün birinde, Erzincan'a gelecektiler. Gelişlerine birkaç gün var, bir hafta on gün falan kalmış, zaten tarihini, ne zaman geleceklerini bildirmişti babasına Ahmet. Bu arada Mahmut Bey ile Gamlı Sultan, ana baba pir, evlat bir, şöyle bir oturdular karı—koca karşılıklı. Gamlı Sultan dedi ki:

— Mahmut Bey, oğlumuz geleceğini söyledi. Eh, nasip olursa, bu sene de son dönemleridir artık. Allah nasip ederse, kaymakamlık görevine nail olacak. Şimdi bizim görevimiz o ki, biz oğlumuzu evlendirelim.

Sordular, sual ettiler, asıllı, asaletli, hürmetli, iffetli birini bulmuştlar. Kimi bulmuştlar; Tahir Bey'in kızı Perişan Sultan'ı alacaklardı Ahmet'e.

Mesaj gönderildi, söz kesildi, eski töreler usulünce. Tahir Bey haber gönderdi Mahmut Bey'e: "Mahmut Bey, senin gibi bir bey, senin gibi bir zatı muhterem benim kızıma talip olduktan sonra, ben bir kız değil, bin kızım olsa size veririm.

Allah hepinize hayırlı nişanlar, hayırlı düğünler nasip etsin. Bunlar bir tatlılık içtiler, şerbetini içtiler bu nişanın. Nişan yüzüklerini de babaları, Mahmut Bey ve Tahir Bey taktılar. Perişan Sultan'ın yüzüğünü parmağına taktılar, Ahmet'in yüzüğünü ise mektubun içerisinde Ahmet'e gönderdiler.

Ahmet, mektubu açtı, okudu, baktı ki içerisinde bir yüzük var, "demek ki babam beni evlendirmiş," dedi kendi kendine. Sevinmişti ama "acaba beni nasıl biriyle evlendirdiler," diye de merak içerisindeydi. Ahmet nişanlandığı konusunda hiçbir şey anlatmadı Mehmet'e ne de yüzüğü gösterdi arkadaşına.

Günler tamam oldu, yola çıkacaktlar. Hazırlandılar, eh o zamanın dönemine, ortamına, koşullarına göre, valizlerini aldılar yola çıktılar. Günün bir gününde Erzincan'a gireceklerdi ki şöyle elli altmış kilometre kalmıştı Erzincan'a, Ahmet bir ara duyulandı, döndü, arkadaşları Mehmet'e dedi ki:

— Mehmet,

— Buyur Ahmet,

— Bilmiyorum kardeş, ama bugün benim içimde bir sıkıntı var.

— Ahmet, evine gidiyorsun kardeşim, senin bugün sevinçli, mutlu olman gerekmiyor mu, neden hüznün çöksün yüreğine, diye sordu Mehmet.

— Mehmetçiğim, anlarsın. Ben bazı bir türküyöyledim, hatırlarsın. Benim içimden geldi, hele şu sözlerime bir bak bakalım kardeş.

Bakalım, burada Ahmet, arkadaşları Mehmet'e ne söyler, söylesin Sabri Yokuş sağlığınıza, sağ olun, var olun:

İçimde bir yara gardaş sızılar

Korkarım Mehmet bey ayrılām senden

İçimde çile var yolumu gözler

Korkarım Mehmet bey ayrılām senden

— Aman Ahmet kardeşim, bu ne biçim söz? Niye biz ayrılalım kardeşim, sebep ne ona, diye sordu Mehmet.

— Hele bir dinle kardeşim, dinle:

Dertli olan insan elbet gülmezmiş

Garip olan muradını almazmış

Kader ne yapacak kimse bilmezmiş

Korkarım Mehmet bey ayrılām senden

Ahmet sanki kaderini anlamıştı, sanki yazılı olan kaderi [bir film şeridi gibi] bunun gözünün önüne adeta görünmüştü. Söylüyordu Ahmet, Mehmet de dinliyordu tabii. Mehmet'in de yüreği dolmuştu Ahmet'in bu sözlerine.

Bakalım alır, alır Ahmet:

Ahmet'im a larım yüzümüz gülmez

Benim g zya ımı kimseler silmez

Bazı yolculuğun dönmesi olmaz

Korkarım Mehmet bey ayrıl m senden

Dedik ya, sanki öyle biliyordu ki geri d nemeyece ini Ahmet, adeta anlamıştı. Kader ona ayan etmişti bunu.

Geldiler, nereye geldiler; Ahmet'in evine geldiler. Sanki kapıda d    n bayram var, öyle bir karşıladılar ki bunları. Arkadaşını misafir getirmiş. Ahmet'in babası Mahmut Bey, Erzincan'da, çok zengin, malik ne sahibi bir insandı; garipleri seven, yoksulları doyuran bir simaydı. Çok güzel de bir saray yaptırmıştı. O sarayda da tek oğlu olan Ahmet'in d   n n  yapmak onun arzusu. Eh, ne bilsin?

Efendim, toplandılar. O zaman evde cariye olarak çalışan birkaç tane de kız vardı; bunlar hemen seferber oldular Ahmet'in anası Gamlı Sultan'ın emrine:

— Yavrum, kızlar, amandır, misafirimize bir kusur yapmayalım. Ahmet, arkadaşı Mehmet'i getirmiş. Sakın ola ki Mehmet'e hizmetinizde bir kusur yapmayın.

Arzusu buydu. Cariyeler de ellerinden geldiği kadar hizmet etmeye çalıştılar.

Bir aralık, Ahmet, misafiri olan Mehmet'e dedi ki:

— Mehmet, şöyle bir kalkalım kardeşim. Bizim bu sarayı ben okuldayken babam yaptırmıştı, doğru dürüst benim de burayı gezdik im yok. Şöyle beraber bu sarayı bir gezelim; bakalım, Mahmut Bey nasıl bir saray yapmış?

Kalktılar, sarayı geziyorlardı. Ahmet'in arzusu neydi; Mehmet hangi odayı be enirse, orada yatacaktı, arzusu buydu. Bu vesileyle de Ahmet, Mehmet'i gezdiriyordu ki, Mehmet hangi odada yatmak istiyorsa orada yatıracaktı onu.

O arada — ok enteresandır burası sevgili dinleyenlerim— Mehmet şöyle balkonlu bir odada tercihini yaptı; ama ne ilginçtir ki, bu odanın penceresi Ahmet'in nişanlısı olan Perişan Sultan'ın balkonuna bakıyordu. Fakat Ahmet'in kalbinden böyle bir şey geçmiyordu ki. Ahmet zaten Perişan Sultan'ın evini bile tanımiyordu. Daha o gün gelmişler, daha sonra gidecekti, kalbinde şöyle geçiyordu.

Mehmet dedi ki Ahmet'e:

— Ahmet, benim bu oda hoşuma gitti, balkonu da güzel buranın kardeş. Sana teşekkür ederim, zahmet verdim.

Mehmet'in yatağını serdiler, Mehmet yatmakta olsun, ben size haberi nereden vereyim!

Perişan Sultan'ın balkonundan bahsetmiştim ya, Mehmet'in yattığı odanın penceresi Perişan Sultan'ın balkonuna bakıyordu. Perişan Sultan ise, nişanlısı Ahmet gelmiş ya, yolunu dört gözle bekliyordu, Ahmet'inin simasını görmek istiyordu. Fakat kaderin ne yapacağını o da bilemiyordu.

Sabahın erken saatinde, sabah ezanında, Perişan Sultan çıkmış, balkonunda sabah teneffüsünü yaparken, Perişan Sultan'ın ayak sesleri, ayakkabısının sesi Mehmet'i odasında uyandırmıştı. Mehmet de o sesi nazari dikkate alarak, ne idi acaba, merak edip, şöyle bir perdesini açtı; balkonun içerisinde, karşısında Perişan Sultan'ı görür görmez, üç yüz altmış altı damarı, yüz kırk dört [206 kemik var insan vücudunda] parça kemiğine ateş aldı yanmaya başladı.

Perişan Sultan'ın güzelliğini gören bu delikanlı, bu Mehmet o anda düştü bayıldı. Ahmet demişti ki cariyelere:

— Mehmet'in kendisi uyanmayana kadar sakın gidip onu uyandırmayasınız.

Perişan Sultan, sabah teneffüsünü yaptı, içeri geçti. Aradan saatler geçti, Mehmet hâlâ baygın durumda. Saat dokuz civarlarındaydı, Ahmet cariyelere seslendi:

— Cariyeler, hele bakın, benim değerli kardeşim Mehmet uyanmamış mı?

Cariyelerden bir tanesi kapıyı açtı ki, ne açsın; Mehmet yerde, ağzı köpüklenmiş, acılar içerisinde kıvranıyor. Hemen Ahmet'e haber verdiler:

— Ahmet, arkadaşın Mehmet perişan bir vaziyette...

Ahmet geldi:

— Aman canım kardeşim, Mehmet, ne oldu sana?

Mehmet ise Ahmet'in sorusuna cevap vermeden, ayaklarının üzerine dikilir dikilmez, gözü evvela Perişan Sultan'ın balkonuna gitti. Ahmet ne bilsin ki bunun gözüne Perişan Sultan görünmüş. Gözü onu aradı, ama Perişan Sultan içeri gireli saatler olmuş. O hâlâ zannediyor ki, Perişan Sultan balkonun içinde bunu bekliyor. Eh, ne bilecekti?

O arada döndü, Mehmet dedi ki:

— Ahmet, bazı bir türkü söyledin, ben dinlerdim; ama şimdi müsaaden olursa kardeş, bir türkü de ben sana söyleyeyim.

Bakalım, zaten arzusu oydu, Ahmet de arzu ediyordu ki, Mehmet'in derdini bilsin. Çünkü onu o misafir getirmişti. Misafirin yükü çok ağırdır.

Bakalım, Mehmet ne söyler, Ahmet neyi dinler:

Sorma Ahmet gardaş benim derdimi

İçerimden gardaş yaralıyım ben

Bilemedim dostum bu ne cefadır

İçim ateş almış yaralıyım ben

Ahmet, döndü Mehmet'e:

— Aman kardeş, Allah dert yara vermesin. Ne yarasıdır bu Mehmetçiğim, neyin var senin açık söyle bana?

Alır, alır Mehmet, bakalım ne söyler:

*Benim bu başımı duman eyledi
Bu genç ömrümü de ziyan eyledi
Bir güzel gönlümü viran eyledi
O sebepten gardaş yaralıyım ben*

— Aman kardeş, o güzel sana kurban olsun.

Ahmet öyle zannetti ki bu evdeki cariyelerin birine âşık olmuş. Ne bilsin ki onun nişanlısına âşık olmuş.

— Kardeş, senin bu bahsettiğin güzel nerede, sen onu nerede gördün? Mehmetçiğim, senin kederin, derdin buysa, ben onu hallederim kardeş.

Alır, alır Mehmet:

*Berberdik senle aynı ödevde
Bu nasıl güzellik bu nasıl gövde
Beni âşık eden karşıki evde
O sebepten gardaş yaralıyım ben*

— Âşık olduğum güzel karşıki evde, beni âşık eden karşıki evde, deyin-
ce; Ahmet hemen cariyeleri çağırdı yanına, döndü cariyelere:

— Aman kızlar, Mehmet'in bahsettiği bu karşıki evde hangi güzel var ki Mehmet'i böyle sarhoş etmiş?

O böyle deyince, cariyelerden bir tanesi şöyle döndü Ahmet'e, dedi ki:

— Ahmet, burada, karşıda oturan, ne yazık ki, senin nişanlı olan Perişan Sultan'dan başka bir güzel yok bu civarda.

İşte o anda Ahmet'in beli yedi yerden kırıldı. Çünkü Mehmet'e nişanlı olduğunu söylememişti Ahmet. Eh, Mehmet ne bilsin ki Ahmet'in nişanlısıdır; o da bilemiyordu.

Ahmet, Mehmet'e döndü, teselli vererek, moral vererek:

— Kardeşim, Mehmetçiğim, sen hiç kederlenme, sen hiç üzülme; senin kardeşin senin için o güzeli alacak. Ben sizi muradınıza nail edeceğim, dedi.

Mehmet'in içerisinde bir sevinç, öyle yüreği doldu ki Mehmet'in, dedi ki:

— Aman Ahmet, ben o güzeli hemen görmek istiyorum, dedi.

Ahmet ise döndü arkadaşı olan Mehmet'e:

— Mehmet, bizim yörelerin bir geleneği var, bir töresi var, bir örf—âdeti vardır. Sen bana bir müsaade et, ben gidip bir o güzelle, ailesiyle konuşayım; ondan sonra gereken neyse, Allah neyi nasip etmişse yapmaya hazırız kardeşim.

Ne anasının bundan bir haberi var Ahmet'in, ne babasının bir haberi var.

Döndü cariyelere Ahmet, talimat verdi:

— Sakın ki Mehmet'in burada böyle bir ıstıraba düştüğünü ne anam bilsin, ne babam bilsin.

E, gayri ihtiyarlar ne bilsinler. Onların içerisinde de bir arzu var ki:

— Zaten Ahmet, arkadaşları Mehmet'i de getirmiş, dediler; burada düğün âlemine beraber nail olsunlar.

İçlerinden geçen arzu, duygu buydu. Ana pir, oğul bir; baba pir, oğul bir. Ne yaparlar?

Geldi Ahmet, nereye; Perişan Sultan'ın yanına, yani nişanlısı olan Perişan Sultan'ın yanına. Perişan Sultan ne bilsin ki Ahmet böyle bir gayeyle gelmiş. Eh, o da bir bey kızıydı, o da bir ağa kızıydı; döndü, hemen bir Osmanlı hatunu gibi, nişanlısı olan Ahmet'e:

— Ahmet, benim için ne buyurur, ne emredersin? dedi. Çünkü nişanlıydılar.

Ahmet ise döndü Perişan Sultan'a:

— Perişan Sultan, hele şöyle otur da, benim senden birkaç arzum var

— Aman Ahmet, bizim aramızda arzu söz konusu mu? Adabına, örfüne, âdetine uygunsa, ben de yapmaya hazırım, dediyse de, Ahmet'in içerisinde yi-yen, bitiren acılar vardı.

Perişan Sultan, bir aralık elini uzattı, Ahmet'in elinden tutmak istedi, Ahmet bundan uzaklaştı. Perişan ise:

— Ah felek, nişanlım olan, helalim olacak olan Ahmet'im benden niye uzaklaşsın acaba? diye düşünce içerisindeydi.

Ahmet ise uzaklaştı bundan, döndü Perişan Sultan'a, dedi ki:

— Perişan, sana söylemiştim, içimden geçen bir arzu var; hele dinle.

İçerimden geçen arzular vardır

Benim bu arzumu bilsen ne olur

Bu kalbimi yiyen sızılar vardır

Benim dileğimi bilsen ne olur

Sultan ne olur Perişan ne olur

— Ne demek Ahmet; senin arzun benim başımın tacıdır. Ama müsaaden olursa, sözüne ben de karşılık vermek istiyorum.

Alır, alır Perişan Sultan:

Ben senin arzunu bilmek isterim

Arzun neyse bana söyle Ahmet'im

Senin için ben canımı veririm

Arzun neyse bana söyle Ahmet'im

Alır, Alır Ahmet:

Doğruyu diyeceğim haber değildir

Şu an bizde düğün halay değildir

Söyleyeceğim ama kolay değildir

Benim bu arzumu bilsen ne olur

Alır Perişan Sultan:

*Âşık olanlarda dumanlar tüter
Arzu mektubuna elbette yeter
Bizler nişanlıyız rahat et otur
Arzun neyse bana söyle Ahmet'im*

Alır Ahmet, son sözünü:

*Ahmet'im perişan vakitsiz soldum
Anladım arzumda yarıda kaldım
Seni Mehmetime almaya geldim
Gerçeği de böyle bilsen ne olur*

Bunu duyan Perişan Sultan tereddüt içerisinde kaldı:

— Allah Allah, Ahmet'im şuurunu mu şaşırdı acaba? Seni Mehmet'e almaya geldim dedi. Mehmet de kim? dedi.

Alır, alır Perişan Sultan:

*Vaat ettiğin güller nerede hani
Ne çabuk unuttun bugünü dünü
Sen Mehmet'e niye alasın beni
Bu nasıl bir sözdür benim Ahmet'im*

Ahmet ısrarlı oldu bu konuda, döndü, dedi ki:

— Perişan, her ne kadar türküde bunu sana söylemeye cesaret bulmak istediysen de, artık üstünü fazla açmayalım, dediğimi duydun, anladın; benimle beraber bana misafir gelen Mehmet arkadaşım sana âşık olmuş. Ben seni ona vermek zorundayım, seni götürmek zorundayım, onunla evlendirmek zorundayım.

Ahmet böyle deyince, Perişan Sultan iyiden iyiye anladı ki, Ahmet kararını vermiş:

— Ben bundan sonra ne söylese nafiye...

Döndü, Perişan Sultan dedi ki:

— Ahmet, senin talebini, arzunu bir şartla kabul ederim.

— Buyur.

— Ben burada son kıtada bir şey söyleyeceğim; ama sen ellerini açıp, âmin diyeceksin.

Söylemiştik beraber karşılıklı atışıyorlardı. Kimler Perişan Sultanla Ahmet yani iki nişanlılar fakat ne yazık ki o nişanlıların düğünü o anda olmayacaktı. Perişan Sultan Ahmet'in arzularına bir şartla evet derim demişti. Ahmet'e dönüp dedi ki Ahmet son kıtamda ben söyleyeceğim zaman sen ellerini açıp âmin diyeceksin benim söyleyeceğim dörtlüğe. Ahmet mecbur karşısında artık, Perişan Sultan ne söylese kabul etmek zorundaydı. Öyle bir mecburiyeti vardı artık.

Alır Perişan Sultan, son kıtasını söyler:

Perişan'ım sözüm gelmesin acı

Öyle yara bul ki olmasın ilacı

Vardan düşüp olasın bir dilenci

Dilene kapıma gelesin Ahmet

— Perişan'ım sözüm gelmesin acı, öyle yara bulunmaya ilacı; vardan düşüp olasın bir dilenci, dilenip kapıma gelesin Ahmet, demesiyle beraber, Ahmet de:

— Âmin, demişti.

İşte hüznün, işte keder, işte mukadderat burada başladı.

Ahmet, bu sözün karşısında hiçbir şey demeksizin artık, Perişan Sultan'a sadece şunu dedi:

— Benden yolcu olacağın saatin, dakikanın zamanını bekle.

Böyle dedi ve hiç kimseye duyurmadan, kendi arkadaşı olan Mehmet'in yanına gitti, dedi:

— Mehmet, senin âşık olduğun kızın dünürçülüğünü yaptım, elçiliğini yaptım; Allah nasip ederse, sizi evlendireceğim. Ama geleneklerimize, törelerimize aykırı olmasın diye, sizi gece yola koymak zorundayım, gece yolculuğu yapmak zorunda kalacaksınız.

Mehmet ise:

— Perişan Sultan gibi bir güzel benim olsun da, benim gecem gündüzüm ne fark eder? dedi.

Bundan Ahmet'in ne annesinin haberi, ne babasının haberi, ne de cariyelerin haberi vardı. Ahmet'in Perişan Sultan ile Mehmet'i yolcu edeceğini hiç kimse bilemiyordu.

Hüznün insanları tez çökertir. İçi kavruluyordu Ahmet'in; ama ne yazık ki, ikrarından geri dönmeyecekti. Mehmet'i çok sevdiği için, ona nişanlısını bile layık görmüştü. Bu kadar vefa olur mu acaba?

Efendim, Allah hepimize hayırlı geceler, hayırlı sabahlar nasip etsin. Gecenin ıssız bir saatinde, iki tane tayları vardı, Ahmet onları eyerledi, Mehmet ile Perişan Sultan'ı nereye yolcu etti; Kayseri'ye.

Mehmet ile Perişan Sultan yol almakta olsunlar, Kayseri'ye yola devam etmekte olsunlar; Ahmet günbegün, saat saat, dakika dakika çıkmekteydi. Sakalı uzamış, hali pejmürde, okulunu bıraktı, perişan oldu.

Babası bu haberi duyar duymaz oğlunu çağırdı:

— Yavrum, bu ne haldir, bu ne hikmettir; bu başımıza gelen vahim olaylardan senin haberin var mıydı?

Ahmet sessizliğini bozmadı. Babası, her ne kadar, Allah kimseye göstermesin, adamı öldürtmek istediye de, onların peşinden gitmek istediye de, bir faydası olmamıştı. Çünkü Ahmet kendi arzusuyla bu işi yapmıştı.

Babası son kez olarak dedi ki:

— Yavrum, bana açıklamayacak mısın; bu hadise neden oldu? demesiyle beraber.

O zaman Ahmet döndü babası Mahmut Ağa'ya, dedi:

— Hele dinle baba, ben sana bu hadisenin neden olduğunu ben sana söyleyeyim.

Bakalım, bakalım, Ahmet babasına ne söyler:

Dinle bu sözümü canım babacan

Suç benimdir baba ele dokunma

Ben kendi elimle yıktım yuvamı

Suç benimdir baba ele dokunma

Yara bende

Dert bende yara bende

Ne olur baba derdimi sorma

Her türlü yara bende

Dedi ya:

— Suç bende baba, ele dokunma, dediyse de...

— Yavrum, nasıl senin suçun olur; sen nasıl kendi sevdiğini kendi elinle başkasına verirsin?

Alır, alır Ahmet:

Sorma baba kaldım ben yana yana

Bu aşkın elinde oldum pervane

Arkadaşım Mehmet âşık o Perişan'a

Suç benimdir baba ele dokunma

Yara sızlar

Babam içimde yara sızlar

Yaralının halini ne bilsin

Yarasızlar baba yarasızlar

Mahmut Bey'in gözlerinden yaşlar dökülüyordu, evladının acısına dayanamıyordu.

— Yavrum, niye kendini böyle yaptın evladım, derdin neydi senin?

Alır, alır Ahmet.

Ben Ahmet'im baba içim yaradır

Ne bileyim benim bahtım karadır

Bu sitemin derdin çaresi nedir

Suç benimdir baba ele dokunma

Geçti benden

At okun geçti benden

Ben merde köprü oldum

Namert de geçti benden

Öyle ya:

— Geçti benden, at okun geçti benden; ben ki merde köprü oldum, namert de geçti benden.

Babası dedi ki:

— Yavrum, benim nasihatimi dinlersen, benim sözümü dinlersen, o muhannet arkadaşının peşine adamlarımı salayım, senin sevdiğini geri getirsinler.

— Yok, baba, bu işin böyle olması gerekiyordu. Artık bu dava da burada kapansın.

Demin de ifade ettim, değerli muhteremler, dert, keder insanları tez öldürür. Allah'ın takdiri, o turp gibi olan insanlar, Mahmut Bey, Gamlı Sultan, yani Ahmet'in annesi ve babası bu derde, bu acıya dayanamayarak, kırk gün arayla emri Hak baki oldular. Allah'ın rahmetine kavuştular.

Eh, derler ya, hayırsız evlat da varı tez kaybeder. Ahmet ise o sevdadan, o aşktan, o meşkten her gün için için yanıp kavrulmaktaydı. Arkadaşına ikrarından bir daha dönmek için Perişan Sultan'ı vermişti; ama Perişan Sultan'ın güzelliği onun da aklını başından almış götürmüştü.

Fakat bunlar burada kalsın, size haberi nereden verelim; Erzincan ile Kayseri arasında yolculuk yapan Mehmet ile Perişan Sultan'dan verelim.

Bunlar yola çıktıkları zaman, epey bir mesafe almışlardı ki Erzincan'dan öteye, Perişan Sultan ağılıyordu.

Döndü Mehmet:

— Perişan Sultan, neden ağlıyorsın?

O zaman Perişan açıkladı Mehmet'e:

— Ben, Ahmet'in nişanlısıydım. Sen bana âşık olduğun için, seni bu dertten, bu kederden kurtarmak için beni sana vermiştin.

O zaman Mehmet de kendi tabirine göre bir karar alır:

— Arkadaşım Ahmet bana nişanlısını layık görmüştü. Onu bana verdiği göre ve bu da onun nişanlısı olduğuna göre, bana da Perişan Sultan'a kem gözle bakmamak düşer.

O zamanın insanları bunlar değerli dinleyenlerim.

Mehmet okudu, okulunu bitirdi. İlk görev yeri ise nereydi? Kayseri'ydi. Kendi iline, Kayseri'ye vali olarak gelmişti. Ahmet ise Erzincan'da öyle bir hale geldi ki, üzerindeki elbiseden bir iplik çeksen kırk tane yamalık dökülürdü. Saç basmış, sakal basmış, hali pejmürde, perişan bir vaziyette, belki de ölümü bekliyordu.

Aradan ne kadar zaman geçti; yedi yıl geçti. Oysa neyi düşünüyordu:

— Ulan, benim arkadaşım Mehmet ne kadar muhannet çıktı; o gün bugündür bir kere olsun beni aramadı zalim. Ama o beni aradıysa da hele ben onu arayayım, gayesi içerisinde iken.

Bir sabah erkenden karar aldı, nereye gelecekti; Erzincan'dan Kayseri'ye yolculuk yapmak istiyordu. Arzusu Kayseri'ye gelmekti Ahmet'in.

Günün bir gününde nereye geldi; Kayseri'ye geldi Ahmet. Bir sabah er-

kenden şehrin içerisine gelmiş. Arzusu ne; orada birilerini görüp tanışmak istiyordu, barınmak istiyordu. Mehmet'in Kayseri'de olduğunu biliyordu, Mehmet'in adresini almak istiyordu, görmek istiyordu onu.

Geldi Ahmet, perişan bir vaziyette tabii; Aç, susuz, cebinde parası yok, üstünde elbisesi yok.

— Ya Rabbim, sen yardım et, diyordu.

Sabah erken o fırınların ekmek kokusu bunun aklını başından aldı götürdü. Aç, susuz. Şöyle geldi baktı ki, şehrin sokaklarının temizliğini yapan süpürgeci bir amcaya rastladı. Sormak istiyordu dedim ya, Mehmet'i sormak istiyordu.

— Selam baba.

— Aleykümselâm yavrum.

Şöyle baktı buna süpürgeci; hali pejmürde bir delikanlı.

— Yavrum, nereden geldin, nereye gidersin?

— Amca, sana bir şey sormak istiyorum.

— Söyle evladım. Derdini demeyen devasını bulamaz; hele söyle evladım.

Alır, alır Ahmet, bakalım, süpürgeci amcaya ne söyler:

Dinle bir sözümü canım baba can

Sorsam birisini tanır mısın sen

Sekiz yıl oldu ki ondan ayrıldım

Sorsam birisini tanır mısın sen

Süpürgeci döndü buna, dedi ki:

— Yavrum, ben de arada bir söz söylerim. Müsaaden olursa, sözüne ben de karşılık vermek istiyorum.

Alır süpürgeci amca:

Ben arzunu yavrum bilmek isterim

Her kimi sorarsan tanırım oğlum

Dediğin adamın adını söyle

Her kimi sorarsan tanırım oğlum

Alır Ahmet:

Hele gariplerin gözyaşını silerler

Ferhat gibi nice dağlar delerler

Adına da baba Mehmet diyerler

Sorsam birisini tanır mısın sen

Süpürgeci ihtiyar amca şöyle bir düşündü:

— Ulan, Mehmet, burada Mehmet bizim şehrimizin valisi var. Bu, kimin oğludur acep?

Aldı ihtiyar, bakalım ne söyler:

*Sorma benim yavrum gönlüm dağlıdır
Kadere de karşı boynum bağlıdır
Mehmet dedin ama kimin oğludur
Her kimi sorarsan tanırım oğlum*

Alır Ahmet:

*Ben Ahmet'im baba gözüm çağlıdır
Ne yazık ki benim içim dağlıdır
Mehmet dedim Tahir Bey'in oğludur
Sorsam birisini tanır mısın sen*

— Ben Ahmet'im baba içim dağlıdır, ne yazık ki benim kolum bağlıdır; Mehmet dediğim Tahir Bey'in oğludur, sorsam birisini tanır mısın sen.

— He yavrum, anlamıştım, dedi, döndü hemen ihtiyar amca buna; Yavrum, senin sorduğun Mehmet şu anda bizim vilayetimizin valisi Mehmet'dir.

Ahmet, o anda döndü:

— Vay be! Ulan, demek ki Vali olmuşsun ha, dedi kendi kendine.

O aralık:

— Amca, dedi.

— Buyur yavrum.

— Vali ne zaman geçer buralardan?

— Yavrum, biraz sonra geçecek.

İhtiyar amca şöyle döndü baktı, Ahmet'in kıyafetine baktı, vaziyetine baktı; bu, Valiyi soracak bir kıyafet değil.

— Yavrum, ne yapacaksın Valiyi?

— Sorma amca.

Biraz daha durdu, tekrar sordu:

— Yav amca, Vali Bey ne zaman gelecek.

— Yavrum, dedim ya, biraz sonra gelecek.

Arası çok sürmedi, baktılar ki, Vali Bey, arkadaşları, o zamanki döneme göre saray arabasına binmişler, şehrin sabah teneffüsünü yapıyorlar, şehrin teftişini yapıyorlar. Şöyle geldi geçti Ahmet'in yanından. Eh, Vali Bey, Ahmet'i ne tanısın?

Döndü süpürgeci amca, eh, her gönülde bir aslan yatar ya; baktı ki, Vali Bey ilgi duymadı ya Ahmet'e:

— Yavrum, Vali Bey geçti işte buradan; ama seni herhalde fark etmedi evladım, dediyse de Ahmet'in içi biraz daha yanmaya başlamıştı.

Allah kimseyi aç koymasın. O aralık Ahmet çok acıkmıştı; çaresiz kaldı, imkânsız kaldı, döndü, süpürgeciye sordu:

— Amca, burada fakirlere, yoksullara kim yardım eder?

— İşte yavrum, sen onu bana sor. Senin ne işin var Valiyle, şunla bununla? Yavrum, bak, fakirler biraz sonra şu karşıda gördüğün sarayın önüne

toplanacaklar. Vali Beyimizin hanımı çok yardımseverdir. Herkes oraya gider, o kime neyi layık görmüşse, cariyeleri tarafından onların hediyeleri taksim edilir, verilir, herkes arzusuna kavuşur gider.

Ahmet mecbur kalmıştı. İhtiyar babaya nereli olduğunu bile söylemedi.

— Amca, biraz sonra dedin, fakirler oraya toplanır, değil mi?

— Yavrum, belki de toplanmışlardır. Sen oraya git.

Allah kimseyi çaresiz bırakmasın. Ahmet, çaresizlikten, geldi baktı ki, vay vay vay, Perişan Sultan'ın kapısı çok dolu. Fakirler hep oraya toplanmışlar, herkes sırasını almış; Ahmet ne yazık ki en sonda kalmış. Perişan Sultan, kaşlarını çatmış; yay gibi olan kaşları düşmanca bu insanlara bakıyordu, yüzü gülmüyordu. Şöyle çıkıp balkondan fakirlerin kıyafetlerini teftiş ettiği zaman, Ahmet bir aralık Perişan Sultan'ın gözüne çarptı; fakat Perişan Sultan onu tanıyamadı. Çünkü aradan sekiz yıl geçmişti, Ahmet çok değişmişti.

Hemen cariyesi olan Fatma isimli cariyeye dedi ki:

— Fatma, şu kadar altını şu fakire vereceksin, şu kadarını şuna vereceksin, şu kadarını şuna vereceksin ve şu beş tane altını da en sonda duran fakire ver, ama nereli olduğunu da sor.

— Peki Sultanım, dedi.

Fakirlerin hediyeleri, kime ne uygun görülmüşse, o arada dağıtıldı. Herkes nasibini, kısmetini alıp gitmekte olsun, sıra geldi Ahmet'e. Fatma isimli cariyeye bunun altınlarını uzatınca, almadı altınları.

Cariye buna sordu:

— Kardeş, Allah aşkına, Sultanımız bu altınları sana gönderdi ve senin nereli olduğunu sordu bana.

Dedi:

— Altınları almayacağım bacım.

Bu tam bahçeden çıkıp gidecekken, cariyeye buna sordu:

— Kardeş, Allah'ı seversen, bak, altınları almadın almadın; ama bari bana kim olduğunu söyle, nereli olduğunu söyle. Yoksa hanım sultan beni öldürür.

İşte o aralık Ahmet döndü cariyeye:

— Bacım, sana kim olduğumu söyleyemem; ama dur, nereli olduğunu söyleyeyim sana.

Sorma bacım sorma benim derdimi

De ki bir divane geldi de gitti

Ne yazık yaramın yoktur ilacı,

De ki bir efsane geldi de gitti

— Sorma bacım sorma derdim çok acı, de ki bir divane geldi de gitti, ne yazık yaramın yoktur ilacı, de ki bir efsane geldi de gitti.

— Aman kardeşim, Allah aşkına, kimsin sen, nerelisin?

— Hele dinle bacım.

Alır, alır Ahmet:

Sorma bacım sorma halim kalmadı

Soldu bahçemde de gülüm kalmadı

Daha bundan öte yolum kalmadı

De ki bir divane geldi de gitti

Dedi:

— Sorma bacım sorma halim kalmadı, soldu bahçemde gülüm kalmadı; daha bundan öte yolum kalmadı, de ki bir divane geldi de gitti.

— Aman gardaşım, Allah aşkına, ismini söyle.

Dedi:

— İsmimi söyleyemem; ama şehrimi söyleyeyim, ama.

Şehrim Erzincan'dır acıdan acı

Daha bu yaranın olmaz ilacı

Evvel ağa oğluydum şimdi dilenci

De ki bir pervane geldi de gitti

— Şehrim Erzincan'dır acıdan acı, daha bu yaranın olmaz ilacı; evvel ağa oğluydum şimdi dilenci, de ki bir pervane geldi de gitti.

Sadece burası, bu kıta, bu dörtlük Fatma isimli cariyenin aklında kaldı. Geldi sultanının yanına.

Perişan Sultan dedi ki:

— Fatma, altınları verdin mi o fakire?

— Hayır Sultanım.

— Sebep?

— Almadı.

— Neden?

— Bilmiyorum.

— Peki, kim olduğunu sordun mu?

— Vallahi sordum Sultanım. Adını söylemedi, ama bana şu kadarını dedi; “Şehrim Erzincan'dır acıdan acı, daha bu yaranın olmaz ilacı; evvel ağa oğluydum şimdi dilenci, de ki bir divane geldi de gitti.”

Eyvah, Perişan Sultan anladı.

— Çabuk bana onu bul, dediyse de, çıktı Ahmet gözden kaybolmuş.

Ahmet nerede? Aç, susuz, perişan. Cebinde bir bakır yüzüğü vardı. Şöyle bir fırının önünden geçti, o ekmeklerin kokusu bunun burnuna vurunca aklı başından gitti, perişan oldu, bir binanın kenarında hafif bir uykuya daldı. Eh, aç adamın uykusu gelir mi; gelmez. Geriye kalktı, o yanı dolandı, bu yanı dolandı. Süpürgeci amca da yok artık, onu da bulamıyor. Bu sefer geldi o cebindeki bakır yüzüğünü şöyle çıkarıp bakıyor, bir daha cebine koyuyor. Bir kuyumcunun önüne geldi, yedi defa içeri girdi geri çıktı, içeri girdi geri çıktı. En sonunda kuyumcu dedi ki:

— Kardeş, Allah aşkına, derdin neyse söyle. Sen birkaç defadır içeri girip geri çıkıyorsun.

Döndü, kuyumcuya dedi ki:

— Kardeş, müsaaden olursa, benim bir arzum var, söyleyeyim sana.

Bakalım, burada Ahmet, Kuyumcuya ne söyler. Biz sağlığınıza söyleyelim. Bakalım, bu hikâyenin sonu, mevzuatı nereye dayanacaktı.

Sorma sen derdimi benim kardeşim

Bir arzum var ona yetmek istedim

Yıllardır gezerim böyle perişan

Ben de arzulara yetmek isterim

Sorma be kardeşim halim çok yaman

Ne yazık derdime olmadı derman

Kaldım gurbet elde gayet perişan

Ben de muradıma ermek isterim

Ben Ahmet'im kardeş candan eziğim

Bu derdime daha neyi yazayım

Parmağımda vardır bakır yüzüğüm

Eğer alır isen satmak isterim

— Ben Ahmet'im kardeş candan eziğim, bu derdime daha neler yazayım, parmağımda vardır bakır yüzüğüm, eğer alır isen satmak isterim.

Kuyumcu dedi ki:

— Kardeş, hele ver bakayım yüzüğüne senin.

Yüzüğü aldı, o tarafa dönderdi, bu tarafa dönderdi:

— Kardeş, ne istiyorsun bu yüzüğe?

— Ne verirsen ver.

Arzusu oydu ki bir ekmek parası alsın da o an, o gün karnını doyursun.

Kuyumcu bir daha sordu buna:

— Kardeş, Allah aşkına, ne istiyorsun yüzüğüne?

— Yahu, dedim ya, ne verirsen ver.

Dedi ki:

— Kardeş, hele dur, ben bir kuyumcu arkadaşına da sorayım bunu. Ben bunun değerini, pahasını biçemem; sen dükkânda dur, ben bunu bir sorup geleyim.

Gitti arkadaşına geldi, dedi:

— Kardeş, benim arkadaşımın da gücü yetmiyor buna, kuyumcu arkadaşım da anlamadı. Bu, çok değerli, çok kıymetli, çok pahalı bir yüzük... Ben, senin bu yüzüğünü alamam, deyince.

— Yahu kardeş, Allah aşkına, dedim ya, ne verirsen ver, dedi Ahmet.

— O zaman bu dükkân senin, yüzük de benim.

Adam yüzüğü alıp gitmekte olsun, size haberi kimden verelim;

Ahmet'den.

Ahmet oldu dükkân sahibi, kuyumcu dükkânının sahibi oldu.

Allah cümlesini beraber kurtarsın. Allah bir adama verdi mi verir; vermedi mi, peygamberi de sopayla kovalar.

Aradan birkaç gün geçmişti ki, yaşlıca bir adam içeri girdi:

— Selam yavrum.

— Aleykümselâm babam.

— Yavrum, şu torbalarım şurada kalsın, bir namaz kılayım, ondan sonra götüreceğim.

Adam gitti, kırk tane cuma geçti aradan, gelmedi, torbalar orada kaldı. Ahmet merak etti bunu:

— Ya Rabbim Allah, bu adam gitti gelmedi; hele ben şu torbalara bakayım, bunların içerisinde ne var.

Torbaları açtı ki, ne açsın; içi dolu altın.

Dedim ya, Allah bir adama verdi mi verir.

Ahmet zenginleşti, Ahmet varlığa erişti, Ahmet o eski günlerini unuttu. Şöyle aradan birkaç ay geçmişti ki:

— Ulan felek, bana bir gün vermedin ki, şu zalim Mehmet'i bir göremedim, dedi.

İçinde hep bu arzu vardı. Fakat o aralık bu düşünce içerisindeyken, şöyle yüzü peçeli genç bir kız, yanında yaşlı bir ihtiyar neneyeyle beraber içeri girdiler.

— Selam yavrum.

— Aleykümselâm. Buyur anne, bir arzun mu var? Ahmet sordu neneye.

— Yavrum, senin için bu şehirde, çok adaletli, çok efendi, çok asaletli bir kuyumcu olduğunu söylediler. Benim yeryüzünde Allah'tan başka bir tek kızım var, onun yüzünü bugüne kadar hiç kimse görmemiş; fakat babası bir harpte gazi oldu, kızım yetimdir. Eğer kabul edersen, Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle kızımı sana zevce yapmak istiyorum.

Ahmet, neneyi kıramamıştı; fakat yüzü peçeli bir kızla evlenmişti, kim olduğunu, nasıl biri olduğunu bilemiyordu.

Öyle bir zaman geldi ki değerli dinleyenlerim, kızın ninesi geldi Ahmet'in yanına:

— Yavrum, şükür, senin maddi durumun iyidir, benim kızımın düğününün tutulmasını istiyorum. Eğer sen de buna müsaitsen, artık bir murada erişseniz iyi olur, demişti Ahmet'e.

Allah cümlesine hayırlı düğünler nasip etsin. O aralık Ahmet'in düğün hazırlıkları başladı, eğlenceler, muhabbetler... Fakat kimsenin kimseden haberi yok. Bunların düğün salonları tutuldu, vakti zamanı yetti düğünlerinin, öyle bir ana geldiler ki, düğün salonuna gelmesi gerekiyordu Ahmet'in. Sevgilisi olan, o yüzü peçeli hanımefendinin ismi de Elvan Sultandı. Elvan Sultan hazırlanmış, düğünün âlemini, düğünün muhabbetini görmek, seyretmek istiyordu. Toplandılar.

O dönemde, o devrede, o zamanda törelere göre, geleneklere göre —geçmişimizde de bu vardı zaten, geleneğimizin de özü odur— bir düğün âlemine iki tane âşık götürürdüler, bunlar o gelin ile güveyin perdesini açarlardı. Birisi gelinin perdesini açardı, birisi güveyin perdesini açardı. Böylece kimler, kim kime takısını hediye getirmişse, herkes hediyesini getirebildiği kadarıyla hediyesini görür giderdi.

İki tane âşık tutmuştu. Perdelerin açılmasını âşıklar yapacaktı. Dediler ki:

— Ahmet, sevgilin Elvan Sultan filan düğün salonunda hazırlıklarınız yapıldı, seni bekliyor.

O anda kalbinden geçen arzu buydu ki:

— Muhannet felek, bana bir gün vermedin ki, ben o zalim arkadaşım olan Mehmet'i göreyim de, bir çift laf söyleyeyim. O fırsatı bana vermedin.

Bu şekilde feleğe sitem ediyordu adeta.

Size haberi nereden verelim; topladılar sordular ki:

— Âşıklar niye çalıp söylemiyorlar.

Birileri oradan dediler ki:

— Efendim, Valimiz gelmemiş, sohbet başlamaz.

Aradan bir yarım saat geçti; Vali Bey, arkadaşlarıyla beraber, Perişan Sultan'la beraber düğüne geldiler. Ahmet'in nişanlısı olan Perişan Sultan görüntüde Mehmet'in hanımı görünüyordu, Kayserililer öyle biliyorlardı. Fakat demek ki gerçeği o değilmiş. İlerleyen zamanlarda belli ediyor kendisini hikâye.

Vali Bey içeri girdiği zaman herkes ayağa kalktı; Ahmet başını eğdi, ayağa kalkmadı, bunların yüzüne de bakmadı.

Birileri kınadılar Ahmet'i:

— Valimiz çok saygıdeğer, çok mütevazı, çok beyefendi biridir. Kuyumcu kardeş, senin bu hareketini biz hiç uygun görmedik.

Öyle dedilerse de Ahmet hiç aldırış etmedi.

Dediler ki:

— Vali Bey de geldiğine göre, arkadaşları da yerlerini aldığına göre, âşıkların çalıp söylemesini artık arzu ediyoruz.

Meclis de arzu etti. O aralık bir ses geldi, kimden; Ahmet'den.

Onun tarafında perdeyi açacak olan âşığa dedi ki Ahmet:

— Ey âşık, müsaaden olursa, şu sazı bana ver de, kendi perdemi kendim açayım.

Âşık sazını verdi. Bakalım, Ahmet burada ne söyleyecekti. Perişan Sultan kaşlarını çatmıştı yine, hiç kimseye bakmıyordu, o düğünün âlemini merak ediyordu.

Alır Ahmet, âşığın sazını aldı, sinesine bastı. Hiç kimsenin de yüzüne bakmıyordu Ahmet bey, sitemini sözünde ifade edecekti:

*Dinleyin dostlarım benim sözümü
Hele göğsümdeki çibana bakın
Bu zamanda muhannetler var imiş
Hele bir yüz dönün bir ona bakın*

Allah Allah! Meclis de merak etti.

— Söylerim dostlarım size halimi, hele göğsümdeki çibana bakın; bu dünyada muhannetler var imiş, hele bir yüz dönün bir ona bakın, deyip aldı ikinci sözünü.

Alır ikinci sözünü alır, ama mecliste bir moral bozukluğu meydana geldi:

— Acaba şu kuyumcu neden öyle söyledi? diye herkes merak içerisinde bekliyordu.

Aldı Ahmet ikinci sözünü, Vali Mehmet pür dikkat dinliyordu:

*Anladım yaraya derman olmamış
Benim istediğim vicdan olmamış
Vali olmuş ama insan olmamış
Beni tanımayan vicdana bakın*

Çok can alıcıydı burası değerli dinleyenlerim.

Ahmet:

— Anladım yaraya derman olmamış, benim istediğim vicdan olmamış; vali olmuş ama insan olmamış, hele yüzünüzü dönün bir ona bakın, deyince herkes ayaklandı:

— Hey delikanlı, yiğit, bizim Valimize söz yok. Bizim Valimiz çok değerli, çok kıymetli, çok adaletli bir validir.

Vali el kaldırdı:

— Herkes sussun, hiç kimse konuşmasın. Bırakın, arzusu neyse onu söylesin.

Perişan kaşlarını çatmış yine bakıyordu.

*Gönül tezgâhında güller dokuduk
İkimiz de bülbül gibi şakıdık
On yıl bir arada kaldık oturduk
Beni tanımayan vicdana bakın*

Ahmet diyor:

— Gönül tezgâhında güller dokuduk, ikimiz de bülbül gibi şakıdık; on yıl bir arada kaldık oturduk, beni tanımayan vicdana bakın.

Millette yine bir moral bozukluğu, toplumda yine bir sönüklük oldu. Vali ise yine dinliyordu; zaten demişti:

— Arzusu neyse onu söylesin.

Alır, alır Ahmet:

*Ben Ahmet'im kimse bilmez zarımı
Kayıp ettim servetimi varımı
Ben kendi elimle verdim yarımı
Beni tanımayan insana bakın*

— Ben Ahmet'im kimse bilmez zarımı, kayıp ettim servetimi varımı; ben kendi elimle verdim yarımı, beni tanımayan insana bakın, dedi, sazı bıraktı ve perde açılacaktı ki, o aralık Vali Bey seslendi:

— Âşık, hele o diğer sazı da bana ver.

Millet baktı ki, yahu, kuyumcu âşık, vali âşık, herkes âşık.

Vali de aldı sazı eline. Perdeler açılmıyor tabii; çünkü âşıklar perdeleri açacaktılar. Âşığın biri kuyumcu oldu, âşığın biri de vali oldu. Kuyumcu söyledi, sıra geldi valiye. Bakalım, onun sitemine karşı Vali Bey ne söyler.

Ahmet sınavını tamamlamıştı orada. Son cümlesinde şunu söylemişti:

— Ben Ahmet'im bilemedim zarımı, nasıl diyem canım intizarımı, kendi elimle ona verdim varımı, beni tanımayan insana bakın, demişti.

Vali beyse Ahmetin sitemlerine karşı toplumu da ikaz etmişti hiç kimse bir şey konuşmasın arzusu neyse onu söylesin demişti Ahmet arzularını söylemişti ki sitemini dolu dolu anlatmaya çalıştı Mehmet'e. Mehmet yani Kayseri Valisi o anda perdenin arkasında olan diğer âşığın sazını da o almıştı.

Dedi ki âşık o diğer sazı da bana ver bende bir kaç tane söyleyeyim. Millet baktı ki Vali Âşık Kuyumcu âşık bakalım burada Vali Mehmet Ahmet'in bu sitemine karşı neler söyler neler mısralar. Söylesin Sabri Yokuş. Sağ olun, var olun.

Alır alır Mehme Bey:

*Hoş geldin gardaşım gözüm üstüne
Yara benim ama derman senindir
Bir sabah namazı çıktın karşıma
Ağır ağır giden kervan senindir*

Toplum şöyle bir baktı ki, Vali Bey ne güzel söylüyor yahu, Vali Bey de âşıkmiş. Herkes âşıktır, evet.

Bakın ki; Vali Bey, Ahmet'i takip ediyormuş demek ki:

— Hoş geldin kardeşim gözüm üstüne, yara benim ama derman senindir; bir sabah namazı çıktın karşıma, ağır ağır giden kervan senindir.

Süpürgeci babanın yanında bunu görmüş, demek ki o anda Ahmet'in hali pejmur olduğundan dolayı o da Ahmet'e yakınlık gösterememişti.

Alır, alır Vali Bey, bakalım daha neler söyler:

*Baksan kardeş bu gönlümün dağına
Erişmedim ben gönlümün çağına
Baktım gidiyorsun Perişan'ın bağına
Arkandan dolandım bu can senindir*

Demek ki iyiden iyiye Mehmet, Ahmet'i takip ediyormuş. Orada dedi ya:
— Bak sen kardeş bu gönlümün dağına, erişmedim ben gönlümün çağına; baktım gidiyorsun Perişan'ın bağına, arkandan dolandım bu can senindir.

Ahmet de şüphelenmeye başladı:

— Allah Allah! Ulan, ben nereye gitmişsem bu Vali hepsini biliyor yahu. Alır, alır Vali Bey, bakın daha ne söyler:

Dedim o ağa oğludur olur divane

Kuyumcu dükkânı yeter mi ona

Babamdan iki torba altın sana

Geriye almadım nişan senindir

Çok önemli burası, Mehmet de burada efendiliğini gösteriyor; çünkü Ahmet bir ağa oğluydu:

— Dedim ağa oğludur olur divane, kuyumcu dükkânı yeter mi ona.

Meğersem kuyumcu da Vali Beyin kardeşiymiş.

— Babamla iki torba altın gönderdim sana, geri almadım nişan senindir.

Bilir misin gardaş benim acımı

Sekiz yıldır bulamadım can ilacımı

Sana nişanladım kendi bacımı

Nişandaki Elvan Sultan senindir

Bu arada Vali Bey için bir alkış koptu gerçekten. Dediler ki:

— Yiğit, biz sana söyledik ya, Valimiz çok değerli, çok kıymetlidir. Görüyor musun, Valimiz neler yapmış sana.

O aralık Ahmet de biraz pişman oldu; dedi:

— Ben, biraz hakaretli devrandım Vali Beye; ama bu bana çok şeyler yapmış.

Alır, alır Vali Bey, bakın ne söyler:

Acımadın gardaş gözüm yaşına

Senin için düştüm can telaşına

Zehirleri kattın benim aşıma

Gözyaşlarım çaydır umman senindir

Ahmet'in de yüreği doluktu. Perişan Sultan ise hâlâ gülmüyordu; kaşlarını yay etmiş adeta, düğünün âlemini seyrediyordu.

Mehmet'im gözümde akar kanlı yaş

Garibin içinde biter bir telaş

Perişan bana bacı ben ona gardaş

Gel teslim al gardaş canan senindir

*Seveni
Seven anlar seveni
Benim sizden arzum var
Ne olur ayırmayın seveni*

*Yar olmaz
Su akmasa yol olmaz
Ben kendimden bunu yaşadım
Gönülsüz bir yar olmaz*

— Mehmet'in gözünden akar kanlı yaş, garibin içinde biter bir telaş; Perişan bana bacı ben ona gardaş, gel teslim al bari canan senindir.

Herkes hayret içinde seyreder. Vali Bey ayağa kalktı:

— Ey dostlar; şu Perişan Sultan'ı benim neyim bilirsiniz?

Herkes seslendi ki:

— Hanımdır, dediler

— Hayır. Perişan Sultan benim bacım, ben de onun kardeşiyim. Sebebi şu işte dostlar: Perişan Sultan, benim haberim yoktu, Ahmet'in nişanlısıymış, şu gördüğünüz kuyumcu delikanlının nişanlısı. O zaman ben onu çok sevdiğim için, Ahmet'in nişanlısı bilmeden sevdiğim için, o saygı değer arkadaşım, o değerli kardeşim nişanlısını bana vermişti. Ben de Perişan Sultan'ı Erzincan'dan alıp Kayseri'ye gelirken, yolda Perişan Sultan ağladı. Döndüm, sordum, Perişan, neden ağlarsın? Dedi ki; "Mehmet, ben Ahmet'in nişanlısıydım; sana söylememiş, ama sen bana âşık olduğun için, Ahmet beni sana vermiştir." Bana da böyle bir mukaddes baciya kötü gözle bakmamak düşerdi ve onun emaneti sekiz yıldır benim yanımda. O bana verdiği gibi, ben de ona onun bakacağı gibi baktım ve şimdi sizin huzurunuzda düşünlerini tutmak istiyorum.

Dediler ki:

— Evvela Vali Bey'in bacası olan Elvan Sultan ile Ahmet'in düğünü tutulsun.

Vali Bey dedi ki:

— Hayır. Evvela Perişan Sultan ile Ahmet'in düğünü tutulsun, sonra da benim bacımla düğünü tutulsun onların.

Tabii, o düğüne âşıklar gerekiyordu. Bir âşık aramıştılar. Kimi aramıştırlar; Kars'tan Âşık Sabri Yokuş'u o düğüne getirecektiler, düğün âlemini, düğün muhabbetini yapmak için.

Bu hikâye böyle, biz böyle buluştuk değerli dinleyenlerim. Allah hepimize, hepimize hayırlı düğünler, hayırlı muhabbetler nasip etsin diliyoruz. Başka bir hikâyede, başka bir düğün âleminde buluşmak ümidiyle diyoruz, hoşça kalın. Ben, Kars ozanlarından Sabri Yokuş, size, Ahmet ile Mehmet'in Hikâyesini anlatmış oldum. Saygılar sunuyorum hepinize. Sağ olun, var olun.

HASRET İLE FERHAT HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Sabri YOKUŞ

Derleme Tarihi: 22 Ekim 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Kars İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü binası. Ortamda bulunanlar; derleyici, iki kurum personeli.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Sabri YOKUŞ, Malatya'da 121 yaşında Süleyman isminde bir ihtiyardan dinledi, türkülerini kendisi yazarak tasnifledi.

nsanların hayatı baştan sonuna kadar bir hikâyedir; ama bizler şu cefalı hikâyemize başlamadan önce bir divan okuyalım. Âşıklık geleneğinde bana intikal edilene göre, âşıklar önce bir divan okurlar, ondan sonra hikâyeye başlarlar. Âşık İlhami Demir'den divan söyleyeceğim. Sağ olun, var olun:

*Âşığa ağlamak yarar bülbüle zar menzili
Her inişin bir yokuşu mutlaka var menzili
Her duamız Mevla'yadır Cemali cennet için
Gençliğin sonu kocalık olmasa yar menzili*

*Gül dalında bülbül müyüm her sabahtan zar edem
Gelmedim ki bu dünyada ben yerimi dar edem
Bir tacirim uğraşırım pazarlıkta kâr edem
Ey kervancı sür kervanı geçti pazar menzili*

*Hakikati seven insan çalışır Hakk'ı bulur
İnsanoğlu bir nevadır kâh açılır kâh solur
Ey İlhami gafil olma bedeninin toprak olur
Gökyüzüne bile yapsan sonu mezar menzili*

Allah rahmet etsin diyoruz; bütün âşıklara rahmet diliyoruz, geçmişle-
rinizle beraber.

Bugünümüzden de bahsetmiştik; söylemiştik, bir hikâye anlatacağız. Ne anlatacaktık; Hasret ile Ferhat.

Anadolu'muzun çok güzel bir bölgesi olan Malatya bölgesinde, bana anlatıldığına, intikal edilene göre, o zaman Akçadağ kazasının Arpalı köyünde —Arpalı köyü şimdi bir viranedir değerli dinleyenlerim— Arap Kadir isminde yaşlı bir ihtiyarın iki oğlu varmış; isimleri, Yunus Bey ve İskender Bey. Allah'ın kaderi, takdiri böyleydi ki, İskender Bey'in çocukları hiç olmuyordu, Yunus Bey'in ise yedi tane kız çocuğu olmuştu. Bunların içerisinde acı vardı, keder vardı. Varlıklı insanlardı, baba varlığına sahip insanlardı.

Babaları Allah'ın rahmetine kavuştuktan sonra... O acıyla, o kederle ölmüşü Arap Kadir. Hep diyordu ki:

— Ya Rabbi, ben hep senden oğul istedim, oğullarım da kalkıp senden oğul mu isteyecek?

Varlıklı insanların da, Allah'ın takdiri böyledir ki, genelde erkek çocukları olmuyor saygıdeğer dinleyenlerim.

Bir gün, Yunus Bey, hanımı Belkıs Hanım'la oturmuş, sohbet ediyorlar. Dedi ki:

— Hanım, Allah'ın takdiri bize böyle midir acaba? Yedi tane kızımız oldu, ama hiçbir oğlan çocuğumuz olmadı.

Hanımı inançlı biriydi; döndü, kocasına dedi ki:

— Beyim, Allah'ın takdirine, kaderine razı olalım, Kızlarımız çok asaletli, bizlere değer veren, anaya babaya hürmette bulunan çocuklar. Eh, ne yapalım, oğullarımız da olmadı; demek ki kaderimiz böyleymiş.

Bir gün şöyle kardeş kardeşe oturdular İskender Bey ile Yunus Bey. Allah'ın takdiri ki, yıllar sonra İskender Bey'in hanımı Dilber Hanım da hamile kalmıştı. Bunlar birbirini arasında bir söz yaptılar:

— Senin de hanımın hamile bu kez. Eğer benim kızım olursa, ben senin oğluna vereceğim; senin kızın olursa, benim oğlum olursa, sen kızını oğluma vereceksin, diye.

Ama insanlar kaderin ne olacağını bilemez değerli dinleyenlerim. Kaderin nerede ne yapacağını bilemezsiniz.

Bir gün, eşi hamile ya, Yunus Bey arz etti, otuz—kırk defa besmele çekti, adresini aldı, Allah'ına yalvarıyordu ki:

— Allah'ım, bana bu kez, yedi kızdan sonra bir oğlan çocuğu nasip et.

Bazen de türkü söylerdi. Şöyle geldi, eşi Belkıs Hanım'a dedi ki:

— Hele dinle, benim içimden bir şeyler geldi, yönümü de kibleye çevirdi.

Bakalım, burada ne söyleyecekti Yunus Bey. Ben, naçizane, Sabri Yokuş, sağlığını söyleyeyim. Sağ olun, var olun.

Benim senden niyazım var

Bir oğul ver Yaradan'ım

Yıllardır ki bu arzum var

Bir oğul ver Yaradan'ım

Belkıs Hanım baktı ki, Yunus Bey hep Allah'tan oğul istiyor; dedi:

— Ya Rabbim, sen bu kez benim kocamın arzusunı, dileğini kabul edesin.

Söylüyordu Yunus Bey. Tabii, kaderinin ne olacağını bilemiyordu. Alır, alır Yunus Bey, bakın ne söyler:

Benim içim yara bere

Derdime olmadı çare

Yedi kızlarımdan sonra

Bir oğul ver Yaradan'ım

Dedi ya:

— Benim içim yara bere, olmadı derdime çare; bu yedi kızımdan sonra, bir oğul ver Yaradan'ım.

Eh, Allah dileğini kabul etmez mi; eder. Ama insan her şeyin hayırlısını ister. Alır, alır Yunus Bey, bakın ne söyler:

Yunus'um gaflette yatsın

Derdime bir çare yetsin

Yeter ocağımız tütsün

Bir oğul ver Yaradan'ım

— Yeter ocağımız tütsün, bir oğul ver Yaradan'ım.

Belkis Hanım:

— Âmin, demişti.

Tekrar döndü, dedi ki Yunus Beye:

— Ama biz hakkımızda hayırlısını isteyelim. Evet, yedi tane kız çocuğumuz oldu, ama bunların hiçbirisi anaya babaya saygısız yetişmediler, hayırsız evlat olmadılar. Hepsini evlendirdik, hepsini göçürdük; ama Allah'a şükür, hepsi de yuvalarında mutlu ve mesut.

Döndü Yunus Bey, Belkis Hanım'a dedi ki:

— Hanım, kız çocukları, evet, benim çocuklarım, onların hepsi de benim çocuğum; fakat onlar elin malı olduğu için bana bir erkek çocuk lazım. Benim yuvamın tutabilmesi için, dumanımın tütmesi için Cenabı Allah bana bir erkek çocuk nasip etsin.

Allah cümlesine nasip etsin; ama hayırlı evlat nasip etsin.

Allah'ın hikmeti böyleydi ki, iki kardeşin de eşi hamileydi; yani İskender Bey'in hanımı Dilber Hanım da, Yunus Bey'in hanımı Belkis Hanım da hamile. Bunlar birbirlerinin eltileri. Bu Yunus Bey'in hanımı, kara toprağa dizini vererek, Allah'ın hikmeti, Allah'tan bir oğul istemişti, Cenabı Allah buna iki tane oğul verdi, yani ikiz erkek çocuğu oldu bunun. Düğünler yapıldı, bayramlar yapıldı; hani derler ya, kız çocuğun kıymeti az olur.

Önceden de bahsettim ya, Yunus Bey'in yedi tane kız çocuğu olmuştu. Bu kez hiç çocuğu olmayan kardeşi İskender Bey'in de bir kızı oldu. Hanımları doğum yapmadan evvel aralarında böyle bir şartname vardı. O demişti ki:

— Senin kızın olursa, benim oğlum olursa, sen kızını oğluma vereceğin; benim kızım olursa, senin oğlun olursa, ben kızımı senin oğluna vereceğim.

Efendim, derler ya, hikâye çocuğu çabuk büyür.

Toplandılar, isim vermek istediler. Bayramlar yapıldı, düğünler yapıldı. İsim beğenmiyorlar, isimler atıldı ortaya. İkizlerden ilk doğanın adını Kahraman koydular, ikinci doğanın adını da Osman koydular. Kızın adını ne koydular; Hasret. Yani Dilber Hanım ile İskender Bey'in kızına Hasret dediler. Çünkü diğer kardeşinin yedi kızı varken, bunun hiç çocuğu olmamıştı; ilk defa bir kızı olunca adını Hasret koydular.

Hasret mutlu olacak mıydı; orasını Allah bilir tabii. Dedik ya, hikâye çocuğu çabuk büyür..

İskender Bey'in bir kızı olmuştu, mutluydu. Kardeşinin ise iki oğlu olmuştu. Hani derler ya, koçlu kuzu közdeyken belli olur. Bu çocuklar, Allah'ın

hikmeti, küçük yaşta birbirleriyle geçinmemeye başladılar. Sanki sonda dünyaya gelen Osman isimli çocuk adeta küçük yaşlarında Kahraman'ı öldürmek istiyordu. Oysa baba Allah'tan bir oğul istemişti, Allah ona iki tane oğul vermişti, gayet de mutluydu:

— Ben bir tane istedim, yüce Allah'ım iki oğul verdi bana, yuvamız bundan sonra tütecek. Kardeşimin kızını da oğluma alırım. Böylece ikimizin de yuvası sönmemiş olur.

Çocuklar on üç-on dört yaşlarına girdiler ki, Hasret de o yaştaydı, Allah'ın hikmetine bakın ki, bu kardeşlerin ikisinin de gönlü Hasret'te var. Ama babası birine söz vermişti; hangisi önce dünyaya gelmişse ona verecekti. Gerçek de oydu. Kahraman da seviyordu, Osman da seviyordu Hasret'i; ama ne yazık ki, Hasret'i bölüşemeyecektiler.

Hasret ise sanki dünyaya küsmüş, kalbi kararmıştı, başını duman bürümüştü. Anası öyle nazık, öyle mütevazı yetiştiriyordu ki; çünkü bir tek kızı vardı.

Bir gün, okul çağları, gelmiş annesinin yanına; annesi, o on dört tane örük saçlarını sinesine döktü:

— Yavrum, niye bugün siman solgun, niye yüzün gülmez Hasretçiğim?

— Hele dinle annem. Biliyorsun, ben bazen sana türküler söyledim. Hele dinle, yine sana bir türkü söyleyeyim.

Bakalım, burada Hasret, anası Dilber Hanım'a ne söyler. Söylesin Sabri Yokuş. Sağ olun, var olun.

Sorma ana bu derdimi

Kaderim karalı benim

Sanki gördüm rüyasını

Kaderim karalı benim

— Sorma ana bu derdimi, kaderim karalı benim.

— Aman yavrum, bu nasıl söz?

— Sanki gördüm rüyasını, kaderim karalı benim.

— Yavrum, sen bir tek evladımısın. Biz yıllarca bir çocuk sesine hasret kaldık. Aman, Allah senin kaderini bana karalı nasip etmesin evladım. Senin zaten beşik kertmen Kahraman var, biz seni Kahraman'a vereceğiz güzel bir delikanlı yavrum.

— Hele dinle anne:

Ağlıyorum zarı zarı

Bilir misin intizarı

İstemiyorum onları

Kaderim karalı benim

— Yavrum, bu nasıl söz, bu ne demek? Sen dünyaya gelmeden önce babanla amcan aralarında söz yaptılar ki hangisinin kızı, hangisinin oğlu olacaksa, o kızını oğluna verecek diye. Bir söz verdik yavrum. Senin amcanın oğlu; neden istemezsin?

— Hele dinle anne, dedi. Zaten dedi ya; “İstemiyorum onları, kaderim karalı benim.

Alır, alır son sözünü hasret:

Sorma bu gönlüm merakta

Ömrümüz solar yaprakta

Sanki kaderim uzakta

Kaderim karalı benim

— Hasret kaldı bu merakta, ömür soluyor yaprakta; sanki kaderim uzakta, kaderim karalı benim.

Adeta sanki birileri diyorlardı ki:

— Hasret, senin kaderin Kahraman’ın başında değil, senin kaderin başka bir yerde.

Cefalı mıydı, vefalı mıydı, o da onu bilemiyordu. Fakat annesinden başka dert ortağı kimi vardı Hasret’in; dayısının hanımı vardı, Gülsüm Hanım. Gelirdi onun yanına, Gülsüm Hanım’ın yanında derdini dökerdi. Dayısı Hacı Yahya ismindeydi, çok da Allah’a inancı büyük olan biriydi; sevdalıları, sevgilileri çok iyi anlardı. Oysa onun niyetinde daha başka bir şey vardı ki; hanımına diyordu ki:

— Eğer benim kayınlarım böyle bir söz yapmamış olsaydılar, ben bu yeğenimi oğluma alırdım.

Çünkü Hasret çok güzel bir kızdı. Hasret öyle bir kızdı ki; Leyla sekiş, turna gidiş, elma yanak, billur dudak, boyu bir seksen, omuz genişliği seksene seksen, bel eski Türkçe sıfır beş, belden aşağı yoksulun harmanı gibi açılmıştı.

Efendim, size haberi nereden vereyim; Hasret, dayısının hanımına derdini dökmekte olsun, Ferhat’tan haber vereyim.

Zengin aileydiler, varlıklıydılar, soyluydular. Günün bir gününde İskender Bey şöyle baktı ki kapısı çalındı bunun.

— Selam beyim.

— Aleykümselâm yavrum.

Baktı ki, bir genç delikanlı. Simadan o kadar güzel, o kadar güzel ki, sanki Cenabı Mevla’m, Yusuf’u Kenan’ın güzelliğini buna vermişti. Delikanlı on altı—on yedi yaşlarında, yüzü ay gibi, güneş gibi pırıl pırıl parlıyordu.

— Aman yavrum, buyur, bir arzun mu var?

— Ağam, ben, Dikmetaş köyünden Mustafa isimli bir şahsın oğluyum. Benim babam ve annem, ikisi birden verem kaparak, altı ay içinde Allah’ın rahmetine kavuştular. Ben de onların bir tek evladıydım. Sordum, sual ettim, benim çobanlık yapmaktan başka bir mesleğim olmadığına göre, sizler de varlıklı

aileler olduğunuz için, sizin namı diyarlığınızı duydum; eğer mümkünse, ben sizin malınıza, koyununuza girmek istiyorum.

Bu güzel simayı gören İskender Bey ise:

— Aman yavrum, annen baban vefat etmişse, bundan sonra sen de benim bir evladımsın, diyerekten kimi almışlardı kapılarına; bu Ferhat isimli delikanlıyı.

Annesi babası veremden vefat etmiştiler, çaresiz kalmıştı, ancak oraya sığınmıştı ki; “Burası bey kapısıdır, ağa kapısıdır, ben burada geçimimi, iaşemi temin eder, hayata devam ederim” diye düşünmüştü. Gönlünde sevda mı vardır? Hayır.

Bu, İskender Bey’in koyunlarına gitmekte olsun, şöyle günün bir gününde, kuşluk zamanı, yani öğle ile sabah arası, koyunları getirmiş. Sağımcı kadınlar geldiler, koyunları sağacaklar. Dediler ki:

— Bize koyunların başını tutacak biri lazım.

O arada çobanı çağırdılar; dediler ki:

— Çoban gelsin, tutsun.

Çoban kim; Ferhat... Ferhat koyunların başını tutmuş, sağımcı kadınlar koyunları sağıyorlar. O aralık Hasret kapıya çıktı. O güne kadar çobanın yüzünü görmemiş. Çıkar çıkmaz bunun simasını gören Hasret’in aklı başından gitti, ruhu bedeninden, üç yüz altmış altı damarını, yüz kırk dört parça kemiğini ateş aldı, yanmaya başladı:

— Ya Rabbül Âlemin, sen bunun kaderini mi bana yazmıştın? Sen bu çobanın kaderini başkasına yazmamışsan ya Rabbül Âlemin, on sekiz bin âlemin kaderini yaratan, bunun kaderini bana yaz da, bu güzel delikanlı başka bir kıza nasip olmasın, dedi.

Ama öbür tarafta onun beşik kertmesi Kahraman Bey vardı. Bunlar da, o iki kardeş, Yunus Bey’in çocukları, Kahraman Bey ile Osman Bey, her biri on yedi-on sekiz yaşlarında artık, yaşlarını ikmal etmişler; fakat hayatta hiç geçinemiyorlar.

Yunus Bey ise şöyle hanımı çağırdı, adeta kalbine damlamıştı sanki dedi ki:

— Belkis Hanım, ben çocuklarımızın gidişatını hiç beğenmiyorum. Aca-ba günün bir gününde ben evlat acısı görecekt miyim şüphesiyle yaşıyorum. Allah’ım bana öyle bir şey nasip etmesin.

O diğer evde ise, Hasret’in evinde Ferhat’ın sevinci vardı. Anası baktı ki, kızı her günkü gibi değil artık; siması gülüyor, morali yerinde. Öncesinde her gün geliyordu, içi sönük, bağı yanık, sanki ölecekmiş gibi, kaderi karalıymış gibi anasına söylüyordu; o gün ise geldi, yine o on dört örük saçlarını anasının kucağına döktü:

— Ana, bir türkü söyleyeyim sana, dedi.

— Söyle yavrum; anan sana kurban olsun.

Bakalım, Hasret ne söyles anasına; ben sağlığınıza söyleyeyim. Söylesin Sabri Yokuş. Bakalım, hikâyenin sonu nereye varacaktı:

*Hele dinle canım anam
Gönlümün dermanı geldi
Ben bu yükü götürürüm
Bu yükün kervanı geldi*

— Hele dinle canım anam, gönlümün dermanı geldi; ben bu yükü götürürüm, bu yükün kervanı geldi.

— Yavrum, Allah'ı seversen, senin sevincini paylaşmak isterim, sen benim tek evladımsın; hele söyle, bu derdine derman olan Kahraman mıdır?

— Dinle ana, dedi:

*Ana bana arzun bildir
Akan gözyaşını sildir
Ben bülbülüm o da güldür
Gönlümün gül şanı geldi*

— Ana arzun bana bildir, akan gözyaşını sildir; ben bülbülüm o da güldür, gönlümün gül şanı geldi.

— Yavrum, Allah'ı seversen, bu gül şanı kimse, bunu ben de bilmek isterim.

Ne bilsin ki çobandan bahsedeceğini.

— Ana hele dinle:

*Gel Hasret'im şakiyalım
Gönülden gül koklayalım
Ferhat ile şakiyalım
Bahçemin bağbanı geldi*

— Gel Hasret'im şakiyalım, gönülden gül koklayalım; Ferhat ile şakiyalım, bahçemin bağbanı geldi.

Böyle deyince, anası dedi:

— Aman yavrum, bu sözü baban da duymasın, Yunus amcan da duymasın.

— Neden?

— Yavrum, senin bir beşik kertmen var evladım. Artı, bu Ferhat bizim köyümüzden mi yavrum, ben tanıyor muyum bu delikanlıyı?

Ne bilsin ki çobana âşık olmuş.

— Ana, bilmiyor musun, Ferhat'ı tanımıyor musun?

— Yavrum, vallahi bilemiyorum; kim bu?

— Kapımızdaki çobanımız.

Böyle deyince sanki anasının bağrına bir bıçak vurdu. Anası inançlı biriydi, hakir görmüyordu çobanı, kızının mutlu olması için çobana verirdi; ama töreleri göz önüne aldığı zaman, ondan çekinerek:

— Yavrum, seni baban vermez, amcam da seni öldürtür, dedi.

— Ana, Allah'ı seversen, benim arzum sende kalsın; fakat benim korktuğum bir şey var ki, Ferhat bir gün kapımızdan çıkar giderse, ben onun aşkıyla yanar biterim.

— Yavrum, Allah'ı seversen, bunu gizli tutalım, dedi anası.

Bunun bir dert ortağı vardı, Gülsüm Hanım, dayısının hanımı. Onun yanına geliyordu, derdini ona anlatıyordu. Bu iki kişi bu sırrı biliyorlardı; annesi ve yengesi. Yeter ki Hasret mutlu olsun diye bu sırrı saklıyorlardı; ama günün bir gününde bunun sonunda bir felaket geleceğinden korkuyorlardı.

Bunlar burada korka dursunlar, ben size haberi nereden vereyim; Yunus Bey'in çocukları Kahraman Bey ve Osman Bey'den.

İki kardeş tarlada çapa yapıyorlardı. Osman'ın elinde kazma, o anda tartışıyorlardı yine. Hasret'in üzerine bir tartışma.

Osman:

— Ben alacağım, diyor.

Kahraman:

— Ben evleneceğim onunla, diyor.

Böyle böyle iki kardeşin arasında felaket meydana gelir; Osman kazmayı nasıl vurduysa, Kahraman'ın kafasını ikiye böldü. Kardeş katili oldu, deli divane oldu. Kara haber dört bir tarafa yayıldı ki, kardeş kardeşi öldürdü. Eh, ana ne yapsın, baba ne yapsın; yuva virane olmuştu. Bir zamanlar Allah'a yalvarıp; "Bir erkek çocuğum olsun" diyen Yunus Bey'in beli bükülmüştü, adeta Allah'a sitem ediyordu; "Ya Rabbi, ne bunları bana vereydin, ne de bu derdi göreydim" diyerekten içi içini yiyordu. Anası ağlıyordu, her tarafı yas keder sarmıştı ki, Arpalı köyü adeta kan gölüne dönmüştü, o viran yaylalarda baykuşlar ötüyordu.

Kardeş katili olan Osman Bey günbegün halk arasında dışlanıyor, derdi kendisini bitiriyordu. Artık Hasret'i de unutmuştu. Fakat vicdan azabı içerisinde o çemberde kalan Osman Bey başını aldı, nereye gitti; diyarı gurbete gitti, bir taraftan da ağlıyordu. Kardeş katili olmuştu, cezasını çekmesi gerekiyordu ki o zamanki kanunlara göre yedi yıl hapis yatması gerekiyordu Osman Bey'in.

Yunus Bey'in beli büküldü baba olarak. Eh, ne de olsa amcası çocukları onun üzerine kavga etmişler, onun üzerine tartışma çıkmıştı ki, artık Hasret'in de zülüfleri solmuştu adeta.

Kardeşi, İskender Bey ne yapsın; kızını da kocaya veremiyordu:

— Benim kardeşimin çocukları, benim kızımın üzerine birbirlerini öldürdüler.

Biri diyarı gurbette adressiz kalmıştı, bulunmuyordu; ölü müydü sağ mıydı? Kimsenin haberi yoktu. Birisi kara topraklarda çürüyordu kardeş katili bir tarafta, dert bir tarafta, keder bir tarafta.

Şöyle ikinci zamanlarıydı ki, Yunus Bey açtı pencereyi, adeta feleğe sitem edercesine, bakalım burada ne söylüyordu, mevzuatın sonu nereye varacaktı.

*Evlat acısıyla yandım kavruldum
Saldın beni intizara Allah'ım
Yıllarca yalvardım bir evlat diye
Sen bıraktın bahtı kara Allah'ım*

Öyle ya, arzu dilemişti:

— Yıllarca yalvardım bir evlat diye, saldın beni intizara Allah'ım.

Kardeş kardeşi öldürmüştü ya:

— Sen bıraktın bahtı kara Allah'ım.

Ne yapsın Belkıs Hanım? Alır, alır yine Yunus Bey, bakın ne söyler:

*Kerem yandı gitti külü soldurur
Taş olsa da bu eyyamda devrilir
Anaları bu kederde boğulur
Bu yüreğim pare pare Allah'ım*

*Hele ben Yunus'um kaldım biçare
Sinemi dağladı bu nasıl yara
Biri n'oldu biri gitti mezara
Ben kalmışım bir biçare Allah'ım*

Öyle ya, birinin adresi bulunmuyordu:

— Birisi n'oldu biri mezarda, ben kalmışım biçare Allah'ım.

İntizarını ancak Mevla'sına yapıyordu. Çünkü o kudrete yalvarmıştı, o yavruları ona o kudretten adeta bahşedilmişti. Allah'tan bir oğul istemişti, Allah ona iki oğul vermişti; ama ne yazık ki, bunlar birer hayırlı evlat olamamıştılar.

Yanan baba, dönen anne günbegün kederlenip içleniyordular:

— Acaba bizim sonumuz neden böyle oldu?

Ana baba adeta birbirini mahkeme ediyordular.

Öyle bir zaman oldu ki —aranıyordu çünkü Osman, cezasını çekmeliydi— günün bir gününde diyarı gurbette bunu yakalarlar, hapse atarlar. Aradan ne kadar zaman geçer, kendisi de bilemez. Onlar da bir haber bekliyordular ki, günün birinde, gurbete çıkan yavruları geri gelecek mi, yaşıyor mu, öldü mü, kaldı mı bir haber alsınlar, akıbetini öğrensinler.

Günün bir gününde o zamanki yönetim tarafından bunların adresine bir kara haber ulaştı:

— Evladınız sürdürülen takip sonucunda yakalandı, bu kadar müddet hapisanemizde kaldıktan sonra bir gün kendisini idam etmiştir.

Allah hiç kimseye nasip etmesin böyle kara haberleri. Bu haber ulaşınca ne yapsın dertli ana, dertli baba; belleri bükülmüştü. Bacıları da ağlıyordular. Ki bir zamanlar erkek çocuk isteyen Yunus Bey'in kızları haset vermeye başlamışlardı ki:

— Baba, sanki hiç oğulların olmadı, sanki hiç yaşamadılar, sanki hiç görmedin onları, gibisinden babalarına teselli veriyordular.

O kara haber ulaştığı zaman, o pusulayı kimin eline vermiştiler; zavallı anası Belkıs Hanım'ın eline vermiştiler o kâğıdı. Kara haber kâğıdını alan Belkıs Hanım ne yapsın; yaralıydı, bağı yanıktı. Geldi Yunus Bey'in yanına. Bakalım, burada ne söyler:

*Ne sorarsın zalim benim derdimi
Bir kara haberi daha gönderdin
Yandı bugün evim köze dönüştü
Bir kara haberi daha gönderdin*

Yunus Bey geldi ki, her gün o söylüyordu ağıtları, bugün ise eşi zavallı olmuş, kara haber kâğıdı bunun eline verilmiş, o söylüyordu:

*Hele Belkıs senin yüzün gülmüyor
Kimse benim çektiğimi bilmiyor
Kara toprak senin gözün doymuyor
Bir kara haberi daha gönderdin*

Yunus Bey döndü hanımına, dedi ki:

— Hanım, zaten o da ölü sayılırdı. Ne zamanki biz kahramanı toprağa verdik, Osman'da o zaman vermiştik. Zaten yıllardır gurbetteydi; ne ölüsünden haberimiz vardı, ne dirisinden. Günün bir gününde böyle bir haber alacağımızı da biliyordum ben.

İskender Bey artık kardeş mesuliyetinden çıkmıştı. Çünkü Yunus Bey'in her iki oğlu da toprağa verilmişti. Kızı konusunda bundan sonra serbestti; ama ne yazık ki, dönüp ağabeyinin yüzüne bakamıyordu. Felek onlara o günü müsaade etmemişti ki, kardeş kızı, kardeş oğluyla evlensin, yani amcaoğlu ile amcakızı evlensin. Demek ki kader olmadı mı olmuyor.

Ferhat'ı seviyordu Hasret. Ama Ferhat garibandı, çobandı. Zavallı, dönüp korkudan bakamıyordu ki:

— Eğer ben buradan da başka yere gidersem, kimse beni çoban da almaz artık, ben de iaşemi temin edemem, diye düşünüyordu. Zaten kimsesi yoktu, zavallının anası babası vefat etmişti.

Söylemiştim ya dayısının hanımına derdini anlatıyordu Hasret Hanım. Yine söylüyordu:

— Ben Ferhat'ı seviyorum.

Şöyle günün birinde, koyunlar sağıldı. Koyunları sağan kadınlar Çobana seslendiler.

— Çoban koyunlar sağıldı koyunları şöyle götürmen gerekiyor, dediler.

Zaten hiç kimseye karşı Ferhat kusur işlemezdi. Koyunlarını aldı nereye gelecekti. Bakalım bakalım biz ne söyleyeceğiz.

Yunus beyin evinde bir şivan vardı, bir acı vardı, bir keder vardı, bir hüznü vardı. Çünkü yıllarca Mevla'dan oğul dilemişti oğulları olmuştu ne yazık ki bu oğullar birbirlerini toprağa vermiştiler. Osman Kahramanı öldürüp toprağa

verince oda cezasını neticede hapishanede kendisini intihar edip kara haberi günün bir gününde evlerine Arpalı köyüne ulaşmıştı.

Ben size haberi nereden vereyim; Hasret Hanım'ın dayısı olan Hacı Yahya'dan. Çünkü Hasret gidip, derdini yengesine anlatıyordu, yani dayısının hanımına:

— Benim gönlümde böyle bir sevda var, benim gönlümde böyle bir neşe var, diyordu. Derdine ortak oluyordu yengesi, ama bu işin sonunda bir felaket olacağından korkuyordu. Ne var ki, onun beşik kertmesi olan Kahraman Bey artık kara topraklardaydı, onun için bir engel kalmamıştı; ama ne de olsa amca çocukları olduğu için o da kederleniyordu, onun ailesinde de bir burukluk vardı.

Tabii, kardeşin yarası kardeşinindir mutlaka. İskender Bey, Yunus Bey'le söz yapmıştı:

— Ben kızımı senin oğluna vereceğim, demişti vaktiyle.

Ama Allah'ın yazılan kaderi böyle demiyordu. Kulun tedbirini Allah'ın takdiri bozmuştu. Bu arada Hasret'in de elçileri gelip gidiyordu, babası İskender Bey bir türlü kızını kocaya veremiyordu. Arada bir acı vardı, bir keder vardı:

— Zaman geçsin, belki bu yaraya bir derman ederiz, diyerekten zamanı ilaç yapmak istiyordular.

Öyle bir döneme geldiler ki, günün bir gününde, Hasret'in dayısı olan Hacı Yahya, bir misafir yerinde, bir dostunun evinde, Dikilitaş köyünde, baktı ki buna hizmet eden o kadar nazenin, güzel bir kız var ki. Kalbinden geçen buydu ki:

— Ya Rabbül Âlemin, bu kızın eğer başka bir tarafta söz verildiği yoksa ben bu kızı oğluma almak isterim.

Bir dostunun kıızıydı, temiz bir aile çocuğuydu.

Her ne kadar Hacı Yahya'nın kalbinden o dostunun kızı geçmişse de, onun hanımı olan Gülsüm Hanım hep Hasret'i oğluna almak isterdi; ama ne yazık ki, arada engeller vardı. Hiç kimse çobanı görmüyordu, kimse çobana vermek istemiyordu; çünkü çobanın rütbesi düşük bir rütbedir.

Bahsetmiştim, koyunlar sağılmıştı, koyunları götürmesi gerekiyordu Ferhat'ın. Ama o güne kadar da Ferhat ile Hasret bir araya gelip konuşmamıştılar hiç. Çünkü Ferhat, Hasret'e ilgi duymuyordu; eğer gönlü sevmiş olsaydı bile, o ağanın ekmeğini yediği için, o ekmeğe bıçak sokmak istemiyordu. Gönlünde endişe vardı; "Acaba benim ağam yarın benim bu hareketimi nasıl karşılar?" diye o da endişe içerisindeydi ki, ben size haberi nereden vereyim; Ferhat'tan vereyim.

Ferhat, koyunlarını almış, otağa çıkarmış, yeşilliklere yaymış, ufaktan da kendi kendine türkü söylemekte. Bakalım, bu türkünün sesine kim gelecekti:

*Zalim felek beni öksüz bıraktı
Ne anam var, ne bacım var ağlıyam
Diyarı gurbete geldim geleli
Ne anam var ne babam var ağlıyam*

Kimsesi yoktu garibanın. Ferhat'ın kimi vardı; Allah'tan başka hiç kimsesi yoktu. Çünkü anasının babasının bir tek evladıydı ve anası babası verem kaparak, ikisi de hayata veda etmişti.

Alır, alır Ferhat, bakın ne söyler:

*Ah keşke olsaydı o dertli babam
Yine tütseydi o yıkık yuvam
Verem oldu gitti o dertli anam
Ne anam var ne bacım var ağlıyam*

*Ferhat'ın gönlünde bitmedi sızı
Kimisi kadere olmuyor razı
Her hal bana âşık ağamın kızı
Ne anam var ne babam var ağlıyam*

— Ferhat'ın gönlünde bitmedi sızı, kimisi kadere olmuyor razı; her hal bana âşık ağamın kızı, ne anam var ne bacım var ağlıyam.

Geri döndü ki, Hasret arkada bunu dinliyor, ağacın dibinde:

— Ne kadar güzel söylersin Ferhat. Bugüne kadar böyle güzel türkü söylediğini bilmiyordum, dedi Hasret.

Ferhat döndü, dedi ki:

— Bacım, Allah'ı seversen git. Baban İskender Bey görürse çok ayıp olur sonra. Çünkü ben ekmeğini yiyorum. Benim sana kem gözle baktığımı görürse benim için hiç iyi olmaz bu, bana da yakışmaz. Hem senin elçilerin gelip gidiyorlar.

Dedi ki ona Hasret:

— Zalım oğlu zalım, ben seni seviyorum. Sen türkü söylediğine göre, türküyü cevap vermesini de bilirsin. Biliyorsun, ben de bazen söylerim.

Dedi ki:

— Bizi burada bir gören olur, yapma Hasret, Allah'ı seversen, sonra benim başıma bela açarsın. Benim kimim kimsem yok zaten, perişan olurum, ben buradan öteye nereye giderim?

Bakalım, kız burada ne söyler, Ferhat cevap verecek mi, vermeyecek mi? Alır, alır Hasret:

*Eğer kaderine razı olursan
Seni seviyorum bilesin Ferhat
Yıllardır görürüm içim sızılar
Benim bir yüzüme gülesin Ferhat*

— Yıllardır görürüm içim sızılar, bir benim yüzüme gülesin Ferhat.
Ferhat döndü, mecbur kaldı, cevap verecekti, ama korkuyordu:
— Bizi gören olur, hiç iyi olmaz, diye endişe ediyordu.

*Kimse kaderini bilemez canım
Ben senin arzunu bilemem Hasret
Sen ağa kızısın ben de bir çoban
Akan gözyaşını silemem Hasret*

Hasret baktı ki, bu zalim oğlu zalim hiç yanaşmıyor; alır, alır Hasret, bakın ne söyler:

*Bilmem benim için var mı kederin
Böyle geçer bugün hem de yarın
Başkasına yoksa eğer kaderin
İsterim ki benim olasın Ferhat*

Baktı ki Ferhat, kız iyiden iyiye buna tutulmuş:

*Bırak da kalayım be canım sessiz
Garip kuş gibiyim hem de yuvasız
Anam babam ölmüş obam kimsesiz
İstesem de senin olamam Hasret*

Alır, alır Hasret son sözünü:

*Hasret'im söylüyor içim kan ağlar
Harami var mıdır yolunu bağlar
Senin aşkın benim içimi dağlar
Bu gerçeği böyle bilesin Ferhat*

— Hasret'im söylüyor içim kan ağlar, haramiler midir ki yolunu bağlar; senin aşkın benim içimi dağlar, bu gerçeği böyle bilesin Ferhat.

Alır, alır Ferhat da son sözünü:

*Ben Ferhat'ım düştüm böyle azara
Kimler kader ile çıkar pazara
Emmin oğulları gitti mezara
Bu kader sonunu bilemem Hasret*

Burada çok güzel bir şey demişti:

— Ben Ferhat'ım düştüm böyle azara, kimler kader ile çıkar pazara; emmin oğulları gitti mezara, bu kader sonunu bilemem Hasret.

Böyle demesiyle Hasret'in de morali bozulmuştu; çünkü onlar Hasret'in önünde engeldiler. Ferhat öyle biliyordu ki, onlar evlenecekler. Ama bu kader olmamıştı. Ferhat da kaderini bilemiyordu, Hasret de bilemiyordu. Ferhat, farz edelim ki o da Hasret'i seviyordu, evlenmek isteseydi bile kimi elçi gönderecekti, kimi vardı, kim ona öncülük yapacaktı? Hep bu endişe içinde dönüyordu. Aslında o da çok seviyordu Hasret'i; ama ne yazık ki, aşkını belirtmiyordu.

Bunlar atıştıktan sonra, Hasret'in anası Dilber Hanım baktı ki, Hasret dağdan geliyor.

— Aman yavrum, sen çobanın yanına gittin, değil mi?

— Evet, ana, sen sırrımı biliyorsun. Artık beni bağışla, görmedin say.

— Yavrum, benim görmem bir şey değil, baban görürse ikimizi de öldürür.

— Ana, bu kaderin sonu ne olacak peki?

— Yavrum, ben de bilemiyorum. Kimse kaderinin ne olacağını bilemez tabii.

Hacı Yahya'dan bahsetmiştim, yani Hasret'in dayısı, hanımı Gülsüm Hanım'a, misafirlik dönüşünde şöyle geldi, dedi ki:

— Hanım, ben bir dostumuzun kızını çok beğendim. Oğlumuz da askerliğini yapmış, evlenme çağı gelmiş, onu evlendirelim artık.

Hasret bu konuyu duymuştu tabii. Dayısının oğlunun evlenmesini isterdi mutlaka. Çünkü Hasret'in dayısının oğluna gönlü yoktu. Şöyle geldi ki, bunlar sohbet ediyorlar, çok da sevinmişti Gülsüm Hanım; Hasret'e bu konuyu açtı ki:

— Dayın, bir misafirliğinde şöyle güzel bir kız bulmuş, oğlumuza almak istiyor. Ama Hasret, ben aslında seni almak isterdim. Artık önünde engel kalmamıştır, amcan oğulları da ölmüştür. Fakat yavrum, sen de o çobanı sevdiğin için, ben bu vebale girmek istemiyorum, dedi.

Değerli dinleyenlerim, öyle bir zaman geldi ki, bunlar karı—koca oturdular, bir karar verdiler. Hacı Yahya dedi ki Gülsüm Hanım'a:

— Gülsüm Hanım, eğer sen de benim arzumu kabul edersen, sen de benim niyetime ortak olursan, ben şu yeğenimizi, Dilber'in kızı Hasret'i oğlumuza almak istiyorum.

Gülsüm Hanım:

— Aman bey, bu nasıl olur? Sen onların davalarını biliyorsun. Yunus Bey'e karşı ayıp etmiş oluruz. O onun kardeşi, sen de kaynısın; fakat böyle bir şey törelerimize göre, geleneğimize göre uygun olmaz, dedi.

Efendim, büyük insanda büyük keramet olur.

Günün bir gününde yine Dikilitaş köyüne giden Hacı Yahya, hiç kimseye bir şey anlatmadan, gitti, oğlunu orada o dostunun kızıyla gizli gizli nişanladı.

Allah hepimize hayırlı nişanlar, düğünler nasip etsin.

Geldikten sonra hanımına da hiç böyle bir şeyden bahsetmedi, sadece şunu dedi hanımına:

— Gülsüm Hanım, hazırlan, gidip oğlumuza benim yeğenimi nişanlayacağız bu gece.

— Aman beyim, bir soralım, sual edelim, çağıralım İskender Bey'i, Dilber Hanım bacını çağıralım, gelsinler, onların da fikirlerini alalım, dedi Gülsüm Hanım.

Bu haberi duyan Hasret de bükülmüştü:

— Aman Gülsüm Hanım, aman değerli yengem, sen benim aşkımı, sevdamı bilmiyor musun; nasıl böyle olur, nasıl böyle bir şey yaparsınız?

— Bilemiyorum evladım; dayın bir karar vermiş.

Dedi ki:

— Beni bir dinler misin; şu sözlerimi dayıma götür:

Dinle bu sözümü canım Gülsüm'üm

Söyle o dayıma hata yapmasın

Başkasını seviyorum bilesin

Söyle bu gül de ah içinde solmasın

— Aman yavrum, ben nasıl derim?

— Hele dinle:

Ben olurum yenge deli divane

Siz yazık etmeyin bu şirin cana

Ferhat'ım olmaz mı deli divane

Söyle muradımız yarım kalmasın

— Yavrum, ben de istiyorum Ferhat'a varasın; ama dayın fikrine koymuş, ne yapalım yavrum, kadere razı olmaktan başka elimizden bir şey gelmez.

— Hele dinle:

Hasret'im söylüyor bu arzum sana

Ellerimi açtım ulu divana

Bu fikirle dayım gelmesin bana

Gelip bu niyetle kapımı çalmasın

— Hasret'im söylüyor arzusunu sana, ellerimi açtım ulu divana; bu fikirle dayım gelmesin bana, niyet edip kapımızı çalmasın.

— Yavrum, ben de istiyorum; ben aşkın, sevdanın ne olduğunu senden önce yaşadım yavrum, ben de bilirim. Emin ol ki ben o çobanı hakir görmüyorum, ben de çok seviyorum yavrum; fakat bizim buralarda bir töre, bir gelenek var, çobanlar her zaman hakir görülür ne yazık ki.

— Fakat Ferhat'ın çok değerli bir genç, bize hiçbir zaman saygısında, hürmetinde de kusur etmez, dediyse de söz fayda etmemişt, Hacı Yahya hazırlığını görüyordu, dostlarına haber veriyordu ki:

— Ben, filan gün bacımın kızı ile oğlumun nişanını yapacağım. Benim düğünüme şeref vermenizi bekliyorum.

Böyle dedi, arzular dağıtıldı.

Ne yazık ki değerli dinleyenlerim, Hacı Yahya'nın oğlu da olup bitenlerden habersizdi. Yarı buçuk gönüllüydü; çünkü Hasret çok güzeldi, ama önce amcası oğluna beşik kертmesi olduğundan dolayı biraz ona kırgınlığı vardı, çobanı da hayalinden düşüremiyordu.

Anası gerçeği bilmediği için oğluna bir şey diyemiyordu. Belki bir sır saklıyordular, belki arada, karı-koca arasında bir söz vardı.

Diğer taraftan Dikilitaş köyünde hazırlıklar devam ediyordu, dostluk, muhabbet artıyordu. Oradan da tatlılık, şerbet kadehini bekliyorlardı ki, Hacı Yahya Bey, günün bir gününde dostlarını topladı, nereye; İskender Bey'in evine.

Kız yanıp kavruluyordu. Eyvah! Çobanın da, yazık günah Ferhat'ın da olup bitenlerden haberi yoktu; bir köşede oturmuş, düğün âlemini seyrediyordu, olup bitenlere bakıyordu ki; "önce amcası oğlu, sonra dayısı oğlu; ulan, bana bu taç düşer mi? diyerekten kalbinden geçiriyordu. Fakat bu oluşumun imkânsız olduğunu düşünerek, hiçbir şeyi kestiremiyordu. Sadece olup bitenlere bakıyordu, içi sızlıyordu garibin.

O anda Hasret'in bir arkadaşı yanında oturmuş, Ayşe isminde; dedi ki:

— Hasret, sen çocukluğunda da söyledin ki, kaderim karalı benim. Biz bundan sonra sana demeyelim, Cenabı Allah kara kader göstermesin bu saat-ten sonra; ama dayının oğlu da fena bir çocuk değil.

— Hayır, benim bir sevdiğim var, ben Ferhat'ı seviyorum. Ben amcamın oğluna da gitmek istemiyordum. Benim gönlümde onun aşkı var.

Bakalım, burada birbirlerine ne söylerler; ben söyleyeyim sağlığınıza. Sağ olun, var olun. Aldı Ayşe, bakın ne söyler:

Hele dinle Hasret beni

Nişanın da söyleyelim

Kaderine razı ol sen

Düğününde söyleyelim

Aldı Hasret, bakın ne söyler:

Ayşe sen yaramı açma

Bu nişanı istemem ben

Başkasını seviyorum

Bu düğünü istemem ben

Aldı Ayşe, bakın ne söyler:

Biliyorum gönlün dağlı

Senin iki kolun bağlı

Damat senin dayın oğlu

Bu düğününde söyleyelim

Ayşe dedi Hasret'e:

— Biliyorum gönlün dağlı, ama iki kolun bağlı; damat senin dayın oğlu, düğününde söyleyelim.

Sanki Hasret'in bağrına bir ok vurdu Ayşe:

Alır, alır Hasret, bakın ne söyler:

Bu meydanda bende varım

Bitmez oldu gam kederim

Karalı geldi kaderim

Bu düğünü istemem ben

Alır, alır Ayşe son olarak, bakın ne söyler:

Ben Ayşe'yim bir arzum var

Böyle mi olur kısmet kader

Sevdiğine kavuşman zor

Bu düğününde oynayalım

Alır, alır Hasret son olarak, bakın ne söyler:

Hasret söyler içim nefret

Sen bakisin yüce kudret

Benim sevdiğim tek Ferhat

Bu düğünde söyleyemem

— Hasret söyler içim nefret, sen bakisin yüce kudret; benim sevdiğimdir Ferhat, bu düğünde söyleyemem.

Bu sözleri kim dinlemişti; Hacı Yahya Bey. Büyük insanda büyük kera-
met olur. Şöyle ikinci odanın kapısını yarı buçuk açmış, arkadaşıyla sohbetini
dinliyordu Hacı Yahya Bey. Başta da macerayı duymuştu zaten, sevdalı olduk-
larını biliyordu. Hele ki Hasret'in o kadar Ferhat'a tutulmasını biliyordu; ama
bunun kalbinden geçen arzular da başkaydı.

Ağalar toplandı, beyler toplandı, nişan şerbetini içecektiler, yüzükler ta-
kılacaktı. Demin de ifade etmiştim, meclisin ayak tarafında oturuyordu Ferhat.
Başa geçebilir miydi? Ağalar vardı, beyler vardı. O zaman Ferhat da on yedi—
on sekiz yaşlarındaki fidan gibi bir delikanlıydı. Sanki Cenabı Allah, Yusuf'u
Züleyha'nın güzelliğini buna vermişti. O meclisin içerisinde yüzü ıslıl ıslıl par-
lıyordu. O ıslıtyı yüzünde gören Hasret ise sanki onun yüzündeki ıslıtyı onun
yüzünde cereyan yapıyordu, Hasret'in kalbini yerinden söküp götürüyordu.

Döndü İskender Bey'e, yani Hasret'in babasına kim seslendi; Hacı Yahya
Bey:

— İskender Bey, her ne kadar benim kaynımsan da, her ne kadar ben
senin eniştensem de, burası bir düğün âlemdir, burası bir düğün yeridir. Ağa-
lar toplanmış, beyler toplanmış. Ben, oğlum için senin kızına elçiliğe geldim,
hepiniz biliyorsunuz.

— Evet, Hacı Yahya Bey, biliyorum. Sen buraya kadar zahmet edip geldin.
Benim bir tek kızım vardır zaten, Cenabı Allah evlat olarak bunu bana nasip
etmiştir. Ama kızımın kaderinde değişiklikler oldu; kardeşimle yapmış oldu-
ğum söz, kavmi kararımız yerini bulamadı maalesef. Biz sanki Cenabı Allah'a

şirk koştuk, biz o kudrete karşı hata yaptık; kendi aramızdaki kararımız geçerli olmadı, kızımın kaderi de bu değildi. Sen ki arzu etmişsen, meclisinle beraber benim haneme gelmişsen, bana da burada söz düşmez. Karar meclisindir.

Söz mecliste kalmıştı. Meclisin yaşlısı, meclisin ileri geleni de Hacı Yahya Bey'di:

— Dostlar, nasıl bir türkü söylerdi, duyardım, kulaklarım onun sesini çok sevdi. Şu İskender Bey'in bir çobanı var, tanıyor musunuz?

Eh, dışarıdan gelen ağalar, beyler haliyle bilemiyorlardı. O anda çoban hadisesi meclisin arasında bir kuşku yarattı, bir şüphe oldu. Burada bir nişandan bahsediliyordu, burada bir gelenekten bahsediliyordu; ama bu çoban hadisesi neydi acaba, endişeye kapılanlar vardı.

Hacı Yahya Bey, Ferhat'a seslendi:

— Hele Ferhat, gel yavrum. Sen bazı bir türkü söylerdin, ben de pınarın önünden gelip geçerken senin türkülerini dinliyordum. Çok hoşuma giderdi, kulaklarım senin sesini çok sever yavrum. Hele gel de şu mecliste bize bir türkü söyle.

O arada Ferhat ise öyle bir hale geldi ki; zavallı, dizinin bağı kesilmiş, kalbi güm güm atıyor ki:

— Acaba ağam bana kızacak mı ki bu mecliste türkü söylersem? Ben bu evin bir çobanıyım, çıkıp türkü söyleyeceğim. Türkü söylemek senin ne haddi-ne ulan derse ben ne yaparım, diye düşünüyordu.

Tabii, ona cesaret veren Hacı Yahya Bey hemen der:

— Yavrum, bana bir türkü söyle.

Bakalım, burada meclisin şerefine Ferhat ne söyler. Söylesin Sabri Yokuş. Allah hepinizi var etsin. Sağ olun, var olun:

*Sorma baba sorma benim halımı
Ben gariban bir çobanım baba can
Kayıp ettim anam ile babamı
Bundan öte yok imkânım baba can*

—Sorma halımı, zaten öldü gitti anam ile babam, ben bir garip çobanım, bundan öte yok imkânım baba can.

—Yavrum, sen de bir insansın sonuçta evladım, niye kendini o kadar hakir görüyorsun, hele söyle yavrum? dedi Hacı Yahya Bey.

Alır, alır Ferhat, bakın ne söyler:

*Sorma sorma baba dertle kalmışım
Yıllar önce kaderime razı olmuşum
Bir an bir bağda bülbül olmuşum
Soluyor gül şanım benim baba can*

—Yavrum, ne kadar dertli söylüyorsun evladım; derdin, kederin ne senin?

Burasını kapalı söylediyse de, Hacı olup bitenlere izah istiyordu. Meclis de dinliyordu:

—Yahu, bu çoban ne güzel söylüyor. Bu çoban âşıkmiş yahu.

Hasret de dinliyordu kapının ardında.

Ben Ferhat'ım baba ümit kesildi

Gurbet ellerinde canım üzüldü

Her hal nasibim kismetim kesildi

Bundan öte yok kervanım baba can

Öyle ya:

—Kaderim, baba benim kaderim, her hal nasip kesildi, bunda öte nereye giderim, demesiyle beraber öyle zannetti ki Ferhat:

—Ben bu âlemin karşısında türkü söyledim, sitemimi söyledim, benim burada nasibim son oldu, ağam artık beni sürüsüne de göndermez.

Böyle düşünerekten bundan öte yol düşünüyordu ki, Allah iyi insanlardan razı olsun.

Hacı Yahya Bey hemen meclisten müsaade istedi:

—Değerli dostlar, değerli davetlilerim; siz hepiniz o niyetle geldiniz buraya, ben oğlum için yeğenim Hasret'i alacaktım, yani İskender Bey'in kızını. Hepiniz öyle biliyorsunuz. Ama ben burada bir gerçeği açıklamak istiyorum ve meclisin de buna rızalık göstereceğini umuyorum. Sizler hepiniz anlayışlı insanlarsınız, hepiniz sevda görmüşsünüz, hepiniz cefa çekmişsiniz mutlaka. İskender Bey de müsaade ederse, Ferhat'ı ben oğlum olarak görüyorum, hep de öyle gördüm. Aslında ben oğlumu Dikilitaş köyünde nişanlamışım değerli dostlar. Şu anda burada bulunmamın sebebi, sizi buraya getirmemin sebebi, vesilesi şu: Şu gördüğünüz yanık sesli, Davut nefesli, bülbül avazlı Ferhat'ım için yeğenim Hasret'i Allah'ın emri, Peygamber'in kavliyle İskender Bey'den istiyorum.

Allah cümlesini var etsin, Allah cümle hasretleri kavuştursun.

Müjdeler verildi, herkes birbirine bir müjde veriyordu ki, zaten dinliyordu Ferhat'ın sesini Hasret, o da o anda onu duyunca düştü bayıldı.

Arkadaşı Ayşe bunu ayılttı:

—Hasret'im, gözün aydın; seni Ferhat'ına verdiler ve Hacı Yahya dayın da bundan sonra Ferhat'ı ikinci oğlu ilan etti. Sen yine onun gelinisin, dedi.

Birkaç neşe, birkaç muhabbet, birkaç düğün bir arada yaşanıyordu; çünkü Hacı Yahya Bey diğer oğlunun düğününü de yapıyordu Dikilitaş'ta, Arpalı köyünde ise Hasret Hanım ile Ferhat Bey'in düğünü tutuluyordu. Artık Ferhat

da bir bey oğluydu. Sordular, sual ettiler ki, iki kat davul zurna ve iki tane de âşık getirecektiler. Bu âşıklardan biri olarak da serhat kenti Kars'tan Âşık Sabri Yokuş'u bu düğüne davet etmiştiler, düğünün âlemini çalıp söylemek için.

Hepinize saygılar sunuyorum. Allah hepinize böyle hayırlı düğünler nasip etsin. Başka bir muhabbette buluşmak dileğiyle, hoşça kalın diyorum.

ABDULLAH İLE GÜLİZAR HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Sabri YOKUŞ

Derleme Tarihi: 23 Ekim 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Kars İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü binası. Ortamda bulunanlar; derleyici, iki kurum personeli.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

Saygıdeğer dostlar, âşıklık geleneğinde bana intikal edilene göre, benim yaşadıklarım göre, âşıklar hikâyelerine başlamadan önce ya üç kıta bir türkü söylerler ya da bir divan okurlar. Bugün sağlığınıza Âşık İlhami Demir'den bir divan okuyayım. Bakalım, üstat ne söylemiş, biz de sağlığınıza söyleyelim, sağ olun, var olun:

Bizlerde olan arzular bütün bu cihandadır

Kâinatın aradığı bu ilim Kuran'dadır

İnsanoğlu ölür gider adı kalır dünyada

Akal fikir fehîm zekâ mevcudat insandadır

Âşık İlhami Demir alır ikinci bendini:

Dünyada kini ararsan arzunu bulmadasın

Sen bir tabiat misali sararıp solmadasın

İlahinin emri budur akıbetim ne dersin

Eyüp de sabır varsa Zülfikâr merdandadır

İlhami'yim söyledikçe coşa gelir gönlümüz

Biz bu aşkın bülbülüyüz açılmada gülümüz

Sözü anlayan arife yalan satmaz dilimiz

Ozan gerçek aşka gelse manası lisandadır

Âşık Hamit İlhami Demir'e Allah rahmet etsin, geçmişlerinle beraber. Hikâyeler, olmuş veya olması kabil olan şeylerden meydana gelir. Yine bunlardan bir tanesi, Anadolu'muzda yaşanan, yaşanmış, acıları çekilmiş, bedelleri ödenmiş bir hikâyedir. Bugün o hikâyeden bahsedeceğiz sizlere; Bitlis'in Ahlât ilçesinin iki köyünden bahsedeceğiz, Molla Ahmet köyü ile Seyit Ali köyünden. Kimler vardı bu köylerde, kimler bu hikâyede yer alacaktı: Molla Ahmet köyünde bulunan Reşit Bey'in oğlu Abdullah. Seyit Ali köyünde bulunan, Behlül Ağa'nın kızı Gülizar. Allah'ın kaderi, Allah'ın takdiri...

Enteresandır ki o yörede o zaman için, her iki köyün birinden öbürüne varabilmen için, dağların etrafında iki üç saatlik bir yolculuk yapmanız gerekirdi. Fakat iki köyün arasında köylülerin yolculuğunu kolaylaştıran bir göl vardı.

Reşit Ağa, hanımı ve oğlu Abdullah, Seyit Ali köyündeki bir düğüne, Behlül Bey'in bir oğlunun düğüne misafir olarak davet edilmişlerdi. Derler ya, hikâyedeki çocuklar çabuk büyür, olaylar da hemencecik meydana gelir. İşte o düğünde de Behlül Ağa'nın kızı ile Reşit Ağa'nın oğlunun, yani Gülizar ile Abdullah'ın yürekleri adeta birbirini okşamış, orada Abdullah ile Gülizar birbirlerine âşık olmuşlar.

Mutluydular, sevinçliyidiler, birleşmelerine bir engel de görmüyorlardı, töre denilen bir bela da yoktu ortada, bir beşik kertmesi davası da yoktu. Kuktan kulağa işitilen mevzuatlar oldu:

— Abdullah, Gülizar’a âşık olmuş, dediler.

Çok da hor görölmüyordu. Ama kaderin hor görmesi, insanların hor görmesine de benzemiyordu.

Bir gün bir ağacın dibinde oturmuşlardı, nicedir burada görüşüyorlardı, o ağacın gölgesi onların buluşma yeriydi, adını kader ağacı koymuşlardı o ağacın. O gün Abdullah, Gülizar’a dönüp dedi ki:

— Gülizar, bu dağların ardından buraya gelmek için her gün üç beş saat yolculuk yapmam insanların gözüne çarpıyor, iki köyün arasında dedikodular alır başını yürür diye korkuyorum. Benim bir planım var, eğer sen de kabul edersen, biz sadece o günler buluşup hasretleşelim. Planım şu: Ben, şu gölden her akşam yüzerek, bizim köyden sizin köyün tarafına geçeceğim.

— Nasıl geçeceksin, karanlıkta yüzölür mü?

Yüzölmezdi tabii.

— Sen benim için lüksü alıp geleceksin kader ağacı da gölün kenarındaydı kader ağacının yanında lüksün ışığını bana belli edeceksin ve ben o ışığı istikamet alarak gelip sana kavuşacağım.

Böyle bir karar almıştı sevdalılar. Gölün iki köyün arasındaki mesafesi bir mil kadardı, onların bu şekilde buluşabilmeleri için Abdullah’ın gölde bu mesafeyi yüzerek aşması gerekiyordu. Bir gün Abdullah gölün kenarına geldi. O ışığı uzaktan çok az da olsa görüyordu, yüzerek yaklaştıkça daha da iyi görecekti onu. Ama Abdullah da iyi bir yüzücüydü. Sevdğine giden o kalp, o yürek durur muydu? Suyu da dağları da dinlemezdi, engelleri de tanımazdı. Abdullah gölü kat ederek kader ağacının dibinde elinde lüksle bekleyen Gülizar’ın yanına geldi.

— Selam sevdalım,

— Aleykümselâm, Abdullah’ım. Abdullah, korkmuyor musun, gece vakti gölde bu kadar yolu kat etmek... Günün birinde gölün içindeyken yorulursan... Allah’ım senin acını bana göstermesin. Yeryüzünde tek arzum budur.

Eh, sevenler böyle olmalıdır.

Birkaç gün böyle gidip gelen Abdullah artık o yola alışmıştı; âşıkların gurbet yollarını seferber ettiği, her yeri bildiği, gidip geldiği gibi, Abdullah da göldeki yönünü artık ezberlemişti. Her gün yüzerek geçiyordu o mesafeyi.

Bu şekilde aradan on beş yirmi gün gibi bir zaman geçti saygıdeğer dinleyenlerim. Eh, evlatlar her zaman arzularını annelerine söylerler.

Abdullah geldi anasının yanına:

— Ana,

— Canım evladım,

— Ana, senden bir arzum var.

— Söyle yavrum, arzuna da kurban olurum sana da.

Bakalım, burada Abdullah, anası Hatun Sultan'a ne söyler:

Hele dinle canım anam

Benim senden bir arzum var

Yüreğim yanıp tütüyor

Benim senden bir arzum var

— Yavrum, yüreğine de kurban olurum sana da. Hele söyle, şu arzun neymiş senin?

Hasret gözler yollar çeker

Ayrılıktır yaşlar döker

Sevdiğim yolumu bekler

Benim senden bir arzum var

— Yavrum, sana da kurban sevdiğine de. Kimmiş sevdiğin, hele söyle yavrum?

Abdullah'ın çekiyor zar

Eğer varsa levh-u kader

Behlül Bey kızı Gülizar

Benim senden bir arzum var

— Aman yavrum, biz o düğüne gittiğimizde, hani o Behlül Bey'in oğlunun düğününe, sen orada kızı gördün de ona âşık mı oldun?

— Evet, ana,

— Yavrum, önce bir soralım, sual edelim, bakalım, onlar bize nasıl bir cevap verecekler.

— Ana, arada hiçbir engel yok, o da beni seviyor, demişti.

Ama yine de bir gelenek vardı, bir töre vardı, onu uygulamak gerekiyordu. Bir gün Abdullah'ın babası Reşit Bey bir elçi gönderir. Yani ön ayak deriz biz buna. Bir ön ayak gönderir:

— Eğer arzunuz varsa, sizler de bizi dost olarak kabul ederseniz, sizler de bizi seviyorsanız, Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle kızıma elçi gelmek istiyoruz, dediler.

Ön ayak giden o delikanlı bu haberi götürdükten sonra, Behlül Ağa da şöyle bir haber göndermişti:

— Siz de bizden bir hafta içinde inşallah bir hayırlı haber alırsınız.

Yine yolculuk devam ediyordu. Abdullah, o gölde yüzerek karşıya geçerek, sevdiğiyle buluşur, hasretleşir, döner gelirdi. Elçinin gittiği günün ertesinde aşıklar tekrar buluştuklarında Gülizar dedi ki:

— Abdullah, haberin alındı. Baban, akrabalık isteğinde bulunmuş. Bizim ailemiz de razı olacaktır bu işe. İnşallah, çok yakında bizim düğünümüz anlı şanlı olacaktır.

Her ikisinin de babaları ağaydı, o zamanki geleneğe, töreye göre onların düğünleri çok ahenkli olmalıydı ki kırk gün kırk gece çalınıp söylenecekti.

Abdullah askerliğini yapmamıştı, en büyük engel olarak önünde askerlik görevi vardı. Fakat kimse bunu düşünmüyordu. Ki o zamanlar aralık dönemleriydi, herkes yeter ki oğlumuz evlensin, on beş yirmi tane de çocuğu olsun, soyumuz devam etsin düşüncesindeydi. Efendim, Allah hayırlı düğünleri cümlemize nasip etsin diyelim, hayırlı haber geldi. Behlül Ağa, Reşit Ağa'ya haber gönderdi:

— Dostluğumuza, akrabalığımıza memnun olacağız. Buyur, dostlarını al gel, nişan âlemimizi yapalım.

Müjdeciler haberi getirdiler, Behlül Ağa da bu dostluğa razı olmuştu, ihya olmuştu bu haberle:

— Reşit Ağa gibi bir dünür bulmaktan ben de sevinç duyarım diye nemesini, arzusunu göndermişti Molla Ahmet köyüne.

Artık birkaç gün içinde gideceklerdi Seyit Ali köyüne, Behlül Ağa'nın kızını Reşit Ağa'nın oğluna isteyeceklerdi, Gülizar'ı Abdullah'a alacaklardı, şad olacaklardı, mutlu olacaklardı. Herkesin arzusu buydu, tabii.

Kimse kaderin ne olacağını bilemez. Gaibe hükmetmek ancak Allah'a mahsustur. [Zaten genelde hikâyeler de tatlı sonla bitmiyor, çoğu acı sonla biter. Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun, Tahir ile Zühre, Kamber ile Arzu, Ferhat ile Şirin ve daha niceleri. Geçmişten bize intikal edilene göre, sadece bunların içerisinde, o hikâyelerin arasında, o devirde yaşananlarda bir tek Âşık Garip ile Şahsenem Sultan murat alıp murat vermişler.]

İşte, levh—u kalem öyle yazılmıştı, takdir öyle yazılmıştı, kader öyleydi ki düğün âlemi kuracaklardı, atlılar gittiler, şerbetler içildi, sohbetler yapıldı, dostluklar kuruldu. Ama hiç kimse bu sonu düşünemezdi, hiç kimse bilemezdi.

Reşit Ağa'nın bir oğlu daha büyüme çağına girmişti, o da ikinci oğlu Sinan'dı. Ama şu anda Abdullah'ı evlendiriyordu, ona gelin getirecekti. Bir ağa kızı ile bir ağa oğlu murat alıp, murat verecektiler.

Öyle oldu ki kırk gün kırk gece davullar zurnalar çalındı, âşıklar söyledi, muhabbetler yapıldı, eğlenceler görüldü, şenlikler yaşandı. Böylece Abdullah ile Gülizar murat alıp murat vermişlerdi ki aradan bir ay kadar bir zaman geçti, bu kez de Abdullah'ın askerlik pusulası geldi. O zamanlar askerlik ne bir sene ne iki seneydi, tam dört senelik bir görevdi. Abdullah diyardan diyara gidecekti, ondan haberler alınmayacaktı, ona haberler verilmeyecekti.

Abdullah'ın birliğine teslim olmasına bir gün kalmıştı. Yeni evliydi, çok da seviyordu eşini. Gelgelelim artık yola düşme vakti gelmişti. Gülizar ona dönüp dedi ki:

— Abdullah'ım, sen beni bana, beni Allah'a emanet et. Gözün arkada kalmasın.

Yola yolcu olan Abdullah da bir şeyler söylemeyecek miydi, mutlaka söyleyecekti. Ağlıyorlardı, sızlıyorlardı tabii, bir asker gönderiyorlardı. O zamanlar çok kötü şartlar vardı tabii. Allah o günleri bize bir daha göstermesin; genelde gidip gelmeyenler oluyordu.

Köyde çekili perde, kilitli kapı kalmamıştı, herkes meydana toplanmıştı. O zamanki töreye göre, iki eş bir arada bulunamazlardı, birinin yanında diğeri- nin bahsi geçti mi el gün onları yan yanaymışlar gibi hayal eder, öyle konuşur- lardı. Fakat o gün Gülizar'ı da getirdiler Abdullah'ın karşısına, çünkü Abdullah yola revan olacaktı. Bakalım, burada anasına nasıl bir emanet verir, ne söyler Abdullah, sağlığınıza söylesin Sabri Yokuş, sağ olun, var olun:

*Dinle bu sözümü canım anacığım
Ben giderim sevdiğim sana emanet
Gözlerimi yolda koymayın benim
Ben giderim sevdiğim sana emanet*

— Yavrum, tabii ki bize emanet edeceksin, ya kime emanet edeceksin evladım. Senin vatani görevindir, mecbur yapacaksın evladım. Vatanımızın sulhta olması için, işte sevdiklerimize bakabilmemiz için sizin de bu vatani ko- rumanız lazım ki hepimiz bunu yaşayalım evladım, diye cevap verir anası.

Alır Abdullah ikinci dörtlüğünü:

*Söyleyin yârime o ağlamasın
Yanık yüreğini yâr dağlamasın
Gülizar'ım karalar bağlamasın
Giderim sevdiğim sana emanet*

Orada bulunan insanların hepsi ağlıyorlardı tabii. Abdullah biraz da dertli söylüyordu. Emanet veriyordu ne de olsa, çok seviyordu eşini. Bakalım, son dörtlüğünde ne söyler Abdullah:

*Abdullah'ım geldi çattı zamanım
Başımdan kalkıyor ağır dumanım
Gülizar solmasın benim gül şanım
Giderim sevdiğim sana emanet*

Abdullah anasıyla babasıyla helalleşti. Bahsetmiştim, öyleydi ki, o el hayâ ve imanın olduğu zamanlar iki sevgilinin yan yana görünmesi, görüntü- lenmesi mümkün müydü? Bunu çok ağır eleştirirlerdi. Fakat Abdullah asker gidiyordu, o büyükler de Gülizar'ın oraya gelmesine müsaade ederek böylece sanki diyorlardı ki Abdullah Gülizar'la da vedalaşsın. Onları bir odada yalnız bıraktılar. Aşıklar başladılar ağlaşmaya, sonra da ayrıldılar. Abdullah birliğine teslim olmak üzere yoluna revan oldu.

Günler haftaları, haftalar ayları kovaladı, aradan altı ay bir zaman geç- ti. Bu arada Abdullah'ın evine Seyit Ali köyünden gelip gidenler oluyordu; Gülizar'ın anası babası geliyordu, yani Behlül Ağa ile hanımı Dilşah Sultan geli- yorlardı, evlatlarının, kızları Gülizar'ın halini ahvalini sorup gidiyorlardı:

— Üzülme yavrum, bir gün inşallah Abdullah gelir, kavuşursunuz, diyor- lardı. Sanki Gülizar bu kaderin sonunda bir felaket olacağını önceden hisset- miş, anlamıştı.

Ben size nereden haber vereyim; öyle bir zaman oldu ki Abdullah'ın birliğinden bir kısım askerin bir savaş içerisinde bulunmaları gerekiyordu. Ki bu gidecek olan birliğin içerisinde Abdullah'ın ismi de yer almıştı. Görevdi, yapmak zorundaydı bunu. Göreve gönderdiler.

Giden mektuplara cevap verilmiyordu, gelen mektup da yoktu zaten. Abdullah'a mektuplar yazıyorlardı; Gülizar da gönderiyordu, babası Reşit Ağa da oğluna mektup gönderiyordu. Ama mektuplar eski birliğine gidiyordu, cevap alınamıyordu. Onların da mektup gönderecek zamanları yoktu, savaşın içindeydiler zaten; ekmek bulamıyorlardı, su bulamıyorlardı.

Abdullah ise o savaşın ortasında kendi kendine “ne bir haber alabildim ne bir şey, acaba unuttular mı beni,” diyordu, “babam unuttu beni, anam unuttu beni, Gülizar'ım da beni unuttu.” O dertle esen rüzgârlara bakalım ne söylüyordu:

*Uçan kuşlar ile haber sorarım
Bir haber gelmedi sizden babacan
Acep sevdiğim de unuttu beni
Bir haber gelmedi sizden babacan*

*Garibanın yüzü bilmem güldü mü?
Dert ile olanlar murat aldı mı?
Bir endişem vardı kuzum oldu mu?
Bir haber almadım sizden babacan*

*Abdullah'ım kurtulmadı yaradan
Haberim gelmedi kaldı nereden
Uçan kuşlar haber getirin yardan
Bir haber almadım sizden babacan*

Haber mi gelecekti, gelmiyordu. Haber mi gidecekti, gitmiyordu.

Öyle bir zaman oldu ki onlar da habersiz kaldılar. Gülizar hep endişe içerisindeydi. Ki gelir giderdi, derdini kaynanasına söyledi:

— Ana, oğlundan hiçbir haber alamıyoruz.

— Yavrum, Allah'tan ümit kesilmez. Belki bir göreve gitmiştir. Askerlik görevidir yavrum, keyfine göre yapamaz ya diyerek teselli veriyordu gelinine.

O zaman çekilirdi odasına Gülizar, kapının ardından kaynanasına sanki gizli gizli derdini söylüyormuş gibi, başlardı bir türkü söylemeye. Bakalım, burada Gülizar ne söyledi Hatun Sultan'a, ben söyleyeyim sağlığınıza, sağ olun, var olun:

*Abdullah'ım haber bize gelmedi
Ne haldedir bilmem garip ana can
Bir yılı geçkindir haber gelmedi
Ne haldedir Abdullah'ım ana can*

*Nasıl uyur bilmem o nazlı yârim
O gün bugün bitmez oldu kederim
Sanki bir kara haber var korkarım
Ne haldedir Abdullah'ım ana can*

*Gülizar'ım söyler dert ile keder
Bana mı yazıldı bu kara kader
Sağ olsaydı elbet gelirdi haber
Ne haldedir Abdullah'ım ana can*

“Aman yavrum, ağzından yel alsın,” dedi Hatun Sultan, “o nasıl söz, o nasıl garip şey, kara haberden bahsediyorsun, yüreğin nasıl buna elveriyor, evladım?”

“Ana, bilemiyorum, içimde bir korku var,” diye cevap verdi Gülizar, sanki kaderini biliyordu.

Efendim, aradan çok bir zaman geçmedi, Allah hiç kimseye göstermesin, bu kara haber gerçekleşmişti. Gittiği görev yerinden Abdullah'ın kara haberi gelmişti, “oğlunuz harp esnasında Allah'ın emriyle, Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur,” diye babasına o haber ulaşmıştı, onun künyesini de göndermiştiler. Acaba bir yanlışlık mı olmuştu, bilemiyoruz orasını. Ölüm haberi gelir. Allah hiç kimseye göstermesin, kara haber yanı yöreyi sardı, toplandılar, ağlaştılar, söyleştiler. Bir doğru haber alabilirler miydi? Gidip Abdullah'ın birliğini görebilmek için, gerçeği öğrenebilmek için piyade olarak altı ay bir yol yürümeleri gerekiyordu.

Bu habere en çok kim üzülecekti, yüreği yanan en çok kim olacaktı, mutlaka ki Gülizar olacaktı. Bakalım, Gülizar bu haberi alınca neler söyledi:

*Yüreğim yanıyor içim kan ağlar içim
Bu nasıl bir dert tufandır Allah'ım
Toplanmışlar herkes kanlar ağlıyor
Bu nasıl bir dert şivandır Allah'ım*

*Nerden düştük bilmem biz bu nazara
Tabipsiz dermansız eylenmez yara
Felek davetiye yazdı mezara
Bu nasıl bir ağır zindan Allah'ım*

*Gördü beni
Oğul dert ile gördü beni
Zalim felek muradımı vermedi
Civanlıkta gördü beni*

Teselli veriyordular:

— Gülizar, sabırlı ol, Allah'ın kaderi böyleymiş yavrum, ne yapalım, di-yordular. Gülizar, türküsüne devam etti:

*Gülizar'ım muradını almadı
O gün bugün oldu yüzü gülmedi
Abdullah'ım sağken bana gelmedi
Gitti bülbül soldu gülşan Allahım*

*Nereye gidem
Bilemem nereye gidem
Hiçbir kimsem kalmadı
Abdullah'ım nereye gidem*

Aradan altı ay bir zaman daha geçti ki Abdullah'ın da askerlik süresi az kalmıştı artık, terhis olmasına az kalmıştı. Bilmiyorlardı ki Abdullah ölmemiştir. Künyeler karıştırılmış olmalı o zaman, çünkü ölünün künyesi diye onun künyesi gelmişti. Herkes de inanmıştı. İşin aslını öğrenmek için o kadar yolu kim gidebilecekti, Abdullah'ın babası yaşlıydı, gidemiyordu, küçük kardeşi de gitmek için çok küçüktü.. Kim gidip bir menfi, müspet cevap öğrenecekti?

Törelere göre, geleneklere göre toplandılar, Gülizar'ın anasını babasını da çağırdılar, istemeyerek de olsa, Abdullah'ın babası Reşit Ağa Gülizar'ın babası Behlül ağaya dedi ki “biz bu düğün âlemine şad başladık, dünürlüğümüze sevinçli, kıvançlı başladık, ama zalim felek bu sevinci bizlere çok gördü. Ne yazık ki benim oğlumun askerden kara haberi geldi, ölüm haberi geldi. Eğer şimdi senin de müsaaden olursa, geleneklerimizde, törelerimizde bu vardır, senin kızın, benim gelinim çok genç, dedikoduların da yayılmaması için, kulaklarımızın acı sözler duymaması için, eğer sen de rızalık gösterirsen, ben senin kızın Gülizar'ı ikinci oğlum Sinan için eş yapmak niyetindeyim. Bu haberi duyan Gülizar, “aman Allah'ım!” dedi.

Çünkü Gülizar geldiği zaman daha Sinan çok ufaktı. O güne kadar onu bir kardeş gibi büyütmüştü, o gözle bakıyordu ona. Günün birinde onu bir eş olarak, bir koca olarak hayatta düşünemezdi, “Allah'ı severseniz, beni bir dinleyin,” dedi Gülizar, şu arzumu bir dinleyin, ondan sonra bu işi yapmaya gidekseniz gidin.” Başladı söylemeye Gülizar:

*Kaderim karalı baştan belliydi
İkinci kez gelin olmak istemem
Bir civanı sevdim gitti gelmedi
İkinci kez gelin olmak istemem*

“Aman yavrum, isminin lekelenmemesi için sen mecbursun böyle bir kadere razı olmaya,” dedi Gülizar'ın anası Dilşah Hanım, “yavrum, seni evimize götürürsek, dul karı olduğun söylenilir, oradan buradan kötü haberler yayılır, bu da bizim için hiç iyi olmaz. Sen mecbursun kaynına varmaya.”

Alır Gülizar:

*Ana bir gün hatırını kırmadım
Üç yıl oldu hayır rüya görmedim
Başta kaderimden hayır görmedim
İkinci kez gelin olmak istemem*

Öyle ya, kaderini suçluyordu Gülizar, “sevmiş almıştım, sevdalanmıştım, niyetlenmişim, kaderim bilmişim,” diyordu, “ama felek bunu bana çok gördü.”

Kader ağacını, o günlerini hatırlıyordu, Abdullah’la yaşadıkları şeyler aklına geliyordu, sonra da dönüp Sinan’a bakıyordu; onunla nasıl evlenebilirdi, onu bir kardeş olarak büyütmüştü.

Aldı Gülizar, bakalım ne söyledi:

*Aman ana getir zehir içeyim
İçeyim de tatlı candan geçeyim
Ben derdimi han babama açayım,
İkinci kez gelin olmak istemem*

Analıkızlı ağlıyordular, hiç kimse istemiyordu bu işi, ama töreler, gelenekler böyle gerektiriyordu. Ama kim ne biliyordu ki Abdullah günün birinde çıkıp gelecek? Zaten bilseydiler böyle bir hata işlemezdi.

Gülizar’ın babası Behlül Ağa belini bükmüştü, gözlerinden yaşlar dökülüyordu; anası Dilşah Hanım karalar bağlamıştı. Yavrularının derdini, gözyaşlarını görüyordular, adeta dünyadan, tahttan, saltanattan el çekmiştiler. Ama ne fayda, elden ne gelirdi, yapmak zorundaydılar. Kızlarını geri götürselerdi bir dert, götürmeselerdi bir dert.

O zaman, oradaki dostları, o büyük saydıkları insanlar toplandılar, bir nevi aşiret reisliği nezdinde, bir karar aldılar ki Gülizar’ı ikinci kez gelin yapacaklar ve Abdullah’ın kardeşi Sinan’la nikâhını kıyacaktılar.

Sinan, çocuk yaşlarda daha, on dört on beş yaşlarında, olup bitenleri derç edemiyordu, hayretler içerisinde bakıyordu onlara, çünkü yenge diyordu, başka da bir şey diyemiyordu Gülizar’a.

Onun da fikrini almak istediler:

— Sinan, seni yengenle evlendireceğiz, ne diyorsun?

Ne bilsin, derç edemiyordu olup bitenleri:

— Aman ana, bu nasıl söz, ben nasıl yengemi alırım, ben nasıl ağabeyimin yatağına giririm, dedi Sinan, sonra da bakalım, burada anasına başka neler söyledi:

*Canım ana gözüm ana
Ölsem yengemle evlenmem
Bu nasıl bir kader yazı
Ölsem yengemle evlenmem*

“Sen mecbursun yavrum,” dedi anası, “ağabeyinin hanımının başkaları-

na gitmemesi için biz de mecburuz bu nikâhı sana kıymaya.” “Hele dinle ana, hele dinle,” dedi Sinan:

*Bu nasıl derttir Allah'ım
Göklere çıktı oy ahım
Neredesin Abdullah'ım
Yengem ile evlenemem*

*Sinan'a teselli eyle
Rüzgâr ile haber yolla
Ana git babama söyle
Yengem ile evlenemem*

“Yavrum, törelerimiz gereği mecburuz bunu yapmaya,” dedi anası, “öyle veya böyle seni yengen ile evlendireceğiz, yavrum. Bunun başka çıkar yolu yok, evladım.”

Toplandılar ağalar, beyler, sözü geçen insanlar, çünkü bir gelenek haline gelmişti, kardeş karısını kardeşe veriyordular. Bir hoca çağırdılar, ikinci kez Gülizar'a nikâh kıydılar.

Peki, ağabeyinin yatağına mı gidiyordu Sinan, gitmiyordu. O yine yenge diyordu yengesine, Gülizar ise kardeşim, kardeşim Sinan diyordu. Fakat köy içerisinde öyle bilinmiyordu, halk arasında öyle bilinmiyordu, diyorlardı ki:

— Gülizar, Abdullah'ın kardeşi Sinan'la evlenmiştir.

Ben size kimden haber vereyim, tekrar Abdullah'a döneyim.

Öldürmeyen Allah öldürmüyor. Abdullah savaş bölgesinden birliğine tekrar döner, onu o zamanki bölük komutanı, subay çağırır:

— Abdullah, yavrum, günlerini saydın mı, kaç günün kalmış senin?

Ama o birliğinden gönderilen künyeden o subayın da haberi yoktu ki günün birinde Abdullah'ın ölüm haberi gitmişti köyüne. Gelen mektupları vardı, fakat onlar da eski birliğinde kalmıştı.

— Yavrum, sen görevdeyken çok mektupların gelmiş, ama ne yazık ki ne bizler sizlere ulaşabildik, ne siz bize ulaşabildiniz. Böylece ancak biz sizlerin günün birinde sağ dönmenizi bekliyorduk, vatanımızın sulha ermesi konusunda... Kaderin böyleymiş evladım, şükür ölmemişsin, sağ olarak anana babana döneceksin.

— Komutanım,

— Buyur, evladım,

— Biliyorsunuz, ben bazen türkü söylerim. Günlerim azalmış, biliyorum, döneceğim, fakat size bir türküyle bir arzumu arz etmek isterim, komutanım.

— Kaç günün var Abdullah, yavrum?

— On üç on beş günüm var, komutanım. Müsaade ederseniz ben size bir türkü söyleyeyim.

— Peki, yavrum, dinleyeyim seni.

Aldı Abdullah, bakalım ne söyledi:

*Senelerdir sizden haber almadım
Anam babam yârim nasıl bilemem
Yüreğim yanıyor gözlerim ağlar
Anam babam yârim nasıl bilemem*

“Yavrum, sen evli miydin,” diye sordu komutanı. Abdullah utandı, komutanının karşısında evli olduğunu söyleyemiyordu:

*Öten bülbül idim gül gibi soldum
Arzusu dünyada yarıda kaldım
Bir aylık evliydim askere geldim
Anam babam yarım nasıl bilemem*

“Yavrum, niye bana anlatmadın o zaman,” diye sordu komutanı.

“Ne bileyim, komutanım,” dedi Abdullah:

*Gözüm kalsın bu dünyanın neyinde
Kırk gün zaman oldu düğününde
Küçük bir kardeşim Sinan isminde
Anam babam yarım nasıl bilemem*

“Yavrum, umarım sevdiklerini görürsün,” dedi komutan. O anda komutan da şüphelenmişti acaba bir karışıklık olmuş olabilir mi diye, acaba onun da künyesi biriyle karıştı mı diye bir endişe içerisindeydi. Kesin olarak da bilemiyordu. “Evladım, şu günlerini de tamamla, hayırlısıyla memleketine, vatanına, sevdiklerine dönersin,” dedi Abdullah’a.

Değerli dostlar, Abdullah orada kalan günlerini sayadursun, ben tekrar Molla Ahmet köyüne döneyim, yani Abdullah’ın köyüne.

Halk arasında söyleniyordu:

— Kaynıyla yengesi evlendiler, diye.

Gerçekte böyle bir şey yoktu, ama ne yazık ki millet böyle söylüyordu. Kimsenin ağzını kimse kapatamazdı. Gülizar ise bunu kendisine çok ağır bir dert, ağır bir yara bilerek, kendi kendine bir yol haritası çizdi. Artık içinden hayatına son vermek geliyordu ki birkaç defa denediyse de bir türlü cesaret edemiyordu buna. Hayata küsmüştü, kara kaderine sitem ediyordu, çünkü o çok sevdiği Abdullah’ı kaybetmişti, haberini almıştı ki adeta feryat sitem olsun. Kapı ardında onu dinleyen kaynanası Hatun Sultan bakalım ne dinleyecekti, Gülizar son sözünde bakalım ne diyecekti. Söylesin Sabri Yokuş sağlığınıza. Sağ olun, var olun.

*Bu nasıl bir derttir ben bilemedim
Gözüm yolda kaldı yârim gelmedi
Bir aylık evliydim gitti askere
Gözüm yolda kaldı yârim gelmedi*

Bu sözü, bu sesi kim dinliyordu, evli bilindiği Sinan da dinliyordu, Hatun Sultan da dinliyordu.

Alır, alır Gülizar, bakalım ne söyler:

Sözümü dinlerdin cana gelirdin

Ecel ile imtihana gelirdin

O gölü yüzerek bana gelirdin

Gözüm yolda Abdullah'ım gelmedi

Ağlıyordular, Sinan da anası da ağlıyordu, ama elden ne gelirdi:

Dertli Gülizar'ım sefa sürmedim

Senden başka yâd gülleri dermedim

Başka birisine gönül vermedim

Gözüm yolda Abdullah'ım gelmedi

Burada Abdullah'ın anası bu sözden şüphelenmişti ki Sinan'a:

— Siz karı koca değil misiniz, der gibisinden baktı. Öyle biliyorlardı çünkü.

Bu türküden sonra, Hatun Sultan:

— Yavrum, hâlâ unutamadın mı, gitti artık, dönmez Abdullah'ım. Öldü, gitti, kara topraklara karıştı yavrum, dedi. Gülizar hiç cevap vermedi, sadece bütün bu olup bitenlere inanamıyordu. Gülizar bu acıyla sarardı, soldu ve hakkın rahmetine kavuştu.

Abdullah günlerini tamamlamış, terhis olmuştu, sevinçli sevinçli evine geliyordu. Ne bilsin, o ne bilsin ki Gülizar'ı yok artık. Toplandılar, köylüler gördüler, kimse gözlerine inanamadı. Abdullah, sanki milletin simasından anlıyordu ki bunların evlerinde bir uğursuzluk, adeta bir yoksulluk başlamıştı sanki. Kime soru sorduysa bir cevap alamadı.

Evine geldi, gayrı ihtiyarlamış olan babası kapıda, beli bükülmüş, oturuyordu, gözlerinden yaşlar dökülüyordu babasının. O ne bilsin ki günün birinde Abdullah'ı gelecek, Allah hiç kimseye göstermesin. Sarıldılar, öpüştüler, ama elde ne gelir, ne fayda, Gülizar artık, yoktu. “Nerede benim Gülizar'ım,” dedi Abdullah. Kimse cevap vermedi. Bakalım, Abdullah burada anasına ne söylüyordu:

Hele söyle garip anam

Nerde benim Gülizar'ım

Uğursuzluk gördüm burda

Ana nerde Gülizar'ım

O gün bugün gülemedim

Gözyaşımı silemedim

Sizden haber alamadım

Nerde benim Gülizar'ım

*Abdullah'ım derdim vardır
Bu hayat da bana sırdır
İçimde endişe vardır
Nerede benim Gülizar'ım*

— Hele otur yavrum, hele otur. Senin olup bitenlerden haberin yok evladım, dedi anası.

— Ana, ne oldu?

— Yavrum...

Diyemediler bir türlü. Toplandılar yine o saygın insanlar, sözü dinlenen insanlar, ona anlatmaya çalıştılar:

— Evladım, ne yapalım, ne bilelim? Günün birinde, bundan iki yıl önce birliğinden senin ölüm haberin geldi, yavrum.

— Ana, baba, nasıl olur bu?

— Evet, yavrum, biz de istemeyerek senin eşini geleneklere, törelere göre kardeşine vermek zorunda kaldık. Gülizar bu acıyla hakkın rahmetine kavuştu. Abdullah orada hiç kimseye bir şey demeden ve hiçbir duygusunu belli etmeden dışarı çıktı.

Babası Reşit Ağa ise:

— Değmeyin, kendisini toparlayana kadar onu kendi başına bırakalım, dedi.

Artık yaşamak ister miydi? İstemezdi tabii, kaybetmişti o sadık sevdiğini. Kader ağacı onların sevdalarına şahit idi. O ağaca gitmek istiyordu, ama artık Gülizar'ı yoktu ağacın yanında, ona ışık yakmıyordu gölün diğer tarafında. Kendisini göle bırakarak, ıssız karanlıkta, o dalgalanan sularda, o da ışıksız bir karanlığın içerisinde Gülizar'ını arıyordu.

Bu hikâye de, naçizane, ben Sabri Yokuş tarafından size anlatılmış oldu. Sağ olun, var olun.

SÜMMANİ AĞA İLE GÜLGEZ HANIM HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Sabri YOKUŞ.

Derleme Tarihi: 28 Ekim 2009.

Derleme Yeri/Ortamı: Kars İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü binası. Ortamda bulunanlar; derleyici, iki kurum personeli.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Sabri YOKUŞ, hikâyeyi 1998 yılında, Diyarbakır'da, Hazal isminde yaşlı bir nineden dinledi, türkülerini kendisi yazarak tasnifledi.

D

eğerli dostlar, her zaman söyleriz bunu; her insanın yaşamı baştan sonuna kadar bir hikâyedir zaten. Hikâyeler, insanların yaşamında, yaşantısında oluşmuş mevzuatlardan meydana gelir.

Hikâyeleri neden hep âşıklar anlatırlar; çünkü âşıklar gezer, âşıklar dolaşır, âşıklar dinler, âşıklar dinletir. Bu tür şeylerde hikâye olan mevzuatlar, oluşmuş hale gelen mevzuatlar, dil cevabı olarak, az da olsa, kısa da olsa âşıklara anlatılır, âşıklar da bunları hikâye haline getirirler.

Âşıklık geleneğinde bana intikal edilene göre, benim yaşadıklarım göre, gördüklerime göre, aldıklarım göre, âşıklar hikâye muhabbetine başlamadan önce ya bir türkü söylerler, ya bir divan okurlar. Ben de bir divan okuyayım sağlığınıza. Geçmiş üstatları canlandıralım yine.

Divanımız Âşık Hamit İlhami Demir'den. Hamit İlhami Demir kim; 1947'lerde, 48'lerde serhat Kars'ın yetiştirmiş olduğu, Kars'ın Arpaçay ilçesine bağlı Büyükçakma köyü doğumlu Âşık Hamit İlhami Demir. Doğum yılı 1932, ölüm yılı 1987. Mezarı ise şu anda Kocaeli ilimizin Gebze ilçesinde. Onun bir divanını sağlığınıza okuyayım, ondan sonra mevzuatımıza devam edeceğiz. Sağlığınıza okuyacağım:

*Şeyda bülbül figan eder, gülünün sahibidir
On bir ay bir yıl dolandır, dalının sahibidir
Bezirgâna yol ne tarif, çare etrafı dolandır
Devreder her bir mekânı, yolunun sahibidir*

*Yerde insan gökte melek, zikrederler Mevla'yı
Atalardan kalma sözdür, azan bulur belayı
Tel ehline soru sorma, o bilmez mi imlayı
Her noktada hitap eder, telinin sahibidir.*

*Ey ilahi sen bilirsin, bu isyanı günahım
Bin bir isim sahibisin, sensin benim penahım
İlhami der korkum yoktur, Mevla'dır padişahım
Nerede ansam orada hazır, kulunun sahibidir*

Böyle bir âşığın şu divanından sonra —onu rahmetle anıyoruz, geçmişlerinize değerli dinleyenlerim— asıl mevzuatımızın, hikâyemizin temeli olan Diyarbakır beldelerine dönelim. Kimden bahsedeceğiz; Sümmani Ağa'dan.

Sümmani Ağa'nın Gülgez isminde bir hanımı vardı. Ama şunu ifade edeyim ki, ağa, on beş köyün sahibi, çok da zalim bir ağa. [Tabii, bizler arz ederiz

ki, memleketimizde böyle şeyler olmasın. Ne yazık ki, âşıklar gezdiği için, gördüğü için görüyorlar bu gibi şeyleri; halen o topraklarda böyle şeyler yaşanılıyor, yaşatılıyor, görülüyor.]

Sümmani Ağa, o zaman, hanımı Gülgez'den sonra şöyle çıkar, köylerini gezer, ahalisini ziyaret eder; kendi tabirlerine göre, terimlerine göre söylerdi işte:

— Ben sizin karnınızı doyuruyorum, ben sizi giydiriyorum, ben sizi yediriyorum, ben sizi içiriyorum, sizler de benim topraklarıma bakmak zorundasınız.

Emrivaki yapıyordu. İşin en kötü tarafı, nerede güzel bir kız görseydi, diyordu ki:

— O kızı sorgusuz sualsiz bana alın getirin.

O zaman altmış yaşlarında olan Sümmani Ağa, günün bir gününde, mahiyetinde olan köylerden birinde teftiş yaparken, gezerken, genç bir kız çeşmede su dolduruyor. Eh, kız, Ağa'dan böyle bir şey bekleyebilir miydi; bekleyemezdi tabii. Ama ne yazık ki, Ağa zalim olduğu için, gelir, o zaman baş çobanı olan Süleyman'ı yanına çağırır:

— Süleyman, ben bugün köyümün teftişini yaparken, ahalimin vaziyetini öğrenmek isterken, çeşmenin başında çok nazenin bir güzel genç kız gördüm. Onu hemen sorgu sual et, kimin neyidir, in midir, cin midir, bana menfi— müspet bir haber getir, dedi.

Eh, zavallı kız ne bilsin. Bu kızın ismi Gülfidan. Gülfidan, köyde bir garibanın kızı... Onun babası da Sümmani Ağa'nın mahiyetinde çalışanlardan biri. Köyün hepsi ona çalışıyordu zaten; daha doğrusu o on beş köyde oturanların hepsi buna çalışıyordu. [Halen oralarda o gelenekler var.]

Süleyman geldi bunların kapısına, kapıyı çaldı. Gülfidan'ın babasının ismi İlyas'tı.

Dedi:

— İlyas Bey, duyduğuna göre, benim aldığım istihbarata göre, bugün Ağa senin kızını görmüş. Çünkü onun bana tarif ettiğine göre, Ağa'nın anlattığına göre, o saatlerde senin kızın çeşmenin başındaymış. Sen de geleneklerimizi, Ağa'nın töresini biliyorsun; artık sana da ağzını açmamak düşer.

Gülfidan'ın babası İlyas Bey dedi ki:

— Yahu Süleyman, biz bu gibi durumları daha ne zamana kadar yaşayacağız? Benim kızım kardeşinin oğlunu seviyor. Yapmayın böyle bir şey.

Böyle dediyse de fayda etmedi.

Bunun kardeşinin oğlunun ismi de Ebubekir. Ebubekir de Ağa'nın otuz yedinci çobanı; Ağa'nın malına, koyununa gidiyor.

Kızın anası geldi, Gülfidan'ın anası geldi:

— Yavrum, Sümmani Ağa sana talip olmuş kızım, dedi.

Eh, yörelerinde yaşanıyordu bunlar, çok da görmüyordular, onlara çok kaba da gelmiyordu. Fakat onun sevdiği olduğu için:

— Aman anam, nasıl olur böyle; bu işin bir hal yolunu bulun, şu zalim Ağaya gidin yalvarın da böyle bir halt işlemesin, dedi.

Kimin gücü yeter buna? Eh, evlatlar dertlerini analarına söylerler. Ebubekir de onun çobanı, kızın sevdiği oğlan.

*Nasıl olur canım anam
Sevdiğimden ayırmayın
Derdime derman eyleyin
Sevdiğimden ayırmayın*

— Yavrum, ayrılmamanı ben de isterim; ama elimizden ne gelir kızım? Biliyorsun, Ağa elini kime uzatırsa, bir yaprak gibi koparıp götürür yavrum.

Alır, alır Gülfidan, bakın ne söyler:

*İçerimde arzum vardır
Yüreğimde sızım vardır
Yol bekleyen yarım vardır
Sevdiğimden ayırmayın*

*Gülfidan'ım yoktur imkân
Her günüm oldu bir şivan
Sevdiğim ağaya çoban
Sevdiğimden ayırmayın*

Böyle dediyse de, anası babası Ağa'ya bir kesin cevap göndermek zorundaydı. Çünkü zalim Sümmani Ağa göndermiş olduğu elçiden hiçbir zaman hayır cevabı getirmesine alışmamıştı. Kimi isteseydi, mecburdular vermeye. Bu her ağa için geçerliydi.

Altmış yaşındaki ihtiyar, on altı—on yedi yaşındaki genç fidan kız; hangi kitap yazardı bunu, hangi Kuran yazardı bunu?

Ne yapsın babası İlyas Ağa, çaresiz kalmıştı, mecburdu.

Giden elçi Süleyman buna dedi ki:

— İlyas, eğer Ağa senin hayır cevabını duyarsa, senin yurdunu yuvanı ateşe verir. Bunu bilesin. Ağamızın tabiatını, haysiyetini de biliyorsun.

Eh, çaresizlikten ne yapsın. Ebubekir'in de haberi vardı ki bundan, sevdiğini, amcasının kızını zalim Ağaya verecekler. Bilse ne yapardı, elinden ne gelirdi? Allah'ın çobanı.

Buna evet cevabı gittikten sonra, istemeyerek de olsa, mecbur; demiştiler ki:

— Ağa bilir, o ne yaparsa iyisini yapar.

Ağa ise kendi kurallarına göre, kendi yasalarına göre düğününü yapar, nikâhını kıyar, alır Gülfidan'ı getirir. Fakat şunu ifade edeyim ki: Bunun Gülgez Hanım'dan çocukları olmuyordu. Oysa içinde bir arzusu vardı ki:

— Şu genç kızdan ümidim vardır ki, kız istemese de nasibinde, inşallah bu

bana bir erkek çocuk verir. Böylece benim ocağım tüter, yuvam sönmemiş olur.

Aynı zamanda çok zengindi, ticaret yapardı. Nereye gider gelirdi; Suriye'ye gider gelirdi. Çok güzel de para kazanıyordu.

Efendim, gün oldu ki bunların düğünleri yapıldı, bunlar muratlarına erişmek istediler; ama ne yazık ki, Gülfidan bu sırrı dışarı veremiyordu, çünkü zalim Ağadan çocukları olmuyordu. Kendisi çocuk yapmaya müsaitti, ama Ağa çocuk yaptırmaya müsait değildi. Ama kimseye bu sırrı açıklayamıyordu. Hiç kimsenin gücü yetmez; çünkü sır verenin seri giderdi.

Günün bir gününde, eh, derler ya, iki gönül bir olduktan sonra samanlık seyran olur.

Ebubekir soruyordu:

— Gülfidan, nasıl böyle bir şey yaparsın?

Ama Gülfidan da diyordu Ebubekir'e:

— Elden ne gelir; sen bu adamın çobanısın, kalkıp onun yasalarına karşı nasıl koyarsın, bunun adaletine karşı nasıl gelirsin? Sen çobansın, ben de ister istemez onun hanımı olmak zorundayım.

Ama sırrını söylemişti Ebubekir'e ki:

— Ağa zıfak gecesinde beni iğfal edememiştir, diye.

Bunu bir fırsat bilerek, bir samanlığın içerisinde bunlar buluştular. İki sevdalı murat alıp murat verdiler. Ama hiç kimse sonunun ne olacağını bilemezdi.

Öyle bir zaman oldu ki, aradan belli bir müddet geçti, Gülfidan'ın karnı büyümeye başladı. Ahali ne diyordu; diyorlardı ki:

— Demek ki Gülgez Hanım'dan çocukları olmuyormuş. Ağa'nın önceden iki tane hanımı daha varmış, Gülgez Hanım'dan önce, onlardan da çocuklar peydahlanmamış. Demek ki önceki hanımlarından çocukları olmuyordu; ama Ağa'da herhangi bir endişe yokmuş, eğer olsaydı Gülfidan hamile kalmazdı.

Ama kimse mevzuatın ne olduğunu bilmiyordu.

Günün bir gününde babasının evine gelir Gülfidan. Fakat şunu da ifade edeyim ki: Sümmani Ağa, Gülfidan'a diyordu ki:

— Kara topraklara basma, gözümün ışığının üzerine bas ki, sen bana bir evlat vereceksin.

Öyle zannediyordu ki o evlat ondan, Gülfidan da daha çocuk yaşlarda, sanki hiçbir şeyin farkında değil. Ağa, açığını Gülfidan'ın da bilmesini istemiyordu, böylece onun gönlünü almak istiyordu. Ama Gülfidan çocuğun kimden olduğunu çok iyi biliyordu.

Geldi anasının yanına. Anası dedi ki:

— Yavrum, bugünlere şükürler olsun ki, sen Ağamıza, sen pašamıza bir evlat vereceksin. Bundan sonra bizim sırtımız yere gelmez yavrum. Ağa seni başının tacı eder, bizler de böylece şu fakirlikten, yoksulluktan —yok olsun yoksulluk— kurtulmuş oluruz.

O ise dönüp anasına arzuhal edecekti. Bakalım, ne söyleyecekti:

*Dinle anam dinle beni
İçimde bir sır var anam
Kaderim böyledir canım
İçimde sır var anam*

— Yavrum, nedir senin sırrın, söyle; ben senin anan değil miyim evladım, söyle.

— Hele dinle ana, dinle:

*Bundan sonra yaşam zordur
Mevla'dan sevenlere yardım
Şahit istemez sır vardır
İçimde bir sır var anam*

— Mevla'nın takdiri bana böyleydi, içimde bir gizli sır vardır anam.

— Yavrum, söylesene bunu evladım, ben de bileyim.

*Yatma gafletlerden ayıl
Gülfidan sevdaya nayıl
Bu yavrum ağadan değil
İçimde bir sır vardır anam*

— Gülfidan sevdaya nayıl, ana can evladın bir berduş değil.

Yani sarhoş anlamında; aklım başımda diyor.

— Bu yavrum ağadan değil, içimde bir sır vardır ana.

— Yavrum, bu nasıl söz? Peki, Ağadan değilse kızım, sen kimden peydahladın bunu? Yarın anlaşılırsa sen sonunun ne olacağını hiç düşündün mü, hepimizin sonu ne olur evladım?

— Ana, biliyorsun, benim sevdiğim onun kapısında çoban olduğu için, müsait bir zamanda ben onunla buluştum; karnımdaki yavru Ebubekir'dendir.

— Aman yavrum, Ağa bunu duyarsa ne olur?

— Ana, bilemiyorum.

— Yavrum, Allah'ı seversen, bari öyle yap ki Ağanın gözünden düşmeye-sin. Her gün Ağaya de ki, ben sana çocuk doğuracağım için çok mutluyum, senin soyun sopun devam etsin gitsin, ilelebet varlığın dünyada sönmesin. Böyle vaatlerde bulun evladım, böylece onun da morali yerini almış olsun.

Öyle bir zaman, öyle bir an geldi ki, Gülfidan kara topraklara dizini koyarak, bir oğlan çocuğu dünyaya getirdi. Bu haberi duyan Sümmani Ağa, tellallar çağırtırdı, bütün yarenini, dostunu, ahababını toplattı ki:

— Benim Gülfidan'ım bana bir erkek çocuk bahşetmiştir. Bundan sonra benim soyum sopum devam edecektir, ocağım sönmeyecektir.

Kurbanlar kesiliyordu, halaylar çekiliyordu, bayramlar yaşanıyordu.

Efendim, şöyle günün bir gününde bu nereye gitmekte olsun; yine Suriye taraflarına, ticarete gitmekte olsun, ben siz haberi nereden vereyim; Gülfidan'dan.

Çocuğunu büyütüyordu. Toplandılar; fakat Ağa demişti ki:

— Benden habersiz kimse buna isim koymasın.

Herkes bir isim düşündü, bir ad düşündü. Ağanın vermiş olduğu isim yerde kalmayacaktı. Ağa demişti ki:

— Onun ismini Murathan koyasınız.

Çünkü onun saltanatına layıktı, onun ününü yaşatacaktı.

Efendim, derler ya, hikâyedeki çocuk çabuk büyür. Şöyle on yedi—on sekiz yaşlarına geldi ki, fidan gibi bir delikanlı. Fakat şunu da ifade edeyim: O günden sonra artık Gülfidan ile Ebubekir birbirlerini göremez olmuşlardır. Çünkü Ebubekir'i başka köye göndermişti, başka sürülerin önüne; eh, Ağanın emrine itaatsizlik yapıp oralara kadar gelemezdi artık. Gülfidan da gidemiyordu, o da gelemiyordu; yavru, Murathan büyümekteydi.

Yine bir gezisinden dönmüş, köylerini teftiş ederken, üçüncü köyü olan Hacıali köyünde yine bir genç kızı görür. Kız kapıda yünü tararken, ona da gönlünü kaptıran zalim Ağa bu sefer onu da almak ister. O da sözlü; nişanları yapılıcak, gün kesmişler. Ama elden ne gelir? Dediler ki:

— Ağa bu kızı da istiyor.

Ama bunu çekemeyen delikanlılar vardı köyde, yürekliiler vardı; fakat bunların gücü yetmiyordu, ünü çakmıyordu. Kimse Ağanın saltanatını yıkamıyordu ne yazık.

Bunlara mesaj gitmekte olsun, haber gitmekte olsun:

— Ağa, sizin kızınızı da üçüncü hanım yapacak kendisine.

Yani ölenlerle beraber o zaman gelecek olan gelin sekizinci hanımı oluyordu bunun. Ne kadar zor!

Murathan on yedi—on sekiz yaşlarında, fidan gibi bir delikanlı. Bir gün babası bilinen Sümmani Ağa bunu çağırdı, dedi ki:

— Yavrum, ben sana çok önemli bir sırrını anlatacağım.

Oğluna diyordu, oğlu bildiği insana.

— Buyur baba.

— Yavrum, benim bu sırrımı ben ölene kadar, sen yaşadığın müddetçe kimse bilmeyecek. Senin de inşallah evladın, çocukların olur, sen de benim bu emanetimi kendinden sonra gelecek olan nesillere aktarırsın.

Bu emanet neydi saygıdeğer dinleyenlerim?

— Yavrum, ben bazen gezilere gidiyorum; onun için, o ara boşluklarım dolsun diyerekten, bundan sonra benim bu görevimi sen yapacaksın.

— Peki, görevim ne baba?

— Gel bakalım yavrum, gel benim arkamdan. Yavrum, bu sene niyet etmişim, Allah kısmet ederse, Hac'a gitmeyi de düşünüyorum; fakat sana zamanında şu sırrımı açıklayayım evladım.

Sarayın arka tarafına geçtiler, bir taşın altında bir delik görünüyordu.

— Yavrum, yemin edeceksin ki bu sırrı benden, senden, Allah'tan başka kimse bilmeyecek.

— Tamam, baba, yemin ediyorum.

— Sen her gün sabah namazında kalkacaksın; sakın ola yavrum, bir hata yapmayasın, geç kalmayasın. Her gün sabah namazında kalkacaksın, geleceksin, şu taşın altında bir yılan çıkacak. O sana bir altın verecek, sen de ona bir tas süt vereceksin, içip kendi yuvasına gidecek.

— Baba, peki, ne kadar zamandır senin bu sırrın var?

— Yavrum, işte benim bu tacım, tahtım, saltanatım, her şeyim hep bu yılanın sayesinde oldu.

— Tamam baba.

— Aman yavrum, sakın bir hata yapmayasın.

— Yapmam baba.

Ağanın yine düğünü yapılır, yine buna bir eş getirirler; ama bu gözyaşları içinde gelen eşler, bunların sonu, mutsuzlukları nereye varacaktı? Dedim ya, köyde bunları çekemeyen delikanlılar vardı, Ağanın boynunu vurur, kemiğini kırarlardı; ama elden ne geliyordu, kimse cesaret edemiyordu öyle bir şeye.

Sormamıştı, kızın adını da sormamıştı ki, “Adı ne bunun?” Gülşen ismindeydi. Gülfidan’dan sonra Gülşen isimli o garip kızı da getireceklerdi zalim Ağaya. Getirdiler; düğünleri yapıldı. Gülşen ile Gülfidan bir araya geldiler; adeta dertleşiyordular. Bakalım, burada ne söyleyecekti Gülfidan, ne söyleyecekti Gülşen.

Aldı Gülşen Hanım, Gülfidan’a söyleyecekti:

Ne sorarsın bacım benim derdimi

Muradımı alamadım ağlarım

Sevdiğimin gözü kaldı yollarda

Muradımı alamadım ağlarım

— Ben mi aldım muradımı bacım, dedi.

O zaten muradını sevdiğinden almıştı, iyiden iyiye Gülşen Hanım’ı deşmek istiyordu Gülfidan.

Arzularım vardı kaldı nerede

Şar şar oldu fakir vücut yarada

Düğünüm nişanım kaldı nerede

Muradım alamadım ağlarım

Gülşen’in söylemesine Gülfidan da ağlamaya başladı. Ağanın umurunda mıydı bunların muradı, intizarı?

Kader dalın biz beraber dikmiştik

Hep beraber türküleri biz söylemiştik

Gülşen ile Esat karar kesmiştik

Muradım alamadım ağlarım

— Gülşen ile Esat karar kesmiştik, muradımı alamadım ağlarım.

Alabilir miydi; alamazdı.

Köyün içerisinde, köylüler arasında bir dua yapılıyordu ki, herkes arasında bir karar alınmak istendi ki:

— Ya Rabb—ül Âlemin, on sekiz bin âlemi yaratan Allah, sen bu adamın canını al da, bizler bu zulümden, bu cefadan kurtulalım.

[Gerçi o gitseydi, yerine başka bir ağa gelecekti, o gelenek yine devam edecekti.]

Günün birinde yine Ağa bir ticaretin peşinde gitmiş. Oğluna bir nasihat bildirmişti, bir sırrını söylemişti Murathan’a. Bu üç gün kalktı, beş gün kalktı böyle, derken üç ay bir zaman oldu, dayanamadı. Murathan, şöyle sabahın erken bir saatinde:

— Ulan, neye mal olursa olsun; yeter artık, babamın serveti, varı dünya-ya aştı. Ben ne yapacağım bundan ötesini; ben bu yılanın altın getirmesini son edeceğim. Bu, bu sefer delikten çıkarsa ben vurup öldüreceğim, bu iş burada sona ersin. Ben, her gün bu saatte tatlı uykumdan kalkamıyorum, dedi, böyle bir karar aldı.

Yılanın bundan haberi vardı. Şöyle sabahın erken saatinde ki sabah namazında kalkardı devamlı, eline düz beli, yani düz küreği aldı, şöyle taşın sağ tarafında duruyordu ki, yılanbaşını uzatır uzatmaz kafasını kesecekti.

Yılan şöyle başını uzattı deliğinden, yarı buçuk çıkmıştı delikten ki, sütünü göremeyince, bu zalimin ona vuracağını anladı, bir manevra yaptı, başını deliğine sokabilirdi; ama bu zalim küreği nasıl vurduysa, yarım kalan kuyruğunu yarısından kopardı, ikiye böldü yılanı. Yani kuyruğunun fazlasını koparmıştı. Eh, yılan bunu unuttur muydu; unutmazdı.

Yılan o yarım vücuduyla çıkar çıkmaz, nasıl vurduysa buna, o anda orada Murathan’ı öldürdü. Hiç kimsenin haberi yok. Öyle bir an oldu ki, yılan o kuyruğunu bile içeri çekti, ortada bir şahit bırakmadı. Zaten süt yoktu ortada, getirmemişti o gün sütü.

Allah kimseye göstermesin. Sabahleyin kalktılar ki, ne kalsınlar; bunun cesedi yerde yatıyor. Anası Gülfidan:

— Yavrum, yavrum, diye intizar etmekteydi.

Bilmem sana neler oldu

Canım yavrum Murathan’ım

Kimler tatlı cana kıydı

Canım yavrum Murathan’ım

Gözünde yaşın ne idi

İçten telaşın ne idi

Erkenden işin ne idi

Canım yavrum Murathan’ım

Gülfidan’ım göz yollarda

Kaldım ben bir intizarda

Baban o gurbet ellerde

Canım yavrum Murathan'ım

Öyle ya, meçhul bir vaziyette ölmüştü, kimse bilemiyordu, neyin ne olduğundan hiç kimsenin haberi yoktu; çünkü zalim Sümmani Ağa da yine bir ticaret seferindeydi. Dönüşünde her zaman yavrusu onu karşılardı; ama bu dönüşünde baktı ki, yavrusu piyasada yok.

— Acaba uyuyor mu, acaba yatıyor mu, acaba bir yerde mi ki beni bugün Murathan'ım karşılamadı?

Şöyle baktı ki, Murathan'ın anası Gülfidan'ın gözleri yaşlı.

— Aman Gülfidan'ım, ne oldu, neden ağlarsın?

Bakalım, o zaman Gülfidan ne söyler kocasına:

Sorma ağa bu derdimi

Yavrumu kayıp eyledim

Varı serveti ne edeyim

Yavrumu kayıp eyledim

— Sorma Ağa bu derdimi, yavrumu kayıp eyledim; varı serveti ne edeyim, yavrumu kayıp eyledim.

— Nasıl kayıp eyledin Gülfidan, o ne demek, o nasıl söz, ne oldu yavrumuza?

Erken güne alışmıştı

Sanki uyuya kalmıştı

Erken ölü bulunmuştu

Yavrumu kayıp eyledim

Ağa anladı ki, olan bu yılandan oldu. Alır, alır Gülfidan, bakın ne söyler:

Gülfidan derde dalmışım

Gün gününe de solmuşum

Bir meçhulde ben kalmışım

Yavrumu kayıp eyledim

— Bir meçhulde ben kalmışım, yavrumu kayıp eyledim.

Ağa her şeyi iyiden iyiye biliyordu:

— Ne yapalım, Allah'ın takdiri böyleymiş oğlumuzu. Ama soracağım, sual edeceğim, kim böyle bir hatayı yapmışsa, kim böyle bir işe teşebbüs etmişse, oğlumu öldürmüşse, onun neslini yeryüzünden keseceğim.

Eh, kim neyin ne olduğunu biliyordu, hiç kimse bir şey bilmiyordu.

Size haberi nereden vereyim; Ağa ile yılandan vereyim.

Hemen sabah erkenden, hiç kimsenin haberi olmadan zalim Sümmani Ağa kalktı, nereye geldi; olay mahalline geldi. Her zaman hazinesi bildiği yere geldi. Çünkü onun hazinesi orada, yılanın ağzındaydı; her gün ona bir altın getiriyordu.

Şöyle bir baktı ki, yılan deliğinden çıkmıyor. Sütü her ne kadar uzattıysa da, yılan döndü buna, dedi ki:

— Ey Sümmani Ağa, zannetme ki ben bu delikten çıkacağım. Sende gitmez evlat acısı, bende bitmez kuyruk acısı. Senin oğlun vurdu, benim kuyruğumu kesti, ben de senin oğlunu öldürdüm. Bizim bundan sonra dostluğumuz bitti seninle.

Eh, bendi kesilen bir suyun da bir gün tıkanacağı Allah'ın emri.

Günün birinde bir haber verdiler ki Ağaya, köye bir cadı nene gelmiş. Herkesin geleceğinden, herkesin yıl bağından, herkesin başına ne gelip geleceğini haber veren birisi.

Evet değerli dostlar; Sümmani Ağa'nın oğlu Murathan ölmüştü, anasının gözyaşları, Gülfidan'ın gözyaşları akıyordu. Köye bir cadı nene gelmişti. Haber verdiler Ağaya:

— Köye bir cadı nene gelmiş. Cadı nene herkesin geleceğinden, geçmişinden haber veriyor, dediler.

Hemen çağırdılar cadı neneyi.

Ben size haberi nereden vereyim; o köyün delikanlılarından biri yetişiyordu ki, Sadık isminde bir delikanlıydı. İsmi Sadık olduğu kadar, anasının, babasının itaatinde olan, çevresinin, köylüsünün hizmetinde olan bu delikanlı, on dört-on beş yaşlarında, birkaç tane koyunları, keçileri vardı ki onları otarıyordu.

Günün birinde yörenin ıssız bir beldesinde, bir kayanın dibinde yatmış, koyunları, keçileri otlatan Sadık ismindeki bu delikanlı bir baktı ki, başında bir yeşil fesli derviş baba duruyor.

Derviş baba dedi ki:

— Yavrum, Sadık, kalk bakayım.

Kalktı şöyle uykudan, gözlerini açtı. Sanki gözlerine bir perde çekilmişti; o yeşil fesli ihtiyar babaya bakıyordu.

— Yavrum, ben sana öyle bir güç vereceğim ki, Allah'ın izniyle kimse senin sırtını yere getiremeyecek. Fakat benim de senden bir arzum var, dedi derviş baba.

— Buyur baba.

— İçinden geçen arzularını gerçekleştireceksin yavrum. Şöyle bir dön, senin dalını sıvazlayayım evladım ve şu sana vereceğim ayeti, muskayı da devamlı sağ koluna tak, kimse görmesin evladım. Bu söyleyeceklerimi iyi dinle, bunlara çok dikkat et. O senin kolundayken sana ne ok isabet eder, ne kurşun değer, ne kimsenin eli üzerine kalkar senin. Fakat sen onu kolundan düşürdüğün anda, yine gücün yerinde olur; fakat o zaman sana ok da işler, kurşun da işler, eller de kalkar. Şimdi şöyle bir dön bak kibleye, dedi, koluna o muskayı bağladı ve gözden kaybordu bir anda.

Kendisini o anda fark eden Sadık isimli delikanlı şöyle bir döndü sağına, baktı ki ihtiyar baba yok. "Allah Allah! Nereye gitti bu ihtiyar baba?" Kibleyi ona

göstermişti, besmele çekmesini istemişti. Demişti ki, “Yavrum, üç defa ihlâs suresini okuyacaksın ve katlan suresini okuyacaksın, ondan sonra yoluna devam edeceksin.”

Gücünü kudreti ilahiden alan bu delikanlı, koyunlarını aldı getirdi. Kendisinde olan gücü biliyordu ki, şöyle denemek istedi gücünü. On kişinin, yirmi kişinin gücünün oynatamayacağı bir taşı kendi başına yuvarladı. Anlamıştı artık pir babadan gücünü aldığını, artık gücünden emindi.

Onun içinden geçen duygular neydi; çocuk yaşından beri hep Allah’tan onu arzu ederdi: “Ya Rabbim, bana öyle bir güç, kuvvet veresin ki, ben bu zalim Ağanın tacını tahtını yıkayım, şu köye bir adalet getireyim” diye dua ederdi, hep bu arzu içerisindeydi. Şimdi de yeri göğü yaratan Allah onun arzusunu geri çevirmemişti, dileğini adeta vermişti Sadık’a.

Öyle bir zaman oldu ki; aradan beş ay mı geçti, altı ay mı geçti, bir yıl mı geçti, öyle bir zaman geçtikten sonra bu cadı nene iyiden iyiye köye, köylüye, ahaliye, Ağaya alıştı ki, her gün Ağanın yıl bağından, geleceğinden, gideceğinden haber veriyordu.

Günün bir gününde Ağaya dedi ki:

— Ağa, senin başında bir bela var, ama benim gözüme görünmüyor. Ben de hayret ederim ki, nasıl bu belanın cinsiyeti benim tasıma düşmez?

Ağa hemen döndü:

— Nene, bana bu gerçeği söylemezsen senin kafanı kıracağım. Darağacı hazırlanmış zaten, birkaç kişiyi darağacına çekeceğim, dedi.

O anda cadı nene, Ağa için tasa bakıyordu ki, döndü, Ağaya dedi ki:

— Ağa, senin yıllar önce hayatında gelmiş geçmiş bir yanlışından haberin yok. Sana olmuş bir işinden haber vermek isterim.

— Nedir? dedi Ağa.

— Yıllar önce senin oğlun olan, yani Gülfidan’dan olan Murathan evladın; sen onu kendi oğlun biliyordun, değil mi?

— Tabii ki benim oğlum; bu nasıl söz cadı nene?

— Hayır, o senin oğlun değildi. O, Gülfidan’ın sevdiği Ebubekir’den olmaydı; o çocuk onların çocuğuydu.

Cadı nene böyle deyince, zaten Ağa biliyordu olanları, kendisinden çocuk olmuyordu; dedi ki:

— Nene, ben çok insanın başını vuracağım, bunların içerisinde sen de olabilirsin; fakat sen şu senin gözüne görünmeyen, bana gelen beladan bahset bana.

Ama göremiyordu onu, Cenabı Allah göstermiyordu zalim neneye.

Şöyle bir zaman oldu ki; bu eve geldi. Gülfidan’a artık eski sevgisi, simpatisi, ilgisi kalmamıştı Ağanın. Gülşen Hanım da boynunu büküyordu bir taraftan.

Hemen çağırdı bunu:

— Ulan kahpe, bana böyle bir yanlış yaptın ha? dedi ve bunu zehirli zindana attı.

Size haberi nereden vereyim; Ebubekir'den.

O köye bir haberci gönderdi. Ebubekir'in idamı söylenilmemişti. Ebubekir'e, "Sen artık bu köyde görev yapmayacaksın, Ağa seni yine köyümüze istiyor" demişlerdi. Sanki onun da içinde bir endişe vardı, olacıklardan korkuyordu. Ama bilmiyordu, Murathan'ın öldüğünden bile haberi yoktu. Ne bilsin ki, zalim Ağa bunlar için darağacını hazırlatıyor?

Gülfidan, üzerine zehirli zindanın kapıları kapanacağı anda döndü, zalim zindancıya dedi ki:

— Hele bir dinle arzum, ondan sonra kapıyı kapat.

O zehirli zindan da öyle bir yerdi ki, onun içerisinde hareket etmeyen insan üç saat içerisinde hayata veda ediyordu.

Dinle bu sözümü zalim zindancı

Gözlerim yollarda biri gelecek

Bu saltanat bu taç bu taht yıkılır

Gözlerim yollarda biri gelecek

Zindancı döndü, Ağanın zindancısı olan o zalim:

— Ulan, burada seni Allah bile kurtaramaz, hâşâ, külli hâşâ.

Dedi:

— Ulan zalim oğlu zalim, hele bir dinle:

Benim gönüm zaten kaldı yarada

Arzularım kaldı bilmem neredede

Muradım onda kaldı yarıda

Gözlerimiz yollarda biri gelecek

Gülfidan'ım hayat gamına battı

Zalim felek çilen canıma yetti

Yâd ellere canım sürgüne gitti

Gözlerim yollarda biri gelecek.

Kim gelecekti; kurtarabilecek miydi? Yazık ki, zaten iki gün mühlet vermişti zalim Ağa, onları darağacına çekecekti. Onun çobanları tarafından, hizmetçileri tarafından darağacı hazırlanıyordu. Çünkü o ihaneti cadı nene anlatmıştı ona, adeta beyninden vurulmuşa dönmüştü zalim Ağa. Çünkü o öyle zannediordu, Gülfidan da çocuğu ondan biliyordu; fakat cadı nenenin bunu açıklaması adeta bunu bir mermiye, bir topa çevirmişti.

Ebubekir'i çağırdılar, geldi Ebubekir. Zavallı çoban, ne yapsın?

— Ulan Ebubekir, kapımda o kadar ekmek yedin; ulan, ihanet böyle mi olur?

Hâlbuki gerçeği sorarsanız, ihaneti zalim Ağa yapmış Ebubekir'e.

Ebubekir ise:

— Ulan, nasıl olsa başım vurulacak benim. Ölümse ölüm, hırlamak nedir; şu ihanet kimdenmiş, söyleyeyim bakayım, dedi.

Alır, alır Ebubekir, bakalım, zalim Ağaya ne söyler:

*İçimdeki sevda ile
Ben ölümden korkmuyorum
Ecelle yan yana geldim
Can ile canana geldim
Bana yanan bir ışıktır
Can canana dolaşıktır
Gülfidan bana âşıktır
Oldum bir pervane geldim*

*Ebubekir geçti candan
Geldim ben er meydanından
Haber alam Murathan'dan
Ben ona kurbana geldim*

— He ulan, kurbana gelirsin, değil mi? dedi Ağa, darağacını hazırlatıyordu. O arada Murathan'ı sorunca:

— Ulan, hey veledi zina, benim o zaman olup bitenlerden haberim ol-
saydı, ben sizi çoktan darağacına çekmiştim, ama gün bugüneymiş. Allah'ıma
şükrediyorum ki, o veledi zinanız da öldü gitti, ondan da böylece kurtulmuş
oldum. O da şu anda burada olmuş olsaydı, sizinle beraber onu da darağacına
chekecektim.

Çocuğunun öldüğü haberini duyan Ebubekir beyninden vurulmuşa dön-
müştü, ama artık ne diyordu; “Biz de gideceğiz oğlumuzun yanına.” Onu düşü-
nüyordu.

Fakat Gülfidan neredeydi? Zehirli zindanda. Öyle bir hale gelmişti ki, o
zehirler bunun artık vücuduna işliyordu, hareketsiz kalmıştı dar bir yerde. Za-
lim Ağa dedi ki:

— Alın, getirin.

Gülfidanı getirdiler.

— Bunların kollarını bağlayın, ağzını kapatın, gözlerini bağlayın, onları
alın, darağacı meydanına getirin.”

Ebubekir'in de kollarını bağladılar, meydana getirdiler.

Saygıdeğer dostlar, ne demiştik; bir cankurtaran gelecekti. Kim; Sadık.
Cenabı Allah ona öyle bir güç, kuvvet vermişti ki; o ayet, o muska onun kolun-
daydı, nereye hücum etseydi, kimse duramıyordu karşısında.

Sadık duymuştu ki, ahali söylemişti ki, darağacına gidecekler var bugün
köyde. Kimler gidecekti; Gülfidan gidecekti, Ebubekir gidecekti, belki daha

gidecekler de vardı. Ağanın artık o anda canı kimi isteseydi, onu darağacına götürcekti.

O anda Ağanın hizmetinde bulunan bütün hizmetçiler, çobanlar toplanmışlardı, elli-altmış kişi. İğne atsan yere düşmez, öyle bir kalabalık vardı meydana. Esirleri getiriyordular, darağacına götürmeye. Ebubekir ise:

— Ya Rabb-ül Âlemin, bana bir fırsat ver de şöyle bir Gülfidan'ımın yüzünü göreyim, ölüm de olsa senin emrindir, diye Allah'a yalvarıyordu.

*Ecel meydanına beraber gidek
O dünyada buluşuruz Gülfidan
Zalim ölüm hazır cenk meydanında
O dünyada buluşuruz Gülfidan*

Sadık izliyordu olup bitenleri. Ağanın cellâtlara emir vermesini bekliyordu ve Ebubekir'in sözünün sonunu bekliyordu.

*Zalim cellâtlara emrini etti
Sanki başımızı bir duman tutttu
Zalim, oğlum Murathan'ı katletti
O dünyada buluşuruz Gülfidan*

Zaten Gülfidan biliyordu Murathan'ın öldüğünü:

— Ulan, demek ki Ebubekir de duydu ha, dedi.

Alır, alır Ebubekir:

*Ebubekir yandı benim yüreğim
Yıkıldı kalmadı gönül direğim
İman ile göçmek benim dileğim
O dünyada buluşuruz Gülfidan*

Allah cümle hasretleri kavuştursun. Tabii, bazı hasretler o dünyaya kalır. O anda:

— O dünyada buluşuruz Gülfidan, diyen Ebubekir'in sesini duyan Sadık öyle bir nara attı ki o meydana, Ağa da şaşırmıştı, cadı nene de şaşırmıştı, onun hizmetçileri de, çobanları da.

Ağa hemen emir verdi:

— Okları fırlatın, bunu kurşuna dizin.

Eh, Cenabı Allah isterse ölür, isterse ölmez. Çünkü pir baba buna öyle bir muska, ayet vermişti ki; "Yavrum, bu senin sağ kolunda olduğu müddetçe ne ok işler sana, ne de kurşun isabet eder" demişti.

Atılan oklar yere düşüyordu, kurşunların ise her biri bir tarafa gidiyordu. Okların, kurşunların arasından sıyrılıp onlara doğru gelen Sadık kime vurduysa o gitti, kime vurduysa, vurduğu gibi can verdi.

Sadık dedi ki:

— Ağayı öldürmeyeceğim.

— Ya?

— Ancak bu darağacı onun için kurulmuştur, onu darağacına asacağım ve o darağacının ipini de Ebubekir ile Gülfidan'ın eline vereceğim, ipi onlar çekecekler.

Gülfidan'a dedi ki:

— Gülfidan bacım, siz beni bilirsiniz, aynı köylüyüz. Senin içinden nasıl geliyorsa, şu zalim, vaktiyle senin kocan olan şu Sümmani Ağa'nın ipini senin eline veriyorum, azat edersen de sen bilirsin.

Dedi ki:

— Azat etmek mi?

Ebubekir dedi ki:

— Onun ipini bana verin siz.

Ağa da nasıl yalvarıyor ama:

— Ne olur, affedin, beni azat edin, diyor.

Cadı neneye döndü Sadık, dedi ki:

— Cadı nene, seni darağacına ben çekeceğim.

Cadı nene dedi ki:

— Aman yavrum, yapmayın, beni öldürmeyin. Köyünüzü terk ederim, bundan sonra benim yüzümü görmezsiniz.

— Nene, seni bir şartla affederim; bundan sonra kimsenin hakkında tasa bakmayacaksın, kimsenin geleceğinden, gideceğinden haber vermeyeceksin. Ancak o şartla seni affederim.

— Yavrum, adil divanda söz veriyorum, bir daha böyle bir şey yapmayacağım, dedi.

Neneyi affetti Sadık; ama Sümmani Ağa'yı güzelce bir darağacına çektiler. Ama şunu ifade edeyim: Pir baba demişti ki; "Yavrum, içinde olan duyguları, arzuları gerçekleştirmek şartıyla ben sana bu gücü veriyorum."

Ahali toplandı, dediler ki:

— Bundan sonra köyümüzün ağası, yiğidi, delikanlısı Sadık Bey olacak.

Adalet yerini bulmuştu. Sadık Bey, ömrü yettiği müddetçe refah içerisinde o insanlara müreffeh bir hayat sunmuştu. Allah cümlemize nasip etsin diyoruz.

CELALİ İLE KENANİ HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Sabri YOKUŞ

Derleme Tarihi: 5 Aralık 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Ankara Hacettepe Üniversitesi Konservatuar Salonu.
Ortamda bulunanlar; derleyici, doksan dinleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Sabri YOKUŞ hikâneyi, Âşık Mihmani Çuha'dan 1994 yılında öğrendi.

Bugün sizlere bahsedeceğim hikâye çok eski tarihlerde Kudret şehrinde yaşanmış olan bir mevzuat.

Kudret şehrinin o zamanki padişahı olan Hatem Padişah çok zulümkâr, çok adaletsiz biriydi, her yaptığı şeyle halkı adeta kendisinden tiksindiriyordu. O şehirde Duvarcı Mehmet isminde gariban, mazlum biri oturuyordu. Çalışıyordu, duvar ustasıydı, duvarcılık yapmakla çoluk çocuğunun günlük iâşesini temin edip akşamları mutlu bir şekilde evine geliyordu. Duvarcı Mehmet'in onu seven, Sucayet isminde bir de eşi vardı. Karı koca çok severlerdi birbirlerini. Eh, kimse kaderinin ne olacağını bilemez tabii. Onu ancak Allah bilir.

Onlar birbirlerini çok seviyorlardı; fakat ne yazık ki aradan yıllar geçmesine rağmen çocukları olmamıştı. İkisi de bu hüznün içerisindeydiler. Mehmet Bey hep içine atıyordu, bazen dönerdi kibleye, Yaradan'a sitem edercesine:

— Ya Rabbim, benim bu emeklerim boşa mı gidecek, ben kimler için çalışıyorum, benim bu ocağımı kim tütürecek, diye kendi kendisini adeta kahrediyordu. Eşi Sucayet Hanım ise onu üzmemek için elinden gelen saygıyı, sevgiyi hiç esirgemezdi kocasından. Fakirdiler, gariptiler, ama çok mutlu, çok tatlı bir yuvaları vardı. Allah hepinize mutluluklar nasip etsin.

Bir akşam yine çalışmış, yevmiyesini almış evine geldi, o gün de içeri girerken yüzünden sanki hüznün dökülüyordu. Eşi Sucayet Hanım onu sevgiyle karşıladı:

— Aman Mehmet Bey, senin bugün simanı hiç iyi görmedim, ne oldu, birileri sana bir şey mi söyledi, diye sordu.

— Yok, Sucayet Hanım,

— Peki, ya derdin nedir? Siman içindeki vaziyeti, eziyeti bana gösteriyor adeta, dedi Sucayet Hanım.

— Beni bilirsin, ben bazen türkü söylerim.

— Peki, o zaman, dinleyeyim hele senin şu türkünü, dedi Sucayet Hanım.

Bakalım, burada Mehmet Bey, eşi Sucayet Hanım'a ne söyler, vekâleten söylesin Sabri Yokuş, sağ olun, var olun. Dertli hikâyeyi beraber dinleyelim; bakalım, sonu nereye varacak bunun:

Kaldım darda el at bana

Sen halimi gör yaradan

Ben gariban bir mazlumum

Sen halimi gör Yaradan

“Ben gariban bir mazlumum, sen halimi gör Yaradan,” deyince, eşi Sucayet Hanım ağlamaz mı, ağlar tabii. Gözleri doldu:

— Mehmet Bey, Allah büyüktür, Allah'tan ümit kesilmez, kahretmeyelim kendimizi, dedi.

Alır, alır ikinci bendini Duvarcı Mehmet:

*Sorma içim yara benim
Bu derdime çare benim
Yoksa bahtım kara benim
Sen halimi gör Yaradan*

Öyle ya, kaderine sayıyordu bunları. Eşi Sucayet Hanım ise ağlıyordu. Aldı, aldı son sözünü:

*Garip Mehmet'im özledim
Ben derdimi hep gizledim
Yıllardır bir bağ besledim
Sen halimi gör yaradan*

Söz, mevzuat burada kendisini belli ediyordu tabii. Eşinin gözyaşlarını silen Sucayet Hanım, kendi gözyaşlarını onun gözyaşlarına kattı:

— Mehmet Bey, Allah'tan ümit kesilmez. Demin de dedim ya sana, elbet Mevla'm bizlere de bir kapı açar, demeye kalmamıştı, kapı çalındı. Allah'ın hikmeti işte bir ihtiyar belirdi kapıda:

— Yavrum, Allah rızası için beni misafir kabul eder misiniz?

Eh, öyle bir aile onu misafir kabul etmez miydi, tabii ki ederdi. Bir ah çekti ihtiyar baba, oturdu şöyle.

Sucayet Hanım hemen sordu ona:

— İhtiyar baba, aç mısın?

— Yok, yavrum, aç değilim, dedi.

— Neden ah çektiniz peki?

— Yavrum, ne bileyim, dünyada o kadar dertli insanlar, o kadar gözü yaşlı insanlar var ki onların intizarları benim düşünceme takıldığı zaman ben de onlar kadar üzülüyorum.

— Peki, ihtiyar baba, sen herkesin arzusunu, üzüntüsünü bilir misin?

— Bilmez miyim yavrum, bizim için örtük perde, kilitli kapı olmaz.

Şüphelenmişti Sucayet Hanım, ihtiyar babanın erenlerden, göze görünmezlerden olduğunu anlamıştı.

— Peki, ihtiyar baba, benim de kalbimde bir arzu var, onu da bilir misin?

— Bilmez miyim yavrum, sen Allah'tan size bir evlat ihsan etmesini arzu ediyorsun. Ama yavrum şunu söyleyeyim: Kocan ve sen, abdestinizi alın, yönünüzü kıbleye çevirin, kırk elli defa besmele çekin, inşallah yüce Mevla'm sizlere bir evlat ihsan edecek.

Demeye kalmamıştı ki Mehmet Bey bir kaç defa besmele çektikten sonra nedense kalbine şüphe girdi. İhtiyar baba hemen anladı bunu. Döndü Mehmet Bey'e dedi ki:

— Sen kalbine şüphe getirdin, olmadı.

Sucayet Hanım döndü ihtiyar babaya:

— İhtiyar baba, şu kırk elli defayı bırakalım da ben saf gönlümle, temiz kalbimle bir sefer söylesem, kibleye dönüp bir besmele çeksem duam kabul olmaz mı, diye sordu.

— Olur, yavrum, dedi ihtiyar baba, cebinden bir elma çıkarıp Sucayet Hanım'a dedi ki:

— Yavrum, şu elmayı ikiye bölün, yarısını sen ye, yarısını kocan yesin. Sizin iki çocuğunuz olacak. Fakat ben gelmeden sakın onlara isim koymayın. Böyle dedi ve gözden kayboldu. İsmi de sormadılar. İhtiyar babanın adı kaldı, Elmacı Baba.

Allah'ın hikmeti, onun dergâhında sorgu sual sorulmaz tabii. Zaman geçti aradan, Allah cümlesine nasip etsin, onların ikiz çocuğu oldu. Allah iki erkek çocuğu nasip etti onlara. Öyle çocuklar ki nur topu gibiydiler. Çocuklar beş altı aylık oldular. Elmacı baba gelip gitmiyordu. Mehmet Bey, döndü eşi Sucayet Hanım'a:

— Yahu hanım, bizim çocuklarımız beş altı aylık oldular, yarın öbür gün bunların dili açılacak, bunlar birbirlerini nasıl çağıracak?

Mevzuat devam ediyordu, kapı çalındı, gelen Elmacı Baba'ydı:

— Yavrum, beni aradığınızı anlamıştım.

— İhtiyar baba, bilirsin ya, sen bize emrivakide bulunmuştun, ben gelmeden çocukların adlarını koymayın diye. Çocuklar altı aylık oldular.

Sordu hemen Sucayet hanıma, dedi ki:

— Önce dünyaya gelen çocuk hangisi?

Küçüğünü tarif ettiler. O çocuğun sırtını sıvazladı, sırtına vurdu. Diğer çocuğun ise ağzından öptü. Peki, bu ne demek oluyordu. Döndü:

— Yavrum, kızım, şu sırtını sıvazladığım çocuğun ismi Celali, diğer çocuğun ismi ise Kenani, dedi. Gözden kayboldu.

Celali ile Kenani —Allah cümlesine öyle evlatlar nasip etsin— artık bir yaşlarına doğru geliyorlar ki annelerinin sütü onlara kâfi gelmiyordu. Mecburdular başka komşulardan süt temin etmeye. Mecburdular ki, o güne kadar o mahallenin içerisinde, o şehirde, Sucayet Hanım çok güzel olduğu için, eşi de fakir olduğu için gözlere görünmek istemiyordu, yani kimse bilmezdi onları. Ama artık mecbur kalmıştı Sucayet Hanım, çocukların sütünü temin edebilmek için komşulara gidip gelmek zorundaydı.

O böyle gitmekte olsun, ben size haberi kimden vereyim, Hatem Padişah'tan.

Hatem Padişah, günün birinde, yanındaki vezirine, yanındaki lalasına dedi ki:

— Hazırlanın, bugün şehrimizi, Kudret şehrini teftişe çıkacağız.

Padişah ile maiyetindekilerin yolu nereye uğramıştı? Duvarcı Mehmet'in oturduğu mahalleden geçiyorlardı ki, saray arabası geçeceği sırada Sucayet Ha-

nım süt getirmeye gidiyordu komşulara. Zalim padişah onun güzelliğini görür görmez, aklı başından, ruhu bedeninden ayrıldı adeta. Yanındaki lalaya dedi ki:

— Şu kapıyı iyice belle...

Padişah, şehri gezdikten sonra sarayına geldi. Hemen lalaya emir verdi:

— O gördüğümüz güzeli ne yaparsan yap, alıp getir.

— Padişahım sağ olsun. O güzelin mutlaka bir sahibi vardır. Bir soralım, sual edelim, kimdir, neyin nesidir, ona göre bir çaresine bakarız, dedi lala.

— Hemen tertip düzenle o güzelin kim olduğunu bana öğren, senden cevap istiyorum, dedi Padişah.

Zavallı Duvarcı Mehmet evinde oturuyor, olup bitenlerden haberi yok. Ne bilsin ki zalim padişah eşinin güzelliğine vurulmuş, onları birbirinden ayırmak istiyor, böyle bir şey akılına bile gelmezdi.

Padişahın adamları geldiler:

— Duvarcı Mehmet'in evi burası mı, diye sordular.

— Evet, dedi Mehmet Bey.

— Mehmet Bey, seni Padişahımız çağırıyor, seninle bir işimiz var.

— Benim Padişahla ne işim olabilir? Ben, gariban bir duvarcıyım, duvar ustayım. Padişahın bana ne işi düşer ki?

Gelgelelim, mecbur kalmıştı, gitmek zorundaydı Padişahın huzuruna.

Lala dedi ki:

— Padişahım, ne yapacağız? O, evli bir kadın, araştırmayı yaptık. Kocasını duvarcının biri. Ne yapacağız?

Padişah dedi ki:

— Şu bizim yıkık sarayımız yok mu, sen o adamı çağıracaksın, şu duvarcıyı tutmayan binayı o duvarcı bir daha tutturacak, bir daha yıkılacak. Sen şart koşacaksın ona, diyeceksin bu binayı bir seferlik yapacaksın. Yıkılırsa onun başını keseceksin. Eşini de bana alırsın.

— Padişahım bu kadını sevmişken, baş üstüne dedi, Lala.

Duvarcı Mehmet'i çağırdılar. Geldi Padişahın yanına:

— Beni çağırmışsınız, dedi.

— Sen duvar ustasıymışsın.

— Öyleyim, dedi.

— Öyleyse bizim burada tutmayan bir sarayımız var, onu kırk gün içerisinde yapıp bana teslim edeceksin. Eğer bu kırk gün içerisinde teslim edemezsen başını koparacağım senin.

Duvarcı Mehmet şöyle bir baktı:

— Bu sarayı bu kadar kısa sürede yapabilmem mümkün değil, fakat emir büyük yerden, denemek zorundayım, dedi kendi kendine. O arada şöyle döndü, baktı ki, Elmacı Baba onun sağında duruyor. Dedi ki ona:

— Endişeni anlıyorum yavrum. Sen, Padişah'ın teklifini kabul etmek zorundasın, fakat sen şu binayı yaptığın sürece ben buradayım, hiç korkma.

— Peki, dedi Duvarcı Mehmet.

İhtiyar baba gözden kaybolsun, Mehmet Bey başladı inşaatına. Kırk gün içerisinde sarayı yapıp Padişah’a teslim etti. Padişah baktı ki planı tutmadı.

— Lala, buna bir çare...

Lala dedi ki:

— Padişahım, ne yapabiliriz? Biz dedik ki adam burayı yapamaz, bu vesiyle de onun boynunu rahat vuracaktık, senin de işin görülmüş olacaktı. Bir çare daha düşün.

Dedi ki:

— O zaman ikinci çare olarak şöyle yapalım: Onun mahallesinden iki üç tane yalancı şahit tutacaksın, Duvarcı Mehmet’i de çağıracağız, yalancı şahitleri de getireceğiz. Sen diyeceksin ki, senin hanımın kötü bir yoldadır, bu mahallede, bu mekânda onun yeri yoktur, boşa onu, babasının evine gönder.

Tabii, bu arada bir araştırma yaptılar. Sucayet Hanım’ın sülalesini de araştırıyorlardı ki bir anası babası var mı, kimi kimsesi var mı, bilsinler. Yedi kardeşin bir bacısıydı zaten, kardeşleri de fakirdiler.

Padişah dedi, Lala da Padişahın planını yerine getirdi:

— Padişahım, onu boşattırırız Mehmet Bey’den, babasının evine göndeririz; böylece kardeşleriyle görüşürsün, onların karnını doyurursun, bacılarını da alırsın, dedi Lala.

— Güzel, bu plan da güzel, dedi Padişah.

Böyle bir karar verdiler. Bu sefer zavallı Mehmet Bey ne yapsın? Yalancı şahitler onun karşısına dikildiler, Allah’tan korkmayanlar.

— Yahu, benim hanımım böyle biri olabilir mi, diye sordu kendi kendine. Kanaat getiremiyordu, çünkü eşi Sucayet Hanım’ı bilmez miydi, otuz yıllık eşiydi nihayetinde.

Padişah dedi ki:

— Duvarcı Mehmet, ben böyle bir istihbarat aldım, senin hanımın kötü bir yoldaymış. Bizim şehrimizde, bizim bölgemizde, şu vatandaşların bulunduğu mahallede böyle bir insanın oturması hiç de uygun değildir. Sen hanımını boşayacaksın, babasının evine göndereceksin.

Geldiler Padişahın adamları:

— Sucayet Hanım, seni götürüreceğiz.

— Nereye?

— Babanın evine,

Mehmet Bey ile hanımı Padişah’ın adamlarını ikna edemediler. Şöyle döndü, yavrularına baktı Sucayet Hanım, Celali ile Kenani’ye baktı. Yavrularını, kocasına emanet edecekti. Bakalım burada ne söyler:

Dinle bu sözümü canım Mehmet Bey

Giderim yavrular sana emanet

Zalimler bizleri tora saldılar

Giderim yavrular sana emanet

Yavrular ağlıyordular:

— Anne, bizi bırakıp nereye gideceksin?

Alır, alır Sucayet Hanım:

Mehmet Bey'im yavrular ağlamasın

Yanık yüreğim dert dağlamasın

Celali ile Kenani'm çağlamasın

Giderim yavrular sana emanet

Sucayet Hanım'ım gönlüm yaradır

Bilmem ki derdime neler çareler

Başımıza gelen kara kaderdir

Giderim yavrular sana emanet

Bu sözlerini bitirmişti Sucayet Hanım, Padişahın adamları dediler ki:

— Bacım, bu emri yerine getirmemiz lazım, hemen ayrılalım evden.

Duvarcı Mehmet ne kadar intizar ettiyse de faydası olmamıştı, zalim Padişah'ın adamları Sucayet Hanım'ı alıp onun kardeşlerinin evine götürdüler.

Padişah, Sucayet Hanım'ın büyük kardeşi Halil Bey'i hemen huzuruna çağırttı:

— Yavrum, Halil Bey, ben iyice öğrendim sizlerin kim olduğunuzu, mad-di durumunuzun ne olduğunu da çok iyi biliyorum. Bir de boşanan bir bacınız varmış. Ben bacınızla evlenmek istiyorum. Sizlere de birer iş vermek istiyorum, karnınız doysun, gününüz gün olsun, dedi.

Eh, hani bazen derler ya, para her şeyden tatlıdır diye. Varlığın, servetin, şöhretin simgesini duyan Halil Bey'in gözü adeta bacısını görmemişti:

— Padişahım sağ olsun. Böyle bir mevzuatın konusu mu olur, bir bacımız var, size kurbandır, dedi.

Hemen döndü, evine geldi Halil Bey. Kardeşlerine müjde verircesine, dedi ki:

— Gelin kardeşlerim, gözümüz aydın. Padişahım hepimizi işe aldı, her birimizi bir yere verecek; bundan sonra servet sahibiyiz, bundan sonra şöhret sahibiyiz, günümüz kara olmayacak, günümüz aydın olacak.

Küçük kardeşleri Ahmet sordu:

— Ağabey, bu değirmenin suyu nereden geliyor acaba, bir sorabilir miyim sana?

— Dedim ya, Padişah beni çağırdı. Fakat bu arada bir şey var: Biliyorsunuz, Duvarcı Mehmet bacımızı boşadı. Padişahımız bacımızdan hoşlanmış, kim ona ne anlatmışsa bilemiyorum artık, o da bacımızla evlenmek istiyor. Bundan sonra bacımız sarayda yaşar, bizler de âlem içinde, zevk u ziyet içinde oluruz,

Kardeşlerin altısı kabullenmişti bu mevzuatı, bir tek en küçük kardeş olan Ahmet bunu kabullenemedi.

Döndü büyük ağabeyine, Halil Bey'e dedi ki:

— Aman ağabey, biz namusumuzu parayla satacak kadar küçülmedik daha.

O böyle dediyse de kardeşleri onu dövdüler, sözü geçerli olmadı. Ertesi gün Padişah'a haber verdi Halil Bey:

— Padişahım, emir, ferman sizindir, ne zaman istiyorsanız, uygun görüyorsanız, düğününüzü, toyunuzu yapabilirsiniz.

Bu arada Padişah kırk günlük bir zaman kesti:

— Kırk gün davullar zurnalar çalınacak, âşıklar söyleyecek, pehlivanlar güreşecek, muhabbetler yapılacak, gözyaşları dökülmeyecek, herkesin siması gülecek. Çünkü ben sevdiğim kadınla, âşık olduğum kadınla evleniyorum, onun için saraylar feda edebilirim, dedi.

Duvarcı Mehmet yetim yavrularıyla beraber kalmıştı. Yavrular ağlıyorlar. Ne yapsın garibim, öyle bir zalimin eline düşmüş ki kurtulmasına imkân var mı? Yavrular ağlıyordular:

— Ana, ana diye sesleniyordular. Bakalım ki burada duvarcı Mehmet ne söyler yavrularına. Ben söyleyeyim sağlığınıza. Sağ olun, var olun. Bakalım ki bu mevzuatın sonu nereye varacak:

Aman felekaman bu nasıl kader

Başıma bu gelen davaya bakın

Yavrularım ana diye sızılar

Ana diye yanan yavruya bakın

Yavrularının ağlaması, Duvarcı Mehmet'in söylemesi, sızlaması, o gözyaşları birbirine karışmıştı. Alır, alır Duvarcı Mehmet:

Sormayın kalmadı benim imkânım

Gözyaşı dökmekle geçer zamanım

Yetim kaldı Celali ile Kenani'm

Vakitsiz yıkılan yuvaya bakın

Duvarcı Mehmet'im dert oldum elam

Acep sevdiğimi kimlere soram

Harap oldu daha bu yerde duram

Başıma bu gelen belaya bakın

Ne diyebilecekti öksüz, yetim yavrularına. Yavruları, ana hasreti, yavruların yanması... Artık bir tarafa da gidemiyordu Duvarcı Mehmet, çalışamıyordu, yavrularının da karnı aç kalıyordu. Komşularından süt temin edip getiriyordu karınlarını doyurmak için. Ama bir ana şefkati nerede, bir babanın bakıcılık yapması nerede, ikisi çok farklı şeydi çocuklar için.

Otuz dokuz gün geçti aradan, Padişahın düğününün yapılmasına bir gün kalmıştı. Bir intizar, efkâr içerisinde olan Mehmet Bey, türküsünü söylemişti,

gözyaşlarını döküyordu ki, kapısı çalındı. Mehmet Bey kapıyı açtı, kapıda genç, güzel bir delikanlı duruyordu. Delikanlının elinde iki tane gül vardı:

— Duvarcı Mehmet'in evi burası mı?

— Evet, yavrum, buyur, bir arzun mu var, diye sordu Mehmet Bey.

— Ben, Elmacı Baba'nın oğluyum.

— Vay, hoş geldin yavrum. Göremiyorum artık Elmacı Baba'yı, dedi.

— Babam bu iki gülü sana yolladı. Ama sakın koklamayasın.

— Sebep?

— Düğünün yapılmasına bir gün kalmış. Padişahın yanına gideceksin, diyeceksin ki "Padişahım, duyduğuma göre çok güzel bir saray yaptırmışsın, bu saraya layık da bir hatun getiriyorsun, ama bu sarayda bir eksiklik var. Burada iki cennet gülü eksik ben o gülleri sana getirdim, değeri neyse ver," Öyle deyip gülleri ver, gerisine karışma. Fakat şunu söyleyeyim: Padişaha gülü vereceğin zaman mutlaka koklat o gülü ona, kendin koklat. İyiye anladın mı?

— Anladım, dedi.

Delikanlı ayrılıp gitti. Mehmet Bey öyle bir hale gelmiş ki zaten; hali pejmürde, perişan bir vaziyette, saç sakal bir birbirine karışmış, Padişahın onu tanınmasına imkân yok. Gülleri aldı eline, geldi Padişahın sarayına. Padişahın keleşleri, vezirleri hemen onun önüne geçtiler:

— Efendi, nereye gidiyorsun, kimsin sen, diye sordular.

— Padişahı görmem lazım, dedi Mehmet Bey.

— Sebep?

— Şu gülleri Padişaha vereceğim.

— Ver, biz verelim.

— Hayır, kendim vereceğim ona, iki de sözüm var.

Aldılar içeri. Geldi Padişahın yanına. Padişah ne tanısin Mehmet'i.

— Buyur kardeşim, bir arzun mu var?

— Padişahım sağ olsun. Duydum ki bir saray yaptırmışsın; hem o sarayı görmek istiyorum hem de o sarayda eksik olan iki tane cennet gülü getirdim sana. Senin o cennet güllerini saraya koymadan, o güzel hatunu getirten anlamsız olur. O cennet gülleriyle getireceğin, düğününü yapacağın hatunu karışılmanı isterim, dedi.

Uzattı şöyle gülleri Padişaha. Padişah gülleri masaya bırakacağı sırada:

— Padişahım, bu olmadı işte, dedi.

— Sebep?

— Bir kokla hele o gülleri, bir cennet kokusu, cennet gülü nasılmış, o kokuyu bir gör ki ona göre.

— Kardeşim, bunun ücreti neyse vereyim, git.

— Hayır, ücretini istemiyorum, önce kokla, ondan sonra ücretini konuşalım, dedi.

Padişah gülü koklar koklamaz, yerinden kalktı:

— Bırakın beni, ben gideceğim, bırakın, ben gideceğim. Bu şehir benim değil, bu vatan benim değil, dedi.

Yanında olan vezir dedi ki:

— Yahu, ne oldu Padişahımıza? Bu gülü hele verin, bir de ben koklayayım.

Vezir de gülü aldı, kokladı:

— Bırakın beni, gideceğim, bırakın, gideceğim. Bu şehir benim değil, bu vatan benim değil, dedi.

Lala da merak etti bunu; dedi:

— Yahu, bu Vezir ile Padişah bunu koklayıp gittiler. Bu gül herhalde çok güzeldi ki bir de ben koklayayım.

Kokladı. Gülü koklayan padişah ve adamları şehrin kenarına çıktılar, Kudret şehrinin kenarında da deniz var; bunlar:

— Bu şehir bizim değil, bu vatan bizim değil, saraylar bizim değil, deyip, kendilerini denize attılar. Saray kaldı sahipsiz.

Ahali toplandı, dediler ki:

— Padişahımız gitti, Vezirimiz gitti, Lalamız gitti, kimse kalmadı. Ne yapalım, en iyisi, Duvarcı Mehmet'i bu şehre padişah seçelim.

Sucayet Hanım'ın da düğünü tutulmamıştı, yapılmamıştı. O düğün Hatem Padişaha değil de, Duvarcı Mehmet'e yeniden yapılacaktı. Çocuklar da yavaş yavaş büyümekte; öyle olmuşlardı ki, nur topu gibi çocuklar. Haber verdiler Sucayet Hanım'a:

— Gözün aydın olsun, Padişah kayboldu gitti, senin kocan Duvarcı Mehmet'i bu şehre padişah seçtiler.

Fakat Duvarcı Mehmet'in gece yattığı yerde rüyasına Elmacı Baba geldi:

— Yavrum, Duvarcı Mehmet; sen, Hatem Padişahın sonunun ne olduğunu gördün, değil mi, şu şehrin adaletini güzel sağlamazsan seni ondan beter ederim, dedi.

Bu burada padişahlığını yapmakta olsun, şunu ifade edeyim: Vezirlerini seçecekti ki, o küçük kayını razı olmamıştı ya hanımının gitmesine, Ahmet isimli küçük kayınına yanına baş vezir olarak aldı:

— Öbürlerini de, diğer kayınlarımı da sırayla darağacına çekeceğim, dedi. Dedi, ama Elmacı Baba'nın rüyasını hatırladı, geri durmak zorunda kaldı.

Yine Sucayet Hanım dedi ki:

— Mehmet Bey, değmeyelim, ne de olsa onlar benim kardeşlerim. Her birini bir işe ver, çalışsınlar. Allah'a şükür biz bir kötülük görmedik burada, böylece bu felaketi atlattığımız olduk. Cenabı Allah bundan sonra sonumuzu hayır etsin.

Duvarcı Mehmet, oldu padişah Mehmet. Bir âlim hoca çağırttı; hocaya dedi ki:

— Hoca, şu benim iki oğlumu yanına alacaksın. Yeraltında bir medrese yapmışım, her ihtiyacınız orada karşılanacak. Ben yedi yıl senin de çocuklarımla da yüzünü görmeyeceğim. Yedi yıl sonra görecekmiş yüzlerini.

Çocuklar da altı yedi yaşlarına kadem basmıştı, yani erişmiştiler. Duvarcı Mehmet onları medreseye kapattı; Celali ile Kenani'yi bir hocanın yanına verdi. Hoca ders veriyor; o ağzından öpülen çocuk, yani Kenani, hocasının derslerine o kadar riayet ediyor ki, derslerini o kadar güzel yapıyor ki. Fakat diğeri, Celali ise derslerine bakmıyor, başka hayaller peşinde. Çünkü onlar verimlerini öyle almıştı. Pirin eli onun sırtına değmişti; o meydan arıyordu, o savaş istiyordu, o cenk istiyordu. Kenani de ağzından öpülmüştü; o da Kuran'ı okuyup vaaz etmek istiyordu, onun arzusu da buydu.

Aradan altı yıl geçti. Bu çocuklar yeraltındaki medresede, olup bitenlerden habersiz eğitim görüp yaşadılar. Günün birinde hoca dedi ki:

— Yahu, neredeyse yedi yıl tamam olacak. Hele ben bu çocukları bir sınav edeyim, bir imtihan edeyim; bunlarda ne var, ne yok, bir bakayım. Ben bunları yetiştirebilmiş miyim, yetiştirememiş miyim.

Şöyle geldi, önce Celali'ye dedi ki:

— Celali, hele şu Kuran'ı oku bakayım.

Celali okuyor, elif bismillah var, başka bir şey yok:

— Kenani, sen gel bakayım, sen oku.

Kenani başladı okumaya, bitirmiş Kuran'ı. Hoca, Celali'ye bir tokat vurdu:

— Ben sana böyle mi emek verdim? Yarın baban beni imtihan edecek, yedi yıldır bu yeraltında çocuklarıma bunu mu öğrettin diyecek, ben ne cevap vereceğim, demeye kalmamıştı ki, Celali, hocaya nasıl vurduysa, hoca bugün mü gitti, bildir mi gitti? Kenani hocayı uyandırmaya çalıştı, fayda etmedi. Celali dedi ki:

— Kardaş, sen adama değme, hoca öldü. Benim vurduğum adam bir daha kalkmaz.

Medresede Hocaları imtihanını verecekti Padişaha; "Acaba tahsillerini tamamlamış mıydılar?" diye, çocukların, Celali ile Kenani'nin istişaresi olacaktı. Ama ne yazık ki hoca ölmüştü. Çocuklar yeraltında olan medreseden çıktılar. Ki bunlar yedi yıldan beri dışarının yüzünü görmemişlerdi. Yedi yaşında o medreseye giren çocuklar on dört yaşında medreseden çıkmışlardı ki, adeta evlerinin yolunu bile bulmakta zorluk çekiyorlardı.

Şöyle el ele verdiler, Padişahın sarayına doğru gelmek istiyorlardı:

— Hele bir bakalım, babamızın adaleti, babamızın düzeni, babamızın erkânı bu şehirde nasılmış acaba, dediler.

Şöyle geldiler, baktılar ki, yolda bir kız çocuğu ile yaşlı bir nine. Yaşlı ninenin omzunda kürekler, yani kovalar, süt götürüyor. O genç kız da eli boş, ninenin yanında, yola devam ediyorlar.

Bunlara yaklaştılar iki kardeş, Celali ile Kenani. Celali hemen geldi, genç kıza dedi ki:

— Bak bacım, utanmıyor musun; şu yaşlı ninenin omzunda omuzluğu gördüm, o kovaları taşıyor. Sen gençsin, onun yanında boş gidiyorsun.

Kızın:

— Sana ne, demesine kalmamıştı ki Celali buna da nasıl bir tokat vurduysa, o da yere düştü. Kenani döndü buna, dedi ki:

— Kardeş, ne yapıyorsun sen? Orada vurdun hocaya, öldürdün, burada da bu kızı öldürdün.

Kenani elini attı şahdamarına, baktı ki kız ölmüş.

Celali dedi ki:

— Ben sana demedim mi ki, benim vurduğum adam bir daha kalkmaz.

Kızı da orada öldürünce, katliam devam ediyor, yola devam ettiler bunlar. Şöyle saraya doğru gelmek istediler. Baktılar ki, saraydan birkaç bayan çıkmış, gidiyorlar; sarayda olup bitenlerle ilgili muhabbetlerini yapıyorlar.

Celali ile Kenani hemen sordular bunlara:

— Hanımlar, nereden geliyorsunuz?

Dediler ki:

— Saraydan geliyoruz. Padişahımızın hanımı rahatsızmış, onun için geçmiş olsuna gitmiştik, oradan geliyoruz.

— Peki, siz bir fakirin evine gitmezsiniz, değil mi? Tabii, bu, Padişahın hanımı ya, onun yanına gider gelirsiniz. Allah bilir, belki de kumaş götürdünüz ona, demeye kalmamıştı ki, bayanın birisi müdafaa yapmak isterken, Celali ona da bir tokat vurdu, o da orada öldü.

Padişaha haber verdiler ki:

— Senin çocukların medreseden çıktılar, katliam yapıyorlar. Emrin ne olur?

Eh, bir mülki amirdi Padişah. Hemen emir buyurdu, emri ferman etti ki:

— Bu katliam yapanlar kim olursa olsun, benim oğlum olsa dahi, onu getireceksiniz, darağacına çekeceğim.

Şöyle geldiler. O arada Kenani yolda sordu:

— Celali, ben bugüne kadar senin bu gücüne, kuvvetine şahit olmamıştım. Fakat beş on dakika içerisinde üç kişiyi öldürdün. Sendeki bu güç, bu kuvvet nedir böyle, seni ne durdurabilir?

Celali dedi ki:

— Kardeş, bizler kardeşiz, ben sırrımı sana söyleyeceğim. Hani ya ihtiyar baba, Elmacı Baba senin ağzından öpmüştü, benim de sırtımı sıvazlamıştı. İşte onun eli benim sırtıma değdiği zaman, ben, tartışılmayacak bir güce sahip oldum.

— Peki, kardeş, ihtiyar baba sana bu gücü verdiyse, bu insanları öldürmek için mi verildi sana?

— Hayır, babamın adaleti bu şehirde iyi olmuş olsaydı, bu şehir böyle bu düzende olmazdı. Bu, Padişahın noksanlığıdır.

Zavallı Padişah ne yapsın? Geldiler, bir kahvehanenin önünden geçiyorlardı, bir baktılar ki, birkaç insan, yaşlılar oturmuşlar, nargile çekiyorlar, tütün

büküyorlar. Karşıda da birkaç tane hanım balkonda oturmuş, bunları seyrediyorlar. Celali bunların da yanına geldi.

— Selamünaleyküm amcalar,

— Aleykümselâm, yavrum, hoş geldiniz,

— Ne yapıyorsunuz burada amca?

— Yavrum, görüyorsun, yaşlı insanlarız, nargile çekiyoruz, tütün büküyoruz.

— Peki, utanmıyor musunuz, şu karşıda bayanlar sizi seyrediyorlar, sizler de burada nargile çekiyorsunuz, tütün büküyorsunuz. Sizin emsalleriniz mezarlıkta yer ayırmışlar, dedi Celali ve nasıl vurduysa, yaşlıların ikisini de öldürdü.

Devam ediyor böylece. Padişahın adamları geldiler, bunları yakaladılar. Eh, bunları yakalamak kolay mı? Kenani'yi yakalamak çok kolay; ama Celali'ye güç yetirmek her babayiğidin kârı değildi.

Padişahın gelen adamlarının içerisinde iki tane pehlivan çok güçlüydü. Celali'ye doğru geldiler. Celali birinin başını nasıl koltuğuna aldıysa, kulağını kopardı, boynunu da kırdı adamın. Diğerleri hemen Padişaha haber verdiler ki:

— Senin çocuğuna güç yetiremiyoruz Padişahım; emrin ne olur?

O arada kardeşi baktı ki çok katliam oldu, döndü:

— Celali, Allah aşkına yapma, dedi.

O böyle deyince, Celali kolları yanına düştü. Çünkü güç almış olduğu varlığın adı zikredilince mecburdu artık geri çekilmeye.

— Kardeş, ben sana sırrımı vermiştim; fakat sen beni mecbur bıraktın, şu anda da esir kaldım, deyip, kollarını uzattı. Bunun kollarını bağladılar. Nereye getirdiler; Padişahın huzuruna getirdiler.

Padişah:

— Bu insanlara, bu şehirde yapmış olduğunuz şeylerle güvenliği zedelediniz. Celali, sen ceza olarak kırk gece zehirli zindanda kalacaksın. Ölersen ne ala, ölmezsen senin için bir şeyler düşünmek istiyorum, dedi.

Celali'yi attılar zindana, Kenani kaldı orada. Celali, zindanın kapısında, içeri atacakları sırada, Zalim Pehlivan isminde birisi döndü, bir iki yerinden bıçakladı bunu, kanını akıttı. Kenani'ye de dokunmak istedi. Çünkü Padişah demişti ki:

— Benim huzurumda, benim sarayımda her kim zalimlik yaparsa, her kim meydanıma hükmederse, benim oğlum dahi olsa, onun başını vurun.

Anaları Sucayet Hanım'a haber verdiler. Geldi, gözü yaşlı yavrularına bakıyordu. Ne yapsın, Padişah'tan emir alınmıştı, pehlivanlar bunların etrafını sarmışlar, Kenani ağlıyordu. Bıçağı görünce pehlivanın elinde, Celali dedi ki:

— Eyvah! Benim kollarım açık olacaktı da sen kardeşime bıçak çekecektin. Celali alır burada, bakalım, yalvarırcasına ne söylüyor. Hem babasına bir name, hem koçaklara bir name gönderiyordu türküsünde. Bakalım ne söyler, sağ olun, var olun:

*Dinle bu sözümü canım baba can
Öldür beni Kenani'ye dokunma
Kardeşim mazlumdur günahı yoktu
Öldür beni Kenani'ye dokunma*

Anaları Sucayet Hanım gözyaşı döküyordu, feryat ediyordu:
Zalim Pehlivan bırakır mıydı? Çünkü Zalim Pehlivanın amcaoğlunun kulağını kopardı, boynunu kırdı Celali. O da böylece intikamını almak istiyordu. Kenani gözyaşları döküyordu kardeşinin intizarıyla. Alır, alır ikinci bendini Celali:

*Sorma baba benden dökülen kandır
Bu bir zülüm değil bir imtihandır
Kenani'ye değme hıfzı Kuran'dır
Öldür beni Kenani'ye dokunma*

*Sorma Celali'yi efkâra daldı
Bizim görüşmemiz mahşere kaldı
Celali gücünü Melva'dan aldı
Öldür beni Kenani'ye dokunma*

*Yara sızlar,
Ok değmiş yara sızlar
Yaralının halini
Ne bilsin yarasızlar*

Gözü yaşlı, kolu bağlı, intizarlı Celali'yi, zehirli zindana attılar. Zehirli zindanda durmak kolay mıydı? Kırk gün bir zaman kestiler buna, Padişahın emriyle. Padişah dedi ki:

— Kırk gün zehirli zindanda kalacak. Ölürse ölür, zaten orada yaşaması mümkün değil. Fakat eğer ölmezse, benim adaletimin yerinde olduğunu ispat etmek için, ahalinin gözü önünde oğlumu darağacına çekeceğim.

Celali de kolları bağlı şöyle zindanın içerisinden içeriye girdi. Allah hiç kimseye göstermesin. Birkaç tanesi daha önceden o zindana atılmışlar; adeta etleri dökülmüş, kemikleri kalmış. Şöyle birisi yarım can olarak bir köşeye sinmiş duvarın dibinde. Celali bunu uyandırmak istedi:

— Aman kardeşim, aç gözlerini sana söyleyeceklerim var, dedi. Döndü, gözlerini yarı açabildi zindanda yatan.

— Kardeş, zaten ben ölmüşüm burada. Bundan sonra benim hayatta bir beklentim mi var, yok.

Celali dedi:

— Kardeşim, onun vakti değil, hemen benim kollarımı aç.

Adam güç bela Celali'nin kollarını açtı. Allah'ın hikmeti; Celali, ellerini nasıl o adamın yaralarına sürdüyse, adamın yaraları sanki o anda tedavi edilmiş, adeta kabuklarını dökmüştüler.

Celali, orada yatan diğerlerini de hemen uyandırmaya çalıştı:

— Kalkın, burada hareket etmezseniz hepiniz öleceksiniz. Burada yaşayabilmemiz için üç tane şartım var, onları yerine getirirseniz her şey yolu-
na girer. Sizlere üç ıslık çalacağım; birinci ıslığımda yatacaksınız, ikinci ıslı-
ğımda kalkacaksınız, üçüncüsünde ise şöyle etrafı dolanacaksınız ki hareket
edebilelim, dedi, bu talimgâhı verdi. Celali'yle beraber zindanda yatan beş
kişi vardı, onlar hayatta kalmaya çalışadursunlar, size haberi kimden vere-
yim, Padişah'tan.

Otuz dokuz gün geçti aradan. Padişah emir verdi:

— Yarın benim oğlumun zindanda kalışının kırkinci günü. Alın, getirin
onu, eğer ölmemişse, onu darağacına çekeceğim.

Zindancı başı zindanın kapısını şöyle bir açtı ki, ne görsün:

— Yahu, ben bunu bıçaklamıştım, her yeri kanamıştı, bunun yaşaması
mümkün değildi. Bu nasıl bir hikmettir, dedi kendi kendine.

Hemen padişaha haber verdiler, dediler ki:

— Senin oğlunun yaraları sarılmış, üstelik zindandaki o insanların hepsi
de hayattalar.

Padişah emir verdi, dedi ki:

— Hepsini alın getirin, oğlumla beraber.

Getirdiler darağacının yanına. Padişah, Ahmet Bey'i yani küçük kaynını
yanına baş vezir almıştı. Ahmet Bey, ne kadar da olsa yeğeni olduğundan do-
layı, Celali'nin darağacına gitmesine razı olmuyordu, fakat bu emri de yerine
getirmek zorundaydı. Padişah:

— Mutlaka, oğlum da olsa asılması gerek, demişti.

Bir fikir verdi Padişaha Ahmet Vezir; dedi ki:

— Padişahım, sen burada oğlunu darağacına çekmişsin, ne faydası var?
Biz bunu öyle bir hale getirelim ki, bizim pehlivanlarımız, zindancı başlarımız
bunu dövsünler, öyle bir hale getirsinler, kurda kuşa yem edelim ve senin etra-
fında olan padişahlar hep bundan haberdar olur ki, padişah oğlunu işkenceyle
öldürmüş diye herkes böylece duymuş olur. Fakat darağacına burada çeker-
sen, kimsenin haberi olmaz bundan; çünkü günde burada kırk kişi darağacına
çekiliyor.

— Öyle mi?

— Öyle,

— Peki, ne yapacağız?

— Zindancı başını çağırın, yine birkaç yerden bıçaklasın onu.

Celali'yi getirdiler. Celali'nin kolları açık, onu zindana götüren Zalim
Pehlivanı görünce saldırmak istedi ona; hemen önüne geçtiler. O arada şöyle
bir ağaca sökendiydi. Ağacı nasıl kucakladıysa, kökünden ağacı yerinden kal-
dırdı Celali. O ağaçlar kime vurduysa yerden kalkamaz oldular. Çok insanın
canına kıydı.

O arada Padişah dedi ki:

— Sihirli kementleri buna fırlatın.

Padişah böyle deyince, kardeşi yine seslendi oradan: kardeşi Celali'nin sihirli kementlere yem olmasını istemediğinden, ondan teslim olmasını istedi. Babasının onu affetmesini bekliyordu; ama babasında öyle bir niyet yoktu. Kenani orada yine seslendi:

— Celali, yapma Allah aşkına, deyince, Celali kollarını uzattı. Onun kollarını bir daha bağladılar. Onu öyle bir hale getirdiler ki üzerine bal döktüler, şeker tozu döktüler, sonra da güneşin önüne bıraktılar. Öyle bir işkence yapmak istediler ki sinekler onun kanını eme eme bitirsinler diye düşündüler.

Zindancı başı, Padişaha dedi ki:

— Padişahım, senin oğluna işkence yaptırdığını duyurmamız için, müsaaden olursa, onu bu yaralı vaziyetiyle bir devenin üzerine atalım, şöyle düvel düvel bunu işkence görmüş bir halde dolaştıralım ki herkes görsün senin adaletin, mülkün, yönetimin nasılmış, böylece takdir edilmiş olsun.

— Peki, siz ne diyorsunuz, diye sordu Padişah, Ahmet Vezire.

— Uygundur, Padişahım, Şöyle bir bindirelim bir kervanın üzerine, onu dolaştıralım.

Celali'yi bir devenin üzerine bağladılar, yanına da on beş tane pehlivan verdiler. Zalim zindancı başıyla beraber bunlar yol alıp gitmekte olsunlar. Öyle bir yol gelmişlerdi ki, on beş günlük yol geldiler. Tabii, günden güne güneş vurdukça sinekler bunun kanını emmekte. Öyle bir vaziyete girmiş ki, adeta eti soyulmuş, kemiği kalmış bir vaziyette. Bir ıssız bir yere, bir dağın başına geldiler, biraz dinlenmek istediler. Zalim zindancı başı dedi ki:

— Arkadaşlar, kervanımız yoruldu. Şurada bir mola verelim, biraz dinlenmiş oluruz.

Dinlenip yemek yiyorlardı ki, meğerse bunlardan bir gün önce gelmiş olan Çin Hükümdarının pehlivanları da orada yemeklerini yiyorlar. Çin Hükümdarının başpehlivanı olan Saltuk ismindeki pehlivan şöyle bir göz gezdirdi etrafına, baktı, dedi ki arkadaşlarına:

— Şu aşağıda bir kalabalık görüyorum. Orada insanlar mı oturuyorlar acaba, yoksa bu bir kervan mı, orada eğlenmiş?

Aralarından birilerini yolladılar oraya; gitti, geri geldi, haber getirdi. Saltuk Pehlivanı dedi ki:

— Evet, bunlar Kudret şehrinden geliyorlar, Zümrüt şehrine gidecekler. Fakat benim ilgimi çeken bir şey oldu. Birini orada devenin üzerine bağlamışlar; sinekler onun kanını emiyor.

O böyle deyince, Saltuk Pehlivan biraz düşündü, “acaba nedir meseleleri,” dedi kendi kendine, hadiseyi merak etti, yanlarına geldi:

— Selamünaleyküm,

— Aleyküm selâm,

— Arkadaşlar, şu devenin üzerindeki vatandaşın hali ne, onun suçu günahı ne ki onu bu vaziyete getirdiniz böyle?

— Bu, Kudret şehrinin Padişahının oğlu, çok isyankâr birisi, çok zulümler yaptı, çok insanın canına kıydı. Padişah da onu bu şekilde cezalandırdı ve biz bunu ta ki can vereceği yere kadar bezirgânla beraber götüreceğiz.

Dedi ki:

— Kardeş, bunun, bu cesedin ücreti neyse, ne kadar altın istiyorsanız, ne kadar mükâfat istiyorsanız, ben sizlere vereyim, bu cesedi bana verin.

Çünkü Saltuk Pehlivan bilinç birisiydi:

— Demek ki bu delikanlıda bir hüner varmış ki, bu kadar insan bunun ölmesini istiyor, diye düşündü.

Dediler ki:

— Efendim, veremeyiz.

— Sebep?

— Bizim padişahımız, öleceği yerde kafasını keser, bana getirirsiniz, diye emir vermiş bizlere.

Dedi ki:

— Eh, bunda ne var ki kardeş; götüreceğiniz bir kafa olsun. Burada birisinin kafasını keser, size veririm, yakarız da iyice, böylece tanınmaz vaziyete gelir, alıp götürür, padişahınıza verirsiniz, böylece bu ahdiniz de yerine gelmiş olur.

Onlar böyle teferruat içerindeyken, Saltuk Pehlivan da çok güçlü biri, Çin Hükümdarının pehlivanı; buna baktılar, Zalim Pehlivan buna güç yetiremeyeceğini anladı. Dedi ki:

— Kardeş, peki, sen bilirsın; ama biz de bunun yerine yüz kese altın alırsın senden.

— Tamam, gardaş, hemen getirttirelim, dedi. Bunun altınını getireceği sırada... Bir nine vardı onların yanında, Saltuk Pehlivanın kafilesiyle gelen, bunlara yemek yapan. O nineyi çağırdı Saltuk Pehlivan; dedi ki:

— Nene, hele gel, şu delikanlıyı bir açalım, şunu bir yıkayalım da, bir şeyler yedir buna, gözlerini açsın.

Getirdiler, sular sıktılar, bunu yıkadılar. Nene, yapmış olduğu yemeklerden getirdi, kaşıkla bunun ağzına verirken kazandaki yemek bitti, Celali doymadı. Nene döndü, Saltuk Pehlivana dedi ki:

— Yahu, ben dünyada senden fazla yemek yiyeni görmedim; ama bu senden de çok yiyor.

Saltuk Pehlivan döndü, neneye dedi ki:

— Nene, bu benden de güçlü bir pehlivandır, onun için o kadar yiyor. Ama dur bakalım, bir gözlerini açsın.

Fakat o arada Zalim Pehlivan anladı olayı tabii:

— Celali gözünü açarsa onu artık zapt edemeyiz, burada beni öldürür, diye düşündü ve Saltuk Pehlivana dedi ki:

— Kardaş, benim altınlarımı ver, ben gideceğim.

— Yahu, dur, acelen ne, gidersin; sen on beş—yirmi gündür yol geliyor-sun, biraz daha bekle.

— Hayır, gitmem lazım, dedi.

Anladı Saltuk Pehlivan, bunda bir dümen olduğunu anladı:

— Dur bakalım, bu Celali gözlerini açana kadar ben bunların altınlarını vermeyeceğim, dedi.

En sonunda Zalim Pehlivan altından da vazgeçti. Döndü, Saltuk Pehlivana dedi ki:

— Bize müsaade et, biz dönelim.

— Olmaz; oturun, dedi.

Celali hafiften gözlerini açmaya başladı. Şöyle döndü, Saltuk Pehlivanın gözlerine bir baktı.

— Yiğidim, o beni getirenler gittiler mi, buradalar mı? dedi.

— Buradalar, dedi.

— Amandır, ben kalkana kadar sen sakın onları bırakmayasın.

Allah cümlesini dardan kurtarsın, o arada Celali kendine geldi, dedi ki Saltuk Pehlivana:

— Müsaaden olursa, ben bu mazlumlara değmek istemiyorum, bu on dört pehlivanın içinde benim işim on beşincisiyle. Yani o başpehlivan zindancı başını, Zalim Pehlivanı benim elime ver, gerisini azat et gitsin.

O arada döndüler:

— Peki, Celali, bizi gönderiyorsun; ama baban bizden senin başını götürmemizi bekliyordu. Nasıl edeceğiz? dediler.

Döndüler orada, herkes nenenin yüzüne baktı. Saltuk Pehlivan dedi ki:

— Nene, bak, sen bu dünyada yemişsin içmişsin, senin ahın gitmiş vahın kalmış. Gel, biz senin başını keselim, kafanı da kızartalım burada, ateşte yakarız; böylece kafanı göndermiş oluruz, Padişah da der ki, benim oğlumun kafasıdır bu.

Döndü nene, Saltuk Pehlivana dedi ki:

— Yahu, sen böyle güçlü bir pehlivansın, benim kafamı gönderene kadar şu Zalim Pehlivanın kafasını göndersene.

Celali dedi ki:

— Neneye değmeyin, beni hayata döndüren odur. Şu Zalim Pehlivanı bir benim elime verin.

Eh, o gücü kudreti yerinde olan Celali nasıl bunun boynundan tuttuysa, boynunu gövdesinden aldı.

Bir ateş yaktılar, Zalim Pehlivanın kafasını kızarttılar, etler gitti, kemikler kaldı.

— Bu Celali'nin kafasıdır, diye verdiler adamların eline. Onlar gitmekte olsunlar, ben size haberi nereden vereyim. Saltuk Pehlivandan.

Çin Hükümdarının pehlivanı Saltuk Pehlivan buna dedi ki:

— Yiğidim, ben senin gibi bir yiğidi yanımda görmek istiyorum. Biz Zümrüt şehrine gidiyoruz. Padişah vefat etmiş orada, padişaha taziye götürmek babında gidecektik oraya. Sen de bizimle beraber gelirsen memnun oluruz. Ama gelmeyeceksen de Allah işini var etsin.

— Yok, kardeş, ben de senin gibi bir yiğitle gelmeyi arzu ederim.

Yola koyuldular, geldiler, baktılar ki, Zümrüt şehrinin kenarında bir topluluk var. Bir talih kuşunu bırakmışlar, talih kuşu kimin başına konarsa onu bu şehre padişah, hükümdar yapacaklar. Allah'ın hikmetine bakın ki bezirgân da geldi topluluğun yanına. Saltuk Pehlivan da Celali'yle beraber topluluğa doğru az ilerlemişlerdi ki o topluluğun içerisinde olan talih kuşu geldi, Celali'nin başına kondu.

Allah Allah! O şehrin ahalisi merak etti bunu:

— Biz şehrimizde böyle bir delikanlı görmemiştik. Bunlar nereden geldiler, kim bunlar acaba?

Delikanlı olup biteni seyrediyordu, Celali anlamıştı:

— Yahu, talih kuşu, vaktiyle benim babam da hükümdar oldu, ama eğer beni de babam gibi bir hükümdar yapacaksan, git başkasına kon, benim başıma konma, diye kuşa sitem etti.

Ahali dedi ki:

— Bizde bir kural, bir gelenek vardır, biz talih kuşunu üç kez bırakırız. Üç kez de aynı insanın başına konarsa, kim olursa olsun onu şehrimize hükümdar yapacağız.

Saltuk Pehlivan şöyle bir taşın üzerinde oturdu. Nene de olup bitenleri seyrediyordu. Pehlivanlar oturdular. Talih kuşunu ikinci kez bıraktılar. Dolandı, dolandı, geldi yine Celali'nin başına kondu.

Dediler ki:

— Son kez bırakacağız.

Son kez bıraktılar, yine geldi Celali'nin başına kondu. Kuş üçüncü kez de onun başına konunca, mecburdu, itiraz hakkı da yoktu.

O esnada Celali karşıdan bir güzelin gelişini gördü; ama ona bir gözüyle değil, iki gözüyle değil, üç yüz altmış damarıyla değil, yüz kırk dört parça kemiğiyle değil, öyle vuruldu ki sanki ruhu bedeninden gitmişti, akli başından. Güzelin ocağı batsın. Güzel, o kadar güzeldi ki. Ölen padişahın kızı Elvan Sultan'dı gelen.

Celali, Saltuk Pehlivana döndü, dedi ki:

— Saltuk Pehlivan, sen daha önce buralara geldin mi?

— Vallahi, bir sefer gelmiştim, yiğidim.

— Peki, bu güzeli tanıyor musun?

— Bilemiyorum, dedi.

Bakalım, Celali burada ne söyler, ben söyleyeyim sağlığınıza, sağ olun, var olun:

*Sana bakmasaydım keşke
Beni derde saldın güzel
Sorsam acep söyler misin
Sen nereden geldin güzel*

*Sevdayı kattım hesaba
İsminiz nedir acaba
Beni yaktın yâr merhaba
Sen ikmale kaldın güzel*

*Celali'yim içim yara
Götürdüler beni dara
Zaten bu yüreğim yara
Sen yaşamı deldin güzel*

Bu sözlerin üzerine o güzel de şaşırmişti. Celali'nin şahsiyetine, cüssesine, yapısına bakan Elvan Sultan da bayıldı ona.

Saltuk Pehlivan hemen birisini çağırdın oradan, sordu:

— Kardeş, şu güzel kimin nesi, kimdir acaba?

Dediler ki:

— Vefat eden padişahımızın kızıdır.

Eh, talih kuşu Celali'nin başına konmuştu, o şehrin padişahı, hükümdarı olacaktı. Tahtına oturdu.

Saltuk Pehlivan ise bir iki aylık bir zaman ayırmıştı pehlivanlarıyla beraber; şöyle Celali'nin hükümdarlığını, padişahlığını, saltanatını görmek istiyorlardı. O aralık kız geldi nenenin yanına, o kafiide bayan olarak bir tek neneyi gördüğü için.

— Nene, Allah'ını seversen, şu delikanlı kimin nesi, Celali hükümdarımız nereli," diye sordu. Nene dedi ki:

— Yavrum, vaktiyle o da bir hükümdarın oğluymuş, ama babası çok zalim biri olduğu için oğlunun canına bile kıymak istemiş. Onu öyle bir vaziyette bulduk ki ölü bir vaziyetteydi. Canı veren evvel Allah, sonra ben onu hayata döndürdüm.

— Nene, onun şöyle bir fikrini yoklar mısın, eğer onda da bu sevdanın ateşi, bu sevdanın oku varsa, ben, Allah'ın emriyle ona zevce olmak istiyorum.

Elvan Sultan'ın bu arzusunu Celali'ye götürdü nene:

— Yavrum,

— Buyur, nene,

— Yavrum, sen şimdi padişahsın, eski padişahın kızı da sana âşık olmuş. Eğer benim de sözüme bakmak istiyorsan, benim de arzumu almak istiyorsan, ben ikinizin murat alıp murat vermesini istiyorum, dedi.

Düğün hazırlığı yapılıyordu. Eh, bu düğünün âlemini, geleneğini sürdürmek için, bu düğünde çalıp söylemek için bir âşık gerekiyordu. Naçizane ben,

Karslı âşık Sabri Yokuş'u bu düğüne aramıştılar.

Çok teşekkür ediyorum. Elleriniz dert görmesin, alkışlarınız devamlı olsun, şu güzel simalarınız her zaman böyle gülsün.

DALLIHAN İLE NAZANI SULTAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Bayram DENİZÖĞLU

Derleme Tarihi: 6 Aralık 2010

Derleme Yeri/Ortamı: Türkiye Gezici Halk Hikâyeleri Festivali kapsamında
Ankara'nın Akyurt ilçesinde Akyurt Yaşamevi. Ortamda bulunanlar; derleyici, elli
dinleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

*Denizoğlu yanar bütün azası
Dert çekmektir âşıkların cezası
Vilayetim Kars'tır Çıldır kazası
Gülyüzü köyüdür köyümüz bizim*

Olmasın gamınız, olsun deminiz, hayırlara dönsün serencamınız. Âşık dili yürük olur, at ayağı külünk olur; tez getirir, menziline yetirir. Bakalım, bugünkü hikâyemiz nereden gelir.

Bir zamanlar İran'da, Dallıhan isminde çok adil bir pehlivan vardı. Hem pehlivan, hem de handı. Hanımının ismi de Nazanı Sultan'dı. Nazanı Sultan öyle güzeldi ki aya, güne, "sen doğma, ben doğacağım" diyordu. Takdiri ilahi işte, Nazanı Sultan öyle bir oğul doğurdu ki. Ama oğlu olmadan önce bir imtihandan geçer insanlar. Peki, onlar nasıl bir imtihandan geçtiler; anlatayım.

O yörenin çocukları okula giderken Dallıhan da okul yoluna bakar, çocukları izlerdi:

— Ya Rab, Allah'ım, benim de bir çocuğum olur mu? Bir çocuğum olsa, o da okula gitse. El alem Koca Dallıhan'ın bir çocuğu bile yok, diyor.

İşte o zaman Dallıhan'ın hanımı Nazanı Sultan dedi ki:

— Ya Rabbi, ben şimdi bu derdi içimde saklıyorum, Dallıhan'a söylemiyorum; ama benim halim ne olacak, ben ne işle uğraşacağım? Beyimin evine bir çocuk getiremedim. Ben beyimi güldüremedim. Beyimin saçlarına da beyaz düştü, eyvah!

Böyle feryat ediyordu. Bir adama Allah verdi mi, kim ne karışacak? Hele bakın, ne oldu?

Dallıhan sabahleyin kalktı. Cümlemizin üzerine hayırlı sabahlar olsun. Bir nene gelmiş, kapısında oturuyordu. Ne istediğini sorsun diye birini gönderdi kapıya:

— Buyur nene, ne istiyorsun, diye sordu Dallıhan'ın adamı.

— Yavrum, Dallıhan'ın hanımını bana çağır, dedi nene.

Adam, normal adam aslında şöyle düşünür: "Yahu, ben kimi kime çağırıyorum, sıradan bir adamı mı çağırıyorum; ben şu nenenin sözüne bakıp Dallıhan'ın hanımını çağıracağım, olacak iş mi bu?"

Fakat nene hiç çekinmeden "Dallıhan'ın hanımını bana çağır," deyince, eh, bunu emir bildi adam, evin hanımına gidip dedi ki:

— Sultanım, sizi bir yaşlı ana çağırıyor."

Nazanı Sultan dışarı çıkıp bakar ki ne gördüğü ne bildiği var, perişan bir kadın duruyor karşısında.

— Buyur, ana,

— Gel, sen dün ne dedinse, dün kime ne yaptınsa onu bilmem, ama senin dileğin oldu. Senin bir oğlun olacak. Bunu kimseye söyleme, git, beyine de müjdeyi ver.

Nazanı Sultan koşup beyine müjdeyi veriyor, ama yine de yüreğinde bir dert vardı:

— Allah Allah! Bu nene kimdi yahu, nerden biliyordu dün ettiğim duayı, hiçbir şey sormadan onu gönderdik, dedi kendi kendine.

Üç ay sonra Nazanı Sultan'ın hamile olduğu anlaşıldı. Analar bağışlasın. O zaman Dallıhan emir verdi:

— Doğacak çocuğumun şerefine, her çeşit kurban kesilsin.

Yedi yerde kurban kesildi. Âşıklar çaldı, devran kuruldu. Dallıhan'ın bir aşığı vardı. Ona Kenan Baba diyordu. Kenan Baba, sevdiğini almamış, evlendiği kadın da ölmüş, çok perişan bir âşık. Sazı elinde, Dallıhan'ın divan aşığıydı.

Dedi:

— Hele Kenan Baba'yı çağırın gelsin.

Gittiler, haber verdiler:

— Kenan Baba, gel, seni Dallıhan çağırıyor.

Kenan Baba içeriye girdi, Dallıhan ayağa kalktı, aşığa:

— Âşığım, gel. Bugün benim mutlu günümdür, dedi.

— Hayırdır beyim?

— Allah'ın hikmetine bak, seneler sonra Nazanı Sultan hamile kalmış, duydun mu? Eğer duymadıysan da duy, çocuğum olur olmaz, sen onun başucunda, ömrünün sonuna kadar saz çalacaksın. Sazı ben çok severim, o da sevsin, dedi.

Dokuz ay dokuz gün tamam olur, bir oğul dünyaya gelir. Nur topu gibi, ne yalan söyleyelim. Hanları, vezirleri, lalaları sordular:

— Ne koyalım ismini? Herkes bir isim diyor. Allah Allah! O nene tekrar gelmiş kapıda duruyordu.

— Bana çağır, dedi kapıdaki nöbetçiye.

Allah Allah! Adamlar dedi ki:

— Yahu, bu nene daha önce gelmiş, Sultanı çağırın bana demişti, şimdi de Dallıhanı istiyor.

Gittiler, Dallıhan'a söylediler. Dallıhan geldi:

— Buyur, ana,

— Yavrum, oğluna isim koyamıyorsun, değil mi?

Dedi:

— Evet,

— Sen muradını aldın ya, Murathan olsun adı. Senin oğlun Murathan'dır.

Çocuğa Murathan ismini koyarlar. Dallıhan, Âşık Kenan'a emir verdi, Âşık Kenan gelir, başında her gece çalar. Ta ki çocuk on sekiz yaşına gelene kadar.

Âşık Kenan çalar, çocuk büyür. Çocuk on sekiz yaşına gelmişti. Bütün eğitimlerini almıştı. Âşık dinleyerek büyüdüğünden haliyle çocuk da biraz âşık ruhluymuştu.

— Yavrum, dedi Dallıhan oğluna.

— Buyur, baba,

— Yavrum, bu gece Âşık Kenan'ın meclisine geleceksin, benim meclisi-me geleceksin. Ananı da al, gel, dedi.

Dallıhan'ın emri, mecbur. Hemen gitti:

— Ana,

— Buyur, can,

— Babam bu akşam saz meclisine gelin, dedi.

— Yavrum, madem baban demiş, baş üstüne.

Nazanı Sultan ilk kez düğününde giydiği elbiselerini giydi. Oğlunu aldı yanına, geldi saz meclisine.

Âşık Kenan söylüyordu. Ama âşık öyle bir söylüyordu ki. Ne söylüyordu bilmiyorum, ama söylüyordu. O gece bizim aşığımızın yüreğine sanki bir han-çer sokulmuştu. Murathan aşığın sazına hayran kalmıştı. O gece Murathan'ın gözünde ne babasının sarayı ne de okuduğu okul vardı, sadece gönlünde aşığın sazı ve söyledikleri vardı.

Sabah erkenden herkes kalkar. Cümlelerin üzerine hayırlı sabahlar olsun. O gece Murathan baygın kalmış. Baygın kalmış; ama han oğludur, kim bunu uykusundan kaldıracak; Dallıhan'ın oğlunu uykusundan kim uyandıracak?

Dediler ki:

— Babam, o kendi kendine kalkar. On sekiz yaşında delikanlıdır, gelir, acele etmeyelim.

Öğle olur, oğul gelmez, ikinci olur, yine gelmez. Murathan'ın bir dadısı vardı, çok severdi onu. Gelgelelim o da korkusundan değil, ama edebinden içeri girmiyor, kaldıramıyor delikanlıyı, öyle ahlaklı biri.

— Yahu, belki de bilerek çıkmıyordur, olur ya, belki morali bozulmuştur, diye düşündü dadısı.

Onlar öyle düşünse kalsınlar, oysa işin aslı öyle değildi. Ne olmuştu, biliyor musunuz? Hepiniz duymuşsunuzdur, Halep var, Halep. Halep şehrinde çok değerli, çok kıymetli, gerçekten el üstünde tutulan bir han vardı; Nasır Han. Nasır Han'ın gözünde yeryüzündeki bütün serveti aslında kızıydı, Nazlı Sultan'dı. İşte saz meclisinden döndükleri gece Murathan'a rüyasında Hızır Aleyhissellam bir bade içirir. Murathan'a rüyasında bir yaşlı baba göründü:

— Yavrum, bak, sana üç tane şey sunacağım. Bu birincisini Allah'ın kendi adına, bizi yoktan var edenin adına iç.

— Bismillah, diyerek içti Murathan.

İkinciye verir:

— Oğlum, bunu iki cihanın serveri Muhammed Mustafa aşkına iç.

Murathan onu da içer. Bir tane daha verir o yaşlı baba:

— Bunu da kime içiyorsun, biliyor musun, iyi dinle.

— Kime efendim?

— Halep'teki Nasır Han'ın kızı Nazlı Sultan'ın aşkına içeceksin.

Onu da içtikten sonra Murathan'ın gözü karardı, baygın düştü. İşte o an bir baktı ki bir saray görünüyor, babasınınkinden daha güzel bir saray. Ama sarayın ocağı batsın, sarayın saçaklığında bir kız oturuyor. Allah! Bir insan bu kadar mı güzel olur, ya Rabbi!

İşte Murathan'ın böyle felaket bir şekilde yatmasının nedeni buydu. Aradan tam on sekiz saat geçer. Han'ın hekimleri geldi, tabipleri geldi, bir şey bulamadılar. En sonunda anası gelip dedi ki:

— Oğul, gidin, Kenan'ı çağırın, Âşık Kenan'ı. Kara sevdalıların kulağına ancak âşıkların sazı erişir.

Âşık Kenan'ı çağırdılar. Âşık Kenan sazının teline vurunca sanki rüyasında duyar oldu, hemen kalktı Murathan.

Anası oğlunun yüzüne şöyle bir baktı:

— Yavrum, sana ne oldu?

Dedi:

— Âşık Kenan Baba, sazına kurban, bir söylet o sazı. Ben bir derdimi söyleyeyim.

Baktı ki anası başucunda, babası da öbür tarafta.

Dedi:

— Şimdi söyleyeyim benim başıma gelenleri.

Sizler sağ olun, var olun:

Halep'te bir güzel gördüm

Can içinde can dediler

Güzellerin arasında

Hürüyü gılman dediler

— Yavrum, ne Halep'i, bura bizim evdir, sen ne söylüyorsun, diye sordu anası.

— Hele dinle ana, dinle:

Gerdan ayırmış telleri

Mutlu eder gönülleri

Baldan tatlıdır dilleri

Dertlere derman dediler

Âşık Kenan biliyordu, bizim gençte bir yara var:

Murathan rüyaya daldı

Yar ile muradın aldı

Göndermezseniz vallah öldü

Öyle bir sultan dediler

Âşık sazının telini bitirince, Murathan, Kenan Baba'ya yalvarmaya başladı:

— Aman âşık baba, Allah'ını seversen, babama söyle, beni göndersin, Halep'e gideceğim.

— Yavrum, Halep'te ne işin var? Sen bir delikanlısın, sen bu işi yapamazsın tek başına. Hele dur, dedi Âşık Kenan.

Aradan yirmi gün geçti. Aşığın sazının peşinde dolaşıyordu Murathan. Bir Han oğlu olduğunu unuttu, çırağa döndü.

Âşık Kenan dedi ki:

— Oğlum, sen niye böyle yapıyorsun? Babandan ayıptır, anandan ayıptır, insandan ayıptır.

— Aman ağam, benim gözü yaşlı bekleyenim var. Anama söyle, babama söyle, dayanmam ben bu işe.

İşte o zaman Nazanı Sultan, gider Dallıhan'a söyler bunu:

— Bey, bizim bu delikanlı sevdaya düşmüş, bunun çaresi yoktur. Yaradan'ı seversen, onu bırak gitsin. Bak, bu karasevdaya yakalanır, dedi.

[Şimdi kanser diyorlar ya, o zaman da karasevda vardı, üç günde öldürüyordu adamı.]

Murathan dedi ki anası Nazanı Sultan'a:

— Ana, eğer beni göndermezseniz, ben kendimi öldürebilirim.

İşte o zaman Âşık Kenan dedi ki:

— Hele dur, oğlum, senin baban sana belki müsaade etmez, ama ben divan aşığıyım, belki benim sözümü dinler.

Bakalım, Âşık Kenan ne diyordu Dallıhan'a:

Baban izin verirse eyer

Bekle yavrum seni ben götürecem

Sevda çektim, sevdiğimi almadım

Bekle oğlum seni ben götürecem

Çocukluktan sana gönül vermişem

Hanımımдан çok perişan kalmışam

Yetmiş yaşındayım neler görmüşem

Bekle yavrum seni ben götürecem

Âşık Kenan bak sen gözün yaşına

Sevda düşer koç yiğidin başına

Adam gider sevdiğinin peşine

Bekle yavrum seni ben götürecem

Nazanı Sultan ağlıyordu:

— Beyim, ben elli yaşına geldim. Beni seversen, benim biricik oğlumu, Murathan'ı gözü yaşlı koyma. Bir kervan mı çıkarırsın, ne yaparsın, bilmiyorum; ama oğlumu gönder.

— Oldu, canım, bir delikanlı bir laf söyledi diye böyle bir şey olur mu? Araştıralım, uygunsa göndeririz, dedi Dallıhan.

Âşık Kenan gözünün yaşını sildi, dedi ki:

— Bana bak Dallıhan, eğer sen Murathan'ı göndermezsen ben bu ülkeyi terk ederim, özümü öldürürüm.

Murathan dedi ki:

— Baba, ben bugüne kadar senden hiçbir şey istedim mi?

— Yok, istemedin.

— Üç ay geçtin aradan, ben oğlun olarak sana karşı çıkmadım, değil mi?

— Evet, oğlum, Allah senden razı olsun.

Dedi:

— O zaman, baba, hele beni dinle.

Bakalım Murathan orada ne diyordu:

Canım baba gözüm ana

Sizlerden izin isterim

Ağlatmayın yana yana

Sizlerden izin isterim

Elbisesi dolaptadır

Gelir diye taleptedir

Benim yârim Halep'tedir

Sizlerden izin isterim

Rüyada gördüm yastadır

Kulakları hevestedir

Gelir diye hep sestedir

Sizlerden izin istedim

Murathan da izin ister

Bana doğru yolu göster

Boşa gitmesin hevesler

Sizlerden izin isterim

Çünkü Hızır Baba ona demişti ki:

— Oğul, altı ay içerisinde o kızı gidip bulmazsan, o kızı başkasına verecekler.

O korkuyla perişan olmuştu Murathan.

— Baba can,

— He yavrum, söyle.

— Bak baba, daha ben bir şey demiyorum.

Babası ona şöyle bir baktı, hani derler ya, baba ek, oğul tek. Adamın bir tane oğlu:

— Ne yapayım ya Rab, ne edeyim bu oğulsuz, serveti, şahlığı ne edeyim? Koy gitsin. Oğlum, sana bir kervan vereceğim, kervanla göndereceğim. Sen han oğlusun, bir sazla gitmek sana ayıp olur, dedi Dallıhan.

— Tamam, baba,

Saz kervanı yüklenmede olsun, Âşık Kenan gözü yaşlı çalıyordu. Nazanı Sultan ağlıyordu, zaten ağlasa ana ağlar, gerisi yalan ağlar, âşıkların dediği gibi:

Anam ağlar derdime yanan ağlar

El güler geçer ama yürekten anam ağlar

Anası ağlıyordu. Bakalım, gidecek olan oğluna neler diyordu:

Allah yardımcınız olsun

Git balam git güle güle

Her zaman yüzünüz gülsün

Git yavrum git güle güle

Derdime derdini katma

Namert gölgesinde yatma

Anan olduğum unutma

Git balam git güle güle

Zalimlere aman uyma

Sırrını aleme yayma

Hiç kimseye boyun eğme

Git balam git güle güle

Baban han anan sultandır

Bil ki dertlere yanandır

Bekleyen Nazlı Sultan'dır

Git balam git güle güle

Ananın bu sözüne dayanır mı yürek? O esnada bir haber geldi:

— Kervan hazırlanmış, çıksın Murathan.

Murathan çıkadursun, size haberi kimden vereyim, Nazlı Sultan'dan.

Haber gider Nazlı Sultan'a. Nazlı Sultan'ın kırk cariyesi vardı.

— Aman kızlar, elinde saz, uzun boylu, kalem kaşlı bir adam gördünüzse, gelin, bana söyleyin. Vallah size bir kese altın vereceğim.

O cariyeler içinde bir fakirin kızı da vardı.

Dedi:

— Allah'ım, benim anam fukaralıktan kurtulamadı. O oğlanı bana bir gösteresin, ben de hanıma söyleyeyim, ondan bu parayı alayım, anamın yüzü bir gülsün.

O hayaldeydi o fakir kız, saçaklıkta oturuyordu. [Eskiden balkon demezdiler, saçaklık derdiler binaların önündeki güzelliğe.] Saçaklıktan şöyle bir baktı ki karşıdan bir kervan geliyor, önünde de iki atlı var, ama birinin elinde

sazı var: “Allah Allah! Bu bir sazıcı, ama tek başına değil, bir kervanla geliyor,” dedi kendi kendine, “bu ne iştir, şimdi ben onu gördüm desem de Nazlı Sultan inanmaz.”

Kız Nazlı Sultan’ın yanına gelip dedi ki:

— Sultanım, oğlanı görsen, tanır mısın?

— Evet, tanırım.

— Gel hele,

Nazlı Sultan şöyle bir baktı ki saçaklıktan, ocağın batsın Murathan, aya, “doğma ay, ben doğam” der gibiydi, öyle güzel bir delikanlı.

— Evet, bu odur, dedi Nazlı Han.

— O zaman benim muştumu ver, yani müjdemo ver, dedi kız.

— Ne istersin?

— Beş altın,

— Al, ama ben utaniyorum, babam görür, onu yukarı çıkar.

Kervan geldi. Saraydan adamlar gelip atları çektiler, kervanı ağırladılar. Kız, Murathan’ı Nazlıhan’ın babasından habersiz misafir odasına aldı. Tek başına değil, yanında Âşık Kenan da vardı.

Âşık Kenan içeriye bir girip baktı ki bu saray Dallıhan’ın sarayından da güzel, “Allah’a kurban olayım, ne güzel yahu, fukarayı fukaraya yazıyor, bazen de zengini fukaraya yazıyor. Şimdi oğlan fukara olsaydı bu kızı ona vermezdi-ler,” dedi kendi kendine.

O esnada Nazlı Sultan ortalıkta görünmüyordu, çünkü süsleniyordu. Murathan içeri girer girmez Nazlı Sultan’a bakındı. Herkes gelip hoş geldin diyor, ama ne yazık ki onun beklediği kız gelmiyordu. İşte o zaman Murathan, Âşık Kenan’ın gözünün içine baktı:

— Baba, sazı çıkar, sazı çıkarmazsan bu kız gelmez.

— Niye?

— Ben nasıl kara uykudan kalktımsa, o da kalkacak. Sen sazı çal.

Âşık Kenan’ın saza daha bir dokunmasıyla kız dalgınlığından sıyrıldı, dedi ki:

— Eyvah! Ben gitmedim diye oğlan şimdi içinden geleni söyleyecek, babam da duyacak. En iyisi ben gideyim.

Koşa koşa geldi ki ne gelsin; süslenmiş, gümüş kemer belinde, elleri kınalı, gözleri sürmeli bir güzel, ay parçası, aya, güne demiş ki “sen doğma, ben doğacağım.” İşte öyle içeri girdi, Murathan’ı gördü, ama sanki düşmanını görmüş gibi surat yapıyordu. Niye biliyor musunuz; Murathan gününde gelmemiş diye ona naz yapıyordu:

— Ya beni başkasına verselerdi? Geç kaldın, dedi.

İşte o zaman âşık dedi ki:

— Bana bak, sen kime naz ediyorsun? Karşındaki de handır, Murathan’dır.

— Biliyorum, dedi.

— O zaman, misafire öyle davranılmaz, misafire misafir gibi davran.
Bakalım şimdi, kız, oğlana, arkadaşları ve cariyelerine ne diyordu, sağ-
lığınıza:

*Gidin şah babama deyin
Kızlar yar geldi yar geldi
Anama haber eyleyin
Kızlar yar geldi yar geldi*

*Yollarına halı serin
Hak yoluna kurban verin
Hepiniz selama durun
Kızlar yar geldi yar geldi*

*Nazlı Sultan der n'olacam
Yoluna kurban olacam
Babama haber salacam
Kızlar yar geldi yar geldi*

Niye yüzü gülmedi diye bu sefer de Murathan'ın yüzü asıldı:

— Sen ki demin bana öyle dedin, ben de sana gülmüyorum, dedi Nazlı
Sultan'a.

Âşık dedi ki:

— Bana bak oğlum, neden öyle ediyorsun, etme.

Hayır, âşık gönlü engin olur, ama âşıklar da sözleri dinlerler, her sözü
dinlerler, haksız yapılan işe dayanamazlar.

Kız:

— Ben kendi sevdiğimi tuttum evime kadar getirdim, şimdi ona niye
böyle davrandım yahu, dedi. Murathan'a surat astığı için pişmanlık duydu. Bu-
nun üzerine, bakalım, ağlayarak ne dedi:

*Gözüm yollarda kalmıştı
Hoş gelmişsin ay Murathan
Beni yâda verecekler
Hoşgelmişsin ay Murathan*

*Âşıksan sazını süsle
Beni han babamdan iste
Yıllardır gönlüm heveste
Hoşgelmişsin ay Murathan*

*Nazlı Sultan sana yardır
Korkma bir sevenin vardır
Vallah karasevda zordur
Hoşgelmişsin ay Murathan*

Dedi ki kız:

— Âşık Kenan, haber salayım babama, sizin geldiğinizi söyleyeyim.

Nasır Han'a haber salındı. Nasır Han, hakikaten de çok değerli bir insandı. Duydu ki kızını istemeye gelmişler. Akşam herkes toplanır; vezir gelir, lala gelir. Bir baktılar ki adam geldi, bir de selam verdi:

— Aleykümselâm, dediler.

Sonra han geldi. Hanın içeri girişiyle Âşık Kenan'ın toplanışı bir oldu. Çünkü arif meclisinde yetişen bir insan hareketten anlar. Han yanında kaldığı için, hanın hareketini değerlendiriyordu, yüzünün şemasından.

Nasır Han kızına dedi ki:

— Yavrum, bana bak.

— Buyur, baba

— Misafirlerimiz nereden gelirler acaba, nereden olurlar?

— Efendim, benim bildiğim kadarıyla, misafirlerden birisi âşıktır, Âşık Kenan diyorlar. Kendileri İran'dan gelmişler. Diğeri de Dallıhan'ın oğludur.

— Ben, Dallıhan'a saygı duyarım, çok da severim. Gelgelelim, benim kızımı alacak delikanlı, babasıyla anasını bu kapıya gönderecek, dedi Nasır Han.

— Efendim, bu kapıya gönderme nedir; dört defa göndereceğiz. Ama hele bir görelim ne var, ondan sonra, dedi Âşık Kenan.

— Âşık, o yanındaki lal mıdır, niye konuşmuyor, diye sordu Nasır Han.

[Bizim yörelerimizde, Doğu'da öyledir, Türk geleneğinde bu da var: Bu benim sevdiğim kızın babası olur, diye damat onunla konuşmaz.]

— Lal mıdır nedir, niye konuşmuyor, diye tekrar sordu Nasır Han.

— Hayır, efendim, edebindendir, onun için konuşmuyor. Aslında o da saz âşığıdır.

— O da mı âşık?

— Tabii, o da âşıktır.

— O zaman, hele bir sazı alsın eline, söylesin, bakalım ne söylemiş.

— Han'ım, bana müsaade eder misin, elini öpeyim önce, dedi Murathan. Hemen Nasır Han'ın elini öptü, sonra da sazını eline aldı.

Âşık Kenan Murathan'ı uyardı:

— Oğlum, Murathan, karşıdaki adamı anlamam lazım... Unutma, o kızın babasıdır.

— Tamam, dedi Murathan, sonra da bakalım neler söyledi:

Aman Han'ım dinle benim sözümü

Sana bir sözüm var ona gelmişem

Âşık Kenan ile böyle beraber

Ataş alıp yana yana gelmişem

Nazlı Sultan dışarıda, sarayın balkonunda gözü yaşlı bir halde dinliyordu:

— Acaba babam delikanlıya nasıl davranacak, acaba babam oğlana ne diyecek, diye düşünüyordu. Bir yandan da Murathan'a kulak veriyordu:

*Sözümüz güzeldir değmeyin cana
Ben bu yere düştüm garip divana
İster isen beni atın zindana
Ölüm olsa bile ona gelmişem*

*Murathan da gelmiş yârin peşine
Bakmaz mısın gözlerinin yaşına
Verem oldum hep düşününe düşününe
Fırsat versen canana gelmişem*

— Fırsat versen ben ocağına gelmişim, o benim sevdiğimdir, dedi Murathan.

— Delikanlı, dedi Nasır Han.

— Buyur, dedi.

— Kızımdan uzak ol.

— Efendim, ben türkümü söyledim, aşığım, dedi.

Padişah emir verdi:

— Atın hemen bunu zindana. Benim huzurumda bu nasıl konuşabilir? Atın bunu zindana. Benim huzurumda benim kızıma laf atan adam zindana düşer.

Kolunu bağladılar, oğlanı zindana attılar. Bunun üzerine Âşık Kenan perişan oldu, “Allah Allah! Ben öz elimle getirdim adamın çocuğunu, kendi elimle getirdim. Hay Allah! Ölseydim de bu toprağa gelmeseydim,” dedi. Öyle bir feryat etti ki dağlar taşlar ağladı, uçan kuşlar ağladı.

— Bana bakın, diye seslendi Nasır Han.

— Efendim, buyursunlar, dedi yanındaki adamlar.

— Bana bakın, eğer saraydan biri ya da Âşık Kenan, Murathan’ı ziyaret ederse, zindancı başına demişim, onu keserim, asarım. Benim kızıma kimse laf söyleyemez.

Nazlı Han bu haberi duyunca feryat etti, canına yetmişti.

Dedi ki:

— Ben babamın huzuruna çıkacağım, ister beni öldürsün, isterse kovsun, ben babama diyeceğimi diyeceğim. Söz yerine gelmiş.

Nazlı Han önce anasının yanına gitti, ona derdini açtı:

— Ana,

— Can yavrum,

— Ana, ben bugün babama ölümümü imzalattıracağım. Elimde bir فرمانım var.

— Ne oldu, yavrum?

— O delikanlıyı zindana attı. Ben de ölümümü istiyorum. Ya onu zindandan çıkaracak ya da bana ölüm verecek.

Anasının yüreği dayanamadı, kalkıp hemen Nasır Han’a çıktı:

— Han'ım, âşık sana bir söz söyledi diye hemen onu zindana attın, kızın da ölüm istiyor. Şimdi nasıl olacak?

Dedi ki:

— O ölmez, bir şey olmaz benim yavruma.

Dedi:

— Hele bir dinle, kapının ağzına gelmiş, sana bir şey diyecek.

— Ne diyecek?

— Bilmiyorum.

— Alın içeri, dedi.

Nazlı Sultan içeri bir girdi ki, aman Allah'ım, kızının saçları dökülmüş, başı bir acayip olmuş, kız tebdil düzene girmiş, yani dışarıda gezen perişan bir hale girmiş.

— Allah Allah! Kızım, sana ne oldu?

— Baba, bugüne kadar senin karşında konuşmadım, bugün konuşacağım.

— Ne diyeceksin yavrum?

— Âşıklar divan söyler, dedi.

— Allah Allah!

Han şaştı:

— Kızıma da bakın hele, âşık divan söyler diyor.

Nazlı Sultan, babasına bir divan söylüyordu. Bakalım, ne diyordu:

Sana divan söyleyeyim sözüme ayan

Serinden bir ateş düşün yüreğine yan baba

Hızır bize bade verdi kudreti ilahiden

Cevabımı güzel anla sözüme kan baba

Kızı “Hızır bize bade verdi,” deyince, adam kızdı. İşi bilmiyor ya. Genç bir delikanlı ile bir kızın başına böyle bir şey geleceğini nereden bilsin? Padişah olur, ama âşık olamaz. Fakat bozuntuya vermedi, kızına gülümseyip “söyle yavrum,” dedi.

Aldı Nazlı Sultan:

Bir damladan bir katreden yıllarca dolanmışam

Allah'ın takdiri böyle hem anamdan olmuşam

Ben bu genci altı ay evvel rüyada görmüşem

Öyle bir sevdaya düştüm anlatamam ben babam

Nazlı Sultan Murathan'la işte geldik yanına

Bizi mutsuz eylemek yaraşır mı şanına

Gururla tellal bağırttır Haleb'in meydanına

Bil ki kızın canını verdi o yolda kurban baba

Öyle güzel söyledi ki babası mecbur kaldı, kızı “ben özümü oğlana kurban vermişim,” deyince o da utandı. Adamlarına “karşıma getirin o delikanlıyı,”

diye emir verdi. Az sonra Murathan'ı getirdiler. Padişah delikanlının gözlerinin içine baktı:

— Oğlum sen kızımı gönülden mi seviyorsun?

— Kollarımı açın, söyleyeyim dedi Murathan.

Murathan'ın kolunu açtılar.

Padişah dedi ki:

— Oğlum, biz kızımızı iki sözü bir araya getiremez bilirdik, ama kızım şimdi bülbüle dönmüş. Bu, Allah işidir, kul işi değildir. Onun için, hele şimdi sen söyle oğlum, bakalım senin durumun nedir?

Bakalım, orada Murathan içini nasıl döktü, sağlığını söyleyelim, sağ olun, var olun:

*Hanım dinle hele benim sözümü
İçerimde derdim yaram var benim
Anlatsam bu derdi sen kabul etmezsın
Yüreğimde ciğerparem var benim*

*Bilseydim bu gurbetin özünü
Çeker miydim toprağını tozunu
Kader yazdı buldum şahın kızını
Yüreğimde derdim yaram var benim*

*Murathan'ım yüreğimde yara var
Ne ben öldüm ne derdime çare var
Ana kaderimmiş gideceğim nere var
Açma yüreğimi yaram var benim*

— Ulan delikanlı, bana bak, sen bu Halep'i çok söylüyorsun. Ben bu Halep'in sultanıyım, dedi Nasır Han.

— Ben de İran sultanının oğluyum, dedi.

— O zaman, yavrum, babana haber sal, gelsin, karşıma çıksın, kızı istesin.

Murathan, babasına bir haber salar. Dallıhan duyar ki oğlunu zindana atmış Nasır Han. Küplere biner, kecabasıyla, atlılarıyla gelir, çok sürmez, bir günde Halep meydanlarında olur.

Düğünler kurulur, âşıklar çalar, meydan kurulur. Kırk gün kırk gece bir düğün olur. Onun zilliyetini, zinnetini derler hatta onun zinnetini kırk deve çekmiş. Düğün zinnetini. Öyle bir ağır düğün olur.

O zaman, kızın anası Ayna Sultan. Ayna Sultan dedi ki:

— Balam, sen buradan, benim gözümün önünden gidiyorsun. Tek kızım var, seni de ben gönderiyorum. Beni unutma balam, benim bir tek yavrumsun, seni gönderiyorum, yüreğim mahzundur benim. Ama seni isteyen oğlanı ben şimdi bir sınayacağım.

Ayna Sultan, Murathan'a dönüp dedi ki:

— Oğlum,
— Buyur, ana,
— Gel, elimi öp oğlum, gel.
Ananın elini öper Murathan.

Ayna Sultan dedi ki:

— Oğlum, âşıklar söylüyor diyorsun. Beni hiç dinlemedin, değil mi?

— Yok, dedi Murathan.

— Ben onun anasıyım balam, bir de ben söyleyeyim.

— Allah Allah! Ana sen ne söyleyeceksin?

— Tamam, sen yiğitsin ama anası böyle bir güzel kızı sana emanet eder-
ken bir şey söylemese olur mu?

— Ne diyeceksin, anacığım?

— Dinle balam, dinle, bu kız sana emanet, dedi Ayna Sultan, sonra da
başladı türküsüne:

*Dinle beni canım oğul
Bu yavrum sana emanet
Bin naz ile büyütmişüm
Bu kızım sana emanet
Gönülleri yaşlı koyma
Bağ ile telaşlı koyma
Gözlerimi yaşlı koyma
Bu balam sana emanet
Ayna Sultan da anadır
Bu sözlüm inan sanadır
Yollar ırak çok senedir
Bu balam sana emanet*

O düğün tutulduğu zaman, geldi Dallıhan'ın memleketi İran'a, İran'da da kırk gün kırk gece âşıklar çaldı. Son akşam da bendeniz Bayram Denizoğlu'nu çağırdılar. Böyle güzel düğünler olsun da inşallah ben de tekrar söyleyeyim. Sağ olun, var olun.

BAYRAM İLE GÜLDANE HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Ali Rıza EZGİ.

Derleme Tarihi: 7 Aralık 2010.

Derleme Yeri/Ortamı: Ankara Rizeliler Federasyonu. Ortamda bulunanlar;
derleyici, yirmi dinleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

*B*enim öyle bir yârim var cihanın temelidir
Ondan başka yâr tanımam imanın temelidir
Öz nurundan yaratmıştır on sekiz bin âlemin
Bu müminlerin kıblegâhı kemalin temelidir

*Gece onun gündüz onun ay yıldız güneşiyle
Vücut onun kafa onun kirpik ile kaşıyla
Bu dünyayı var eylemiş en sonunu boş ile
Yedi kat yer yedi kat gök binanın temelidir*

*Ali Rıza'yım kurtulmadı gönlümdeki çıbanlar
Bu söz mantıkla yazılmış cahil olan ne anlar
El sırtından el malından ağa olan insanlar
Bilmiyor ki aslı bunun çobanın temelidir*

Şimdi, kıymetli dostlar, şair demiş ki: “Filozof Rıza'yım, dinsiz belleme/
Dini ben öğrettim kendi dedeme/Her ipte oynarım, cambazım/Ama Sırat köp-
rüsünü geçemem hoca.”

Biliyorsunuz ki her şeyin bir başlangıcı bir de sonu var. Dünyada insanlar iki şeye hizmet eder; ekmeğe ve yaşamaya. Ama gelin görün ki yirminci asrın ilk yıllarında, Gürcistan'ın Malyon kazasının Kepenekci köyünde Kahraman Ağa isminde, fakir fukara, yetim dostu bir insan varmış. Şimdi, öncelikle belirtelim ki iki türlü ağa vardır: Bir ağa vardır ki “yahu, Ali Rıza'nın bir ineği, bir öküzü var,” der, “keşke onlar da benim olsa.” İşte böyle, fakirin bir ineğine, bir öküzüne bile göz diken ağalar vardır. Bir ağa da vardır ki bayram olduğunda, seyran olduğunda, çıkıp tüm köyü dolaşır, köyde kim fakir fukara, yetim, çıplaksa, onları doyurur, ondan sonra evine gelip “hanım, köyün ihtiyaçlarını gördüm,” der, “şimdi şehre gidiyorum, bizim evin ihtiyacı nedir?” Yani önce köylünün sonra da kendi ihtiyaçlarını görür. Gelgelelim, bazı ağalar, zenginler de ister ki fakirin, yoksulun elinde bir tek ekmeği bile varsa, yarısını bölsün, kendisine versin. Çünkü paylaşmayı bilmez.

Şimdi, gelelim Kahraman Ağa'ya. Adam yedi köyü saklayan bir insan, değerli bir insan. Yeryüzünde bir tek evladı var. Peki, onun ismi nedir; Bayram. Allah hiç kimseyi bayramsız bırakmasın. Bayram çok önemlidir beyler. Bayram demek, insanların şadlığıdır, insanların birliğidir, beraberliğidir, dostluğudur; insanların büyüklerini, küçüklerini, küçüklerin büyüklerini ziyaret etmesidir. Bizim doğudaki törede böyledir.

Efendim, olay şu: Kahraman Ağa'nın bir tek evladı var, Bayram isminde. Üç gün var, oğlunu askere yolcu edecek, Bayram asker gidecek. Kahraman Ağa köyündeki bütün gençleri, o yetim olanları toplar, yani öncelikle babası, anası olmayan insanları toplar, kendi obasında onlara yemek verir, eğlence yapar, onların gönlünü almaya çalışır. Ondandır, Allah cümle gençlerimize nasip etsin, oğlunu askere yolcu eder. Zavallı Kahraman Ağa evde yalnız kalır.

Onun kapısında çalışan hizmetkârlar, çobanlar, onun kapısında ekmek yiyen insanlar, o dalkavuklar, adamın servetini, devletini öyle çarçur ederler ki gün gelir adamın bugünden yarına yiyecek bir lokma ekmeği kalmaz.

Asaletli kadın, erkeği var eden kadındır. Kadının parmağının değmediği bir ülke hiç bir yere varamaz. Padişahları padişah eden de kadındır, anaları-mızdır, bizleri de var eden kadındır.

Kıymetli dostlar, o dalkavuklar adamın servetini, devletini öyle yok ediyor ki adam altı yedi ay içinde ekmeğe muhtaç olur. Onun kapısında yetişen hizmetkârlar, çobanlar gün gelir köye ağa olur. Bu sefer Kahraman Ağa onlardan medet umuyor, ekmek istiyor.

Gel zaman, git zaman, oğlu Bayram askerden dönüyor. Allah insana hayırlı evlat, hayırlı devlet, hayırlı avrat nasip etsin.

Kahraman Ağa'nın çocuğu, Bayram, askerden dönüp gelir, bakar ki giderken ardında bıraktığı servetten, baba ocağından geriye hiçbir şey kalmamış, kapıda bir tavuk, bir kaz bile yok. Şaşırır, anasına dönüp “ana can, benim bırakıp gittiğim o aynıbent odalar, o servet, o koyunlar, o kuzular, o çobanlar nereye gitti,” diye sorar.

Oğlu böyle söyleyince, bakalım ki ana yüreği ne söyler. Baba, evladına ne kadar yansa da ana kadar yanamaz. [Bak, anne demiyorum, ana diyorum. Anne ayrı, ana ayrı. Ana, insanın yüreğinden gelen sözdür, anne ise cilâlanmış sözdür.]

Evladının böyle üzüldüğünü görünce ananın yüreği sızlar. Başındaki eşarbını, şalını kaldırır; belinden aşığılara, ta dizlerine kadar uzamış saçlarına dört örük atmış. Köylü kadın. Örüklerden birini alır sinisinin üzerine, kamış parmaklarını mızrap yapar, oğluna döner:

— Yavrum, sana ben dilimle desem dilim yanar, elimle işaret etsem kolum kurur, gözlerimle işaret etsem gözlerim kör olur.

— Öyle mi, diye sorar Bayram.

— İzin ver yavrum, sana telimle söyleyeyim.

Bakalım anası burada evladına ne söyler, vekâleten söylesin Âşık Ali Rıza Ezgi, Allah sizleri var eylesin:

Dünya dedikleri kumara benzer

Âlemin attığı zara güvenme

El kiridir mal elde kalmaz

Servete güvenme mala güvenme

— El kiridir yavrum gidecek elden, servete güvenme vara güvenme, der tekrar ana.

— Yok, ana can, yok, ben sana serveti, devleti sormuyorum.

— Ya?

— Acaba bizim huzurumuz neden kaybolmuş? Ben askere gitmeden önce evimizde bir huzur vardı, bir neşe vardı. Bütün komşular, dostlar bizim evde toplanır, bizim sofranın başında ramazan aylarında oruçlarını açardılar. Şimdi neden kapımızı çalan yoktur?

— Eğlen oğul, eğlen, neden çalan yoktur, söyleyeyim sana. [“Eğlen” demek “dur” demektir, yani anası oğluna “dur oğul, dur,” diyor.]

Alır, alır Ana Sultan, bakalım ne der:

Bir günde boynuna takar insanı

El gözüyle kurban bakar insanı

Ateş olup odun yakar insanı

Cehennemde kızgın nara güvenme

Yüce dağa yağar oğul kar da boşuna

Bir ana sultanım avlularda boşu boşuna

Asılsız hayâsız yar da boşuna ey boşuna

Asılsızın kızı yâre güvenme oğul güvenme

Sözü bittikten sonra o ela gözlerinden akan yaşlar sanki şu yüzünde iz bırakarak sinisinin üzerine inmişti. Yavrusu dayanamaz, cebinden çıkardığı bir mendille anasının gözyaşlarını siler, “ana can, dünyada en büyük varım, en büyük servetim sensin, boş ver, gayri üzülme,” der.

Anasının gözünü siler Bayram, sonra da anasına, “ana can, artık kapımızda servet yok, ekmeğe muhtacız, ne yapmam lazım,” diye sorar.

Anası, “Oğul, ne yapacaksın, baban gidip onun bunun koyununu, malını otlatarak ekmeğimizi kazanıyor, evimize getiriyor işte. Allah’a bin şükürler olsun. Bundan güzel, bundan büyük mutluluk mu olur,” der.

Akşam baba eve gelir. Yemekten sonra karı koca karşılıklı otururlar, Kahraman Ağa, hanımına sorar, “hatun, bizim oğlan askerliğini yapıp geldi; şimdi bizim bir görevimiz var: Yavrumuzu evlendirmek, ona mutlu bir yuva kurmamız lazım.”

Hanımı der ki “bey, bize kim kız verir? Kimin kapısına gidip kız isteyelim, kızını oğluma ver, bana gelin ver diyelim? Bizim bugünden yarına yiyecek ekmeğimiz yok, kimin kapısına yüz döndürüp gideceğiz?”

[Kıymetli muhteremler, tabii ki her gencin gönlünde biri vardır mutlaka; ister fakir olsun, ister zengin. Zenginlik, fakirlik sevgiye hiçbir zaman kelepçe vuramaz. Neden? Mesela, Leyla çirkin bir kızdır. Mecnun’a diyorlar ki “sen bu Leyla’nın nesini seviyorsun? Bu, kara, çirkin bir kızdır.”

Mecnun ise “Leyla’ya benim gözlerimle bakın,” diyor, “sizin gözlerinizdir

onu çirkin gören.” Gidip Leyla’ya diyorlar ki “Leyla, Mecnun seni sevdiğini söylüyor.” “Madem beni seviyormuş,” diyor Leyla, “benim için şu serçe parmağını kessin, o zaman ben ona varayım, ona yar olayım.”

Gelip, Mecnun’a bunu söylüyorlar. Mecnun, kahrkaha atıyor, gülüyor, “ben, Leyla için saçımın bir telini bile çekmem,” diyor. “Yahu, sen deli divane olmuşsun, dağlara düşmüşsün, yalınayak başıkabak bir divane olmuşsun,” diyorlar, “şimdi de kalkmış, bir saçımın telini çekmem diyorsun. Bundaki keramet ne?”

Mecnun o insanlara dönüp diyor ki “arkadaşlar, eğer ben parmağımı ke-sersem Leyla’nın canı acır.” “Neden öyle olsun ki,” diye soruyorlar. “Çünkü benim altmış altı damarımda Leyla’nın sevda kanı dolaşır,” diye cevap verir Mecnun. İşte aşk budur, beyler. Adam otobüs durağında iniyor, o anda bir kadını görüyor, görür görmez de âşık oluyor, onunla oracıkta evleniyor. Sonra sinemaya gidiyorlar, orada da boşanıyorlar. Bugün çoğunlukla olan budur. Peki, böyle bir şey olur mu? Bu sevda değildir. Sevda ayrı bir şeydir.] İşte bizim Bayram’ın da bir sevdiği varmış.

Anası gelir, “Yavrum, evlenmek istediğin bir kimse var mı köyümüzde,” diye sorar. “Ana can, öteden beri, bir fakirin kızını seviyorum,” diye cevap verir Bayram. “Kimdir yavrum, ismi nedir,” diye sorar anası. “İsmi Güldane’dir,” der Bayram.

Anası gidip beyine söyler, “işte durum budur. Oğlumuz filan beyin kızını istiyor. Gidip isteyelim, verirse verir, vermezse de ne yapalım.”

Kıymetli muhteremler; hani derler ki isteyen bir yüzü kara, vermenin iki yüzü. Allah’ı çağırır Kahraman Ağa. Allah hiç kimseyi darda koymaz. Allah hiç kimsenin düşmanı değil. Yeter ki sıdkı yüreğinle yaklaş. Âşıklar niye sözlerini hep dağlara demiş, niye hep dağlara diyor; çünkü âşıklar dağlara çıktığı zaman kendilerini Allah’a çok yakın biliyorlar. O yüzden hep dağlara sesleniyorlar. Çünkü dağlarda hep yüksek bir zirve vardır; o zirveye ulaşan, Tanrı’ya da yaklaşıyor.

Kahraman Ağa ile hanımı alkıp giderler, o kişinin kapısını çalarlar. Güldane’nin babası Hüseyin Bey kapıyı açar:

- Selâmünaleyküm,
- Aleykümselâm,
- Bizi misafir kabul eder misin?
- Elbette, misafir, Allah misafiridir. Buyurun içeri.

Girerler içeri, otururlar. Fakirin evi de fakir olur. Eskiden hasırlar vardı, hasır dokurlardı; hasırın üzerinde ottan minderler yaparlardı, keçe döverlerdi, yünden keçe. İçeride ottan yastık, ottan minder falan vardı. Misafirler geçip oturduktan sonra, Hüseyin Bey, çay, kahve, Allah ne vermişse, peynir ekmek getirdiyse de “hayır ağa, ben senin peynirini, ekmeğini yemeyeceğim, içmeyeceğim,” der Kahraman Ağa, “senden bir isteğim var, eğer o isteğimi yerine ge-

tirirsen o zaman senin sofranda ekmeğini böler, çayını içerim.” “İsteğin başım üzerine, eğer olacak bir şeyse buyur,” der Hüseyin Bey.

“Allah’ın emri, Peygamberin kavli, töremizin göstermiş olduğu yola dayanarak kızın Güldane’yi oğlum Bayram’a istemeye geldim,” der Kahraman Ağa. Bunun üzerine, Hüseyin Bey biraz düşündü, şimdi “yahu Kahraman Ağa, ben aç, sen aç. Sen ağa, ben ağa; inekleri kim sağa,” dese olmazdı. Bu yüzden öyle diyemedi, “bir de kızıma soralım,” dedi.

Bir evlat, oğlan olsun, kız olsun, hiçbir zaman, derdini babaya anlatamaz, anaya anlatır. Bu da ananın hikmetidir, ana da olan bir sevgidir. Hüseyin Bey’in hanımı gider, kızına sorar, “yavrum, durum bundan ibarettir, ne diyorsun,” der. “Ana can, siz bilirsiniz. Sizin emriniz, izniniz, iradeniz neyse kabulümdür,” diye cevap verir Güldane. Anası baktı ki kızın da biraz gönlü var. İçeriye girer, beye seslenir, “durum budur,” diye anlatır.

Cenabı Allah bütün gençlerimize nasip etsin. Kırk gün içerisinde toy düğün tutulur, Kahraman Ağa dört tane atıyla, davetliyle gelinini kendi kapısına getirir. Allah cümle gençlerimizi muradına erdirmiş. Bayram’la Güldane muratlarına ererler. Aradan altı ay geçer. Bayram bakar ki bu geçim zor iş. Gelir anasının yanına:

— Ana can, ben burada durmam gayri, diyarı gurbete gideceğim, der.

— Yavrum, diyarı gurbeti bilir misin sen, bir askere gittin, sonra geri geldin. Onun dışında sen köyünden dışarıya çıkmamışsın, diyarı gurbet neredir, bilmezsin. Nereye gideceksin, diye sorar anası.

— Ana can, burada hem ailem hem kendim hep perişan oluyoruz. İş yok, güç yok, bir ihtiyar babam var, onun bunun çobanlığını yapar, bize ekmek getirir, bir kuru ekmek. Yarın benim hanımım, sonuçta elin kızıdır, kalkıp demez mi ki sen beni buraya yokluğa mı getirdin, işkenceye mi getirdin diye. O vakit ben ne cevap verebilirim?

— Yavrum, gurbet zordur. Oğlum, Allah’tan kork, azda duralım, soğanla, ekmekle idare edelim, yeter ki bir arada olalım. Diyarı gurbet zordur yavrum. Ben bir tek evladımı gurbete gönderdikten sonra benim burada yüreğim parçalanır, yüreğim paramparça olur.

— Yok, ana, sen benim heybemi hazırla. Allah ne vermişse, arpa ekmeği, soğan, peynir, ne varsa heybeme bırak. Ben bu köyü terk edeceğim.

Ana dayanamıyor, bakalım orada oğluna içinin yangınını nasıl söylüyor:

Gitme bu gurbete zor gelir bana

Zor gelir bana balam zor gelir bana

El dilinde koyma kara bağlaram

El âlemin sözü ar gelir bana

*Bak sana titrer gökler direği
Kopar o babanın kolu bileği
Buna dayanır mı yavrum ana yüreği
Hasretlik baksana nar gelir bana*

“Yok, ana can, yok; boşu boşuna kendini helak etme,” der Bayram, “ben diyarı gurbete gitmek zorundayım.”

“Eğlen yavrum, eğlen, son sözümü söyleyeyim, ister kal, ister kalma,” der anası:

*Ana sultanım ben saçım ağardı
Kervanım yoruldu göçüm avardı
Öyle ağlama gözlerim içim ağardı
Yavrumun hasreti kor gelir bana*

Bayram kafaya koymuş artık. “Yok, ana can, gitmek zorundayım,” der tekrar. “Yavrum, bizi burada evlatsız, dalsız, budaksız bırakma, ne olursun. Bir tek ihtiyar adamın elinin altında bizi bırakıp iki zenne ehli, iki kadını bırakıp nereye gidersin?” Heybesini alır omzuna Bayram, dışarıya çıkarken, Güldane başındaki eşarbi onun ayaklarının altına atar, “etme Bayram, beni burada, bir başıma koyup gitme.” “Yok, hanım, gitmek zorundayım,” der Bayram.

Güldane ağlamaya başlar, “eğlen hele bey, eğlen,” der. Sonra da bakalım burada daha altı aylık kocasına ne söyler, vekâletine ben söyleyeyim. Allah sizi var etsin:

*Eylen Bayram eylen kara gündeyim
Beni koyup gitme eller içinde
Allah'ı seversen merhamet eyle
Kalmışım âlemin diller içinde
Tutar mı dünyada kurulan bina
Bu derde dayanmaz bu garip sine
Bir ihtiyar baba bir de bir ana
Yar koyup gidersen küller içinde
Kimlere ağlaram ben yana yana
Varı cismim belend oldu al kana
Benim bir sözüm var sonunda sana
Perişan zülûfler teller içinde*

“Benim bir sözüm var sonunda sana, böyle saçlarımı, zülûflerimi perişan koyup teller içinde, gitme,” dedi tekrar Güldane. “Yok, ben artık bu yerde duramam,” dedi Bayram.

Vatanını terk eden Bayram diyarı gurbete çıkar. Nereye; Işık şehrine, çalışmaya gidiyor; ama daha evvel köyünün dışına çıktığı yok. Yolda bir tepenin üzerine çıkar, bakar ki köyü gözden kaybıldı.

Eskiden araba yok, uçak yok, deve üzerinde, at üzerinde kervanlarla, kecabalarla yolculuk yaparlardı. Bir köyden bir köye üç ayda gidilirdi. Tekaüt treni vardı, kömürle çalışırdı, onunla Kars'tan Erzurum'a bir haftada giderdik. İnerdik, su içerdik, elimizi yüzümüzü yıkayıp, koşa koşa gider yine trene binerdik, tekaüt trenine. Öyle yavaş giderdi.

Kıymetli dostlar, bir dağın üzerinde Bayram, karanlık çökmüş, kuş sesi, kurt sesi, çakal sesi. Biraz da gençlik var, biraz da civanlık var. Adamın içinde öyle bir ürperti, öyle bir yara var ki dayanamadı, yönünü çevirdi şöyle köyüne doğru, bakalım neler söyledi:

*Bir tek garip anam bir de sevdiğim
İçime gör nice yara bıraktı
Yaradan'ın emri buymuş demek
Benim talihimi kara bıraktı*

*Kayıp oldum gittim gözüm yaşında
Ne hikmet var Yaradan'ın işinde
Yapayalnız kaldım dağlar başında
Gizli yaralara çare bıraktı*

*Ben Bayram'ım şu bahtı kara
Al sevdiğim ne olur zülfünü tara
Aldanmadım vallah devlete vara
Benim kaderimi sırra bıraktı*

Yani artık kaderim bir sır oldu, diyordu Bayram.

Kıymetli dostlar, demin de dedim, Allah hiç kimseyi yoklukla imtihan etmesin.

Yola revan olan Bayram gelir diyarı gurbette, Işık şehrinde bir yerde çalışmaya başlar. Aradan yedi yıl geçer, hanımı bir çocuk dünyaya getirir, bir evlat dünyaya getirir. Bayram'ın evladından bile haberi yoktur. Ne mektup ne bir şey, o zaman telefon da yok.

[Ben, İstanbul'a 1969 da gittim, plak devriydi, plak yaptırdım. Özür dile-
rim büyüklerimden, o zaman da evliydim, hanıma bir mektup yazdım. Yedi
ay sonra evime geldim, bir gün baktım postacı kapıyı çaldı:

— İstanbul'dan size bir mektup var.

— Kimden?

— Ali Rıza Ezgi'den,

— Yahu, ben bunu yedi ay önce gönderdim be adam, şimdi mi getiriyor-
sun?

Hesap edin işte. Şimdi, Allah'a şükür, "alo, neredesin," diye soruyoruz, he-
men cevap geliyor, "filan yerdeyim," diye. İnsanlar hemen birleşip buluşuyor.]

Yedi yıl geçtikten sonra Bayram artık dayanamaz. Diyarı gurbet onu da

çökertir. “Acaba benim hanımın, çocuklarım, anam babam ne haldedir,” diye meraklanmaya başlar.

Gider çalıştığı yerin patronuna:

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

— Ben artık gitmek zorundayım.

— Yavrum, nereye gideceksin? Hani sen geldiğin zaman, yeryüzünde benim hiç kimsem yok, ne anam var ne babam var ne karım ne de çocuğum var demiştin. Şimdi gideceğin yer nere? İşte çalış burada, başını dolaştır.

Patron da adam arıyor çalıştıracak. Ama kafaya koymuş bir kere Bayram, gitmek zorundadır.

Diyarı gurbetten hareket eden Bayram tekrar köyüne gelir. Köyüne gelir, ama eski köyü bulamaz. Köyde bakar ki bir duvarın dibinde bir çocuk oturuyor, altı yedi yaşlarında bir çocuk toprakla oynuyor. Köy yeri, ne olacak. Öyle kanı çeker, yaklaşır çocuğa, başını okşar, “yavrum, kimsin sen, necisin” diye sorar. Çocuk ona yarı buçuk cevap verir, Bayram tam anlamaz kim olduğunu çocuğun. Çocuğun yüzünden öper, kalkıp oradan, evine gelir.

Eve gelir ki ne görsün; o bırakıp gittiği altı aylık gelinin saçları bembeyaz olmuş, eyvah. Gurbetin acısı onun da belini bükmüş, demek ki gurbet hem beni öldürmüş hem onu, saçlarını beyazlatmış. Bakalım şimdi burada ne diyor Bayram:

Garibem kalmışam gurbet ellerde

Üstüme koskoca dağlar üşüştü

Geceler uykusuz gündüz rahatsız

Çaresiz koluma bağlar üşüştü

Feleğin pençesi çelik demirdi

Bize Yaradan’dan ulu emirdi

Yedi yıl dediğin hayli ömürdü

Sevdiğim saçına ağlar üşüştü

Bayram’ım sözüm mü kaldı sevdiğim

Gören de yüreği yandı sevdiğim

Yurdum viraneye döndü sevdiğim

Garip yüreğime dağlar üşüştü

Kıymetli dostlar, o anda onun sesine dışarıya çıkan ana, yavrusunu görür görmez, yavrusunun ayaklarına sarılır, “aman yavrum, yedi yıl önce bizi burada koyup diyarı gurbete gittikten sonra neler oldu ki geriye döndün? Bir yavrun oldu, yüzünü gördün mü onun,” diye sordu oğluna.

O anda, duvarın dibinde gördüğü, o külle, toprakla oynayan çocuk içeriye girdi. Nenesi, torununu bağrına basarak, gözlerinden kanlı yaş dökerek,

“İşte yavrum, evladın yedi yaşına girmiş, haberin var mı,” diye sordu. Bakalım ki burada anası oğluna derdini nasıl ifade ediyor:

*Yavrumun yavrusu yandırır beni
Buna dayanır mı ana yüreği
Deli divaneye döndürür beni
Buna dayanır mı ana yüreği*

Bayram anasının kucağından aldığı yavrusunu bağrına basar.
“Ana can, şimdi bu benim yavrum, değil mi,” diye sorar anasına.
“Evet yavrum. Eğlen, eğlen hele, eğlen.”
Bakalım ne söylüyor:

*Bülbüller dolaşır güller içinde
Kalmışam kadir bilmez eller içinde
Balamın balası gezer küller içinde
Buna dayanır mı ana yüreği*

Son sözünü söylüyor:

*Bir garip Sultanım sırtımda aba
Nedir bu dünyada çektiğim cefa
Hiç sormadın yavrum nerededir baba
Buna dayanır mı ana yüreği*

— Yavrunu bağrına bastın, hasretle yüreğine bastın, onun kokusunu aldın, ama bir sormadın ki ana, babam nerededir diye, biraz sitemle oğluna yandı anası.

— Ana can, fırsat kaldı mı babayı sormaya. Nerededir babam, diye sordu Bayram.

— Yavrum, baban senden iki yıl sonra Hak’kın rahmetine kavuştu.

— Ana can, beni babamın mezarına götür.

Kalkar anası, yavrusunun elinden tutarak, geliniyle beraber Kahraman Ağa’nın mezarının başına gelir. Üzerine sadece toprak atmışlar, başında ne bir ağaç ne bir taş yazısı var.

“Ana, babamın mezarı hangisidir?” diye sordu Bayram.

“İşte yavrum, babanın mezarı şudur,” diyerek gösterdi anası.

Bakalım Bayram orada ne söylüyor:

*Ağlaya ağlaya ömrüm çürüdü
Uyan bak evladın döndü baba can
Hele viran ettin dertten medet ey
Sahipsiz ataşa yandı baba can*

“Uyan baba,” diyor Bayram. Nereden uyanacak babası? Nereden uyanacak, nereden?

Alır, alır, ikinci sözünü, bakalım ne söylüyor:

*Uyan kurban olam gaflette yatma
Tek kalan yavrunu sakın unutma
Benim yaralarım elli zannetme
Yüreğimde dertler bin bir baba can*

*Bayram'ın bayramı mateme döndü
Ağlayan anamın eli göğsüme değdi
Hele dünyanın yükü sırtıma bindi
Anamın yüreği yandı baba can*

Orada babasının ruhuna bir Fatiha okudu Bayram. Sonra da annesi, hanımı Güldane, bir de evladıyla beraber, dördü birbirlerinin elinden tutarak evlerine döndüler. Yeniden mutlu bir hayata devam ettiler. Cenabı Allah, cümle gençlerimizi, cümle insanlarımızı, cümle vatan evlatlarını mutlu ve bahtiyar etsin.

At ayağı külünk olur, âşık dili yürük olur. Ustalar böyle nizama çekmiş ki gökten üç elma düştü; birisi dinleyenlere, birisi kameracıya, birisi de aşığa. Allah'a emanet olun. Sağ olun, var olun.

YUSUF İLE ELİF HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Yakup TEMEL

Derleme Tarihi: 25 Aralık 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Ankara Öveçler Âşık Yakup TEMELİ'nin evi. Ortamda bulunanlar; derleyici, aileden üç dinleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

V

ar varanın, sür sürenin, destursuz başa girenin dayaktandır ölümü.

Vakti zamanında Erzurum bölgesinde yaşayan bir Adil Ağa vardır. Adil Ağa, zengin, hatırı sayılan bir adam, üç tane de oğlu var onlardan bir tanesinin adı Hasan, bir tanesinin adı Mehmet, bir tanesinin adı da Yusuf.

Adil Ağa, çevresinde çok sevilen sayılan, bunun yanı sıra aynı zamanda çok ehlidil ve şair ruhlu bir insan. Bu Adil Ağa, oğullarını da kendi edebiyatıyla, kendi ahlakıyla yetiştirir. Onlar da, babaları gibi, insancıl kişilerdir.

Büyük oğlu Hasan ve ortanca oğlu Mehmet ava çok meraklıdır. Her fırsatta kılıçlarını, oklarını, yaylarını alıp kuşanırlar, atlarına binerler, av avlanmaya giderler, günlerce gelmezler. Babaları Adil Ağa'nın yaşı ilerler. Artık ölümünün yaklaştığını hisseden Adil Ağa, bir gün oğullarını çağırır:

— Yavrularım, gelin, size bir nasihat edeceğim, der.

Onlar da başına toplanırlar:

— Seni dinliyoruz baba. Allah gecinden versin, Allah sana hayırlı ölümler versin; mademki bizi yanına çağırdın, bize konuşacağın sözü de sonuna kadar dinlemek isteriz, derler.

Adil Ağa söze başlar, sağdan soldan, başından geçen bazı kıssalardan anlattıktan sonra, o iki oğluna dönerek, onlara bir dağ ismi verir ve:

— Yavrularım, eğer ben ölürsem, şu dağın arkasına kesinlikle gitmeyin, o dağın arkasına geçmeyin. Bu benim vasiyetimdir, der oğullarına.

Gerçi üçüne de söylüyor. Ama Yusuf merakı da ata binmek, silahşorluk öğrenmek.

— Tamam baba, derler, babalarına söz verirler. Babaları da birkaç zaman sonra Hak'ın rahmetine kavuşur.

— Oğlum, şu dağın arkasına gitmeyin, dediğinden beri Hasan'ı bir merak sarmıştır.

Bir gün atına biner, kılıcını kalkanını kuşanır, okunu yayını alır. Hanımına der ki:

— Yahu hanım, ben sana bir sır vereceğim. Babam bana vasiyet etmişti, hatta hepimize vasiyet etmişti; oğlum, ben ölürsem, sakın ola siz şu dağın arkasına gitmeyin demişti. Ben ise babam öldüğünden beri bu merakımı yenemiyorum. O dağın arkasına bir bakıp geleceğim. Ola ki gelmezsem, kardeşlerime, çocuklarıma haber verirsin, bu dağın arkasına gitti diye. Üç gün say, üç gün sonra gelmezsem, kardeşlerime söylersin.

Hanımı:

— Etme herif, yapma bey, dediyse de dinletemez.

Hasan, atına biner ve o dağa doğru gider. Hasan Bey hayli gittikten son-

ra o dağın tepesine çıkar, şöyle bir bakar ki, gözünün alabildiği kadar ova, çayırılık, çayır çimen, ağaçlık. O kadar güzel bir belde ki:

— Allah Allah! Yahu, babam bu kadar güzel bir yeri bizden niye esirgesin, ne hikmettir, diye sorar.

Atını aşağıya doğru sürer. Ovaya indiğinde birkaç ceylanla karşılaşır. Ceylanlar o çayırılarda otlanmaktadır.

— Tamam, işte avımı da buldum, der.

Okunu çıkarır atmaya, o ara ceylanlar Hasan'ı fark eder ve koşmaya başlar. Ceylanlar koşar, Hasan atını ceylanların peşine sürer. Fırsat kollar okunu fırlatmak için, ama ceylanlar aman vermemektedir. Gittikçe mesafeyi açarlar, Hasan da onları takipten vazgeçmemektedir. Akşam hava kararana kadar ceylanlar kaçır, Hasan kovalar. Bir de bakar ki, ceylanlar şehre giriyorlar. O kasabada bulunan bir beyin yüksek duvarlarla çevrili çok güzel bir alanı vardı; ceylanların şehre girdiğini görünce o kapılar açılır. Ceylanlar hızla içeri girer, kapılar örtülür. Hasan da o kapının önüne gelmiştir. Kapı tekrar açılır, Hasan kapıdan içeriye girer. Kapıyı içeriden kilitlerler. O sarayın muhafızları Hasan Bey'i yakalarlar. Meğerse o ceylanlar, o sarayın beyi olan Mahmut Bey'in kız kardeşi Elif'in ceylanlarıymış. Evcil ceylanlarmış. Elif onlarla gönül eyler, salsalması çayırılara. Ceylanlar hoplarmış, akşam da kendileri gelir, oradan içeri girerlermiş. Bu ceylanları kim kovalarsa, ahdetmiş, onların kellesini vurduruyormuş.

Yine haber gider:

— Senin ceylanları yine bir şaşkın avcı kovaladı, kova kova getirdi, derler.

— Ne yaptınız avcıyı? diye sorar.

— Burada, derler.

— Derhal kellesini vurun, der.

Hasan'ın mahzende kellesini vururlar.

Aradan üç gün geçer, beş gün geçer, Hasan'dan bir haber yok.

Kardeşleri, hanımına:

— Yenge, acaba Hasan ağabeyim giderken hiçbir şey söylemedi mi? diye sorarlar.

— Söyledi, der.

— Ne söyledi, nereye gitti?

Orada Hasan'ın hanımı, kayınlarına ve çocuklarına gözyaşlarıyla beraber bakalım ki ne söylüyor, sizler ne dinleyeceksiniz. Sağ olun, var olun:

Tutmadı baba sözünü

Çekti gitti dağ ardına

Pınar eyledi gözümü

Çekti gitti dağ ardına

*Etme n'olur etme dedim
Gel oraya gitme dedim
Bizleri unutma dedim
Çekti gitti dağ ardına*

*N'oldu Ayşem söyle n'oldu
Sarardı gül benzin soldu
Gideli tam yedi gün oldu
Gitme dedim dağ ardına*

Mehmet ve Yusuf olayı anlamışlardı. Babalarının yasakladığı o dağın ardına gitmişti ağabeyleri. Tam yedi gün olmuştu, Hasan'dan bir haber yoktu. Artık bundan sonra da Hasan'ın geleceğine ihtimal vermiyorlardı ama kardeş acısı işte.

Günler günleri takip ediyordu, aylar geçmişti aradan. Mehmet, küçük kardeşi Yusuf'a dedi ki:

— Kardeşim, bu kardeşimizden bir haber çıkmadı. Gidip o dağın arkasında ne varsa görmek, en azından kardeşimden, ağabeyimden bir haber olsun alıp gelmek gerek; bu görev de bana düşer. Sen bu ailenin başında kal.

Yusuf ise ağabeyinin, Mehmet'in gitmesini istemiyordu. Giden gitmişti. Ölen ölmüştü. Yaşıyorsa da, orada yaşamalıydı. Onun gitmesini istemiyordu. Ama bu hasret Mehmet'in yüreğini bir kurt gibi kemiriyordu. O dağın arkasında ne vardı, oraya giden neden gelmiyordu, ağabeyine ne olmuştu?

Mehmet, kılıcını kalkanını alır, atına biner, yola düşer. Eşine, çocuklarına, kardeşine veda eder ve sabah erkenden o dağın yolunu tutar.

O dağın tepesine çıkan Mehmet aynı manzarayla karşılaşmıştı. Hasan'ın gördüğü manzaranın aynısını Mehmet de görüyordu. Babasına atfen der ki:

— Allah Allah! Yahu, şu kadar güzel bir yerden babam neden bizi mahrum etti, neden bize buraları yasakladı? Kendi kendine de hayıflanıyordu.

Atını sürdü, aşağıya indi. Bir de baktı ki, çayırların içerisinde beş—on tane ceylan, yavrulu, analı otluyorlardı:

— Tamam, avımı da buldum, dedi.

Ceylanlar, Mehmet Bey'in ve atının geldiğini görünce yine başlarlar kaçmaya, Mehmet Bey de onları kovalar, Mehmet Bey kovalar, bunlar kaçır. Akşama yakın kasabaya gelirler. Kapılar açılır, önce ceylanlar, ardından da Mehmet Bey içeri girer ve kapılar kapanır.

Yine haber gider Elif Hanım'a:

— Kendini bilmez birisi, duymayan birisi yine ceylanlarınızı kovaladı, getirdi. Yakalasaydı kim bilir kaç tanesini öldürecekti.

Elif Hanım duyar bunu, sinirlenir ve Mehmet Bey'in de kellesini vurdu-rur.

Akşama dönmez Mehmet. Kardeşi Yusuf; "Belki yarın gelir" diye düşü-

nür. Mehmet, gitmeden önce demişti ki kardeşine; “Üç günü sayın, üç gün sonra gelmezsem benden umudu kesin.”

Üçüncü gün umutlar iyice tükenir, evi bir yas, matem havası bürümüştür. Çoluk çocuk ağlamaya başlar. Yusuf çok üzülmemektedir bu duruma; iki kardeşi, iki ağabeyi gitti o dağın ardına, gelmedi. Bir haber de yok, akıbetleri bilinmiyor. Yusuf da o dağın arkasına gidip, ağabeylerinin neden dönmediğini öğrenecektir. Artık bu dert Yusuf’un da içini kemirmeye başlamıştır. O da silahşordur, ata binmeyi çok iyi biliyor, kılıç kalkan kullanmayı çok iyi biliyor, ok atmayı, fırlatmayı çok iyi biliyor.

Yusuf, gayet babayığit, bir görüşte herkesin dikkatini çeken, çok yakışıklı bir delikanlıdır. Yusuf bekârdır. Annesinin elini öper, vedalaşır yeğenleriyle ve onlara der ki:

— Eğer ben de gelmezsem, bu da benim vasiyetim, kesinlikle beni aramaya kimse gelmesin. Bizler baba vasiyetini tutmadık, bu hale geldik. Ben de size burada büyüğünüz olarak söylüyorum; sakın ola, beni aramaya gelmeyin. Sizin de başınıza bir şey gelmesin. Ama inşallah ben döneceğim.

Yusuf, atına atlar bir sabah, dağa doğru atını sürer. Çıkar dağın tepesine, ağabeylerinin gördüğü manzarayı o da görür. Epey izledikten sonra:

— Bunda bir iş var, der.

Yusuf, ne avcıdır, ne av peşindedir; kardeşlerinin muammasını çözmek amacıyla gitmiştir. Orada düz ovaya indiğinde, bir de bakar ki, be-on tane ceylan otlamaktadır. Ceylanları uzaktan gören Yusuf:

— Ya bu ceylanların sahipleri var ya da kudret tarafından efsunlu. Bu ceylanlar benim kardeşlerimin başına bir hal getirdi, der ve başlar ceylanları uzaktan takip etmeye.

Ceylanlar Yusuf’un zararsız olduğunu anladılar. Yusuf da ceylanları seyreliyordu. İkindiye kadar birbirlerini seyrettikten sonra, ikinci zamanı ceylanlar yavaş yavaş o otlakta sularını içtikten sonra başladılar geldikleri yöne doğru gitmeye. Yusuf da peşlerinden bunları takip ediyordu. Yine akşam kararkirken ceylanlar ağır ağır bir şehre giriyorlar. Yusuf tamamıyla emin olmuştu artık; ceylanların şehre doğru gitmesi normal bir şey değildi. Ama o kasabada o ceylanların hikâyesini herkes bildiği için, kimse ceylanlara yan gözle bakamıyordu, ürkütmeye dahi cesaret edemiyorlardı.

Yine kapılar açılır, ceylanlar içeriye girer. Normal geliştire bu geliş, bir kovalamaca değildir. Yusuf Bey anlar; “Evet, benim kardeşlerim bu ceylanları kovaladılar. Ceylanlar bu kapıdan içeri girdiler, kardeşlerim de girdi, kapılar kapandı. Benim kardeşlerim buradadır. Belki de bu sarayın mahzeninde, zindanlarındadır” diye kendi kendine düşünüyordu. Orada bir hana atını çeker, hancıya misafir olur.

— Delikanlı, hoş geldin. Sen yabancısın galiba.

— Evet, yabancıyım.

Yusuf Bey, hancıyla bir dostluk kurar ve hancıdan ufak ufak ceylanların sırrını, hikâyesini öğrenir.

Hancı dedi ki:

— O ceylanlar, Mahmut Bey'in kız kardeşi Elif'in ceylanları. Onlar yaylaya vurulur, sabahtan akşama kadar otlarlar; akşam onlar gelir, kapılar açılır, içeriye alınırlar, sabah tekrar geri bırakılırlar. Eğer bir kişi onları kovalarsa, Elif Hanım derhal onun kellesini vurdurur. Biz o saraydan içeriye giremeyiz; ama rivayete göre, içeride kellelerden bir kale yapılmış. O kadar çok kelle vurulmuştur ki, sayısı belli değildir. Hepsisi de o ceylanları kovalayanların kelleleri.

Bunu duyunca Yusuf Bey yıkılır. Anlar ki, kardeşlerinin kellesi vurulmuştur. Çünkü kardeşleri o ceylanları görmüştür. Görmemesi mümkün değildir.

Yusuf dedi ki kendi kendine; "Kardeşlerim o ceylanları kovalar, içeriye girerler ki onların kellesi de mutlaka vurulmuştur. Mademki ben buraya kadar geldim, kardeşlerimin intikamını almadan kesinlikle gitmem. Ben de kardeşlerimin kellesini kim vurdurduysa onun kellesini alacağım."

Han'da kalmaya devam eder. Saray'a girmenin de yollarını araştırır. Döner sarayın etrafında, etrafı çok yüksek duvarlarla çevrilidir. Yusuf Bey sarayın o yüksek duvarlardan içeri bir türlü girememektedir. Etrafında dönüp durur, ama nafil.

Bir gün, sabah erkenden kalkar; bakar ki, sarayın bahçe kapısının yanından bir kapı açıldı, yine ceylanlar salındı. Ceylanlar, yaylaya doğru koşarak giderler. Ardından, beş dakika sonra tekrar kapı açıldı; süt beyaz atların çektiği bir fayton korumalar eşliğinde saraydan çıktı, şehir içine doğru gitmektedir. Meğerse o gün Elif Hanım'ın hamam günü. Haftada bir gün hamama gidermiş Elif Hanım. Yusuf takip eder Elif Hanım'ı. Muhafızlarıyla şehir içinden hamama gelir Elif Hanım, cariyeleriyle birlikte inerler, hamama girerler. Ardından sazlar, cüm-büşler... Orada bir hamam sefası olur. Akşama kadar bu sefa devam eder.

Bu arada, Yusuf, faytoncunun yanına yaklaşır.

— Selamünaleyküm.

— Aleyküm selâm.

Faytoncu başı:

— Bizim bu muhafızlarımız şöyle babayiğit, böyle delikanlı, böyle kimseye aman vermezler, der.

Yusuf' da der ki:

— Olmaz mı, bunlarla bir karşılaşsam? Peki, bunları yenersem, beni ya-nınıza, fayton korumasına ya da saray korumasına alır mısınız?

— Hay hay, ne demek! Eğer sizin öyle bir marifetiniz varsa, biz sizinle karşılaştıralım. Zaten biz usta silahşorların ve usta dövüşçülerin hayranıyız ve öylelerini alıyoruz. Sende böyle bir marifet varsa, Mahmut Bey seni kesinlikle sarayına alır.

— O zaman, sarayda beni imtihan edin, der Yusuf.

O gün günlerden perşembe, hamam sefası günü. Pazar günü sabah saat dokuzda, sarayın bahçesinde, meydanında karşılaşılacaktır.

Yusuf, hana döner, bekler pazar gününün olmasını. Bu arada her gün çalışmaktadır, idman yapmaktadır atıyla, kılıcıyla.

Gün gelir. Günlerden pazar günü, saat dokuzda, atıyla beraber sarayın kapısında hazırdır. Kapılar açılır, içeri girer ki, ne girsin; sarayın ileri gelenleri o meydanın yanı başında yerlerini almışlardır. Elif Hanım da onların içerisinde. Elif Hanım, Yusuf'u görür görmez, der ki kendi kendine; "Ben ömrümde böyle yakışıklı bir delikanlı görmedim. Hele bir de kahramansa, silahşorsa, ben buna kesinlikle yüreğimi, kalbimi veririm."

Emir gelir, meydan kurulur. Divan seyir halindedir. Sarayın baş silahşoru ile Yusuf karşılaşır. Yusuf, delikanlı, babayiğit, genç; saray silahşoru ise otuz beş yaşını ikmal etmiş... Yusuf, ilk harekette saray silahşorunun kılıcını on metre elinden fırlatır. Kılıcsız kalan silahşorun gırtlığına kılıcını dayar; adam da ellerini yukarı kaldırır, teslim olur. Mağlubiyeti kanıtlanmıştır. Alkışlar eşliğinde sarayın baş silahşorunu yendikten sonra öbürlerini hayli hayli yener. Yenilgiyi kabul ederler, hiçbir tanesi Yusuf'un karşısına çıkmaya cesaret edemez. Elif Hanım, Yusuf'a gerçekten hayran olmuştur. Yusuf ise o kalabalıkta Elif Hanım'ı görememiş, fark edememiş, sadece kendisini görevine, aklını da kardeşlerinin intikamını nasıl alacağındadır.

Elif Hanım bir gün Yusuf'u makamına çağırır. Saray hizmetçisi gelir, Yusuf'a, "Sizi Elif Hanım çağırılmaktadır" der. Yusuf, o hizmetçiyi takip eder ve Elif Hanım'ın odasına gider. Odaya girer girmez, Elif'i nasıl görür, sanki böyle bir ılıkılık Yusuf'un da kalbini kaplar. Diyemiyor ki; "Sen benim kardeşlerimi öldürdün." Ama yüreği de Elif Hanım'a akmıştır. "İntikamımı sana koymayacağım" diye kin duyuyordu.

Elif Hanım der ki:

— Delikanlı, ben seni çok sevdim; ilk görüşte o meydanda gönlümü sana kaptırdım.

Yusuf, gönlünü kaptırdı; ama Elif Hanım'a daha yakın olabilmek için:

— Sizin güzelliğiniz aklımı başımdan aldı, dedi.

Gayesi, Elif Hanım'ından, kardeşlerinin sırrını öğrenmek ve intikamını almaktı.

Buna inanan Elif Hanım:

— Delikanlı, benimle evlenir misin? dedi.

— Tabii ki evlenirim, dedi.

Elif Hanım:

— Benim şartlarım var. Benimle evlenecek kişi bu şartları yerine getirmeden kesinlikle benimle aynı yatağa giremez, girmesi de mümkün değildir, dedi.

Yusuf ise kararlıdır, ne şart olursa olsun kabul edecektir, kardeşlerinin intikamını alacaktır. Ama bir yandan da Elif'i sevmektedir.

Elif Hanım:

— Bugün git, yarın gel. Üç isteğim var; yarın o üç isteğimden bir tanesini söyleyeceğim. Önce bu isteğimi yerine getireceksin. Bu isteğimi yerine getirdikten sonra ikinci isteğimi söyleyeceğim, der.

— Tamam, der Yusuf ve kendisine tahsis edilen odaya gelir. Orada Yusuf'u bir düşünce alır. "Acaba neydi Elif Hanım'ın isteği? Acaba suç kardeşlerimde miydi; o ceylanları haklı olarak mı kovaladılar, yoksa neden kovaladılar, neden başlarına bu hal geldi?" Böyle muhasebe içerisindeydi Yusuf. Ama Elif Hanım'ı da çok sevmiştii. Sabahı zor eder.

Sabah Elif Hanım'ın odasına gelir:

— Buyur Elif Hanım, şu isteğini söyle, der.

Elif Hanım:

— Otur, der. Oturur.

Elif Hanım isteğini sıralar.

Rum diyarında, Manisa şehrinde bir Ulu Cami varmış. Ulu Caminin yanında ayda bir gün, bir adam, Mehmet isminde bir kılıç ustası varmış, o yörenin en güzel kılıcını yaparmış ve satarmış. Kılıcını çok yüksek fiyata satar, parasını almış... Adam birkaç adım attıktan sonra, "Bir dakika, bir dakika hemşerim" dermiş, kılıcı sattığı kişiye parasını iade eder, kılıcını geri alır, dizine vurup kırarmış, ağlayarak gidermiş.

— Bana bunun sırrını öğreneceksin, gelip bana anlatacaksın. Geriye iki sır daha kalıyor, onları da irşat edersen ben seninim. Aksi takdirde senin de kelleni vurduracağım, dedi Elif Hanım.

İş ciddiye binmişti, işin içine kelle girmişti.

Erzurum nere, Manisa nere! O zamanın devri, otobüs yok, tren yok, uçak yok; at sırtında aylarca yol alacaktı Yusuf, öyle Manisa'ya gelecekti.

Yusuf Bey atına biner, hazırlığını görür; kılıcını kalkanını, okunu yayını alır ve düşer yollara. Gece gündüz demeden bir an önce Manisa'ya ulaşmalıydı, Manisa'da bu sırrı öğrenmeliydi ve Elif'ine dönmeliydi. Kaçabilirdi de, gelmeyebilirdi de, Elif onu bulamazdı; ama bir intikamı, bir sözü, bir yemini vardı.

Günler günleri, günler haftaları, haftalar ayları takip ediyordu. Günlerden bir gün Yusuf Manisa'ya geldi. Manisa'ya gelir, Manisa'da bir hana yerleşir.

Ayda bir gün tek bir kılıç yaparmış Mehmet Bey ve oranın pazarında o kılıcı satarmış. Yine o kadar güzel bir kılıç satıyor ki. Yusuf bekliyor orada. Adam geldi, "Kılıç alan yok mu? Kılıç alan yok mu?" diye, elinde yalın kılıç, geziyor. Tabii bunu takip eder Yusuf.

— Beyefendi, kılıcını ben alacağım.

— Benim kılıcım çok pahalıdır delikanlı, der adam.

— Olsun, ne kadarsa parası vereceğim. Bu kılıç benim çok hoşuma gitti, ben bunu alacağım, der.

Parasını verir, Mehmet Beyden o kılıcı alır. Haberi almıştı; biraz sonra Mehmet Bey gelip, kılıcını geri alacaktı, vurup dizine parçalayacaktı kılıcı, ağlayarak gidecekti. Yusuf da bu anı kollamaktaydı. Onun dediği parayı verir, kılıcı alır, beline bağlar. Birkaç adım ayrıldıktan sonra Mehmet Bey geri döner:

— Beyefendi, bir dakika; ben, kılıcımı satmıyorum. Buyurun, paranızı alın, kılıcımı geri verin, der.

Yusuf ise satın alınanın kesinlikle geri verilmeyeceğini, kılıcı vermeyeceğini, gerekirse bu uğurda dövüşeceğini söyler. Mehmet Bey ağlamaya başlar.

Yusuf der ki:

— Beyefendi, kılıcını bir şartla veririm. Beni evine misafir edersen, bir gece evinde misafir edersen kılıcımı veririm, o parayı da istemiyorum.

Adam çaresizdir. Çok büyük yemin etmiştir; “Kılıcı kimseye mal etmeyeceğim” diye. Kılıcı alır, orada kırar ve Yusuf’u alır evine götürür.

Mehmet Bey’in hanımı, çocukları vardır. Akşam olur, aş ekmek, sofraya getirirler. Yusuf Bey kesinlikle ne sofraya yaklaşır, ne suyunu içer. Mehmet Bey ne kadar rica ederse etsin, yemeyeceğini, bu işin sırrını öğrenmek istediğini söyler.

— Neden kılıcını satıyorsun? O eşi benzeri bulunmayan kılıcı alıp, dizine vurup kırıyorsun ve ağlayarak geri gidiyorsun. Bunun esbabı manası nedir? Bunu kesinlikle senden öğrenmek istiyorum. Yoksa ne yemeğini yerim, ne suyunu içerim, ne de buradan giderim, der.

Çaresiz kalan Mehmet Bey, çocuklarına:

— Yavrum, bizi bir yalnız bırakın bu Yusuf kardeşimle. Hanım şuraya bir tas su, bir iki bardak ayran getir de, sen de odana çekil, der.

Hanımı gider, ayran falan yapar, getirir, yanlarına koyar ve gider. Mehmet ile Yusuf baş başa kalırlar. Mehmet Bey başlar sırrını Yusuf Bey’e irşad etmeye.

Der ki:

— Ben buralı değilim. Ben, Sivas’ın Şarkışla ilçesindenim. Orada bir kıza âşık oldum, evlendim. Bir de erkek çocuğum oldu. Ama yoksulluk beni gurbe- te itti. Ben de demirciyim, demir ustasıyım. Geldim buraya, burada bir demir atölyesine girdim. İşte bu yaptığım kılıçları görüyorsun. Kılıç satarak epey bir para kazandım. Aradan tam yirmi sene geçti, dönemedim. Aklım fikrim memleketimdeydi, oğlumdaydı, hanımımdaydı. Ama yokluk bizi buralara getirmişti. Buralarda da bir değirmencinin kızıyla, uzun bir süre gördüğüm bu hanımla evlendim. Bir gün otururken, bir âşık geldi Anadolu’dan, bir hikâye anlattı. Ben de ağladım.

Tabii, değirmen herkesin uğradığı, herkesin buğday getirip öğüttüğü, çeşitli hikâyelerin anlatıldığı mekânlardandı:

— Yavrum, ben çok hikâyeler dinledim. Derdi olmayan kesinlikle göz-yaşı dökmez. Aşk ağlatır, dert söyletir derler. Senin bir derdin olsa gerek, dedi.

Mehmet Bey'i kayınbabası yakalar:

— Evladım, senin bir derdin var herhalde, yoksa sen niye ağlayasın Yavrum, derdini bana söyle, der. Mehmet Bey, yine gözyaşlarını tutamaz.

Görelim bakalım, Mehmet Bey, kayınbabası Ahmet Bey'e neler söyler, sizler ne dinleyeceksiniz. Sağ olun, var olun:

Yıllar oldu koydum geldim

Yetim kaldı yavrum benim

Ana baba ne haldedir

Yetim kaldı yavrum benim

Gerçekleri desin dilim

Gurbet ele düştü yolum

Acep şimdi nasıl Ali'm

Yetim kaldı yavrum benim

Kayınbabası:

— Yavrum, sen evli miydin, bir de çocuğun mu vardı; adı da Ali, öyle mi? der.

— Evet, efendim, der Mehmet Bey:

Mehmet'im değil sıradan

Yıllar geçti bak aradan

Sana emanet Yaradan

Acep yavrum ne haldedir

Mehmet Bey, kayınbabasına bu türküyü söyler.

— Anlaşıldı yavrum, anlaşıldı. Maksat hâsıl olmuştur, der kayınbabası; derhal gideceksin, onları göreceksin, gönüllerini alacaksın, affını özrünü dileyeceksin, onları da alıp buraya geleceksin. Ben kızım ile konuşur, ikna ederim.

Buna çok sevinir Mehmet Bey. Kayınbabası buna epeyce bir para ve bir at verir. Çok da güzel bir kılıç yapmıştır kendisine. Biner atına, düşer sılanın yoluna. Günlerden bir gün köyüne gelir. Bakar ki, köy çok acayip değişmiştir. Çünkü aradan yirmi yıl geçmiştir. Mehmet Bey yaşlanmıştır, kimse tanımamıştır.

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm.

Sevdiği bir arkadaşının evine misafir olur.

— Ben bir yabancı yolcuym, garip bir yolcuym. Beni bugün misafir edin, der.

— Hay hay, derler.

Sorar sual ederler.

— Benim bir arkadaşım vardı. Adı Mehmet'ti, tam yirmi yıl oldu gideli. Ne hain herifmiş, ne kötü herifmiş; gitti, çoluğunu çocuğunu unuttu, bir daha gelmedi, der onu misafir eden arkadaş. Aralarında böyle bir sohbet geçer.

Gecenin bir yarısı, Mehmet Bey, kaldığı o evden çıkar. Der ki:

— Bir gideyim bakayım, benim evimde barkımda kim var, kim yok?

Gelir evinin bacasına, bir de bakar ki, ne baksın; hanımının koynunda gayet babayiğit, yakışıklı bir delikanlı yatmaktadır; “Eyvah, benim hanım herhalde birisini seviyor, geceleri yanına dostunu alıyor” der.

Bacadan ip salar, oradan aşağıya yavaşça süzülür. O yatan delikanlıya kılıcını çeker, boynuna bir kılıç indirir; kelle bir tarafa, gövde bir tarafa düşer. O arada hanımı Ayşe Hanım uyanır. Uyanır uyanmaz Mehmet'i tanır:

— Ne yaptın? der.

Tam ikinci kılıcı da hanımının boynuna indireceği sırada:

— Ne yaptın zalim; kendi evladını öldürdün, der hanımı.

O anda Mehmet Bey neye uğradığını şaşırır. Kılıç elinden düşer ve kendisi de oraya düşer bayılır. Kendi evladının boynunu kendi eliyle, kendi yaptığı kılıçla kesmiştir.

O gece bir hasbıhale, sohbete koyuldular. Mehmet, daha buralarda kalamayacağını, buraları terk edeceğini; zira bu acıyla buralarda yaşamayacağını Ayşe'sine söyler. Eğer gelirse Ayşe'sini de götürcekti.

Hanımı vurgundu ciğerinden. Çünkü ciğerparesini toprağa vermişti. Ayşe bu işin muhasebesini yaptıktan sonra, Mehmet'le gitmeye karar verir. Ama Mehmet, Manisa'da evli olduğunu ona söylemez, onu saklar. Orada Ayşe'sine bir at temin eder. Alır Ayşe'sini yanına, günlerce, aylarca süren bir yolculuktan sonra Manisa'ya gelirler.

Manisa'da evine götürür. Ayşe bakar ki, evin içinde üç dört tane çocuk var, bir hanım var. Mehmet'in yüzüne bakar:

— Mehmet, kimdir bunlar? diye sorar.

Mehmet der ki:

— Hanım, ben sana söyleyemedim, söyleyemedim de. Bunlar da benim hanımım ve benim çocuklarım. Onlar seni kabul ettiler. Git getir, kabul ederse, biz onu kabul ediyoruz. O bana ablalık yapar” diye söylediler. Geldim, ama bu yanlış hareketi yaptım. Kendi evladımı kendi elimle yaptığım kılıcım ile öldürdüm. Orada da tutacak başka bir şeyim olmadığı için seni de buraya getirmekten başka çarem yoktu. Bundan sonra burada birlikte yaşayacağız.”

Ayşe'nin kolu kanadı bir kez daha kırılmıştı. Çok uzaklardan gelmişti. Geri dönme imkânı da yoktu. Çaresiz bir şekilde bu olayı kabullenmek zorunda kaldı.

— İşte Yusuf, hal mesele böyle şimdi bu kılıcı yapıyorum kendi ellerimle... Aynı zamanda değirmenciyim. Kayınbabam vefat etti. Değirmeni ben çalıştırıyorum. Bu arada da ayda bir kılıç yapıyorum. Bu yapmış olduğum kılıcı satıyorum. Satıp parayı alınca:

— Acaba bu adam da bu kılıçla kendi evladını mı kesecek, bunun sebebi ben mi olacağım? diyorum, aklıma kendi çocuğum geliyor, kılıcımı geri alıyorum, orada kırıyorum. Kimse birbirini kesip öldürmesin diye, ağlayarak geri dönüyorum. İşte benim kılıcımın sırrı esbabı budur, der.

Mehmet, Yusuf’a kılıcı kırmasının sırrını böylece anlatır.

Sıra gelmiştir Yusuf’a.

Mehmet Bey:

— Peki, seni bu sırrı öğrenmeye iten sebep ne ola ki? Sen de bunu bana anlatmadan ben kesinlikle seni bırakmam, der.

Birisi evlat acısı, birisi kardeş acısı ikisi de ağlıyor, ikisi de birbirlerine dertlerini anlatıyordu. Yusuf da Mehmet Bey’e, sabaha kadar, başından geçen olayları, kardeşlerinin, ağabeylerinin nasıl öldürüldüğünü, hangi şartlarda bu-
raya geldiğini baştan sonuna kadar anlatır.

Sabah olur. Sabahleyin Yusuf, Mehmet Bey’e veda eder, tekrar geldiği yola koyulur.

Aradan tam altı ay geçmişti. Elif altı aydır Yusuf’tan bir haber alamıyordu, Ama gel gelelim, Yusuf’un annesi vardı, kardeşlerinin çocukları vardı, yeğenleri vardı, hısım akrabası vardı. Onlar da Yusuf’tan haber alamıyordu. Anne yüreği yanıyordu.

Bir seher vakti, annesi, sabah namazını kıldıktan sonra açar pencereyi, o ılgıt ılgıt esen rüzgârlara:

— Acaba Yusuf’umu gördünüz mü? diye soruyordu.

İlgıt ılgıt esen ey seher yeli

Bana Yusuf’umdan verin bir haber

Aklım ziyan oldu olmuşam deli

Bana Yusuf’umdan verin bir haber

Ağlayan gözlerim bir gün gülmedi

Şu fani dünyada gönlüm şad olmadı

Üç tane yavrum gitti gelmedi

Bana Yusuf’umdan verin bir haber

Anayım yüreğim içten kanarım

Her kapı çalınsa seni sanırım

Bilmem ki bu derde nasıl dayanım

Yusuf’umdan bana verin bir haber

— Bana Yusuf’umdan verin bir haber, diyordu. Ana yüreği işte, o ılgıt ılgıt esen seher yelinden adeta evlatlarından bir haber bekliyordu.

Yusuf ise hızla Elif’ine, Elif’inin sarayına doğru ilerlemekteydi. Öğrenmiş olduğu bu kılıcın sırrını Elif’ine aktaracaktı ve Elif’inden, ikinci şartı neydi, onu öğrenecekti. Onu da yerine getirecekti ki, üçünü de çözsün, Elif’ini alsın. Aksi takdirde Yusuf’un da kellesi uçurulacaktı.

Günlerden bir gün Yusuf saraya gelir. Kapılar açılır, Yusuf'un atı ahırına çekilir. Yusuf misafir edilir, ağırlanır:

— Yusuf geldi, diye Elif Hanım'a haber verilir. İstirahat ettikten sonra, ertesi gün Elif Hanım'ın odasına davet edilir.

Elif Hanım:

— Geldin mi? der.

— Geldim.

— Öğrendin mi bu sırrı?

— Öğrendim.

— Nedir bu kılıcın sırrı? Mehmet neden bir ayda bir kılıç yapıyor ve onu da getirip pazarda satıyor, parasını alıyor, sonra tekrar parasını iade ediyor, kılıcı alıp kırarak, ağlayıp gidiyor? Bana bunun sırrını anlat bakıyım.

Yusuf, Elif Hanım'a kılıcın sırrını baştan sona ağır ağır anlatır. Sır hikmette ulaşılmıştır.

Elif Hanım, hikâyeyi dinledikten sonra:

— Evet Yusuf, bugün git istirahat et. Sonra sana ikinci şartımı, ikinci isteğimi söyleyeceğim, der.

Yusuf oradan ayrılır. İstirahat etmeye başlar. Ama yine kafasını bir düşünce alır; "Acaba bu şartı neydi?" Elif Hanım, Yusuf'u hangi diyara sürecekti, başına neler gelecekti, bilmiyordu. Yusuf istirahatini tamamlıyordu.

Bu arada, Yusuf, onu dokuz ay karnında taşıyan, memesinden emdiği, kucağında ninnilerle büyüdüğü anasını çok özlemişti. Ama kardeşlerinin intikamını almadan, Elif'i almadan gidemezdi.

Yusuf bir gün bahçede otururken, bakar ki, turnalar efendim gökyüzünde annesinin olduğu, kendi köyünün olduğu tarafa doğru uçuyorlar. Bakalım, orada Yusuf kılıcını saz eder de o gökte uçan turnalara, annesine neler söyler. Bakalım, birlikte dinleyelim:

Bizim ele doğru baktım gidersiz

Selamımı anama verin turnalar

Benden ona dolu selam edesiz

Arzuhalimi ona verin turnalar

Yüreğin yanıyor bilirim ana

Nasip ise bir gün gelirim ana

Ya da bu yolda ölürüm ana

Gidip de anamı görün turnalar

Ben Yusuf'um der ki işledim hata

Çok günler geçirdim ben bata bata

Yusuf'un ölmemiş deyin hayatta

Hatırını sual edin sorun turnalar

Turnalar, âşıkların gönül postasıdır. “Turnalar bizim ele doğru gidiyor, anama da bir haber verirler belki” diyordu Yusuf.

Elif, Yusuf’u yanına çağırır. Der ki:

— Gel bakalım Yusuf, istirahat doldu. Şimdi ikinci sırrı senden öğrenmek isteyeceğim. Gideceksin bu sırrı da öğreneceksin, irşat edeceksin ve bana geleceksin.

Acaba ne diyecekti, bu seferki sır neydi?

Elif şöyle söze başladı:

— Gül, Sinan’a ne yapmış; Sinan neden Gül’e siyaset eder?”

Allah Allah! Yusuf şaşırırmıştı.

— Bu da ne demek Elif Hanım?

— Efendim, bir daha tekrar ediyorum: Gül, Sinan’a ne yapmış; Sinan neden Gül’e siyaset eder?

— Allah Allah! Peki, bunu nereden öğreneceğim? Bu olay nerede yaşanmış? diye sorar.

Elif der ki:

— Ege kıyılarında yaşanmış bir hikâye. Neden Sinan Gül’e siyaset eder, neden işkence eder, gülüne neden işkence eder? Bunu bana öğreneceksin. Şimdi ise Sinan tam yedi denizin ortasında, yüz kilometrekarelik bir adada tek başına yaşamaktadır. Bu sırrı Sinan’dan başka bilen yok. Sinan’da o yedi denizin ortasında. Gideceksin, orada bu sırrı Sinan’dan öğrenip geleceksin, bana anlatacaksın Sinan’ın Gül’e siyasetini, işkencesini. Ondan sonra sana üçüncü sırrımı da söyleyeceğim. Aksi takdirde kelleni vururum, der.

Yusuf adeta maceracı olmuştu. Gidecekti, Sinan’ı o adalarda bulacaktı, bu işin sırrına erecekti.

Mevsim tabii Doğu Anadolu’da kışa tekabül ediyor; Erzurum’dan çıkar yola, Erzincan, Sivas, Yozgat, geçip geliyor. Bir kara tipiye yakalanır yolda. Hava çok soğuktur, donmak üzeridir. Sığınacak bir köy, bir yer aramaktadır. O arada bir kuş gelir, adeta Yusuf’a sığınır. Yusuf bakar ki, kuş donmak üzere. Hemen alır:

— Ulan, donarsam ben donayım, bu zavallı hayvan donmasın, der ve paltosunun altına sokar kuşu. İleride bir köy vardır; gider oraya, çalar kapısını birisinin, ona misafir olur.

Birden kuş aklına gelir. Bakar ki kuş ölmemiştir ve kendisine de gelmiştir. Orada biraz buğday, yem, biraz suyla kuşun karnını doyurduktan sonra, hava da açılmıştır, kar tipi boran gitmiştir, kuşu pencereden uçurur.

Yusuf, atına biner, ver eline Ege kıyıları...

Yusuf ömründe hiç deniz görmemiştir. Denizi dakikalarca, saatlerce seyreder. Sudan korkar. Yüzme bilmez.

İzmir’de bir hana yerleşir, orada adaları araştırır. Adalara nasıl gidilecektir; sandalla mı, kayık mı tutulacak, onları araştırır. Her gün denizin kenarına inip çıkar, çaresizdir Yusuf.

Der ki:

— Herhalde bu işi başaramayacağım.

Ama her gün kumsala gelip, denizi seyretmektedir. Acaba Sinan hangi adada; bunu da bilmemektedir.

Der ki:

— Ben yine hancıya gidip sorayım; ona çok gidip gelen olur, haber kaynağıdır. Hele şu sırrımı bir hancıya açayım. Hancı bu Sinan'ın hikâyesini biliyor mu, o adayı biliyor mu, bakayım. O adaya belki birini bulur giderim.

Döner yine hana gelir. Handa düşünmeye başlar. Hancı ise tecrübelidir. Bakar ki, o delikanlı öyle inceden inceye düşünmektedir, delikanlının yanına yanaşır:

— Selamünaleyküm delikanlı.

— Aleykümselâm amca.

— Hayırdır evlat, ne düşünüyorsun, bir derdin mi var?

— Var hancı amca, derdim çok büyük.

— Nedir evladım? Derdini söylemeyen dermanını bulamaz. Derdin nedir? Belki ben dermanını biliyorumdur ya da bir bilen biliyorumdur.

Yusuf der ki:

— Ben, Sinan'ın adasını arıyorum.

Hancı:

— Aman evladım der, Sinan'ı duyar duymaz; Sakın ha, bir daha adını anma onun.

— Hayırdır hancı dayı, niye adını anmayayım?

— Yavrum, Ege'de adaların bir tanesinde yaşar Sinan. Sinan vakti zamanında işte şu ilerde, İzmir'e yaklaşık iki günlük yoldaki Çeşme beldesinde yaşardı. Adada tek başına yaşar yavrum. Oraya giden de kesinlikle sağ çıkmaz, ölür. Kimse de sırrını bilmez. Sakın, ağzına alma yavrum.

Hancıyı dinleyen Yusuf, güler, tebessüm eder; der ki:

— Hancı dayı, ben oraya gitsem Sinan öldürecek, burada kalsam bu dert beni öldürecek. Onun için bir tercih yapmak zorundayım. En iyisi şu Sinan'ın da sırrını öğreneyim de, koy beni Sinan öldürsün.

Hancı der ki:

— Oraya hiçbir kayıkçı seni götürmez, hiç kimse oraya gitmez. Onun için, gel sen bu sevdadan vazgeç.

Hancı yanından ayrılır. Ertesi gün hancıya:

— Ben gideceğim, bir ay içerisinde gelmezsem, şu benim atımın bir aylık yem parasıdır, der, masaya koyar; Eğer bir ay sonra dönmezsem, bil ki Sinan beni öldürmüştür. Şu atım da senin olsun. Sen bin, der.

— Hay hay evladım. Yine beni dinlersen, gel sen bu sevdadan vazgeç, der.

Mümkün mü vazgeçmek, mümkün mü; Yusuf'a vazgeçmek yakışır mıydı? Gidecekti. Sabah erkenden kalkar, deniz sahiline iner. Birkaç tane balıkçıya,

kayıkçıya teklif ederse de, hepsi Yusuf'u başından kovalar, def ederler. Yusuf ancak bir kayık satın almanın peşindedir ve yorulur. Kumların üstüne oturduğunda, bakar ki, yanına bir kuş kondu. Öyle elini atsa sanki kuşu tutabilecek gibidir. Yusuf'un bütün dikkati o kuşa toplanır. Elini atıp, kuşu tutmak ister; ama kuş kaçmaz. Ayağından tutar kuşu; Allah'ın gücü ve kudreti, kuş birdenbire büyümeye başlar. Öyle büyür ki, Yusuf'u kaldıracak kadar büyür ve başlar havalanmaya. Yusuf:

— Ha şurada bırakayım, ha burada bırakayım, derken bir de bakar ki, artık bırakamayacak kadar yükselmiştir. Sıkı sıkı kuşun ayağına sarılmaktan başka çaresi kalmamıştır.

Denizin üstünde yolculuk başlar. Kuş orada lisana gelir:

— Ey Yusuf, beni tanıdın mı? der.

— Hayır, tanımadım.

Der ki:

— Hani o yolda beni kurtardın ya, beni o kardan, tipiden, borandan kurtardın ya. İşte, ben o kuşum. Şimdi de senin yardıma ihtiyacın var, ben de sana yardıma geldim. Ben seni o adaya götüreceğim. İşini bitirince yine seni bıraktığım yerden alacağım.

Yusuf daha bir heyecanlanır, daha sıkı kuşun ayağına sarılır.

Hayli bir yolculuktan sonra ada görünür. Kuş, yavaşça adaya süzülür. O kumsala Yusuf'u indirir ve gözden kaybolur. Yusuf şaşkındır. Sağa sola bakmaktadır. İlerde bir tepe görür, tepenin üzerinde bir şato görür ve o şatoya doğru ilerlemeye başlar.

Sinan da bahçede, bahçesiyle uğraşmaktadır. Atları vardır, inekleri vardır, koyunları vardır bunların hepsi başıboş yayılmaktadır. Kendisine bağ bahçe becermiştir Sinan. Orada kendisine bir uğraş verir. Bir de bakar ki, kendisine bir insan, bir adam yaklaştığını görür. Hayretler içerisinde çeker kılıcını ve Yusuf'un üzerine doğru hücum eder. Yusuf ise silahsızdır, oraya sadece günlük giydiği elbiselerle gelmiştir.

— Dur Âdemoğlu, sen in misin cin misin, ne işin var burada? Sen bilmez misin, buralara çıkanın kellesi derhal uçurulur. Sen hangi cesaretle, hangi cüretle buraya adım attın? der, Yusuf'un üzerine hücum eder.

Yusuf ellerini kaldırır, merhamet diler:

— Beni öldürme; ben sana her şeyi anlatacağım, der.

— Peki, der. Yusuf'u alır, misafir eder, yedirir içirir.

— Peki, sen buraya neyle geldin? diye sorar.

— Onu da anlatacağım, der Yusuf ve başlar başından geçenleri Sinan'a anlatmaya. Kardeşlerinin hikâyesini, Elif'in hikâyesini, Kılıççı Mehmet'in hikâyesini Sinan'a anlatır. Sinan yıllardır bir insan sesine, bir insan yüzüne hasrettir, konuşmaya ihtiyacı vardır. Yusuf'la hayli bir sohbet, muhabbet eder ve Yusuf'a buraya nasıl, niçin geldiğini sorar.

Yusuf da:

— Böyle böyle, gül Sinan’a ne yapmış ki, Sinan Gül’e işkence yapar, siyaset eder; onu öğrenmeye geldim, der.

— Peki, neyle geldin evladım?

— Kayıkla geldim. Kayığım adaya gelirken parçalandı, ben de yüzerek canımı zor kurtardım, size rastladım, der.

Sinan inanır:

— Bak delikanlı, bugüne kadar benim bu sırrımı kimse bilmedi, duymadı. Bu sırrımı sana bir şartla anlatırım, der.

— Hay hay, der Yusuf, şartını kabul eder.

— Ben hikâyemi söylerim, ama hikâyemi öğrenen kişinin de kellesini mutlaka vururum. Buna razıysan ben sana sırrımı anlatıyım. Yok, buna razı değilsen evladım, hiç beni dinleme, burada bu ağaçlardan bir kayık, bir sandal yapalım. Seni buradan bindireyim, sırrımı öğrenmeden, irşat etmeden çek git, der.

Yusuf der ki;

— Ben senin sırrını öğreneceğim, sen de benim kellemi vuracaksın. Zira ben bu sırrı öğrenmesem, merakımdan öleceğim. Ha ben ölmüşüm, ha sen beni öldürmüşsün, hiç farkı yok.

Bunlar yemeklerini, aşlarını yerler. Sinan Bey, Yusuf’u karşısını alır, oturtur ve der ki:

— Otur karşıma, ben sana hikâyemi anlatıyım.

Yusuf’u karşısına oturtan Sinan başlar hikâyesini anlatmaya:

— Evladım, ben, İzmir’in Çeşme ilçesinin beyiydim. O zamanlar o bölge benden sorulur. Ama benim çok kıymetli, o civarın en güzel atlarından bir tane atım var. Gemilerim var, ticaret yapıyorum. Çok zenginim. Bir hanımım var Gül isminde, bir de kızım; beraber yaşıyıp gidiyoruz.

Ama ben her gün kalkıyorum, bakıyorum, o sevdiğim at sabahleyin terler içerisinde kalmış, kan ter içerisinde, yorgun, bitkin. Allah’ım bu atıma kim biniyor gece sabaha kadar, bir türlü öğrenememiştim. Bir gün tellal çıkardım, at seyislerini topladım. Dedim ki:

— Kim bu atın sırrına yeterse, ben ona dünyalığını vereceğim, ahretliğine karışmayacağım, çok zengin edeceğim. Bu at neden böyle her gün terliyor, bana bunun sırrını açıklasınlar diye seyisleri topladım ve bir de şart koştum: Bu sırrı öğrenen bana anlatacak, öğrenmeyen de kellesini vururum, dedim.

Seyisler hepsi dağıldı. İçlerinde bir tek Keloğlan kaldı. Dedi ki:

— Tamam, Sinan Paşam, ben bu sırrı öğreneceğim ve dünyalığımı da senden alacağım. En az on altın isterim.

Sinan Bey:

— Tamam, yeter ki sen bu sırrı öğren, der.

Keloğlan işbaşı yapar, o gece parmağında belinden çıkardığı hançerle

şöyle bir yara açar. Oraya tuzu basar, atın önünde gübrelerin içerisine girer ve başlar beklemeye. Yarasına tuz basmıştı. O parmağının sızısından mümkün mü Keloğlan'ın gözünü uyku sarsın; o acıyla kıvrınmaktadır. Bir de gece yarısı bakar ki, birileri:

— Kâhya, çek atı, der. Kâhya gelir, atı eyerler, atı çeker. Bakar ki, Sinan Bey'in hanımı ve kızı, ikisi birden aynı ata bindiler, gözden kayboldular. Sırrı çözmüştür Keloğlan. Hemen gider, parmağını yıkar suyla, parmağını sarar, uyur.

Bir de bakar ki sabahleyin, at geldi;

— Kâhya, çek atı. Kâhya, atı çeker. At kan ter içerisindedir. Sabahleyin Sinan Bey gelir, bakar ki, at yine kan ter içerisindedir. Çağırır Keloğlanı.

— Keloğlan, hani sen bu atın sırrını öğrenecektin; ne oldu? der.

Bakalım, Keloğlan orada Sinan Bey'e ne söylüyor, Sinan Bey'den ne istiyor:

Aman Sinan Bey'im aman

Sen atları gel ikile

Belki Hak'tan ola güman

Sen atları gel ikile

Baktım genç ömrüm söküldü

Gözyaşım kanla büründü

Gece atlarım çekildi

Sen atları gel ikile

Keloğlanım diyar gezer

İnce eleklerden süzer

Sırrı irşat eder çözer

Gel sen atları ikile

— Keloğlanım diyar gezer, sırrı irşat eder çözer, sen şu atları ikile.

— Yani atları iki tane yap, bir at daha al, der.

— Tamam, der Sinan Bey. Keloğlan'ı çağırır, yüklüce bir para verir:

— Git pazara, bir tane at al getir, ahıra bağla, der.

Keloğlan alır parayı, gelir at pazarına. Tabii ki Sinan Bey'in atının ayarında at aramaktadır. Atın ön kâkülünden tutar, şöyle desteler, çeker kendine doğru, bırakır, at kıcının üstüne oturur. Atları böyle tecrübe eder. Bir de bakar ki, bir köşede bir ak kısarak. Onun yanına gider, onun kâkülünden tutar, ne kadar çekerse de bir milim yerinden oynatamaz.

— İşte benim aradığım at budur, der. Atın o günkü pahası neyse, parayı verir. Ata biner, alır, ahıra getirir. Ahıra getirir, atı yemler, karnını doyurur.

Akşam olur. Aynı yarayı bir daha açar, içerisine biraz tuz basar, yine girer at gübrelerinin içerisine, saklanır. Orada başlar beklemeye. Yine bir gece yarısı:

— Kâhya, aç kapıları, çek atı, der.

Kapılar açıldığında, hanım bakar ki, atlar iki olmuş.

— İkisini de çekin, der.

Kâhya, atların ikisini de eyerler, atların ikisini de çeker. Birisine Sinan Bey'in hanımı, birisine Sinan beyin kızı biner, sürerler ve gözden kaybolurlar.

Keloğlan hemen çeşmeye gider, yine elini yıkar. Yaralarını yıkar, sarar ve gelir o gübrelerin içine girer, başlar uyumaya. Sabaha yakın bir de bakar ki, döndüler:

— Kâhya, aç kapıyı, çek atları içeriye.

Atlar çekilir içeriye. İkisi de kan ter içerisindedir.

Sabah Sinan Bey gelir, bakar ki, bu sefer atların ikisi de kan ter içerisindedir. Sorar Keloğlan'a:

— Keloğlan, herhalde canından, kellenden bezdin, bıktın. Bu atların hali ne böyle, açıkla bana, der.

Türküyle demişti, "Atları ikile" diye. Kel seyis bu kez der ki:

— Sinan Bey atları üçle.

— Tamam der Sinan Bey. Çıkarır, yüklü bir para verir. Keloğlan yine pazarın yolunu tutar. At pazarının yolunu tutar. Araştırır, yine aynı ayarda bir at bulur ve o atı da alır getirir. Eyeriyle beraber yemler, tımar eder. Atlar üçlenmiştir ve akşam olmasını bekler. Akşam olur. Yine Keloğlan tuzu yaralı parmağına basar ve at gübrelerinin içine girer. Parmağının sızısından uyuyamaz tabii ki. Bakar ki, yine:

— Kâhya, aç kapıyı, derler.

Kâhya ahırın kapısını açar.

Der ki:

— Hanımım, atlar üçlenmiştir.

Hanım:

— Çek ikisini, der.

İkisini çeker. Yine birine hanım, birine kızı biner. Onlar çıkar çıkmaz, üçüncü atı da kendisi eyerler, bunların peşine düşer, uzaktan takip eder.

Bunlar gider, Keloğlan gider. Yaklaşık bir saatlik at sürmeden sonra bakar ki, bunları bir dağın tepesinde, öyle sapa, kuytu bir yerde, bir mağaranın önünde beklerler. Mağaranın önünde gözcüler vardır.

— Geldin mi hanımım?

— Geldim.

— Hoş geldin, sefa geldin.

Bunları içeriye alırlar. Keloğlan da atını bir ağaca bağlar, yavaşça mağaranın içerisini görebileceği bir yere siner. Bakar ki, bir de ne baksın; kırk haramiler. Sinan Bey'in hanımı ve kızı haramiyle, haramibaşı ile haramibaşının sağ koluyla beraberler. Orada şarapları içiyorlar, eğleniyorlar. Sabaha kadar se-

vişiyorlar. Sabah gün atarken atlara biniyorlar. Yine bir saat sıkı sürmeden sonra geliyorlar evlerine, herkes yerine çekiliyor. Böylece atlar kan ter içerisinde ahıra çekilmiş oluyor.

Sinan Bey sabahleyin geldiğinde bakıyor ki, atlar yine kan ter içinde. Tabii bu durumu gören Keloğlan, atına biniyor, geliyor. Atı yerine bağlıyor, parmağındaki tuzu yıkadıktan sonra o gübrelerin içerisine vuruyor kafayı yatıyor. Daha sonra ardından eğlenceleri biten Gül Hanım ile kızı geliyorlar:

— Kâhya, çek atları içeriye.

Ardından gidiyorlar yerlerine, yataklarına.

Sinan Bey belirli bir saat sonra geliyor, bakıyor ki, atların üçü de kan ter içerisinde.

Çağırır seyisi:

— Ulan, sen hani bana bu sırrı irşat edecektin, bu atların sırrını. Bu sefer de söylemezsen kesinlikle senin kelleni vuracağım, der.

Keloğlan düşünür, sırrı irşat edecektir. Ama ya ona inanmazsa, ya Keloğlanın kellesini vurursa.

Görelim ki, orada Keloğlan, Sinan Bey'e ne söylüyor, sizler ne dinleyeceksiniz:

*Ben bu sırrı sana şimdi diyemem
Sen atları dörtle gel Sinan Bey'im
Dünyayı versen asla diyemem
Sen atları dörtle gel Sinan Bey'im*

*Kuş olup peşinden onlarla uçtum
Görünce onları kendimden geçtim
Vallahi ben bu işe kurudum şaştım
Gel atları dörtle sen Sinan Bey'im*

*Keloğlan'ım söyle bunu söz ile
Güzeller cilvesi eder naz ile
Gerçeği kendin gör gel de göz ile
Sen atları dörtle gel Sinan Bey'im*

— Gerçekleri sen gör gel de göz ile, sen atları dörtle gel Sinan Bey'im.

Sinan Bey hemen yine Keloğlan'a para verir:

— Git oğlum, yine bir at satın al, gel, der.

Keloğlan, kel seyis, yine at pazarına gelir, oradaki atları inceledikten sonra, onların ayarında olmasa da, onlara yakın bir at beğenir, onu da egeri ile beraber alır, getirir ahıra bağlar. Sinan Bey ile görüşmek üzere yanına gider. Sinan beyden destur ister. Yalnız görüşeceğini söyler.

Sinan Bey, yanındakileri, yarenlerini, eşini, dostunu, o gün kim varsa yanında onları dışarı çıkardıktan sonra, Keloğlana, kel seyise:

— Söyle Keloğlan; nedir bana söyleyeceğin şey? der.

— Sen bana yattığın odayı göstereceksin. Ben gece gelip seni oradan çağıracağım, bu sırra birlikte vakıf olacağız,

Sinan Bey:

— Olur mu ulan; benim yattığım odaya sen nasıl girersin? Benim yanımda hanımım var, ben hanımla beraber yatıyorum. Sen benim haremime, sen benim yatak odama nasıl girersin? der.

— Efendim, siz bu sırrı öğrenmek istiyor musunuz, istemiyor musunuz?

— Tabii ki istiyorum; ben seni onun için tutmadım mı?

— O halde bir defalık izin verin, ben sizin odanıza destur ile girerim. Sizi uyandırır, giderim, der.

Sinan Bey biraz düşündükten sonra kabul eder. Keloğlan'ın gece kendi yatak odasına gelmesine izin verir.

Keloğlan yine parmağını kesmiş, o yarığı tazelemiş, arasına tuz dolurmuş, yine o gübrelerin içerisine girmiş bekliyordu. Gece hayli ilerledikten sonra yine Gül Hanım gelir:

— Kâhya atları çek, der.

Kâhya açar kapıyı:

— Hanımım, atlar dörtlenmiş, der.

— Olsun, sen iki tanesini çek bize, der.

Kâhya iki tane atı eyerler, iki atı çeker. Bir tanesine Gül Hanım, bir tanesine de kızı biner. Bunlar çeker giderler.

Keloğlan hemen yerinden fırlar. Hem Sinan Bey'in atını eyerler, hem de kendi atını eyerler. Parmağını yıkar, koşar Sinan Bey'in odasına. Sinan Bey uyumaktadır:

— Sinan Bey, Sinan Bey, diye bağırmaya başlar. Sinan Bey bir türlü uyanmaz. Yanına gider, sallar:

— Sinan Bey, Sinan Bey, kalk.

Sinan Bey'in uyanması mümkün değil. Uyku taşı denilen bir taş var, küçük, nohut kadar, o taşı uyuyan kişinin kulağına koyduğun zaman, o taşı geri alana kadar o kişinin uyanması mümkün değilmiş. Meğerse o taş onu uyu-turmuş. Gül Hanım, Sinan Bey uyur uyumaz kulağına o taştan koyuyor ve o haramibaşıyla olan yasak ilişkisine gidiyor. Ondan sonra dönüp geliyor, taşı kulağından alıp, yatıyor. Taşı kulağından alınca da Sinan Bey uyanıyor ve gidiyor, atın o durumlarını görüyormuş.

Bundan haberi olmayan kel seyis, başlar Sinan Bey'i sallamaya:

— Sinan Bey, der, sallar, sallar. Sinan Bey'de hiç ses yoktur. Sağa çevirir, sola çevirir, derken bakar ki kulağının içinden pıt diye yere bir taş düştü. Taş düşer düşmez hemen Sinan Bey uyanır. Kel Seyis çok uyanıktır, anlar. Hemen taş alır, cebine kor.

— Sinan Bey, uyan; sabahtan beri seni çağırıyorum, der. Sinan Bey bir de kalkar ki, yanında Gül Hanım yoktur.

— Hanımım nerede? diye sorar.

— Gel efendim, hiç ses etme, sen beni takip et, der.

İkisi de kılıçlarını, kalkanlarını kuşanırlar. Binerler atlara, doğru oraya. Zaten yeri yolu Keloğlan bir gece öncesinden bilmektedir. Bunlar gelir, yine atları gözcülere teslim ederler. Gül Hanım ile kızı içeriye girerler. Keloğlan ise daha geride, atları bir ağaca bağlar. Ağaçların, çalıların arasından gizlice mağaraya yaklaşırlar. Mağaranın içinin görüldüğü bir yerden bir de bakar ki, ne baksın Sinan Bey; hanımı ve kızı soyunmuşlar, çıplak denecek derecede, şarap içiyorlar, çalgılar çalıyor, haramilerle birlikte eğleniyorlar, oynuyorlar. Hanımın haramibaşıyla seviştikten sonra oradan ayrılacağını anlayan Keloğlan ve Sinan Bey hemen koşar, atlara binerler, gerisin geri, Sinan Bey'in sarayına doğru yola çıkarlar.

Yolda:

— Gördün mü? der Keloğlan, Sinan Bey'e.

— Gördüm Keloğlan. Olayı tamamıyla, bütün çıplaklığıyla kendi gözlerimle gördüm. Şimdi iş bana kaldı. Şimdi anladım benim atlarımın neden terlediğini, neden bu hale geldiğini, der.

Bunlar gelirler. Atları ahıra çekerler. Keloğlan yine gübrelerin içine yatar. Sinan Bey de yatağına çıkar, yatar.

Hiçbir şey olmamış gibi, Gül Hanım gelir, soyunur, yatağına girer. Kulağına el atar, Sinan Bey'in kulağındaki taşı bulamaz ve şüphelenir. Sağa sola bakar, bulamaz; ama yapacak da başka bir şeyi yoktur, yatar.

Ertesi gün Sinan Bey kalkar ve kendisine iki yüz kişilik bir silahlı grup ayarlar. Akşam kendisinden talimat beklemelerini söyler. Ertesi gün akşam olur. Gül Hanım gidecektir; yalnız, uyku taşı olmadığı için bir telaş sarar. Uyku taşını aramaya başlar. Uyku taşı yoktur; "Ya Sinan Bey uyanır da bu olayı hissedersin, ya kellesini vurdurursa" diye telaşa kapılmıştır. O arada yine Gül Hanım'ın elinde sihirli bir çubuk vardır. O çubuğu bir şeye dokunduğu zaman, "Şu ol" dediği zaman, Gül Hanım'ın o dediği hemen anında oluyor. Efsunludur, büyü bir çubuktur. O çubuğu da yanına alır ve yatarlar.

Yine:

— Kâhya, atları çek, der ve kızıyla giderler.

Sabaha karşı döndüklerinde Sinan'ı yatakta bulamaz. Sinan Gül Hanım ile kızı gittikten sonra iki yüz adamını alır, o haramilerin olduğu yeri sarar. Bunlar sabahın geç saatine kadar yerler, içerler, şarapları ve eğlence bittikten sonra hepsi sarhoştur, vurur kafayı yatarlar. Bu durumu gören Sinan Bey yanındaki askerleriyle girer içeriye, bu kırk tane haraminin kırkının da kellesini keser ve hanımı ve kızıyla ilgilenen iki tanesinin kellesini bir torbanın içerisine kor, atının terkesine bağlar ve alır, gelir sarayına.

Gül Hanım telaştadır.

Sinan Bey:

— Neredeydin, nereden geldin? diye sorar.

Sinan Bey, Gül Hanım ve kızının kellesini kesecektir. Ama önce olayı aydınlatmak ister. Gül Hanım ise çubuğunu yanından ayırmamaktadır, beklemektedir. Hizmetçilere harambaşının kellelerini teslim etmiştir.

Sinan Bey:

— Bana karpuzları getirin; hem karpuz yiyelim, hem de kızımın, hanımımınla sohbet edeyim, der.

Daha önce tembihlemiştir:

— Ben öyle deyince, siz kelleleri birer tepsinin içerisine kor içeriye getirirsiniz, demiştir.

Sinan Bey içeri girince, Gül Hanım sorar:

— Sinan Bey, sabah kalktım, yatakta yoktun, nereden geliyorsun? Ava falan mı gittin?

— Evet, hanım, ava gittim; çok da güzel avlar avladım. Ama yolda iki tane de karpuz, hiç ömrümde görmediğim karpuz gördüm, aldım getirdim. İstersen o karpuzları hizmetçiler getirsinler, burada birlikte keselim, hem yiyelim, hem sohbet edelim, der hanımına.

Hanımı da Sinan Bey'in bir şey anlamadığını, olayların normal akışında olduğunu hisseder ve karşısına oturur.

İki tane hizmetçi art arda içeri girer, her ikisinin elinde birer tepsi; birinde harambaşının kellesi, birinde de onun yardımcısının kellesi. Üstlerinde bir tane bez örtülü vaziyette. Sinan Bey'in önüne kelleleri koyarlar ve çekilirler.

Sinan Bey, Gül Hanım'a:

— Biraz yaklaş, der.

Evet, görünüş de yuvardır, sanki o bezlerin altında gerçekten karpuz vardır. Sinan Bey, örtüyü, o bezi harambaşının kellesinin üstünden açınca, Gül Hanım bunu görür görmez gözleri fal taşı gibi açılır ve hemen koynunda sakladığı gül çubuğunu çıkarır:

— Vay sen bir köpek olasan, der ve Sinan Bey'in tam omzuna vurur.

Sinan Bey o anda bir köpek kılığına bürünür. Gül Hanım bağırır:

— Kızlar, hizmetçiler buraya bir köpek girmiş; derhal bunu dışarı atın, der.

Sinan Bey diyor ki Yusuf'a; "Aslında aynı bendim, ben kendimi ben sanıyordum; ama meğerse karşıdakilere köpek görünüyordum. Büyü ya bu. Elleri sopalarla içeriye giren hizmetçiler hoş hoş diye bana bağırarak, bana vurarak beni dışarıya, kapıya kovalıyorlardı. Ben de, yahu, yapmayın etmeyin, ben Sinan Bey'im diyordum onlara. Ama meğerse havlıyordum. Böylece beni kapının dışına attılar, kapıyı kilitlediler.

Bu arada Gül Hanım ise harami başının kellesinin kesildiğini, yardım-cısının ve bütün haramilerin kafasının kesildiğini o hayatın bittiğini anlamış-tı. Ama harami başını çok seviyordu. Onun kellesini cam kavanozun içerisine koydurdu. Onu seyrediyordu. Günler böyle devam ediyordu.

Sinan sokaklarda köpeklerle boğuşuyor, çöplüklerden ekmek topluyor-du, ekmek yiyordu. Sokaklarda bir köpek olarak geziyordu. Sinan Bey çok iyi bir insandı. Sinan Bey'in yokluğunu bütün toplum ta derinde hissediyordu.

Sinan Bey'in bir baldızı vardı, Sinan Bey'i çok seviyordu. Bir de baldızının kızı vardı. O da Sinan eniştesini çok seviyordu. Zaman zaman gelirlerdi, onlar da kalırlardı, misafir olurlardı. Sinan Bey onlarla çok yakından ilgilenir-lerdi. Sinan Bey'in aklına orası geldi; "Acaba baldızıma ya da onun kızına, onla-rın kapısına gitsem beni tanırlar mı?" diye düşündü.

Onların kapısına gelir, onların kapısına başını koyar, beklemeye başlar. Baldızın kızı çıkar bir gün, bakar ki, kapıda bir köpek yatıyor; ama gözleri san-ki Sinan Bey'in gözleri. Gözlerine bakınca sanki Sinan Bey'i görüyordu kız. Ko-şar annesine haber verir:

— Dışarıda bir köpek var. Ben bugüne kadar hiç böyle bir şey görmedim. Sanki o köpeğin gözleri Sinan Bey'in gözleri, bakışları Sinan Bey'in bakışları. Hele gel, bir de sen bak, der.

Annesi de gelir, bakar, hakikaten köpeğin gözleri öyle. Sanki Sinan Bey'in gözlerini almışsın köpeğin gözlerinin yerine koymuşsun

— Eğer bu Sinan Bey ise bizim konuştuklarımızı anlaması gerekir. Be-nim bacımın elinde gül çubuğunun olduğunu ben biliyorum. Olmaya, benim bacım bu Sinan Bey'e bir oyun oynaya, bir büyü yapar, der.

— Bilmiyorum anne, der kızı.

— Yavrum, sen ona de ki, ey köpek, sen Sinan Bey'sen, buyur, geç otur. Seni anlarsa, geçer içeriye, oturur. Yer göster, şuraya otur de yavrum.

Kız tekrar dışarı çıkar. Köpek beklemektedir. Der ki:

— Ey köpek, eğer Sinan Bey isen buyur, beni takip et, gel şu gösterdiği-min üzerine otur.

Sinan Bey bu duruma çok sevinir. Kız içeriye girer Köpek, yani Sinan Bey kızın gösterdiği yere geçer, oturur.

— Evet, anne, bu Sinan Bey benim teyzem bunu o büyü güle ağacı ile bu hale getirmiş: Bir plan yapalım, bir plan kuralım anne, bu gül çubuğunu elimi-ze geçirelim, Sinan Bey'i eski haline getirelim, der.

Anne ile kız, çok hürmet ve iyilik gördükleri, maddi ve manevi çok yar-dım gördükleri Sinan Bey'i kurtarmaya karar verirler. Ama nasıl olacak, bu iş nasıl başarılabilecekti?

Kızın aklına bir fikir gelir. Der ki:

— Anne, ben bir hamam sefası tertip edeyim. Teyzemi ve teyzemin kızı-nı hamama davet edeyim. Biz ikimiz de oraya gidelim. Ama sen orada hastalan,

hamama gelemeyeceğini söyle, evde kal. Biz de hamamdan oldukça geç döneriz. Sen de teyzemin ve teyzemin kızının bütün gizli olan sandıklarına, çeyizlerinin içerisine, o esvaplarının içlerine bak, o gül çubuğunu bul. Bu sayede Sinan Bey'i kurtaralım.

Annesi düşünür, gerçekten çok tutarlı bir plandır. Gelirler Sinan Bey'in evine:

— Merhaba, der.

Bacı-kardeş sarılırlar birbirlerine.

Kuzenine der ki:

— Ben bir hamam sefası düzenlemek istiyorum. Sizin de gelmenizi istiyorum. Mümkünse bana eşlik edin.

Sinan Bey'in kızı ve hanımı:

— Tabii ki, hay hay, derler. Zaten eğlenceye düşkündürler.

Hamam, o gün kapatılmıştır. Sazlar cümbüşler tutulmuştur. Hazırlıklar yapıp, yiyecekler, içecekler tedarik görüldükten sonra faytonlar çağırılır. O arada Sinan Bey'in baldızı hemen bir rol yapmaya başlar:

— Ay bana bir haller oluyor, benim başım dönüyor, dizlerim tutmuyor, gözlerim kararıyor. Hele beni şuraya bir yatırın, der.

Oraya yatırılır:

— İstersen bugün hamam sefasını erteleyelim, derler.

— Hayır, kesinlikle olmaz. Bu benim kızımın isteğidir. Gidin siz, eğlenin, yiye, için; ben daha sonra da giderim. Ben yaşlı bir hanımım, der.

Onları hamama faytonlarla uğurlarlar. Geride kalan Sinan Bey'in baldızı, onlar gittikten sonra başlar Gül Hanım'ın yatağını, yorganını, şurasını burasını karıştırmaya. Derken sandığın içerisinde yedi kat has iplikten kumaşa sarılı olan gül çubuğunu bulur. Oradan hiç vakit kaybetmeden doğruca evine gelir. Sinan Bey'e der ki:

— Gül çubuğunu buldum, büyüü çubuğu buldum. Sen tekrar geri Sinan ol.

Sinan'a nasıl dokunursa çubuk, Sinan eski haline gelir. Baldızına her şeyi anlatır.

Sinan Bey fazla vakit kaybetmeden çubuğu da eline alarak evine gelir. Tabii, evinin hizmetçileri Sinan Bey'i karşılarında görünce başından geçen hadiseyi pek bilmedikleri için şaşırırlar. Sinan Bey, onlara, sessiz olmalarını, Gül Hanım'ın yanına gelene kadar Gül Hanım'a haber vermemelerini, sürpriz yapacağını; aksi takdirde hepsini kellesinin vuracağını söyler. Başından geçen olayları kimseye anlatmamıştır Sinan Bey orada, beklemektedir.

Bunlar hamamda yerler içerler, eğlenirler, cümbüşler, sazlar, kemanlar çalar. Vakit geç olur, yavaş yavaş hazırlıklar başlar ve faytonlara biner, herkes evine doğru yola çıkmaya başlar. Çıkarlar hamamın önüne, faytonlara binerler, gelirler. Orada kâhyalar, Sinan Bey'in kâhyaları Gül Hanım'ı ve kızını ve baldızı-

nın kızını karşılarlar içeriye alırlar. Sinan Bey içeride gül çubuğuyla beklemektedir. Sarayın her tarafını kapısını, penceresini kapatmıştır.

İçeriye giren kızı ve hanımı kapıyı örter örtmez Sinan Bey'i karşısında görünce şaşırırlar:

— Bir güvercin ol, der, kızına vurur.

— Bir güvercin ol, der, hanımına vurur.

İkisi de güvercin olmuştur. Kapılar, pencereler örtülüdür. İkisini de yakalar, bir kafesin içine koyar. Gül çubuğunu da hemen orada o yanan şömine ocaklarının bir tanesine atar ve yakar. Bir daha kimseye zarar vermesin diye. Hanımı ve kızı ise ebedi olarak kuş olarak kalacaktır. Çağırtırır baldızını:

— Baldızım, işte şu kafeste duran kız kardeşin, şurada duran yeğenin. Bunlar beni yedi sene köpek olarak bu sokaklarda gezdirdi, der ve Sinan Bey bir hazırlık içerisine girer.

İşte o adaya bir şato yaptırır. Oraya hayvan taşır, koyun taşır, kuzu taşır, bağ bostan taşır. Oranın yapımı tam yedi sene sürer. Yedi senenin sonunda Sinan Bey; kızı ile hanımının kafesini alarak oradan bir kayığa biner ve o adaya gelir. Kayığı da yakar. Hiç kimse Sinan Bey'in yerini bulamaz. Kaybolmuştur ve yine kimse sırrına erememiştir.

Sinan Bey geldi ve gitti, bu sefer hanımı ile kızı kayboldu:

— Şimdi bekle, der. Gider, başka bir odadan, kızı ile hanımının kafesini getirir. Karşısına, masanın üstüne koyar. Gider o cam kavanozdaki harami başı ile harami başının yardımcısının kellelerini getirir. Onları da masaya koyar.

Yusuf bu olayları büyük bir hayretle izlememektedir; "Vay be, dünyada neler oluyor?" diye iç geçirir.

Sinan Bey bir eline başka bir çubuk alır. O cam kavanozu harami başının kafesinin üstünden çıkarır ve başlar ona tıklamaya. O tıkladıkça, Gül Hanım oov oov diye ötmeye başlar. Çırpınır, çırpınır, çırpınır, o kelleye vurdukça, Gül Hanım ve o kızı çırpınmaya başlar. O kadar çok çırpınırlar ki, kuşların ikisi de birden bayılır, Ondan sonra götürür kafesleri, yerine koyar ve kelleleri kaldırır.

— İşte ben günlük olarak bu işkenceyi yapıyorum. Ölene kadar da bu işkenceyi yapacağım. İşte delikanlı, benim sırrım budur. Şimdi öğrendin. Onun için Gül'e siyaset yaparım, işkence yaparım. Benim derdim budur delikanlı. Bu sırrı da senden başka bilen yoktur. Biz buraya Keloğlanla, baldızımla ve baldızımın kızıyla gelmiştik. Keloğlan ile baldızımın kızımı evlendirmiştik. Bu şatoda bir yangın çıktı. Bunların üçü de o şatodan inemediler, üçü de orada yandılar. O sır da onlarla beraber gitti. Hiç kimse bizim sırrımızı, benim sırrımı bilmemektedir. Delikanlı, ben burada yaşıyorum ve bu sırrım mezara gidecektir, der.

Yusuf:

— Tamam, efendim, bundan sonra kellem senin. Kellemi kesebilirsin. Ama benim de senden bir isteğim var, der.

— Söyle, der Sinan.

— Eğer izin verirsen, şu kumsalda bir abdest alıyım, iki rekât namaz kılalım. Zaten kaçacak bir yerim yok, kayığım yok, hiçbir şeyim yok. Siz ondan sonra benim kelleme vurun. Hiç olmazsa Hak'ın huzuruna abdestli gideyim, der.

Sinan Bey kabul eder Yusuf'un bu son isteğini. Orada abdestini alır. İki rekât namaz kılar. Sinan Bey de yirmi otuz metre ilerde ağacın gölgesinde, Yusuf Bey'i izlemektedir:

— Hele bir namazını kılsın. Zaten kaçacak da bir yeri yok. Ben, Yusuf'un kellesini buraya gömerim, der.

Yusuf ise namazını kılıp sağa selam verir, sola selam verdiğinde bakar ki, o kuş yine geldi. Hemen kuşun ayağından tutar havalanmaya başlar. O orada Sinan Bey hücum eder. Kılıcı kuş havalanırken fırlatır, kılıç kuşun kanadını hafif yaralasa da, kuş, Yusuf Bey'i alır uzaklaşır. Sinan Bey orada bağırarakтан çağırarakтан isyan ederekten:

— Eyvah, sırrım irşat oldu, diyerekten orada kalır.

Kuş ise Yusuf'u aldığı İzmir sahillerine getirir bırakır ve uçar gider.

Yusuf Bey yine İzmir'e gelmiştir. Gelir, hancıya der ki:

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm.”

Hancı:

— Sen geldin mi?

— Geldim der.

— Sırrı öğrendin mi?

— Öğrendim. der.

— Nasıl oldu ki Sinan Bey seni öldürmedi?

— O da benimle onun arasında bir sır, der.

Yusuf, atına biner yine geldiği yöne doğru gitmektedir. Aylar haftaları, günler günleri takip ediyordu.

Yusuf, günlerden bir gün sarayın kapısına gelir. Çalar kapıyı, açılır sarayın kapısı; Yusuf gelmiştir. Yine sarayda çalışan görevliler, Elif hanıma haber verirler:

— Elif Hanım, Yusuf geldi, derler. Elif, Yusuf'u yanına çağırırttırır.

— Geldin mi Yusuf?

— Geldim Elif, der.

— Peki, o zaman, git bir gün istirahat et. Yarın bu saatlerde, Gül, Sinan'a ne yapmış ki, Sinan Gül'e işkence eder, bu sırrı bana anlatacaksın, der.

Yusuf, Elif'in yanından ayrılır, gelir istirahatına çekilir, odasında istirahat etmeye başlar. Elif de sevinçlidir. Niye sevinçlidir; çünkü Yusuf birinci sırrı irşat etmiştir. Kılıççı Mehmet'i anlatmıştır, sırrını öğrenmiştir. İkinci sırrı da irşat etmiştir.

Böylece Elif diyor ki:

— Beni hak eden, gerçekten mert bu delikanlı beni çoktan hak etmişti. Bu sırrı da hele bir öğreneyim, ondan sonra da üçüncü sır.

Ertesi gün olur. Elif, Yusuf'u çağırırtırır:

— Çağırın gelsin, bana şu sırrı anlatsın, der. Yusuf kalkar, Elif'in yanına gelir. Oturur karşısına.

Elif:

— Anlat bakayım Yusuf'um; Gül Sinan'a ne yapmış ki Sinan Gül'e siyaset eder?

Yusuf olayları, baştan sona anlatır. Sinan'ın başından geçenleri, Gül'ün Sinan'a yaptıklarını, Sinan'ın yedi sene köpek olarak gezdiğini, şimdi ise Gül'ün bir kuş olarak yaşadığını, işte o denizin ortasında o adada yaşadıklarını bir bir Elif'e anlatır.

Yusuf'a der ki:

— Git, bir hafta istirahat et, iyice dinlen. Çok uzun yoldan geldin. Bir hafta sonra gel, ben sana üçüncü sırrımı da söyleyeceğim.

Çekilir odasına Yusuf. Yine Yusuf'u bir gam, bir merak almıştır. "Acaba bu sefer ki nedir? Bu sefer Elif'in öğrenmek istediği sır nedir?"

Elif ise Yusuf'u merak eder; "Kimdir bu delikanlı, bu benim iki sırrı da öğrenen, anlatan neyin nesidir; in midir, cin midir bu delikanlı?" O da onu merak etmektedir.

Aradan tam bir hafta geçer.

— Artık ne olacaksa olsun, der ve bir gün Elif hanımın kapısını çalar.

Elif:

— Gel Yusuf. Sana üçüncü sırrı da söyleyeceğim, der.

Yusuf acaba bu sefer neyle karşılaşacaktı, başına neler gelecekti, nerele-re gidecekti; bilmiyordu?

Elif başladı:

— Yusuf, son arzumı söylüyorum. Bir sır daha var, bunu da bana açıklar, irşat eder gelirsen, ondan sonra ben seninim; ister öldür, ister as.

Yusuf ise bir yandan kardeşlerinin acısı onu kemiriyordu, bir yandan da Elif'i çok seviyordu. Her ne pahasına olursa olsun o sırrı da aydınlatmak, Elif'e anlatmak ve Elif'i almak istiyordu. Aldıktan sonra elbette bir şeyler olur diyordu.

Yusuf:

— Haydi Elif, söyle şunu da bakalım neymiş bu sırrın? diye sorar.

Elif der ki:

— Mersin sahillerinde yaşayan, Senem isminde bir hanım var; Hancı Senem. Bu Senem her sabah denizin kenarına gider. Bir cebinden taş çıkarır, bir koynundan da hançer çıkarır. Der ki, ey taş, sen mi sabır, ben mi sabır. Bekler, hançeri alır, göğsüne dayar, kendi kendine der ki: Ey taş, sen mi sabır, ben mi sabır. Taştan yine ses gelmez. Ben sabır der, hançeri beline sokar. Taşı da eline

alır, Han'a döner. Bu taşın, hançerin sırrı nedir? Neden ey taş, sen mi sabır ben mi sabır demektedir? Bana bunu öğreneceksin.

— Peki, der Yusuf.

Arayacağı kişinin Mersin'de olduğunu, adının Hancı Senem olduğunu öğrenmişti Yusuf. Elif'in yanından ayrılan Yusuf, gider, atını hazırlar, yol hazırlığını görür; yine kılıcını kalkanını, okunu yayını alır ve saraydan ayrılır. Bu seferki istikameti de Mersin'di.

Bu arada biz yine haber verelim Yusuf'un ailesinden, annesinden, kardeşinin çocuklarından.

Tabii ki bir eve aylarca kâr, kazanç vesaire gelmezse, o aile gittikçe fakirler, yoksullaşır ve dert, gam, keder yoksullukla beraber onların üzerlerine daha ağır bir çöker derler. Anne, Yusuf'undan bir haber alamıyordu. "Herhalde bu da öbür oğullarım gibi Hak'ın rahmetine kavuştu. Yiten yavru bulunur mu; uçan kuş geri gelir mi? Bu dünyada kavuşmazsak, inşallah ahirette mahşerde kavuşurum yavrularıma" diye kendi kendini teselli ediyordu.

Yusuf Mersin'e doğru gidiyordu. Yolu Toros Dağlarına düşer. Toros Dağlarında otlayan geyikler, karacalar, ceylanları görür. Kardeşleri, ağabeyleri aklına gelir Yusuf'un:

— Benim başıma ne hal geldiyse bu ceylanlar yüzünden gelmedi mi; kardeşlerim bu ceylanlar yüzünden ölmediler mi? der ve orada ceylanlara şöyle dert yanar:

*Bu başıma neler gelse
Senin yüzünden yüzünden
Ağlayan yüzüm bir gülse
Ceylan yüzünden yüzünden*

*Akar gözlerimden yaşım
Viran oldu benim işim
Öldü gitti kardeşlerim
Senin yüzünden yüzünden*

*Akar olmuş gözden yaşım
Çileden kurtulmaz başım
Elden gitti çift gardaşım
Senin yüzünden yüzünden*

*Düştük biz senin peşine
Neler geldi bak başıma
Acı gözlerim yaşına
Ceylan yüzünden yüzünden*

*Yusuf'um yardan aralı
Gene bu gönlüm yaralı
Toros Dağı bak sıralı
Senin yüzünden yüzünden*

Yusuf içini döküyordu ve tesirini, içindeki gamını, kederini böyle atıyordu. Oradan yine atına bindi. İndi Adana ovasına, Çukurova'ya. Oradan Tarsus'a, Tarsus'tan da Mersin'e ayak basmıştı. Ama bu az buz bir yol değildi. Tam iki buçuk-üç ay sürmüştü bu yol. Orada yine bir hana yerleşir Yusuf, Hancı Senem'i sorar.

Hancı der ki:

— Evladım, o buraya yaklaşık bir günlük yolda, mesafede. Oğlum, o tarafta bu Hancı Senem. Senin Hancı Senem'le ne işin olur ki yavrum?

— Hiç hancı amca, merak ettim de. Bu Hancı Senem'in hikâyesi ta bizim oralara kadar geldi. Hani benim yol da buraya düşmüşken gideyim, Hancı Senem'i bir göreyim dedim. Nedir bunun sırrı, öğrenmek isterim? der.

— Git, ama bugüne kadar hancı sır vermedi, sana da vereceğini sanmıyorum. Beni dinlersen, vazgeç bu sevdadan, geldiğin yere dön git.

Ama Yusuf için bu son halkaydı. Bunun çözülmesi gerekiyordu.

Atına biner ve tutar Hancı Senem'in yolunu. Issız denizden üç yüz metre geride yapılmış tek bir yapı, etrafta başka hiçbir tane bina, ev yok orada tek başına bir han. Gelen, bir öğün yemek yiyor, bir gece yatıyor. İki gece yok, iki öğün yemek yok. Ondandır o hanı terk etmek zorunda. Yedirmiş olduğu yemekten de kesinlikle para almıyor. Sadece han parası alıyor. Hancı Senem öyle bir kural koymuş. Bunu da öğrenen Yusuf, gelir Hancı Senem'e:

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm evladım.

Atını çeker ahıra, yemler.

— Evladım, sen buranın kuralını biliyor musun?

— Biliyorum nene.

— Peki, o zaman yemeğini ye. Kalacaksan bu gece kal yarın burayı terk edeceksin, der.

Yusuf yemeğini yer, istirahatına çekilir. Ama gitmek gibi bir niyeti yoktur. Ertesi gün olur. Atını handan çıkarır. Hanın yirmi beş metre ilerisine atını bağlar. Sirtında bulunan abasını da altına serer ağacın dibinde hancı neneyi beklemeye başlar. Hancı Senem bakar ki, bu gelen yabancı yirmi beş metre ileride bir ağacın dibine atını bağlamış, abasını da oraya sermiş, orada kalıyor. Hiç ses etmez. Her sabah olduğu gibi, hançerini ve sabır taşını alır, deniz sahiline iner. Denize karşı oturur, taşı karşısına koyar, hançeri çıkarır:

— Ey sabır taşı, sen mi sabır ben mi sabır? der.

Hançeri göğsüne götürür, tekrar çeker:

— Ey sabır taşı, sen mi sabır, ben mi sabır?

Üçüncüde de:

— Ey sabır taşı, sen mi sabır, ben mi sabır? der.

— Ben sabır, der arkadan Yusuf.

Geri döner ki, Yusuf iki metre arkasına kadar yaklaşmıştır. Denizin dalgasından, hıştırtısından Yusuf'un geldiğini hissedememişti Hancı Senem. Yerinden kalkar:

— Evladım, sen kimsin, ne istiyorsun benden? der.

Yusuf:

— Ey Hancı Senem, benim sana bir arzuhalim var, senden bir isteğim var; bunu yerine getirirsen canımı sana vereyim, der.

Hancı Senem:

— Haydi evladım, bu kaideyi senin için bozuyorum, gel, hana gidelim, der.

Yusuf, başından geçen bütün hikâyeleri Hancı Senem'e anlatır. Senem ise yaklaşık otuz beş-kırk yaşında; ama kendisine yaşlı, nene görüntüsü veriyor. Çünkü onun da sırları vardı; neden o duruma gelmişti, bunu da kimseye anlatmıyordu ve kendisine vaat etmişti, bir söz vermişti; eğer bu sırta yâd eller malik olursa, işte o hançerle kendisini öldürecekti.

Yusuf, başından geçen olayları bir bir anlattı; kardeşlerinin ölümünü, Kılıççı Mehmet'in hikâyesini, Sinan ile Gül'ün hikâyesini anlattı. Elif'i alabilmesi için, intikamını alabilmesi için, Hancı Nene ya da Hancı Senem'in sırrına erişmesi lazımdı. Bunu Hancı Senem'e söyledi.

Hancı Senem dedi ki:

— Evladım, ben sana bu sırrımı irşat edersem, kendimi öldürmem lazım.

Eli kolu bağlanan Yusuf, Hancı Nene'ye de kıymıyordu; ama bir tarafta da kendisiydi:

— Anlatma nene, anlatma; ben de seninle burada kalır, burada yaşar, burada giderim, dedi.

Hancı Senem, Yusuf'un gözlerine bakıyordu. Yusuf'un gözleri sevdadaydı, aşk doluydu, hırslıydı. Yusuf'u orada çürütemezdi. Bir hafta kaldı Yusuf; "Belki vazgeçer" diyordu Nene, anlatmıyordu sırrını. İki hafta üç hafta oldu, "Belki bu hafta vazgeçer" diyordu. Bir ay tamamlandı. Vesselam, tam kırk gün Yusuf orada bekledi. Hancı Senem baktı ki, bu delikanlının buradan gideceği yok. Kırk birinci gün, gece, Yusuf'u yanına, odasına çağırır:

— Gel Yusuf'um, gel evladım; anladım ki sen de benim gibi dertlisin, bu sevdadan vazgeçmeyeceksin. Gel, bu sırrı sana irşat edeyim de, ondan sonra ben kendimi öldürür müyüm, öldürmez miyim? Orasını da Allah bilir, der.

Ve Senem hikâyesine anlatmaya başlar:

— Ben, Hatay'ın Samandağ'ında, yaşayan bir fakir ailenin kızıydım. Obalarımız vardı, obaca Samandağ'da göçebe hayatı yaşardık; üç gün bura-

da, beş gün orada, çadırlar kurardık, koyunlarımız vardı, onları sağıp geçinir giderdik.

O Samandağ'da, yüksekçe bir yerde bir mağara vardı. Ben, o mağaraya sık sık giderdim, orada bazen kendimi, bazen de ovayı, dağları, o rüzgârların uğultusunu, onların sesini, yaprakların kımıldayışlarını, rüzgârda çıkardıkları sesi dinlerdim. On yedi-on sekiz yaşlarındaydım. Yine bir gün oraya gittiğimde, bir de baktım, orada bir delikanlı yatıyor. Orada uyumuş kalmış. Yanında kılıcı kalkanı, oku yayı. Yavaşça yaklaştım. Dikkatimi delikanlıya verdim, uyandırmak istedim ki, beni görsün... Delikanlıya vurulmuştum. Uyanmasını istiyordum; ama nedense, delikanlı bir türlü uyanmıyordu.

Gün karardı. Koyunların başına dönmek zorundaydım. Ama ya bu delikanlı uyanır da giderse; içimden de bu sızı çıkmıyordu. Ben, koyunlar ile bu delikanlının arasında mekik dokumaya başladım. Bir saat koyunlara gidiyorum, bir saat delikanlının yanına gidiyorum ve böylece sabah oldu.

Sabah olmuştu. Senem şüphelenmeye başladı:

— Acaba bu delikanlı öldü mü? Öldürdüler, buraya mı koydular? Bu kadar uyuması normal değil, diyordu. Yanına yaklaştı. Elini tuttu. Elleri sıcaktı. Yaşıyordu. Salladı, delikanlı gözlerini hafif açtı, tekrar yumdu. Ondan sonra Senem ne kadar salladıysa delikanlı gözlerini bir daha açmadı. Senem, ailesine geldi. Annesine babasına dedi ki:

— Anne, baba, ben falan mağarada bir adam buldum. Uyuyor, sürekli uyuyor. Ne yaptıysam uyandıramadım. Bir gelin, siz de bakın.

Annesini, babasını, oba halkını o mağaraya döker Senem. Obanın ileri gelenleri, yaşlıları, delikanlının neden uyanmadığını anladılar:

— Bu hastalık, uyku hastalığıdır. Bu, kırk günden önce uyanmaz. Biz bunu da burada bırakamayız insan olarak, obamıza götüreceğiz. Orada bizimle kalacak. Biz de orada bakacağız, diye bir karar alırlar ve bu delikanlıyı alırlar, obalarına getirirler.

Senem, yapmış olduğu sulu yemeklerle o uyuyan gencin biraz başını diker, ağzına kaşıkla çorbasını verir. Delikanlı hem yiyor, hem de uyuyor. Buna kırk gün bakar.

Tam kırkinci gününde obaya bir Çingene kafilesi gelir. Obalıların ihtiyacı olan öteyi beriyi, süt, peynir, yün ve tiftik karşılığında verirler. İhtiyaçlarını böyle karşılarlar, takas usulü. Çadırda da o delikanlı uyumaktadır. Çingene kızlarından bir tanesi o delikanlının uyuduğu çadıra girer. Allah'ın işi ya, tam bu delikanlının o kırk gün uyuyup uyanacağı gün, saat ve dakikaya denk gelmiştir. Gözünü açar, bir de bakar ki karşısında bir kız:

— Ben neredeyim? der.

O Çingene kızı da:

— Çadırdasın, görmüyor musun? der.

— Beni buraya kim getirdi?

- Ben getirdim, der.
— Kaç gündür burada yatıyorum?
— Ne bileyim ben. İşte yatıyorsun hayli bir zamandır.
— Kim baktı bana?
— Ben baktım, der.

Bu kızın iyiliğini unutmayacağını, unutamayacağını, bunun altında kalamayacağını içinden geçirir. Yoksa bu hastalık kırk gün sürmüş, belki de kurtlara kuşlara yem olmuştu.

Kıza der ki:

— Senin adın ne?

Kız der ki:

— Benim adım Fidan.

— Fidan, kaşın gözün ne kadar da güzel.

[Hakikaten de Çingene kızları karakaşlı, kara gözlü, çok da güzel olurlar.]

— Mademki ben kırk gündür uyuyorum, sen bana baktın, ben seni alacağım. Ben, Samandağ aşiret reisinin oğlu Haşim'im, der.

O arada Senem koyunları sağmış, çadıra dönmüştü. Çadıra yaklaştığında, Haşim ile Fidan'ın konuşmalarına şahit olur:

— Eyvah, bağı ben becerdim, ben baktım, ben besledim, şimdi meyvesini eller yiyor, der.

Haşim hemen atını, kılıcını, kalkanını alır. Kıza da:

— Sen bu obadan mısın? der.

Kız der ki:

— Evet, ben bu obadanım.

Haşim biner atına, gider Samandağ'a. Babası oğluna kırk gün sonra yeniden kavuşmuştur. Haşim başından geçenleri babasına anlatır ve bir kızın orada kendisine baktığını, kıza âşık olduğunu, o kıza alacağını söyler.

Aşiret reisi olan Haşim'in babası biner atına, yanına kırk tane atlısını alır. Obaya gelirler. Henüz daha Çingene kıza obadan kalkmamıştı. Kimdir bu Fidan, bu Çingene kıza; oracıkta isterler, alırlar, kırk kişiyle birlikte aşiret reisi onu Samandağ'a gelin getirir.

Senem ise ağlamaktadır. Asıl bakan oydu Haşim'e, Haşim'i gerçekten seven oydu. Çingene kıza seviniyordu. Öyle seviniyordu ki. Bu göçebe hayattan kurtulmuştu. Çingenlikten asil birine varmıştı ve saraya, o aşiret reisinin konaklarına gelin gelmişti.

Her şeyin acemiliği kırk gün. Çingene kıza adeta kendi kabilesinde görmüş olduğu geleneği o evde sürdürmeye çalışır. Kaynanasını götürür bir köşeye kısıtır. Kayınbabasına hakaretler eder. Haşim ise bu olaydan, çok rahatsızlık duyar. Ama Fidan'a söz geçiremiyordu.

Senem ise, göçebe Yörük kıza, O Gâvur Dağı eteklerinde, Samandağ'da, hatta Toros'lara kadar yöre yöre mevsim mevsim gidip geliyorlardı.

Haşim ise:

— Bana bakan kız bunları yapamaz. Böyle bir kız da bana bakamaz, di-yordu, kafasından zaman zaman muhasebe ediyordu.

— Bana bakan kız bu Fidan olamaz, diyordu. Sürekli düşünüyordu: Allah'ım, ben nerede hata ettim, bunu nereden aldım? Bu kız kimin nesi, kimin fesi? Ben ne kadar aptal bir insanım ki, bir görüşte bir kıza âşık oldum ve başı-ma bu haller geldi. Annemi canından usandırdı. Babam eve gelmek istemiyor. Beni ise arkadaşlarım arasında rezil ediyor.

Haşim ava merak sarmıştı. Haşim arkadaşlarıyla, üç beş arkadaş okla-rını yaylarını alıyorlardı, geyik avına gidiyorlardı. Hani havada vurup tavada yiyen hesabı, böyle günleri geçiyordu.

Bir gün, böyle bir av esnasında, o Yörüklerin konduğu bir gün bakar-lar ki, bir yaylaya Yörükler konmuşlar, develeri, koyunları, keçileri vurmuşlar yaylalara. İçlerinde bir tane de güzel kız var ki, o Senem'den başkası değildi. Haşim'i görür görmez ellerinden süt kovaları düşmüştü. Haşim de onu görün-ce elinden âdete oku yayı düşmüştü:

— Aman Allah'ım, ben o Yörüklerin içerisinde kırk gün kaldım; yoksa bu o mu? Bir yanlışlık var bu işte, diyordu.

Senem:

— Delikanlı, sana bir şey soracağım? dedi.

— Sor, dedi Haşim.

— Senin ismin nedir?

— Benim adım Haşim'dir.

— Demek sen o Haşimsin.

— Hangi Haşim'im?

Bakalım, o kırk örük saçlarından bir bölüğünü kendisine saz eden bağı-
na basan Senem, Haşim'ine ne söylüyordu, sizler ne dinleyeceksiniz.

Kırk gün sana baktım ben mağarada

Elimden Çingene kız vurdu gitti

Âşık oldum Haşim sana ben orada

Beni orada bir çift göz vurdu gitti

— Beni orada bir çift göz vurdu gitti.

Haşim'in kafasında şimşekler çıkmıştı; “Bana bakan acaba bu muydu? Peki, buysa niye orada değildi, o ne geziyordu orada?”

Koyunumdan süt sağdım sana getirdim

Tam kırk günü ben seninle geçirdim

Yemek yaptım ben elimle içirdim

Cilveyle karışık naz vurdu beni

— Tam kırk gün ben sana baktım, elimle yedirdim içirdim, diyordu. Zira uyandığı anı hatırladı.

— Ben kaç gündür buradayım?” diye sormuştu Çingene kızına.

Çingene kızı da:

— Epey zamandır buradasın, demiş, geçiştirmişti.

Şimdi Senem’den asıl meseleyi birer birer öğreniyordu.

Senem’e dedi ki Haşim:

— Yörük kızı, sen mi bana baktın? Anladım, anladım o kimdi?

Senem bakalım ne diyor:

Ben Senem’im söylüyorsan o sözü

Yüreğime düştü derin bir sızı

O anda oraya gelmiş Çingene kızı

Ağzında kelamla söz vurdu beni

— O anda orada bulundu Çingene kızı, ağzında kelamla söz vurdu beni.

Anlamıştı Haşim. Uyandığı anda çadırdı o kızın olması yüzünden...

Gelelim Çingene kızına. Çingene kızı ise adeta Haşim’e, Haşim’in annesine, babasına, o mahalleye kan kusturuyordu.

Haşim ise Senem’le sözleşir. Senem’e der ki:

— Siz burada durun, ben gideceğim, derhal o Çingene kızını göndereceğim. Annemi babamı alıp, bana gerçekten bakanı seni alacağım.

Senem ise:

— Ben sana kırk gün baktım. Burada bizim törelere göre bir hafta kalacaksın. Yörüklerin hayatını öğreneceksin. Yörüklerle beraber yaşayacaksın. Ondan sonra kabul edersen alacaksın. Yoksa aksi takdirde hiç gelme, bizden size kız vermezler, dedi.

Haşim razıydı. Sevmişti Senem’i. Arkadaşlarına der ki:

— Burada benimle kalıp avlanmak isteyen kalabilir, kalmak istemeyen gidebilir. Ben burada beş on gün kalacağım.

Tabii arkadaşlara Senem’le aralarında geçeni söylemez. Başlar orada Senem’le beraber kalmaya.

Gönül ferman dinlemez. Ateş ile pamuk yan yana durmaz. Bunlar iki sevgili Yörük çadırlarında murat almış murat vermişlerdi. Birbirlerine sapa-sağlam söz verdiler. Haşim gidecekti ve o Çingene kızını derhal evden dışarı atacaktı. Annesini babasını alıp, Senem’ini alıp götürcekti.

Senem’e dedi ki:

— Bundan sonra senden başkasını gözüm görmez. Bana izin ver, gideyim, annemi babamı alayım geleyim.

Oradan ayrıldılar, geldiler Samandağ’a. Samandağ’a gelmiş de ne olmuş?

Osmanlı savaş halinde ve Haşim’in askerlik pusulası çıkmıştır. Haşim’i askere çağırıyorlar. Hiç aman yok. Haşim sadece Çingene kızını babasına söylüyor:

— Baba, böyle böyle; bana bakan kız bu değilmiş.

Bunun üzerine, babası, derhal oradan iki üç kişi çağırıyor, o zamanın nikâhına göre iki üç kişinin huzurunda Çingene kızını boşuyor. Epeyce bir yük-

l  para vererek,  ingene kızını geri, gelmiş oldukları  engisine katıyorlar. Çingene kızı hak ettiği cezayı çekiyor.

Babasına der ki:

— Baba, ben askere gidiyorum. Falan yerde Yörükler var. Orada Senem var, asıl bana bakan, benim sevdiğim kız o. Ben askere gidiyorum. Sen hiç durma, o Senem'i al, evine getir. Ben geldiğimde Senem'i burada görmek isterim.

O biricik oğullarına kurbanlar kestiler, yemekler döktüler, hocaları çağırdılar, mevlitler okuttular, davullarla zurnalarla Haşim'i askere gönderiyorlardı. Haşim askere gittikten sonra, bir iki hafta da hasretini atabilmek için, komşuları, hayırlı tezkerelere gelir giderler usulden, adettendir.

Aradan bir ay geçmişti. Bir ay sonra yine atına binen aşiret reisi, yanına eşrafının ileri gelenlerinden de alır ve tutar yaylanın yolunu. Yaylaya gelir. Bir de bakar ki, yayla bomboştur. Yaylada bir tane çadır yoktur. Yörükler oradan kalkmış, başka bir yaylaya g   etmişlerdir. Aşiret reisi, Senem'in ne tarafa gittiğini bilmediği için, oradan k r pişman geri döner. Oğluna da söz vermiştir. Bir türlü Senem'in izine rastlayamaz. Senem ise:

— Ulan, zaten bunda vefa olsaydı, ta ilk günden hemen bir  ingene kızını bu kadar sorgulamadan almazdı. Yalnız, benim de namusumu kirletti, benimle beraber oldu. Ben artık bu lekeyle yaşayamam. Daha bunlar için hiçbir yere bakamam, hiç kimsenin yüzüne bakamam. Ben kendimi alayım gideyim de, işte bu denize atayım, beni balıklar yesin, der.

Oradan, o obadan ayrılır.

Biz Haşim'e dönelim.

Haşim, askerliğini yapmaktadır. Senem'ine kavuşacaktır. Eve geldiğinde babasının elini öper, annesinin elini öper. Gözleri odalara bakar, odaları araştırıyor, sağ solu araştırıyor. Annesine usulca:

— Senem nerede? diye sorar.

Annesi ses etmez, boynunu büker:

— Anne, herhalde beni duymadın. Senem nerede? der.

Anası:

— Oğlum, sen gittikten sonra biraz geç kaldık. Baban bir ay sonra o obaya, onların konmuş olduğu, senin tarif ettiğin yaylaya aşiretin ileri gelenleriyle gitti. Ama Senem g   etmişti. Senem'in izine rastlayamadık. O gün bu gündür onun mahcupluğunu yaşıyoruz. Baban da o yüzden hastalandı. Sana ne cevap vereceğini bilmiyor yavrum, der.

Haşim yüreğinden işte o an ha eri yemişti. Haşim, kılıcını kalkanı, okunu yayını alır, düşer Yörüklerin peşine; o oba senin, bu oba benim, aramaya başlar.

Gelelim Senem'e.

Senem beline soktuğu ha eri yanına alır, bir de Yörüklerin altınları bol olur derler, boynunda beşi birlik vardır, Mersin'e iner. Mersin'de bakar ki, bir

mağazanın önünde sabır taşı satıyorlar. O sabır taşına karşılık o altınını verir. Sabır taşı alır, koynuna koyar. Hançer zaten kendi hançeridir. Gelir denizin başına ve:

— Sabır taşı, ben bunları yaptım, bu fedakârlıklar yaptım. Şimdi ben kendimi öldüreyim mi, yoksa biraz daha bekleyim mi, yoksa kendimi denize mi atayım? diye içinden geçirir.

Aynı zamanda da eliyle böyle kumları karıştırır kendi kendine. Kumları karıştırırken, bir de bakar ki, elinin altına bir çömlek denk geldi. Çömleğin ağzını açar ki, ne görsün; ağzına kadar altın dolu:

— Allah'ım, hele benim derdime, hele şu altınların haline! Ben ölmeyi düşünüyorum, bu altınları ne yapacağım? En iyisi, ben bir han yaptırayım bu Mersin'e, tam yol üstüne, buradan gelenler geçenler için. Belki Haşim de bir gün buraya gelir. Haşim'le benim kavuşmamız için sadaka olarak yemek veriririm. Handan aldığım han parasıyla ben bunu ölümüne kadar sürdürürüm. Kimseye de elimi vermem, Haşim'den başkasına ben haramım, dedim.

— Geldim, buraya bu hanı yaptırdım. Her gün kendimi öldürmeye teşebbüs ediyorum, ama öldüremiyorum. İşte orada bulduğum altınları ben burada harcıyorum, işte bu hana harcıyorum. Belki bir gün kavuşuruz umuduyla, Sen mi sabır, ben mi sabır diye sabır çekiyorum. Bir gün Haşim'im gelir diyorum içimden, ben sabırım diyorum. Hançer'i yerine koyup, ağlayarak hanıma geliyorum, der.

Bunu dinleyen Yusuf:

— Hancı Senem, ben senden kırk gün izin istiyorum. Eğer kırk güne kadar gelmezsem o zaman kendini öldür, dedi.

— Peki, dedi Hancı Senem.

Bu gencin kurtulması için kendi canını feda edecekti. Sırrının irşat olmasını istemiyordu. Oradan Yusuf biner atına, doğru Hatay'ın Samandağ ilçesine gelir, başlar Haşim'i araştırmaya. Ora senin bura benim, o aşiret senin bu aşiret benim.

Haşim ise, babası ölmüştür, aşiret reisi kendisi olmuştur. O çevrede gerçekten sözü dinlenen, yüreği bileği pek, konuşmasından, sözlerinden, vurduğu yerden toz çıkaran bir yiğitti Haşim. Otuz beş—kırk yaşlarına gelmiş, evlenmemiştir. Kızlar, Haşim'e kendilerini beğendirmek için ellerinden geleni yapmaktadır. Haşim ise hâlâ oba oba Yörüklerle Senem'ini aramaktadır.

Yusuf, sora sora bulur Haşim'in köyünü. Haşim bir gün akşamüstü kapının önünde otururken, bakar ki, bir atlı geliyor. Geldi, önünde durdu atlı:

— Selamünaleyküm Haşim kardeş.

— Aleykümselâm. Sen benim Haşim olduğumu ne anladın?

— Sordum civardan, sizi tarif ettiler. Siz çok baba bir adammışsınız. Misafir de kabul edermişsiniz. Bugün size misafir olmak istiyorum, der Yusuf.

Haşim Ağa:

— Hay hay, der, buyur eder. Atını derhal içeriye çekerler. Haşim Ağa bunu misafir eder. Akşam olur, sohbet kurulur. Haşim Ağa'nın bir misafiri gelmiştir, aşiretin ileri genleri ona hoş geldine gelirler. Yusuf der ki:

— Ey ağalar, ben size bir hikâye anlatacağım. Bu hikâyeyi canla başla dinleyin.

Yusuf başlar Haşim'in hikâyesini Senem'den dinlediği şekliyle Haşim'e anlatmaya. Anlattıkça Haşim yerinde duramaz, kan ter içerisinde kalır. Ayrar gelsin, su gitsin, su gitsin şerbet gelsin, şerbet gitsin soğukluk gelsin. Yusuf, anlattığı Haşim'in bu Haşim olduğunu bilmiyormuş gibi anlatıyor. Hikâyeyi bitirir.

Hikâyenin sonunda Haşim kalkar, Yusuf'un eline ayağına düşer. Der ki:

— Yusuf, Yaradan'ı seversen, sen bu Senem'in yerini biliyor musun?

Aldı Yusuf sazi, attı elini kulağına Anadolu tabiriyle; görelim ki orada Haşim'e ve oradaki cemaate Senem'i nasıl anlatıyordu, nerede olduğunu söylüyordu:

Bir elinde sabır taşı

Hancı Senem Hancı Senem

Kurumaz gözünün yaşı

Hancı Senem Hancı Senem

— Oğlum, Yusuf'um, anladım; Allah rızası için, Senem'in nerede olduğunu söyle.

Yusuf devam ediyordu:

Boşa gitmedi emekler

Kabul oldu tüm dilekler

Senem orada seni bekler

Hancı Senem Hancı Senem

— Yavrum, nerede yollarımı bekler; bana bir adres, bir ipucu ver?

Devam ediyordu Yusuf:

Ben askerim ettim hakkım

Hele sağa sola bakın

O Mersin iline yakın

Hancı Senem Hancı Senem

Mersin'de olduğunu anlamıştı:

— Mersin iline yakın; ama Mersin'in neresinde? Ne olur, bana tam adresini ver? dedi.

Kırk gün içerisinde gelmezse Senem kendini öldürecekti. Onun için, görelim ki ne diyor:

*Bana kendini bildirecek
Söyle kimler güldürecek
Yetiş kendini öldürecek
Hancı Senem Hancı Senem*

Haşim:

— Yahu Yusuf, niye kendini öldürsün?

Devam ediyordu Yusuf:

*Yusuf'um nasıl edelim
Yarın beraber gidelim
Sabah beraber gidelim
Hancı Senem'e Senem'e*

— Yarın beraber gidelim Hancı Senem'e, diyerek sözü bağladı.

Ertesi gün hazırlıklar başladı. Haşim, kabilenin ileri gelenlerinden birkaç tane babayığit delikanlı aldı. Atlandılar, silahlandılar. Hatay'ın Samandag'ından düştüler yola, Mersin'e doğru.

Senem de, kırk günün dolmasını bekliyordu. O gün otuz sekizinci gündü. İki gün kalmıştı. İki gün sonra gelmezse, Senem canına kıyacaktı. Gözleri yollarda baktı, karşıdan bir grup atlı geliyor. Yaklaştıkça içlerinden Yusuf'u tanıdı. Onların geldiğini, Yusuf'un geldiğini görünce; "Allah Allah! Bu, tek gitti, beş-altı atlıyla geliyor. Olmasın, ben bu sırrı anlattım buna, bende altın olduğunu öğrendiler de hani gelip bana bir haramlık mı edecekler?" diye düşündü. Haşim'in elleri değdi ben bunları kesmeye kıyamam dediği o saçlarının bir bölüğünü saz etti de bağrına bastı.

Bakalım, Senem Yusuf'un gelişine ne söylüyordu:

*Ben seni tek göndermiştim
Şimdi altı atlı gelir
Sapasağlam söz vermiştin
Şimdi altı atlı gelir
Ne oldu Yusuf'um ne oldu
Baksana genç ömrüm soldu
Tam otuz sekiz gün oldu
Karşıdan altı atlı gelir
Gönlüm olmaz kimseye yar
Ne bahçem var ne de bir bar
Haşim'imden haber mi var
Karşıdan altı atlı gelir*

Bunu söylüyordu. Atlılar iyice yaklaşıyordu. Ama içlerinde bir tanesi ayrı bir gülüyordu, ayrı bir neşeliydi. Haşim'i tanımıştı ve Haşim'ine son beytini şöyle aldı:

*Senem'in neydi suçu
Yüklendi dünyadan göçü
Şu gelen canımın içi
Karşıdan bir atlı gelir*

Aslında altı atlı; ama birisini tanıyınca, o altı rakamı bire düşer:

— Karşıdan bir atlı gelir, bayağı süratli gelir. Haşim atından iner, Senem'ini kucaklar, bağrına basar. Beraber hana gelirler. Yusuf'a ikisi de kardeş olur:

— Mademki senin kardeşin öldü. Artık bundan sonra burada bir kardeşin, bir ağabeyin var, o da Haşim'dir. Bir de kız kardeşin var, bu da Senem'dir, der. Senem böylece muradına erer. Ama Yusuf'un işi bitmemişti.

Yusuf, ertesi gün hazırlığını görür ve yola çıkar. Torosları aşacaktı, gelecekti Elif'in diyarına, bu olayları bir bir anlatacaktı.

Günlerden bir gün Elif'in sarayına gelir. Kapıya yanaşır. Kapılar açılır. İçeriye alırlar Yusuf'u, Elif'e haber gider:

— Yusuf döndü.

Aradan altı ay geçmişti. Yusuf yorgundu, bitkindi. Çağırır Yusuf'u Elif:

— Geldin mi Yusuf, sırrı irşat ettin mi?

— Ettim Elif.

— Git, istirahat et. Sabah gel, bana bu hikâyeyi anlat, der.

Yusuf döner, odasına gelir. O gün istirahat ettikten sonra, ertesi gün tekrar Elif Hanım'ın huzuruna çağırılır.

Elif Hanım:

— Ey sabır taşı, sen mi sabır, ben mi sabır; anlat bakalım, bunun hikâyesi nedir? der.

Yusuf Senem'in başından geçenleri bir bir anlatır. Ama Haşim'le kavuşmasını anlatmaz.

— Peki, ne oldu; sonunda Senem kendisini sevdiği için öldürdü mü? Sen yanından ayrılınca Senem kendisini öldürdü mü? diye sorar.

Yusuf alır sazi eline; bakalım, Elif'ine neler söylüyor:

*Mersin'in çıktım Samandağına
Dinledim hikâyeyi soruşturdum
Baktım geçmişin çağına
Çekilen bunca çileyi araştırdım*

*O yolda sarardım soldum
Aradım Haşim'i buldum
Alıp Senem'e geldim
Kavuşturdum kavuşturdum*

— Aradım ben Haşim'i buldum, kavuşturdum kavuşturdum, dedi.

Elif, hikâyenin tatlıya bağlandığını anlamıştı. Soruyordu:

— Yusuf bundan sonrasında ne oldu?

Yusuf:

— Elif, bundan sonrası yok. Üç tane şartın vardı. Üç şartını da yerine getirdim. Şimdi sen benim şartlarımı kabul edeceksin. Benimle benim doğduğum topraklara geleceksin, orada ben sana kırk gün kırk gece düğün yapacağım, der.

Elif Yusuf'uyla gidecekti, Yusuf'unun her dediğini yapacaktı. Zira Yusuf onun için dağlar aşmış, ovalar aşmış, çok çileler çekmiş, onun verdiği sözlerin hepsini yerine getirmişti.

Yusuf, Elif'i atar atının terkisine, ver elini baba toprakları.

Annesi, Yusuf'u bekliyordu. Pencerede gözü, öyle ufka bakıyordu. Gördü ki uzaktan bir atlı geliyor. Yusuf'un atını tanımıştı. Üstündeki de Yusuf'tu. Anne yüreği kabardı. Bakalım ki ailesine, efradına, torunlarına annesi ne diyordu:

Karşıdan bir atlı gelir

Yusuf bu gelen bu gelen

Tozu göklere yükselir

Yusuf bu gelen bu gelen

Bozulmasın gönül süsüm

Daha bitmedi hevesim

Kalkın da kurbanlar kesin

Yusuf bu gelen bu gelen

Eğil selvi boylum eğil

Ben ona vermişim meyil

Geliyor ya yalnız değil

Yusuf bu gelen bu gelen

Herkes muradını alsın

Eşim dostum buraya gelsin

Söyleyin davullar çalsın

Yusuf bu gelen bu gelen

— Söyleyin davullar çalsın, oğlum bu gelen bu gelen, diyordu.

O arada bir toz bulutu içerisinde Yusuf geldi, kapının önünde toz bulutu dağıldı. Baktılar ki, Yusuf'un arkasında dünyalar güzeli bir kişi daha vardı. Yusuf koştu, annesinin boynuna sarıldı, elini yüzünü öptü.

Yusuf:

— Anne, bu da senin gelinin Elif, dedi.

Elif koştu, kayınvalidesinin elini öptü. Hazırlıklar başladı, toy düğün tu-

tuldu, eşrafa haberler verildi, atlılar geldi, konuklar geldi, koyunlar kesildi; aş-
çılar yemek pişiriyor, ciritçiler cirit oynuyor, pehlivanlar güreş tutuyor, öyle bir
toy, düğün oluyor ki, o civarda o güne kadar öyle bir düğün olmamış.

Onlar erer muradına, bizler de çikalım kerevetine.

TİMUR HAN İLE MAYA SULTAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Bayram DENİZÖĞLU

Derleme Tarihi: 28 Aralık 2010

Derleme Yeri/Ortamı: Ankara Oran Sitesinde Songül SARIGÜL'ün evi. Ortamda bulunanlar; derleyici, aileden üç dinleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

İlmasın gamınız, olsun deminiz, hayırlara dönsün serencamınız.

Bugünkü hikâyemiz, gönülden gelen, çok sevdiğim bir hikâyedir. Türkistan'da olmuş bir olaydır; Timur Han hikâyesi.

Timur Han, çok sevilen, her tarafta adı şanı olan bir handı. Bunun bir sevdiği vardı; bin bir çileyle rüyasında görüp almış olduğu, eller anası, güzel-ler güzeli Maya Sultan. Maya Sultan, çok güzeldi. Hani bizim Azerbaycan'da, Türkistan'da, ceylanın, af buyurun, dişisine maya derler, güzelliğinden dolayı. Bir de Araplar develerin çok güzellerine maya derler. Emeklerinden dolayı da analara maya derler, güzellikten dolayı.

Timur Han, Maya Sultan'la evlenir. Maya Sultan, öyle bir insandı ki, yanına gelen garip insanların gönlünü alırdı. Ne hanlık hanımın gözünde vardı, ne de dünya gözünde vardı; garip olduğu için, çocuk yaşta garip düştüğü için, gariplere bir ayrı hali vardı.

Kim; Timur Han Türkistan'da gelenek haline getirmişti. Bugün hâlâ daha var. Yıldan yıla, seneden seneye Türkistan'ın çevresine çadırlar kurdurarak, han otağını kurdururdu. Çıkardı, nereye; avcılığa. Avı çok severdi gençliğinde. Ceylan vurmayı, ceylanlarla beraber olmayı, o yanındaki arkadaşlarıyla gençliğinden beri avcılığı çok severdi. Ama bilemezdi ki işin sonu nereye varacak.

Bir yıl, iki yıl, üç yıl derken, beşinci yılda Cenabı Hak bunlara otuz iki yaşlarındayken bir evlat verdi. Bu evladın ismini kim koyacaktı? Âşıkların her zaman dediği gibi, Allah dostlarının ve bir âşığın anlatmış olduğu hikâyedeki o oynayan zatın mutlaka Hızır tarafından badeli oluşu kesindir.

O, hanımıyla beraber bu mutlu hayatın arkasında yaşayadursun; Hızır, rüyasında gelip buna müjdeler ki:

— Ey Maya Sultan, senin bir oğlun olacak.

Maya Sultan, her ne kadar bunu duyduysa da:

— Aman, Timur Han duyar, bir de bu olmazsa ben ne duruma düşerim; benim bu sevgime, benim bu güzel hareketlerime yakışmaz. İnşallah saklarız, gün geldiğinde söyleriz, dedi.

Ebe kadınlar, cerrahlar, hekimler, üç ay, beş ay sonra hakikaten Maya Sultan'ın hamile olduğunu söyledi. Timur Han, kurbanlar kesti, güzellikler dağıttı.

Size kimden haber vereyim; kaderden, kismetten, haydan dolayı.

Dokuz ay dokuz gün geçtikten sonra, kadir Allah herkesin gönlüne göre versin, Timur Han'ın bir oğlu olmuştu artık. Kurbanlar kesilir, müjdeler verilir, derken... Onun bir baş âşığı vardı, meydanında her zaman çalıp söyleyen,

adına da Âşık Meydanî derlerdi. O Âşık Meydanî de duydu ki Timur Han'ın bir oğlu olmuş:

— Bunun en güzel zamanıdır; ben, Timur Han'a bir müjde vereyim, dedi.

Bakalım hele, gider Timur Han'a ne haber gönderir. Sağ olun, var olun.

Bakalım, âşık diliyle ne diyordu Timur Han'a sarayda:

Allah size oğul verdi

Timur Han'ım gözün aydın

Sultan'ın murada erdi

Timur Han'ım gözün aydın

Adı her yana yayılır

Han oğludur tez duyulur

Üç gün sonra ad konulur

Timur Han'ım gözün aydın

Âşık Meydanî der ümmet

Hayra yorulsun niyet

Saray böyle güne hasret

Timur Han'ım gözün aydın

— Bu saray böyle bir güne hasret, dedi. Çünkü çocukları olmuyordu.

Mutlu günler sizin olsun, Maya Sultan'ın artık o güzel günlerine diyecek yoktu. Çocuk bir yaşına gelmişti, hala doğru dürüst bunun ismi yoktu. Çünkü rüyasında görmüştü ki, bunu veren Allah, ismini de aynı adama koyduracaktı aynısı gelecekti. Herkes bir isim koydu, ama bir türlü olmadı. Baktı, vezirleri toplanmış başına. Herkes öz adına isim koyar, ama olmadı. Bir de baktılar ki, içeri bir yaşlı adam geldi sakallı.

— Ey Selamünaleyküm ey cemaat.

— Aleykümselâm yaşlı baba, buyur.

— Duydum ki, Timur Han'ın bir oğlu olmuş, ona ad koyacaklar. Bana dediler, köşeden dönüp ben de geldim. Benim adım önemli değil; ben, yaşlı bir adamım. Çocuğu getirin bana hele, bakacağım.

Çocuğu getirdiler. Bir yaşına gelmiş, ay parçası gibi. Kucağına aldı, baktı:

— Maşallah. Çok güzel olduğu için maşallah. Çok da latiftir. Bunun adına ne diyelim, biliyor musunuz? dedi.

Onlar da bakıyorlar, acaba ne diyecek diye.

— Senin hayallerinde muradını almak vardı, değil mi? dedi yaşlı adam,

— Evet, dedi.

— Muradını aldın Elhamdülillah.

— Evet, aldık, Elhamdülillah, dedi.

— Şimdi de senin hayalin var. Sen bir Türk insanısın, sana güzel isim yaraşır. Turan Han koyalım adını.

— Olur efendim. Allah senden razı olsun, dedi.

— Turan Han'ın müjdesi verilsin, kurbanı kesilsin.

Timur Han'ın bu sözü yetişir yetişmez kurban kesilir. Bütün insanlar artık:

— Timur Han'ın bir oğlu var, ismi de Turan Han'dır, dediler.

Analar, bacılar, gelenler, gidenler, hizmet edenler, gelip gözyaydını verenlerin sayısı hesabı yoktu.

Size kimden haber vereyim? Yine Timur Han emri ferman eyledi:

— Çadırlar kurulsun, otağlar kurulsun; Türkistan'ın çevresinde ceylan avına çıkacağız.

O, orada olmada olsun, Allah'ın ilhamı yerini alsın.

Çocuk iki yaşına gelmiş. Üç yaşına, dört yaşına derken, beşinci yılında imtihana salacak bu çocuğu. Beşinci yılında emir ferman etti, çadırlar kuruldu. Herkes çıktı yaylaya, herkes çıktı çadırına, o da çıktı otağına.

Okçularına:

— Bugün akşama kadar gideceğiz. Görelim, kim ceylan vuracak, dedi.

Maya Sultan:

— Aman, ceylanlara kıymayın, diyor her zaman, ama bir türlü sözü geçmiyor.

Turan Han beş yaşında çocuklarla beraber oynayayım derken, Maya Sultan ne kadar:

— Gitme, diye ısrarda bulunduyorsa da, çocuklara uyarak gitti. Babası da gitmiş zaten ceylan avına.

Size kimden haber vereyim; bir yere gittiler ki, su kaynağı var. Bunlar gittiler ki, ne gitsinler; altıncı ay, bütün kuşların yavru çıkarma zamanı. Bu üç çocuk o arada kendilerini onlara kaptırdılar.

— Turna senin, ördek benim, kuşlar senin, serçe benim, derken, o kuş derken, bu kuş derken, bu çocukların üçü de akşama kadar kuşlarla uğraştılar. Tesadüftür ki, çocukların anaları bağırды, onların sesine gittiler, sadece Turan Han kuşlarla kaldı.

Akşam oldu, göz gözü görmeyecek bir dereceye geldi, kuşla hâlâ uğraşıyor. O arada, bir anda bir yaşlı, piri fani baba ortaya çıktı:

— Ey yavrum.

Öyle korktu ki, geri döndü, baktı, bir yaşlı baba.

— Aman baba, herkes gitti, ben kuşla uğraşıyorum; ben bir şey yapmadım, dedi.

— Dur yavrum, Turan Han. Sen, kuşlarla bu kadar uğraştın. Kuşdili biliyor musun?

— Hayır, dedi Turan Han.

— Nasıl olacak?

— Madem kuşları seviyorsun, kuşdilini bilmedikten sonra, o kuşla nasıl konuşacaksın?

— Ben istiyorum tabii. Kuşları çok severim, kuşdilini öğrenmek isterim; ama bilmiyorum kuşdilini, dedi.

— O zaman yavrum, sana kuşdili öğreteceğim.

Bir serçe yuva yapmış. Serçe uçamıyor, küçücük. Çıkmış, ama uçamıyor. Bunun kanadından tutmuş, serçe balası böyle oynarken, “Cik cik cik” sesleri çıkarken, öyle bir şey oldu ki ağladı:

— İşte, onun dilini sana öğreteceğim, onunla konuşturacağım, dedi.

Çocuk hayale daldı. O anda heybesinden bir su çıkardı:

— Yavrum, bu suyu içtiğin zaman, sen yatacaksın. Hiç korkun olmasın. Kalktığında kuşdili konuşacaksın, dedi yaşlı adam.

— Baba, bu nasıl olur? dedi Turan Han.

Çocuk, bir anda hayale daldı. İnanmak istemeyince şöyle dedi:

— Ey oğul ey; duymaz mısın, Hazreti Sultan Süleyman kuşdili bilmez miydi?

Turan Han:

— Tamam efendim, dedi elini öptü. Bir su içirdikten sonra, kuş da avucunda uyudu.

Sabahleyin güneş doğar. Cenabı Hak, cümlenizin üzerine hayırlı sabahlar açsın ki, kuş elinde kalmış, ana kuş bunların başına toplandılar kuş yığınağına döndüler. Çocuk, fevkalade kuşdili konuşmaya başladı. Çocuk konuştuğu, bütün kuşlar bunun başına toplandı:

— Hele görelim, orada ne var? dediler.

Oysa bunlar akşamdan Turan Han'ı kaybetmişti, padişahın içine bir velvele düşmüştü. Maya Sultan'ın gözleri ağrıdı ağlamaktan:

— Benim oğlum nerede kaldı? dedi; ama bilemezler ki, az ilerideki gözenin içerisinde kuşla oynuyor. Gelip baktılar, iz gezdirici insanları gönderdiler. Kuşların topluluğunu görünce:

— Allah Allah, dediler; içeri bir girdiler ki, kuşların hepsi çocuğun başına toplanmış. Çocuk da o kuşlarla nasıl konuşuyor, hay Allah. İnanmadılar, geri gittiler.

— Ey efendim, size diyeceğiz; ama diyemiyoruz. Biz bir sırra vakıf olduk. Gelin gözünüzle görün, deyince.

Timur Han, böyle bir baktı:

— Allah Allah, ne var ki acaba? dedi.

— Siz gelin, gözünüzle görün, dediler.

Timur Han geldi ki, çocuğu kuşlarla konuşuyor:

— Allah Allah! Ben ne yaptım Ya Rabbi. Gecenin bir saatinde çocuğumu sahipsiz koydum. Ben, bu çocuğumun başına neler getirdim, deyip acımaya düşmüştü ki, bir baktı ki, gökyüzünde iki şahin kuşu çarpışıyor. Hemen yanına gelip yüzünden, gözünden öptü.

— Yavrum, Turan Han...

— Buyur baba, dedi Turan Han.
— Oğlum, senin bu kuşlarla ne işin var?

Turan Han:

— Baba, sen bilmiyorsun; ben, bunlarla fevkalade konuşuyorum, deyince;
— Oğlum, sana bir hal mi oldu? dedi Timur Han.

Turan Han:

— Bilmiyorum baba, kuşlarla konuşuyorum, dedi.

Timur Han:

— İyi yavrum, peki, bunlar ne yapıyorlar? dedi.

Turan Han:

— Baba, yukarıdaki bu iki kuş seni konuşuyorlar, dedi.

— Ne olacak? dedi Timur Han.

— Müsaade edersen, onlarla konuşayım, dedi Turan Han.

— Senin sözünü dinliyorlarsa, onlara söyle, gelsinler aşağıya bakalım, dedi Timur Han.

Kuşa ne dediyse kuş bilir, bir de gerçekten söyleyen Turan Han bilir. Bir de baktı ki, ne baksın; o şahin kuşu geldi, bunun sol omzuna kondu.

— Ne diyor oğlum? dedi Timur Han.

— Şimdi ben söylersem, sırrım açılır. Milleti dağıt, yarım saat sonra söyleyeceğim sana, dedi.

Emir ferman etti ki:

— Gözenin başından dağılın insanlar, çoluğunu çocuğunu alıp gitsinler. Bakalım, ne olacak? diye meraklar içerisinde herkesi dağıttı. Sadece Maya Sultan kaldı.

Size kimden haber vereyim; kuş ne demişti biliyor musunuz, kuş demişti ki:

— Oğul, babana söyle, yarım saat sonra bu gözenin başına ana ceylan gelecek. Onu vurmaya kalktığında, okunu attığı zaman koymayasın. Çünkü bu derenin arkasında, onun üç günlük yavrusu var. Aman aman, bırakma babanı, ceylanı öldürmesin. Hakikaten baktı ki, ceylan suya indi.

— Hemen oklarınızı, yaylarınızı hazırlayın, dedi, atmayı düşünüyordu.

Dur bakalım, körpe canıyla, küçücük canıyla ceylanın üzerine, babasının okunun yanına yanaşıp ne söyler. Allah, sizleri var etsin.

Suya geldi su içmeye

Vurma baba balası var

Döner gider süt vermeye

Vurma baba balası var

Yediği otları arpaymış

Yüksek kayalar sarpaymış

Daha yavrusu körpeymiş

Vurma baba balası var

*Turan Han da rüyasında
Bulak ananın sesinde
Bu tepenin arkasında
Vurma baba yavrusu var*

— Bu tepenin arkasında, vurma baba yavrusu var, dedi.

Maya Sultan öyle bir atıldı, kolundan tuttu:

— Aman Timur Han; Yaradan'ı seversen, benim balamı kırma, dedi.

Baktı ki, beş yaşında ki çocuğun gözünde yaş var. Çünkü o kuş ona öyle sızlanıyordu:

— Aman, babanı koyma.

O zaman bunlar anladılar ki, bizim çocuğumuz bir tabiat sırrına erişmiş. Maya Sultan çocuğunu kucağına alarak, iki gözünden öptü.

— Oğlum, sana bu sırrı verene canım kurban olsun. Hele gel, bize anlat, sen ne diyorsun oğul? Bu kuşlar ne söylüyor, sen bize ne anlatmak istiyorsun, dedi.

— Ana, bu kuşların eğer dilinden anlasak, ömrünüz kalmaz ana; ömrünüz, günümüz kalmaz. Bunların feryatları var; aklın hayalin durur. Bir kavgaya var ana; görüyor musun?

— Görüyorum. Nasıl bir kavgadır? dedi Maya Sultan.

— Bir sorayım, dedi.

Şimdi herkes buradan bir nasihat alsın kendine. Üç tane kuş birbirini didikliyor. İki kuş köşede duruyor; biri o köşede, biri bu köşede. O üç kuş birbirini didikliyor.

Dedi:

— Ana, anladın mı bunların durumunu?

Dedi:

— Yok.

Turan Han dedi ki:

— Ana, bak, bu anadır, bu babadır; bu üç tane de onların yavrusudur. Ana diyor benim olsun, baba diyor benim olsun. O üç kuş da birbirini yiyor ki, biz sizi seviyoruz, ayrılık olmasın. O kuşların yavrularıdır onlar. Ana kuş büyüttü ya, diyor benim olsun. Baba da diyor, benim olsun. Onlar da birbirini didikliyor ki, biz ayrılmıyoruz, bir olsun. Ama tabiatın kanunu ana, bunlar ayrılacak. Şimdi babama soruyorlar, bu kuşu hangisine verelim?

O zaman, Timur Han, şöyle bir baktı yüzüne:

— Oğlum, evi ana kuş kurar yavrum, atasözüdür. O babaya söyle, emektardır, kıymetlidir; ama yavruların hakkı anadır.

Kuşlar sızıltı kesildi. Niye; çünkü adil davranmıştı yavruları anaya.

Bu analar, bu kuşlar böyle gitmede olsun, bunlar da kendi yuvalarına döndüler. Kim; Timur Han evinde o gece kaldıktan sonra, cümlelerin üzerine hayırlı sabahlar olsun, divanına varır varmaz emri ferman etti lalasına, vezirine:

— Bundan sonra artık av avlanmak yoktur. Söz vermişim ben yavruma, bundan sonra hiçbir kuşa, hiçbir kurda, hiçbir ceylana av yaptırmayacağım.

Bu, çok mutlu etmişti kuşlarla ilgisini koparmayan Turan Han'ı. Turan Han, eğitimini alır.

— Maya Sultan, dedi Timur Han.

— Can, dedi Maya Sultan.

— Maya Sultan, Allahın hatırı için, oğlumun hatırı için ceylan avını bıraktım, dedi Timur Han. Çok sevinmişti. Bir kurban kestiler, adak verdiler. Eee, mutlu günleri vardı; ama kederli günler olacak. Allah kimseye keder vermesin.

On bir yaşında eğitimini yarıladi, on dört yaşında tüm eğitimleri kapınca, babası bir gün haber gönderdi:

— Maya Sultan, oğlum bu gece gelsin âşık divanına.

Turan Han, üstünü başını giyer, kıyamda bulunur, âşık divanına gider. Âşık Meydanî devran ediyordu. Kim; Timur Han ve tüm lalası, veziri dinliyordu. O gece ilk kez âşıkla tanışmıştı. Turan Han, âşığı küçüklükten dinlerdi, ama çocuk olarak dinlerdi; o gece kuşlara erdiği sırrı saza söze işledi. Allah Allah, ne biçim bir şey yahu? Adam eline almış bir tane saz, çalıyor güldürüyor, çalıyor coşturuyor, çalıyor ağlatıyor, çalıyor düşündürüyor. Âşık bu işte; her daldan haberi olmasın lazım âşığın.

Âşık öyle bir hava çalıyordu ki, bunun kafası bir anda sanki Türkiye'nin bu başından o başına biletsiz gidiyordu arabalarda, uçaklarda. [Âşık öyledir; memleketin bir ucundan bir ucuna seni götürür, getirir, parasız senin de haberin olmaz.]

Timur Han:

— Âşık, oğlum buraya gelmiş; öyle bir hikâye anlatasın ki, hikâye dinlesin oğlum.

Meydanî öyle bir hikâye anlatıyordu ki, aynen bu hikâyeye benzer bir hikâye anlatıyordu. Çünkü niye; Allah'ın sırrıdır bu, oğlan, kız kelimesini o gece duyacak. Yani o güne kadar kız kelimesi bunun kulağında yok sanki. Öyle bir güzellik anlatıyordu. Bir anda kafasına o takıldı; "Allah Allah! Âşık ne güzel anlatıyor" dedi. Demek ki âşık o güzeli, o kızları ne güzel anlattı ki, o anda Turan Han'ın kafasında o kelime belirmişti; bir kız. Oysa senelerden beri bunların sarayında cariyeler vardı, kızlar vardı, insanlar vardı, ama o güne kadar hiç kızlarla ilgisi olmazdı. Hâlbuki derlerdi, bunu uyarırlardı:

— Sizin saraya bir gelin lazım mı? Anasına; Böyle bir oğlun var, evlendirsene, derlerdi. Hiç duymazdı. Âşık söylerken duydu sanki.

Dedi ki:

— Ana, âşık bu gece çok yaman bir türkü söyledi. Orada bir kızı anlatıyordu, bana da öyle bir kız lazım.

— Oğlum, âşığın dediği kızı biz nereden bulacağız? Bizim buraların kız-

larından bir tanesini sana alalım. Ne var yani, o olmazsa, onun dediğine yakın bir kız olur, dedi anası.

— Yok, ana, onun dediği kızı bulacağım inşallah.

İki sene sonra, âşığın dediği kızı sanki Cenabı Hak iki sene sonra buna nasip ediyor, bak şimdi. Kız kafasında belirlenmişti. Sanki adam bunun kafasına o kızı koymuştu. Gece rüyasında... Çünkü derviş ayrılınca, Hızır Baba dedi ki:

— Biz ileride seninle görüşeceğiz oğlum, bu ilkidir daha.

O günden sonra zaten onun kafasında hep bu vardı.

— Bizim nasibimiz, bizi bugünlere getiren yüce Allah'tan sonra oydu. Nasibimizi, payımızı gene getirir, diye bekledi.

— Tak, tak, tak!

Gece rüyada kapısı çalındı, bir uyandı, yarı yatıyor, yarı uyak:

— Buyur, dedi.

— Geldim, dedi; oğul, gene dardasın, değil mi?

— Evet, dedi. Kalktı.

— Sen bugüne kadar, âşık söyleyene kadar niye duymuyordun dünyayı? dedi Hızır Baba.

— Bilmiyorum; benim kuş sevgim vardı, sen bana kuşu vermiştin, ondan sonra ben duyamıyordum. Âşık söyledikten sonra ben dünyayı duydum, dedi.

— Hah, o zaman, şimdi senin bugün, bu gece dünyanın değişecek, dedi.

Dervişlerine hemen söyledi, dedi:

— Bu heybeyi çıkarın.

Heybeyi bir çıkardılar, baktı ki heybede çeşitli suları vaki.

Dedi ki:

— Âşık demedi, ben duyamadım.

— Şimdi, bu gece sana Allah duyuracak, dedi Hızır Baba.

Turan Han dedi:

— Bana böyle bir türlü bir şey olmadı bugüne kadar.

— İşte bu gece olacak yavrum, dedi Hızır Baba. Çıkardı, uzattı kadehi her âşığımızın dediği gibi.

— Ey yavrum, bu, bademizdir bizim, Hak âşıklarına verilir. Sen de Allah dostu oldun, haberin olsun, dedi.

— Ne veriyor, nasıl oluyor efendim?

Dedi:

— Bu bardağı içerken, bizi yoktan var edene içeceksin. Bunun şartı şur-tu budur; önce Allah'a âşık ederiz biz o kulu. Bakın, burada önemli bir şey var; biz önce o kulu Allah'a âşık ederiz. Ondan sonra Peygambere âşık ederiz, iki cihanın serveri Muhammed Mustafa'ya. Üçüncüsünü de senin istediğin kıza içeceksin.

Üçüncüyü içince, dedi:

— Bunun adı ne?

Dedi:

— Şu kolumun altından bak.

Baktı ki, vay anam, vay anam, Afganistan diyarında Ahmet Han'ın kızı Senem Sultan. Dünyada öyle bir güzel olamaz. Âşığın dediği de yalan.

— Kimdir bu? diye sordu.

— Afganistan'da Ahmet Han'ın kızı Senem Sultan evin tek kızıdır. İsteyenleri çoktur oğul, haberin olsun. En kısa zamanda git. Davulu zurnası çalınıyor, duyuyor musun?

Hakikaten kıza elçiler geliyor —o zaman böyleymiş— elçi geldikçe davul zurna çalıyor. Baktı ki o ses geliyor:

— Hah, işte kıızı istiyorlar; sen de durma, sen de git.

Bu sözü söyledi, adam ayrıldı, uykuya daldı. Ertesi gün aynı ayılmadı. Maya Sultan, oğlunu çok severdi:

— Hay Allah, benim oğlum niye kalkmadı?

Dadılara söyledi; dadılar dedi:

— Hâlâ kapısını açmadı.

— Vurun kapıyı, dedi.

— Vuruyoruz da ses çıkmıyor.

Dayanabilir mi ana yüreği? Baktı kapı açılmıyor, hemen bu devrin sözü çilingir değil mi onu çağırdılar. Kapıyı açtılar ki, ne açtılar; düşmüş burada, yerde yatıyor. Kıızı görmüş ya, yatağından yere düşmüş, tutacağım diye. Ağzından, öyle derler, köpük taçlanır.

O âşıkların ağzından köpükler taçlanır. Sara hastası gibi olur onlar, vücutları öyle bir hal alır onların. Kalkmak istese de kalkamaz, duymuyor zaten. Hekimler, tabipler isteyecek. Kim? Maya Sultan.

Maya Sultan, ömrü hayatında bugüne kadar padişahın divanını bilmezdi. Ana sevgisi ya, kendi gidiyor. Baktılar ki, Allah Allah, Maya Sultan divana gidiyor; görülmemiş bir şey.

Hemen buna sordular:

— Sultanım, emredin.

— Hayır, hayır, benim kendim göreceğim, dedi Maya Sultan.

Hemen bunun kâtibi koşarak içeri girdi:

— Padişahım, Maya Sultan geliyor, dedi.

— Allah Allah! Bir şey var herhalde, dedi Timur Han.

Çıktı dışarı ki, Maya Sultan, perişan bir halde kesti kapıyı:

— Buyur Sultanım, deyince; dedi ki:

— Buyur günü müdür; hele dinle, hele dinle.

Bakalım ana gerçekten, yaralı ana ne diyordu Timur Hana. Sağ olun, var olun:

*Timur Han'ım dinle beni
Balama bir çare yetir
Tacın tahtın senin olsun
Yavruma bir çare yetir*

*Demeye dilim dolaşır
Sitemim boyumdan aşır
Bu hanlık sana yaraşır
Balama bir çare yetir*

*Maya Sultan ağlamasın
Yüreğini dağlamasın
Kollarını bağlamasın
Balama bir çare yetir*

— Doktorlar, hekimler getir; balama bir çare yetir, dedi.

Maya Sultan'ın gözünün yaşına dayanır mı Timur Han. Öyle bir feryat etti:

— Aman hanım!

Dedi:

— Ne oldu Sultanım?

Dedi:

— Hele gel gör, oğlumuz ne hâldedir.

İçeri bir girdi ki baba, ah ah; oğlu, sanki sara hastaları gibi, ağzından köpükler taçlanır. Yarabbi eski dilde âşıklar da derdi, cin çarptı, sihre uğradı falan derlerdi.

Dedi:

— Ya Rab, yoksa öyle mi oldu acaba? Ben gideyim kimi çağırayım; âlim mi çağırayım?

Böyle düşüncesi vardı ki, bir de baktı, kim; âşık.

Âşığa sesledi:

— Buyur Sultanım.

— Âşık, benim bu balamın, oğlumun derdi ne olur?

Âşık dedi ki:

— Sultanım, ben eskiden beri duyarım, hikâye anlatırım; Hak âşıkları böyle sara hastası gibi olur. Çünkü bunlar o sevdiği insanla bir olur, Cenabı Hak ikisinin derdini bir eder. İkizler gibi; birine bir şey olunca, öbürü de olur. Şimdi bunlar Hak âşıkları olduğu için, o kızla beraber bunun vücudu, ikisi bir olur. Bunların arkasında da, siz bilmezsiniz, kudretten sır gömleği var bunlarda. Bu gömlek bunların sırtındadır. Bunlar birbirini duyarlar, ama biz bilmeyiz.

— Ne olacak? dedi Timur Han.

— Vallahi, ben sana bir şey söyleyeyim; Sazımı alsam, bir çalsam. Ben duymuşum, karasevdalıların kulağına sazın sesinden başka ses girmez.

— Çal o zaman.

Âşık, sazını getirdi, bir ayar etti. Sazını öyle bir çaldı ki, hakikaten sanki oğlanın yüreğini söylemiş gibi. Yavaş yavaş ses kulağına gitti. Bir uyandı ki, baktı, babası orada duruyor, anası başucundadır. Dadılar perişan kalmış; âşık naçar kalmış, sazı elinde, ne çalacağını şaşırmış, sadece tele vuruyor.

Dedi ki:

— Âşık Baba, seni verene kurban... Hele benim halıma bir şey söyle.

Dedi:

— Oğlum, senin halına ben ne söyleyeyim; âşıkсан ise sen kendi halına söyle.

Dedi ki:

— Babamdan hayal ediyorum.

— Ulan, o gün müdür oğul? Âşık dostu, Hak dostu yalan söyler mi? Hele ne oldu sana, söyle, dedi babası.

— Hızır Baba aklıma geldi, dedi. Hani dedi ya Hızır Baba:

— Oğlum, kızı başkasına verecekler, davul zurna çalınıyor.

Kızın sesi sanki bunun kulağındadır.

Dur bakalım, şimdi bir divan söylüyor:

Canım ana, gözüm ana o sultan bekler bizi

İki göz iki çeşme perişan bekler bizi

Hızır Baba bana verdi kudreti ilahiden

Hiç kimseye derdim demem o sultan bekler bizi

Ana diyordu ki:

— Hay Allah, benim oğlum ne zaman evlenecek, evimize bir gelin gelecek?

Arada bir Timur Han da diyordu:

— İnşallah o günü görür, sona ereriz.

Aklına geldi, dedi:

— Belki babam bunu duyar, yumuşar:

Uzak yolda bekleyen var kecabam hazırlansın

Evimize gelin gelsin anam da huzurlansın

Babamda bir düğün yapsın sarayda nurlansın

İki gözü iki çeşme civanım bekler bizi

Turan Han da yüreğinde dertinen bölünüyor

Kader mi diyeyim yüreğim deliniyor

Başkasına verecekler davullar çalınıyor

Gözü yolda özü yaşlı o sultan bekler bizi

— Âşık, diye seslendi Timur Han.

— Buyur.

— Nasıl söyledi?

— Âşık ömründe böyle bir türkü söyleyemez ki; nereden söyleyecek, başka bir şey değil ki.

— Yavrum can.

— Hele bir kendini topla, Allah büyüktür. Sen bu kadar üzülme.

Maya Sultan'ın iki gözü iki çeşme olmuş:

— Bana bak, tacı sultanın senin olsun, ben oğlumla beraber gideceğim, dedi.

— Olur mu canım; analar da gezer mi, babalar da gezer mi? Âşık gider, yarını bulur, dedi Timur Han.

Hemen söz verdi. Ama durmaya zaman yok.

Dedi ki:

— Sekiz gün sonra seni göndereceğim.

Hızır aleyhisselam, aynı gün demişti. İkinci gün ağladı:

— Ana, babama söyle, beni göndersin.

— Yavrum, dedi ya, yedi—sekiz gün beklemen lazım.

— Ana, dedi beni gönderin, işim çok zordur

İşte o zaman bakalım ki, anası gidip söylemeyince anasına ne söyler:

Anam babam, dinle benim sözümü

Ne olaydı kesmeyeydin dilimi

Kecabam mı yoktur param mı yoktur

Ne olaydı kesmeyeydin yolumu

Babam bir han onun askerleri var

Sevda çekenlerin ah u zarı var

Bir de sana diyecek ferî mi var

Sizin olsun servet kesme yolumu

Turan Han da sana söyler halını

Âşık olan çalar sazın telini

Ne edem ay ana, dünya malını

Sizin olsun servet kesme yolumu

Maya Sultan:

— Yavrum, sana kurban olurum, boynuna sarıldı; Sen bana müsaade et, senin için o saraya gene gideceğim.

Baktılar ki, Maya Sultan gene geliyor.

Padişah:

— Bu kadında bir haller oldu, evlat sevgisi bunu ne duruma getirdi ya Rabbim.

Ve sarayın kapısını kesti. Çıktı dışarı:

— Buyur Sultanım.

Maya Sultan dedi ki:

— Sen madem beni dinlemiyorsun, ben onun için geldim. Sabah nasip olursa oğlum yola çıkacak.

— Maya Sultan, ben bir Timur Han'ım, sıradan adam değilim. Benim de kendime göre dostum düşmanım var, bir çevrem var. Ben oğlumu buradan boş gönderemem; deve kervanlarıyla altın, gümüş göndereceğim. Orada kız istediği zaman benim oğlum orada mahcup olamaz. Âşık olarak gönderirsek mahcup olur.

Deve kervanları kurulur. İki de adam koydular yanına. Uzatmayalım, kervan yola çıktı. Sıra kime geldi; karşı tarafa.

Senem Sultan o geceden sonra deli koyuna döndü. Cariyelere yalvardı:

— Kızlar, Yaradan'ı seversiniz; bir delikanlı gelecek, bu delikanlıyı bana müjdeye getirdiniz mi, kalanına karışmayın.

Onlar da hemen gözlerini açtılar, yollara baktılar. Kim; Turan Han geliyor.

Sekiz, dokuz, on, on beş, yirmi delikanlı yığılmış, kız istemeye gelmiş. Kimseyi göndermiyorlar; davulla zurnayla alıyorlar eve, kız istemiyor diye yığılıyor oraya. Anası —çok güzel bir anası vardı; herkesin anası özüne şirindir— dedi:

— Kızım, bana bak.

— Buyur ana can.

Dedi:

— Kızım, bu kadar delikanlıyı buraya toplamışsın. Bunların gururu var, onuru var.

— Ana, ben babama söyledim. Ahmet Han'a anlatmak çok zordur; sen söyle, ben bunların hiçbirisini istemiyorum, nasıl diyeceğim? Benim beklediğim adam gelmedi.

— Kızım, kim gelecek? dedi anası.

— Ana, ben şimdi sana söylesem, sen bana deli diyeceğin. Ama bir gün bana müsaade et, inşallah gelecek.

— Kız, kim gelecek? dedi anası.

Duramadı Senem Sultan:

— Ana, söz dinler misin, âşıktan anlar mısın?

— Kız, sen âşık mı oldun? dedi anası.

— Vallahi ne bileyim ana, öyle içimden söz geldi ki hiç sorma.

— Ne diyeceksin?

Dedi:

— Ana, âşıklar ne diyorsa ben de onu diyorum.

Hele bakalım, anasına ne söylüyor. Allah sizi var etsin. Turan Han'ın gelişini anasına müjdeleyecek tabii. Anası:

— Yavrum, kim gelecek? deyince, bakalım, ne diyordu:

*Bu gece rüyamda gene görmüşem
Bekle ana Turan 'Han'ım gelecek
Onun için hayallere dalmışam
Bekle ana Turan han'ım gelecek*

*Arzuhali babasına yetirdi
Anasından gizli sırra oturdu
Bu derdimi üç gecede bitirdi
Bekle ana benim canım gelecek*

*Hele görsen Yaradan'ım neyledi
Bil görende beni deli eyledi
Bu gecede Hızır Baba söyledi
Bekle ana benim canım gelecek*

Böyle bir neşeli türkü söyleyince, ana o güne kadar hiç gülmemiş, kızını koynuna sarmış:

- Kızım, Allah'ı istersen, sen doğru mu söylersin?
- Vallahi ana gelecek.
- Kimdir bu kızım?
- İmdi ben desem sen tanımazsın.

Hakikaten de Ahmet Han, hiç haberi olmayan bir işe düşecek. Sabah, cüm-
lenin üzerine hayırlı sabahlar olsun, kuşluk zamanında, yani saat dokuz—on sı-
ralarında kervanların önü kesildi. Davulcular çalmaya çıktı, kızlar müjdeye gitti,
içeriye müjde verdiler ki, kendisi dışarıya çıktı, hiç kızlara gerek yok. Dedi:

- Kızlar, alın, oğlan geldi.

Aldılar, atlarını çektiler, misafirler misafir odasına alındı. Hiç babasına
haber salmadan, dedi:

- Ana, bununla ilgilen.

Ahmet Han'a haber verilir. Ahmet Han duyar ki, kızını isteyen delikanlı-
ların sayısı yirmiye çıktı. Emri ferman buyurdu:

- Bugünden sonra artık delikanlı kabul etmiyoruz.

Akşamı garip araya geldi, herkes saraya gitti. Tabii, Turan Han da saraya
gitti. Turan Han, saraya giderken kızla bir tek kez görüşmüş oldu.

Kız dedi ki:

— Senin geldiğin iyi oldu. Ben, babama bazı şeyleri söyledim, ama beni
dinlemedi. Bu gece işi bitireceğiz.

Anası, gözü yaşlı kızının yanına geldi:

— Yavrum, gene diyorum; bu kadar delikanlıyı buraya topladık. Bun-
ların onurları var, gururları var. Niye böyle ettin yavrum? Bu oğlana sebep mi
onları beklettin?

- Evet, ana, dedi kız.

Oğlan da onlardan uzun boylu falan değildi; yani o gelen insanlardan farklı birisi değildi. Ama gönül seven güzel olur; o güzeli sevmiştii.

— Evet, ana, budur, dedi.

Anası dedi:

— O zaman, kızım, babana bir yazı yazalım. Senin yazdığın yazıya göre hareket etsin. Adam hangi oğlana gideceğini bilemez ki. Ne yazacaksın?

Dedi:

— Ana, yazıya gerek yok; ben gelirim, perdenin arkasında, divanın arkasında, delikanlıların oturduğu yerin arkasında dururum, bir yazı yazarım, benim dediğimi babama sunarsınız, o tamam olur.

— Peki, dedi ana.

— Ana, sen bu gece üstümü başımı güzel giyin. Bugün bizim mutlu günümüzdür. İnşallah, bu gece beni kesinlikle Turan Han'a verirler.

— Kızım, o kadar da şey olma, nasip kiminse o olur. O delikanlıların hiçbirisini görmemişsin, hepsi birbirinden güzeldir.

Eh, ana yüreği; ana istiyordu ki —Gül Hanım Ana, ananın da adı güzel; Gül Hanım Ana, o da güzel— Gül Hanım Ana istiyordu ki, kızım iyi bir insana gitsin. Analar öyle ister tabii.

Gül Hanım Ana, kızı yanında, içeriye girdi, oturdu bu tarafında. Perde çekmişler karşı tarafa, âşıklar devran ediyor; misafirler oturmuş, Sultanın lalası, veziri karşılarında; gelen misafirlerin isimleri söylenecek, nereden geldiği söylenecek, delikanlılar karşılanacak, isimleri sorulacak, kız kimi istiyorsa onun adı sunulacak. Oysa kız ona kalmadı.

Hemen o arada giden insanı çağırıldı, dedi ki:

— Babama söyle, bir yazı yazacağım, haberi olsun.

— Tamam.

Hemen gitti, dedi ki:

— Bir yazı yazacakmış kızınız size Ahmet Han.

— Yazsın, dedi.

Kız yazdı ki:

— Canım baba, bugüne kadar benim beklediğim oydu; yoksa ilk gelen delikanlılardan biriyle evlenirdim. Beni isteyen bugün geldi.

Ama adam, hangisidir bilmiyor. Yani delikanlıların yirmisini biliyor, ama hangisidir bilmiyor.

Dedi ki:

— Baba, delikanlıları sıraya diz; ben, delikanlıların içerisinde beni isteyen oğlanı seçeceğim.

Bakın şimdi, Hak âşığı bu. Hani diyor ya adam, muamma kuruyorum ben. Sen muammayı nereden bileceksin. Hak âşığı olduktan sonra bilinir. Ama onlar birbirini biliyor işte.

Dedi ki:

— Öyle mi yavrum?

— Öyle.

— Kimdir?

— Ben söyleyeyim dedi, Ben söyleyeyim, dilci size anlatsın.

Bakalım şimdi, hakikaten bizim güzeller güzeli Senem Sultan, delikanlılara ne diyecek, cemaat ne dinleyecek. Bayram Denizoglu vekâlet edecek. Allah sizi var etsin:

Baba sana ben malumat eyleyim

Garip bir kati cana değmesin

Uzaklardan benim için gelmiştir

Babası da handır kana değmesin

Han oğludur baba, özü de handır

İnsanlar içinde şirin bir candır

Çok latif insandır taze civandır

Kadir Mevla'm bilir, ona değmesin

Âşıklar söylerler bir halı vardır

Değmeyin garibe vebalı vardır

Göğsünün yanında bir halı vardır

Nişanı bilirim cana değmesin

Senem Sultan derdi cana yetirir

Onun derdi burda beni bitirir

On iki numara gelmiş oturur

Oturan o Turan Han'adeğmesin

— On iki numara kalksın, dedi.

Öyle deyince:

— Oturan han kalksın ayağa, dedi, oğlan kalktı.

— İsmi ne? diye sordu.

— Benim adım Turan.

— Peki, niye öyle dedi?

— O senin kızın edebindendir.

— Oturan han, dedi, ismi de zaten Turan Han'dır. Cinas yaptı, iki anlamı oldu; oturan han, Turan Han oldu.

— Gel bakalım oğlum, dedi; oğlan iki adım öne çık bir.

Lalasına dedi:

— Hele anladığım kadarıyla, git o delikanlının göğsünü aç bak, burada halı var mı?

Onun burasında bir hal varmış, göğsünde. Lala açtı, baktı, hakikaten burasında bir hal var.

— Var efendim, dedi lala.

— Var mı?
— Var
— Peki, oğlum, demek ki sen benim kızımı çok önceden tanıyorsun. Sen nerelisin, bu şehirli misin?

Dedi:

— Yok, ben buralı değilim.

— Nerelisin?

Dedi:

— Ben Türkistanlıyım.

— Nereli?

— Ben Türkistanlıyım, dedi.

— Peki, senin Afganistan'da ne işin var?

Dedi:

— Ben ne bileyim; Allah'tır, yazmış, kısmetimize geldik.

— Allah yazmış bu yazıyı diyorsun,

— Evet, bu yazıyı Allah yazdı. Gecenin birinde ben kızınızı gördüm. Sorun, o da beni görmüş; görmese beni nereden tanıyor? dedi.

— Kızım, diye seslendi.

Arkadan bir ses:

— Buyur baba, dedi.

— Kızım, bu oğlan böyle diyor; ne diyorsun?

— Allah bilir, öyledir, diyorum.

— Yavrum, sen sahipsiz misin, senin sahibin yok mu; sen kimsin?

Turan Han:

— Ben hicap ettim, söylemedim, kızın söylesin.

— Kızım.

— Buyur baba.

— Bu kimdir?

Dedi:

— Türkistan'da Timur Han'ın oğludur. Bunu Allah gönderdi buraya. Bunun babası senden saltanatlıdır, sarayları seninkinden çok daha güzeldir. Ama bu bizim kapımıza bu anda bir sefil gelmiş. Hak dostları sefil olur. Sen sanırsın korkaktır; oysa onlar utangaçtır, ar sahibidir.

— Peki, o zaman bu bir haber yazsın, babası gelsin, babasına veririz biz kızı.

Bir düşündü. Allah Allah! O zaman, biliyorsunuz, hikâyelerimizde var, hikâyelerde Zümrüdü Anka kuşu var. Bazı padişahlar, hanlar, yanlarında kuş gezdirirler, şahin kuşu...

Dedi ki:

— Ben gitsem günler alacak. Benim bir kuşum var; şimdi ben bugün yazacağım, babamın elindedir sabah. Neyine lazım, sen ne istiyorsun?

Dedi:

— Baban gelmeden kızı vermem. Yirmi delikanlı orada duruyor, seni mi bekleyeceğim; babana haber ver.

Dedi ki:

— Şimdi ben söylediklerimi size söylemeyeyim, utanırım; ama kızın duysa iyi olur.

— Âşık, diye seslendi.

— Buyur.

— Geç bakalım, hele bu ne diyecekmiş bakalım.

Geçti, şöyle bir yüzüne baktı. Gerçekten kız buna bir baktı ki; ula, bu garip yere düşmüş, hiç kimse yok, Allah'tan başka bir benim.

Dedi ki:

— Hiç çekinme, ben seni isterim; isterse yirmi delikanlı daha gelsin. Ama sen de babana bir haber sal, gelse iyi olur.

Dedi:

— Sen hiç acele etme; yeter ki benim bu sözlerimi bir yazın, Zümrüdü Anka kuşuna vereceğim.

Dur bakalım, bir Köroğlu (makamında) söylüyor. Allah sizi var etsin.

Hele dinle canım baba

Böyle tufana gelesin

Beni dara düşürdüler

Afganistan'a gelesin

Kehlan ata vur üzengi

Yiğitler yaparlar cengi

Burcu burcudur ahengi

Ala bir cana gelesin

Han erişti muradına

Allah gelsin imdadına

Baba çatar evladına

Böyle destana gelesin

Turan Han'ım gizli hâlden

Gel beni kurtar vebalden

Âşıklar sağ ile soldan

Kurdu divana gelesin

— Âşıklar meydanı, sağ ile soldan kurdu meydana gelesin baba can.

Bunu Zümrüdü Anka kuşunun boynuna astı. Açtı gözünü, gerçekten bir sese, bir nefese, bir rüzgâra, bir sele, bir yola karıştı. Sabah erken murgu kuşu kondu çeşmesine kapısının başına. Baktılar, boğazında bir şey var. Yetiştiler,

aldılar, hemen Timur Han'a yetiştirdiler. Açtı, oğlunun feryadını okudu. Hiçbir baba dayanmaz. Aman:

— Maya Sultan'ı çağırın, dedi; Maya Sultan'ı, Ana Sultan'ı çağırın.

Maya Sultan geldi.

— Gözün aydın Maya Sultan. Oğlun kızı alacak, ama çeşitli engele salmışlar balamı. Benim gitmem lazım.

On tane atlı aldı yanına padişah, kuşandılar kılıçları. Dedi ya, küheylan ata vur üzengi. Onun da öyle bir küheylan atı vardı, bindi. Atlar binilir, yola çıkılır. Padişah, emri ferman ediyor, yol mu dayanır.

Kim; Turan Han. Emri ferman etti Ahmet Han; dedi ki:

— Han gelene kadar âşıklar çalacak, hiç kimseye kız falan sözü kalmadı daha. Kızım istemezse dönecek, yoksa olacak.

Sekiz gün, on gün, derken bunlar yetiştiler. Atlılar geldiler. Haber verildi Turan Han'a:

— Misafirler geliyor, baban geliyor oğul.

Turan Han, dışarıya bir çıktı ki, babasının atının kişnemesinden Afganistan'ın dağları yıkılıyor, Köroğlu'nun atı gibi.

— Senem Sultan'a haber salın, babam geldi, dedi.

Senem Sultan'a bir haber saldılar; dediler:

— Senem Sultan, hele çık; o oğlun bir babası geliyor, baba oğuldan daha baba, öyle bir baba.

Çıktilar. Hakikaten, Timur Han, adına şanına layık bir insan, yakışıklı bir insanmış.

— Selamünaleyküm.

— Aleyküm selâm.

— Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz Timur Han.

— Hoş bulduk. Allah razı olsun. Bizim işimiz acildir; biz, Ahmet Han'ı göreceğiz, dedi.

— Buyurmaz mısınız içeriye?

— Hayır. Benim oğlumu meşakkate koyan bir Han'ın kapısından girmem içeri, dedi.

— Aman efendim, sizin oğlunuza bir keder gelmedi.

— Hayır, öyle olmazdı. Ben onu gönderirken zaten söylemişti, ben falancanın oğluyum. Daha ne gereği vardı? Madem bu dostluğu böyle yürütecekse, belki de oğlumu alır giderim, dedi.

Gidip hemen haber verdiler. Ahmet Han, dışarı çıktı, Timur Han'ın rengi hiç hoşuna gitmedi:

— Buyurun, dedi.

— Sağ olun, Allah razı olsun.

— Hoş geldiniz.

— Hoş bulduk.

— Bir oğlum vardı, size yolladık; onu da gözü yaşlı koydunuz. O sözler nasıl sözlerdir öyle; benim balam bugüne kadar söylememiştir. Ben bugün yara yara geldim bu dağları. Arzun kadar para vererek, pul vererek, oğlumu burada perişan etme.

Ahmet Han:

— Aman efendim, öyle bir şey yok. Oğlun kendi kendine yaygara yapmış, babam gelsin diye. Biz sadece gönül insanıyız; konuşalım, tanışalım diye seni çağırdık. Biz sana ne dediğini de bilmiyoruz. Öyle şey mi olur? Ata bir üzengi vuruldu mu savaş demektir, dedi.

— Hayır, efendim, biz savaşı sevmeyiz, dedi.

— Buyur.

İçeri girdi ki, yirmi tane delikanlı var, oğlu da gülüp oynuyor. Babasını görür görmez ayağa kalktı.

— Oğlum, bu nasıl türkü, bu nasıl hareket?

— Baba, öyle yapmasam sen gelmezdin. Seni ben biliyorum. Öyle ettim ki anam seni yollasın.

Dedi:

— Doğrudur. Anam bana dedi gideceksin, ben de geldim.

Kız duyar duymaz, bizim oralarda öyle derler, çok sevindi. Allah'ım, sana şükür. Ama babasını görmedi:

— Bir göreyim, dedi; Bunun babası nasıl?

Geldi, baktı ki:

— Yahu, babasını da görmeye gerek yok; hele bunun önce atını göreceğim dedi. Bu nasıl bir at böyle, bu hanın bir atına bakalım.

Seyisin yanına gitti:

— Efendim, nasılsın?

— Sağ olasın Senem Sultan. Hayırdır?

Dedi ki:

— Ben, o gelen adamın bir atına bakmak istiyorum.

Adam dedi; kaynatam diyecek, diyemiyor; Timur Han diyecek, isim veremiyor. Adam dedi:

— Evet, onlar geldiler Türkistan'dan, atları da bağladılar. Hanın atı budur, dedi.

Böyle bir baktı, öyle bir at biniyor ki, ata diyecek yok. Gemine baktı, üzengisine baktı; hepsi gümüştendir, altındandır:

— Vallahi benim babamdan daha bu adam; gerçekten görgülü, güzel bir

insan. Oğlundan belli, ama Allah bizi bize yazmış inşallah. Ya Rabbi, senelerimizi bozma ya Rabbi; bizi bu oğlandan ayırma, diye dua ediyordu, bir baktı kim; Gül Hanım Ağa geldi:

— Balam.

— Buyur can ana.

— Kızım, gel hele, seni bu anda baban çağırıyor; oğlan istiyor, oğlanın babası seni istiyor, şimdi at zamanı mı?

Dedi:

— Ana, ne yapayım; hele bakayım atı nasıl dedim.

— Gel kızım, gel.

Gitti ki, ne gitsin;

Bakmış ki, devran kuruldu, çaylar, kahveler içildi, altınlar, gümüşler, kızılar döküldü meydana: sayısı mı olur, Timur Han'a sayısı mı olur?

Gül Hanım Ana, elleri kınalı, akşamdan kına koymuş kızı ki:

— Ana, bu gece verecekler inşallah.

Kim Timur Han böyle baktı ki:

— Acaba bu kız hangisidir?

— Oğlum.

— Buyur baba.

— Oğlum, senin istediğin kız hangisi?

Kızlar var, kız çok, cariyeler çok.

Dedi:

— Baba, inancın olsun, ben benim sevdiğim kızı hâlâ görmedim. Perde arkasından konuşuyorum, ama tanıyorum.

— Nasıl?

— Ben, benim sevdiğim, istediğim kızı hâlâ görmedim. Perdelerin arkasından konuşuyorum; ama istersen, o kız budur diyeyim, getirteyim sana, dedi.

Timur Han:

— Oğlum, o zaman, ne yapacağımı bilmiyorum, ama kızı bir göreyim, dedi.

Dur bakalım şimdi, Turan Han ne diyecek, kız nasıl görünecek:

Seven sevdiğinden uzak kaçır mı?

Neredesin ay zahm yar beri gel

Babam uzak yerden size gelip de

Neredesin ay zahm yar beri gel

Çevir bizi Yaradan'ın başına

Uzak yoldan düştüm geldim peşine

Acısana gözlerimin yaşına

Neredesin ay zahm yar beri gel

*Babamın muradı görmektir seni
Dostsan gelip sen de dostunu tanı
Kızına verdiğin ikrarın hani
Neredesin ay zalım yar beri gel*

*Turan Han'ın sevdasına yar oldun
Aylar geçti yüreğime zar oldun
Bizim yere büyük iftihan oldun
Neredesin ay zalim yar beri gel*

Bu sesleri duyan Senem Sultan, cariyelere yalvardı:

— Aman be, Turan Han böyle feryat ettiğine göre bir şey var, dedi.

Hiç kimse duymuyordu, kız duydu. Perdeyi böyle bir kaldırdı ki, ne kaldırsın; bütün milletin içerisinde oğul baba meydanda kalmış.

— Baba, baba can, babacan hele bak dedi Turan Han.

Babası baktı ki, bir ürkek ceylan gibi oradan bakıyor.

Dedi:

— Baba, işte budur.

— Vay maşallah yavruma...

— Anam Maya Sultan iyiydi, ama hakikaten bu da sultandır, bu da Senem Sultan'dır, dedi Turan Han.

— Yavrum, Allah sizleri mesut etsin. Şimdi sen geç otur oğlum, baban meydana çıktı.

— Ahmet Han.

— Buyur.

— Gel bakalım, şimdi iki han karşılıklı konuşalım, Allah nasip eylemişse, ne lazımsa verip alacağız.

Altınları, kızılıarı, gümüşleri döktüler, ne lazımsa onu verdiler, aldılar. Kırk gün kırk gece düğün çaldılar.

Kim; karar verildi, duyuldu ki, Türkistan'a gelin gidecek Senem Sultan, yollara kervancılar kuruldu. Babası, atlılar, papakçılar, haber götürenler önceden gitmiş oldular; on atlı ve babası yolcu oldular.

Kim bekliyordu; Maya Sultan. Aman Allah!

— Oğlumun sevdiğini göreydim, sonra öleydim.

Maya Sultan, dışarıya çıkıyor, içeriye giriyor; dışarıya çıkıyor, içeriye giriyor. Bir müjdedir ki bekliyor. Delikanlının birisi baktı ki atlar yarışa yarışa geldiler, hemen koştu:

— Maya Sultan, diye seslendi.

— Buyur yavrum.

— Gel Maya Sultan. Anladığım kadar, Timur Han'ın nalının sesidir bu. Bak, atı geliyor, özü de gelecek. Müjdemo ver, gelindir.

— Tamam, yavrum; al sana altın, akçayla.

Delikanlı gittikten sonra, Allah bilir ne kadar süre sürdü, kapıdan on atlı indiler aşağı. Müjde yastıkları getirmişler. [Kars'ta, gelin gelmeden önce müjde yastığı gelir.] Gelin ile Turan Han kervanla geliyor, biraz zaman geçecek. Bir gün, iki gün, üç güne ancak sonra geldiler.

Geldiler, kim; Maya Sultan. Anlatmayla bitiremedi Timur Han. Dedi:

— Öyle bir gelinimiz var ki, dünya güzelini almışım, haberin olsun.

— Benden de mi güzeldir?

— Senden de güzeldir, dedi.

Bakın, unutmayın bunu; bir yere geldi mi insanoğlu, oğlu kızı büyüdü mü, hanımını geri atıp, onları ileri atıyor. Oğlunu ileri atıyor, kendini geri atıyor.

— Benden de mi güzel? diyor. Maya Sultan. Bir hesap ediyor, gelini ya, yeni:

— Senden de güzeldir, Oğlan da benden güzeldir, dedi. Çünkü yeni ya, onu övmek zorundadır.

— Tamam, dedi Maya Sultan; Allah, oğlum gelseydi, ben bir müjde verseydim.

Ki hakikaten olacak ya, ana duası. Belki de öyle bir dua kabul etmiştir.

Kapının önüne çıktı ki, ne çıksın; develer eğlenmiş, gelin ile oğlan indiler aşağı. Maya Sultan, elini kaldırdı:

— Ya Rab, sana çok şükür; böyle bir gelin geldi benim kapıma. Ben indiye kadar hep dua etmiştim; oğlum evlensin, gelinim gelsin. Ben bundan sonra sultanlık değil; bugün ben bu eve bundan sonra hizmetçi olacağım, dedi.

Sultanlığı bıraktı, kaynana rolünü de bıraktı. Üstüne eski elbiseler giyerek, hiç görünmeden, tanınmadan sultanın kapısına gitti.

Sultan baktı ki, bir yaşlı kadın:

— Buyurun efendim, dedi.

Dedi:

— Beni tanımadın mı?

Timur Han, sesinden tanıdı hanımını.

— Maya Sultan, ne yapıyorsun?

— Yaa, sen dedin ya işte, hakikaten benden güzel biri geldi; benden ne bekliyorsun! Hele beni dinle, ben bugün aşbaz oldum (yani yemek pişiren) hanımlığı kaldırdık. Bugün ben kraliçe miraliçe kral miral hanımı değilim. Hele dinle, ne diyorum, dedi.

— Ne diyeceksin?

Dedi:

— Seni verene kurban, gelinine de kurban.

Dur bakalım ne diyor:

*Timur Han'ım dinle beni
Balama bir suna geldi
Yaradan'a şükür olsun
Ellerinde kına geldi*

*Evimi gül gibi bezer
Allah vermesin nazar
He mi de ceylana benzer
Dağlarından suna geldi*

*Maya Sultan söyler sözü
Yaradan saklasın sizi
Mutluluğa boğdu bizi
Balamın sunası geldi*

Padişah, Timur Han:

— Bana bak suna, dedi.

— Buyur.

— Sen ki böyle bir türkü söyledin, Allah senden razı olsun Maya Sultan. Yılların senesi, balamın sunası geldi dedin. Sen de benim bir sunamsın. Âşık sözü boş olmaz, sana bir kese altın vereceğim, dedi; çekti, hanımına bir kese altın verdi.

Padişahlarda kanun budur, kuraldır; âşık sözü boş olmaz. Verdikten sonra, götürdü, gelinin başına astı Maya Sultan. Ana ne edecek altını?

— Bu nedir ana? dedi Turan Han.

— Oğlum, gittim, sizin babanıza göz aydınlığı verdim. Âşıklar gibi, göz aydınlığı verdim ben de babana, o da bana altın verdi keseyle. Ben de balamın alnına astım, dedi.

Geceler gündüzler boyu âşıklar çaldı, devran oldu. Bir söze göre böyle diyorlar; açlar yedi, çıplaklar giyindi. Dünyada fakir fukara ne varsa hepsi mak-sudu arzusuna yetiştı. İsteyen oğlan, istediği kızla evlenmiş oldu. Çünkü para bol, hazinenin ağzı açıldı. Öyle diyorlardı.

Size kimden haber vereyim; o gece herkesin üzerine hayırlı sabah açılır. Ertesi gün oğlan, ikinci, üçüncü günü, oğlan, dedi:

— Ana, kız bu yerde gariptir; bizim elleri gezdirelim.

Maya Sultan her gün hizmetçi... Cariye yok; kendi eliyle gelinine hizmet ediyor. Ana ya. Hâlbuki şimdi gelinler kaynanaya hizmet etmeye gidiyor ya; o, tersini yapıyordu, kendisi hizmet ediyordu. Çünkü onun hizmetçisi ömür boyu var idi.

Gelin, erkenden kalktı, dedi:

— Ana.

— Can balam, senin anan benim.

Dedi:

— O zaman, ben de senin balan olayım, yavrun olayım. Bugün de hizmeti ben yapacağım ana. Tamam, üç gün oldu, yeter.

Öyle bir kahvaltı hazırladı ki, kuş sütü eksik diyorlar ya, hepsini koydu. Timur Han'a haber verdiler; hayatı boyunca ilk kez ailesiyle yemek yiyecek. Timur Han geldi. Gelini, elleriyle bir hürmet, bir ikram, elinden öptü.

— Sağ ol balam; günün ağ olsun, berhudar ol, dedi.

Turan Han:

— Nasıl geçti gününüz? deyince; ana seviniyor daha. Ne olacak; ana gülüyor, eğleniyor.

Maya Sultan, dedi:

— Allah senden razı olsun. Hay Allah, sana şükür. Ben ummazdım böyle olsun. Benim balam ne çabuk özünü evlendirdi, kız getirdi, gelin getirdi.

Dede ki:

— Nasip öyleymiş ana, Senelerdir sen bana diyordun kız istemiyorsun diye; al, bak, getirdik.

Babası dedi ki:

— Oğlum.

— Buyur baba.

— Bu gariptir. Bugün at faytona koy; anangil ön tarafta, siz de arkada, şehri dolaşın, Türkistan'ı dolaştırın, dedi.

Kapıdan dışarı çıkar çıkmaz, kızın üzerine bir gariplik çöktü. O yüzü gülen, o durmadan tebessüm eden yüzün yerine bir başka garip hal girdi. Yolun yarısına geldiklerinde şöyle bir baktı Turan Han; eyvah, kız ağlıyor, gözünden yaş düşüyor:

— Ula, bu bana gönülsüz mü geldi? diye içinden böyle bir düşünce geçirdi. Oysa o değildi; anası babası aklına düştü. Çok zordur.

Dedi ki:

— Ben buna soracağım; ama anam babam duymasın. Eğer öyle bir şey varsa onu geri götüreceğim. Bana gönülsüz gelmişse, ne gereği var? Böyle anladı.

Şimdi dur bakalım, Turan Han, hanımına, o yollarda, o geçen yıllarını vermiş olduğu şehrin içerisinde baktığı tebessümün arkasından gariplik hüznüyle ne söyler. Sizler var olun, sağ olun:

Hele böyle masum bakma yüzüme

Yüreğime yara vurma sevdiğim

Bir ateş düşürdün gönül özüme

Yandırıp kenara durma sevdiğim

Han babana haber saldım da aldım

Ben senin yolunda del oldum öldüm

Aşırı aşırı memleket geldim

Hayâlîma yurdum gönül vurma sevdiğim

Turan Han'ım, kanlar düşer gözüne

Hak âşığı yalan olmaz özüne

Hızır Baba göstermedi mi gözüne

Beni bir kenara salma sevdiğim

Gözlerinden yaş akar. Kimin; ikisinin de. Turan Han öz derdine ağlarken, o gene garipliğine ağlar:

— Eyvah! Ben bunu nereden aldım ya Rabbim! Bunun bir istediği mi vardı? Bunun istediği hangisiydi, acaba hangi delikanlıydı, onu da bir görseydim, diye meraklanırken, onu gördü ki, ne görsün; ana attan inmiş aşağıya. Çünkü sesi duymuş. Geldi baktı ki, oğlunun da, gelininin de gözü yaş.

— Aman Allah'ım, bu ne haldir?

— Turan Han, dedi.

— Söyle can ana.

— Yavrum, evimizde mutluluk dururken, biz çıktık bu yıkılmışı dolaştık, bir güzellik görelim diye. Bu gözünüzün yaşı nedir bu şehirde?

Turan Han dedi ki:

— Ana, bilmiyorum. Buna bir hal oldu; gelin ağladı, ben de bunun derdine ağlarım.

— Kızım, niye ağladın?

Senem Sultan dedi ki

— Ana, ben Turan'a diyemedim; anam babam yâdıma düştü. Gel, otur, sana söyleyeyim.

Gelin kaynana sarıldı birbirine, öyle ağladılar ki, Allah bilir, yarım saat; Allah bilir, bir saat. Bu arada Turan Han aşağıya indi, bir dolandı geldi, anası yine ağlıyor:

— Ana, niye ağlıyorsun? diye sordu.

Dedi:

— Oğul, sen erkeksin, kadınların derdini bilemezsin. Bizim derdimiz başka derttir. Gariplik çok zordur. Anasından ayrılmış bir körpe kuştur.

Kuştur deyince, bunun kafası bir acayip oldu:

— Allah Allah! Ula, bu kuşta bir şey vardı bize zaten, kuştan oluyor bize ne oluyorsa, diye düşündü.

Dedi:

— Ana, Yaradan'ı seversin, kuştan bahsetme. Buna ne dersin de de, kuş deme, garip kuş deme. O zaman, ana, senin yanında ben buna üç kıta bir türkü diyeceğim ya, kusuruma bakmazsın, değil mi?

— Yok oğul. Ben çok sevda çektim babana. Karasevdaları bilirim ben balam. Sen söyle, ilaç olur yarama.

Bakalım şimdi, son türküsünü ne söyler, söylesin Bayram Denizoglu. Hepinizin canının sağlığına olsun:

*İller aşkırdım da getirdim seni
Sen üzülme benim canım üzülme
Seni sevdim başka bir yar sevmedim
Senden artsın benim ünüm üzülme*

*Sevdalılar birbirine doymuyor
Uzak yerler engel olmuş koymuyor
Ela gözler ağlamaya uymuyor
Gel ağlama masum yüzlüm ağlama*

*Turan Han'ım, bu diyardan giderim
Sensiz bu dünyayı viran ederim
Senden ayrı bu yaşamı niderim
Sen üzülme benim canım üzülme*
Birbirlerine sarılırlar.

Ana:

— Oğlum, babanın yanına gideceğiz, bu şehirde durmayacağız, dedi.
Geri döndüler, içeriye geldiler; gözler yaşlı, ana hüznünlüydü.

O arada hemen, Timur Han:

— Ne oldu Maya Sultan; nedir bu gamınız, bu kederiniz? diye sordu.

Dedi ki:

— Sen âşıkların yanında kaldın, âşıkların divanında oturdun. Senin bir âşığın vardı, hele gelsin buraya bakalım.

Kime; Âşık Meydanî'ye haber verdiler. Âşık Meydanî gelir gelmez, Maya Sultan, kulağına dedi ki:

— Ey âşık, benim gelinim garipsendi. Bugün şehri gezdirmeye çıktık, oğlumla bunun gönlünü almak istedik; ama bunu mahzun oldu, ağladı. Oğlum bunu yanlış anladı, sanki bu gönülsüz gelmiş gibi oldu. Öyle bir hikâye söyle, öyle bir türkü anlat ki biz gülek, el gülsün, gelin gülsün, dedi.

Âşık, bir hikâyeye başladı, devrana başladı, türkülere başladı. Şaddık geldi evimize. Gelsin sizin evinize de o şaddıklar inşallah; öyle güzel düğünler olsun, öyle güzellikler olsun.

*Âşık hikâye anlatsın
Sizler kalın güle güle
Öyle çalar garip sazın
Sizler kalın güle güle*

*Her âşığın yarası var
Herkesin bir töresi var
Âşık sözü sırası var
Sizler kalın güle güle*

*Denizoğlu sözün hası
Görenin gelir hevesi
Aha âşıkların sazı
Sizler kalın güle gül
Dostça kalın, hoşça kalın, âşıklarla kalın.*

METE HAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Bayram DENİZÖĞLU

Derleme Tarihi: 29 Aralık 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Ankara Oran Sitesinde Songül SARIGÜL'ün evi. Ortamda bulunanlar; derleyici, aileden üç dinleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

M

ete Han hikâyemiz Türkistan'da başlar. Mete Han, hanımı olan Ağca Sultan'la beraber huzur içerisinde yaşamakta olsunlar; çok güzel bir hikâyedir. Her hikâye güzeldir, ama Mete Han da güzel bir hikâyedir.

Mete Han, sevgilisi, hanımı olan, gözünün nuru olan Ağca Sultan'la beraber güzel günler içerisindeydi. Mete Han, her tarafta adı şanı olan, çok adil bir hükümdardı. Mete Han'ın hanımı Ağca Sultan öyle bir insandı ki, garipler, düşkünler, yetimler, fukaralar, mazlumların elini tutan bir analar anasıydı.

Ama Cenabı Hak ki kimseyi imtihanlara salmasın; bunların imtihanı da ağır olmuştu tabii. 10 yıl çocukları olmadı. Götürmediği, getirmediği, gelip de çare bulacak diye uğraşmadığı hekim sayısı çoğa çıktı; ama bir türlü bir evlat edinemedi. Hakikaten çok zoruna gitmişti; "Acaba ben, Mete Han'a, böyle bir adaletli insana, böyle bir hükümdara bir çocuk vermeden mi öleceğim?" diye içine atmıştı. Oysa Mete Han'ın öyle bir derdi yoktu. Ama hanım ya, hanım kafa takmış.

Bir gün çocuklar gelip, evin önünden geçtiği zaman öyle bir ah çekti ki, sanki dağlar taşlar yıkıldı. Eh, kulların gönlündekini yalnız Yaradan bilir. Ağca Sultan, iki gözü yaşlı, çocukların yüzüne bakarak:

— Ey yokları var eden; bir gün de bizim bir yavrumuz aha buralarda dolansın, benim canımı al, dedi.

O gün sanki Allah'ın hikmetli günüydü, her gün olduğu gibi, bunun dileği kabul olur. Gece rüyasında gördü ki, ne görsün; benim bir oğlum oldu, adı da Hamit Han.

Bu, kalktı, iki gözü yaşlı, hemen Mete Han'a:

— Mete Han, Mete Han, diye seslenince.

Mete Han:

— Buyur, sultanım, dedi.

— Hele kalk, Mete Han.

— Ne oldu hanım, diye sordu Mete Han.

— Hele kalk, ben bir rüya gördüm.

— Canım, gecenin bu vakti rüya zamanı mıdır?

— Vallahi kalk, ben bir rüya gördüm, dedi Ağca Sultan.

— Ne gördün?

— Mete Han, inanır mısın, inanmaz mısın? Ama hele dur, ben bir söyleyeyim neyi gördüm:

*Dinle beni ay Mete Han
Muhabbete neyi gördüm
Bu gece rüya âlemde
Gelecektekten payı gördüm*

*Daha giyemem ki kara
Canım kurban o seddara
Kurbanlar kes o didara
Muhabbet dünyayı gördüm*

*Ağca Sultan ay parçası
Şadlık neylesin atası
Evin gülü şamatası
Hamit Han beyi gördüm*

— Hanım, sen ne söylüyorsun, diye sordu Mete Han.

— Vallahi Mete Han, ben rüyamda bir çocuk gördüm, oğlan çocuğu, adını da bir yaşlı baba, samimi yürekle söylüyorum, Hamit Han koydu.

— Allah'ın verdiği şükürler olsun ki sen çok güzel bir rüya görmüşsün, inşallah rüyan kabul olur da hatun, senin için kurbanlar keser, adaklar veririm, dedi Mete Han.

Allah verdi ya, dokuz ay, dokuz gün, dokuz saat sonra hanımına müjde verildi ki:

— Ey, gözün aydın olsun, bir oğlun oldu.

Hakikaten, ismini o anda Hamit Han koydular.

Mete Han'ın çocuğunun oluşu her tarafa haber oldu, her tarafta duyuldu.

Ağca Sultan'a artık müjdeler; o insanlar gelip göz aydınlığı vermek, Allah için şükretmek, dualar okutmak, Mevlidi Şerif'ler okutmak, rıza alınması, fukaraların gönüllerinin alınması, âşıkların devran etmesi derken, işler gerçekten birbirinden güzel gidiyordu.

Mete Han, emri ferman eyledi:

— Çocuğumun yanına kırkı çıkana kadar kimse girmesin.

Hani kadınlar çocuk yaptığı zaman nazar değer diye, her türlü tedbirin alınmasını emreyledi. Tabii, "Padişahın emri, fermanı baş üstüne," dediler ve haber verdiler Ağca Sultan'a:

— Böyle bir durum var, çocuğun kırkı çıkana kadar cariyeler tarafından, dadı tarafından temizlenecek, düzelecek; ama kimse çocukla temas halinde olmayacak, hiçbir kırklı kadın üzerine gelmeyecek.

Hani o zamanlarda bile vardı, muskalar yazılmalar bilmem neler vardı; o yüzden buyurdu ki:

— Çocuğumuza herhangi bir şekilde zararı dokunur diye, kırklı çocuğun üzerine insanlar gelmeyecek.

Bu sözleri duyan Ağca Sultan, yavrusunu dadiya emanet eder, cariyelere emanet eder.

Diyelim Allah'ın günleri birbirini tanırırlar, üzerimize hayırlı sabahlar açılsın. Kırkinci gününde çocuğu temizlerler, yıkarlar, elbiselerini giydirebilirler. Öyle bir gün çalmış, öyle bir güneşli havaydı ki.

Kim; yaşlı dadı... Yaşlı dadı, kucağına aldı Hamit Han'ı, çıktı sarayın balkonuna, saçaklığına.

Bakalım hele, ana kulak veriyordu, yaşlı dadı, Hamit Han'a ne diyordu. Allah sizleri var eylesin:

Şükür olsun Yaradan'a

Benim balam Han olacak

Yirmisine gelsin hele

Güçlü pehlivan olacak

Kim diyordu bunu; yaşlı dadı diyordu. Anası kulak veriyordu, hay Allah! Hele görelim, Hamit Han'a dadı daha ne diyor:

Padişahlar töresinde

Âlimlerin sırasında

Kamillerin arasında

Arifin irfan olacak

Yaşlı dadı bilir yolu

Her tarafı ilim dolu

Türkistan'ın taze gülü

Tahtına sultan olacak

“Türkistan'ın taze gülü, tahtına sultan olacak,” deyince, Ağca Sultan geldi:

— Dadı,

— Emret Sultanım,

— Sen ne güzel söyledin öyle benim balama.

— O benim de balamdır ana, analar anası.

— Al sana bir kese altın... Madem sen benim balama böyle bir güzel türkü hediye ettin; ben de padişah hanımıyım, sana bir kese altın hediye ettim. O söz de altındır, bu da altın.

Mete Han'ı çok mutlu etmişti bu nenenin sözleri. Hanımı Ağca Sultan ona dedi ki:

— Mete Han, yaşlı nene öyle bir güzel türkü söyledi ki, sen olsaydın canım böyle mest olurdu. Kırklı çocuğa denilen türkü beni çok duygulandırdı.

Mete Han ve hanımı, mutlu günler içerisinde yaşıyorlardı. Günler günleri, aylar ayları, yıllar yılları kovalıyordu. Ta ki Hamit Han on yaşına gelinceye kadar. Hamit Han on yaşına geldiği zaman, Mete Han, emri ferman eyledi:

— Hanımım Ağca Sultan’a söyleyin, artık oğlum Hamit Han da arifler, kâmiller meclisine gelsin.

Emri buyruk yerini aldı ve Hamit Han bir gece babasının divanına çıktı. On yaşında bir çocuk. Babasının lalası, veziri ve yanındaki dostlarına şöyle bir baktı ki:

— Babam çok adaletli, mevkisine uygun, makamına uygun bir handır; ben de onun oğluyum, ona uymam lazım, dedi.

Bir yandan ilim alır, bir yandan da hakikaten tahsilini tamamlar. Derken tam on sekiz yaşına kadar bu gün böyle devam eder, bu gece böyle devam eder, bu aşk, bu sohbet, bu devran böyle devam eder gider.

Size kimden haber vereyim; bizi yoktan var eyleyenin göstermiş olduğu kudret sahibinden.

Hamit Han o yaşa geldiğinde, bütün güzeller, Hamit Han’a haber gönderirler. Hamit Han’a kendilerini beğendirmek için deriler üzerinde ve halılar üzerinde genç kızlar buna resimlerini gönderirlerdi. Kendileriyle evlensin diye, ülkenin ve bütün ülkelerin güzel kızları, halı üzerindeki nakışlarıyla Hamit Han’a kendilerini sergilerlerdi. Ama hiçbirisine fotoğraf olarak bakarak beğenmedi Hamit Han.

Bir gün, dadı:

— Oğlum, Hamit Han, dedi.

— Söyle can dadım.

— Yavrum, bu halılar sana neyi hatırlatıyor?

— Bilemem dadı, dedi.

Oğlunun bu haliyle dadı beraber konuştuğunda, dadı dedi ki:

— Yavrum, sana bu resim neyi hatırlatıyor?

— Dadı, ben anlamam. Kızlar gönderiyor, ama ben anlamıyorum. Anam da bana bazı şeyleri söylüyor, ben hiç bakmıyorum, dedi Hamit Han.

Dadı dedi ki:

— Oğlum, on sekiz yaşına gelmişsin. Artık ülkenin kızlarının hepsi sana bunu gönderiyor ki, bizim birimizle evlenesin, diye. Anlamadın mı?

— Vallahi dadı, ben anlamam, dedi Hamit Han, Ben, ilim yapmayı severim, âşık dinlemeyi severim, âlim toplumunda oturmayı severim dadı.

— Oğul, yolun açık olsun; bahtın açık olsun oğul, dedi dadı ve duasını alarak yanından ayrıldı.

Kim; kudret sahibi, bizi yoktan var eyleyen, o gece onu güzeller güzeline kavuşturacak.

Rüyasında yatarken, bir bakar ki, bir telaş içerisinde kapısı açıldı:

— Selamünaleyküm ey oğul...

— Aleykümselâm baba.

Baktı ki, yaşlı bir ihtiyar içeri girdi; sakalları bembeyaz, güzel bir insan.

— Beni tanıdın mı oğul, Hamit Han? diye sordu ihtiyar.

— Yok, efendim, tanıyamadım, deyince,

— Tanışırız oğul, dedi.

Baktı ki, yatağında.

— Kalk hele, dedi ihtiyar. Hamit Han, yatağından kalktı, oturdu.

— Buyur, dedi.

Dedi ki ihtiyar:

— Yavrum, bugüne kadar sana gelen o mektuplar, sana gelen o halılar, sana gönderilen o eşyalar, o kızların hiçbirisi sana yar değildi, ben biliyorum. Allah sana bugünkü kızı, bugünkü yarı gönderecek.

— Kimdir?

— O zaman, oğlum, ben söyleyeyim.

Hızır Baba, çekti heybesini, heybesinin içerisinden, her zaman olduğu gibi, üç tane kadeh çıkardı. Bu kadehlerdi içki, alkol değildi; Allah tarafından, sevdiği kullarına Hızır tarafından ikram edilen, Hak âşıklarına sunulan bir suydur. Aldı o kadehleri Hızır Baba:

— Yavrum, bunu bizi yoktan var eyleyenin aşkına iç, dedi.

Hamit Han, birini içti:

— Bismillah, dedi.

— Bunu iki cihanın serveri Muhammed Mustafa ruhuna iç, dedi; aldı, diğerini içti.

Hamit Han onu da içti.

— Oğlum, işte hayatın budur senin, dedi Hızır Baba, ona bir kızın suretini gösterdi.

— Kimdir bu, efendim?

— Yemen'deki Aziz Han'ın kızıdır, üçüncüyü de onun için içeceksin dedi.

— İsmi nedir, diye sordu Hamit Han.

— İsmi sen içince söyleyeceğim, şimdi söylemeyeceğim.

— Başım üstüne, dedi.

Hamit Han onu da içtikten sonra:

— Oğlum, buradan bak, dedi Hızır Baba.

Bir baktı ki, ne baksın; kendi ülkesinin saraylarından daha güzel bir saray gördü, Yemen'de.

— Baba, kız çok güzel, ismi nedir?

— Gördün mü yavrum?

— Gördüm.

— İsmi söyleyeyim mi oğlum?

— Söyle.

— Süreyya yıldızını duydun mu, oğul?

— Allah Allah, ne yıldızı baba?

— Süreyya yıldızı. Bu bir Süreyya, dedi Hızır Baba.

— Adı ne güzel baba, ama kendi de güzel, dedi.

— Oğlum, işte bu Süreyya'yı unutma. Süreyya'yı sev yıllar yılı, gideceğin güne kadar özellikle yüreğindeki ateş senle yansın.

— Hay Allah senden razı olsun baba, dedi Hamit Han; ben oraya ne kadar bir zamanda giderim?

— Üç aya gidersin oğul.

— Yahu baba, ne üç ayı, ben atlasam onu şimdi tutarım, dedi.

Bunun üzerine ileri atıldı Hamit Han, karyolasından yere düştü. Eyvah, bir uyandı ki ne uyansın; ne baba var ne hiçbir şey.

Şimdi size kimden haber vereyim; anadan.

Ağca Sultan, erkenden oralarda dolanırdı her gün, oğlunu kaldırıp, kahvaltı yaptırırdı. Ne kadar seslendiyse, ne kadar bağırdıysa, Hamit Han'dan ses çıkmadı. Kapıyı kırmak zorunda kalan duruma geldi. O anda dadı geldi; dedi ki:

— Hele bir dur, ben buna bir bağırayım, benim sesimi duyar.

Ne yaptıysa, açmadı.

Bunun kapısı böyle kalsın, bunlar hekim çağırıp işe bakmada olsun, biz nereye gidelim; biz Yemen'e gidelim ki, hele bakalım, Süreyya Sultan'a ne oldu.

Aziz Han'ın kızı Süreyya Sultan, iki gün oldu, geçti, gecesiyle beraber, uyanmadı. Doktor, hekim, tabip geldi, uyanmadı. Anasının zoruna gitti. Anası:

— Bu böyle olmaz, böyle gün doğmaz, dedi, koşa koşa padişahın divanına çıktı.

Aziz Han baktı ki hanımı geldi:

— Buyur Sultanım, hayırdır,

— Hayrolur mu, hele beni dinle Aziz Han.

Bakalım, hanımı ne söyler, Aziz Han ne dinler, Bayram Denizoğlu ne söyler. Bütün dostlara armağan olsun, dinleyenler var olsun:

Dinle beni ey Aziz Han

Benim balam kalkmaz oldu

Üç güne geldi dayandı

Odasından çıkmaz oldu

Ananın gözü yaşlıydı. Bakalım, ne diyordu:

Tabipler çağır saraya

Belki bir derman araya

Hekimler girsin sıraya

Ela gözler bakmaz oldu

Mine Sultan gözlerim yaş

İçimi aldı bir telaş

Kan kurudu yavaş yavaş

Damarlardan akmaz oldu

Gözlerinin yaşını silen ana, perişan bir halde Mete Han'ın yüzüne baktı. Ama O, Mete Han'ın baba yurdu, bu da Yemen'de Aziz Han'ın beter yurdu. Gerçekten, Aziz Han, neye uğradığını şaşırmişti. Mine Sultan'ın söylemiş olduğu bu söz adamı yaralamıştı:

— Hanım, Allah büyüktür, sıkılma; hele dur bakalım, hekimler çağıracağım, Yemen'i dökeceğim, insanlar çağıracağım, yavruma bir çare bulduracağım, dedi.

Bunlar bir çare aramada olsun, size kimden haber vereyim:

Bir yaşlı nene içeri girdi:

— Hayır, olsun ey oğul, vaktiniz hayır, dedi.

— Sağ olasın yaşlı nene; ama bizim bu hayırlara benzer halimiz yok.

— Bu nedir yavrum, ne oldu?

— Ne olacak; buraya bak hele, Süreyya Sultan yataklara düşmüş, iki günden beri gözünü açmadı ana, bir çare edemedik haline. Sen ne diyorsun, ne diyorsun ana; bu yavrum kalkar mı gözü yaşlı?

— Oğul, ben duymuştum; kara sevdaya düşenlerin sesi âşıkların sazını duyar. Âşık çağırın balam, bir âşık çağırın.

Gittiler, Makam aşığını çağırdılar; geldi, başucunda bir hava çalmaya başladı. Ki o zaman, Süreyya Sultan, sanki kulağında o sesleri yavaş yavaş duymaya başladı. Âşık makamı çaldıkça, Süreyya Sultan'ın gözleri açılıyordu. Uyandı, âşığa, çevresine baktı:

— Âşık baba, âşık baba; çal sazını, bir de ben söyleyeyim, dedi. Hele bakalım, ne söyledi:

Uykuda yatardım beyhude düştüm

Kalacaksın yana yana dediler

Hızır bize bade verenden sonra

Ateş düştü şirin cana dediler

Rüzgârlar dolandı benim başımda

Sevdiğim oğlanı gördüm karşımda

Sabra müptela oldum sabır taşında

Mevla'm sana dediler suna dediler

Süreyya Sultan'ın yüreği yara

Şükürler eyledim Ulu seddera

Ciğerime değme hep pare pare

Sen mi yandın O canana dediler

Bunun üzerine bir sarıldılar ki birbirlerine, insanlar kuruyup kaldı bunların ağlamalarına. Hekimlerin, tabiplerin derman bulamayacağı kıza, bir âşığın sazının teli çaldırmıştı bunu, gözünü açmıştı.

— Ana can; ana, ben ne hayaldehydim, dedi kız.

— Bilmiyorum yavrum. Neydi, ne işti, ben de bilmiyorum, ben de anlamıyorum, dedi anası.

— Ana can canım, benim bir sevdiğim oğlan var.

— Kızım, sen bunu babana söyleme. Baban çok acayip bir dar adamdır. Ulu Han adamdır gerçekten, başımıza iş çıkarırsın. Sen bunu söyleme. Allah büyüktür. Görelim hele, neylerse en güzelini eyler.

Bunlar böyle kalmada olsun, sıra size geldi. Türkistan'da Mete Han'ın oğlu Hamit Han... Hamit Han da aynı öyle; iki gün olmuş, daha ayılmamış. Ağca Sultan perişan hale düştü.

— Aman, gerçekten benim bu çocuğuma ne oldu? Mete Han, ne olursun, Yaradan'ı seversen, buna bir çare eyle, dedi Ağca Sultan.

O arada, demin dedim ya, bir yaşlı nine geldi, içeri girdi buna da bir âşık geldi. Duymuştu ki, Mete Han'ın oğlu böyle bir hale düşmüş:

— Olur ya, hak vergisi olur. Hak vergileri, ağzından köpükler taşar, sara hastalığı gibi olurlar. Hele ben bir uğrayayım, demiş.

Bir gelip içeri girdi ki, hakikaten, döşek üzerinde öylece kalmış, ağzından köpükler taşar:

— Müjdemo ver Ağca Sultan. Allah, kudretinden senin oğluna da vermiş, demiş.

— Deli misin? Yahu, buna ne oldu?

— Şimdi, ben bir saz çalacağım, sen göreceksin, der.

Âşık, bir divan söylüyordu. Âşığın söylediği divan saz kulağında yer eden Hamit Han gözünü açınca:

— Usta baba, usta baba, bir de ben söyleyeyim, dedi.

Anası gerçekten baktı ki oğlu öyle bir halde, çok perişan bir halde.

— Oğlum, can, dedi Ağca Sultan.

— Dinle hele ana, dinle, dedi Hamit Han:

Canım ana, gözüm ana derviş han uyanmışam

Rüya âlemleri içinde perişan uyanmışam

Kudreti ilahiden bir sırrına vakıf oldum

Yar ile murada erip şadıman uyanmışam

Babama bir haber söyle sözü gelsin yerine

Bende olan emaneti ulaştırarak yerine

Uzak yolda beni bekler yârimin diyarına

Uzak yola revan olam kervan uyanmışam

Hamit Han da derdi söyler muhabbeti varanın

Havası, suyu güzeldir yerişirce oranın

Yoluna can feda edem nazlı sultan cananın

Süreyya'm yolumu bekle bir kervan, uyanmışam

O zaman, anası ağlayarak hemen gitti, Mete Han'a göz aydınlığı verdi:

— Oğlumuz o sıkıntıdan kurtuldu; haberin olsun. Yalnız, ben anlayamadım, anladığım kadarıyla böyle söyledi; benim oğlum uzak yerlere gidecek. Akşam, buna bir sual sor.

— Baş üste sultanım, dedi Mete Han.

Hakikaten, cariyeler toplandılar, dadıları bunun başında pervane oldular. Uyandırdılar, yemek yedirdiler. Tekrar kendi kendine dalınca bırakmadılar.

— Oğlum Hamit Han, akşam babanla bir konuş. Nedir sendeki bu hal? Babası, Hamit Han'ı divana çağırdı:

— Oğlum, babalara her şey söylenir; ama ben bir de hükümdarım, bana söyle, dedi.

— Baba, senden utanırım, sana diyemem, dedi.

— Söyle oğlum söyle, nedir?

— Baba, anamı çağır, anam benim önümde dursun. Ben, senden utanırım, dedi Hamit Han.

İşte o zaman, Mete Han'ın emri üzerine Ağca Sultan içeri girdi. Saçı bir yana gider, başı bir yana gider. Hâlbuki önce çok güzel bir sultandı yiyen içen bir kadındı; ama oğlunun o halinden sonra perişan haldedir.

— Aman Sultanım, bu ne haldir?

Ağca Sultan:

— Benim canım oğluma kurban olsun Mete Han. Onun morali bozuken, ben üstümü mü giyerim, şatlık mı yaparım? Hele bir söylediği sözleri sen duysaydın, neler söyledi, dedi.

Mete Han:

— Oğlum, ne söyledin?

— Ana, önümde dur, ben babama söyleyeyim, dedi Hamit Han.

Sağ olun, var olun:

Müsaade et derdimi açayım

Baba bana müsaade et

Derdi bende bekleyen var

Yeri ceylana yeri ceylana

Ananın gözleri yaşlı, baktı yüzüne:

— Ay oğul, ne diyorsan de, dedi.

— Ana dinle.

Gör hele Hamit Han'ım

Ben o yârin düşkünüyüm

Süreyya'nın düşkünüyüm

Baba bana müsaade et

— Ağca Sultan, oğlumun gözyaşlarına dayanamam. Oğlumuzun yanına bir kervan katacağız Süreyya Sultanına ulaşması lazım, dedi Mete Han.

Süreyya Sultan ise iki gözleri yaşlı, her gün Hamit Han'ın yollarını gözler. Aziz Han, gün günden kızının eridiğini görür. Hanımına:

— Kızımda bir zayıflama, bir değişiklik gördüm. Sana bir şey söyledi mi?

Dedi ki:

— Söyledi, ama sana söylemem.

— Ne dedi?

— Türkistan'dan bir oğlan gelecekmiş. İsmi de güzel, özünün de çok güzel olduğunu söyledi; Hamit Han.

— Peki, bu ne zaman gelecek?

— Belli değil.

Cariyeler başucunda dolandılar. Süreyya Sultan, yediğini içtiğini bilmedi.

— Ana can; onu bir görsen, ana can o delikanlıyı bir görsen, beni hemen verirsin, dedi Süreyya Sultan.

— Aman kızım, bu kadar da düşkün olmak iyi değil, karasevdaya düşürür adamı. Tabiplik, doktorluk eder, öldürür Allah korusun.

Süreyya Sultan:

— Ana, ölsem ondan iyidir. Eğer Hamit Han gelmezse, beni almazsa ölürüm.

Ananın ciğerleri gidiyor:

— Yavrum, can; babana söyledim, beklemekten başka çaresi yok.

Aylar ayları, günler günleri kovaladı. Vakit ikinci zamanıydı, Hamit Han'ın kervanı ulaştı. Kimin; Aziz Han'ın sarayının önüne...

Attan indiler, atları çekildi, deve kervanları alındı, Hamit Han misafir olarak Aziz Han'ın konağına alındı.

— Hoş geldin.

— Hoş bulduk, dediler.

Fakat hayırdır, niye gelmişsin, diye sormadılar. Kızın haberi oldu:

— Mutlaka şimdi benim babam bunun başına iş çıkaracak, dedi.

Çünkü herkes babasını tanır.

— Ben, öncelikle gidip anama söyleyeyim, buna çok eziyet vermesin. Bu, bizim kapımıza kadar gelmiş benim için; ama babam da buna eziyet verirse, çeşitli işlere koşarsa bu hiç yakışmaz, dedi, anasının yanına gitti.

Hele bakalım şimdi, anasına ne söyler:

Canım ana, gözüm ana

N'olur Hana değmeyin

Gurbet elden konuk gelir

Gariip insana değmeyin

*Gözlerin de yaş görürüm
Bu bağırimi taş görürüm
Yaradana hoş görürüm
Nezih civana değmeyin*

*Süreyya'yı saldı zara
Seyreyleyin intizara
Canım kurbandır didara
Garip civancı değmeyin*

Anasına bu sözleri söyledikten sonra, anası:

— Aman yavrum, biz de gariplik görmüşüz, biz de misafir görmüşüz.

Ona ne diyeceğiz?

Aziz Han, bütün vezirlerini topladı, divan kuruldu.

Misafir yavaş yavaş divana çıkmada olsun, yanındaki arkadaşları dediler ki:

— Hamit Han, biz de seninle beraber gelelim. Hele görelim, Aziz Han sana nasıl davranacak, onu gözümüzle görelim.

Dedi ki:

— Nasıl davranırsa davransın, padişahın özüne bağlı.

Bunlar beraberinden çıktılar, geldiler, hükümdarın karşısına dikildiler.

— Oğlum,

— Buyur,

— Sen nerelisin?

— Efendim, ben Türkistanlıyım.

— Adın ne?

— Hamit Han,

— Kimin oğlusun?

— Efendim, müsaadeniz olursa, size sazımla bir şey söyleyeyim.

— Saz çalar mısın?

— Çalarım.

— Âşıkların birisinin sazını verin, dedi.

Bakalım şimdi, âşığımız ne söyler.

*Müsaade et Aziz Han'ım
Han babamın selamı var
Sana bir nağme yolladı
İçinde de kelamı var*

— Ula oğlum, kimdir han baban, diye sordu Aziz Han.

*Han da senden kızın ister
Güzel oğlun, yolu göster
Boşa gitmesin hevesler
Bundan büyük çile mi var*

Aziz Han, der:

— Ulan bana bak delikanlı; doğruyu söyle, boynunu vurdururum, Allah Allah.

“Ben buraya gelmişim adamın kızını almaya, onun derdine bak, ay Allah,” diye düşünür Hamit Han:

Hamit Han da der süslerim

Boşa gitmez heveslerim

Süreyya Sultanı isterim

Benden büyük bela mı var

— Delikanlı; buyur sen kimin oğlusun, sen kimin nesisin?

— Efendim, işte babamın fermanı, işte babamın yazısı, der Hamit Han.

Fermanı elden ele verdiler. Aziz Han baktı ki, ne baksın; Türkistanlı Mete Han.

— Benim aziz gardaşım, benim aziz dostum, benim kızımı oğluna gelin ister. Bundan daha büyük mutluluk mu olur?

Hanımına haber saldı hemen:

— Süreyya Sultanı alıp gelsin.

Oğlan hemen dedi ki bana vermeyecek. Haber ulaştı ki:

— Süreyya Sultanı alıp gelsin. Aziz Han’ın emridir.

Hemen üstünü başını giyindi.

Kız, perişan bir halde. Anası, dedi:

— Yavrum, üstünü başını düzgün giyin.

— Yok, ana, ne gereği var? Eğer vermezse, süslenmemiz boşunadır. Babam sert bir adamdır, Han adamdır. Oraya belki böyle gidersem, beni verir. Süslü gitmem mümkün değil.

Yarım yamalak giyindiler, kapıya geldiler ki, padişah, oradaki devranı kurdurmuş bile.

— Geldi mi?

— Geldi efendim, dediler.

— Süreyya Sultan geldi mi?

— Geldi, kızın da geldi, dediler.

— Tamam, içeriye girmesinler, benim dediklerimi şimdi buradan duyunsunlar, dedi.

— Kızım.

— Can baba.

— Kızım, duydun mu; Türkistan’dan Mete Han’ın oğlu Hamit Han, sana elçiliğe gelmiş.

Süreyya Sultan:

— Biliyorum baba, dedi.

— Nereden biliyorsun kızım?

— Ben biliyorum, dedi Süreyya Sultan.
— Hamit Han; sen, benim kızımı hiç gördün mü? dedi Aziz Han.
— Tövbe, görmedim, dedi Hamit Han.
— Peki, benim kızım biliyorum dedi, sen nerden görmüşsün seni nereden biliyor?

— Efendim, oraya dokunmayın, dedi.
— Niye, dedi Aziz Han
— Ora kalsın, senin kızın kaç gün baygın yattı?
— Allah Allah öyle ya! Evet, benim kızım iki günden fazla baygın yattı, dedi.

— Evet, üç gün de ben yattım, şimdi inandınız mı?
O zaman dediler ki:
— Oğul, sizi bu sevdaya salanı söyle hele.
Bakalım, bizi bu sevdaya salanı söylesin. Allah sizi var etsin. Söylesin Denizoglu, bütün insanlığa armağan olsun:

*Dinle şahım, hele dinle sözümü
Bize bugünleri kılan Allah'tır
Muradımı verdi Hızır aleyhivesselam
Bizi bu sevdaya salan Allah'tır*

*Gözü yaşlı çıktım bu uzun yola
Aşığım, söylerim salayım tele
Zengin, fakir ayırmadan her kula
Gönlüne girip de bilen Allah'tır*

*Hamit Han yorulmaz ay babam
Âşık olan döner mi bu ikrardan
Hele biz gelmişiz ayrı diyardan
Arayıp arayıp bulan Allah'tır*

Hamit Han:
— Hele biz gelmişiz ayrı diyardan, diyardan. Arayıp arayıp bulan Allah'tır.
[Allah, herkesin gönlüne göre versin değerli canlar, bütün insanları muradına eriştirsin; gençlerimizi, gelecek nesillerimizi hayırlara vesile kılsın. Allah, vatanımızı, birliğimizi bozmasın, âşıklık düzenimizi bozmasın inşallah.]

Evet.
— Yavrum, sağ ol, çok güzel konuştun. Allah razı olsun senden. Sen haklısın. Hak âşıkları doğru söyler.

Kızına döndü:
— Yavrum, dedi.
— Can babam, dedi Süreyya Sultan.

— Yavrum, istiyor musun bu delikanlıyı? deyince, anası yüzüne baktı. Süreyya Sultan'ın her iki gözü mutluluktan parıl parıl parlıyor.

— Ana; ben sana söyleyeyim, sen de git, babama bu kâğıdı ver, dedi. Bakalım hele, anasına ne söyler biz diyelim sizler sağ olun var olun.

*Han babama bir haber sal
Verseler hemen giderim
Dertlerime yanan canı
Verseler hemen giderim*

*Sizler de şad olun gülün
Hepiniz de şahit olun
Kırk gün kırk gece toy çalın
Verseler hemen giderim*

*Han oğludur, hem de handır
Can içinde şirin candır
Özü dertlere dermandır
Verseler hemen giderim*

*Süreyya'yım dert yıldızı
Aman ayırmayın bizi
Muhabbetim şirin sözü
Verseler hemen giderim*

Anası, bu kâğıdı hemen uzatır. Aziz Han'ın eline gitti kâğıt, bir okudu ki:

— Han babama haber salın, verseler hemen giderim, diyor.

— Kızım gidiyor, Hay Allah'ım sana şükürler olsun ki gönülsüz evlenmiyor, dedi.

Aziz Han:

— Delikanlı, bana bak; düğün edecek durumda mısınız?

— Evet. Babam kervanlarla altınlar, gümüşler yolladı. Sen, yeter ki arzu-nu söyle, kalanına karışma, dedi Hamit Han.

İşte o zaman kim Süreyya Sultan, Süreyya Sultan geri çıktı:

— Ana, daha durmayalım babam beni verdi. Şimdi gidip giyinmenin, şimdi gidip bezenmenin zamanıdır, dedi.

Bunlar, âşıklar devran kurulsun, çalıp söylemede olsunlar, Süreyya Sultan gitti, giyindi, siyah tellerini taradı, çıktı meydana, ceylana benzeyen ala gözlerle oğlanın yolunu gözledi.

— Hamit Han, oğlum, bana bak; sen her ne kadar bizim yanımızda konuştuyun da, şimdi sana müsaade ediyorum, git, anasının yanında benim kızım la konuş. Eğer istiyorsa vereceğim, dedi Aziz Han.

Hamit Han, arkadaşlarını yanına aldı, mahcup bir şekilde geldi içeri ki,

ne gelsin; o deminki perişan elbiseler içindeki Sultan öyle bir giyinmiş ki, tam Süreyya Yıldızına dönmüş.

— Ben, seni hiçbir zaman bu kadar güzel görmemiştim. Sen, rüyada da bana bu kadar güzel görünmedin. Ana can; ana; müsaaden olursa, evvel Allah'ın müsaadeleriyle, peygamber efendimizin izniyle, Allah'ın izniyle, sizden kızınızı istemeden önce, analık hakkını helal edersen eğer, senin bu güzel kızına, senin bu edepli erkânlı kızına, senin bu melek kızına, senin bu Süreyya Yıldızı kızına bir âşık olarak bir şey diyeyim, dedi Hamit Han.

— Buyur yavrum, ne diyeceksen, dedi.

*İki ceylan bu diyarda
Gezer dolana dolana
Garip bağrım aşk yoluna
Ezer dolana dolana*

*İzin verseler sararam
Özüme layık görerem
Avcıyam ceylan araram
Tozar dolana dolana*

*Hamit Han'ın ben konağım
Böyle geçsin ömrüm çağım
Sana kurban dert ortağım
Yazar dolana dolana*

Hamit Han:

— Sana kurban ay dert ortağım, güzel dolana dolana, dedi.

Anası:

— Oğul, kızımı beğendin mi? dedi ana.

— Ana Allah beğendim, ama hele sen kızına sor, dedi Hamit Han.

— Süreyya, can; oğlanı nasıl buldun, beğendin mi? dedi.

— Ana, ben sana o günden demedim mi? Yaradan, yaratıp salmış cihana, öyle bir oğul. Geri kalanı bahane... Ben senin yanında laf demeye utanırım evvel Allah'ın, sizin müsaadenizle giderim, dedi.

Bunların bu sözünden sonra, kime haber verildi? Gerçekten iki gönül bir araya gelerek, bunların mutluluğunun üzerine güzellikler yağdı. Aziz Han, o gece hanımıyla konuşmaya başladı:

— Hanım, gördün mü? dedi.

— Gördüm.

— Kız, oğlanla konuştu. Güzel de türküler dedi, yahşi türküler söyledi. Kızım da onu beğendi. Eğer verirsen düğün kurulsun. Ne isteyeceksen oğlanın da her şeyi varmış inşallah, kervanlarla gelmiş. Fukara değil ki. Sen yeter ki arz eyle, Hamit Han verecek, dedi.

Allah'ın emriyle, peygamberin kavliyle Süreyya Sultanı istediler Hamit Han'a.

Orada bir âşık vardı. Âşık dedi ki:

— Her şey oldu, düğün oldu, bu toyda, bu güzellikte insana bir türkü demezsek, bize de yazıklar olsun.

Hele bakalım, oradaki âşık, meclisi irfanın müsaadesiyle ne söyledi? Sizler sağ olun var olun.

*İki gönül bir araya gelende
Hoş gider Mevla'ya bu da, hoş gider
Sevda çekip sevdiğini alanda
Hoş gider Mevla'ya bu da, hoş gider*

*Ben olmuşam dertlerimin düşkünü
Yalınayak, yola çıkmış kış günü
Seven bilir hey sevdiğinin aşkını
Hoş gider Mevla'ya bu da, hoş gider*

*Âşıklar meclisinde âşık sözü var
Âşık Kâmil her aşığın sazı var
Seven kızın sevdiğine nazı var
Hoş gider Mevla'ya bu da, hoş gider*

— Hoş gider Mevla'ya o da, hoş gider, dedi söz tamamına erişti.

Bunlar düğünde kırk gün kırk gece çaldı, yola çıktılar.

— Oğul oğul, diye ağlayan ana, nihayetinde inşallah kavuşacak.

Bunların geliş haberi Türkistan'da Mete Han'a ulaştı. Hanımının gözü yollarda kalmıştı. Ağca Sultan, oğlunun gelişini dört gözle bekledi. O zaman, Ağca Sultan, kapiya insanlar koymuştu.

— Eğer balam gelirse, ben de görürsem, kendim diyeceğim. Yok, ben görmezsem, gelip müjde versinler, demişti.

Yaşlı dadı gördü, öyle koştu ki, ceylan yetişemezdi ona.

— Aman ana, çık dışarı, dedi.

— Kim gelir? dedi Ağca Sultan.

— Kim gelir ay ana; Hamit Han gelir.

Deve kervanları, beraberinde atlıları; âşıkların sazları, sözleri, divanı, beraber geldiler.

Bakalım ana, o haliyle, o durumu, o heyecanıyla Mete Han'a ne söyler:

*Gözün aydın ay Mete Han
Dağların ceylanı geldi
Av yolundan şikârım var
Ormanlar aslanı geldi*

*Şerefinde hem şanında
Adil şahın divanında
Tek gitmişti bak yanında
Dağların ceylanı geldi*

*Ağca Sultan anasıyam
Dertlerine yanasıyam
Mete Han'ın sunasıyam
Gönlümün sultanı geldi*

— Mete Han'ın sunasıyam, gönlümün sultanı geldi.

Gelin geldi kapıya dayandı, ahali indi, bütün insanlar toplandı, bir gözüyle herkes baktı. Maşallah, suphanallah, Süreyya yıldızı geldi. Gelinin tarafı çekildi, yüzüne bakanın işi rast geldi. Ana geldi, gelinini kucağına bastı. Ağca Sultan, iki gözü yaşlı, hasretle öptü. Ondan sonra oğlunun yüzüne baktı.

— Ay oğul, bahtın açık olsun ay oğul. Oğlun olsun, kızın olsun ay oğul. Evin şen, yurdun şen olsun ay oğul, dedi.

Ana bu sözleri söyledikten sonra, kim; meclis aşığını çağırdı. Meclis aşığı da neredeyse, bilemediler.

Dediler ki:

— Oradan Âşık Bayram Denizoğlu'nu çağırın. Ben de geldim oraya. Düğün bitmiş; sona kalan dona kalır.

Allah sizleri var etsin. Bu hikâyemiz de böyle bitti.

ÇİLELİ ÂŞIK İLE NAZLI SULTAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Bayram DENİZÖĞLU

Derleme Tarihi: 30 Mayıs 2010

Derleme Yeri/Ortamı: Osmaniye Düziçi Öğretmenevi. Ortamda bulunanlar;
derleyici, bir âşık.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

ziz dinleyenlerim sizlere bugün Kars'ta yaşanmış olan bir hikâyeden bahsedeceğiz, hikâyemizin adı Çileli Âşık.

O zamanki Kars'ımızda, âşıklarla kültür yuvası olan, şimdiki gibi, adını her yerde duyuran serhat şehrimiz Kars'ta geçen bir hikâyedir bu.

Çileli Âşık'ın öz adının ne olduğunu bilmezler. Çünkü daha küçük yaşta anasını babasını kaybettikten sonra hiç kimsesi kalmaz. Onu halktan insanlar sahipsiz, bir kenarda bulur, köye getirirler; köyde de sahip çıkan olmaz. Bunun üzerine onu vilayete getirirler. Vilayette o zamanın ileri gelen insanlarına teslim edip "biz bu çocuğu bulmuşuz, size emanet edeceğiz," derler.

İşte ne olursa bundan sonra olacak. Âşık hikâyesi çocuğu çabuk büyütür. Çocuk üç beş yaşına gelmişti ki isminin ne olduğunu bilemiyordu. Her gelen ona bir ad takmıştı.

Bir gün dediler:

— Oğlum, senin asıl adın nedir?

— Vallahi ben de bilmiyorum.

Onu seven insanlar, yüreğine koyan insanlar dediler:

— Oğul, senin madem adın yoktur, senin adını biz yersiz koysak yanlış olur, senin adını yurtsuz koysak yanlış olur, sahipsiz koysak yanlış olur; senin adını biz dertli koyalım, çileli koyalım balam.

İşte o günden beri onun adına Çileli dediler.

On yaşına gelmişti ki, şehrin çevresinde, orada burada, ya otlarda, ya yaylalıklarda mallar, koyunlar yayarken, zengin bir ailenin çobanı olmuştu.

[Bugün görmüş olduğumuz Kars'ımızın kalesinin arka kısmında olan yerlerin öbür tarafı, suyun öbür tarafı, Kars Çayının öbür tarafı olduğu gibi meradır, mal otlak yerleridir.]

Çocuğun o kadar güzel sesi vardı ki. Bir gün orada bir türkü söyledi, karışı taraftan esen rüzgârlara bunun sesi hoş geldi. Onu duyan bir insan:

— Eyvah! Ne güzel bir çocuk sesi, nereden geliyor, diye sordu. Bir ata binip gider ki orada bir çocuk koyun otarıyor, bir kayanın başında türkü söylüyordu.

— Yavrum, gel hele; senin adın ne, diye sordu adam.

— Benim adım Çileli'dir.

— Oğlum, Çileli, sen kimin neyisin?

— Falanca adamın kapısındaayım ben, benim babam anam ölmüş, ben sahipsiz biriyim.

— Oğlum, bu sesin sahibi boş olur mu yavrum; gel, seni Kars'taki âşıklar hanına götürelim, âşıkların bulunduğu topluma, kahveye götürelim.

Âşıkların hanına getirdi. Şöyle bir içeri girdi, baktı ki, [bugünün sözüyle Murat Çobanoğlu'nun kahvesi gibi] âşıkların sazı, usta ayağına, usta âşıklar geleneğiyle üstten aşağıya asılmıştı. En yukarıda ustanın sazı, çırakların sazı aşağıda:

— Yavrum, çocuksun; gözünü yukarıya dikme oğul. İlk başta çırak âşığın sazının altına otur, dedi.

Çırak âşığın sazının altına oturur. Akşamı garip araya geldiğinde, onu getiren insan, çocuğun bıraktığı koyunları, malı evine götürdü:

— Merak etmeyin, Çileli bizdendir. Ne güzel de sesi varmış. Onu âşıkların içine gönderdi bizim ağa. Siz malınıza, koyununuza sahip olun, merak etmeyin, âşık emin ellerdedir, dedi.

Akşam oldu, bütün âşıklar gelmiş oldu. Çırak baktı ki, onun sandalyesine bir tane uşak oturmuş.

— Selamünaleyküm,

— Aleykümselâm,

Saz sahibi, sazını tanıdı, böyle baktı:

— Yavrum, sen yeni gelen âşıklardan mısın, diye sordu. Bunun üzerine o değerli insan hemen dedi ki:

— Âşıklar, merhaba, hoş geldiniz. İşte size bir yeni uşak getirmişim. Bu uşak bir dinleyin hele, bunun sazını sözünü bir dinleyin hele. Eğer layıkça bunu âşık yetiştirelim.

Âşıklar sırayla çaldılar. Bu çalınan sazlar sanki bunun bağrını delerdi. En son sıra usta âşığa geldi. Usta âşık öyle bir program yaptı, öyle bir devran vurdu ki, Çileli'nin başı gövdesinden ayrıldı. Gözü âşığın yüzünde; "Allah'ım, beni kabul ederler mi; ben de burada kalsam," diye geçirdi içinden.

O usta âşık, böyle bir göz dolandırıp:

— Hayırdır inşallah, bize yeni bir çırak mı geldi, diye sordu.

— Evet, ustam, eğer müsaaden olursa, bu delikanlıyı buraya getirdim, dedi.

— O zaman, bize bir şey söylesin, dedi usta.

— Yavrum, o demin koyunların arasında söylediğin türküyü bir oku.

Öyle bir sesle söyledi ki, bütün âşıklar hayrete düştü ve "Âşık ola" dedi.

O günden sonra artık Çileli'nin adı Çileli Âşık oldu.

— Mademki senin adın Çileli'dir oğlum, Çileli Âşık unvanını da biz veriyoruz, mahlasın olsun, dediler ve o günden sonra koyunu, malı bırakıp, âşıkların yanında yetiştirmede olsun.

Kaç sene; yedi sene. Yedi sene geçtikten sonra —kimin ne olacağını Yaradan bilir— hele bakın görün, sonu kime gidecek, o Çileli Âşık'ın başına neler gelecek.

Arkadaşlarıyla beraber artık normal düğünlere gider hale gelmişti. Oradaki çalınan, şehirdeki ve köylerdeki düğünlere bu da bir ustayla beraber gitmekteydi. Sesi o kadar güzel oldu, meclisi irfanda o kadar çaldı söyledi ki, usta âşıklık derecesine gelmiş gibi oldu. Bir gün, dediler:

— Yavrum, bir—iki seneye kadar inşallah, on beş—yirmi yaş demeden, sen meclis âşığı olursun.

Allah hikmeti sorulmaz. Gecenin birisinde yatarken... [Âşık Emrah buna benzer hikâye olarak. “Niye onu dedin?” deme; aynı şehirde bunun maşukası olacak, kalenin çok yakınında.]

Kars Kalesi civarında Cihangir Bey’in kızı Nazlı Sultan vardı. Evin bir kızı, ananın babanın bir yavrusuydu. Anası onu öyle bir nazık büyütmüştü ki, görülmez bir derecede nazlıydı, adı da Nazlı’ydı. O zaman, Allah’ın hikmeti, âşık arkadaşıyla çalar söyler, gece rüyayı âlemde peri hatunun, yani Cihangir Bey’in kızı Nazlı Sultan’a, Cenabı Hak, Hızır tarafından bunu âşık etti.

Gözünü açar ki, Allah! Düğün evine geleceğiz. Düğün çalamaz, kol kalkmaz olur.

Âşık yalvarır:

— Oğul, bu ne haldir; kalk, düğün evine gidelim.

— Ustam, bana dokunma ustam. Sen düğün evine git, bana bir yarım saat müsaade et.

Usta gider düğün evine. O zaman düğün toplantısı kurulmuş, âşığı divanı beklerdi, bunun gözü de, yazık, Çileli’yi beklemekte.

Size kimden haber vereyim; Hızır Baba öyle bir güzellik yapmış ki, Nazlı Sultan’a da bunu tanıtmış idi. Hak âşıklarına karşılıklı olarak hem bade sunulur, hem de mutlaka tanıtılırdı. İşte o zaman olana bakın.

Kim; Nazlı Sultan üç arkadaşıyla beraber düğün alayının önünden geçiyordu. Bunu kim gördü; eyvah, Çileli Âşık gördü:

— Ustam, olamaz, dedi.

— Ne olamaz yahu?

— Ustam, gel, sana bir şey söyleyeyim; ama toplumdan gizle bu sözü. Yahu, benim rüyamda gördüğüm kız karşımda duruyor.

— Yavrum, aklını mı oynattın yahu, sen ne söylüyorsun? Sen kimsin, o kimin kızıdır, biliyor musun?

— Vallahi bilmiyorum. Eğer müsaade edersen, ben bir türkü söyleyeyim.

— Yavrum, söyle; ama düğün sahiplerine dokunmasın. Yolcuya, kervancıya dokunma yavrum.

Dedi:

— Baba, ben söyleyeceğim. Âşık, gördüğünü söyler.

Bakalım, Nazlı Sultan’a, o kızlara ne diyecek. Düğünümüz hayırlı uğurlu olsun. Söylesin Bayram Denizoğlu, Çileli Âşık ne diyordu bakalım:

Yamacımdan gelen dilber

Büktün belimi belimi

Sever isen ol Mevla'yı

Göster yolumu yolumu

Cihangir Bey'in kızı ve arkadaşları âşığa öyle bir gülümsediler ki, hoşlarına gitmişti.

Kızlar dedi:

— Nazlı Sultan, bu sana mı diyor yoksa?

— Hele dinleyin kızlar, hele dinleyin, dedi Nazlı Sultan.

Yandırıp vebala batma

Kanlımsan sözün unutma

Ellerin sözünü tutma

Etme zulumu zulumu

Uykulardan uyandınsa

Al kanlara boyandınsa

Çileli'yi beğendinse

Kesme dilimi dilimi

Kızlar gülerek gittiler, ama âşık dedi ki:

— Yavrum, sen bizi götürüp Cihangir Bey'le mi uğraştıracaksın? Sen düğününü çalsana, ne elin kızına türkü söylüyorsun.

— Baba, ben yalan mı söylüyorum. Ben sana derdimi açıyorum, sen anlamıyorsun; bu benim rüyamda gördüğümdür ya.

— Yavrum, sen ne söylüyorsun? Senin bunların evinde ne işin var, ne zaman gittin?

— Ben gittim, vallahi gittim, billahi gördüm.

— Oğlum, hele bu düğünü bir salalım, Allah büyüktür, dedi.

Düğünü yola savarlar.

Size kimden haber vereyim; Nazlı Sultan'dan. Nazlı Sultan, ömründe bu kadar neşeli değildi.

İçeri bir girdi ki, anası:

— Yavrum, hayırdır nazlım,

— Ana, Hatun Ana, hele gel, dedi.

— Buyur can, sana kurban peri anan, Peri Sultan anan, gel hele, ne oldu yavrum?

— Yahu, bir düğün vardı Kars Kalesinin bu civarda. Oradan üç kız geçiyorduk. Bir Allah'ın zalimi âşık vardı, yana yana söylüyordu. Ben de rüyamda görmüş gibi oldum bu âşığın sanki. Ama sözleri hep bana söylüyordu.

— Kızım, kırıcı laf mı söyledi, incitici bir şey mi söyledi? Bizim beyliğimize yakışır mı bu; babana söyleyeyim, getirsin onları.

— Yok ana, öyle demedim. Bu âşığı almaz mı, babama söylesen?

— Kızım, olmaz, böyle şey söylenmez.

— Anacığım, n’olur, sen bir babama söyle, dedi.

Bunlar konuşsunlar, karşıdaki adam Cihangir Bey. Cihangir Bey’in ağır misafirleri vardı. Ağır misafirlerle uğraşayım derken, Cihangir Bey biraz geç gelmiş oldu evine.

Geldi ki, hanımı bütün kahvaltısını hazırlamış. Önüne kahvaltısını koydu, yanına çayını koydu.

— Hanım, neden böyle telaşlısın?

— Sorma bey. Bugün bir düğüne gitse bizim kız, beğenir misin; Kars Kalesinin orada.

— Ne oldu, hayırdır, dedi Cihangir Bey.

— Yahu, bir âşık görmüş. Hayrettir, ismini de söyledi; Çileli diye bir âşık varmış burada. Duydun mu öyle bir şey?

— Yok, ben duymadım, dedi Bey.

— Bizim saraya gelmesini istiyor kız.

— Ne var canım sarayda, âşığın burada ne işi var? Şimdi bizim saraya âşık mı geliyor, neye geliyor?

Çünkü delikanlının bekâr olduğunu anladı, bekâr kızı evde.

— Yahu, bir tane kızımız var. Ben de sana bir şey söyledim, kızım bana çok ağladı diye söyledim. Ben de sana söylüyorum. Sen bir babasın, kızımızın arzusunu yerine getirsen olmaz mı?

— Tamam, Peri Hatun, senin sözün olsun, getireceğim o âşığı saraya.

Sabahleyin yanında bulunan çok kıymetli iki misafirini alır, doğru âşıkların divanına giderler. Âşıklar hanında, baktılar ki, misafirlerle beraber Cihangir Bey içeri girdi.

— Selamünaleyküm,

— Aleyküm selâm, hoş geldiniz Cihangir Bey, buyurun. Âşıklarımızın bu akşam devranı var.

— Ben onun için gelmedim. Sizden bir dileğim var, Çileli Âşık’ı görmek istiyorum.

“Ulan”, dedi âşık içinden, “gördün mü, o gün biz düğüne gittik, adamın kızına laf söyledi. Göreceksin, onun için gelmiştir.”

Âşığı bir telaş sardı, ama oysa yanlış telaş sarmıştı.

— Buyurun efendim, bir arzunuz varsa bana söyleyin, dedi âşık.

— Hayır, hayır, çok güzel bir haberim var. Âşık, düğünde öyle güzel söylemiş ki benim kız, Nazlı Sultan görmüş onu, şimdi bizim eve davet edeceğim, dedi.

— Benimle beraber, dedi âşık.

— O zaman sen de gel, iki tane daha götürelim, usta âşık kimse onu da götürelim.

Akşam handan dört tane âşık çıkar. Bir de Çileli. Eh, bu devir midir ki, giyinsin gitsin? Üstünde doğru dürüst üst başı yok. Elinde çaldığı saz perişan, üstü başı perişan. [Âşıklığın zaten bir tarafı dervişan, bir tarafı perişan olur. Bunu da bilelim. Düzgün, dört dörtlük âşık, âşık olmaz. Âşık, yokluktan gelmedir, dervişanlık ile perişanlık arasında biter.]

— Oğlum, tamam mısın?

— Efendim, tamamım, dedi.

— Üstümü başımı, neyim varsa, giyeyim, sonra da gidelim.

Sazlarını aldılar, geldiler. Âşığın üstü başı güzel olmaz, ama sanatı çok üstün ve güzeldir; yaptığı işleri, nasihatleri.

İçeriye geldiler. Oy, yok olsun yoksulluk! Evde ne yok, mutfakta ne pişmemiş ki, aklınıza ne gelirse hepsi var.

— Kızım,

— Can baba,

— Kızım, anana söyle, misafirler geldi.

Nazlı Sultan adamlara “hoş geldiniz,” dedi.

[Bizim Kars’ta ve Türk kültüründe bu var; misafir geldi mi, büyük misafirlerin eli mutlaka öpülür.] Kız gelir, büyük usta âşıkların ellerinden öper, onlara da, “hoş geldin” der, anasıyla beraber çıkar.

Cihangir Bey’in yüzüne bakan âşıkların büyüğünden usta âşık:

— Maşallah, kızımız da güzelmiş. Allah nazardan saklasın, dedi.

— İnşallah, inşallah, buyurun.

Onlar çıktı, âşıklar aldı sazı. Çaldılar, çaldılar, çaldılar, sıra tam bizim âşığa geldi. Bizim âşığın eline verdiler sazı. Bizim âşık zaten sevdalıydı, kızı da gördü, iki sevdalı oldu.

— Ula, rüyamda gördüğüm müdür, değil midir; o da buraya, kalbine sokuldu. Ya Rab, tıpatıp aynıdır. Bu Kars’ın içerisinde mi ben sevdaya düşmüşüm, ben bu kıza mı sevdalanmışım? Ya o değilse? Bir de düşündü, dedi, “Yahu, bu gece ben bu sırrı saklayayım. Oradan buradan türküler söyleyelim; inşallah günü gelir, söyleriz.”

O da hikmet; ne söylediyse ev sahibine, ne söylediyse anasına, ne söylediyse kızının yüreğine diken gibi battı. Hani derler ya, garip sözü yaralı olur. Bunlar ağladılar; baba da ağlar, âşıklar ağlar. Sonunda sazlarını koydular, müsaade istediler.

Çileli Âşık, başına geleni sanki bilmmişti:

— Ustam, göreceksin, bu kıızı bana verecekler.

Ustası dedi ki:

— Yavrum, akıllı ol. Bu Cihangir Bey çok değişik bir adamdır, haksızlığı sevmez. Başımıza iş alırız. Hele dur, Allah büyüktür.”

Gittiler. Herkes evine gitsin, hayırlı akşamlar, geceler olsun; zavallım da çoban olduğu eve gitti.

— Ulan oğlum, neredesin, ne iştir; seneler geçti, niye gelmiyorsun?

Çileli Âşık dedi:

— Baba, sorma; âşık oldum, âşıklara karıştım. Ben size gelmedim, hakkınızı helal edin bana. Ama sizden bir ricam var: Bugün sabah ben bir kız istiyorum, o da kim ola, kim ola...

— Kimdir yavrum?

Dedi:

— Cihangir Bey'in kızı Nazlı Sultan...

— Ulan oğlum, bula bula onu mu buldun? Onunla senin işin var, babası onu sana vermez. Sen bir fakir parçası, o adam zengin, ağa kızı, bey kızı.

Dedi:

— Ne yapayım baba; sizin de haberiniz olsun, onun için geldim. Âşıklarımı göndereceğim, siz de benim yerine baba gidesiniz.

Herkes uykuya yattı, inan buna, Çileli Âşık yatmadı. "Allah'ım, geri mi gönderirler, kabul mü ederler?" diye düşünüp durdu.

Sabah, öbür gün, üç gün, beş gün, on beş gün, derken âşıklara:

— Mutlaka istemeniz lazım, dedi.

Üç yaşlı âşık, bunun yerine kız istemeye geldiler.

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm.

Cihangir Bey, hoş sefadan sonra:

— Buyurun, arzunuzu söyleyin, deyince.

— Allah'ın emriyle, Peygamberimizin kavliyle, kızınız Nazlı'yı oğlumuz Çileli Âşık'a isteriz dediler.

— Eğer Allah'ın emriyse ne demişiz, ama bir de kızıma soralım bakalım. Buyurun, siz gidin, biz bu akşam konuşuruz, dedi Cihangir Bey.

Onlar dağılır, evine gitmede olsun, ana baba, kızlarıyla kaldılar. Baba Cihangir Bey gelince kızı ayağa kalktı. Öyle bir şadlıkla baktı yüzüne ki:

— Kızım, onlar niye geldiler biliyor musun?

— Ben ne bileyim baba, dedi. Oysa biliyordu.

— Kızım, onlar seni o âşığa istiyorlar. Ne diyorsun?

Dedi:

— Baba, Allah yazmışsa, ben ne derim; sen verirsen, ben ne derim?

Bunlar gittiler, hanımınla beraber gece konuştular.

Hanım dedi:

— Bir tek çocuğumuz var. Gözümüzün önünde olsun, Kars'ta olsun. Âşık o, ama ne güzel söylüyor. Kızımızı ona verelim Cihangir.

Cihangir Bey, kızını vermek için âşıklara haber gönderdi. Üç gün derken, beş gün derken düğün halayı kuruldu, kıza bir güzel düğün oldu. Eller aşırı âşıklar yığıldı, düğün kervanları toplandı. Görünür, görünmez düğünlere yığılan toplumlar arasında dillere destan bir düğün çıktı. Ama eyvah, eyvah! İnsan değişebilir.

Bu evlendikten sonra, takdiri ilahi, aradan iki sene geçti, Ahmet isminde bir oğlu oldu. Dördüncü sene geçtiğinde Yıldız isminde bir kızı oldu. Ama her bayramda, her zaman kaynatasının, kaynanasının elini öpmeye giderdi. Cihangir Bey, torunlarını çok severdi, arada bir de gelip sarayda yesinler içsinler diye tembih ederdi. İşte, insan ya, âşıkların dünyası da bu işte: Bura yaralı.

Kız, bir gün anayla baş başa kalınca, aradan dört—beş sene geçmiş ya, bizim dünyamızı taşıyamadı. Kız, açıldı:

— Ah anam ah, gönüllü gitmiştim, ama hiç sorma, durumumuz güzel değil. Ben, varlık içerisinde yetişmiş bir kızım ana; öyle yokluklar, öyle zorluklar içerisindeyim ki, faziletli büyüyen bir evlat olduğum halde şu anda çok çıkmaz sokaklardayım.

Bu sözü kim duydu; Çileli Âşık:

— Eyvah! Ayaklarım kırılıyadı da Nazlı Sultan'ı bu eve getirmeseydim. Bu benim ayrılığım olacak, dedi.

Akşamı garip araya geldi, bunlar eve geldiler. Çocuklarını eve koydu, hanımına dedi:

— Hanım, benim kahveye gitmem lazım, siz buyurun.

Bunlar evde olmada olsun, âşıklar baktı, Çileli Âşık geldi. Otuz yaşlarına da yeni gelmişti. Usta, baktı; rengi öyle olmuş ki, ölü gibi.

— Ustam, hakkınızı helal edin. Ben, bir gün veya iki güne kadar İstanbul'a gideceğim, dedi.

— Hayırdır yavrum?

— Vallahi, İstanbul'da âşıklar varmış, padişah sarayları varmış. Beni siz bugüne kadar getirdiniz. Benim evim yokluk içerisinde; ya öleceğim, ya ben bu evimi geçindireceğim. Bey kızıyla evlenmişim, zorluk içinde.

Bunlar biraz üzüldüler. Ne yapabilirlerdi?

Görüştiler; bu, eve geldi. Hanımına dedi:

— Hanım

— Buyur, dedi Nazlı Sultan.

— Haberin olsun, ben âşıklarla vedalaştım, yarından tezi yok İstanbul'a gideceğim.

Kim; Ahmet, babasını çok severdi. Her âşığın dünyasında evlat ayrımı yoktur; ama buna inanın ki, evladının birisini çok sever. Kızı var, bak, kızı geldi, bunun boynuna sarıldı, öyle ağladı, öyle ağladı, hiç babasına dokunmadı.

Ahmet, dedi:

— Baba, nereye gidiyorsun?

— Dinle balam, dinle, dedi.

O zaman, Nazlı Sultan:

— Eyvah, keşke demeseydim. Demek ki benim anamla konuşmalarımı Çileli Âşık duymuş. Ben ölseydim de orada demeseydim. Âşık ne kadar alınganmış meğer, âşık ne kadar yaralıymış meğer.

Dur bakalım şimdi, ne diyordu yavrularına. Hanımı utanarak, mutfaktan gelemiyordu. Durun bakalım, ne diyor:

*Gel üzülmeye Ahmet balam
Gider baban gene gelir
Mevla'm kerimdir ay balam
Nasip olur döner gelir*

*Elime alam sazımı
Gurbete salam özümü
Kanla doldurma gözümü
Gider baban gene gelir*

*Çileli Âşık babandır
Başınızda bir çobandır
Bu canım size kurbandır
Gider baban gene gelir*

Nazlı Sultan, iki gözü yaşlı içeri girdi:

— Nereye gidiyorsun ağam? Söylediğime bin pişman ettin beni. Keşke kolum kopsaydı, elim küt olsaydı, ayaklarım kırılısaydı, babamın evine gitmeseydim. Senin bu kadar alınacağını nereden bileyim? Ay vah, demek ki ben âşıklara uygun, sana uygun bir kız değilmişim.

— Bey kızı olmak ayrı şey, âşık hanımı olmak ayrı şey... Madem öyle, kalk, bu akşam al çocuklarını yanına, bir daha gidelim, dedi.

Şaşırdılar:

— Dün akşamdan eve gider oğlan, eniştemiz geri geldi, dediler.

Baktılar, ama bu kez ne kızın yüzü güldü, ne çocukların yüzü güldü, ne de Çileli Âşık'ın yüzü güldü.

— Hayırlı akşamlar, deyip, Cihangir Bey'in elini öpünce.

Cihangir Bey:

— Hayırdır âşık, yavrum, enişte?

— Hayırdır baba, dedi,

— Müsaadeniz olursa, elinizi öpeyim, anamın da elini öpüp, yarın İstanbul yolcusuyum.

— Ne diyorsun yavrum?

— Vallahi, İstanbul'a gideceğim, dedi.

— Oğlum, iyi oldu, gene en güzelini sen bilirsin, benim yanıma gelmekle çok güzel ettin. Sen dur, ben anladım seni.

Oysa hemen kadın ona demişti ki gece:

— Kızım yokluk içerisinde.

— Eyvah! Zaman geçti, adam alınmış, dedi.

— O zaman, yavrum, sana benim bir durumum kaldı.

Oradaki İstanbul padişahına bir yazı yazdı:

— Sayın Padişahım; bilirsiniz, aile içerisinde de böyle bazı sorunlar var. Bu âşık benim damadımdır. İnşallah bunu dinlersiniz, orada âşıkların içerisinde devran edersiniz, bunun gönlü yerine gelince döner, memleketimize geri gelir. Arz ederim.

Böyle bir yazı yazdı, pusula verdi:

— Bunu padişaha sunarsın, dedi.

Baş üzerine.

İçine yazdı yazısını, açtı kaşesini, altına da yazılmış Cihangir Bey.

Cihangir Bey'in yazısını alır, kaynanasının, kaynatasının elini öper, evine gelir. Kars başında döndü, döndü, ne döndü.

— Hanım, çocukları uykudan kaldırma, beni görmesinler. Benim gittiğimi görmesinler çocuklar, dedi.

— Yahu, olur mu öyle şey. Kalkar, dayanamazlar.

— Ben sana diyorum, kaldırma, benim balam görmesin gittiğimi, dedi.

Ver elini, al elini, sakla delini dedi, yola düştü. Oradan, Kars'ın yamacından çıkınca döndü, kaleye baktı, döndü Serhat Kars'ına baktı.

Bakalım, orada ne diyecek. Allah sizi var etsin.

Kars şehri sen Allah'a emanet

Yavrularım size emanet olsun

Gurbete gidenin yüzü güler mi?

Mevla'm bize burda güzellik kılsın

İki tane yavrum bir de yarım var

Garip bülbül gibi intizarım var

Garip düştüm nerede bir yerim var

Mevla'm bize burada yardımcı olsun

Çileli Âşık'ım yüzü gülmedi

Yıllardan beridir çilem dolmadı

Allah'tan başka da dostum olmadı

Evime bereket, Allah'tan olsun

Sazını kılıfa koyar, çeker gider.

Allah bilir, az gider uz gider, dere tepe düz gider, bir yaz bir de güz gider, derler ki İstanbul'a geldi. Eh, alışmış o normal bir küçük şehre, Kars'a; İstanbul'u görünce, "Allah Allah, ne büyük de bir şehirmiş!" der kendi kendine.

Oradan sora sora padişahın sarayına gider. Padişahın sarayına gider, ama öyle İstanbul'a bakar:

— Yahu, ben buralarda duramam, diyor.

Sonra bir anda çocuklarının durumu aklına gelir:

— Ne olmuş canım; ben adamım, dolanırım buralarda, elimde sazım var

canım, sanatımı yaparım, âşıklığımı yaparım, diye dolanıyor.

Size kimden haber vereyim; bir baktı ki, tellallar dolanıyor, bir şeyler söylüyorlar. Bu da hemen gitti oraya.

— Selamünaleyküm.

— Aleyküm selâm.

— Buyur gardaş.

— Ben, padişaha çıkacağım.

— Nereden geliyorsun?

— Kars'tan geliyorum.

— Adın ne?

— Çileli Âşık.

— Ee babam, âşıksan, işte burada âşıklar kahvemiz var, geç, âşıklar kahvesine gir.

— Yok, efendim; benim elimde bir namem var, bunun mutlaka padişahımıza kavuşması lazım.

Nameye el vuramadılar; baktılar, yazısı kapatmış.

— Başım üstüne; gider söyleriz, dediler.

Padişahın vezirine haber ulaşır. Padişahın veziri dedi:

— Eğer büyük yerden gelmişse, uzak yerden gelmişse, gelsinler.

Gider, görüşür; “Evet, tanıyoruz, çok sevdiğimiz bir insandır.” Hakikaten Kars'ta namı duyulmuş bir insandır Cihangir Bey. “Yavrum, buyur” der, onu içeri alır. Padişahın makamına girdiğinde uzatır elindeki nameyi. Nameyi açar padişah, bakar ki, çok sevdiği bir insan. Yazmış ki, “Ey Padişahım; gelen benim eniştemdir. Böyle bir durumlar oldu. Kızımı buna verdim. Tabii, bu, âşık dünyası; bizim dünyamızda yaşamıyor bu. Onun için, çare kesildi; İstanbul'a gelmeyi düşününce ben de size yazdım. Bir dinlemenizi arz ediyorum.”

Padişah hemen emretti:

— Yavrum, âşık dursun burada, akşam âşıklar toplantısı kurulduğu zaman âşığı getirirsiniz.

— Tamam efendim.

Âşıklar toplantısı kuruldu. Meydan kuruldu, âşıklar toplandı, birbirinden güzel insanlar divan kurdular. İşte bakalım, o divana:

Şahın divanına çıktım halımız ne olacak

Ariflerin meclisinde dilimiz ne olacak

Ataların sözü vardır her âşığın ahı var

Bakalım ne çalacağız telimiz ne olacak

Kars'tan gelen garip âşık çıktı şahın yanına

Âşıkları yenilirse bakarsın şivanına

Atışma âşığı varsa dökecek meydanına

Meclislere yaraşırım telimiz ne olacak

*Çileli Âşık hayrandır atışma sahnesine
Âşık lazım sesin kata rakibinin sesine
Bu an muamma çözerler muhabbetin süsüne
Ya açılır ya kapanır yolumuz ne olacak*

— Ya açılır, ya kapanır, yolumuz ne olacak, diye divanı bitirir.

Padişah:

— Yavrum, Çileli Âşık, kaç senelik âşıksın? diye sorar.

— Efendim, yirmi senedir girmişim.

— Demek öyle, güzel ustalarından iyi almışsın. İrtica divan söylemek her âşığın kârı değil. Usta malı söylenilir, ama gerçekten usta malı söylenilir, irticalen divan söylemek çok zordur. Benim meclisi irfan âşıklarım var, biraz sonra seninle atıştıracağım, der padişah.

— Başım üstüne efendim, başım üstüne. Ama Sayın Padişahım, benim de size diyeceklerim var.

— Buyur.

— Zaten âşıklar meydana yarışmaya gelirler. Hele dinle bakalım; ben bir şey söyleyeyim, âşıklar dinlesin.

Padişahın ozanları, âşıkları yığılmış tabii. O zaman, kim; Çileli Âşık. [Çileli Âşık, divanından sonra, bakalım, bizim yöremizin, Kars yöremizin çok sevilen bir havasını, hoş damak havasını çalacak. Yani hoş lisan, güzel lisan havası hoş, güzellik; damak demek, ağız, leb demektir.] Onun için, durun bakalım şimdi, o güzellik içerisinde âşıklara ne söyler, âşıklar ne cevap verecek:

*Bütün âşıkların dinle sözümü
Eğer gireceksen gir meydanıma
Sazı ayarlayan kalksın ayağa
Neler göreceksin gör meydanına*

*Alanlara lalı gevher satarım
Bülbül gibi bu meydanda öterim
Bir aşığım onunuza yeterim
Dökeceğim buraya şer meydanına*

*Çileli'nin derdi baştan azılır
Dertli olan tarihlere yazılır
Âşıkların sıra sıra dizilir
Görünür burada er meydanına*

Padişah:

— Yavrum, senin yaşında bir âşıkla çıkmaya ne dersin?

— Aman Padişahım, ben, benim yaşındakilere demiyorum, burada ne kadar âşık varsa hepsine dedim. Âşıklar birbirini biliyorlar. Beni dara salacak,

beni imtihana salacak âşık kendini bilmiyor mu? Kendi aralarında seçsinler, sarayınıza uygun bir âşık çıkarınsınlar.

Lalalar, vezirler şaşkın bir şekilde:

— Aman Allah, bu nereden geldi, bir garip adam; hakikaten çileli, hakikaten belalı. Yavrum, âşıklar, kendi aranızda bir karar verin, bir âşık çıkarın, dediler.

Hemen orta yaşlarda, bundan da on yaş büyük olan Âşık Zamani'yi çıkardılar.

Âşık Zamani'nin elinde bir sazı vardı, o saz Çileli'nin elinde olsaydı yüz âşığı bir telde yenerdi. İstanbul'da oturuyor, öyle bir güzel sazı var. Bunun elindeki saz da kırık bir sazdır. Kars'tan giden ile İstanbul'dan giden bir olur mu? Padişahın sarayında oturan âşığın sazı tabii ki güzeldir. Sazına bir ayar yaptı, bir divan ayarı verdi; hani derler ya, âşık.

Öyle bir divan çaldı, öyle bir saz çaldı ki, dediler, "Vallahi bu yaman âşıktır." Oysa âşık sazı çok güzel çalabilir; ama atışması yoksa saz onu kurtarmaz.

Âşık Zamani böyle baktı, dedi:

— Bana bak Çileli Âşık, meydanı tek bulmuşsun gidersin. Hele beni bir dinle.

Dedi:

— Efendim, ev sahibi sensin; sen söyle, ben de sana devam edeyim.

Şimdi bakalım, Âşık Zamani ne söyler. Dinleyen dostlar, izleyenler var ola, sağ ola.

Uzak yerden gelen âşık

Karaya leke düşürme

Edebini bilmen lazım

Töreye kara düşürme

Ne diyelim Âşık Zaman

Saraya leke düşürme

Ağırlığın yoksa eğer

Daraya leke düşürme

Âşık Zamani buna ayakta dedi ki:

— Dinle, gurbet elden gelen âşık, karaya leke düşürme; edebini bilmen lazım, töreye leke düşürme.

Bu da cevabında dedi ki:

— Ne diyelim Âşık Zamani, saraya leke düşürme; ağırlığın yoksa eğer, daraya leke düşürme.

Bakalım Âşık Zamani ne diyor:

Uzak yerden gelen sensin

Yanlış yola dalan sensin

Ecelsiz de ölen sensin

Buraya leke düşürme

— Uzak yerden gelen sensin, yanlış yola dalan sensin, ecelsiz de ölen sensin, buraya leke düşürme.

Aldı Çileli Aşık

Çileli Âşık gariptir

Nice meydanlar görüptür

Servetin yere seriptir

Araya leke düşürme

Âşık zaman ehli dildir

Yalanın yanlışın boldur

Boşunakenini öldür

Fora leke düşürme

Âşıkların atışması bittikten sonra, padişah ayağa kalkar:

— Âşık Zamani.

— Buyur.

— Âşık Zamani, hani bir söz vardır; her horoz çöplüğünde öter. Tabii, sen burada, kırk âşığın içinde, Kars'tan gelen dertliye öyle bağırıp duruyorsun, o da sizin nazınızı çekiyor. Ama bir söz söyledi, yeter; eğer ağırlığın yoksa daraya leke düşürme diye. Oradaki manaya baktığımız zaman sizi ölçmüş olduk. Divan açmadın, bir şey açmadın, normal bir ayak işledin, su gibi geçti. O âşıkla uğraşmayın. Bu akşam faslımız bitmiştir. Yarın akşam, Allah nasip ederse, biz bu Çileli Âşık'ı bir hafta dinlememiz lazım ki, anlamamız lazım.

Herkes dağılır gider, üzerinize hayırlı sabahlar açıla. Padişah, akşamı iple çekti ki: "Ah, bu Kars'tan gelen âşığın gücünü bir anlasam."

Çileli Âşık, padişahın sarayının çevresinde dolanıyor. Kuşların ötüşleri garip bakan insanların halleri, gurbet yeri dokunmaz mı insana; dokunur:

— Ya Rab, akşamı garip araya gelse de ben biraz çalıp çağırıyordım; belki padişahın da gerçekten yüreğine bir merhamet olur da kaldırır bize bir üç—beş kuruş para verir de, biz de çeker evimize gideriz, dedi ve Allah'tır, gece oldu, akşamı garip araya geldi, hikâye başladı.

Öyle bir hikâye başlattı ki, bütün insanların, bütün âşıkların iki gözü suya döndü. Garipler mağazasında geçmiş olan bir hikâyeyi dile getirdi, gariplerin çekmiş olduğu çileyi dile getirdi. Oysa kendisini yaşıyordu hikâyede. Ki padişah, vezirine, lalasına dönerek:

— Lalam, vezirim, eğer bana kalırsa, bu âşığı biz boş döndürmeyelim; ödül verelim, altınlar verelim, buna güzel, bir büyük mükâfat verelim. Bu git-

tiğinde Kars'ta bizi anlatacak Cihangir Bey'e. Aynı zamanda biz bunu ne yapalım, biliyor musunuz; Cihangir Bey'e ben bir yazı yazarım, bunun Kars'ta durmasını artık istemiyorum, İstanbul'a gelsin, bizim divan âşığımız olsun, dedi.

Bunu bilemezdi, Çileli Âşık için o kadar olacağını bilemezdi. Âşıklar toplanır, çalar söylerler; âşıklar toplanır, çalar söylerler. Sonunda —hani derler ya, insanlar konuşa konuşa hallerini, birbirlerini anlarlar— bunun durumunu anladılar; dediler ki:

— Çok ehli kâmil bir âşıktır, meclisi irfanda yetişmiş, çok büyük bir dehadır, bunun İstanbul'da olması kendilerine yarar sağlar.

— Bu bize lazımdır, bunu biz alalım dediler. Bize bir gün kara günümüzde, Dar bir güne düşeriz, dar bir olaya düşeriz, âşık gelir buraya, imtihanlar açar burada, padişahımızın divanında böyle bir âşık şeref olur, dediler.

Buna çok büyük altınlar, mükâfatlar verdiler; bunun çok yakın bir zaman içerisinde Kars'a dönmesi için de bir ferman verdiler. Aynı şey üzerinde, gerçekten Cihangir Bey'e de bir pusulayla, o günün sözüyle bir nameyle, başarısından övgüler yağdırarak:

— Bunu bize derhal göndermenizi arz ederiz, dediler.

Kimden haber vereyim; hanımı, çocuklarından.

Aylar geçmişti babadan haber yok. Kars'ta artık dedesinin iaşesinde, evinde, eşikte ne varsa, Nazlı Sultan her gün babasının evindeydi. Çocuklar, babaları evden gittikten sonra öyle bir hale geldiler, yüzleri soldu, benizleri soldu; sanki Allah korusun, babaları öldü de yetim kaldılar. Hele Ahmet, hele Ahmet! Ahmet, "Baba" demez miydi, mahalle insanları ağlardı. Hani derler ya, kara günün ömrü kısa olur. Allah'tır, döner memleketine gelir. Müjde verilir. Allah sizi var etsin.

Kim; "Ey gözün aydın olsun Nazlı Sultan. Koş, dışarıya çık, bak kim geliyor." Bir dışarıya çıktı baktı ki, ne baksın; Çileli Âşık, yanında bavulları, hurcunları, dolu dolu gelmiş, atla çıktı meydana. Aldılar içeriye, oğul uşağı bunun koluna sarıldılar, elini öptüler. Baktı, gözleri doldu yavrularına:

— Dinleyin yavrularım, dinleyin; dinleyin balalarım, dinleyin, dedi ve başladı söylemeye:

Gel üzülme Ahmet balam

Baban gitti yine geldi

Yüreğimi ettin talan

Baban gitti yine geldi

Gurbet eller zindan olur

Âşık sözü figan olur

Baban size kurban olur

Giden baban gene geldi

*Çileli'nin bağı yara
Felek giydirdi hep kara
Yalvardım ulu didara
Gitti baban gene geldi*

Hanımı öyle bir utanmıştı ki yaptıklarından, içeriye giremedi. Çocukları Ahmet ile Yıldız, bunun ellerinden öptüler; dediler:

— Baba, hoş geldin. Ne iyi ettin de geldin baba. Anamın babasının evine gitmekten artık biz yılmıştık baba. Seni biz ölü bildik baba. Sen neredeydin?

— Yavrum, Allah büyüktür. Sizin babanız nereye gittiğini size akşam söyleyecek.

Ana; gerçekten ana çok önemlidir. Çocuklarını başına topladı, akşamı garip araya geldi. Çay bir yandan içiliyor, yemek bir yandan yeniyor. Hani derler ya, fukaranın evinde ne var da ne kaynasın; zengin değil ki her şey pişsin. Ama o gün Allah'ın sayesinde değişecek.

Hanımı geldi bunun yanına, dedi ki:

— Bana bak, uşaklarını söyledin, beni demedin.

Dedi:

— Sen benim başıma neler açtığını biliyorsun. Ben senin derdini ömür boyu çektim, ne diyeceğim?

— Zalim, ben de senin yuvanı bekledim, ben de senin çocuklarına bak-tım. Ben bir yanlış yaptım, bunu ömür boyu silmiyorsun. Âşıklık ne zor mes-lekmiş meğer.

— Hanım, sen benim gizli sırrımı anana babana açtın. Onun için ben daha sana sır vermiyorum.

— Yaradan'ı seversin, böyle sitemli sözler söyleme. İstanbul'a gitmiştin, başına neler geldi, onlardan bahsetsene. Padişah ne yaptı, âşıklarla ne yaptın, yarışmalarda ne yaptın, bunları söylesene. Sen bana yaralı sözler söyledin.

Dedi:

— Hanım, hele dinle.

*Dinle beni Nazlı Sultan
Derdime derman verdiler
Padişahın selamı var
Yazılmış ferman verdiler*

*Geleneğin töresinde
Âşıkların yöresinde
Atışmanın arasında
Altını mercan verdiler*

*Çileli der yanacağız
Dost sözünü anacağız
İstanbul'a döneceğiz
Bize bir ay gün verdiler*

— Allah Allah! Ula, ne diyorsun?

Dedi:

— Babana bir yazı yazmış padişah, şimdi onu ulaştıracağız. Bakalım, ne yazmış Cihangir Bey'e. Beni de sarayın baş âşığı yaptılar, divan âşığı. Aha sana altın, aha sana macar, aha sana gümüş.

Hanımı böyle yüzüne baktı:

— Ey Allah'ım, ben sana dua etmişim, dualarımı kabul ettin. Çok şükür olsun. Babamın emeğini biz ne zamana kadar yiyecektik? Böyle güzeldir, haydi bu akşam gidelim, dedi.

Bunlar kalktılar, çocukları yanlarına aldılar, gittiler. Kaynatasına selam verdi:

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm.

Gider gitmez hemen Cihangir Bey'in elini öptü, Peri Hatun'un elini öptü. Çocuklar yavaş yavaş dedelerinin elini öptüler.

— Aman oğul, yavrum, gözünüz aydın, babanız geldi. Her ne kadar Cihangir Bey'in otağına geldiniz, yediniz, içtiniz, dedenizim; ama gülmediniz. Ben farkındaydım. Baba şirin olur Ahmet, baba şirin olur Ahmet.

Ahmet,:

— Dede, babam gelmeseydi ben ölürdüm, dedi.

— O zaman ana derdi, bala derdi.

Cihangir Bey, geceyi çok güzel geçirdikten sonra evine geldi. Padişahın yazmış olduğu yazıyı açtı, okudu. Çok ilginç. Şöyle diyordu:

— Cihangir Bey; eniştenizi aldım, dinledim. İnancınız olsun, sizin enişteniz diye yazmadım bu yazıyı. Yani sizin eniştenizde bu marifet olmasaydı, ben eniştenizi âşık olarak tanırdım, enişteniz olarak tanımazdım. Ama şimdi eniştenizi hem âşık olarak, hem enişteniz olarak çok sevdim. Ama bunun Kars'ta durması benim için gerçekten üzüntü verici. Bunun İstanbul'da, âşıkların içerisinde olmasını istiyorum.

Kim Cihangir Bey, okuduklarına çok sevinir; hanımına:

— Gördün mü hanım, Allah ne güzel Allah'tır. Onun bunun kapısında yetişen Çileli Âşık, çobanlıkla büyüyen Çileli Âşık, padişahın sarayında saz çalacak. Bırak buna bir sevineyim; ibret almayan niye lazımdır, dedi.

— Tamamdır der, gözün aydın olsun, dediler, kurban kestiler.

Size kimden haber vereyim; Çileli Âşık'tan. Hanımıyla beraber gece

düşünürler; “Biz bu yerlerde doğduk, biz bu yerlerde büyüdük. Ocağın batsın Kars şehri, kalenin dibinde ömrünü geçiren Çileli Âşık bir daha dönmek umuduyla İstanbul’a gidiyor. Ya Rab, acaba İstanbul’a dayanabilir miyim, acaba çoluk çocuğumu geçindirebilir miyim, acaba başıma türlü haller gelirse benim halim ne olur?” diye, hanımıyla beraber düşünceye daldılar.

Çocukları, bunların hallerine hem güldü, hem ağladı.

O zaman, dur bakalım, hanımının gözyaşını görende hele ne diyordu:

Dinle beni dinle ay Nazlı Sultan

Gurbet gariplerin yurdu dediler

Her kime sordumsa dermanım olmaz

Âşıklık konakta zordur dediler

Valla Kars’ta doğmuşum büyümüşüm

Anadan babadan yetim kalmışım

Otuz yıldır ben burayı bilmişim

Karabağ’da evi yurdu dediler

Çileli Âşık’ım gülmedi yüzüm

Padişah önünde çaldığım sazım

Evleri yandırır dertli avazım

Kader yarasını vurdu dediler

Hanımı, gözyaşlarını silerek:

— Ulan Çileli, eğer öyleyse gitmeyelim bu Kars’tan.

— Aman hanım, gidelim. Sultanım, padişaha söz vermişim, ayıp olur.

Bizi büyük bir insan buldu, bizi bir insan bildi, oralara davet ettiler, dedi.

O zaman, hanımı, çocukları, perişan bir halde babalarını izliyorlardı. Gerçekten o gün onlar için çok zor bir gün idi. Vedalaştılar. Kaynanasının, kaynatasının elini öper, vedalaşır, tekrar yola çıkmada olsun.

Kim; âşık ağlar. Âşık der, âşık ağlar. Mert yurdundan ayrılrsa, peşinden âşık ağlar. Âşık, evin çevresine böyle baktı, “Eyvah, doğup büyüdüğümüz yer değil, ama epey zamandır yaşadığımız yerdir, yuvamızı kurduğumuz yerdir, çoluk çocuğumun büyüdüğü yerdir. Bir daha buraya gelmek ya nasip, çok uzak yere gidiyorum” dedi.

Kars şehrinin çevresine böyle çıktı, ayrılacağı zaman iki gözü yaş oldu. Dedi:

— Ula, bir daha buraya gelmek ya kısmet. Ben âşığım, âşık; Kars’a bir şey demeden gider miyim?

Dur bakalım şimdi, Serhat Kars’ımıza son türküsünü ne söyler. Ben söyleyeyim, Bayram Denizoğlu. Bütün dinleyen dostlarıma, izleyen dostlarıma armağan olsun.

*Hoşçakal ey Kars şehri
Her zaman an böyle bizi
Bura evliya diyarı
Hakk'a teslim eyle bizi*

*Anlatması gayet zordur
Âşığın yüreği hürdür
Burada çok sevenim vardır
Her zaman yâd eyle bizi*

*Çileli Âşık ozandır
Derdini derde yanandır
Gurbet elleri gezendir
Hak'a teslim eyle bizi*

Der, gözünün yaşıyla, hanımı, çocukları, Kars'ına veda eder. Eh, veda eder; ama İstanbul'da da bunun gelecek diye yolu beklenir.

Çileli Âşık, kervanını sürer, sürer, aylar geçer. Âşık sözü büyük olur, at ayağı küllünk olur, tez yetirir, menziline getirir, İstanbul'da olur.

Padişaha haber verilir:

— Âşık geldi, çocukları geldi.

İşte âşıklar, işte padişah, bütün dostlar dışarıya çıkarlar. Sanki öz arkadaşları gelmiş gibi, Çileli Âşık'ı bağırklarına basarlar.

O günün sözüyle, âşık sözü, âşıklar bir araya geldi mi bir hava açılışı olur. Orada da bütün âşıklar var idi; dediler, "Bayram Denizoglu'nu da çağırın, o da bir türkü söylesin."

Âşık, sözlerini bitirdikten sonra bütün dostları muradına erişir, padişah divanına kavuşan yaralı âşıklar bir araya toplanmış olurlar ve Çileli yine meydan alır, o günü öyle geçirir. Aradan aylar, yıllar, günler geçer, çoluk çocuğu yetişir; oğluna, kızına yuva kurar; İstanbul'da bir ömür, o padişahın sarayında âşıklarla beraber bir ömür geçirir. Bu hikâyemiz de burada bitmiş olur.

Allah sizi var etsin.

SÖZLÜK

A

Alışmak: Tutuşmak.
Aparmak: Alıp götürmek, gitmek.
Arş: Yükseklik, azamet.
Aşna: Dost

B

Belet: Kılavuz, yol gösteren kimse.
Beyneva: Deli.
Bulak: Çeşme.
Bestibes: Yeter, tamam, yetti.
Bivefa: Sevgisine bağlı olmayan, vefasız.

C

Cazı: Cadı, imansız.
Cebel: Sahipsiz, boş toprak.
Ceht: Çaba, çabalama.
Çeper: Bağ çubuğu, çalı çırpı.

D

Darüsselâm: Bağdat kenti için kullanılan bir şan.
Dest: El.
Dide: Göz
Dildar: Birinin gönlünü almış kız, sevgili.
Duçar: Tutulmak, yakalanmak.

E

Ebu Zilal: Büyüksu.
Edna: Sıradan.
Ehlidil: Gönül eri.
Encam: Son, işin sonu.
Erbab: Yaren, dost.
Eşkere: Açık, belli, meydanda.
Eşref Saati: Bir işin olumlu yola girmesi için en uygun zaman
Eyyam: Günler. Yumuşak, iyi.

F

Fecir: Tan
Firağ: Ayrılık, ayrılık acısı.

G

Gark: Suyu batma, boğulma.
Geda: Yoksul, fakir.
Gede: Küçükçocuk.
Gılman: Kabarık saçlı kimse.
Giriftar: Tutulmuş, yakalanmış.
Goruk: Yasak.
Görk: Gösterişli.

Güman: Umut.

H

Hadengin: Kayın ağacından yapılmış ok.
Halvet: Issız, sahipsiz yer.
Hanek: Söz, konuşma.
Har: Diken
Hasbi: Gönüllü ve karşılıksız yapılan
Henek: Söz, lakırdı, şaka, alay.
Hevdeç: Deve üstüne oturmak için konan bir çeşit sepet, mahfe.
Hilaf: Aykırı, karşıt, ters.
Huş: Kulak
Hurp: Güzel
Hülasa: Kısaca.
Hülle: Giysi

İ

İhdas: Ortaya çıkarma, meydana getirme.
İmrahor: Padişah ahırlarına ve onlarla ilgili gereçlere bakmakla görevli kimse, İstidat: Yetenek.

K

Kalam: Üzerine iplik sarılan kamış parçası
Karye: Köy.
Külünk: Taşları, kayaları parçalamakta kullanılan sivri kazma.
Kütah: Kısa, boysuz.

L

Latif: Ayın ondördü.
Leşker: Asker. Ordu.

M

Malagan: Rus.
Mestan: Savruk kimse.
Meft: Ölü
Mahtaban: Genç kız.
Meşveret: Bir konu hakkında birinin düşüncesini sorma, danışma.
Misk-ü Amber: Çok güzel kokulu.
Miskal: 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi.
Muamma: Âşıklık geleneğinde manzum bilmece.
Muhtasar: Kısaltılmış olan.
Mukadderat: Yazgı.

Muktedir: Bir şeyi yapmaya, başarmaya gücü yeten, erkli.
Muti: Yumuşak başlı, itaat eden.
Muy: Saç.
Münacat: Yakarış.
Müneccim: Yıldız falcısı.
Müsadere: İşlenen bir suç karşılığı olarak, suçlunun malının bütü
Müşkül: Güç, zor, çetin.
Müteessir: Üzülmüş, üzüntülü.

N

Naçar: Zavallı, düşkün.
Naşık: Cahil, bilgisiz.
Nazenin: Cilveli, nazlı.
Nefsane: Canlılığın zorunlu kıldığı gereksinim ve istekle
Nida: Çağırma, bağırma, seslenme.
Nöker: Ortak, hizmetçi.
Nun: Ekmek.

P

Payitaht: Başşehir, başkent.
Pazubent: Belli bir amaçla kola geçirilen enli kuşak, kolçak.
Penah: Sağlama, çıkarma.
Pünhan: Gizli, saklı, gizlenmiş.

R

Revan: Giden, yürüyen.

S

Sail: Hasta.
Sahavet: El açıklığı, seleklik, cömertlik.
Sallapati: Düşünmeden ve saygısızca davranan.
Saraç: Koşum ve eyer takımları yapan veya satan kimse.
Sazbend: Çalgıcı.

Ş

Şadlık: Sevinç, eğlence.
Şana:Koca, kazan.
Şar: Kent.
Şem: Mum veya mum ışığı.
Şems: Güneş.
Şiar: Duyuş, düşünüş ve inanıştaki ayırıcı özellik, belgi.
Şita: Kış.
Şikest: Kırılmak.
Şitan: Şeytan

Şivan: Ağıt, yas, kıya.

T

Takavut: Emekli.
Tay: Eş.
Tekabül: . Karşılık olma, karşılama.
Temaşa: Hoşlanarak bakma, seyretme.
Terse: Kız.
Tevafuk: Birbirine uyma, uygun gelme.
Tevekkül: Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakma
Tevir: Durum, biçim.
Tora Salmak: Tuzaga düşürmek.
Töhmet: Sitem.
Turalp: Genç, delikanlı yiğit.

U

Umman: Okyanus.
Urba: Giysi.

Ü

Üryan: Çıplak.

V

Vakarlı: Ağırbaşlı
Veledi Zina: Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişkiden olan.

Z

Zahit: Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurdıklarını yerine getiren.
Zer: Altın.
Zerbab: Sırma ile dokunmuş kumaş.
Zenane: Kadınca, kadın.
Zinnet: Süs, bezek.

Timur YILMAZ

Malatya'da doğdu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Halkbilimi Bölümü bitirdikten sonra Halk Edebiyatı alanında master yaptı. 1998 yılından itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığında Folklor Araştırmacısı olarak görev yaptı.

Timur Han ile Maya Sultan Hikâyesi	9:26'
Söylemez Sultan Hikâyesi	13:28'
Ahmet ile Mehmet Hikâyesi	22:21'
Köroğlu Hikâyesi "Kızıroğlu Kolu"	11:39'

"Âşıklardan Halk Hikâyeleri" kitabı ve CD'si Doğu Anadolu'da Kültür Turizmi İçin İttifaklar Birleşmiş Milletler (BM) Ortak Programı'nın desteği, Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliği ile hazırlanmıştır.

İspanya Hükümeti tarafından Binyıl Kalkınma Hedefleri Fonu'ndan sağlanan kaynaklarla desteklenen "BM Ortak Programı", Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliği ve Birleşmiş Milletler'in dört kuruluşunun (UNDP, UNESCO, UNICEF ve UNWTO) ortak çalışmalarıyla yürütülmektedir.